Raamatun teologian sanakirja

Suomennoksen työversio

Sisällys

AADAM 13
AAMEN 15
AAMUKASTE 16
AARON 17
ABBA 18
ABEL 19
ABRAHAM 20
ADONAI 22
ADOPTIO / LAPSEKSI OTTAMINEN 23
AGAPE 24
AGAPE 25
AHDINKO 26
AHDISTUS 27
AHNEUS 29
AJANLASKU 30
AJATUKSET 31
ALASTOMUUS 32
ALFA JA OMEGA 33
ALLEGORIA 34
ALMU 35
ALTTARI 37
ANATEEMA 39
ANSIO 40
ANTAUTUMINEN 41
ANTEEKSIANTO 42
ANTELIAISUUS 44
ANTELIAISUUS 45
ANTIKRISTUS 46
ANTROPOMORFISMI 48
APOKALYPSIT 49
APOSTASIA / USKOSTA LUOPUMINEN 50
APOSTOLIT 51
APU 54
APU 55
ARMO 56
ARMOISTUIN 59
ASEET 60
ASETTUA 61
ASKEESI 63
ASUA 64
ATERIA 65
AUKTORITEETTI 67
AVIOERO 68
AVIOLIITTO 69
AVIORIKOS 72
BAABEL JA BABYLON 73
BAAL 75
BELIAR 76
DAAVID 77
DAAVIDIN POIKA 79
DEKALOGI 80
DIASPORA 81
DOKSOLOGIA 82
EDISTYMINEN 83

EEDEN 84
EEVA 85
EKSKOMMUNIKAATIO 86
EKSORKISMI 87
EKSYTTÄÄ 88
EKSYTTÄÄ 89
EKSYÄ 90
ELOHIM (EL) 91
ELÄIN 92
ENKELIT 94
ENNALTA MÄÄRÄTÄ 96
ENNALTAOLEMINEN 98
ENNUSTAMINEN 99
ENSIMMÄINEN 100
EPÄILY 101
EPÄJUMALAT 102
EREHTYMINEN 104
EROTTELUKYKY 105
ESI-ISÄT 106
ESIRUKOUS 107
ESKATOLOGIA 108
FARAO 109
FARISEUKSET 110
GALILEA 111
GEHENNA 112
GNOSIS 113
HAADES / TUONELA 114
HAJAANNUS 115
HAJAANNUS 116
HALLELUJA 117
HALLITA 118
HALVEKSUNTA 119
HAPATE 120
HAPPAMATON LEIPÄ 121
HARKITSEVAISUUS 122
HAUDATA 123
HAUREUS / PROSTITUUTIO 124
HAUTAUSMAA 125
HEDELMÄ 126
HEIKKOUS 128
HELLUNTAI 129
HERJAUS 131
HERÄTTÄÄ 132
HOOSIANNA 133
HUNAJA 134
HURSKAUS 135
HUULET 137
HUUTO 138
HYLÄTÄ 139
HYVYYDET 140
HYVYYS 141
HÄMMENNYS 142
HÄPEÄ 143
HÄÄPUKU 144
HÄÄT 145
IANKAIKKINEN 146

IANKAIKKISUUS 147
IES 148
IHASTELU 149
IHME 150
IHMETEKO 155
IHMISEN SANA 156
IHMISRAKKAUS 157
IISAK 158
ILMESTYMINEN / EPIFANIA 159
ILMOITUS 160
IMMANUEL 165
INKARNAATIO / IHMISEKSITULO 166
INSPIRAATIO 167
INTOHIMOT 168
ISRAEL 169
ISTUTTAA 171
ISÄ 172
ISÄNMAA 177
ITKEÄ 179
ITSEKKYYS 180
ITSENSÄ KIELTÄMINEN 181
JAAKOB 182
JAKAMINEN 183
JEREMIA 184
JERUSALEM 185
JOOSEF 189
JOOSUA 190
JORDAN 191
JUHLA-ATERIA 192
JULISTAA 193
JULISTUS 194
JUMALAN ALOITE 195
JUMALAN IHMETEOT 196
JUMALAN KARITSA 197
JUMALAN LÄSNÄOLO 198
JUMALAN SORMI 201
JUMALAN SUUNNITELMA 202
JUMALAN VASTAUS 203
JUOMA 204
JUOMAUHRI 205
JUOPUMUS 206
JUOSTA 207
JUUDA 208
JUUTALAINEN 209
JUUTALAISUUS 211
JYVÄ TAI SIEMEN 212
JÄLJITELLÄ 213
JÄLKELÄISET 214
JÄLKELÄISET 215
JÄÄHYVÄISET 216
JÄÄNNÖS 217
KAAOS 219
KADOTUS 220
KADOTUSTUOMIO 221
KAIN 222
KAKSITOISTA 223

KAMPPAILU ... 224
KANAAN ... 225
KANSA ... 226
KAPINA ... 231
KASVATUS ... 232
KASVOT ... 233
KATEUS ... 234
KATUMUS ... 235
KAUPUNKI ... 236
KEHOTTAA ... 237
KEHOTUS ... 238
KERYGMA ... 239
KESTÄVYYS ... 240
KESTÄVYYS ... 241
KIELI ... 242
KIHLAUS ... 243
KIITOKSENANTO ... 244
KIITOLLISUUS ... 246
KIITTÄÄ ... 247
KIPU ... 248
KIRJA ... 249
KIRJAIN JA HENKI ... 251
KIRJANOPPINUT ... 252
KIRJOITUS ... 253
KIROUS ... 255
KIROUS ... 256
KIVI ... 258
KOHDATA ... 260
KOHTALO ... 261
KOHTU / SISIMMÄINEN ... 262
KOHTUULLISUUS ... 263
KOKEMUS ... 264
KOKOONTUMINEN ... 265
KOLEHTI ... 266
KOLEHTI ... 267
KOMMUUNIO ... 268
KONTEMPLOIDA ... 270
KORKEUS ... 271
KREIKKALAINEN ... 272
KRISTUKSEN ILMESTYMISET ... 273
KRISTUKSEN KOROTTAMINEN ... 276
KRISTUKSEN KÄRSIMYS ... 277
KRUUNU ... 278
KULKEMINEN ... 279
KUNINGATAR ... 280
KUNINKUUS ... 281
KUNINKUUS ... 282
KUNNIA ... 283
KUNNIANOSOITUS ... 284
KUOLEMAN TUSKA / AGONIA ... 285
KUOLEMATTOMUUS ... 286
KURJUUS ... 287
KUTSUA ... 288
KUU ... 289
KUULIAISUUS ... 290
KUULLA ... 292

KYLLÄ ... 293
KYMMENYKSET ... 294
KYRIOS ... 295
KYYHKYNEN ... 296
KÄRSIMYS ... 297
KÄRSIVÄLLISYYS ... 298
KÄSI ... 300
KÄSKYT ... 301
KÄTKEÄ ... 302
KÄÄNNYNNÄINEN ... 303
KÖYHÄT ... 304
LAHJANLUONTEISUUS ... 307
LAHKO ... 308
LAINOPETTAJA ... 309
LAKIHENKISYYS / LEGALISMI ... 310
LAMMAS ... 311
LAMPPU ... 312
LAPSEUS ... 313
LASKEUTUMINEN ... 314
LAUMA ... 315
LAUPEUS ... 316
LEEVILÄINEN ... 319
LEIPÄ ... 320
LEIVÄN MURTAMINEN ... 322
LEMPEYS ... 323
LEPO ... 324
LEVIATAN ... 326
LIITONARKKI ... 327
LIITTO ... 328
LINNOITUS ... 331
LITURGIA ... 332
LOHDUTTOMUUS / AUTIUS ... 333
LOHIKÄÄRME ... 334
LOUKKAUS ... 335
LOUKKAUS ... 336
LUJUUS ... 337
LUNASTUS ... 338
LUNNAAT ... 339
LUOPUMINEN ... 340
LUOTTAMUS ... 341
LUVUT ... 343
LÄHETTÄÄ ... 345
LÄHETYSTYÖ / MISSIO ... 346
LÄHIMMÄINEN ... 349
LÄHTÖ ... 350
MAA ... 351
MAAILMA ... 355
MAANVILJELY ... 358
MAISTAA ... 359
MAITO ... 360
MAKU ... 361
MAMMONA ... 362
MANIFESTAATIO / ILMENEMINEN ... 363
MANNA ... 364
MARANATA ... 365
MARIA ... 366

MELKISEDEK 370
MERI 371
MONIAVIOISUUS 372
MOOSES 373
MORAALI 375
MUISTAMINEN 376
MUNUAISET 378
MURHA 379
MUSTASUKKAISUUS 380
MYRSKY 381
MÄSSÄILY 382
NAURU 383
NEBUKADNESSAR 384
NELJÄKYMMENTÄ 385
NEUVO 386
NIMI 387
NINIVE 390
NOOAN ARKKI 391
NOUSTA 392
NUHTEETTOMUUS 393
NUORUUS 394
NÄLÄNHÄTÄ 395
NÖYRYYTYS 396
ODOTUS 397
OIKEA KÄSI 398
OIKEAMIELISYYS 399
OIKEUDENKÄYNTI 400
OIKEUS 403
OJENNUS 404
OLEMATTOMUUS 405
OLEMINEN 406
OMAISUUS 407
ONNETTOMUUS 408
ONNI 409
OPAS 410
OPETTAA 411
OPETTAJA 412
OPETTAJA 413
OPPI 414
ORPO 415
OVI 416
PAAVALI 417
PAHA 418
PAHENNUS 419
PAIKKA 421
PAIMEN JA LAUMA 422
PAIMENTOLAINEN 424
PAKANA 425
PAKKOSIIRTO 426
PAKO 427
PALKINTO 428
PALKINTO 429
PALKKA 430
PALKKA 433
PALUU 434
PALVONTA 435

PANETTELU 437
PANETTELU 438
PANTTI 439
PARANEMINEN 440
PARANNUS JA KÄÄNTYMYS 441
PARATIISI 445
PARUSIA 447
PATRIARKAT 448
PEDOT JA PETO 449
PEILI 451
PELASTAJA 452
PELASTUS 453
PELKO 457
PERSOONA 458
PERUSTUS 459
PESTÄ 460
PETTYMYS 461
PIDÄTTYMINEN 463
PIDÄTTÄYTYMINEN 464
PIISPA 465
PIISPA 466
PILKKAAJA 467
PILVI 468
POISSAOLO 470
POLTTOUHRI 471
PRIMAATTI 472
PROFAANI / MAALLINEN 473
PSALMIT 474
PUHDAS 475
PUHE 478
PUNAINENMERI 479
PUNASTUA 480
PUOLUSTAJA 481
PUU 482
PUU 483
PYHIINVAELLUS 484
PYHITTÄÄ 486
PYHÄ 487
PYHÄ 488
PYHÄ PIETARI 491
PYHÄKKÖ 493
PYYTEETTÖMYYS 494
PYYTÄÄ 495
PÄIVÄ 496
PÄÄ 497
RABBI 498
RAHA 499
RAHAB 500
RAKKAUS 501
RANGAISTUS 506
RAUHA 507
RAVINTO 510
RAVINTO 511
RAVITA 513
REITTI 514
RIEMUVUOSI 515

RIITTI ... 516
RIIVAUS ... 517
ROHKEA PUHE ... 518
ROHKEUS ... 519
ROHKEUS ... 520
ROOMA ... 521
RUNSAUS ... 522
SAARNATA ... 523
SAATANA ... 526
SADDUKEUKSET ... 528
SADE ... 529
SADONKORJUU ... 530
SADONKORJUU ... 532
SAIRAIDEN VOITELU ... 533
SAIRAUS JA PARANTUMINEN ... 534
SAKRAMENTTI ... 537
SALAISUUS ... 538
SALOMO ... 539
SAPATTI ... 540
SEBAOT ... 541
SEISOA ... 542
SERAFIT ... 543
SIELU ... 544
SIITTÄÄ / SYNNYTTÄÄ ... 546
SIIVET ... 547
SILMÄ ... 548
SINETTI ... 549
SITOA JA PÄÄSTÄÄ ... 550
SITOUTUMINEN ... 551
SKISMA ... 552
SOKEUS ... 554
SORTO ... 555
SOVINTO ... 556
SOVITUS ... 558
SPITAALI ... 559
SUITSUKE ... 560
SUKU ... 561
SUKULUETTELO ... 562
SUKULUNASTAJA ... 563
SULKEA ... 564
SUNNUNTAI ... 565
SUOJA ... 566
SUOJELLA ... 567
SURU ... 568
SUU ... 569
SUURUUS ... 570
SYVYYS ... 571
SYYTTÄÄ ... 572
SYÖDÄ ... 573
SÄÄLI ... 574
TAIKUUS ... 575
TAISTELU ... 577
TAIVAALLISET VOIMAT ... 578
TAIVAAN SOTAJOUKOT ... 579
TAIVAANKAPPALEET ... 580
TAIVAASEENASTUMINEN ... 582

TALO 585
TAPAHTUMA 587
TAPPIO 588
TAPPO / SURMA 589
TARU 590
TEKOPYHYYS 591
TEOT 592
TEOT 593
TERVEYS 596
TIETO 597
TODISTE 598
TOMU 599
TORJUNTA 600
TUKI 601
TULEMINEN 602
TULEVAISUUS 603
TULKINTA 604
TUNNUSTUS 605
TUOKSU 607
TUOMIO 608
TUOMIOVALTA 611
TUOMITSEMINEN 612
TURMELTUMINEN / PERVERSIO 613
TURVALLISUUS 614
TURVAPAIKKA 615
TUTKISTELU 616
TÄHDET 617
TÄYDELLISYYS 618
TÄYTEYS 620
TÄYTEYS 621
TÄYTTÄÄ 622
UHRAAMINEN 624
UHRI 625
UHRIKUKKULA 628
UHRILAHJA 629
ULKOKULTAISUUS 630
UNET 631
UNOHTAMINEN 632
USKOLLISUUS 633
USKON TALLETUS 634
USKONTO 635
USKONTUNNUSTUS 636
USKOTTOMUUS 637
USKOVA 638
UUDESTISYNTYMINEN 639
UUDESTISYNTYMINEN 641
UUDISTAA 642
UUSI 643
VAARA 646
VAATIMATTOMUUS 647
VAELTAA 648
VAINO 649
VALINTA? 652
VALITUS 653
VALITUS 654
VALKOINEN 655

VALTA ... 656
VALTAKUNTA ... 657
VALTIO ... 661
VANHA ... 662
VANHEMMAT ... 663
VANHIMMAT ... 664
VANHURSKAS ... 665
VANHURSKAUTTAMINEN ... 666
VANKILA ... 668
VANNOA ... 669
VAPAUTTAA ... 670
VAPAUTUS ... 671
VARJO ... 672
VARMUUS ... 674
VASTAANOTTAA ... 675
VASTAANOTTAVAISUUS / OPETETTAVUUS ... 676
VASTOINKÄYMINEN ... 677
VASTUSTAJA ... 678
VASTUU ... 679
VERI ... 681
VERTAUS ... 683
VIATON ... 684
VIERAANVARAISUUS ... 685
VIHA ... 686
VIHKIMINEN ... 688
VIIMEINEN ... 689
VIISAUS ... 690
VILPPI ... 694
VITSAUS ... 695
VOIMATTOMUUS ... 696
VUOSI ... 697
VÄHÄINEN ... 698
VÄKIJOUKKO ... 699
VÄSYMYS ... 700
YHTEISÖ ... 701
YLIPAPPI ... 702
YLISTYS ... 703
YLISTYSHUUTO ... 705
YLISTYSLAULU ... 706
YLPEYS ... 707
YLÖSNOUSEMUS ... 708
YMMÄRRYS ... 712
YSTÄVÄ ... 713
YÖ ... 714
ÄITI ... 716
ÖLJY ... 718
ÖLJYMÄKI ... 719

AADAM

I. Aadam ja Aadamin pojat. 1. Sanojen merkitys. — Toisin kuin Raamatun käännökset antavat ymmärtää, sana Aadam esiintyy erittäin usein ja sillä on laaja merkityskirjo. Kun juutalainen lausui tämän sanan, hän tuskin ensiksi ajatteli ensimmäistä ihmistä: luomiskertomusta lukuun ottamatta, jossa ilmaus on monitulkintainen, Aadam tarkoittaa varmasti ensimmäistä ihmistä vain viidessä kohdassa (1. Moos. 4:25; 1. Moos. 5:1–5 ff.; 1. Aikak. 1:1; Tob. 8:6). Tavallisesti ja aivan oikein sana käännetään yleisesti ihmiseksi (Job 14:1), ihmisiksi (Jes. 6:12), joksikuksi (Saarn. 2:12; vrt. Sak. 13:5), ei keneksikään (1. Kun. 8:46; Ps. 105:14) tai ihmisolennoksi (Hoos. 11:4; Ps. 94:11). Selvästi hallitseva on kollektiivinen merkitys.

Sama koskee ilmausta Aadamin pojat: sillä ei koskaan tarkoiteta yksilö Aadamista polveutunutta jälkeläistä, vaan se esiintyy rinnakkain sanan ihminen kanssa (Job 25:6; Ps. 8:5), tarkoittaa yksittäistä ihmistä (Jer. 49:18, 33; vrt. Hes. 2:1, 3 ff.) tai ihmisjoukkoa (Sananl. 8:31; Ps. 45:3; Ps. 89:8, 39, 42). Kun ilmausta käytetään vastakohtana Jumalalle, se korostaa sanan ”liha” tavoin ihmiskunnan katoavaista ja heikkoa olemusta: ”Taivaasta Jahve katsoo, hän näkee kaikki Aadamin pojat” (Ps. 33:13; vrt. 1. Moos. 11:5; Ps. 36:8; Jer. 32:19). ”Aadamin pojat” ovat siis ihmisiä heidän maallisen olemuksensa mukaan. Tätä vihjaa sanan kansanetymologia, joka johtaa sen sanasta adamah = maa: Aadam on maasta tehty, se, joka tehtiin maan tomusta.

Tällä kielellisellä seikalla on teologinen merkitys; ensimmäistä Aadamia ei voi pitää vain yhtenä yksilönä muiden joukossa. Tähän viittaa luojajumalan sanoissa hämmästyttävä siirtymä yksiköstä monikkoon: ”Tehkäämme Aadam kuvaksemme… ja he vallitkoot…” (1. Moos. 1:26). Mikä siis oli Genesiksen alkulukujen kertojan tarkoitus?

2. Kohti Aadamin luomis- ja syntiinlankeemuskertomusta. — Genesiksen kolme ensimmäistä lukua muodostavat eräänlaisen esipuheen koko Pentateukille. Ne eivät kuitenkaan ole syntyneet yhdellä kertaa, vaan kaksi peräkkäistä kirjoittajaa kirjoitti ne kahdessa vaiheessa: jahvisti (1. Moos. 2–3) ja pappiskirjoittaja (1. Moos. 1). On myös varsin yllättävää, ettei ennen toista vuosisataa eKr. kirjoitettu kirjallisuus viittaa näihin kohtiin koskaan nimenomaisesti; vasta silloin Sirakin kirja syyttää naista (Sir. 25:24) ja Viisauden kirja paholaista (Viis. 2:24) ihmisen kuoleman alkusyystä. Nämä samat kertomukset kuitenkin tiivistävät vuosisataisen kokemuksen, joka oli muotoutunut hitaasti jo ennen toista vuosisataa. Sen joitakin aineksia voi löytää profeetallisesta ja viisauskirjallisuuden traditiosta.

a) Usko synnin yleismaailmallisuuteen vahvistuu niissä yhä enemmän; psalmista kuvaa sitä eräänlaisena Aadamin osana: ”Syntisenä äitini minut siitti” (Ps. 51:7). Toisaalla ihmisen synti kuvataan ihmeellisen olennon synniksi: hänet oli asetettu Jumalan puutarhaan enkelin kaltaisena, mutta hän lankesi ylpeyden synnin vuoksi (Hes. 28:13–19; vrt. 1. Moos. 2:10–15; 1. Moos. 3:22 ff.).

b) Usko Jumalaan, joka on Luoja ja Lunastaja, on yhtä elävä. Jumala on savenvalaja, joka muovaa ihmisen (Jer. 1:5; Jes. 45:9; vrt. 1. Moos. 2:7); hän palauttaa ihmisen tomuun (Ps. 90:3; 1. Moos. 3:19). ”Mikä on ihminen! Kuitenkin sinä häntä muistat. Mikä on ihmislapsi! Kuitenkin pidät hänestä huolen. Sinä teit hänestä lähes jumalolennon, seppelöit hänet kunnialla ja kirkkaudella; panit hänet hallitsemaan kättesi tekoja, asetit kaiken hänen valtansa alle” (Ps. 8:5–7; vrt. 1. Moos. 1:26 ff.; 1. Moos. 2:19 ff.). Synnin jälkeen Jumala ei näyttäydy vain loistavana Herrana (Hes. 28:13 ff.; 1. Moos. 2:10–14), joka syöksee ylpeän valtaistuimeltaan ja palauttaa hänet vaatimattomille alkulähteilleen (Hes. 28:16–19; 1. Moos. 3:23 ff.), vaan myös kärsivällisenä Jumalana, joka kasvattaa lastaan hitaasti (Hoos. 11:3 ff.; Hes. 16; vrt. 1. Moos. 2:5–3:21). Samoin profeetat julistivat aikojen lopusta, joka olisi muinaisen paratiisin kaltainen (Hoos. 2:20; Jes. 11:6–9); kuolema hävitetään (Jes. 25:8; Dan. 12:2; vrt. 1. Moos. 3:15), ja jopa taivaallista alkuperää oleva salaperäinen Ihmisen Poika ilmestyy voittajana pilvien päällä (Dan. 7:13 ff.).

3. Aadam, esi-isämme. — Edellä hahmoteltujen traditioiden valossa luomiskertomukset opettavat pääpiirteissään seuraavaa. Ensimmäisessä yrityksessään ymmärtää ihmisen osaa jahvisti, joka uskoo esi-isän sisältävän itsessään kaikki jälkeläisensä, julistaa jokaiselle ihmiselle, että Jumalan hyväksi luoma ihminen, joka on tehnyt syntiä, tullaan kerran lunastamaan. Pappiskirjoittajan kertomus (1. Moos. 1) puolestaan ilmoittaa, että Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi; sukuluetteloiden avulla (1. Moos. 5; 1. Aikak.) se osoittaa, että kaikki ihmiset muodostavat Israelin rajojen yli yltävän ykseyden: ihmiskunnan.

II. Uudesta Aadamista. 1. Kohti uuden Aadamin teologiaa. — Uusi testamentti toistaa, että kaikki ihmiset polveutuvat yhdestä (Ap. t. 17:26) ja että ensimmäiset vanhemmat ovat avioparin esikuva (Matt. 19:4–5 rinnakk.), avioparin, joka on palautettava uuteen ihmiskuntaan (1. Tim. 2:13 ff.). Sanoman omaperäisyys on siinä, että Jeesus Kristus esitetään uutena Aadamina. Apokryfikirjat olivat kiinnittäneet huomiota siihen, kuinka kaikki syntiset ihmiset kootaan uudelleen Aadamissa; ennen kaikkea Jeesus itse oli esittänyt itsensä Ihmisen Poikana ja tahtonut osoittaa sekä olevansa todella ihmissukua että täyttävänsä Danielin loistavan profetian. Synoptikot hahmottelevat enemmän tai vähemmän selvästi yhteyden Jeesuksen ja Aadamin välillä. Markus kuvaa Jeesuksen oleskelua petojen keskellä (Mark. 1:13); Matteus tuo esiin 1. Moos. 5:1:n ”Jeesuksen Kristuksen sukuluettelossa” (Matt. 1:1); Luukkaan mukaan kiusauksen voitettuaan hän on ”Aadamin poika, Jumalan poika” (Luuk. 3:38), todellinen Aadam, joka vastusti

Kiusaajaa. Paavalilaisen hymnin taustalla (Fil. 2:6–11) voi epäilemättä nähdä myös tarkoituksellisen vastakohdan Aadamin, joka yritti anastaa jumalallisen aseman, ja Jeesuksen, joka ei pitänyt siitä kiinni mustasukkaisesti, välillä. Näihin viittauksiin voidaan liittää eksplisiittisiä rinnastuksia.

2. Viimeinen ja todellinen Aadam. — Paavali asettaa 1. Kor. 15:45–49:ssa jyrkästi vastakkain ne kaksi tyyppiä, joiden mukaan meidät on luotu: ensimmäinen ihminen, Aadam, tehtiin eläväksi sieluksi — maalliseksi, sielulliseksi; ”viimeinen Aadam on eläväksi tekevä henki”, sillä hän on taivaallinen, hengellinen. Alkujen kuvaa vastaa lopun aikojen kuva, mutta toista luomista erottaa ensimmäisestä kuilu, hengellistä lihallisesta ja taivaallista maallisesta.

Room. 5:12–21:ssa Paavali sanoo nimenomaisesti, että Aadam oli ”sen esikuva, joka oli tuleva”. Lähtien vakaumuksesta, että ensimmäisen Aadamin teolla oli yleismaailmallinen seuraus — kuolema (vrt. 1. Kor. 15:21 ff.) — hän julistaa samoin Kristuksen, toisen Aadamin, lunastavaa vaikutusta. Hän tekee kuitenkin erot selviksi: Aadamista tuli tottelemattomuus, tuomio ja kuolema; Jeesuksesta Kristuksesta kuuliaisuus, vanhurskauttaminen ja elämä. Lisäksi Aadamin kautta synti tuli maailmaan; Kristuksen, armon lähteen, kautta armo tuli ylenpalttiseksi.

Lopuksi Aadamin ja Eevan hedelmällinen liitto ennakoi Kristuksen ja Kirkon liittoa; tästä puolestaan tulee salaisuus, jolle kristillinen avioliitto perustuu (Ef. 5:25–33; vrt. 1. Kor. 6:16).

3. Kristitty ja kaksi Aadamia. — Syntymänsä kautta Aadamista polveutuva ja uskonsa kautta Kristuksessa uudestisyntynyt kristitty säilyttää pysyvän suhteen ensimmäiseen ja viimeiseen Aadamiin, vaikka suhteen luonne ja merkitys ovat erilaiset. Alkujen kertomuksen todelliselle merkitykselle uskollisena hän ei vetoa ensimmäisen ihmisen syntiin puolustellakseen itseään, vaan ymmärtää, että Aadam on hän itse, heikkouksineen, synteineen ja velvollisuuksineen riisua yltään vanha ihminen Paavalin sanoin (Ef. 4:22 ff.; Kol. 3:9 ff.). Tämän tarkoituksena on pukea ylleen Jeesus Kristus, uusi Ihminen; näin hänen koko kohtalonsa sijoittuu kahden Aadamin draamaan. Tai pikemminkin hän löytää Kristuksessa Ihmisen sanan täydessä merkityksessä: Hepr. 2:5–9:n psalmista 8 esittämän selityksen mukaan hän, joka alennettiin vähäksi aikaa enkeleitä alemmaksi ansaitakseen kaikkien ihmisten pelastuksen, sai sen kunnian, joka oli luvattu todelliselle Aadamille.

MJL & XLD

Katso myös: → Abraham I 3 — conscience a c — creation AT II 1.2 ; NT II 2 — femme AT r — fils-de-l-homme AT I ; NT II — frere AT i ; NT 0.2 — generation — homme — image II, IV, V — jesus-christ II 1 d nouveau III 3 a — Paratiisi 2 a — peche I — Isä I 2, III I — Vastuu 1 — maa A’T I 2

AAMEN

Tavallinen käännös ”Tapahtukoon niin!” ilmaisee pelkän toivomuksen eikä varmuutta, eikä se siksi läheskään aina vastaa täsmällisesti sanaa aamen. Aamen merkitsee ennen kaikkea: varmasti, todella, epäilemättä tai yksinkertaisesti kyllä. Tämä sana näet juontuu heprealaisesta juuresta, johon sisältyvät lujuuden, kestävyyden ja varmuuden merkitykset (vrt. usko). Aamenen sanominen on sen julistamista todeksi, mitä juuri on sanottu: sillä vahvistetaan esitetty asia tai liitytään rukoukseen.

I. Sitoutuminen ja ylistyshuuto. Kun aamen vahvistaa sanotun, sen merkitys voi olla heikko ja vastata meidän ilmaustamme ”Olkoon niin!” (Jer. 28:6). Useimmiten se on kuitenkin sana, joka sitoo: sillä ilmaistaan yksimielisyys jonkun kanssa (1. Kun. 1:36), otetaan vastaan tehtävä (Jer. 11:5) ja otetaan vastuulle vala sekä sitä seuraava Jumalan tuomio (4. Moos. 5:22). Vielä juhlallisempi on yhteinen sitoutuminen liiton liturgisen uudistamisen yhteydessä (5. Moos. 27:15–26; Neh. 5:13).

Liturgiassa sanalla voi olla myös toinen merkitys: jos sitoudutaan Jumalan edessä, se johtuu luottamuksesta hänen sanaansa sekä turvautumisesta hänen voimaansa ja hyvyyteensä. Tämä täydellinen myöntyminen on samalla siunaus hänelle, jonka alaisuuteen asetutaan (Neh. 8:6); se on rukous, jonka kuulluksi tulemisesta ollaan varmoja (Tob. 8:8; Jud. 9:10). Aamen on silloin liturginen ylistyshuuto, ja sellaisena sillä on paikkansa doksologioiden jälkeen (1. Aikak. 16:36). Tässä merkityksessä sitä käytetään usein Uudessa testamentissa (Room. 1:25; Gal. 1:5; 2. Piet. 3:18; Hepr. 13:21). Aamen on ylistyshuuto, jolla kokoontunut yhteisö liittyy sen rukoukseen, joka rukoilee sen nimissä. Jotta kuultuihin sanoihin voisi yhtyä, niiden merkitys on ymmärrettävä (1. Kor. 14:16). Myöntymisenä ja ylistyshuutona aamen päättää lopulta valittujen ylistyslaulut taivaan liturgiassa (Ilm. 5:14; Ilm. 19:4), jossa se liittyy hallelujaan.

2. Jumalan aamen ja kristityn aamen. Jumala, joka on vapaasti sitoutunut, pysyy uskollisena lupauksilleen. Hän on Jumala, joka on totuus: tätä merkitsee nimitys Aamen-Jumala (Jes. 65:16).

Jumalan aamen on Kristus Jeesus. Hänen kauttaan Jumala näet toteuttaa lupauksensa täydessä mitassa ja osoittaa, ettei hänessä ole sekä kyllä että ei, vaan ainoastaan kyllä (2. Kor. 1:19 f.). Tässä tekstissä Paavali ilmaisee heprean aamenen kreikan sanalla *nai*, joka merkitsee ”kyllä”. Kun Jeesus aloittaa lausumansa aamenella (Matt. 5:18; Matt. 18:3 ff.), joka Johanneksen evankeliumissa toistetaan kahdesti (Joh. 1:51; Joh. 5:19 ff.), hän toimii juutalaisen kansan keskuudessa ennenkuulumattomalla tavalla. Hän käyttää epäilemättä liturgista ilmausta, mutta omaksuessaan sen itselleen hän luultavasti muuntaa profeetallisen julistuksen ”Näin sanoo Jahve”. Hän ei tähdennä vain olevansa totuuden Jumalan lähettämä, vaan myös sitä, että hänen sanansa ovat tosia. Näin aloitetuilla sanoilla on lausumatta jäävä edeltävä vaihe, jonka päätelmä aamen on. Mikä se voisi olla, ellei Isän ja Pojan välinen vuoropuhelu? Jeesus ei näet ole ainoastaan se, joka puhuu totta lausuessaan Jumalan sanoja. Hän on itse tosi Jumalan Sana, aamen sanan varsinaisessa merkityksessä, uskollinen ja totinen todistaja (Ilm. 3:14).

Siksi kristityn on vastattava Jumalalle liittymällä Kristukseen, jos hän tahtoo olla uskollinen. Ainoa vaikuttava aamen on se, jonka Kristus lausuu Jumalan kunniaksi (2. Kor. 1:20). Kirkko lausuu tämän aamenen yhdessä taivaan valittujen kanssa (Ilm. 7:12), eikä kukaan voi lausua sitä, ellei Herran Jeesuksen armo ole hänen kanssaan. Siksi Raamatun päättävä toivotus, jonka viimeinen aamen vahvistaa, on, että tämä armo olisi kaikkien kanssa (Ilm. 22:21).

CA

Katso myös: → fidelite — foi O — incredulite O — Ylistys III — promesses vérité AT

AAMUKASTE

Katso: → ciel IV — eau I

AARON

1 Hitaasti, vuosisatojen kuluessa, muotoutui hahmo, joka on pappissäädyn (3. Moos. 1:5) ja ”Aaronin suvun” (Ps. 118:3) kantaisä. Vanhojen perimätietojen mukaan Aaron, ”leeviläinen” (2. Moos. 4:14), Mirjamin veli (15:20), on Mooseksen puhemies (4:14–17) israelilaisten (4:27–31) ja jopa faraon (5:1–5) edessä. Hän tukee veljeään taistelussa amalekilaisia vastaan (17:10–13) ja seuraa tätä Siinaille (19:24), jossa hän pääsee ” näkemään Jumalan” (24:10–11). Hänen muistonsa ei ole tahraton: hänellä oli suuri vastuu kultaisen vasikan tapauksessa (2. Moos. 32; vrt. Ap. t. 7:40), ja hän nousi Moosesta vastaan (4. Moos. 12:1–15).

Myöhemmin pappisperinteessä, luultavasti kaikuna niistä ristiriidoista, joita toisen temppelin aikana oli pappissukujen välillä, Aaronista tulee uskonnollisten kysymysten asiantuntija ja ”Aaronin poikien” suvun nimikantaisä (2. Moos. 28:1; vrt. Luuk. 1:5). Hänet kuvataan voideltuna ylipappina (2. Moos. 29:1–30), jonka vaatteita hän kantaa ja jonka toimitukset hän ensimmäisenä suorittaa (39:1–31). Jumala vahvistaa tämän etuoikeuden tuomiolla (4. Moos. 16) ja ihmeellä: sauva puhkeaa kukkaan (4. Moos. 17:16–26), ja se säilytetään siitä lähtien liitonarkissa (Hepr. 9:4). Tästä lähtien Aaron mainitaan veljensä Mooseksen rinnalla, kun Jumala antaa käskynsä (2. Moos. 9:8–10; 12:1 ym.) tai kun kansa purkaa tyytymättömyyttään (2. Moos. 16:2; 4. Moos. 16:3). Hän osallistuu myös yhteiseen epäuskoon Meribassa (4. Moos. 20:1–21) ja jakaa kohtalon, jonka vuoksi hän kuolee ennen kuin pääsee Luvattuun maahan (20:22–29). Aaron pysyy kaikkina aikoina ylipapin perikuvana (Sir. 45:6–22), ihmeellisenä esirukoilijana, joka käänsi pois Jumalan vihan (Viis. 18:20–25). Jeesuksen ajan essealaiset eivät odottaneet ainoastaan Daavidin pojan Messiasta, kuningasta, vaan ennen muuta Aaronin Messiasta, ylimmäistä pappis-Messiasta.

2 Uudessa testamentissa Aaronista puhuu vain Heprealaiskirje. Se nostaa esiin tämän merkittävän hahmon kaksi puolta. Kristus ei ottanut itselleen laupiaan ylipapin virkaa, vaan Jumala kutsui hänet ”niin kuin Aaronin” (Hepr. 5:2–5; vrt. 2. Moos. 28:1; 4. Moos. 18:1). Toisaalta perintönä siirtyvä Aaronin pappeus ei ennakoi Kristuksen pappeutta, toisin kuin Melkisedekin pappeus, jonka sukuluetteloa ei voi jäljittää (Hepr. 7:3, 15–21). Aaronin pappeus ei myöskään voi saavuttaa sitä täydellisyyttä, joka on Kristuksen pappeuden tunnusmerkki (7:11, 23–27).

XLD

Katso myös: → messie AT II 2 — onction III 3 — sacerdoce AT I 3.4; NT I 3 — vocation I

ABBA

Katso: → Palvonta II 3 — coeur II 2 b — dieu NT IV — esprit-de-dieu NT V 5 — fils-de-dieu NT I 1 — Armo V — Lähetystyö / Missio NT III 2 — Isä V 1; VI — priere IV 2; V 2 d

ABEL

1. Abel, vanhurskas. Kertomus Kainista ja Abelista aloittaa kärsivän vanhurskaan teeman. Kertoja sijoittaa sen jo ensimmäiseen sukupolveen, joten sillä on esimerkin arvo: se tuo konkreettisesti esiin yhden ihmisen osan yleisistä piirteistä kaikkina historian aikoina. Ihmisveljesten välinen piilevä vastakkaisuus, vaikka he ovat syntyneet samasta alkuperästä (Ap. t. 17:26), johtaa veljesriitoihin. Toisin kuin Kainin uhri, Abelin uhri on Jumalalle otollinen (1. Moos. 4:4–5). Tämä ei johdu niinkään uhrilahjan laadusta kuin uhraajan sisäisestä asenteesta. Hylätyn jumalattoman vastakohtana Abel edustaa vanhurskasta, johon Jumala mielistyy. Mutta jumalaton vaanii vanhurskasta surmatakseen hänet (Ps. 10:9–11). Tämä on yleinen laki, ja vanhurskaiden veri, jota on vuodatettu aikojen alusta asti, huutaa maasta Jumalan puoleen ja vaatii oikeutta (1. Moos. 4:10).
2. Jeesuksen esikuva. Tämän kovan maailman laki saa korkeimman toteutumansa Jeesuksessa. Hänet, Pyhän ja Vanhurskaan (Ap. t. 3:14), surmauttavat hänen omat uskonveljensä. Se on rikoksista suurin! Niinpä ”kaikki vanhurskaiden veri, joka on vuodatettu vanhurskaan Abelin verestä Sakarjan vereen asti, hänen, joka murhattiin pyhäkön ja alttarin välissä”, lankeaa tämän murhaavan sukupolven päälle (Matt. 23:35–36). Tämä synkkä näköala ei koske ainoastaan juutalaisten johtajia, jotka olivat vastuussa Jeesuksen kuolemasta; se ulottuu koko maailmaan, sillä kaikkialla surmataan viattomia, ja heidän vuodatettu verensä vaatii veren kostoa (Ilm. 16:6; 18:24). Tätä kostoa huutavaa ääntä vastaan on kuitenkin toinen veri, joka puhuu voimallisemmin kuin Abelin veri: Jeesuksen puhdistava veri (Hepr. 12:24). Se kutsuu Jumalaa antamaan anteeksi: ”Isä, anna heille anteeksi. He eivät tiedä, mitä tekevät.” (Luuk. 23:34) Vanhurskaan Abelin murhan synnyttämä tilanne on siis kääntynyt Jeesuksessa, joka on kärsivä Vanhurskas sanan täydessä merkityksessä. Toisin kuin Kain, joka edustaa meille rakkauden dramaattista puuttumista ihmissydämestä (1. Joh. 3:12), Abel pysyy sisäisen oikeamielisyyden esikuvana, sen uskon esikuvana, joka johtaa vanhurskauteen. Siksi hän kuolleenakin yhä puhuu (Hepr. 11:4).

PG

Katso myös: → frere AT I — Viha I 2 — Veri AT I — vengeance I — violence II

ABRAHAM

Valitun kansan esi-isä. Abrahamilla on erityinen asema pelastushistoriassa. Hänen kutsumuksensa ei ole vain Jumalan suunnitelman alkuvaihe, vaan se määrittää jo suunnitelman perussuunnan.

I. Abrahamin kutsumus. Pelkkien aikakirjamerkintöjen sijaan Ensimmäinen Mooseksen kirja esittää Abrahamin elämästä uskonnollisen kertomuksen, jossa näkyy kolme perimätiedon suuntausta: jahvistinen suuntaus korostaa Jumalan siunauksia ja lupauksia, elohistinen patriarkan uskoa kaikissa koettelemuksissa ja papillinen traditio liittoa ja ympärileikkausta. Näin valaistuna Abraham näyttäytyy ihmisenä, jonka Jumala veti luokseen ja jota hän sitten koetteli tehdäkseen hänestä lukemattoman kansan isän, jota oli siunattu yli kaiken odotuksen.

1. Abraham, Jumalan valitsema. Abrahamin koko elämä tapahtuu Jumalan vapaan aloitteen merkeissä. Jumala toimii ensimmäisenä: hän valitsee Abrahamin perheestä, joka ”palveli muita jumalia” (Joos. 24:2), ”tuo hänet pois” Urista (1. Moos. 11:31) ja johdattaa hänet teitään pitkin tuntemattomaan maahan (Hepr. 11:8). Tämä aloite on rakkauden aloite: alusta asti Jumala osoittaa Abrahamille mittaamatonta anteliaisuutta. Hänen lupauksensa piirtävät kuvan ihmeellisestä tulevaisuudesta. Yhä uudelleen toistuu ilmaus: ”Minä annan.” Jumala antaa Abrahamille maan (1. Moos. 12:7; 13:15–16; 15:18; 17:8); hän siunaa tätä runsain mitoin ja tekee hänestä tavattoman hedelmällisen (1. Moos. 12:2; 16:10; 22:17). Tosiasiassa olosuhteet näyttävät olevan näitä näkymiä vastaan: Abraham on paimentolainen, eikä Saara ole enää lasten saamisen iässä. Juuri näin Jumalan lupausten lahjanluonteisuus tulee sitä selvemmin esiin: Abrahamin tulevaisuus riippuu kokonaan Jumalan voimasta ja hyvyydestä. Abraham edustaa siten itsessään Jumalan kansaa, joka on valittu ilman mitään edeltävää ansiota. Häneltä vaaditaan ennen kaikkea tarkkaavaista ja pelotonta uskoa sekä Jumalan suunnitelman varauksetonta vastaanottamista.

2. Abraham koettelemuksessa. Tämän uskon on puhdistuttava ja vahvistuttava koettelemuksessa. Jumala koettelee Abrahamia pyytämällä häntä uhraamaan Iisakin, jonka varassa lupaus juuri lepää (1. Moos. 22:1–2). Abraham ”ei kiellä poikaansa, ainoaa poikaansa” (1. Moos. 22:12, 16) — tiedetään, että kanaanilaisissa jumalanpalveluksissa uhrattiin lapsia —; mutta Jumala varjelee Iisakin ja ottaa itse huolekseen ”katsoa karitsan polttouhriksi” (1. Moos. 22:8, 13–14). Näin kävi ilmi, kuinka syvä Jumalan pelko Abrahamissa oli (1. Moos. 22:12). Samalla Jumala ilmoitti, ettei hänen suunnitelmansa tähtää kuolemaan vaan elämään. ”Hän ei iloitse elävien tuhosta” (Viis. 1:13; vrt. 5. Moos. 12:31; Jer. 7:31).

Eräänä päivänä kuolema voitetaan; silloin ”Iisakin uhraaminen” näyttäytyy profeetallisena tapahtumana (Hepr. 11:19; Hepr. 2:14–17; vrt. Room. 8:32).

3. Abraham, siunattu isä. Abrahamin kuuliaisuus johtaa lupauksen vahvistamiseen (1. Moos. 22:16–18), ja hän näkee sen alkavan toteutua: ”Jahve siunasi Abrahamia kaikessa” (1. Moos. 24:1). ”Kukaan ei ollut hänen vertaisensa kunniassa” (Sir. 44:19).

Kyse ei ole yksilöllisestä onnesta: Abrahamin kutsumus on olla isä. Hänen kunniansa on hänen jälkeläisissään. Pappistradition mukaan nimen muuttaminen (Abramista tulee Abraham) todistaa tästä suuntautumisesta, sillä uusi nimi tulkitaan sanoilla ”kansojen paljouksien isä” (1. Moos. 17:5). Abrahamin kohtalolla on oltava hyvin laajakantoisia seurauksia. Jo nyt, kun Jumala ei salaa häneltä sitä, mitä aikoo tehdä, patriarkka ottaa tehtäväkseen rukoilla tuomittujen kaupunkien puolesta (1. Moos. 18:18–33); hänen isyytensä ulottaa hänen vaikutuksensa vielä laajemmalle, ja se säteilee kaikkialle maailmaan: ”Sinun jälkeläistesi kautta kaikki kansat tulevat siunatuiksi” (1. Moos. 22:18). Tätä Jumalan sanaa mietiskellessään juutalainen traditio tunnistaa siinä syvän merkityksen: ”Jumala lupasi hänelle valalla siunata kaikki kansat hänen jälkeläisissään” (Sir. 44:21; vrt. 1. Moos. 22:18 LXX).

Niinpä jos syntisen ihmiskunnan kohtalo hahmottui syntisessä Aadamissa, pelastetun ihmiskunnan kohtalo hahmottuu uskovassa Abrahamissa.

II. Abrahamin jälkeläiset.

1. Jumalan uskollisuus. Abrahamille annetut lupaukset koskevat siis myös hänen jälkeläisiään (1. Moos. 13:15; 1. Moos. 17:7–8), jotka Jumalan erityinen valinta määrittää: Jumala ei solmi liittoaan Ismaelin eikä myöhemmin Esaun kanssa, vaan Iisakin ja Jaakobin kanssa (1. Moos. 17:15–22; 1. Moos. 21:8–14; 1. Moos. 27; vrt. Room. 9). Jumala uudistaa heille lupauksensa (1. Moos. 26:3–6, 8; 1. Moos. 28:13–14), ja he välittävät ne eteenpäin perintönä (1. Moos. 28:4; 1. Moos. 48:15–16; 1. Moos. 30:24). Kun Abrahamin jälkeläisiä sorretaan Egyptissä, Jumala kuulee heidän huokauksensa, sillä hän ”muistaa liittonsa Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin kanssa” (2. Moos. 2:23–25; vrt. 5. Moos. 1:8). ”Muistaen pyhän sanansa, jonka hän oli antanut palvelijalleen Abrahamille, hän vei kansansa pois riemuiten” (Ps. 105:42–43). Myöhemmin hän rohkaisee pakkosiirtolaisia kutsumalla heitä ”ystäväni Abrahamin jälkeläisiksi” (Jes. 41:8).

Ahdingon aikoina, kun Israelin olemassaolo on uhattuna, profeetat palauttavat kansan luottamuksen muistuttamalla Abrahamin kutsumuksesta: ”Katsokaa kalliota, josta teidät on louhittu, kuoppaa, josta teidät on kaivettu. Katsokaa isäänne Abrahamia…” (Jes. 51:1–2; vrt. Jes. 29:22; Neh. 9:7–8). Ja Jumalan suosion saamiseksi paras rukous

on vedota Abrahamiin: ”Muista Abrahamia…” (2. Moos. 32:13; 5. Moos. 9:27; 1. Kun. 18:36); ”Osoita… Abrahamille armosi” (Miika 7:20).

2. Lihallinen polveutuminen. Mutta patriarkkaan voi vedota väärällä tavalla. Ei näet riitä, että on fyysisesti hänen jälkeläisensä, jotta olisi hänen todellinen perillisensä; häneen on liityttävä myös hengellisesti. Väärää on sellainen luottamus, johon ei liity syvää kuuliaisuutta Jumalalle. Jo Hesekiel sanoo tämän aikalaisilleen (Hes. 33:24–29). Julistaessaan Jumalan tuomiota Johannes Kastaja käy vielä voimakkaammin saman harhaluulon kimppuun: ”Älkää kuvitelko voivanne sanoa itsellenne: Meidän isämme on Abraham. Sillä minä sanon teille: Jumala voi herättää näistä kivistä lapsia Abrahamille” (Matt. 3:9). Vertauksen itsekäs rikas mies huutaa turhaan ”Isä Abraham”: hän ei saa esi-isältään mitään, sillä hänen oman syynsä vuoksi heidän välilleen on auennut syvyys (Luuk. 16:24–31). Neljäs evankeliumi toteaa saman: paljastaessaan juutalaisten murha-aikeet Jeesus sanoo heille vasten kasvoja, ettei heidän asemansa Abrahamin lapsina ole estänyt heitä tulemasta tosiasiassa paholaisen lapsiksi (Joh. 8:37–44). Lihallinen polveutuminen ei merkitse mitään ilman uskollisuutta.

3. Teot ja usko. Jotta tämä uskollisuus olisi aitoa, on vältettävä myös toista harhautumista. Vuosisatojen kuluessa traditio on ylistänyt Abrahamin ansioita, hänen kuuliaisuuttaan (Neh. 9:8; Sir. 44:20) ja sankaruuttaan (1. Makk. 2:52; Viis. 10:5–6). Tätä suuntaa jatkaen jotkin juutalaisuuden virtaukset alkoivat lopulta korostaa tätä puolta liiaksi: ne panivat kaiken luottamuksensa ihmisen tekoihin ja lain täydelliseen noudattamiseen ja unohtivat, että olennaista on turvautua Jumalaan.

Jeesus vastusti tätä ylpeää vaatimusta jo vertauksessa fariseuksesta ja publikaanista (Luuk. 18:9–14), ja Paavali kumoaa sen perusteellisesti. Hän tukeutuu kohtaan 1. Moos. 15:6: ”Abraham uskoi Jumalaan, ja Jumala luki sen hänelle vanhurskaudeksi”, osoittaakseen, että pelastuksen perustana on usko eivätkä teot (Gal. 3:6; Room. 4:3). Ihmisellä ei ole aihetta kerskua, sillä kaikki tulee hänelle Jumalalta ”armolahjana” (Room. 3:27; 4:1–4). Mikään teko ei edellä Jumalan suosiota, vaan kaikki teot ovat sen hedelmää. Tämä hedelmä ei kuitenkaan saa jäädä puuttumaan (Gal. 5:6; vrt. 1. Kor. 15:10), kuten se ei puuttunut Abrahaminkaan elämästä. Tähän Jaakob kiinnittää huomiota puhuessaan samasta tekstistä (vrt. Hepr. 11:8–19).

4. Ainoa jälkeläinen. Kuka siis viime kädessä on Abrahamin todellinen jälkeläinen? Hän on Jeesus Kristus, Abrahamin poika (Matt. 1:1), joka on kuitenkin Abrahamia suurempi (Joh. 8:53). Patriarkan jälkeläisistä hän on jopa ainoa, jolle lupauksen perintö kuuluu täyteydessään: hän on jälkeläinen sanan varsinaisessa merkityksessä (Gal. 3:16). Kutsumuksensa perusteella Abraham suuntautui juuri Jeesuksen tulemiseen, ja hänen ilonsa oli nähdä tämä päivä oman elämänsä siunausten kautta (Joh. 8:56; vrt. Luuk. 1:54–55, 73).

Lupauksen keskittyminen yhteen ainoaan jälkeläiseen ei suinkaan rajoita sitä, vaan on edellytys todelliselle yleismaailmallisuudelle, joka sekin määräytyy Jumalan suunnitelman mukaan (Gal. 4:21–31; Room. 9–11). Kaikki Kristukseen uskovat, ympärileikatut ja ympärileikkaamattomat, israelilaiset ja pakanat, voivat päästä osallisiksi Abrahamin siunauksista (Gal. 3:14). Heidän uskonsa tekee heistä tuon uskoneen miehen hengellisiä jälkeläisiä; hän on nyt ”kaikkien uskovien isä” (Room. 4:11–12). ”Te kaikki olette yksi Kristuksessa Jeesuksessa. Mutta jos kuulutte Kristukselle, olette siis Abrahamin jälkeläisiä, lupauksen mukaisia perillisiä” (Gal. 3:28–29).

Tämä on Jumalan Hengen päätökseen saattaman raamatullisen ilmoituksen huipentuma. Se on myös viimeinen sana siitä ”suuresta palkinnosta” (1. Moos. 13:1), joka ilmoitettiin patriarkalle: hänen isyytensä ulottuu kaikkiin taivaan valittuihin. Uskovien lopullinen isänmaa on ”Abrahamin helma” (Luuk. 16:22), jonne vainajien liturgiassa toivotaan sielujen pääsevän.

RF & AV

Katso myös: → Rakkaus I AT i — benediction III a, TV o — circoncision AT 2 ; NT I — election AT I 2. 3 a h ; NT III — epreuve-tentation AT I l — esperance AT I — foi O — generation — hebreu — heritage AT 12 — justice B 1 AT — Vanhurskauttaminen I — mediateur I t — Melkisedek i — Kansa — Pyhä Pietari 3 a — promesses II 1 — vocation 1

ADONAI

Katso: → Nimi AT 4 — seigneur AT — yahweh 3

ADOPTIO / LAPSEKSI OTTAMINEN

Katso: ⟶ enfant III — fecondite II 3 — fils-de-dieu 1 ; NT II — sterilite — Isä III 3.4, V Z, VI

AGAPE

Katso: →

AGAPE

Katso: → Rakkaus O

AHDINKO

Katso: → joie NT I z, II a — Köyhät — Vaino — souffrance tristesse — veuves o

AHDISTUS

Toisin kuin tämän maailman olentojen herättämä pelko ja toisin kuin huoli, joka merkitsee erityistä huolenpitoa tai liiallista huolestumista tietystä työstä tai käsillä olevasta tehtävästä, ahdistus paljastaa minuuden syvyyksistä kumpuavan levottomuuden, epävarmuuden kuoleman tai yleensä tulevaisuuden edessä. Raamatussa, ainakin sen kreikankielisessä käännöksessä, tämä tunne esiintyy kertomuksissa, joissa käytetään jotakin seuraavista sanoista. Piiritetyt tuntevat *agôniaa* taistelun lopputuloksesta (2. Makk. 3:14 ff.; vrt. 2. Makk. 15:19; Luuk. 22:44). Umpikujassa rohkeus pettää (*aporeô*, *aporia*: Hoos. 13:8; 2. Makk. 8:20; Viis. 11:5; Luuk. 21:25). Sana *synechomai* sisältää ajatuksen sulkemisesta ja eristämisestä (1. Sam. 23:8; 2. Sam. 20:3); pelko (Luuk. 8:37) tai sairaus (Matt. 4:24; Luuk. 4:38) valtaa ihmisen, saartaa ja tukahduttaa hänet sekä pitää häntä vallassaan; ihminen on myös ahdistettu ja joutunut hätään (*stenochôria*: 5. Moos. 28:53; 2. Kor. 4:8; 2. Kor. 6:4, 12 ff.).

I. Jahven [[alliance|liitto]] kansansa kanssa takaa lupausten Herran läsnäolon; se riippuu kuitenkin siitä, pysyykö ihminen uskollisena [[loi|laille]], joten todellisuuden edessä tämä varmuus on alati vaarassa murentua.. Jaakob joutuu Jabbokjoen kahlaamolle saapuessaan umpikujaan (1. Moos. 32:8). Hänen tukenaan ovat kuitenkin Jahven toistuvat liittolupaukset hänen isälleen (1. Moos. 22:16 ff.) ja hänelle itselleen (1. Moos. 28:14). Veljensä Esaun edessä hän joutuu nyt kohtaamaan tilanteen, joka ahdistaa häntä. Hän kamppailee Herran enkelin kanssa ja saa tämän voitettua hänet varmuuden siitä, että Jumala on hänen kanssaan (1. Moos. 32:23–33).

Elia makaa risiinipensaan alla epätoivoisena: hän kuolisi mieluummin (1. Kun. 19:3 f.). Kun hän toteaa kansan yleisen uskosta luopumisen — tosin erehtyen —, eikö hänellä ole syytä pitää elämäänsä epäonnistuneena? Mutta kuten myöhemmin Jeesus Getsemanessa, hän saa lohdutusta Herran enkeliltä ja voi jatkaa matkaansa, kunnes kohtaa Jahven, joka ohjaa hänet takaisin oikealle tielle (1. Kun. 19:5–18).

Koko kansa on vajonnut pimeyteen; eikö se ole ahdingossa (*stenochôria*: Jes. 8:22 f.; *aporia*)? Myös Jeremia pysyy murheen murtamana, ja hänen sydämensä pettää kansan nälänhädän edessä (*aporia*: Jer. 8:18): silloin on kyse liiton ylläpitäjästä. Mutta kun kyse on hänestä itsestään, hänen reaktionsa on toinen: vaikka vainon edessä hän päätyy kiroamaan syntymäpäivänsä (Jer. 15:10; Jer. 20:14), hän löytää ulospääsyn turvautumalla siihen, joka voi kostaa hänen puolestaan ja suojella häntä (Jer. 11:20; Jer. 20:12).

Jobin kohdalla (vain kreikankielisen tekstin mukaan: *synechomai*) tulee esiin huoli omasta pelastuksesta. ”Pelon valtaamana” hän itkee (Job 3:24); ”mitä minä pelkään, se kohtaa minua, ja mitä kauhistun, se tapahtuu minulle” (Job 3:25); hän puhuu sielunsa katkeruuden vallassa (Job 10:1; vrt. Job 7:11). ”Herran pelko on vallannut [hänet]” (Job 3:23). Lopuksi vanhurskas huutaa ahdistustaan Jumalalle, joka voi pelastaa hänet umpikujasta (*thlipsis*), vaikkei näitä sanoja käytetäkään (Ps. 22; Ps. 31; Ps. 35; Ps. 38; Ps. 57; Ps. 69; Ps. 88; Ps. 102 ff.).

Kaikissa näissä tapauksissa yksilö on keskeisellä sijalla, sillä kuolema vaanii häntä; hänen ahdistukseensa liittyy epäselvyyttä, koska Jumalan asia kietoutuu hänen omaansa. Myös Mooses pyytää ensin kuolemaa (4. Moos. 11:11–15 [LXX]): mutta myöhemmin hänen ahdistuksensa koskee yksinomaan uskosta luopuvaa kansaa. Kun hän pyytää Jumalaa pyyhkimään hänet elämän kirjasta yhdessä kansan kanssa, hän asettuu syntisten veljiensä rinnalle ja pysyy samalla varmana Jumalan voittoisasta rakkaudesta (2. Moos. 32:31 f.).

2.. Vaikka tällainen ahdistus voi tuntua jokaisen ihmisen sydämessä, sen aihe muuttuu Jeesuksen tulemisen myötä.. Jeesus otti kantaakseen paitsi kuoleman edessä koetun vavistuksen myös kauhistuttavan tietoisuuden tilanteen monitulkintaisuudesta ja epävarmuudesta. Öljymäen puutarhassa hänet valtasivat murhe, pelko, ahdistus ja kauhu (Mark. 14:33 f.). Hän kokosi itseensä kaikkien aikojen vanhurskaiden ahdistuksen (Ps. 42:6, 12; Ps. 43:5 ff.), huusi ja vuodatti kyyneliä rukoillen häntä, joka saattoi pelastaa hänet kuolemasta (Hepr. 5:7), ja sovitti lopulta vähitellen tahtonsa Isän tahtoon (Mark. 14:36). Enkeli tuli tälläkin kertaa vahvistamaan häntä, joka kamppaili niin että hikoili verta ja joka sitten ”nousi” voitokkaana, kykenevänä kohtaamaan kohtalonsa (Luuk. 22:41–45).

Laskeutuessaan inhimillisen ahdistuksen syvyyteen Jeesuksesta tulee ”kaikille, jotka tottelevat häntä, iankaikkisen pelastuksen lähde” (Hepr. 5:9). Hän luo uuden, peruuttamattoman ajan. Teko, johon uskova tukeutuu antaakseen nykyhetkessä elämälleen perustan, tapahtui kyllä menneisyydessä (Hepr. 7:27), mutta se kohoaa ajan yläpuolelle ja hallitsee historian vaihteluja (Ilm. 1:5). Jeesuksessa ahdistus ei katoa, vaan saa paikkansa, sillä toivo on tästä lähtien varmuutta ja kuolema hedelmällinen.

3.. Uskovan sydämessä ahdistus voidaan kokea kahdella syvyydeltään ja ulottuvuudeltaan erilaisella tasolla.. Paavali on oman kuolemansa edessä: ”Menetettyään toivon elämän säilymisestä [hän] oppii näin olemaan panematta luottamustaan [itseensä] vaan Jumalaan, joka herättää kuolleet” (2. Kor. 1:9; 2. Kor. 5:4). Hän tietää näet, ettei ”mikään voi erottaa [häntä] Kristuksen rakkaudesta, ei edes ahdinko eikä ahdistus” (Room. 8:35, 39). Tämän ahdistuksen kantaa perustava varmuus siitä, että Kristuksessa kuolema on voitettu (1. Kor. 15:54 f.). Kuolema saa jopa merkityksen ja lunastavan arvon, kun se yhdistyy Jeesuksen kuolinkamppailuun: ”Kuolema tekee työtään meissä, elämä teissä” (2. Kor. 4:12).

Mutta ahdistus voi syntyä uudelleen syvemmällä tasolla. Silloin se ei koske vain yhden ihmisen kuolemaa eikä hänen henkilökohtaista pelastustaan, jonka hän tietää saaneensa toivossa (Room. 5:1–5; Room. 8:24). Se nousee toisen ihmisen vapauden ja toisten pelastuksen edessä. Tätä ahdistusta Paavali huutaa julki, kun hän Mooseksen tavoin toivoo olevansa anateema omaan kansaansa kuuluvien veljiensä puolesta (Room. 9:3). Hän tahtoo kärsiä, kärsiä yhdessä (sympaschein) Kristuksen kanssa (Room. 8:17); koko maailma näet huokaa loppuun asti (Room. 8:18–23). Silloin toivo tuo esiin toisenkin ulottuvuutensa: se ei ole vain varmuutta vaan myös odotusta ja kestävyyttä Hengen ansiosta (Room. 8:24–25). Näin Kristuksen rakkaus pitää apostolia otteessaan (synechei) (2. Kor. 5:14), aivan kuten Jeesusta hallitsi (synechomai) hänen uhrinsa odotus (Luuk. 12:50). Apostoli on jätetty hätään ja ahdistukseen (stenochōria: 2. Kor. 6:4), mutta hän ei silti ole murskattu eikä neuvoton (aporia). Kristuksen kuolinkamppailu jatkuu maailman loppuun asti.

Vaikka kristitty siis voi uskossa voittaa ahdistuksen, joka puristaa häntä hänen oman kuolemansa ja pelastuksensa tähden, hän voi samalla elää sanoin kuvaamattomassa ahdistuksessa ollessaan yhteydessä Kristuksen ruumiin kaikkiin jäseniin. Varmuus ja epävarmuus eivät uskovan sydämessä ole samalla tasolla eivätkä koske samaa asiaa.

XLD

Katso myös: → crainte-de-dieu I ; III — jesus-christ I 3 — mort NT III 4 — soucis 2 — souffrance

AHNEUS

Katso: ⟶ cupidite — Ylpeys 3 — peche IV 3 a — richesse II, III. ^

AJANLASKU

Katso: → jour-du-seigneur NT III 3 — Sapatti — semaine — temps intr. ; AT I ; NT II 3

AJATUKSET

Katso: ⟶ coeur O — dessein-de-dieu AT IV — Munuaiset 2 — volonte-de-dieu AT I 2 b

ALASTOMUUS

Katso: → Häpeä I 2 — sexualite I 1 — vetement II

ALFA JA OMEGA

Katso: ⟶ Kirjoitus V — Uusi IV — temps NT III i

ALLEGORIA

Katso: → figure NT III — parabole I 3

ALMU

VT

1. Sanan merkitykset.. Heprean kielessä ei ole erityistä sanaa almun antamiselle. Ranskankielinen sanamme juontuu kreikan sanasta eleēmosynē, joka tarkoittaa Septuagintassa joko Jumalan laupeutta (Ps. 25:5; Jes. 59:16), harvoin ”vanhurskautta” eli ihmisen uskollista vastausta Jumalalle (5. Moos. 6:25), tai lopulta ihmisen laupeutta lähimmäisiään kohtaan (1. Moos. 47:29). Tämä viimeksi mainittu on aitoa vain, jos se ilmenee tekoina, joihin kuuluu keskeisesti puutteenalaisten aineellinen tukeminen. Uudessa testamentissa ja jo Vanhan testamentin myöhäisissä kirjoissa — Danielin, Tobitin ja Sirakin kirjoissa — kreikan sana rajautuu lopulta tähän nimenomaiseen almua tarkoittavaan merkitykseen. Nämä kolme kirjaa tuntevat kuitenkin yhä Jumalan ihmistä kohtaan osoittaman eleēmosynēn (Dan. 9:16; Tob. 3:2; Sir. 16:14; Sir. 17:29): koko Raamatun näkökulmasta almu, ihmisen hyvyyden osoitus veljelleen, on ensisijaisesti Jumalan tekojen jäljittelyä, sillä Jumala osoitti ensimmäisenä hyvyyttä ihmistä kohtaan.

2. Almun antamisen velvollisuus.. Vaikka sana on myöhäinen, almua koskeva ajatus on yhtä vanha kuin raamatullinen uskonto, joka vaatii alusta alkaen rakkautta veljiä ja köyhiä kohtaan. Niinpä Laki tuntee varmasti vanhoja, säädöksin määrättyjä almujen antamisen muotoja: velvollisuuden jättää osa sadosta köyhien tähkittäväksi ja korjuunjälkien keräämistä varten (3. Moos. 19:9; 3. Moos. 23:22; 5. Moos. 24:20 f.; Ruut 2) sekä joka kolmas vuosi annettavan kymmenyksen niiden hyväksi, joilla ei ole omaa maata: leeviläisten, muukalaisten, orpojen ja leskien (5. Moos. 14:28 f.; vrt. Tob. 1:8). Köyhiä on, ja heidän avunpyyntöönsä on vastattava anteliaasti (5. Moos. 15:11; Sananl. 3:27 f.; Sananl. 14:21) ja hienotunteisesti (Sir. 18:15 f.).

3. Almu ja uskonnollinen elämä.. Tämä almu ei saa olla pelkkää ihmisrakkautta, vaan uskonnollinen teko. Köyhille osoitettu anteliaisuus liittyy usein poikkeuksellisiin liturgisiin juhliin (2. Sam. 6:19; 2. Aikak. 30:21–26; 2. Aikak. 35:7 ff.; Neh. 8:10 ff.), mutta se kuuluu myös juhlien tavanomaiseen kulkuun (5. Moos. 16:11, 14; Tob. 2:1 f.). Ennen kaikkea tämä teko saa arvonsa siitä, että se tavoittaa itse Jumalan (Sananl. 19:17) ja avaa oikeuden hänen palkkaansa (Hes. 18:7; vrt. Hes. 16:49; Sananl. 21:13; Sananl. 28:27) ja syntien anteeksiantoon (Dan. 4:24; Sir. 3:30). Se vastaa Jumalalle annettua uhria (Sir. 35:2). Luopuessaan omaisuudestaan ihminen kokoaa itselleen aarteen (Sir. 29:12). ”Onnellinen se, joka muistaa köyhää ja heikkoa” (Ps. 41:2–4; vrt. Sananl. 14:21). Vanha Tobit kehottaa näin lämpimästi poikaansa: ”Älä koskaan käännä kasvojasi köyhältä, niin Jumalakaan ei käännä kasvojaan sinulta… Jos sinulla on paljon, anna enemmän; jos sinulla on vähän, anna vähemmän, mutta älä epäröi antaa almuja… Kun annat almuja, älköön katseessasi näkykö katumusta…” (Tob. 4:7–11, 16 f.)

UT Kristuksen tulemisen myötä almu säilyttää arvonsa, mutta sijoittuu uuteen pelastustalouteen, joka antaa sille uuden merkityksen.

I. Almun harjoittaminen.. Uskovat arvostavat almua, varsinkin kun sitä harjoittavat muukalaiset, ”Jumalaa pelkäävät”, jotka näin osoittavat myötämielisyyttään uskoa kohtaan (Luuk. 7:5; Ap. t. 9:36; Ap. t. 10:2). Jeesus oli sitä paitsi laskenut almun paaston ja rukouksen rinnalla yhdeksi uskonnollisen elämän kolmesta peruspilarista (Matt. 6:1–18).

Mutta suositellessaan almua Jeesus vaatii, että sitä annetaan täysin pyyteettömästi ja ilman minkäänlaista näyttävyyttä (Matt. 6:1–4), ”odottamatta mitään vastineeksi” (Luuk. 6:35; Luuk. 14:14), jopa rajattomasti (Luuk. 6:30). Ei näet voida tyytyä saavuttamaan kodifioitua ”tariffia”, olipa se kuinka korkea tahansa: Johannes Kastaja näyttää asettavan perinteisen kymmenyksen tilalle puoliksi jakamisen (Luuk. 3:11), minkä Sakkeus myös toteuttaa käytännössä (Luuk. 19:8). Kristus odottaa kuitenkin omiltaan, etteivät he sulje korviaan yhdeltäkään avunpyynnöltä (Matt. 5:42 rinnakk.), sillä köyhät ovat aina keskuudessamme (Matt. 26:11 rinnakk.); ja jos heillä ei enää ole mitään omaa (vrt. Ap. t. 2:44 f.), heille jää velvollisuus välittää Kristuksen lahjoja eteenpäin (Ap. t. 3:6) ja tehdä työtä voidakseen auttaa puutteenalaisia (Ef. 4:28).

2. Almu ja Kristus.. Jos almu on näin ehdoton velvollisuus, se johtuu siitä, että se saa merkityksensä uskosta Kristukseen, enemmän tai vähemmän syvällisesti ymmärrettynä.

a) Jeesus pitää juutalaisen perinteen mukaisesti kiinni siitä, että almu on taivaallisen palkan lähde (Matt. 6:2 f.) ja että se kartuttaa aarteen taivaaseen (Luuk. 12:21, 33), missä ihminen saa ystäviä (Luuk. 16:9). Tämä ei johdu oman edun tavoittelusta, vaan siitä, että onnettomien veljiemme kautta kohtaamme Jeesuksen itsensä: ”Minkä te teitte yhdelle näistä vähäisimmistä…” (Matt. 25:31–46).

b) Jos opetuslapsen tulee antaa kaikki almuna (Luuk. 11:41; Luuk. 12:33; Luuk. 18:22), se tapahtuu ensinnäkin siksi, että hän voi seurata Jeesusta kitsastelematta omaisuutensa kanssa (Matt. 19:21 f.); toiseksi siksi, että hän olisi antelias Jeesuksen tavoin: Jeesus, ”vaikka oli rikas, tuli teidän tähtenne köyhäksi, jotta te rikastuisitte hänen köyhyydestään” (2. Kor. 8:9).

c) Osoittaakseen lopuksi, että kristillistä almua ohjaavat muut lait kuin pelkkä ihmisrakkaus, Jeesus ei epäröinyt puolustaa Juudasta vastaan naisen pyyteetöntä tekoa: nainen oli juuri ”menettänyt” kolmensadan työpäivän palkan kaatamalla kallisarvoisen hajusteensa. Jeesus sanoi: ”Köyhät teillä on aina keskuudessanne, mutta minua teillä ei

aina ole” (Matt. 26:11 rinnakk.). Köyhät kuuluvat tavalliseen taloudenpitoon (5. Moos. 15:11), joka on syntisessä ihmiskunnassa luonnollista; Jeesus puolestaan merkitsee yliluonnollista, messiaanista taloudenpitoa. Ensimmäinen saa todellisen merkityksensä vasta jälkimmäisen kautta: köyhiä autetaan kristillisessä mielessä vain suhteessa Jumalan rakkauteen, joka on ilmoitettu Jeesuksen Kristuksen kärsimyksessä ja kuolemassa.

3. Almu Kirkossa.. Vaikka jotkin pyyteettömät teot ovat yhä tarpeen, jotta valtakunnan evankeliumia ei sekoitettaisi köyhyyden hävittämiseen, lähimmäistämme on autettava, jotta saavuttaisimme ”meiltä otetun Sulhasen” (vrt. Matt. 9:15): ”Kuinka Jumalan rakkaus voisi pysyä siinä, joka sulkee sydämensä hädässä olevalta veljeltään?” (1. Joh. 3:17). Kuinka voisimme viettää eukaristisen kommuunion sakramenttia jakamatta veljellisesti omaisuuttamme (1. Kor. 11:20 ff.)?

Almulla voi kuitenkin olla vielä laajempi merkitys: se voi ilmaista Kirkkojen ykseyttä. Tätä Paavali tarkoittaa antaessaan pyhän nimen Jerusalemin äitikirkon hyväksi järjestämälleen keräykselle ja kolehdille: se on palveluvirka (2. Kor. 8:4; 2. Kor. 9:1, 12 f.), ”liturgia” (2. Kor. 9:12). Paavali pyrkii kuromaan umpeen kuilua, joka alkoi muodostua pakanataustaisen Kirkon ja juutalaistaustaisen Kirkon välille, ja ilmaisemaan huomattavilla almulahjoituksilla näiden saman Kristuksen ruumiin jäsenten ykseyttä (vrt. Ap. t. 11:29; Gal. 2:10; Room. 15:26 f.; 1. Kor. 16:1–4). Kuinka innokkaasti hän pitääkään korinttilaisille varsinaisen ”rakkauden saarnan” (2. Kor. 8–9)! Päämääränä on veljien välisen tasa-arvon toteutuminen (2. Kor. 8:13), Kristuksen anteliaisuutta jäljitellen (2. Kor. 8:9), jotta Jumala saisi kunnian (2. Kor. 9:11–14). On ”kylvettävä runsaasti”, sillä ”Jumala rakastaa iloista antajaa” (2. Kor. 9:6 f.).

CW

Katso myös: → don AT 3 — faim-soif AT 2 ; NT 3 — jeune 0.2 — justice /i. I ATI 4 — Laupeus NT II — Köyhät AT II — richesse 1,3, III 2

ALTTARI

Kaikissa uskonnoissa alttari on uhrijumalanpalveluksen keskus (hepr. zabah = uhrata, sanan mizbeah — alttari — juuri). Alttari on jumalallisen läsnäolon merkki; Mooses olettaa tällaisen uskomuksen, kun hän vihmoo puolet uhrieläinten verestä alttarille ja toisen puolen kansan päälle, joka näin astuu yhteyteen Jumalan kanssa (2. Moos. 24:6–8); samoin Paavali: ”Eivätkö uhreja syövät ole yhteydessä alttariin?” (1. Kor. 10:18). Täydellisessä uhrissa merkki antaa sijaa todellisuudelle: Kristus on samalla kertaa pappi, uhri ja alttari.

I. Muistomerkistä jumalanpalveluspaikaksi. Alkuaikoina ihminen rakensi alttarin vastatakseen Jumalalle, joka oli tullut häntä tervehtimään. Tätä tarkoittaa patriarkkojen toimia usein kuvaava ilmaus: ”Hän rakensi alttarin Jahvelle ja huusi avuksi hänen nimeään” (1. Moos. 12:7 f.; 1. Moos. 13:18; 1. Moos. 26:23). Ennen kuin alttari oli paikka, jossa uhrattiin, se oli Jumalan suosion muistomerkki; todistuksena tästä ovat nimet, jotka alttarit saivat symbolisina niminä (1. Moos. 33:20; 1. Moos. 35:1–7; Tuom. 6:24). Alttari oli kuitenkin myös juomauhrien, uhrien ja hajusteiden uhrilahjojen paikka. Aluksi saatettiin tyytyä enemmän tai vähemmän tarkoitukseen sopiviin kallioihin (Tuom. 6:20; Tuom. 13:19), mutta pian alettiin rakentaa alttareita tampatusta maasta tai käsittelemättömistä kivistä; ne olivat epäilemättä karkeatekoisia mutta tarkoitukseensa sopivampia (2. Moos. 20:24–26).

Patriarkkojen jälkeläisille jumalanpalveluspaikka sai yhä suuremman arvon sen Jumalan ilmestymisen muiston rinnalla, josta se oli saanut alkunsa; näin siitä tuli usein pyhiinvaelluspaikka. Paikan asettaminen muistomerkin edelle näkyi jo siinä, että jumalanpalveluspaikoiksi valittiin usein entisiä kanaanilaisia kulttipaikkoja: esimerkiksi Betel (1. Moos. 35:7) tai Sikem (1. Moos. 33:19) ja myöhemmin Gilgal (Joos. 4:20) tai Jerusalem (Tuom. 19:10). Kun valittu kansa saapuu Kanaaninmaahan, se joutuu kohtaamaan pakanallisia alttareita, jotka laki käskee sen hävittää säälimättä (2. Moos. 34:13; 5. Moos. 7:5; 4. Moos. 33:52). Gideon (Tuom. 6:25–32) ja Jeehu (2. Kun. 10:27) tuhoavatkin näin Baalin alttarit. Tavallisesti kuitenkin tyydytään ”kastamaan” uhripaikat uudelleen niiden kulttivälineineen (1. Kun. 3:4).

Tässä vaiheessa alttari voi edistää uskonnon rappeutumista kahdella tavalla: voidaan unohtaa, että se on vain merkki, joka johtaa elävän Jumalan luo, ja Jahve voidaan samastaa epäjumaliin. Salomo aloittaakin suvaitsevaisuuden kauden vaimojensa mukanaan tuomia epäjumalia kohtaan (1. Kun. 11:7 f.). Ahab toimii samoin (1. Kun. 16:32). Ahas ja Manasse tuovat jopa temppeliin pakanallisen mallin mukaisia alttareita (2. Kun. 16:10–16; 2. Kun. 21:5). Profeetat puolestaan tuomitsevat alttarien lisääntymisen (Aam. 2:8; Hoos. 8:11; Jer. 3:6).

2. Jerusalemin ainoan temppelin alttari. Tilanteeseen saatiin korjaus keskittämällä jumalanpalvelus Jerusalemiin (2. Kun. 23:8 f.; vrt. 1. Kun. 8:63 f.). Polttouhrialttari kokoaa nyt Israelin uskonnollisen elämän, ja monet psalmit todistavat sen paikasta uskovien sydämessä (Ps. 26:6; Ps. 43:4; Ps. 84:4; Ps. 118:27). Kun Hesekiel kuvaa tulevaa temppeliä, alttaria käsitellään yksityiskohtaisesti (Hes. 43:13–17), ja sitä koskeva pappislainsäädäntö liitetään Moosekseen (2. Moos. 27:1–8; 3. Moos. 1–7). Alttarin sarvet, jotka mainitaan jo kauan sitten turvapaikkana (1. Kun. 1:50 f.; 1. Kun. 2:28), saavat suuren merkityksen: niihin vihmotaan usein verta sovitusriitissä (3. Moos. 16:18; 2. Moos. 30:10). Nämä riitit osoittavat selvästi, että alttari symboloi Jahven läsnäoloa.

Samalla pappien tehtävät täsmentyvät: papit toimivat yksinomaan alttarin palvelijoina, kun taas leeviläiset huolehtivat käytännön järjestelyistä (4. Moos. 3:6–10). Aikakirjojen kirjoittaja, joka tähdentää tätä käytäntöä (1. Aikak. 9:26–30), sovittaa kuninkuuden historian yhteen näiden määräysten kanssa (2. Aikak. 26:16–20; 2. Aikak. 29:18–36; 2. Aikak. 35:7–18). Lopuksi, osoituksena alttarin kunnioittamisesta, ensimmäinen pakkosiirtolaisuudesta palanneiden karavaani haluaa rakentaa polttouhrialttarin heti uudelleen (Esra 3:2–3), ja Juudas Makkabealainen osoittaa myöhemmin samaa hurskautta (1. Makk. 4:44–59).

3. Merkistä todellisuuteen. Jeesukselle alttari pysyy pyhänä, mutta se on pyhä sen vuoksi, mitä se merkitsee. Jeesus palauttaa mieleen tämän merkityksen, jonka fariseusten kasuistiikka oli hämärtänyt (Matt. 23:18–22) ja joka oli käytännössä jäänyt vaille huomiota: alttarin ääreen tuleminen uhraamaan merkitsee Jumalan luo tulemista; sitä ei voi tehdä vihaisella sydämellä (Matt. 5:23–24).

Kristus ei ainoastaan anna vanhalle jumalanpalvelukselle sen oikeaa merkitystä, vaan myös päättää sen. Uudessa temppelissä, joka on hänen ruumiinsa (Joh. 2:21), ei ole muuta alttaria kuin hän itse (Hepr. 13:10). Sillä alttari pyhittää uhrin (Matt. 23:19); kun hän siis uhraa itsensä täydellisenä uhrina, hän pyhittää itsensä (Joh. 17:19); hän on samalla sekä pappi että alttari. Niinpä Herran ruumiista ja verestä osalliseksi tuleminen merkitsee osallisuutta alttariin, joka on Herra, ja hänen pöytänsä jakamista (1. Kor. 10:16–21).

Ilmestyskirjassa mainittu taivaallinen alttari, jonka alla marttyyrit seisovat (Ilm. 6:9), on kultainen alttari, jonka liekistä nousee Jumalan luo runsas ja tuoksuva savu, johon pyhien rukoukset liittyvät (Ilm. 8:3). Se on symboli, joka viittaa Kristukseen ja täydentää Jumalan Karitsan symboliikkaa. Se on ainoa alttari, jolla toimitetaan ainoa uhri, jonka tuoksu on Jumalalle mieluinen; se on liturgiassa mainittu taivaallinen alttari, jolla Kirkon uhrilahjat esitetään

Jumalalle yhdistettyinä Kristuksen ainoaan ja täydelliseen uhriin (Hepr. 10:14). Kiviset alttarimme ovat vain kuvia tästä alttarista. Tätä ilmaisee piispallinen rituaali sanoessaan: ”Alttari on Kristus.”

DS

Katso myös: → culte AT I — montagne II 2 — parfum a — Pyhiinvaellus AT I — Kivi i — Uhri AT I ï ; NT II J — Veri AT 3 — temple

ANATEEMA

Seemiläinen juuri, josta ḥerem, anateema, on peräisin, merkitsee ”erilleen panemista” ja ”profaaniin käyttöön kieltämistä”. Raamatussa sanan käyttö tarkoittaa ennen kaikkea Jumalalle pyhittämistä.

VT Varhaisimmissa teksteissä anateemakäytäntö, jonka Israel jakoi naapuriensa, kuten Moabin, kanssa, ei merkitse pelkästään voitetun vihollisen surmaamista, vaan se on yksi pyhän sodan uskonnollisista säännöistä. Saadakseen voiton Israel, joka käy Jahven sotia, vihkii saaliin anateemalle: se luopuu saaliin hyödyntämisestä ja sitoutuu valalla pyhittämään sen Jahvelle (4. Moos. 21:2 f.; Joos. 6). Tämä pyhittäminen johtaa saaliin täydelliseen tuhoamiseen, niin elävien olentojen kuin esineidenkin; sen laiminlyömisestä rangaistaan (1. Sam. 15), samoin sen pyhäinhäväistyksellisestä rikkomisesta, joka aiheuttaa tappion (Joos. 7).

Käytännössä tätä näyttää sovelletun melko harvoin: Israel valtasi useimmat kanaanilaiskaupungit (Joos. 24:13; Tuom. 1:27–35), kuten Geserin (Joos. 16:10; 1. Kun. 9:16) tai Jerusalemin (Tuom. 1:21; 2. Sam. 5:6 f.). Jotkin kaupungit tekivät jopa liittoja, kuten Gibeon (Joos. 9) ja Sikem (1. Moos. 34).

Deuteronomistiset historiankirjoittajat tiesivät, ettei anateemaa ollut sovellettu valloituksen aikana (Tuom. 3:1–6; 1. Kun. 9:21). Silti he muotoilivat siitä yleisen lain vastauksena kanaanilaisen uskonnon Israelia kohtaan harjoittamaan houkutukseen ja vahvistaakseen uudelleen valitun kansan pyhyyden (5. Moos. 7:1–6). Siksi valloitushistoria esitetään hyvin järjestelmällisesti: menneisyyteen on siirretty uskonnollinen reaktio, jonka taustalla oli Jahven yksinomainen herruus pyhään maahan ja sen asukkaisiin.

Sanan ḥerem kehitys näyttää erottaneen sen kaksi osatekijää toisistaan: yhtäältä tuho ja rangaistus, jotka kohdistuvat etenkin uskottomuuteen Jahvea kohtaan (5. Moos. 13:13–18; Jer. 25:9); toisaalta pappiskirjallisuudessa ihmisen tai esineen pyhittäminen Jumalalle ilman lunastusmahdollisuutta (3. Moos. 27:28 f.; 4. Moos. 18:14).

UT Uudessa testamentissa ei enää puhuta pyhän sodan aloittamisesta eikä ihmisten vihkimisestä anateemalle. Sana kuitenkin säilyy kirouksen merkityksessä (ja Luuk. 21:5:ssä Jerusalemin temppeliin annetuista uhrilahjoista).

Juutalaisten suussa se tarkoittaa valaformuloissa (Mark. 14:71; Ap. t. 23:12) kirousta, jonka ihminen langettaa itselleen, jos hän vannoo väärin.

Paavalilla se on kirousformula, joka ilmaisee Jumalan tuomion uskottomista (Gal. 1:8 f.; 1. Kor. 16:22). Kristityn on mahdotonta lausua sitä Jeesusta vastaan (1. Kor. 12:3). Kun apostoli sanoo toivovansa olevansa anateema, jos hänen veljensä voisivat sillä tavoin saada pelastuksen, hän täsmentää, että se merkitsisi hänelle Kristuksesta erotetuksi joutumista (Room. 9:3). Tämä paradoksaalinen ilmaus määrittelee siis kirouksen, jonka ihminen langettaa itselleen veljiensä rakkaudesta.

UéPS

Katso myös: → Apostolit II I TT guerre AT IL — Kirous -7- purA.TI, i — Pyhä AT III.2

ANSIO

Katso: → Armo IV — justice — Vanhurskauttaminen II — Palkka

ANTAUTUMINEN

Katso: ⟶ Luottamus — Pettymys III — foi — providence — sommeil I 1 — tristesse NT 1

ANTEEKSIANTO

Raamatussa syntinen on velallinen, jonka velan Jumala anteeksiantamuksellaan kuittaa (hepr. *salah*; 4. Moos. 14:19); anteeksianto on niin tehokas, ettei Jumala enää näe syntiä, joka on kuin heitetty hänen taakseen (Jes. 38:17), joka otetaan pois (hepr. *nasa'*; 2. Moos. 32:32), sovitetaan ja hävitetään (hepr. *kipper*; Jes. 6:7). Kristus käyttää samaa sanastoa ja korostaa, että velan anteeksianto on vastikkeetonta ja velallinen maksukyvytön (Luuk. 7:42; Matt. 18:25 ff.). Alkukirkon julistus koski Pyhän Hengen lahjan ohella syntien anteeksiantoa, joka on sen ensimmäinen vaikutus ja jota julistus nimittää *afesikseksi* (Luuk. 24:47; Ap. t. 2:38; vrt. helluntain tiistain kommuunionjälkeisrukous). Myös sanat puhdistaa, pestä ja vanhurskauttaa esiintyvät apostolisissa kirjoituksissa, joissa korostetaan anteeksiannon myönteistä puolta: sovintoa ja yhteen liittämistä.

I. Anteeksiannon Jumala.

Juuri synnin edessä kiivas Jumala (2. Moos. 20:5) ilmoittaa olevansa anteeksiannon Jumala. Liittoa seurannut luopumus, joka olisi ansainnut kansan tuhon (2. Moos. 32:30 ff.), antaa Jumalalle aiheen julistaa itsensä "hellyyden ja laupeuden Jumalaksi, hitaaksi vihastumaan, runsaaksi armossa ja uskollisuudessa… joka sietää rikkomuksen, uskottomuuden ja synnin, mutta ei jätä mitään rankaisematta…"; siksi Mooses voi rukoilla luottavaisesti: "Tämä on jäykkäniskainen kansa. Mutta anna anteeksi rikkomuksemme ja syntimme ja ota meidät perintöosaksesi!" (2. Moos. 34:6–9).

Inhimillisesti ja oikeudellisesti anteeksiantoa ei voi perustella. Eikö pyhän Jumalan pidä ilmaista pyhyytensä vanhurskaudessaan (Jes. 5:16) ja rangaista niitä, jotka halveksivat häntä (Jes. 5:24)? Miten liitolle uskoton vaimo voisi luottaa anteeksiantoon, kun hän ei häpeä prostituutiotaan (Jer. 3:1–5)? Mutta Jumalan sydän ei ole ihmisen kaltainen, eikä Pyhä halua tuhota (Hoos. 11:8); hän ei suinkaan tahdo syntisen kuolemaa vaan tämän kääntymystä (Hes. 18:23), jotta voisi vuodattaa anteeksiantoaan ylenpalttisesti, sillä "hänen tiensä eivät ole meidän teitämme" ja "hänen ajatuksensa ylittävät meidän ajatuksemme" niin paljon kuin taivas kohoaa maan ylle (Jes. 55:8 ff.).

Tämä tekee psalmistojen rukouksesta niin luottavaisen: Jumala antaa anteeksi syntiselle, joka tunnustaa syyllisyytensä (Ps. 32:5; vrt. 2. Sam. 12:13); hän ei tahdo tuhota häntä (Ps. 78:38) eikä halveksi häntä, vaan luo hänet uudelleen, puhdistaa hänen murtuneen ja nöyrtyneen sydämensä ja täyttää sen ilolla (Ps. 51:10–14, 19; vrt. Ps. 32:1–11); runsaan lunastuksen lähteenä hän on isä, joka antaa lapsilleen kaiken anteeksi (Ps. 103:3–8). Pakkosiirtolaisuuden jälkeen vedotaan yhä "Anteeksiantojen Jumalaan" (Neh. 9:17) ja "laupeuden Jumalaan" (Dan. 9:9), joka on aina valmis luopumaan siitä pahasta, jolla hän on uhannut syntistä, jos tämä kääntyy (Joel 2:13). Mutta Joona, Israelin partikularismin kuva, hämmästyy nähdessään tämän anteeksiannon tarjottavan kaikille ihmisille (Joona 3:10; Joona 4:2). Sen sijaan Viisauden kirja ylistää Jumalaa, joka rakastaa kaikkea tekemäänsä ja armahtaa kaikkia, joka sulkee silmänsä ihmisten synneiltä, jotta he tekisivät parannuksen, kurittaa heitä vähitellen ja muistuttaa heitä siitä, missä he tekevät syntiä, jotta he uskoisivat häneen (Viis. 11:23–12:2); näin hän osoittaa olevansa Kaikkivaltias, jolle anteeksiantaminen on ominaista (Viis. 11:23; vrt. helluntain jälkeisen 10. sunnuntain kolehta ja kaikkien pyhien litanian rukous).

II. Jumalan anteeksianto Kristuksen kautta.

Israelin tavoin (Luuk. 1:77) Johannes Kastaja siis odottaa syntien anteeksiantoa ja saarnaa kastetta, joka on sen ehto: "Tehkää parannus, muuten tuleva kastaa teidät tulella"; hänelle tämä tuli on vihan ja tuomion tuli, joka polttaa ruumenet, kun hyvä vilja on eroteltu (Matt. 3:1–12). Tämä näkemys säilyy niillä Johanneksen opetuslapsilla, jotka ovat seuranneet Jeesusta: he haluavat antaa taivaan tulen langeta niiden päälle, jotka kieltäytyvät ottamasta vastaan Mestaria (Luuk. 9:54). Johannes Kastaja kyselee (vrt. Luuk. 7:19–23) kuullessaan Jeesuksen paitsi kutsuvan syntisiä kääntymään ja uskomaan (Mark. 1:15) myös julistavan tulleensa ainoastaan parantamaan ja antamaan anteeksi.

1. Anteeksiannon julistaminen. Jos Jeesus tosiaan tuli heittämään tulen maan päälle (Luuk. 12:49), hänen Isänsä ei lähettänyt häntä tuomariksi vaan pelastajaksi (Joh. 3:17; 12:47). Hän kutsuu kääntymykseen kaikkia, jotka sitä tarvitsevat (Luuk. 5:32 rinnakk.), ja saa aikaan tämän kääntymyksen (Luuk. 19:1–10) ilmoittamalla, että Jumala on Isä, jonka ilona on antaa anteeksi (Luuk. 15) ja jonka tahto on, ettei kukaan joutuisi kadotukseen (Matt. 18:12 ff.). Jeesus ei ainoastaan julista tätä anteeksiantoa, jolle nöyrä usko avautuu mutta jolta ylpeys sulkeutuu (Luuk. 7:47–50; 18:9–14), vaan myös toteuttaa sitä ja osoittaa teoillaan, että hänellä on tämä Jumalalle kuuluva valta (Mark. 2:5–11 rinnakk.; vrt. Joh. 5:21).

2. Uhri syntien anteeksiantamiseksi. Kristus kruunaa työnsä hankkimalla syntisille anteeksiannon Isältään. Hän rukoilee (Luuk. 23:34) ja vuodattaa verensä syntien anteeksiantamiseksi (Mark. 14:24; Matt. 26:28). Jumalan tosi Palvelijana hän vanhurskauttaa joukot, joiden synnit hän kantaa (1. Piet. 2:24; vrt. Mark. 10:45; Jes. 53:11 f.), sillä hän on Karitsa, joka ottaa pois maailman synnin (Joh. 1:29) pelastaessaan maailman. Hänen verensä kautta meidät puhdistetaan, pestään rikkomuksistamme (1. Joh. 1:7; Ilm. 1:5).

3. Anteeksiannon vallan välittäminen. Kristus, jolla on kaikki valta taivaassa ja maan päällä, välittää ylösnousseena apostoleille vallan antaa syntejä anteeksi (Joh. 20:22 ff.; vrt. Matt. 16:19; Matt. 18:18). Ensimmäinen

syntien anteeksianto annetaan kasteessa kaikille niille, jotka kääntyvät ja uskovat Jeesuksen nimeen (Matt. 28:19; Mark. 16:16; Ap. t. 2:38; Ap. t. 3:19). Apostolit siis julistavat syntien anteeksiantoa (Ap. t. 2:38; Ap. t. 5:31; Ap. t. 10:43; Ap. t. 13:38; Ap. t. 26:18), mutta kirjoituksissaan he korostavat vähemmän anteeksiannon oikeudellista puolta kuin Jumalan rakkautta, joka Jeesuksen kautta pelastaa ja pyhittää meidät (esim. Room. 5:1–11). On syytä panna merkille Kirkon rukouksen ja keskinäisen synnintunnustuksen osuus keinona saada parantuminen ja syntien anteeksianto (Jaak. 5:15 f.).

III. III. Rikkomusten anteeksianto.

Jo VT:ssa laki ei ainoastaan aseta rajaa kostolle talionin säännöllä (2. Moos. 21:23–25), vaan kieltää myös vihan veljeä kohtaan, koston ja kaunan lähimmäistä kohtaan (3. Moos. 19:17 f.). Viisas Ben Sira on mietiskellyt näitä määräyksiä ja havainnut yhteyden, joka yhdistää ihmisen lähimmäiselleen antaman anteeksiannon siihen anteeksiantoon, jota hän pyytää Jumalalta: ”Anna lähimmäisellesi anteeksi hänen rikkomuksensa; silloin syntisi annetaan sinulle anteeksi, kun rukoilet. Jos joku kantaa vihaa toista ihmistä kohtaan, kuinka hän voi pyytää Jumalalta parantumista? Hän ei sääli ihmistä, kaltaistaan, ja kuitenkin rukoilisi omien syntiensä puolesta?” (Sir. 27:30–28:7). Viisauden kirja täydentää opetusta muistuttamalla vanhurskasta, että tuomioissaan hänen tulee ottaa esikuvaksi jumalallinen laupeus (Viis. 12:19, 22).

Jeesus omaksuu tämän kaksiosaisen opetuksen ja muuttaa sitä. Sirakin kirjan tavoin hän opettaa, ettei Jumala voi antaa anteeksi sille, joka ei anna anteeksi, ja että Jumalan anteeksiantoa pyytääkseen on annettava anteeksi veljelleen. Vertaus armottomasta velallisesta painaa tämän totuuden vahvasti mieleen (Matt. 18:23–35). Kristus tähdentää sitä (Matt. 6:14 f.) ja estää meitä unohtamasta sitä panemalla meidät toistamaan sen joka päivä Isä meidän -rukouksessa. Meidän on voitava sanoa, että annamme anteeksi; tämä vakuutus yhdistetään pyyntöömme milloin sillä-sanalla, joka tekee siitä Jumalan anteeksiannon ehdon (Luuk. 11:4), milloin niin kuin -sanalla, joka määrää sen mitan (Matt. 6:12). Jeesus menee pidemmälle: Viisauden kirjan tavoin hän asettaa Jumalan laupeuden esikuvaksi (Luuk. 6:35 f.) niille, joiden Isä hän on ja joiden tulee jäljitellä häntä ollakseen hänen todellisia lapsiaan (Matt. 5:43 ff.; Matt. 5:48). Anteeksianto ei ole vain uuden elämän ennakkoehto, vaan yksi sen olennaisista osista: Jeesus käskee siis Pietaria antamaan anteeksi lakkaamatta, toisin kuin syntinen, jolla on taipumus kostaa kohtuuttomasti (Matt. 18:21 f.; vrt. 1. Moos. 4:24). Herran esimerkkiä seuraten Stefanus kuoli anteeksi antaen (Luuk. 23:34; Ap. t. 7:60). Voittaakseen heidän tavallaan pahan hyvällä (Room. 12:21; vrt. 1. Piet. 3:9) kristityn tulee aina antaa anteeksi ja tehdä se rakkaudesta, kuten Kristus (Kol. 3:13) ja hänen Isänsä (Ef. 4:32).

JGı & MFL

Katso myös: → Abel 2 — Rakkaus I AT 2 ; II NT 2 — Tunnustus AT 2 ; NT 2 — ennemi II 3, III 1 — Sovitus 3 — justice B II AT — Kirous V — Muistaminen 2 — Laupeus — Kärsivällisyys I, II 2 — peche III 3, IV 1 cd — Parannus ja kääntymys AT I 2 ; NT III 1 — Sovinto — tendresse — vengeance 2 a — violence IV 3

ANTELIAISUUS

Katso: → Rakkaus — Almu — benediction I, II 1 — don — Armo — richesse

ANTELIAISUUS

Katso: ⟶ Almu — benediction — don — Armo — richesse I 3-4

ANTIKRISTUS

VT Jo Vanhassa testamentissa nähdään, kuinka Jumalan toiminta tässä maailmassa kohtaa vastustavia voimia, jotka saavat asiayhteyden mukaan varsin erilaisia hahmoja.

1. Muinaisen Lähi-idän uskonnollinen symboliikka on tarjonnut ilmoitukselle runollisen kuvauksen luomisesta: taistelun Luojajumalan ja kaaoksen voimien välillä. Näitä voimia edustavat hirviömäiset pedot, jotka ilmentävät meren kesyttämätöntä mahtia (Jes. 51:9 f.; Ps. 74:13 f.; vrt. Jes. 27:1). Samaa myyttistä kieltä, josta on puhdistettu monijumalaisuuden jäänteet, käytetään kuvaamaan ”viimeisiä aikoja” Jahven ja Käärmeen välisenä taisteluna (Jes. 27:1). Se on todennäköisesti myös alkuperäisen draaman taustalla: 1. Mooseksen kirjassa Jumalan suunnitelman vastustaja saa Käärmeen myyttisen hahmon (1. Moos. 3). Näiden symbolien kautta saatanan hahmo piirtyy esiin pelastussuunnitelman molemmissa ääripäissä. Hän on Jumalan Vastustaja sanan täydessä merkityksessä.

2. Historian kuluessa saatana toimii kuitenkin tässä maailmassa inhimillisten valtojen välityksellä. Jumalan kansan viholliset ovat itse Jumalan vastustajia, kun he estävät hänen kaitselmuksellisen suunnitelmansa toteutumista. Näin oli Egypti eksoduksen aikaan. Samoin olivat Assyrian ja Babylonin mahtimiehet, Israelin sortajat ja väärien jumalien palvojat, jotka pyrkivät ulottamaan näiden hengellisen vallan tähän maailmaan. Tällaisia ovat lopulta kaikki pakanakuninkaat, joita heidän jumalanpilkallinen kohtuuttomuutensa houkuttelee asettumaan Jumalan veroisiksi (Hes. 28:2 f.; Jes. 14:13). Historiaan kuuluu siis jatkuva yhteenotto Jahven ja näiden historiallisten voimien välillä, kunnes tulee viimeinen yhteenotto, jossa ”Gog, Magogin kuningas”, lyödään lopullisesti (Hes. 38–39). Sen jälkeen koittaa eskatologinen pelastus.

3. Antiokhos Epifaneen toiminta Israelin vihollisena ja Jumalan todellisten palvojien vainoajana antaa Danielin kirjalle mahdollisuuden yhdistää kaksi edellä kuvattua esitystapaa. Hän on jumalaton, joka vaatii itselleen Jumalan paikkaa (Dan. 11:36) ja asettaa pyhään paikkaan turmion iljetyksen (Dan. 9:27). Hän on myös yhdestoista sarvi, joka kasvaa neljänteen, saatanallisen hahmon saavaan petoon (Dan. 7:8). Hänen tuomionsa ja tuhonsa edeltävät siten Jumalan kuninkuuden perustamista (Dan. 7:11–27; Dan. 11:40–12:2).

UT Tämän eskatologisen näkökulman Uuden testamentin oppi omaksuu, kuitenkin sillä erotuksella, että Jumalan kuninkuus on alkanut Jeesuksen Kristuksen persoonassa. Vanhan testamentin Jumalan vastustajasta tulee näin Kristuksen vastustaja, joka toimii jo kätyriensä kautta ennen kuin ilmestyy avoimesti eskatologisessa taistelussa, jossa hänet lopullisesti voitetaan.

1. Jo synoptisessa apokalypsissa Jeesuksen ilmoittamaan ”suureen ahdinkoon”, joka edeltää Ihmisen Pojan tulemista kirkkaudessa, kuuluu ”väärien kristusten” ilmestyminen. Heidän viettelyksensä johtaa ihmisiä uskosta luopumiseen (Mark. 13:5 f.; Matt. 24:11 rinnakk.). Ahdingon merkkinä on pyhään paikkaan asetettu ”turmion iljetys” (Mark. 13:14 rinnakk.).

2. Viimeisten aikojen Vastustaja, kadotukseen joutuva olento, Jumalaton, saa todellisen Jumalan vastustajan hahmon (2. Tess. 2:3–12; 2. Tess. 2:4), Vanhan testamentin Jumalan vastustajien kaltaisen. Hän on kuitenkin myös Kristuksen vastustaja, joka jäljittelee Herran piirteitä: hänellä on oma parusiansa, Jumalan määräämä hetkensä ja yliluonnollinen voimansa, joka tekee valheellisia ihmetekoja ihmisten kadotukseksi (2. Tess. 2:8–10). Näin hän toteuttaa maan päällä saatanan työtä (2. Tess. 2:9). Hänen ennen kaikkea toteuttamansa jumalattomuuden salaisuus on jo vaikuttamassa (2. Tess. 2:7); siksi niin monet ihmiset eksyvät ja pitäytyvät valheeseen sen sijaan, että uskoisivat totuuteen (2. Tess. 2:11 f.). Jos Jumalaton ei vielä ilmesty henkilökohtaisesti, se johtuu siitä, että jokin tai joku ”pidättää” häntä (2. Tess. 2:7) — tämä on arvoituksellinen viittaus, jota Paavali ei ole selittänyt. Joka tapauksessa Jumalattoman ilmestyminen edeltää Jeesuksen parusiaa: Jeesus tuhoaa hänet tulemisensa ilmestyksellä (2. Tess. 2:8; vrt. 2. Tess. 1:7–10).

3. Ilmestyskirja kuvaa samanlaista eskatologista näkökulmaa kahden hirviömäisen Pedon symbolin avulla. Ensimmäinen on poliittinen valta: se pilkkaa Jumalaa, vaatii itseään palvottavaksi ja vainoaa todellisia uskovia (Ilm. 13:1–10). Toinen on uskonnollinen todellisuus: se jäljittelee Karitsaa (eli Kristusta), tekee valheellisia ihmetekoja ja viettelee ihmiset palvomaan ensimmäistä Petoa (Ilm. 13:11–18). Näin maan päällä toteutuu saatanan, muinaisen Lohikäärmeen, työ: hän on antanut valtansa ensimmäiselle Pedolle (Ilm. 13:2). Tämä suurenmoinen symbolinen kuvaus koskee ”viimeisiä aikoja”, mutta viittaa samalla peitellysti nykyiseen tilanteeseen, jossa Jeesuksen Kirkko kamppailee pakanallisen Rooman valtakunnan vainoamana.

4. Pyhän Johanneksen kirjeissä Kristuksen vastustajaksi nimitetään ennen kaikkea jo nykyistä todellisuutta: jokainen, joka kieltää Jeesuksen olevan Kristus ja siten kieltää Isän ja Pojan (1. Joh. 2:22), sekä jokainen, joka ei tunnusta Jeesuksen Kristuksen tulleen lihassa (1. Joh. 4:3; 2. Joh. 7), on Viettelys, Kristuksen vastustaja. Johannes viittaa selvästi harhaoppisiin ja uskosta luopuneisiin, joissa Jeesuksen ilmoittama ja Paavalin ennakoima uskosta luopuminen jo toteutuu. Eskatologia tulee näin nykyhetkeen; mutta uskon nykyinen koettelemus on ymmärrettävä laajemmasta näkökulmasta, josta Ilmestyskirja antaa kokonaisen kuvauksen.

Oppi Antikristuksesta jää hyvin salaperäiseksi. Sen voi ymmärtää vain vuosisataisen sodan valossa, jossa Jumala ja hänen Kristuksensa kohtaavat saatanan ja tämän maalliset kätyrit. Ajallisen vainon ja uskonnollisen viettelyksen kahta tietä nämä yrittävät tehdä tyhjäksi pelastussuunnitelman. Olisi virhe antaa erisnimi kullekin symbolille, jolla heidän läsnäoloaan kuvataan; mutta jokainen, joka toimii heidän tavallaan, osallistuu jossakin määrin samaan Antikristuksen salaisuuteen. Tämä yritys jatkuu lakkaamatta läpi historian ja asettaa ihmiset keskelle taistelua, jossa mitkään inhimilliset keinot eivät voi voittaa. Mutta siinä missä ihmiset epäonnistuvat, Karitsa voittaa (Ilm. 17:14), ja hänen todistajansa saavat osallistua hänen voittoonsa (Ilm. 3:21).

BRT & PG

Katso myös: → Baabel ja Babylon — Pedot ja Peto 3 b. 4 — Onnettomuus 2 — Erehtyminen NT — guerre NT III — impie NT Z — jour-du-seigneur NT I s — mensonge II 2 b — Maailma NT I 2, III 2 — Saatana III

ANTROPOMORFISMI

Katso: → dieu AT III s

APOKALYPSIT

Katso: ⟶ Kristuksen ilmestymiset 3 — jour-du-seigneur NT 0, I 1 — mystere — parabole II — Ilmoitus AT I 4; NT 0, IV

APOSTASIA / USKOSTA LUOPUMINEN

Katso: → Antikristus NT — croix II 3 — heresie i — Tekopyhyys 3 — Epäjumalat — veiller III

APOSTOLIT

UT:ssa monet henkilöt saavat apostolin nimityksen: Jeesuksen Kirkkonsa perustamista varten valitsemat kaksitoista opetuslasta (Matt. 10:2; Ilm. 21:14) sekä Paavali, kansojen apostoli sanan varsinaisessa merkityksessä (Room. 11:13), tunnetaan hyvin. Mutta Paavalin varhaisen kielenkäytön mukaan Silvanus ja Timoteus (1. Tess. 2:7) sekä Barnabas (1. Kor. 9:6) kantavat samaa nimitystä kuin Paavali: Pietarin ja kahdentoista rinnalla ovat ”Jaakob ja apostolit” (1. Kor. 15:5–8; vrt. Gal. 1:19). Lisäksi on apostolinviran armolahja (1. Kor. 12:28; Ef. 4:11) sekä ”väärät apostolit” ja ”yliapostolit”, joita Paavali arvostelee (2. Kor. 11:5, 13; 2. Kor. 12:11). Näin laaja nimityksen käyttö herättää kysymyksen: mikä suhde näiden eri ”apostolien” välillä on? Koska Uudessa testamentissa ei ole kaikille sopivaa apostolinviran määritelmää, kysymykseen vastaamiseksi on asetettava nimitystä kantavat henkilöt kukin omalle paikalleen sen jälkeen, kun on koottu tiedot sanasta ja tehtävästä niiden merkityksessä, joka ei ole erityisesti kristillinen.

Substantiivilla apostolos ei ole kirjallisessa kreikassa sitä merkitystä, jonka me sille annamme (lukuun ottamatta Herodotosta ja Josefusta, jotka näyttävät heijastavan kansankieltä), mutta verbi, josta se on johdettu (apostellō), ”lähettää”, ilmaisee hyvin sen sisällön. Tätä sisältöä täsmentävät Vanhan testamentin rinnakkaisuudet ja juutalaiset tavat. Vanhassa testamentissa tunnetaan lähettiläät, joita on kunnioitettava heidän lähettäjänsä, kuninkaan, tavoin (2. Sam. 10). Profeetat hoitavat samankaltaisia lähetystehtäviä (vrt. Jes. 6:8; Jer. 1:7; Jes. 61:1–3), vaikka heitä ei koskaan nimitetä apostoleiksi. Vuoden 70 jälkeisessä rabbiinisessa juutalaisuudessa tunnetaan kuitenkin virallisten lähetettyjen (šeluhim) instituutio, jonka käytäntö näyttää itse Uuden testamentin tekstien perusteella olevan paljon vanhempi. Paavali pyysi kirjeitä Damaskoksen synagogille voidakseen vainota Jeesukseen uskovia (Ap. t. 9:2 rinnakk.). Hän on virallinen valtuutettu, jolla on mukanaan viralliset kirjeet (vrt. Ap. t. 28:21 f.). Kirkko perii tämän tavan lähettäessään Antiokiasta ja Jerusalemista Barnabaan ja Silaksen kirjeidensä kanssa (Ap. t. 15:22) tai tehdessään Barnabaasta ja Paavalista valtuutettujaan (Ap. t. 11:30; Ap. t. 13:3; Ap. t. 14:26; Ap. t. 15:2). Paavali itse lähettää kaksi veljeä, jotka ovat seurakuntien apostoloi, lähetettyjä (2. Kor. 8:23). Jeesuksen sanan mukaan, jolla on edeltäjiä juutalaisessa kirjallisuudessa, apostoli edustaa lähettäjäänsä: ”Palvelija ei ole herraansa suurempi eikä apostolos lähettäjäänsä suurempi” (Joh. 13:16).

Aikakauden kielenkäytöstä päätellen apostoli ei siis ole ensisijaisesti lähetystyöntekijä, Hengen ihminen eikä edes todistaja. Hän on sanansaattaja, valtuutettu, täysivaltainen edustaja, lähettiläs.

I. Kaksitoista ja apostolin tehtävä. Ennen kuin apostolaatti antoi aiheen arvonimeen, se oli tehtävä. Vasta pitkän kehityksen päätteeksi apostolien arvonimi annettiin erityisesti kahdentoista rajatulle piirille (Matt. 10:2) ja pantiin myöhemmin Jeesuksen itsensä lausumaksi (Luuk. 6:13). Mutta vaikka tämä kunnianimi kuuluu vain kahdelletoista, myös muut heidän kanssaan hoitavat tehtävää, jota voidaan kutsua ”apostoliseksi”.

1. Kaksitoista apostolia. Jo julkisen toimintansa alusta lähtien Jeesus tahtoi moninkertaistaa läsnäolonsa ja levittää sanomaansa miesten kautta, jotka olisivat kuin toinen hän itse. Hän kutsuu neljä ensimmäistä opetuslasta ihmisten kalastajiksi (Matt. 4:18–22 rinnakk.); hän valitsee kaksitoista olemaan ”hänen kanssaan” ja julistamaan hänen tavallaan evankeliumia sekä ajamaan ulos demoneja (Mark. 3:14 rinnakk.); hän lähettää heidät tehtäväänsä kolmen ryhmissä omissa nimissään (Mark. 6:6–13 rinnakk.) ja antaa heille oman auktoriteettinsa: ”Joka ottaa teidät vastaan, ottaa vastaan minut, ja joka ottaa vastaan minut, ottaa vastaan hänet, joka on minut lähettänyt” (Matt. 10:40 rinnakk.); he oppivat jakamaan erämaassa moninkertaistetut leivät (Matt. 14:19 rinnakk.), ja he saavat erityisen vallan johdettavakseen annetussa yhteisössä (Matt. 16:18; Matt. 18:18). Sanalla sanoen he muodostavat uuden Israelin perustan, ja viimeisenä päivänä he toimivat sen tuomareina (Luuk. 22:30). Tätä apostolien joukon kahdentoista lukumäärä kuvaa. Juuri heille Ylösnoussut, joka pysyy heidän kanssaan aikojen loppuun asti, antaa tehtävän tehdä kaikki kansat opetuslapsikseen ja kastaa ne (Matt. 28:18–20). Siksi kahdennentoista apostolin valitseminen Juudaksen tilalle osoittautuu välttämättömäksi, jotta uuden Israelin hahmo olisi läsnä syntyvässä Kirkossa (Ap. t. 1:15–26). Heidän on oltava Kristuksen todistajia, toisin sanoen todistettava, että ylösnoussut Kristus on sama Jeesus, jonka kanssa he ovat eläneet (Ap. t. 1:8, 21). Tämä ainutlaatuinen todistus antaa heidän apostolintoimelleen, sanan vahvimmassa merkityksessä ymmärrettynä, ainutlaatuisen luonteen. Kaksitoista ovat ikiajoiksi Kirkon perusta: ”Kaupungin muurilla on kaksitoista perustuskiveä, ja kuhunkin on kirjoitettu yhden Karitsan kahdestatoista apostolista nimi” (Ilm. 21:14).

2. Syntyvän Kirkon apostolintoimi. Jos kaksitoista ovat apostoleja sanan varsinaisessa merkityksessä, niin että Kirkko on ”apostolinen”, Kirkon apostolintoimi laajemmin ymmärrettynä ei silti rajoitu kahdentoista toimintaan. Jeesus, ”Jumalan apostoli” (Hepr. 3:1), tahtoi asettaa erityiseen asemaan kollegion, joka tekee hänen läsnäolonsa ja sanansa yhä useammalle tunnetuksi. Samoin kaksitoista välittävät toisille apostolisen tehtävänsä hoitamisen, vaikka he eivät voi välittää etuoikeutta, joka tekee heistä ikiajoiksi Ylösnousseen todistajien joukon. Jo Vanhassa testamentissa Mooses oli siirtänyt Joosualle valtuuksiensa täyteyden (4. Moos. 27:18). Samoin Jeesus tahtoi, että kahdelletoista uskottu paimentehtävä jatkuu vuosisadasta toiseen: vaikka hänen läsnäolollaan Ylösnousseena säilyy erityinen yhteys heihin, se ulottuu äärettömän paljon heidän suppeaa piiriään laajemmalle.

Jo julkisen toimintansa aikana Jeesus itse avasi tien apostolisen tehtävän laajenemiselle. Kahdentoista lähetystehtävästä kertovan vallitsevan tradition rinnalla Luukas on säilyttänyt toisen tradition, jonka mukaan Jeesus ”valitsi vielä seitsemänkymmentäkaksi muuta [opetuslasta] ja lähetti heidät edellään” (Luuk. 10:1). Heidän tehtävänsä tarkoitus oli sama kuin kahdentoista, ja sillä oli sama virallinen luonne: ”Joka kuulee teitä, kuulee minua; joka hylkää teidät, hylkää minut, ja joka hylkää minut, hylkää hänet, joka on minut lähettänyt” (Luuk. 10:16; vrt. Matt. 10:40 rinnakk.). Jeesuksen tarkoituksen mukaan apostolinen tehtävä ei siis rajoitu kahdentoista tehtävään.

Kaksitoista itsekin toimivat tässä hengessä. Valitessaan Mattiasta he tietävät, että useat opetuslapset voivat täyttää vaaditut ehdot (Ap. t. 1:21–25). Jumala ei varsinaisesti nimeä apostolia vaan kahdennentoista todistajan. Lisäksi on Barnabas, yhtä arvostettu apostoli kuin Paavali (Ap. t. 14:4, 14). Vaikka kahdentoista valitsemia seitsemää avustajaa ei kutsuta apostoleiksi (Ap. t. 6:1–6), he voivat silti perustaa uuden seurakunnan. Näin tekee Filippus Samariassa, joskin hänen valtuuksiaan rajoittavat kahdentoista valtuudet (Ap. t. 8:14–25). Apostolintoimi, jossa Ylösnoussutta edustetaan virallisesti Kirkossa, perustuu ikiajoiksi kahdentoista ”apostoliseen” kollegioon, mutta sitä hoitavat kaikki, joille nämä antavat valtuudet.

II. Paavali, pakanoiden apostoli. Paavalin olemassaolo vahvistaa omalla tavallaan sen, minkä Jeesus oli maan päällä antanut ymmärtää lähettäessään seitsemänkymmentäkaksi muuta kahdentoista lisäksi. Taivaasta ylösnoussut Kristus lähettää Paavalin kahdentoista lisäksi; tämän apostolisen lähetystehtävän kautta voidaan täsmentää apostoliuden luonnetta.

1. Kristuksen lähettiläs. Kun Paavali toistuvasti painottaa, että hänet on ”kutsuttu” apostoliksi (Room. 1:1; Gal. 1:15) ylösnousseen Kristuksen ilmestyessä hänelle apokalyptisessa näyssä (Gal. 1:16; 1. Kor. 9:1; 1. Kor. 15:8; vrt. Ap. t. 9:3–27), hän osoittaa, että hänen lähetystehtävänsä sai alkunsa erityisestä kutsumuksesta. Apostolina hän on ”lähetetty”, mutta ei ihmisten lähettämänä (vaikka nämä itse olisivat apostoleja!), vaan Jeesuksen henkilökohtaisesti lähettämänä. Hän muistuttaa tästä ennen kaikkea vedotessaan apostoliseen auktoriteettiinsa: ”Me olemme Kristuksen lähettiläitä; on kuin Jumala kehottaisi meidän kauttamme” (2. Kor. 5:20); ”sana, jonka olemme antaneet teidän kuulla, ei ole ihmisen sanaa vaan Jumalan sanaa” (1. Tess. 2:13). Autuaita ovat ne, jotka ovat ”ottaneet hänet vastaan kuin Jumalan enkelin, kuin Kristuksen Jeesuksen” (Gal. 4:14). Apostolit ovat näet ”Jumalan työtovereita” (1. Kor. 3:9; 1. Tess. 3:2). Vielä enemmän: heidän kauttaan toteutuu eskatologisen kirkkauden palveluvirka (2. Kor. 3:7–11). Jottei lähettiläs käyttäisi tätä jumalallista voimaa ja kirkkautta omaksi hyödykseen, apostoli on maailman halveksima ihminen; häntä vainotaan ja hänet annetaan kuoleman valtaan, jotta ihmisille annettaisiin elämä (2. Kor. 4:7–6:10; vrt. 1. Kor. 4:9–13).

Käytännössä apostolinen auktoriteetti ulottuu oppiin, palveluvirkaan ja tuomiovaltaan. Paavali vetoaa usein opilliseen auktoriteettiinsa, jonka nojalla hän katsoo voivansa julistaa anateeman jokaiselle, joka julistaisi muuta evankeliumia kuin hän (Gal. 1:8 f.). Paavali tietää voivansa siirtää omia valtuuksiaan toisille, kuten vihkiessään Timoteuksen tehtävään kätten päällepanemisella (1. Tim. 4:14; 2. Tim. 1:6), minkä Timoteus puolestaan voi tehdä (1. Tim. 5:22). Lopuksi tämä auktoriteetti ilmenee todellisena tuomiovaltana niissä seurakunnissa, jotka Paavali on perustanut tai jotka on uskottu hänen huostaansa: hän tuomitsee ja määrää rangaistuksia (1. Kor. 5:3–5; 1. Tim. 1:20), järjestää kaiken käyntiensä aikana (1. Kor. 11:34; 2. Kor. 10:13–16; 2. Tess. 3:4) ja osaa vaatia yhteisöltä kuuliaisuutta (Room. 15:18; 1. Kor. 14:37; 2. Kor. 13:3) säilyttääkseen yhteyden (1. Kor. 5:4). Tämä auktoriteetti ei ole tyrannimaista (2. Kor. 1:24), vaan palvelua (1. Kor. 9:19), sellaisen paimenen palvelua (Ap. t. 20:28; 1. Piet. 5:2–5), joka osaa tarvittaessa luopua oikeuksistaan (1. Kor. 9:12). Sen sijaan että hän olisi uskoville taakaksi, hän pitää heitä rakkaina kuin isä, kuin äiti (1. Tess. 2:7–12) ja antaa heille uskon esimerkin (1. Tess. 1:6; 2. Tess. 3:9; 1. Kor. 4:16).

2. Paavalin ainutlaatuinen asema. Tässä apostolin tehtävän ihanteellisessa kuvauksessa Paavali tunnistaisi mielellään sen, mitä hän odotti työtovereiltaan, Timoteukselta (vrt. 1. Tess. 3:2) ja Silvanukselta, joita hän näyttää nimittävän apostoleiksi (1. Tess. 2:5), samoin kuin Sostheneelta ja Apollokselta (1. Kor. 4:9). Paavali katsoi kuitenkin, että hänellä oli erityinen asema Kirkon apostolien joukossa: hän on pakanakansojen apostoli, ja hänellä on erityinen ymmärrys Kristuksen salaisuudesta. Tämä kristillisessä pelastustaloudessa ainutlaatuinen, hänen persoonaansa liittyvä tehtävä on karismaattinen, eikä sitä voi siirtää toiselle.

a. Kansojen apostoli. Paavali ei ollut ensimmäinen, joka vei evankeliumin pakanoille: Filippus oli jo julistanut evankeliumia samarialaisille (Ap. t. 8), ja Pyhä Henki oli laskeutunut Kesarean pakanoiden päälle (Ap. t. 10). Mutta Jumala tahtoi, että hänen Kirkkonsa syntyessä yksi apostoli saisi erityiseksi tehtäväkseen evankeliumin julistamisen pakanoille sen lisäksi, että sitä julistettiin juutalaisille. Tämän Paavali saa Pietarin tunnustamaan. Hän ei tällä tarkoittanut olevansa Pietarin lähettämä: hän pysyi Kristuksen suoraan lähettämänä. Hän halusi kuitenkin saattaa asian kahdentoista johtajan arvioitavaksi, jottei ”juoksisi turhaan” eikä aiheuttaisi hajaannusta Kirkossa (Gal. 1–2).

b. Kristuksen salaisuus. Paavalille Kristuksen salaisuus on ”Kristus kansojen keskuudessa” (Kol. 1:27); jo Pietari oli näyssä ymmärtänyt, ettei mikään ruokaa koskeva kielto enää erottanut juutalaisia pakanoista (Ap. t. 10:10–11:18). Mutta Jumalan armosta Paavali tuntee tämän salaisuuden erityisellä tavalla (Ef. 3:4), ja hänen tehtäväkseen

on annettu välittää se ihmisille; hän kärsii vainoa, kestää kärsimyksiä ja on vankina tämän salaisuuden täyttymisen tähden (Kol. 1:24–29; Ef. 3:1–21).

III Tällainen on Paavalin erityinen armo, jota ei voi antaa toiselle. Mutta Kristuksen lähettilään tehtävä ja jopa jossain määrin se hengellinen ymmärrys, joka hänellä on apostolinvirastaan, voivat tulla kaikkien apostolien osaksi Hengen Herralta (1. Kor. 2:6–16).

Uskovien apostolinvirasta ei anneta Uudessa testamentissa nimenomaista opetusta, mutta eräät tosiasiat antavat sille vankan perustan. Vaikka apostolinvirka kuului ennen kaikkea kahdelletoista ja Paavalille, koko Kirkko harjoitti sitä alusta alkaen: esimerkiksi Antiokian ja Rooman seurakunnat olivat olemassa jo silloin, kun Kirkon johtajat saapuivat niihin. Laajassa merkityksessä apostolinvirka kuuluu jokaiselle Kristuksen opetuslapselle, joka on ”maailman valo ja maan suola” (Matt. 5:13). Jokaisen tulee omalla paikallaan osallistua Kirkon apostolinvirkaan ja jäljitellä Paavalia, kahtatoista ja ensimmäisiä apostoleja heidän apostolisessa kiivaudessaan.

XLD

Katso myös: → Jäähyväiset NT z — Auktoriteetti NT II — charismes II 2.4 — disciple NT — edifier III 2 — eglise III 2 — election NT II i — enseigner NT II — evangile — fecondite III 3 — mediateur II 2 — ministere — Lähetystyö / Missio NT II, III — nations NT II — Pyhä Pietari — Saarnata — puissance V 3 — Ilmoitus NT I 2, II 2, III 2 — sacerdoce NT III — signe NT Hz — temoignage NT III J — tradition NT I 2.3 ; II 2 — vocation III

APU

Katso: → femme AT i — force II grâce V — providence I — Pelastus

APU

Katso: ⟶ Almu — don — Armo — Pelastus

ARMO

I. Sanan merkitys.

Sanaa, jolla armoa tarkoitetaan (kreik. charis), ei ole luotu yksinomaan kristinuskossa; se esiintyy VT:ssa. Mutta juuri UT on vakiinnuttanut sen merkityksen ja antanut sille koko laajuutensa. Se käytti sanaa nimenomaan luonnehtiakseen Jeesuksen Kristuksen perustamaa uutta järjestystä ja asettaakseen sen vastakkain vanhan taloudenhoidon kanssa: tätä hallitsi laki, tuota armo (Room. 6:14 f.; Joh. 1:17).

Armo on Jumalan lahja, johon sisältyvät kaikki muutkin lahjat, myös hänen Poikansa, jonka hän antaa (Room. 8:32), mutta armo ei ole pelkästään tämän lahjan kohde. Se on lahja, jossa lahjan antajan anteliaisuus säteilee ja ympäröi anteliaisuudellaan sen vastaanottavan luodun olennon. Jumala antaa armossaan, ja se, joka ottaa hänen lahjansa vastaan, saa hänen edessään osakseen suosiota ja mielisuosiota.

Merkityksellisessä yhtymäkohdassa heprean ja kreikan sana, jotka latinaksi on käännetty gratia ja ranskaksi grâce, soveltuvat kumpikin ilmaisemaan sekä lahjan lähdettä antajassa että lahjan vaikutusta sen vastaanottajassa. Tämä johtuu siitä, ettei Jumalan ylin lahja ole täysin vieras niille vuorovaikutussuhteille, joiden kautta ihmiset liittyvät toisiinsa, ja siitä, että hänen ja meidän välillämme on siteitä, jotka paljastavat meissä hänen kuvansa. Heprean hen tarkoittaa ensiksi korkea-arvoisen henkilön suosiota ja vastikkeetonta hyväntahtoisuutta, sitten tämän suosion konkreettista osoitusta: sen osoittaa se, joka antaa ja suo suosion, ja sen vastaanottaa se, joka saa osakseen suosion ja löytää armon; lopuksi se tarkoittaa viehätystä, joka vetää katseen puoleensa ja pitää suosion yllä. Kreikan charis taas, lähestyen asiaa jotakuinkin päinvastaisella tavalla, tarkoittaa ensiksi kauneuden säteilevää viehätysvoimaa, sitten hyvyyden sisäisempää säteilyä ja lopuksi lahjoja, jotka todistavat tästä anteliaisuudesta.

II. ARMO VANHASSA LIITOSSA.

Jumalan Jeesuksessa Kristuksessa ilmoittama ja antama armo on läsnä VT:ssa sekä lupauksena että toivona. Moninaisissa muodoissa ja eri nimityksin armo esiintyy kaikkialla VT:ssa, mutta se liittää aina yhteen Jumalan ihmiselle antamat lahjat ja ne vastaanottavan ihmisen. VT:n kristillinen lukutapa, sellaisena kuin pyhä Paavali sen esittää galatalaisille, merkitsee sitä, että vanhan liiton taloudenhoidossa tunnistetaan armon Jumalan teot ja piirteet.

1. Armo Jumalassa.. Jumala määrittelee itsensä näin: ”Jahve, hellyyden ja armon Jumala, hidas vihastumaan ja rikas laupeudesta ja uskollisuudesta” (2. Moos. 34:6). Jumalan armo on yhtä aikaa hädän puoleen kumartuvaa laupeutta (hen), runsasta uskollisuutta omiaan kohtaan (hesed), horjumatonta solidaarisuutta sitoumuksissaan (emet), sydämen hellyyttä ja koko olemuksen kiintymystä niitä kohtaan, joita hän rakastaa (rahamim), ehtymätöntä vanhurskautta (sedeq), joka kykenee takaamaan kaikille luoduilleen heidän oikeuksiensa täyden toteutumisen ja täyttämään kaikki heidän kaipauksensa. Se, että Jumala voi olla omilleen rauha ja ilo, on hänen armonsa vaikutusta. ”Kuinka kallis onkaan armosi (hesed), Jumala! Ihmiset etsiytyvät siipiesi suojaan, he saavat kyllikseen talosi yltäkylläisyydestä ja sinä annat heidän juoda ihastustesi virrasta” (Ps. 36:8 ff.), ”sillä armosi (hesed) on elämää parempi” (Ps. 63:4). Elämä, kaikista hyvistä arvokkain, kalpenee jumalallisen anteliaisuuden kokemuksen edessä, tämän ehtymättömän lähteen edessä. Jumalan armo voi siis olla elämä, joka on kaikkia kokemuksiamme rikkaampi ja täydempi.

2. Jumalallisen armon ilmenemismuodot.. Jumalan anteliaisuus ulottuu kaiken lihan ylle (Sir. 1:10); hänen armonsa ei jää mustasukkaisesti varjelluksi aarteeksi. Tämän anteliaisuuden kirkas merkki on kuitenkin Israelin valinta. Se on täysin vastikkeeton aloite, jota valitussa kansassa ei perustele mikään ansio eikä mikään ennakollinen arvo: ei kansan lukumäärä (5. Moos. 7:7), ei hyvä käytös (5. Moos. 9:4), ei ”hänen kätensä väkevyys” (5. Moos. 8:17), vaan ainoastaan ”rakkaus teitä kohtaan ja uskollisuus valalle, jonka hän vannoi isillenne” (5. Moos. 7:8; vrt. 5. Moos. 4:37). Israelin alkuperälle on vain yksi selitys: uskollisen Jumalan armo, joka pitää liittonsa ja rakkautensa (5. Moos. 7:9). Tämän armon vertauskuva on maa, jonka Jumala antaa kansalleen: ”purojen ja lähteiden maa” (5. Moos. 8:7), ”vuoria ja laaksoja, joita taivaan sade kastelee” (5. Moos. 11:11), ”kaupunkeja, joita et ole rakentanut, taloja, joita et ole täyttänyt, kaivoja, joita et ole kaivanut” (5. Moos. 6:10 f.).

Tämä vastikkeettomuus ei ole vailla päämäärää: se ei vuodata sokeasti rikkauksia tietämättä, mitä niillä tekisi. Valinnan päämääränä on liitto; armo, joka valitsee ja antaa, on tuntemisen ele; se kiinnittyy siihen, jonka se valitsee, ja odottaa häneltä vastausta: kiitollisuutta ja rakkautta. Tällainen on Deuteronomiumin julistus (5. Moos. 6:5, 12 f.; 5. Moos. 10:12 f.; 5. Moos. 11:1). Jumalan armo tahtoo kumppaneita, vastavuoroisuutta, kommuuniota.

3. Jumalan armo hänen valittujensa yllä.. Sana, joka epäilemättä parhaiten ilmaisee Jumalan anteliaisuuden ihmisessä aikaansaaman vaikutuksen, on siunaus. Siunaus on paljon enemmän kuin ulkoinen suojelu: se ylläpitää sen vastaanottajassa elämää, iloa ja voiman täyteyttä. Se luo Jumalan ja hänen luotunsa välille henkilökohtaisen kohtaamisen, saa Jumalan katseen ja hymyn lepäämään ihmisen yllä, hänen kasvojensa ja armonsa säteilemään (*hen*: 4. Moos. 6:25), ja tässä siteessä on jotakin elintärkeää: se koskettaa luovaa voimaa. Isän tehtävänä on siunata, ja jos Israelin historia on kaikille kansoille tarkoitetun siunauksen historiaa (1. Moos. 12:3), se johtuu siitä, että Jumala on Isä ja muovaa lastensa kohtaloa (Jes. 45:10 ff.). Jumalan armo on Isän rakkautta, se luo Jumalan Poikia.

Koska tämä siunaus on pyhän Jumalan siunaus, sen valittujensa kanssa luoma elämä on Jumalalle vihittyä elämää. Valinta on kutsu pyhyyteen ja lupaus Jumalalle vihitystä elämästä (2. Moos. 19:6; Jes. 6:7; 3. Moos. 19:2).

Tähän lapseuden vastaukseen, elämän ja sydämen vihkimiseen, Israel kieltäytyy vastaamasta (vrt. Hoos. 4:1 ff.; Jes. 1:4; Jer. 9:4 f.). ”Niin kuin kaivo pulputtaa vettään, niin (Jerusalem) pulputtaa pahuuttaan” (Jer. 6:7; vrt. Hes. 16; Hes. 20). Silloin Jumala keksii, miten tehdä ihmisessä se, mihin ihminen ei lainkaan kykene, ja saada ihminen itse sen tekijäksi. Turmeltuneesta Jerusalemista hän tekee oikeudenmukaisen kaupungin (Jes. 1:21–26), parantumattoman kapinallisista sydämistä (Jer. 5:1 ff.) hän tekee uusia sydämiä, jotka kykenevät tuntemaan hänet (Hoos. 2:21; Jer. 31:31). Näin hänen oma vanhurskautensa tulee maailmaan (Jes. 45:8, 24; Jes. 51:6).

III. JUMALAN ARMO ON ILMESTYNYT JEESUKSESSA KRISTUKSESSA.

Jeesuksen Kristuksen tuleminen osoittaa, miten pitkälle Jumalan anteliaisuus voi ulottua: siihen asti, että hän antaa meille oman Poikansa (Room. 8:32). Tämän ennenkuulumattoman teon lähteenä on hellyyden, uskollisuuden ja laupeuden yhdistelmä, jolla Jahve määritteli itsensä ja jolle UT antaa armon, *charis*, erityisen nimen. Jumalan armon toivotus (johon lähes aina liittyy hänen rauhansa, niin että suuri seemiläinen toivotus yhdistyy kreikkalaiselle ihanteelle tyypilliseen *charis*-käsitteeseen) aloittaa lähes kaikki apostolien kirjeet ja osoittaa, että kristityille armo on lahja ylivertaisuudessaan: se kokoaa yhteen kaiken Jumalan toiminnan ja kaiken, mitä voimme veljillemme toivoa.

Kristuksessa meille ovat tulleet armo ja totuus (Joh. 1:17); olemme nähneet ne (Joh. 1:14), ja niin olemme oppineet tuntemaan Jumalan hänen ainosyntyisessä Pojassaan (Joh. 1:18). Samoin kuin olemme oppineet tuntemaan, että Jumala on rakkaus (1. Joh. 4:8), niin Jeesusta Kristusta katsellessamme opimme tuntemaan, että hänen toimintansa on armoa (Tit. 2:11; vrt. Tit. 3:4).

Vaikka synoptikoille yhteinen evankeliumiperinne ei tunne tätä sanaa, se tuntee täysin sen kuvaaman todellisuuden. Senkin mukaan Jeesus on Isän korkein lahja (Matt. 21:37), meidän puolestamme annettu (Matt. 26:28). Jeesuksen herkkyys ihmisten kurjuudelle ja hänen liikutuksensa kärsimyksen edessä ilmaisevat lisäksi hellyyttä ja laupeutta, joiden kautta Vanhan testamentin Jumala määritteli itsensä. Ja pyhä Paavali, rohkaistakseen korinttilaisia anteliaisuuteen, muistuttaa heitä ”Jeesuksen Kristuksen anteliaisuudesta (*charis*), … siitä, kuinka hän rikkaana tuli teidän tähtenne köyhäksi” (2. Kor. 8:9).

IV. Armon vastikkeettomuus.

Jos Jumalan armo on lunastuksen salaisuus, se on myös salaisuus siitä konkreettisesta tavasta, jolla kukin kristitty (Room. 12:6; Ef. 6:7) ja kukin Kirkko ottaa sen vastaan ja elää siitä. Makedonian seurakunnat olivat saaneet anteliaisuuden armon (2. Kor. 8:1 f.), filippiläiset taas osansa apostolinviran armosta (Fil. 1:7; vrt. 2. Tim. 2:9), joka selittää kaiken Paavalin toiminnan (Room. 1:5; vrt. 1. Kor. 3:10; Gal. 1:15; Ef. 3:2).

Karismojen moninaisuuden kautta paljastuu valinta, Jumalasta lähtöisin oleva valinta, joka edeltää kaikkia inhimillisiä ratkaisuja (Room. 1:5; Gal. 1:15), johtaa pelastukseen (Gal. 1:6; 2. Tim. 1:9) ja pyhittää omaan missioon (1. Kor. 3:10; Gal. 2:8 f.).

Valinnan alkuperäinen vastikkeettomuus (Room. 11:5) leimaa Paavalin mukaan koko kristillistä elämää. Pelastus on Jumalan lahja, ei työn perusteella ansaittu palkka (Room. 4:4); muuten ”armo ei enää olisi armoa” (Room. 11:6). Jos pelastus olisi jonkinlaisen lain noudattamisen ansiota, Jumalan armolla ei enää olisi tarkoitusta, ”uskolla ei olisi enää merkitystä eikä lupaus toteutuisi” (Room. 4:14). Ainoastaan usko lupaukseen kunnioittaa Jumalan työn todellista luonnetta: se on ennen kaikkea armoa.

Valinnan vastikkeettomuutta korostavat vielä ne konkreettiset olosuhteet, joissa se tapahtuu. Jumala valitsee vihollisen ja armahtaa tuomitun: ”Kun me vielä olimme voimattomia…, syntisiä, Jumalan vihollisia”, emmekä kyenneet vapauttamaan itseämme synnistä, ”Jumala sovitti meidät kanssaan Poikansa kuoleman kautta” (Room. 5:6–10). Jumalan armo ei tyydy hyvittämään kuoleman velkaa vapauttavalla päätöksellä (Room. 3:24; Ef. 2:5), vaan vie anteliaisuuden kaikkien rajojen tuolle puolen. Siellä, missä synti oli lisääntynyt, armo tulvii ylenpalttisesti (Room. 5:15–21); se avaa varauksetta jumalallisen anteliaisuuden ehtymättömän rikkauden (Ef. 1:7; Ef. 2:7) ja vuodattaa sitä säästelemättä (2. Kor. 4:15; 2. Kor. 9:14; vrt. 1. Kor. 1:7). Kun Jumala on antanut oman Poikansa meidän puolestamme, ”kuinka hän ei antaisi meille kaikkea armoa?” (Room. 8:32).

V. Armon hedelmällisyys.

Jumalan armo ”ei ole hedelmätön” (1. Kor. 15:10). Se antaa uskolle mahdollisuuden tuottaa tekoja, tehdä työnsä (1. Tess. 1:3; 2. Tess. 1:11), ”vaikuttaa rakkauden kautta” (Gal. 5:6) ja kantaa hedelmää (Kol. 1:10): ”hyviä tekoja, jotka Jumala on edeltäpäin valmistanut, jotta me niitä tekisimme” (Ef. 2:10). Apostoleille armo on ehtymätön toiminnan lähde (Ap. t. 14:26; Ap. t. 15:40); se tekee Paavalista sen, mikä hän on, ja vaikuttaa hänessä kaiken, mitä hän tekee (1. Kor. 15:10), niin että hänen persoonallisin puolensa, ”se mitä minä olen”, on juuri tämän armon työtä.

Koska armo on muutoksen ja toiminnan periaate, se edellyttää jatkuvaa myötävaikutusta. Tämän palveluviran saaneina emme lannistu (2. Kor. 4:1), vaan olemme aina valmiit ”olemaan kuuliaisia armolle” (2. Kor. 1:12) ja ”vastaa-

maan” sille (Room. 15:5; vrt. Fil. 2:12 f.). Armo ei kuitenkaan petä, vaan riittää aina, pahimmassakin ahdingossa, sillä juuri silloin sen ” voima tulee täydelliseksi heikkoudessa” (2. Kor. 12:9).

Armo on näin uuden olemassaolon syntymä (Joh. 3:3 ff.): kyse on Hengen synnyttämästä elämästä, Hengen, joka elävöittää Jumalan poikia (Room. 8:14–17). Tätä olemassaoloa kuvataan usein oikeudellisilla käsitteillä, joiden tarkoituksena on ilmaista armon perustaman kristillisen järjestyksen todellisuus. Kristitty on ”kutsuttu armossa” (Gal. 1:6), ”vahvistettu armossa” (Room. 5:2), ja hän elää sen hallintavallan alaisena (Room. 5:21; Room. 6:14). Tämä olemassaolo ei kuitenkaan ole pelkkä asiaintila, jonka oikeudellinen nimitys olisi jonkin auktoriteetin vahvistama; se on elämää sanan täydessä merkityksessä: sitä elämää, jossa ne, jotka ovat ”palanneet kuolemasta”, elävät uutta elämää ylösnousseen Kristuksen kanssa (Room. 6:4, 8, 11, 13). Eri horisontista lähtien Paavalin kokemus kohtaa tässä täydellisesti Johanneksen kokemuksen: Kristuksen armo on elämän lahja (Joh. 5:26; Joh. 6:33; Joh. 17:2).

Tämä elämän kokemus on Pyhän Hengen kokemus. Armon järjestys on Hengen järjestys (Room. 8:14; Room. 7:6); synnistä vapautettu ihminen kantaa pyhityksen hedelmiä (Room. 6:22; Room. 7:4). Henki, joka on Jumalan ylivertainen lahja (Ap. t. 8:20; Ap. t. 11:17), ”todistaa meidän hengellemme” (Room. 8:16) kiistattoman kokemuksen kautta, että armo todella tekee meistä Jumalan lapsia, jotka kykenevät huutamaan Jumalaa Isäksi: Abba. Tällaista on armon vaikuttama vanhurskauttaminen (Room. 3:24); armo antaa voiman olla todella sitä, mitä Jumala odottaa meiltä: poikia Isän edessä (Room. 8:14–17; 1. Joh. 3:1 ff.). Kun kristitty näin havaitsee Jumalan armossa kaikkien tekojensa lähteen, hän löytää oikean asenteen ihmisten edessä, aidon arvokkuuden, joka ei kerskaile omistavansa mitään, vaan siitä, että on saanut kaiken armosta, ennen kaikkea vanhurskauden. Arvokkuuden ja armon Paavali liittää nämä kaksi sanaa läheisesti toisiinsa (Room. 4:2 ff.; Room. 5:2 ff.; 2. Kor. 12:9; vrt. Ef. 1:6).

JG

Katso myös: → Kiitoksenanto — beatitude AT I — benediction — bien-mal III 3 — charismes — don — foi NT III 2 — Vanhurskauttaminen II 3 — liberation-liberte I, III 2 a c — loi B III 5 ; C III 1 — Laupeus — Teot NT II 1 — Pelastus NT — tendresse

ARMOISTUIN

Katso: ⟶ Liitonarkki — Sovitus 2 — Veri NT 2 — temple AT I 1

ASEET

Katso: → guerre

ASETTUA

Aina liikkeellä ollut Israel, ensin paimentolaisena ja sitten pakkosiirtolaisena, ei ole koskaan todella kokenut, mitä ”asettua” merkitsee. Sillä ei ole edes sanaa, joka ilmaisisi tämän ajatuksen täsmällisesti. Sen on kuvattava yksinkertaisesti sitä, mitä se näkee: istuvaa miestä (1. Moos. 25:27), pystyssä seisovaa voittajaa, taistelun ainoaa eloonjäänyttä (1. Sam. 17:51; vrt. Joos. 7:12), tai telttoja, jotka on tapana pystyttää samoille laitumille (1. Moos. 16:12; 25:18). Vasta kreikkalaiset kääntäjät ilmaisevat meille tutut ajatukset talosta, vakaudesta ja pysyvyydestä.

Ja kuitenkin tämä aina vaeltava kansa unelmoi saavansa levätä erämaan vaivoista; se haluaisi asettua aloilleen ja elää rauhassa maassa, jonka Jumala on sille luvannut (vrt. 1. Moos. 49:9,15; 5. Moos. 33:12,20). Historiansa jokaisen suuren vaiheen iltana Israel ajattelee pystyttävänsä telttansa ”turvalliseen asuinpaikkaan” (5. Moos. 12:8–). Ja uusien lähtöjen aamuna se rohkaistuu jälleen kuullessaan profeettojen ilmoittavan sille paikan, johon se juurtuu (Aam. 9:15), teltan, jota ei revitä irti (Jes. 33:20), tai jopa vakaan talon ja lujasti perustetun kaupungin (2. Sam. 7:9–; vrt. Jes. 54:2). Mutta Jahve, sen paimen, ”hävittää sen asuinsijat” (vrt. Aam. 5:15; Jer. 12:14) kurittaakseen sitä ja palauttaakseen sen erämaahan tai päinvastoin johdattaakseen sen paremmille laitumille (Ps. 23; Jer. 50:19; Hes. 34:23–31). Näin asettuminen on aina toivottu mutta koskaan saavuttamaton ihanne, joka toteutuu vasta Jumalassa.

I. Mikä katoaa ja mikä pysyy. 1. ”Tämän maailman muoto katoaa” (1. Kor. 7:31; vrt. 2. Kor. 4:18). — Ikuisena matkalaisena ihminen ei voi asettua asumaan täällä maan päällä, hän ei pysy: kaiken lihan tavoin hän on ruohon kaltainen, hänen elämänsä on lyhyt, hän kuihtuu ja kuolee (Jes. 40:6–; Job 14:1–2). Maailma, jossa hän elää, näyttää sentään vakaammalta (2. Piet. 3:4), maa on lujasti perustettu perustuksilleen (Ps. 104:5), ja Jumala on taannut Nooalle luonnonlakien säännönmukaisuuden (1. Moos. 8:22). Tämä lupaus pätee kuitenkin vain ”niin kauan kuin maa pysyy”, sillä ”taivaat järkkyvät” (Hepr. 12:26–27); ja Kristus varoitti omiaan: ”Taivas ja maa katoavat, mutta minun sanani eivät katoa” (Matt. 24:35 rinnakk.).

Siinain liitto, joka kuitenkin perustui lakiin ja Jumalan sanoihin, osoittautui itsekin rauenneeksi: Jahvelle uskottomat ja lakia tottelemattomat heprealaiset eivät voineet pysyä luvatussa maassa (5. Moos. 8:19–20; 28:30,36). Sanalla sanoen he eivät ”pysyneet liitossa” (Hepr. 8:9,13). Tämä liitto olikin vain uuden liiton ohimenevä esikuva (Jer. 31:31; Matt. 26:28 rinnakk.; Gal. 4:21–31).

Myös tämän uuden järjestyksen todellisuuksista jotkin katoavat, kuten profeetan ja tiedon armolahjat sekä kielten lahja; mutta ”usko, toivo ja rakkaus pysyvät kaikki kolme” (1. Kor. 13:8–13). Tämä maailma ei siis ole ”pysyvä kaupunki”, vaan siitä on lähdettävä pois (Hepr. 13:13–14); kristitty itsekin tietää, että hänen ”maallinen asuinsijansa” on vain ”teltta”, josta hänen on muutettava asettuakseen asumaan Herran luo (2. Kor. 5:1–8).

2. Vain Jumala pysyy, sillä hän on, hän oli ja hän tulee (Ilm. 4:8; vrt. 11:17): ”hän on elävä Jumala, hän pysyy ikuisesti” (Dan. 6:27; Ps. 102:27–28). Hän istuu saavuttamattomissa taivaissa, pyhässä ja iankaikkisessa asuinsijassaan, ja nauraa uhkauksille (Ps. 2:4; 9:8; Jes. 57:15). Hän on vakaa kallio, johon on nojattava. Hänen sanansa (Jes. 40:8; 1. Piet. 1:23), hänen suunnitelmansa (Jes. 14:24), hänen lupauksensa (Room. 4:16), hänen kuninkuutensa (Dan. 4:31), hänen vanhurskautensa (Ps. 111:3) ja hänen rakkautensa (Ps. 136) pysyvät ikuisesti. Hän antaa lujuuden kaikelle, millä maan päällä on jonkinlaista vakautta niin fyysisessä kuin moraalisessakin järjestyksessä (Ps. 119:89–; 112:3,6). Siksi vanhurskas on kuin istutettu puu, joka pysyy pystyssä tuomion päivänä (Ps. 1:3–), tai kuin mies, joka on perustanut talonsa kalliolle (Matt. 7:24 f.), toisin sanoen Kristukselle, ainoalle järkkymättömälle kulmakivelle (Jes. 28:16; 1. Kor. 3:10–14; Ef. 2:20–). Pysyäkseen ihmisen on näet nojattava Jumalan lujuuteen, toisin sanoen uskottava (Jes. 7:9) ja pysyttävä uskossa (Joh. 8:31; 15:5; 2. Tim. 3:14; 2. Joh. 9) häneen, joka on ”sama eilen, tänään ja ikuisesti” (Hepr. 13:8).

II. Jumala asuu meissä ja me hänessä. 1. Läsnäolollaan Jumala antaa ihmisille mahdollisuuden pysyä. — Hän on rakentanut Siioniin temppelin, jossa hänen nimensä asuu ja jonka hänen kirkkautensa täyttää (5. Moos. 12:5–14; 1. Kun. 8:11; Matt. 23:21). Tämä asuinsija on kuitenkin väliaikainen; synti näet häpäisee sen: silloin Jahven kirkkaus jättää sen, ja kansa viedään pakkosiirtolaisuuteen (Hes. 8:1—11:12).

2. Mutta ”Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme” (Joh. 1:14). — Hänen, Immanuelin (Matt. 1:23; Jes. 7:14), jonka hallituskaudella ei ole loppua (Luuk. 1:33), täytyy ”pysyä ikuisesti” (Joh. 12:34), koska Isä pysyy hänessä ja hän on Isässä (14:10). Ja kuitenkin hänen näkyvän läsnäolonsa täytyy päättyä; hänen on jätettävä omansa (13:33), sillä hänen täytyy valmistaa heille monta asuinsijaa Isänsä talossa (14:2–3).

3. Jotta Pyhä Henki annettaisiin meille ja pysyisi meissä (Joh. 14:17), Kristuksen oli palattava Isänsä luo (16:7). Saatuaan näin Kristuksen voitelun (1. Joh. 2:27–28) kristitty pysyy hänessä, jos hän ”syö hänen lihaansa” (Joh. 6:27–56), jos hän elää niin kuin Kristus eli (1. Joh. 2:6), pysyy hänen rakkaudessaan (Joh. 15:9), ei tee syntiä (1. Joh. 3:6) ja pitää hänen sanansa (Joh. 14:15–23; 1. Joh. 3:24). Silloin Isä, samoin kuin Kristus ja Henki, pysyvät hänessä (Joh. 14:23). Jumalan ja kristityn välille syntyy yhtä läheinen ja hedelmällinen yhteys kuin viiniköynnöksen rungon ja

oksien välille viinitarhassa (Joh. 15:4–7); se antaa kristitylle mahdollisuuden pysyä, toisin sanoen kantaa hedelmää (15:16) ja elää iankaikkisesti (6:54–).

Näin Kristus, ”jossa jumaluuden koko täyteys asuu” (Kol. 1:19; 2:9), aloittaa ikuisesti pysyvän valtakunnan (Hepr. 12:27–28) ja rakentaa lujan kaupungin (Hepr. 11:10), jonka ainoa perustus hän itse on (Jes. 28:16; 1. Kor. 3:11; 1. Piet. 2:4).

Katso myös: → ciel ni, IV — Kommuunio NT 2 b — Vieraanvaraisuus 2 — talo Paraclet i — Kivi a — Jumalan läsnäolo — temple AT

ASKEESI

Katso: ⟶ Itsensä kieltäminen — jeune — Maailma NT III

ASUA

Katso: ⟶ Asettua — talo — Täyteys 2 — maa AT II

ATERIA

Ateria.

Ihminen tulee monta kertaa päivässä pöytään aterioimaan perheen piirissä tai virallisilla pidoilla; siellä syödään niukkuuden leipää — tai antaudutaan irstailuun. Pöydän jakaminen luo aterioivien välille yhteisen elämän yhteisön. Aterialla voi kuitenkin olla myös pyhä luonne sekä pakanallisissa uskonnoissa että Raamatussa. Ihminen voi istuutua epäjumalien pöytään ja liittyä demoneihin tai nauttia Herran aterian päästäkseen osalliseksi hänen ruumiistaan ja verestään. Tämän merkin kautta ihminen toteuttaa kaipuunsa yhteiseen olemassaoloon joko Jumalan tai alamaailman voimien kanssa.

I. IHMISTEN ATERIAT.

Raamatussa yksinkertaisinkin ateria on jo suuri inhimillinen ele: se on kohteliaisuuden osoitus vieraanvaraisuudessa (1. Moos. 18:1–5; Luuk. 24:29) tai kiitollisuuden ilmaus (Matt. 9:10), ilon merkki sukulaisen saapuessa (Tob. 7:9), tuhlaajapojan palatessa (Luuk. 15:22–32); siitä voi tulla ”kiitoksenanto Pelastaja-Jumalalle” (Ap. t. 16:34). Jos aterian ilon tulee olla täysi ja ylitsevuotava (Joh. 2:1–10; vrt. Saarn. 9:7, 5), ylellisyyden tavoittelua ei katsota suopeasti (vrt. Jud. 1:16), ei edes Salomon kohdalla (1. Kun. 10:5). Yltäkylläisyys rappeutuu myös mielettömäksi kohtuuttomuudeksi (Matt. 14:6–11; Luuk. 16:19), joka puolestaan voi kääntyä rangaistukseksi (Jud. 13:2). Autuas se, joka säilyttää riittävästi selvänäköisyyttä kuullakseen tässä asiassa Jumalan varoitukset (Dan. 5:1–20; Luuk. 12:19 f.)!

Kokemuksen opettamina viisaat ovat laatineet sääntöjä aterioilla käyttäytymistä varten: yksinkertaisia kohtuullisuuden neuvoja (Sananl. 23:20 f.; Sir. 31:12–22) tai varovaisuuden neuvoja (Sananl. 23:1 ff.; Sir. 13:3), moraalisen nuhteettomuuden vaalimista (Sir. 6:10; 40:29). Ennen kaikkea he ennustivat onnettomuutta sille, joka ei noudata vieraanvaraisuuden lakeja, ja tuomitsivat siten sen, joka pettää pöytäyhteisön luoman siteen: kerran saatana astuu Juudaksen sydämeen, kun tämä on juuri ottanut vastaan suupalan siltä, jonka hän on päättänyt kavaltaa (Joh. 13:18, 26 f.).

II. PYHÄT ATERIAT.

Raamatullisen idän jumalanpalveluksiin kuului salaperäisluonteisia pyhiä pitoja, joissa uhrieläimeen osallistumisen ajateltiin takaavan osallisuuden jumalallisiin voimiin. Israelia houkutteli jatkuvasti liittyminen tällaisiin jumalanpalvelusmuotoihin, olivatpa ne Moabista (4. Moos. 25:2) tai Kanaanista (Hes. 18:6, 11, 15; Hes. 22:9). Myös jahvismiin kuuluivat pyhät ateriat sen oikeaoppisessa muodossa (3. Moos. 3) tai jopa sen epäjumalanpalveluksellisessa jäljitelmässä, kultaisen vasikan palvonnassa (2. Moos. 32:6). Jokaisella lihaa sisältävällä aterialla oli pyhä luonne (1. Sam. 14:31–35); lopuksi jokaiseen juhlalliseen uskonnolliseen toimitukseen kuului uhriateria (1. Sam. 9:12 f.; vrt. 1. Sam. 1:4–18). Tämän pyhän aterioinnin täsmällinen merkitys ei ole selvä, ja se näyttää jääneen osittain hämäräksi israelilaisille itselleenkin (vrt. epävarmuutta, josta kertoo 3. Moos. 10:17); profeetat eivät viittaa siihen. Ajatusta siitä, että pyhät voimat otetaan tällä tavoin haltuun, ei esitetä missään; toisin on sen naiivi vastakohta, ajatus Jumalan ravitsemisesta uhriaterioilla (4. Moos. 28:2), josta psalmista ei enää halua kuulla (Ps. 50:12).

Eri perinteet ovat kuitenkin yhtä mieltä yhdestä asiasta: pyhä ateria oli riitti, jonka tarkoituksena ei ollut luoda vaan vahvistaa liitto, olipa kyse sukujen välisestä liitosta (1. Moos. 31:53; vrt. 1. Moos. 26:26–31), Daavidin ja hänen Voideltunsa välisestä liitosta (1. Sam. 9:22), liitosta hänen pappiensa kanssa (3. Moos. 24:6–9) tai hänen kansansa kanssa (2. Moos. 24:11; 5. Moos. 27:7). Samoin pääsiäisateria on muisto Liiton alun ihmeteosta (2. Moos. 12–13), ja ensihedelmien nauttiminen muistuttaa Jumalan jatkuvasta kaitselmuksesta omiensa hyväksi (5. Moos. 26).

Viides Mooseksen kirja järjestää tämän ajatuksen kokonaisuudeksi alistamalla ateriateeman iloiselle juhlalle Jahven läsnäolossa (5. Moos. 12:4–7, 11 f.; 5. Moos. 14:22 f.; 5. Moos. 15:20; 5. Moos. 16:10–17): ainoa pyhä ateria on se, joka kokoaa koko kansan Jumalan läsnäolonsa paikaksi valitsemaan paikkaan ja jossa kansa muistelee kiitosta antaen Jumalan siunauksia ja ylistää häntä omilla lahjoillaan. Puhuttu, laulettu tai tanssittu juhlanvietto nousee tässä aineellisen pitoaterian edelle. Tätä kehitystä, joka voidaan havaita myös kristillisissä liturgioissa, edisti profeettojen kiistely liian aineellista uhria koskevan käsityksen kanssa ja siihen liittyvä ylistysuhrin korottaminen, huulten hedelmä: ”Iloitse, Jerusalem! Jahve, sinun Jumalasi, on keskelläsi; hän riemuitsee sinusta ilosta, uudistaa sinut rakkaudellaan, tanssii puolestasi riemuhuudoin” (Sef. 3:14–17; vrt. Jes. 30:29; Neh. 12:27–43). Tämä teema on keskeinen uuden lain uhrin ymmärtämiselle (Hepr. 13:9–16).

III. Kristuksen ateriat.

Ihmisten aterioiden juhla saa täyden merkityksensä, kun Ihmiseksi tullut Jumala on niissä läsnä. Hän on ystävä, joka kutsutaan Lasaruksen perheen pöytään (Luuk. 10:38–42) ja Kanan hääjuhlaan (Joh. 2:1–11). Hän ottaa vastaan fariseus Simonin kutsun, mutta ottaa silloin vastaan myös katuvan syntisen naisen tunnustuksen (Luuk. 7:36–50). Hän jakaa epäröimättä aterian publikaanien, Matteuksen (Matt. 9:10) tai Sakkeuksen (Luuk. 19:2–10), kanssa.

Läsnäolollaan Jeesus antaa aterioille niiden täyden arvon. Hän kokoaa omansa yhteiseen pöytään ja lausuu itse siunauksen (Matt. 14:19; Matt. 15:36). Hän hyväksyy vieraanvaraisuuden lait (Luuk. 7:44 ff.); hän suosittelee nöyrästi viimeiselle sijalle asettumista (Luuk. 14:7–11) ja köyhästä Lasaruksesta huolehtimista (Luuk. 16:21). Jumalan lahjoja

jakaessaan nämä ateriat toteuttavat jo Vanhan testamentin messiaaniset ennusmerkit: ilo (Matt. 9:15), anteeksianto (Luuk. 7:47), pelastus (Luuk. 19:9) ja lopulta yltäkylläisyys, kun Jeesus itse kattaa pöydän erämaassa nälkäiselle väkijoukolle (Matt. 14:15–21). Paluu paratiisin autuuteen ja Egyptistä lähdön ihmeiden uudistuminen (Joh. 6:31 ff.; vrt. 2. Moos. 16:18): nämä Kristuksen teot ennakoivat myös toista pitoateriaa, Eukaristiaa, ja sen kautta eskatologista juhla-ateriaa.

Odottaessaan paluutaan Jeesus asettaa alulle uuden liiton aterian, joka sinetöidään hänen veressään. Mannan sijasta hän antaa siinä ravinnoksi lihansa, todellisen ”elävän leivän”, joka annetaan maailman elämän puolesta (Joh. 6:31 ff.; Joh. 6:48–51). Tämä ateria jatkaa niitä aterioita, jotka aikanaan kokosivat hänen omansa veljellisesti hänen ympärilleen ja joihin ehkä jo kuului leipää ja viiniä. Hän antaa sitä kuitenkin edeltää jalkojen pesemisen, joka ilmaisee symbolisesti eukaristisen toimituksen uhriluonteen ja muistuttaa, että nöyryyttä ja rakkautta tarvitaan, jotta pyhään ehtoolliseen voisi osallistua kelvollisesti (Joh. 13:2–20).

Pääsiäispäivänä Ylösnoussut ilmestyy omilleen aterialla (Luuk. 24:30; Joh. 21:13). Jerusalemin ensimmäinen yhteisö uskoo elävänsä uudelleen ateriat Ylösnousseen kanssa (Ap. t. 1:4), kun se murtaa leipää uudelleen iloiten ja veljellisessä yhteydessä (Ap. t. 2:42, 46).

Paavalin mukaan Eukaristiaan osallistumisen ensisijainen edellytys onkin rakkaus (1. Kor. 11:17–33). Näin hän opettaa pyhien aterioiden kaksi ulottuvuutta: itsessään ne ovat ”sakramentaalinen” ateria, sillä jokainen, joka syö tätä leipää, on yhtä Herran kanssa ja hänen kauttaan kaikkien kanssa (1. Kor. 10:17); mutta tämä ateria ei vielä ole lopullinen ateria: se julistaa, että Herra palaa eskatologista juhla-ateriaa varten.

IV. ESKATOLOGINEN JUHLA-ATERIA.

VT:n viisaat käyttivät juhla-aterian kuvaa kuvaamaan iloa, jonka Viisauden juhla-ateria tuottaa (Sananl. 9:1 f.). Aikojen lopulla Jahve valmistaa kaikille kansoille ainutlaatuisen juhla-aterian (Jes. 25:6; vrt. Jes. 65:13), johon osallistuvat kaikki nälkäiset, ”vaikka heillä ei olisi rahaa” (Jes. 55:1 f.). Jeesus lupaa opetuslapsilleen tämän autuuden (Matt. 5:3, 6). Se toteutuu hänen parusiassaan: kaikki, jotka ovat vastanneet uskossa kuninkaan kutsuun, asettuvat juhla-aterialle (Luuk. 22:30) juomaan uutta viiniä (Matt. 26:29) Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin kanssa taivasten valtakunnassa (Matt. 8:11), jos heillä vain on häävaate (Matt. 22:11–14); ja jos palvelijat ovat uskollisia valvomaan, Herra vyöttäytyy, käskee heidät pöytään ja kulkee heidän luotaan toisensa jälkeen ”palvelemaan” heitä (Luuk. 12:37). Ateria, jolle kaikki kootaan yhteen, mutta jolla jokainen on kahden kesken Herran kanssa: ”Katso, minä seison ovella ja kolkutan. Jos joku kuulee ääneni ja avaa oven, minä tulen hänen luokseen aterioimaan, minä hänen luonaan ja hän minun luonani” (Ilm. 3:20).

PMG

Katso myös: ⟶ Jäähyväiset NT I — Liitto AT I 3 ; NT I — Kommuunio — coupe I — eucharistie — faim-soif AT I 1 — Ravinto — Leipä — paque — Valtakunta NT I 2 — Uhri AT II 1 ; NT II 1 — vin

AUKTORITEETTI

VT

I. Kaikki esivalta on Jumalalta. Tämä periaate, jonka Paavali muotoilee (Room. 13:1), oletetaan jatkuvasti Vanhassa testamentissa; siellä kaikki auktoriteetin käyttö näyttää kuitenkin olevan Jumalan tahdon ehdottomien vaatimusten alaista.

1. Maallisen auktoriteetin piirteitä. Jumalan luomassa luomakunnassa kaikki valta on lähtöisin hänestä: ihmisen valta luontoon (1. Moos. 1:28), miehen valta naiseen (1. Moos. 3:16) ja vanhempien valta lapsiin (3. Moos. 19:3). Kun tarkastellaan ihmisyhteiskunnan monimutkaisempia rakenteita, kaikki hallitsijat saavat yhä Jumalalta vastuun yhteisestä hyvästä heidän alaisuuteensa kuuluvan ryhmän hyväksi. Jahve käskee Hagaria olemaan kuuliainen emännälleen (1. Moos. 16:9); hän antaa Hasaelille Damaskoksen hallitusvallan (1. Kun. 19:15; 2. Kun. 8:9–13) ja Nebukadnessarille vallan koko itäiseen maailmaan (Jer. 27:6). Jos näin on pakanoidenkin keskuudessa (vrt. Sir. 10:4), niin vielä suuremmassa määrin Jumalan kansan keskuudessa. Siellä maallisen auktoriteetin esiin nostama ongelma saa kuitenkin erityisluonteen, jota on syytä tarkastella erikseen.

2. Auktoriteetin käytön ehdot. Jumalalta saatu valta ei ole ehdoton, vaan sitä rajoittavat moraaliset velvoitteet. Laki hillitsee sen käyttöä ja täsmentää jopa orjien oikeuksia (2. Moos. 21:1–6, 26 f.; 5. Moos. 15:12–18; Sir. 33:30 ff.). Lasten kohdalla isän auktoriteetin tulee tähdätä heidän hyvään kasvatukseensa (Sananl. 23:13 f.; Sir. 7:23 f.; Sir. 30:1 ff.). Ihminen on taipuvaisimmillaan ylittämään valtansa rajat käyttäessään poliittista valtaa. Voimansa huumaamana hän lukee voiton omaksi ansiokseen, kuten voittoisan Assyrian tapauksessa (Jes. 10:7–11, 13 f.); hän jumalallistaa itsensä (Hes. 28:2–5) ja nousee ylimmän Herran valtaa vastaan (Jes. 14:13 f.), kunnes uhmaa häntä jumalanpilkkaisesti (Dan. 11:36). Näin tehdessään hän rinnastuu saatanallisiin petoihin, joiden Daniel näki nousevan merestä ja joille Jumala antoi vallan määräajaksi (Dan. 7:3–8, 19–25). Tällainen turmeltunut auktoriteetti tuomitsee itsensä Jumalan tuomion alaiseksi; Jumalan tuomio kukistaa sen määrättynä päivänä (Dan. 7:11 f.): liitettyään kohtalonsa pahojen voimien kohtaloon se kukistuu lopulta niiden kanssa.

II. Auktoriteetti Jumalan kansassa. Ihminen ei siis ole osannut kunnioittaa järjestystä ja niitä ehtoja, jotka kuuluvat maallisen auktoriteetin käyttöön. Palauttaakseen ne Jumala aloittaa kansansa historiassa pelastussuunnitelman, jossa maallinen auktoriteetti saa uuden merkityksen lunastuksen näkökulmasta.

1. Kaksi valtaa. Jumala asettaa kansansa johtoon valtuutettuja. He eivät ole ensisijaisesti poliittisia henkilöitä vaan uskonnollisia lähettiläitä, välittäjiä, joiden lähetyksenä on tehdä Israelista ”pappisvaltakunta ja pyhä kansa” (2. Moos. 19:6). Mooses, profeetat ja papit ovat näin hengellisen olemuksen omaavan vallan haltijoita, ja he käyttävät sitä näkyvästi Jumalan valtuuttamina. Israel on kuitenkin myös kansallinen yhteisö, poliittisesti järjestäytynyt valtio. Sen järjestelmä on teokraattinen, sillä valtaa käytetään siinä yhä Jumalan nimissä, olipa sen muoto mikä tahansa: Mooseksen apuna toimivien vanhinten valta (2. Moos. 18:21 f.; 4. Moos. 11:24 f.), karismaattisten johtajien, kuten Joosuan ja tuomareiden, valta sekä lopulta kuninkaiden valta.

Liiton oppi edellyttää näin näiden kahden vallan läheistä yhteyttä ja poliittisen vallan alisteisuutta hengelliselle kansallisen kutsumuksen mukaisesti. Käytännössä tästä seuraa väistämättömiä ristiriitoja: Saulin ja Samuelin välillä (1. Sam. 13:7–15; 1. Sam. 15), Ahabin ja Elian välillä (1. Kun. 21:17–24) sekä monien kuninkaiden ja heidän aikalaistensa profeettojen välillä. Jumalan kansassa inhimillistä auktoriteettia uhkaavat siis samat väärinkäytökset kuin kaikkialla muuallakin. Sitä suurempi syy on alistaa se Jumalan tuomion alaiseksi: Israelin kuninkuuden poliittinen valta päätyy lopulta luhistumaan pakkosiirtolaisuuden katastrofissa.

2. Pakanallisten imperiumien edessä. Kun juutalaisuus rakentuu uudelleen pakkosiirtolaisuuden jälkeen, sen rakenteet saavat jälleen alkuperäisen teokratian muodot. Hengellisen ja poliittisen vallan ero korostuu sitä selvemmin, että jälkimmäinen on vieraiden imperiumien käsissä ja juutalaiset ovat nyt niiden alamaisia. Tässä uudessa tilanteessa Jumalan kansa omaksuu tapauksesta riippuen kaksi asennetta. Ensimmäinen on varaukseton hyväksyminen: juuri Jumalalta ovat Kyyros ja hänen seuraajansa saaneet imperiuminsa (Jes. 45:1 f.); koska he edistävät pyhän jumalanpalveluksen jälleenrakentamista, heitä tulee palvella uskollisesti ja heidän puolestaan tulee rukoilla (Jer. 29:7; Bar. 1:10 f.). Toinen asenne, kun pakanallinen imperiumi ryhtyy vainoamaan, on vetoomus Jumalan kostoon ja lopulta kapinaan sitä vastaan (Jud. 9; 1. Makk. 2:15–28). Makkabilaisajan monarkkinen ennallistaminen tuo kuitenkin jälleen mukanaan vallan monitulkintaisen keskittymisen, joka vajoaa pian pahimpaan rappioon. Kun Rooma puuttuu tapahtumiin vuonna 63, Jumalan kansa joutuu jälleen vihattujen pakanoiden vallan alle.

FA & PG

Katso myös: → Apostolit charismes II 4 conscience 2 b — crainte-de-dieu JII — desert NT II — Oikeus AT i — ecouter la — eglise III abc — enseigner — loi C I — ministere H 1.3 — Lähetystyö / Missio — Kuuliaisuus — Anteeksianto II 3 — parole-de-dieu NT. I. r ^ pasteur &. troù- peau — Isä I i, III 2.3, V 3 Pierre (saint) 2.3 b — puissance roi -7- sceau r - — seigneur — serment N”!” I — tradition AT II a ; ‚NT II .1 — vieillesse 2..^

AVIOERO

Katso: → Aviorikos I — Avioliitto AT II 3 ; NT I 1

AVIOLIITTO

VT

I. Avioliitto Luojan suunnitelmassa.
Luomiskertomukset päättyvät kumpikin kohtaukseen, joka perustaa avioliiton instituution. Jahvistisessa kertomuksessa (1. Moos. 2) Jumalan tahto ilmaistaan selvästi näin: ”Ihmisen ei ole hyvä olla yksin; minä teen hänelle avun, joka sopii hänelle” (1. Moos. 2:18). Kaikkia eläimiä ylempänä (1. Moos. 2:19) ihminen voi löytää tämän avun vain siitä, joka on ”lihaa hänen lihastaan ja luuta hänen luistaan” (1. Moos. 2:21 ff.). Jumala loi tämän naisen häntä varten; siksi mies jättää isänsä ja äitinsä, liittyy häneen rakkaudesta, ja heistä tulee ”yksi liha” (1. Moos. 2:24). Seksuaalisuus saa näin merkityksensä, kun se ilmaisee lihassa niiden kahden olennon ykseyttä, joita Jumala kutsuu auttamaan toisiaan keskinäisessä rakkaudessa. Alkuperäisessä eheydessä se oli vapaa kaikesta häpeän tunteesta (1. Moos. 2:25), mutta synnin jälkeen siitä tulee kuitenkin häiriön aihe (1. Moos. 3:7), ja ihmisparin elämää uhkaavat tästä lähtien kärsimys sekä intohimojen tai vallanhalun kiusaukset (1. Moos. 3:16). Mutta tästä huolimatta elävien äidille (1. Moos. 3:20) hedelmällisyys jää pysyväksi Jumalan lahjaksi (1. Moos. 4:1, 25). Papillisessa kertomuksessa (1. Moos. 1) on vähemmän dramaattisia aineksia. Jumalan kuvaksi luotu ihminen, jonka tehtävänä on hallita maata ja täyttää se asukkailla, on todellisuudessa ihmispari (1. Moos. 1:26 f.). Siinä hedelmällisyys näyttäytyy seksuaalisuuden varsinaisena päämääränä, ja seksuaalisuus on erinomainen asia kuten koko luomakuntakin (1. Moos. 1:31). Näin tulee esiin avioliittoinstituution jumalallinen ihanne, ennen kuin synti turmeli ihmissuvun.

II. Avioliitto Jumalan kansan keskuudessa.
Kun Jumala ryhtyy kasvattamaan kansaansa antamalla sille Lain, avioliittoinstituutio ei enää vastaa tätä alkuperäistä ihannetta. Siksi Laki käytännössä sovittaa vaatimuksensa osittain ”sydänten kovuuteen” (Matt. 19:8). Hedelmällisyyttä pidetään ensisijaisena arvona, jolle kaikki muu alistetaan. Kun tämä seikka on turvattu, instituutiossa säilyy kuitenkin jälkiä esi-isien tavoista, jotka ovat hyvin kaukana avioliiton esikuvasta (1. Moos. 1–2).

1. Aviollinen rakkaus ja yhteiskunnallinen pakko. Vanhoja tekstejä leimaa vahvasti ajattelutapa, jossa yhteisön hyvä asetetaan yksilöiden hyvän edelle ja yhteisö määrää heidän lakinsa ja vaatimuksensa. Vanhemmat naittavat itse lapsensa kysymättä heiltä (1. Moos. 24:28 ff.; 1. Moos. 29:23; Tob. 6:13). Yhteisö sulkee pois tietyt avioliitot sukulaisten kesken (3. Moos. 18:6–19) tai kansan ulkopuolisten kanssa (5. Moos. 7:1–4; Esra 9). Jotkin liitot ovat välttämättömiä suvun jatkumiseksi; tällainen on lapsettoman lesken ja hänen lähimmän sukulaisensa välinen liitto (lankousavioliitto: 5. Moos. 25:5–10; 1. Moos. 38:7 ff.; Ruut 2:20). Kaikesta tästä pakon vaikutelmasta huolimatta rakkauden spontaanius pysyy elävänä. Joskus sydän yhtyy pakotettuun liittoon (1. Moos. 24:62–67; Ruut 3:10); joskus mies ja nainen liittyvät yhteen, koska ovat valinneet toisensa (1. Moos. 29:15–20; 1. Sam. 18:20–26; 1. Sam. 25:4 ff.), toisinaan vanhempiensa tahdosta piittaamatta (1. Moos. 26:34 f.; Tuom. 14:1–10). Löytyy koteja, joita yhdistää syvä rakkaus (1. Sam. 1:8), sekä uskollisuutta, joka kestää vapaasta tahdosta kuoleman tuolle puolen (Jud. 16:22). Vaikka naisen perheelle maksetaan morsiusmaksu (1. Moos. 34:12; 2. Moos. 22:15 ff.) ja aviomiehellä on herran tai omistajan nimitys (baal), nainen ei ole pelkkää ostettavaa ja myytävää tavaraa. Hän osoittaa kykenevänsä kantamaan vastuuta ja voi aktiivisesti edistää avioliiton onnistumista ja aviomiehensä hyvää mainetta (Sananl. 31:10–31). Laulujen laulu kuvaa kahden vapaan kumppanin rakkautta intohimoisessa, pakkoa kaihtavassa vuoropuhelussa; vaikka kirja on allegorinen ja käsittelee Jumalan ja hänen kansansa välistä rakkautta, se puhuu siitä käyttäen sanoja ja asenteita, jotka tuona aikana kuuluivat ihmisten väliseen rakkauteen (vrt. Laul. 1:1–17; Laul. 6:4–8:4).

2. Moniavioisuus ja yksiavioisuus. Hedelmällisyyden ihanne ja huoli vahvasta perheestä saavat toivomaan hyvin lukuisia lapsia (vrt. Tuom. 8:30; Tuom. 12:8; 2. Kun. 10:1), mikä johtaa luonnollisesti moniavioisuuden harjoittamiseen. Jahvistinen kirjoittaja, jonka ihanne oli yksiavioisuus (1. Moos. 2:18–24), leimaa moniavioisuuden, kun hän liittää sen alkuperän barbaarisen Lemekin aloitteeseen (1. Moos. 4:19). Koko Raamatussa tavataan kuitenkin käytäntö, jossa miehellä on kaksi vaimoa (1. Sam. 1:2; vrt. 5. Moos. 21:15), tai jossa hän ottaa sivuvaimoja ja orjavaimoja (1. Moos. 16:2; 1. Moos. 30:3; 2. Moos. 21:7–11; Tuom. 19:1; 5. Moos. 21:10–14). Kuninkaat solmivat lukuisia liittoja joko rakkaudesta (2. Sam. 11:2 ff.) tai poliittisesta edusta (1. Kun. 3:1); näin syntyy suuria haaremeja (1. Kun. 11:3; 2. Aikak. 13:21), joissa todellinen rakkaus on mahdotonta (Laul. 8:2–17). Yksinomaista kiintymystä tavataan kuitenkin usein myös: Iisakista (1. Moos. 25:19–28) ja Joosefista (1. Moos. 41:50) alkaen aina Juditiin (Jud. 8:2–8) ja kumpaankin Tobiaan (Tob. 11:5–15) asti, Hesekielin (Hes. 24:15–18) ja Jobin (Job 2:9 f.) kautta. Viisauskirjat kuvaavat yksiavioisten kotien iloja ja vaikeuksia (Sananl. 5:15–20; Sananl. 18:22; Sananl. 19:13; Saarn. 9:9; Sir. 25:13–26:18), ja Laulujen laulussa puolisoiden rakkaus on ilmeisen jakamatonta. Kaikki tämä osoittaa tapojen todella muuttuneen. UT:n aikana yksiavioisuudesta tulee juutalaisten avioliittojen tavallinen sääntö.

3. Avioliiton pysyvyys ja puolisoiden uskollisuus. Myös huoli jälkeläisten saamisesta on voinut johtaa siihen, että vaimo hylättiin hedelmättömyyden vuoksi; moniavioisuus kuitenkin mahdollisti tämän vaikeuden ratkaisemisen (1. Moos. 16). Säädellessään avioerokäytäntöä laki ei täsmennä, mikä ”vika” voi antaa miehelle oikeuden hylätä vaimonsa (5. Moos. 24:1 f.). Maanpakolaisuuden jälkeen viisaat kuitenkin ylistävät uskollisuutta

”nuoruuden vaimolle” (Sananl. 5:15–19) ja aviollisen suhteen pysyvyyttä (Sir. 26:3 ff.). Malakia rinnastaa avioliiton liiton (*berith*) Jahven ja Israelin väliseen liittoon (*berith*) ja vakuuttaa, että Jumala ”vihaa hylkäämistä” (Mal. 2:14 ff.). Vaikka näin on edetty kohti tiukempaa ihannetta, UT:n aikainen juutalaisuus hyväksyy edelleen avioeron mahdollisuuden, ja lainopettajat kiistelevät siitä, millä perusteilla se voidaan oikeuttaa (vrt. Matt. 19:3). Aviollisen uskollisuuden osalta tapa, jonka laki myöhemmin vahvisti (1. Moos. 38:24), määräsi kuolemaan jokaisen avionrikkojanaisen ja hänen rikoskumppaninsa (5. Moos. 22:22; 3. Moos. 20:10). Aviorikoksen kielto (2. Moos. 20:14) tähtäsi aluksi ennen kaikkea miehen oikeuksien turvaamiseen, sillä mikään ei nimenomaisesti kieltänyt miestä olemasta sukupuolisuhteissa vapaiden naisten tai prostituoitujen kanssa: moniavioisuuden käytäntö sai tällaisen sallivuuden helpommin hyväksytyksi. Mutta kuten yksiavioisuuteen aletaan pyrkiä, myös tässä tapahtuu edistystä: aviorikos kielletään myös mieheltä (Job 31:9; Sir. 9:5, 8, 9; Sir. 41:22 ff.). Näissä rajoissa profeetat tuomitsevat aviorikoksen ankarasti (Hes. 18:6), silloinkin kun syyllinen on itse kuningas Daavid (2. Sam. 12). Viisaat myös varoittavat nuoria miehiä kevytmielisen naisen houkutuksista (Sananl. 5:1–6; Sananl. 7:6–27; Sir. 26:9–12), jotta nämä oppisivat aviolliseen uskollisuuteen.

4. Avioliiton uskonnollinen ihanne. Vaikka avioliitto on ennen kaikkea siviilioikeudellinen asia eivätkä vanhat tekstit viittaa uskonnolliseen rituaaliin, israelilainen tietää hyvin, että Jumala johdattaa häntä puolison valinnassa (1. Moos. 24:42–52) ja että Jumala vahvistaa liiton nimissä avioliittoa säätelevät määräykset (3. Moos. 18). Dekalogi, Israelin peruslaki, takaa tämän instituution pyhyyden (2. Moos. 20:14; vrt. Sananl. 2:17). Pakkosiirtolaisuuden jälkeen Tobitin kirja antaa hyvin hengellisen kuvan kodista, jonka Jumala on valmistanut (Tob. 3:16), joka perustetaan hänen katseensa alla uskoon ja rukoukseen (Tob. 7:11; Tob. 8:4–9), noudattaen sitä mallia, jonka Ensimmäinen Mooseksen kirja esittää (Tob. 8:6; vrt. 1. Moos. 2:18), ja jota varjelee päivittäinen uskollisuus laille (Tob. 14:8–13). Tälle tasolle edettyään avioliiton raamatullinen ihanne ylittää ne puutteet, jotka Mooseksen laki oli väliaikaisesti hyväksynyt.

UT

Uuden testamentin käsitystä avioliitosta hallitsee Jeesuksen elämän oma paradoksi: hän, joka oli ”syntynyt naisesta” (Gal. 4:4; vrt. Luuk. 11:27), pyhittää Nasaretissa viettämällään elämällä koko Vanhan testamentin valmistaman perheen (Luuk. 2:51 f.). Mutta neitseellisestä äidistä syntyneenä ja itse neitsyydessä eläen hän todistaa avioliittoa suuremmasta arvosta.

I. Kristus ja avioliitto.

1. Uusi laki. Viitaten nimenomaisesti Mooseksen lain tuolle puolen, Genesiksen luomissuunnitelmaan, Jeesus vahvistaa avioliiton ehdottoman luonteen ja purkamattomuuden (Matt. 19:1–9): Jumala itse yhdistää miehen ja naisen ja antaa heidän vapaalle valinnalleen pyhityksen, joka ylittää heidät. He ovat hänen edessään ”yhtä lihaa”; siksi vaimon hylkääminen, jota siedetään ”sydämen kovuuden tähden”, on suljettava pois Jumalan valtakunnasta, jossa maailma palaa alkuperäiseen täydellisyyteensä. ”Haureustapausta” koskeva poikkeus (Matt. 19:9) ei luultavasti tarkoita avioeron oikeuttamista (vrt. Mark. 10:11 f.; Luuk. 16:18; 1. Kor. 7:10 f.); se koskee epäilemättä aviottoman vaimon pois lähettämistä tai eroa, jota ei voi seurata uusi avioliitto. Tästä johtuu opetuslasten kauhistus Uuden lain ankaruuden edessä: ”Jos miehen suhde naiseen on tällainen, on parempi olla menemättä naimisiin!” (Matt. 19:10).

Tämä periaatteellinen vaatimus ei sulje pois laupeutta syntisiä ihmisiä kohtaan. Jeesus kohtaa useaan otteeseen avionrikkojia tai ihmisiä, jotka ovat uskottomia rakkauden ihanteelle (Luuk. 7:37; Joh. 4:18; Joh. 8:3 ff.; vrt. Matt. 21:31 f.). Hän ottaa heidät vastaan, ei hyväksyäkseen heidän käytöstään, vaan tuodakseen heille kääntymyksen ja anteeksiannon, jotka korostavat petetyn ihanteen arvoa (Joh. 8:11).

2. Avioliiton sakramentti. Jeesus ei tyydy palauttamaan avioliiton instituutiota siihen alkuperäiseen täydellisyyteen, jonka ihmisen synti oli hämärtänyt. Hän antaa sille uuden perustan, joka antaa sille sen uskonnollisen merkityksen Jumalan valtakunnassa. Uuden liiton kautta, jonka hän perustaa omassa veressään (Matt. 26:28), hänestä itsestään tulee Kirkon Sulhanen. Siksi kristityillekin, jotka ovat kasteestaan lähtien Pyhän Hengen temppeleitä (1. Kor. 6:19), avioliitto on ”suuri salaisuus Kristukseen ja Kirkkoon nähden” (Ef. 5:32). Kirkon alistuminen Kristukselle ja Kristuksen lunastava rakkaus Kirkkoa kohtaan, jonka hän on pelastanut antamalla itsensä sen puolesta, ovat näin elävä sääntö, jota puolisoiden tulee jäljitellä; he voivat tehdä niin, koska lunastuksen armo ulottuu heidän rakkauteensa itseensä ja samalla osoittaa sille ihanteen (Ef. 5:21–33). Ihmisen seksuaalisuus, jonka normaaleja vaatimuksia on arvioitava harkiten (1. Kor. 7:1–6), otetaan nyt osaksi pyhää todellisuutta, joka muuttaa sen kirkastuneeksi.

II. Avioliitto ja neitsyys.

”Ihmisen ei ole hyvä olla yksin”, sanoo 1. Moos. 2:18. Jeesuksen perustamassa Jumalan valtakunnassa avautuu uusi ihanne. Jotkut tekevät itsestään eunukkeja valtakunnan tähden (Matt. 19:11 f.). Tämä on kristillisen neitsyyden paradoksi. VT:n ajasta, jolloin hedelmällisyys oli ensisijainen velvollisuus Jumalan kansan jatkuvuuden turvaamiseksi, aina parusiaan, jolloin avioliitto lakkautetaan (Matt. 22:30 rinnakk.), Kirkossa elää rinnakkain kaksi elämänmuotoa: avioliitto, jonka Kristuksen ja Kirkon salaisuus kirkastaa, ja vihitty selibaatti, jota Paavali pitää parempana (1. Kor. 7:8, 25–28). Tarkoituksena ei ole halveksia avioliittoa (vrt. 1. Kor. 7:1), vaan elää täydessä määrin tätä aviollista

salaisuutta, johon jokainen kristitty osallistuu jo kasteensa kautta (2. Kor. 11:2): kiinnittymällä jakamattomasti Herraan, jotta miellyttäisi yksin häntä (1. Kor. 7:32–35), osoitetaan, että nykyisen maailman esikuva, johon avioliittoinstituutio liittyy, on lähestymässä loppuaan (1. Kor. 7:31). Tässä näkökulmassa Paavali epäilemättä toteaa, että ”ne, joilla on vaimo, eläisivät kuin heillä ei olisi vaimoa” (1. Kor. 7:29) ja etteivät lesket mene uudelleen naimisiin. Mutta viime kädessä tämä kaikki riippuu Herrasta: kyse on erilaisista ja toisiaan täydentävistä kutsumuksista Kristuksen ruumiissa; tällä alalla, kuten muillakin, ”jokainen saa Jumalalta oman erityisen lahjansa, yksi tällaisen, toinen tuollaisen” (1. Kor. 7:7; vrt. Matt. 19:11).

CW

Katso myös: → Aadam II 2 — Aviorikos 1 — Ystävä 3 — chair I 2 — circoncision AT I — epoux-epouse — fecondite — femme AT 2; NT 2 — Maria II 4 — sexualite — sterilite — unite I, III — vetement I — veuves 2 — virginite

AVIORIKOS

Vaikka dekalogi ja sen jälkeen profeetat tuomitsevat aviorikoksen ehdottomasti, vasta Kristus ilmoittaa täydellisesti sen uskollisuuden, jota avioliitto vaatii kummaltakin puolisolta. Mutta jo Vanhassa liitossa naiselta vaadittu täydellinen uskollisuus voi kuvata uskollisuutta, jota Jumala odottaa kansaltaan. Siksi profeetat tuomitsevat uskottomuuden liitolle hengellisenä aviorikoksena.

I. Avioliitto ja aviorikos. Aviorikos on kielletty (2. Moos. 20:14; 5. Moos. 5:18; Jer. 7:9; Mal. 3:5), mutta laissa se määritellään suppeasti: se on teko, joka loukkaa naisen kuulumista aviomiehelleen tai kihlatulleen (3. Moos. 20:10; 5. Moos. 22:22 ff.). Nainen näyttäytyy pikemmin miehen omaisuutena (2. Moos. 20:17) kuin persoonana, jonka kanssa mies tulee yhdeksi keskinäisen rakkauden uskollisuudessa (1. Moos. 2:23 f.). Naisen aseman alentuminen liittyy moniavioisuuden ilmaantumiseen. Se yhdistetään Kainin jälkeläiseen, jolle oli ominaista väkivalta (1. Moos. 4:19). Moniavioisuutta siedetään pitkään (5. Moos. 21:13; vrt. 5. Moos. 17:17; 3. Moos. 18:18). Viisaat kuitenkin osoittavat aviorikoksen vakavuuden (Sananl. 6:24–29; Sir. 23:22–26) ja kehottavat miestä omistamaan rakkautensa nuoruutensa vaimolle (Sananl. 5:15–19; Mal. 2:14 f.). Lisäksi he tuomitsevat prostituoitujen luona käymisen, vaikka se ei teekään miehestä aviorikkojaa (Sananl. 23:27; Sir. 9:3, 6).

Jeesus, jonka laupeus pelastaa aviorikokseen syyllistyneen naisen mutta joka tuomitsee hänen syntinsä (Joh. 8:1–11), paljastaa aviollisen uskollisuuden kaikki ulottuvuudet (Matt. 5:27 f.). Se velvoittaa niin miestä kuin naistakin (Mark. 10:11); se sitoo heidät erottamattomasti (Matt. 19:6) ja koskee myös sisintä (Matt. 5:28). Avioeron jälkeen uudelleen avioituva tekee aviorikoksen; aviorikoksen tekee sydämessään myös se, joka haluaa yhtyä johonkuhun muuhun kuin puolisoonsa. Välttääkseen tämän synnin, joka sulkee ihmisen valtakunnan ulkopuolelle (1. Kor. 6:9), Paavali muistuttaa, että uskollisuuden lähde on etsittävä rakkaudesta (Room. 13:9 f.). Näin vältetään avioliiton pyhyyden tahraaminen (Hepr. 13:4).

2. Liitto ja aviorikos. Profeetat esittävät liiton, jonka tulee yhdistää ihminen Jumalaan uskollisen rakkauden siteellä, purkamattoman avioliiton symbolina (Hoos. 2:21 f.; Jes. 54:5) (vrt. Sulhanen ja morsian). Siksi kansan uskottomuus leimataan aviorikokseksi ja haureudeksi (Hoos. 2:4): kansa antautuu epäjumalien palvontaan niin kuin prostituoitu antautuu rakastajilleen oman etunsa vuoksi (Hoos. 2:7; Hoos. 4:10; Jer. 3:7; Jer. 13:27; Hes. 23:43 ff.; Jes. 57:3).

Jeesus käyttää samaa kuvaa tuomitakseen uskon puutteen. Hän kutsuu ”aviorikkojasukupolveksi” epäuskoisia, jotka vaativat merkkejä, ja uskottomia, jotka häpeävät häntä ja hänen evankeliumiaan (Matt. 12:39; Matt. 16:4; Mark. 8:38). Pyhä Jaakob puolestaan pitää aviorikoksena jokaista sovittelua Jumalan rakkauden ja maailman rakkauden välillä. Nämä tuomiot tuovat esiin ehdottoman uskollisuuden, joka on yhtä aikaa rakkauden hedelmä ja sen vaatimus.

MFL

Katso myös: → Liitto AT II a — desir II — epoux-epouse AT — femme AT 3 — Avioliitto AT II 3 ; NT II — Anteeksianto I — sexualite III

BAABEL JA BABYLON

Toisin kuin Egyptillä, jolla on Raamatun symboliikassa moniselitteinen merkitys, Babylonilla on siinä aina pahan vallan osa, vaikka Jumala voikin toisinaan käyttää sitä suunnitelmiensa toteuttamiseen.

1.. Baabelin merkki.. Jo ennen kuin Israel joutui suoraan kosketuksiin suuren mesopotamialaisen kaupungin kanssa, se oli läsnä pelastushistorian näköpiirissä. Baabel on näet Babylonin hepreankielinen nimi, ja kuuluisa torni, josta puhutaan 1. Moos. 11:1–9, on sen suuren temppelin porrastorni eli zikkurat. Tämä torni on babylonialaisen epäjumalanpalveluksen tunnusmerkki, mutta se esitetään myös ihmisen ylpeyden symbolina. Siksi raamatullinen traditio liittää kielten sekoittumisen Baabelin merkkiin: näin Jumala rankaisi ihmisiä heidän ylpeästä epäjumalanpalveluksestaan.

2.. Jumalan vitsaus.. Seitsemänneltä vuosisadalta alkaen Babylonilla on kuitenkin suorempi osa pelastushistoriassa. Tuolloin kaupungin valloittaneet kaldealaiset aikovat riistää Niniveltä Lähi-idän herruuden. He ovat pelottava mahti, joka ”tekee voimastaan jumalansa” (Hab. 1:11); mutta Jumala ottaa tämän mahdin mukaan suunnitelmaansa. Babylon auttaa siten panemaan täytäntöön hänen tuomionsa Niniveä vastaan (Nah. 2:2–3:19). Se on Jumalan vitsaus Israelille ja ympäröiville valtakunnille: Jahve on antanut ne kaikki Babylonin kuninkaan Nebukadnessarin käsiin, ja niiden on kannettava hänen iestään (Jer. 27:1–28:17). Se on kultainen malja, josta Jahve juovuttaa kansat (Jer. 25:15–29; 51:7). Se on vasara, jolla hän murskaa koko maan (Jer. 50:23; 51:20 ja seur.). Ennen kaikkea Babylon panee täytäntöön Jahven tuomion Juudaa vastaan (Jer. 21:3–7): sen maa on pakkosiirtolaisuuden paikka, jossa Jumala kokoaa kansansa jäännöksen (Jer. 29:1–20). Tätä ankaraa todellisuutta kuvaavat Kuninkaiden kirjat (2. Kun. 24–25); mutta ”Babylonin jokien varsilla”, missä laulut vaihtuvat itkuun (Ps. 137), karkotetut juutalaiset kokevat puhdistavan kärsimyksen, joka valmistaa tulevaa ennalleen palauttamista.

3.. Pahan kaupunki.. Tämä Babylonin osa Jumalan kaitselmuksessa ei estä sitä olemasta pahan kaupunki sanan täydessä merkityksessä. Muiden kansojen ja jopa Niniven tavoin (Jes. 19:24; vrt. Joona) se on tosin kutsuttu jonakin päivänä liittymään Jumalan kansaan (Ps. 87:4). Mutta Niniven tavoin se on mieltynyt omaan voimaansa (Jes. 47:7, 10; vrt. 10:7–14). Se on noussut ylpeästi ja röyhkeästi Jahvea vastaan (Jer. 50:29–32; vrt. Jes. 14:13–14). Se on tehnyt rikoksia yhä enemmän: harjoittanut noituutta (Jes. 47:12) ja epäjumalanpalvelusta (Jes. 46:1; Jer. 51:44–52) sekä syyllistynyt kaikenlaisiin julmuuksiin… Siitä on todella tullut pahuuden temppeli (Sak. 5:5–11), ”olemattomuuden kaupunki” (Jes. 24:10?).

4.. Lähtö Babylonista.. Jos pakkosiirtolaisuus oli oikeudenmukainen rangaistus syylliselle Israelille, se on nyt koettelemuksen käännyttämälle pienelle jäännökselle sietämätöntä vankeutta ja vieläpä vaarallinen olinpaikka. Kun ennustetut 70 vuotta ovat kuluneet (luku on sovinnainen: Jer. 25:11; 29:10; 2. Aikak. 36:21), koittaa siis vapautuksen vuosi (Jes. 61:2; vrt. 3. Moos. 25:10). Tämä kauan odotettu vapautus on Jumalan kansalle ”hyvä sanoma” (Jes. 40:9; 52:7 ja seur.). Pakkosiirtolaisia kehotetaan jättämään paha kaupunki: ”Lähtekää Babylonista!” (Jes. 48:20; Jer. 50:8); ”Pois sieltä! Älkää koskeko mihinkään epäpuhtaaseen!” (Jes. 52:11). Näin he lähtevät jälleen kohti Jerusalemia, kuin uudessa eksoduksessa. Tämän hetken pelkkä muisto täyttää sydämet ilolla seuraavina vuosisatoina (Ps. 126:1–5). Se on merkittävä ajankohta, josta Matteus tekee yhden vaiheen: messiaanisen aikakauden (Matt. …).

5,. Babylonin tuomio.. Samalla kun pelastushistoria saa näin uuden suunnan, Babylon, Jumalan vitsaus, kokee vuorostaan jumalalliset tuomiot. Syytökset pahan kaupunkia vastaan on esitetty. Profeetat julistavat tuomion ilolla (Jes. 21:1–10; Jer. 51:11–12). He virittävät Babylonista ivallisia valituslauluja (Jes. 47). He kuvaavat ennalta sen hirvittävän hävityksen (Jes. 13; Jer. 50:21–28; 51:27–43). Se on Jahven päivä Babylonia vastaan (Jes. 13:6...), Jahven kosto sen jumalille (Jer. 51:44–57). Kyyroksen voittoisa marssi on ikään kuin tämän tapahtuman enteilyä (Jes. 41:1–5; 45:1–6); Kserkseen sotajoukot toteuttavat sen vuonna 485, niin ettei Babylonista jää kiveä kiven päälle (vrt. ehkä Jes. 24:7–18; 25:1–5). Silti se elää edelleen juutalaisten muistissa kadotukseen tuomitun pakanallisen kaupungin esikuvana ja sen kuningas Nebukadnessar ylpeän ja pyhäinhäväistykseen syyllistyvän tyrannin esikuvana (Dan. 2–4; Jud. 1:1–12).

6.. Baabelin salaisuuden pysyvyys.. Historiallinen Babylonin kaupunki kukistui kauan ennen Uuden testamentin aikaa. Mutta sen kautta Jumalan kansa tuli tietoiseksi vääryyden salaisuudesta, joka vaikuttaa jatkuvasti tässä maailmassa: toisiaan vastassa olevat Babylon ja Jerusalem ovat ne kaksi kaupunkia, joiden kesken ihmiset jakautuvat; kristillisellä kielellä Jumalan kaupunki on vastassa saatanan kaupunkia. Alkukirkko ymmärsi pian, että sekin oli vedetty mukaan tähän samaan kahden kaupungin näytelmään. Uutta Jerusalemia vastassa (Gal. 4:26; Ilm. 21) Babylon nousee yhä uudelleen. Neron vainoista lähtien se saa konkreettisesti keisarillisen Rooman kasvot (1. Piet. 5:13). Ilmestyskirja kuvaa sen tässä hahmossa kuuluisaksi Portoksi, joka istuu helakanpunaisen Pedon selässä ja on juopunut pyhien verestä (Ilm. 17). Se on liitossa Lohikäärmeen, joka on saatana, ja Pedon, joka on Antikristus, kanssa. Siksi Jumalan kansaa kehotetaan pakenemaan siitä (Ilm. 18:4), sillä sen tuomio on lähellä: suuri Babylon kukistuu (Ilm. 18:1–8), ja Jumalan viholliskansat valittavat sen kohtaloa samalla kun taivas kaikuu ylistyshuudoista (Ilm. 18:9–19:10). Tämä on lopulta pahan kaupungille varattu kohtalo; jokainen historiallinen katastrofi, joka kohtaa Jumalaa

ja hänen Kirkkoaan vastaan nousseita maallisia valtakuntia, toteuttaa tämän jumalallisen tuomion uudelleen. Tästä näkökulmasta Vanhassa testamentissa säilyneet Babylonia koskevat profetiat saavat eskatologisen täyttymyksensä: ne pysyvät uhkana niiden syntisten kansojen yllä, jotka vuosisadasta toiseen ilmentävät Babylonin salaisuutta.

JAScPG

Katso myös: ⟶ Antikristus AT 2 — captivite 1 — cite — exil — Kieli 2 — nations — Ylpeys 2 — puissance III o

BAAL

Katso: ⟶ epoux-epouse AT 0 — Häpeä I 4 — Öljy I — Epäjumalat II 1 — Avioliitto AT II 1 — Isä I 1, III 2 — seigneur AT

BELIAR

Katso: →

DAAVID

Daavidin hahmo ihmisenä ja kuninkaana kohoaa niin merkittäväksi, että Daavid on Israelille yhä sen Messiaan esikuva, jonka tulee syntyä hänen suvustaan. Daavidista lähtien liitto kansan kanssa kulkee tästä alkaen Kuninkaan kautta, kuten Ben Sira muistuttaa hänestä laatimansa muotokuvan lopussa (Sir. 47:2–11). Niinpä Israelin valtaistuin on Daavidin valtaistuin (Jes. 9:6; Luuk. 1:32); hänen voittonsa ennakoivat sitä, että Messias, täynnä Henkeä, joka lepäsi Iisain pojan yllä (1. Sam. 16:13; Jes. 11:1–9), voittaa vääryyden. Ylösnousemuksensa voitolla Jeesus täyttää Daavidille annetut lupaukset (Ap. t. 13:32–37) ja antaa historialle sen merkityksen (Ilm. 5:5). Miten Daavidin hahmo sai näin keskeisen paikan pelastushistoriassa?

1. Jumalan valittu. Jumala on kutsunut ja voidellut (1. Sam. 16:1–13), ja Daavid on alati Jumalan ” siunaama”, se, jota Jumala auttaa läsnäolollaan: koska Jumala on hänen kanssaan, hän menestyy kaikissa hankkeissaan (1. Sam. 16:18), taistelussaan Goljatia vastaan (1. Sam. 17:45 ff.), sodissa Saulin palveluksessa (1. Sam. 18:14 ff.) sekä niissä, joita hän käy Israelin kuninkaana ja vapauttajana: ”Missä hän kulkikin, Jahve soi hänelle voiton” (2. Sam. 8:14).

Mooseksen tavoin Daavid, jonka tehtäväksi on uskottu Israelin paimenuus (2. Sam. 5:2), perii kantaisille annetut lupaukset, ennen kaikkea lupauksen Kanaanin maan omistamisesta. Hän toteuttaa tämän haltuunoton taistelemalla filistealaisia vastaan; taistelu alkoi Saulin aikana ja jatkui hänen omalla hallituskaudellaan (2. Sam. 5:17–25; vrt. 2. Sam. 10–12). Lopullisen valloituksen kruunaa Jerusalemin valtaus (2. Sam. 5:6–10); sitä aletaan kutsua ”Daavidin kaupungiksi”. Siitä tulee koko Israelin pääkaupunki, jonka ympärille heimojen ykseys rakentuu. Daavidin sinne tuoma liitonarkku oli tehnyt siitä uuden pyhän kaupungin (2. Sam. 6:1–19), ja Daavid hoitaa siellä papillisia tehtäviä (2. Sam. 6:17 f.). Niinpä ”Daavid ja koko Israelin heimo” muodostavat yhden ainoan kansan Jumalansa ympärille.

2. Israelin sankari. Kutsumukseensa Daavid vastaa syvällä kiintymyksellä Jumalaan. Hänen uskonnolliselle elämälleen on ominaista Jumalan hetken odottaminen; siksi hän varoo kajoamasta Saulin henkeen silloinkin, kun hänellä on tilaisuus päästä vainoojastaan (1. Sam. 24; 1. Sam. 26). Hän on täysin jättäytynyt Jumalan tahdon varaan, valmis ottamaan vastaan kaiken, mitä Jumala hänelle antaa (2. Sam. 15:25 ff.), ja toivoo, että Herra muuttaa siunauksiksi kaikki ne onnettomuudet, joita hänen on kestettävä (2. Sam. 16:10 ff.). Hän pysyy nöyränä palvelijana, hämmentyneenä niistä etuoikeuksista, joita Jumala hänelle suo (2. Sam. 7:18–29). Näin hän on esikuva ”köyhistä”, jotka jäljittelevät hänen jättäytymistään Jumalan varaan ja hänen täyttä varmuutta olevaa toivoaan sekä jatkavat hänen rukoustaan psalttarin ylistyksissä ja anomuksissa. Hänen hurskautensa syvälliset oivallukset eivät kuitenkaan poista hänen uskontonsa vanhahtavaa luonnetta, olipa kyse jumalallisena arvontavälineenä käytetystä efodista (1. Sam. 23:9; 1. Sam. 30:7) tai hänen talossaan olleesta terafimista (1. Sam. 19:13).

Israelin laulujen luettelossa (2. Sam. 23:1) leeviläiset lukevat Daavidin nimiin monien psalmien lisäksi temppelin suunnitelman (1. Aikak. 22; 1. Aikak. 28), jumalanpalveluksen järjestelyn ja sen laulut (Neh. 12:24–36) sekä jopa musiikkisoitinten keksimisen, jo Amoksen aikana (Aam. 6:5).

Daavidin uskonnollinen kunnia ei saa unohtamaan ihmistä: hänessä oli heikkouksia ja suuruutta. Hän oli ankara soturi ja myös viekas (1. Sam. 27:10 ff.); hän teki vakavia rikkomuksia ja osoittautui heikoksi poikiensa suhteen jo ennen vanhuuttaan. Hänen moraalinsa on vielä kehittymätöntä. Asuessaan filistealaisten luona hän toimii rosvojoukon johtajana (1. Sam. 27:8–12) ja on niin ovela, ettei Akis huomaa mitään edes yli vuoden kuluttua (1. Sam. 29:6 f.). Ei voi sivuuttaa hänen armottomia reaktioitaan Siklagin palon jälkeen (1. Sam. 30:17) eikä hänen taisteluaan Moabia vastaan (2. Sam. 8:2). Lopulta hän, joka on sanansa sitoma ja voisi rangaista kaikkia häntä vastaan rikkoneita, jättää myöhemmät kostotoimensa Salomon tehtäväksi (1. Kun. 2:5–9). Kuinka jalomielinen hän kuitenkin onkaan uskollisessa ystävyydessään Jonataniin ja kunnioituksessaan Saulia kohtaan! Tietyt yksityiskohdat paljastavat hänen ylevän sielunsa: liitonarkun kunnioittaminen (2. Sam. 15:24–29), sotilaidensa hengen kunnioittaminen (2. Sam. 23:13–17), anteliaisuus (1. Sam. 30:21–25) ja anteeksianto (2. Sam. 19:16–24). Hän osoittautuu myös taitavaksi valtiomieheksi, joka voittaa puolelleen Saulin hovin ja Juudan vanhimmat (1. Sam. 30:26–31), paheksuu Abnerin murhaa (2. Sam. 3:28–37) ja kostaa Isbaalin murhan (2. Sam. 4:9–12).

3. Messias, Daavidin poika. Daavidin menestys olisi voinut saada uskomaan, että Jumalan lupaukset olivat täyttyneet. Uusi ja juhlallinen profetia antaa silloin Israelin toivolle uuden sysäyksen (2. Sam. 7:12–16). Kun Daavid suunnittelee rakentavansa temppelin, Jumala vastaa tahtovansa rakentaa hänelle ikuisen jälkeläissuvun: ”Minä rakennan sinulle talon” (2. Sam. 7:27); hepreaksi banah-verbiä voidaan käyttää yhtä hyvin kivirakennuksesta kuin poikien muodostamasta talosta. Tästä lähtien Jumala suuntaa näin Israelin katseen tulevaisuuteen. Ehdoton lupaus ei kumoa Siinain liittoa vaan vahvistaa sen keskittämällä sen kuninkaaseen (2. Sam. 7:24). Tästä lähtien Jumala, joka on läsnä Israelissa, ohjaa ja pitää sitä ykseydessä Daavidin dynastian kautta. Psalmi 132 laulaa siteestä, joka on muodostettu arkun, Jumalan läsnäolon symbolin, ja Daavidin jälkeläisen välille.

Nyt ymmärretään Daavidin valtaistuimen perimystä koskevan kysymyksen tärkeys ja sen synnyttämät juonittelut (vrt. 2. Sam. 9–20; 1. Kun. 1). Vielä paremmin ymmärretään Daavidin asema profeetallisissa julistuksissa (Hoos.

3:5; Jer. 30:9; Hes. 34:23 f.). Daavidista puhuminen merkitsee Jumalan kiivaan rakkauden ilmaisemista kansaansa kohtaan (Jes. 9:6), hänen uskollisuuttaan liitolleen (Jer. 33:20 ff.) ja hänen iankaikkista kunniaansa, joka muodostuu Daavidille luvatuista armolahjoista (Jes. 55:3). Tästä uskollisuudesta ei voi epäillä edes koettelemuksen keskellä (Ps. 89:4 f.; Ps. 89:20–46).

Kun aika on täyttynyt, Kristusta kutsutaan siis ”Daavidin pojaksi” (Matt. 1:1): Jeesus ei ollut koskaan torjunut tätä messiaanista arvonimeä, mutta se ei ilmaissut täysin hänen persoonansa salaisuutta. Siksi Jeesus, joka tulee täyttämään Daavidille annetut lupaukset, julistaa olevansa häntä suurempi: hän on Daavidin Herra (Matt. 22:43–45). Hän ei ole vain ”palvelija Daavid”, Jumalan kansan paimen (Hes. 34:23 f.), vaan hän on itse Jumala, joka tulee paimentamaan ja pelastamaan kansansa (Hes. 34:15 f.): tämä Jeesus on ”Daavidin suvun vesa”, jonka paluuta Henki ja Morsian odottavat ja johon ne kutsuvat (Ilm. 22:16 f.).

RM

Katso myös: → Liitto AT II 1 — election AT I 3 c — force O — Israel AT I — Jerusalem — jesus-christ II 1 c — talo II 1 — Melkisedek 2 — messie — Luvut II 2 — onction III 2 — Paimen ja lauma AT 2 — priere I 1 — promesses II 3 — roi — Valtakunta AT II — serviteur-de-dieu I — temple AT I 2 — unite II

DAAVIDIN POIKA

Katso: ⟶ Daavid 3 — messie AT I 1

DEKALOGI

Katso: → loi — parole-de-dieu II 1 a.

DIASPORA

Katso: →

DOKSOLOGIA

Katso: → benediction III 5, IV o 1 — Tunnustus AT 1 ; NT 1 — gloire V — Ylistys

EDISTYMINEN

Katso: ⟶ chemin — Juosta — croissance — edifier — education — Täydellisyys NT 5 — temps AT III 1

EEDEN

Katso: → creation AT II 1 — Paratiisi

EEVA

Katso: ⟶ Aadam I 2 c, II 2 — desir II — eglise IV I — fecondite I — femme AT I — Maria V — Äiti

EKSKOMMUNIKAATIO

Katso: → Anateema NT

EKSORKISMI

Katso: ⟶ demons NT — Sairaus ja parantuminen O — Ihme II 2 b — onction II 2 — Saatana II, III

EKSYTTÄÄ

Katso: → Antikristus NT — chercher III — Erehtyminen — Tekopyhyys — mensonge II 3 — Paimen ja lauma — Saatana

EKSYTTÄÄ

Katso: ⟶ Antikristus — epreuve-tentation — Erehtyminen — heresie — Saatana

EKSYÄ

Katso: → chemin — chercher — Erehtyminen

ELOHIM (EL)

Katso: → creation AT I — dieu AT II, IV — Nimi AT 4 — Isä III 2 — yahweh o.

ELÄIN

Eläinmaailma on näkyvän luomakunnan ihmiselle läheisin osa. Heprealaiset, jotka elivät meitä enemmän jatkuvassa kosketuksessa eläimiin, tunsivat erityisen vahvasti tämän sukulaisuuden, joka meiltä saattaa toisinaan jäädä huomaamatta. Siksi Raamattu käyttää kuvauksissaan usein eläinten kykyä ilmentää tiettyjä inhimillisiä asenteita: vihollista kutsutaan koiraksi (esim. Ps. 22:17); hyökkäävä joukko muuttuu heinäsirkkapilveksi (esim. Jes. 33:4); milloin Jumalaa, milloin vihollista kuvataan leijonaksi (eräiden symbolien kaksijakoisuuden taustalla on nähtävä sen eläinmaailman kaksijakoisuus, johon itse kuulumme ja joka kykenee niin parhaaseen kuin pahimpaankin); kansaa verrataan usein laumaan (esim. Natanin vertaus: 2. Sam. 12:1–4; Jer. 23:1–8; Hes. 34; Joh. 10:1–16); karitsa kuvaa jopa Kristusta (Joh. 1:29; Ilm. 5:6 ff.) ja kyyhkynen Pyhää Henkeä (Matt. 3:16 rinnakk.).

Näiden yksittäisten mainintojen lisäksi on Raamatun kertomuksissa seurattava sitä, miten ihmiset kohtaavat eläinmaailman voiman ja tulevat vähitellen tietoisiksi ylemmyydestään siihen nähden.

Puhuessaan eläinmaailmasta, johon he itse kuuluvat ja johon he heijastavat enemmän tai vähemmän tietoisesti oman tilanteensa, pyhät kirjoittajat paljastavat lopulta ihmisten ja koko luomakunnan draaman: niiden kaipauksen lunastukseen.

I. Eläimet ja ihminen luomakunnassa. 1. Eläimet ihmistä ylempänä? — Eläinten jumalanpalvelus osoittaa, mitä eläinten palvonta eri muodoissaan sitten merkitseekin, millaisella pyhällä kunnioituksella eräät varhaiset uskonnot, kuten egyptiläisten uskonto, suhtautuivat näihin ihmisen ulkopuolisiin olentoihin. Israelkin antaa toisinaan periksi kiusaukselle jumalallistaa eläimet tai palvoa niiden kuvia (2. Moos. 32; 1. Kun. 12:28–32). Mooseksen laki, profeettojen varoitukset ja Viisauden neuvot kuitenkin kääntävät heprealaiset pois tältä alentavalta tieltä (esim. Viis. 15:18–19; vrt. Room. 1:23). Epäjumalia palvovia vihollisia heidän palvomansa eläimet eivät suojele, vaan nämä saavat niiltä rangaistuksensa (Viis. 15–16; Hes. 39:4, 17–20; Ilm. 19:17, 21).

2. Eläimen ja ihmisen välinen side. — Ihmisen ja eläimen samankaltaisuus, varsinkin heidän yhteinen alkuperänsä tomusta ja yhteinen loppunsa haudassa, ilmaistaan toisinaan karusti (Saarn. 3:19 ff.; Ps. 49:13). Useammin ja hienovaraisemmin näitä kahta luotua yhdistää veljellinen side, kun molempia kutsutaan yhteisellä nimellä ”elävät”. Joskus ihminen auttaa eläintä: Nooa pelastaa vesiltä parin jokaisesta elävästä lajista. Joskus taas eläin auttaa ihmistä: tarkkanäköinen aasintamma pelastaa Bileamin (4. Moos. 22:22–35); korpit ruokkivat Eliaa (1. Kun. 17:6); suuri kala pelastaa vastahakoisen Joonan ja palauttaa hänet oikealle tielle (Joona 2). Täydellisyydellään eläimet saavat Jobin tunnustamaan Luojan kaikkivallan (Job 38:39–39:30; Job 40:15–41:26). Lopuksi ne muistuttavat ihmisiä siitä, että Jumala ei lakkaa vuodattamasta hyvyyttään kaikkien elävien ylle (esim. Ps. 104:27; Ps. 147:9; Matt. 6:26).

Ne ovat niin lähellä ihmistä, että ne kuuluvat Jumalan ja Nooan väliseen liittoon (1. Moos. 9:9–10) ja tulevat itsekin Mooseksen lain alaisiksi. Sapatti koskee härkää samoin kuin palvelijaa (2. Moos. 23:12; 5. Moos. 5:14). Niitä kohtaan määrätään myös osoittamaan inhimillisyyttä (2. Moos. 23:5; 5. Moos. 22:6 f.; 5. Moos. 25:4; vrt. 1. Kor. 9:9; 1. Tim. 5:18). Rikoksiin syyllistyneitä eläimiä puolestaan rangaistaan (1. Moos. 9:5; 3. Moos. 20:15 f.); joissakin tapauksissa ne jopa kivitetään (2. Moos. 21:28–32). Lopuksi ne osallistuvat joko ihmisten katumukseen (Joona 3:7) tai heidän rangaistukseensa (2. Moos. 11:5).

3. Ihmisen ylemmyys eläimeen nähden. — Jo alkukertomuksessa eräät hyvin selvät maininnat osoittavat, että ihmisen ylemmyys eläimeen nähden tajuttiin selvästi. Aadam ilmaisee hallintavaltansa antamalla eläimille nimet (1. Moos. 2:20). Mikään niistä ei myöskään voi olla ihmiselle ”hänelle sopiva apu” (1. Moos. 2:18–23), ja eläimeen sekaantumisesta rangaistaan ankarasti (2. Moos. 22:18; 5. Moos. 27:21; 3. Moos. 18:23). Ihminen voi lisäksi surmata eläimen ja käyttää sitä ravinnokseen (1. Moos. 9:2 f.). Lopulta ihmisen ylemmyys ilmaistaan lyyrisesti, kuin riemukkaan oivalluksen voittolauluna (1. Moos. 1:26–30; Ps. 8:6–9). Nebukadnessarin järjettömyyden rankaisemiseksi hänelle sitä vastoin annetaan ”pedon” sydän (Dan. 4:13): ihmisen eläimellisyys kuvaa kapinaa henkeä ja viime kädessä Jumalaa vastaan.

Eläinten ylemmyyttä koskevasta uskosta on silti ehkä jäänyt jotakin pyhien kirjoittajien mielikuvitukseen, sillä he puhuvat epäröimättä tarunomaisista eläimistä. Olipa näiden kuvien alkuperä mikä tahansa, ne kuvaavat jotakin luonnon tuolla puolen: joko yli-inhimillisen voiman aluetta (Dan. 7; Ilm. 9:3–11), joka ulottuu demoniseen (Ilm. 12; Ilm. 13; Ilm. 16:13; Ilm. 20:1 ff.), tai jumalallisen aluetta (Hes. 1:4–24; Ilm. 4:6 ff.).

II. Eläimet ja ihminen lunastuksessa. 1. Eläinten kapina ja alistuminen. — Petoeläinten olemassaolo toteuttaa ja ilmentää luonnon kapinaa ihmistä vastaan sekä maailmaan tullutta epäjärjestystä. Tämä tilanne on ihmisen synnin seurausta. Ennen Aadamin tottelemattomuutta kaikki eläimet, niin kesyt kuin villitkin, näyttävät olleen sen vallassa, joka oli antanut niille nimet. Synnin vuoksi koko luomakunta, siis myös eläinmaailma, on nyt turmeltumisen orja (vrt. Room. 8:19–22). Joissakin erityisissä tapauksissa eläimet kuitenkin saavat ennakoivasti tai messiaanisen armon vaikutuksesta takaisin kuuliaisuuden, joka tuo mieleen paratiisin (Dan. 6:17–25; Dan. 14:31–42; Ps. 91:13; Mark. 1:13; Mark. 16:18; Ap. t. 28:3–6). Aikojen lopussa, kun maailma on kokonaan puhdistettu synneistään, petoeläimet

katoavat (3. Moos. 26:6; Hes. 34:25) tai muuttuvat rauhallisiksi (Hoos. 2:20; Jes. 11:5 ff.; Jes. 63:25). Ykseyteen palautetussa maailmankaikkeudessa luonto ei enää tunne kapinaa. Myös se, mikä ihmisessä on eläimellistä, alistuu kokonaan ja muuttuu (1. Kor. 15:44 ff.).

2. Puhtaan ja epäpuhtaan jaon tuolle puolen. — Eläinten jako puhtaisiin ja epäpuhtaisiin (vrt. 3. Moos. 11; 5. Moos. 14) on vanha ja alkuperältään arvoituksellinen. Juutalaisuudessa se liittyi ihmiskunnan jakamiseen kahteen osaan ja vahvisti sitä: puhtaisiin israelilaisiin ja epäpuhtaisiin pakanoihin. Näiden kahden maailman välille kielto syödä saman pöydän ääressä ja olla siten läheisessä kanssakäymisessä syntyi, tai ainakin vahvistui, epäpuhtaita eläimiä koskevista ruokasäännöksistä. Tästä näkökulmasta Pietarin näky Joppessa (Ap. t. 10) käy ymmärrettävämmäksi: eläinten puhtauden ja epäpuhtauden välisen jaon kumoaminen merkitsee, ettei samaa jakoa enää ole ihmisten välillä. Tähän eläimiä koskevaan symboliin liittyivät ihmisten ykseys ja Kirkon katolisuus.

3. Eläimet ja jumalanpalvelus. — Kaikki eläimet, liittyivätpä ne maailmankaikkeuteen (Ps. 148:7, 10) tai Israeliin (Jes. 43:20), eivät ainoastaan laula Luojan ja Pelastajan ylistystä. Ne olivat myös tulleet Mooseksen lain alaisiksi ja osallistuneet ihmisten katumukseen. Lisäksi niitä pidettiin arvollisina olemaan tavallisesti uhrien aineena ja siten Uuden liiton jumalallisen uhrin esikuvina (1. Moos. 22:13; 2. Moos. 13:12 f.). Israelilaisten olisi kuitenkin pitänyt näiden eläinuhrien muodostaman merkin välityksellä sitoutua itse koko olemuksellaan ja pyrkiä tulevan todellisuuden täydellisyyteen (Ps. 40:7–8; Ps. 51:18 f.; Hepr. 10:1–18). Vain Jeesuksen, Palvelijan, uhri — hänen, joka oli kuin teurastettavaksi vietävä karitsa (Jes. 53:7) — saattoi hankkia iankaikkisen lunastuksen (Hepr. 9:12).

Näin Raamatun eläimissä ja niiden kautta koko pelastuksen draama tulee kuvatuksi ja toisinaan myös eletyksi: kapina, epäjumalanpalvelus, puhtaan ja epäpuhtaan erottelu, kuuliaisuus Mooseksen laille, katumus, uhrilahjat ja uhrit, osallisuus pelastukseen Nooan arkissa sekä eskatologinen alistuminen. Demonisen käärmeen vääristämä ja saatanallisen lohikäärmeen uhkaama luomakunta pelastuu ja muuttuu lopulta hänen uhrinsa ansiosta, joka on Jumalan Karitsa.

TÉ

Katso myös: → Pedot ja Peto — creation AT II I — homme I I b ■ — Puhdas AT II

ENKELIT

Enkelien nimi (hepr. mal'ak, kreik. angelos) ei tarkoita heidän luontoaan vaan tehtäväänsä; se merkitsee "sanansaattajaa". Enkelit ovat "palvelevia henkiä, jotka lähetetään tehtävään niiden Jumalan lasten hyväksi, joiden on määrä periä pelastus" (Hepr. 1:14). He jäävät tavallisen havaintokykymme ulottumattomiin ja muodostavat salaperäisen maailman, mutta Raamatussa heidän olemassaoloaan ei aseteta kyseenalaiseksi. Muutoin heitä koskeva oppi on selvästi kehittynyt, ja tapa, jolla heistä puhutaan ja jolla heidät kuvataan, turvautuu jatkuvasti uskonnollisen symboliikan keinoihin.

VT Jahven enkelit ja Jahven enkeli. — Vanha testamentti omaksuu itämaisissa mytologioissa yleisen piirteen mutta sovittaa sen yhden Jumalan ilmoitukseen: se kuvaa Jumalan usein itämaisena hallitsijana (1. Kun. 22:19; 1. Kun. 22:19; Jes. 6:1–8). Hänen hovinsa jäsenet ovat myös hänen palvelijoitaan (Job 4:18); heitä kutsutaan myös "pyhiksi" (Job 5:1; Job 13:13; Ps. 89:6; Dan. 4:10) tai "Jumalan pojiksi" (Ps. 19:1; Ps. 29:7; 5. Moos. 32:8). Heidän joukossaan kerubit (joiden nimi on mesopotamialaista alkuperää) kannattavat hänen valtaistuintaan (Ps. 80:2; Ps. 99:1), vetävät hänen vaunujaan (Hes. 10:15), toimivat hänen ratsunaan (Ps. 18:11) tai vartioivat hänen alueensa sisäänkäyntiä estääkseen maallikoilta pääsyn sinne (1. Moos. 3:24); serafit ("palavat") laulavat hänen kunniaansa (Jes. 6:2–3), ja yksi heistä puhdistaa Jesajan huulet hänen kutsumusnäyssään (Jes. 6:7). Kerubit esiintyvät myös temppelin kuvastossa, jossa ne suojaavat arkkua siivillään (1. Kun. 6:23–29; 2. Moos. 25:18 f.). Kokonainen taivaallinen sotajoukko (1. Kun. 22:19; Ps. 148:2; Neh. 9:6) lisää näin Jumalan kunniaa; se on hänen käytettävissään maailman hallitsemiseksi ja hänen käskyjensä toteuttamiseksi (Ps. 103:20): se muodostaa yhdyssiteen taivaan ja maan välille (1. Moos. 28:12).

Näiden arvoituksellisten sanansaattajien ohella vanhat raamatulliset kertomukset tuntevat myös Jahven enkelin (1. Moos. 16:7; 1. Moos. 22:11; 2. Moos. 3:2; Tuom. 2:1), joka ei eroa Jahvesta itsestään tämän ilmestyessä täällä alhaalla näkyvässä muodossa (1. Moos. 16:13; 2. Moos. 3:2): koska Jumala asuu valossa, jota ei voi lähestyä (1. Tim. 6:16), hän ei voi antaa nähdä kasvojaan (2. Moos. 33:20); ihmiset näkevät hänestä aina vain salaperäisen heijastuksen. Vanhojen tekstien Jahven enkeli ilmaisee siis vielä arkaaista teologiaa, joka jättää "Herran enkeli" -nimityksen kautta jälkiä aina Uuteen testamenttiin (Matt. 1:20, 24; Matt. 2:13, 19; Luuk. 1:11; Luuk. 2:9) ja jopa kirkkoisien kirjoituksiin. Ilmoituksen edetessä hänen tehtävänsä kuitenkin siirtyy yhä enemmän enkeleille, Jumalan tavallisille sanansaattajille.

2. Enkeleitä koskevan opin kehitys. Alun perin enkeleille annettiin erotuksetta hyviä ja pahoja tehtäviä (vrt. Job 1:12). Jumala lähettää hyvän enkelinsä varjelemaan Israelia (2. Moos. 23:20); mutta turmiolliseen tehtävään hän lähettää onnettomuutta tuovia enkeleitä (Ps. 78:49), kuten Tuhoojan (2. Moos. 12:23; vrt. 2. Sam. 24:16 f.; 2. Kun. 19:33). Jopa Jobin kirjan Saatana kuuluu vielä Jumalan hoviin (Job 1:6–12; Job 2:1–10). Pakkosiirtolaisuuden jälkeen enkelien tehtävät kuitenkin eriytyvät selvemmin, ja enkeleitä aletaan luonnehtia moraalisesti heidän tehtäviensä mukaan: toisella puolella ovat hyvät enkelit, toisella Saatana ja demonit; näiden välillä vallitsee jatkuva vastakkaisuus (Sak. 3:1 f.). Tämä käsitys jakautuneesta henkimaailmasta osoittaa Mesopotamian ja Persian välillistä vaikutusta. Vastatakseen paremmin iranilais-babylonialaiseen synkretismiin juutalainen ajattelu kehittää aiempaa oppiaan: tinkimättä ankarasta monoteismistaan se käyttää toisinaan lainattua symboliikkaa ja jäsentää käsitystään enkelien maailmasta. Niinpä Tobitin kirjassa mainitaan seitsemän Jumalan kasvojen edessä seisovaa enkeliä (Tob. 12:15; vrt. Ilm. 8:2), joilla on vastineensa Persian enkeliopissa. Enkeleille annettu tehtävä ei kuitenkaan ole muuttunut. He varjelevat ihmisiä (Tob. 3:17; Ps. 91:11; Dan. 3:49 f.) ja esittävät heidän rukouksensa Jumalalle (Tob. 12:12), he valvovat kansojen kohtaloita (Dan. 10:13–21); Hesekielistä lähtien he ovat selittäneet profeetoille näiden näkyjen merkitystä (Hes. 40:3 f.; Hes. 21:8 f.); lopulta tästä tulee apokalypsien luonteenomainen kirjallinen piirre (Dan. 8:15–19; Dan. 9:21 f.). He saavat tehtäviinsä liittyviä nimiä: Rafael, "Jumala parantaa" (Tob. 3:17; Tob. 12:15), Gabriel, "Jumalan sankari" (Dan. 8:16; Dan. 9:21), Mikael, "Kuka on Jumalan kaltainen?" (Dan. 10:13, 21; Dan. 12:1). Juutalainen yhteisö on uskottu viimeksi mainitun, heidän kaikkien ruhtinaansa, huomaan (Dan. 10:13, 21; Dan. 12:1). Näitä tietoja laajennetaan edelleen apokryfisessä (Henokin kirja) ja rabbiinisessa kirjallisuudessa, joka pyrkii järjestämään ne enemmän tai vähemmän johdonmukaisiksi järjestelmiksi. Näin Vanhan testamentin oppi enkelien maailman olemassaolosta ja sen läsnäolosta ihmisten maailmassa vahvistuu johdonmukaisesti. Sen käyttämät kuvaukset ja luokittelut ovat kuitenkin väistämättä symbolisia, minkä vuoksi niiden arvioiminen on hyvin vaikeaa.

UT Uusi testamentti käyttää samaa vakiintunutta kieltä, jonka se ammentaa sekä pyhistä kirjoituksista että aikansa juutalaisesta traditiosta. Niinpä se mainitsee arkkienkelit (1. Tess. 4:16; Juud. 9), kerubit (Hepr. 9:5), "valtaistuimet, herruudet, hallitukset ja vallat" (Kol. 1:16), joihin muualla lisätään voimat (Ef. 1:21). Tällä hierarkialla, jonka asteet ilmaistaan eri tavoin, ei ole vakiintuneen opin luonnetta, vaan se on toissijainen, rajoiltaan melko häilyvä aines. Kuten Vanhassa testamentissa, ajattelun ydin on kuitenkin muualla, ja tässä se jäsentyy uudelleen Jeesuksen Kristuksen ilmoituksen ympärille.

1. Enkelit ja Kristus. Enkelimaailmalla on sijansa Jeesuksen ajattelussa. Evankelistat puhuvat toisinaan hänen läheisestä kanssakäymisestään enkelien kanssa (Matt. 4:11; Luuk. 22:43); Jeesus mainitsee enkelit todellisina ja

toimivina olentoina. Vaikka he valvovat ihmisiä, he näkevät Isän kasvot (Matt. 18:10). Heidän elämäänsä eivät sido maallisen elämän rajoitukset (vrt. Matt. 22:30 rinnakk.). Vaikka he eivät tiedä viimeisen tuomion ajankohtaa, joka on yksin Isän salaisuus (Matt. 24:36 rinnakk.), he panevat tuomion täytäntöön (Matt. 13:39–49; Matt. 24:31). Jo nyt he osallistuvat Jumalan iloon syntisten kääntyessä (Luuk. 15:10). Kaikki nämä piirteet ovat perinteisen opin mukaisia.

Jeesus täsmentää lisäksi heidän asemaansa suhteessa Ihmisen Poikaan, tähän salaperäiseen hahmoon, jolla hän tarkoittaa itseään, erityisesti tulevassa kirkkaudessaan: enkelit seuraavat häntä hänen tulemisensa päivänä (Matt. 25:31); he nousevat ja laskeutuvat hänen yllään (Joh. 1:51), kuten muinoin Jaakobin tikkailla (1. Moos. 28:10 ff.); hän lähettää heidät tehtävään kokoamaan valitut (Matt. 24:31 rinnakk.) ja erottamaan kadotukseen tuomitut valtakunnasta (Matt. 13:41–43). Jo kärsimyksensä aikana Jeesus olisi voinut pyytää avukseen häntä palvelevat enkelit (Matt. 26:53).

Varhaiskristillinen ajattelu siis vain jatkaa Jeesuksen sanoja vakuuttaessaan, että enkelit ovat häntä alempia. Ihmiseksitulossaan hänet alennettiin heitä alemmaksi (Hepr. 2:7), mutta Jumalan Poikana hän oli silti heidän palvontansa arvoinen (Hepr. 1:6 f.; vrt. Ps. 97:7). Hänen ylösnousemuksensa jälkeen on selvää, että Jumala on alistanut heidät hänelle (Ef. 1:20 f.), heidät, jotka on luotu hänessä, hänen kauttaan ja häntä varten (Kol. 1:16). Nyt he tunnustavat hänen herruutensa (Ilm. 5:11 f.; Ilm. 7:11 f.), ja he muodostavat hänen saattueensa viimeisenä päivänä (2. Tess. 1:7; Ilm. 14:14–16; vrt. 1. Tess. 4:16). Näin enkelimaailma on alisteinen Kristukselle, jonka salaisuutta se on katsellut (1. Tim. 3:16; vrt. 1. Piet. 1:12).

2. Enkelit ja ihmiset. Tästä näkökulmasta enkelit hoitavat edelleen ihmisten parissa tehtäviä, jotka Vanha testamentti jo antoi heille. Kun yliluonnollinen viesti saapuu taivaasta maan päälle, he pysyvät sen salaperäisinä sanansaattajina: Gabriel välittää kaksinkertaisen ilmoituksen (Luuk. 1:19, 26); taivaallinen sotajoukko ilmestyy syntymäyönä (Luuk. 2:9–14); enkelit ilmoittavat myös ylösnousemuksesta (Matt. 28:5–7 rinnakk.) ja selittävät apostoleille taivaaseenastumisen merkityksen (Ap. t. 1:10 f.). Kristuksen apulaisina pelastustyössä (Hepr. 1:14) he varjelevat ihmisiä (Matt. 18:10; Ap. t. 12:15), kantavat pyhien rukoukset Jumalan eteen (Ilm. 5:8; Ilm. 8:3) ja johdattavat vanhurskaiden sielut paratiisiin (Luuk. 16:22). Kirkkoa suojellakseen he jatkavat johtajansa Mikaelin ympärillä taistelua saatanaa vastaan, taistelua, joka on jatkunut alusta asti (Ilm. 12:1–9).

Näin läheinen side yhdistää maanpäällisen maailman taivaalliseen maailmaan: ylhäällä enkelit viettävät lakkaamatonta liturgiaa (Ilm. 4:8–11), johon Kirkon liturgia täällä alhaalla yhtyy (vrt. Gloria, prefaatio, Sanctus). Meitä ympäröivät yliluonnolliset läsnäolot, joille Ilmestyskirjan näkijä antaa konkreettisen muodon käytännössä vakiintuneella kuvakielellä. Tämä vaatii meiltä kunnioitusta (vrt. Joos. 5:13 ff.; Dan. 10:9; Tob. 12:16), jota ei pidä sekoittaa palvontaan (Ilm. 22:8 f.). Siksi on torjuttava enkelien liiallinen kunnioittaminen, joka vahingoittaisi Jeesuksen Kristuksen palvontaa (Kol. 2:18). Raamatun näiden nimenomaisten väitteiden tuolla puolen tutkija voi kysyä, mikä merkitys on kuvauksilla, jotka on suurelta osin omaksuttu ympäröivästä pakanallisesta maailmasta ja jotka ilmaisevat raamatullisen sanoman reuna-alueisiin kuuluvia aineksia. Ongelmaa ei ole helppo ratkaista. Yksi asia on varma. Olivatpa Jumalaa ympäröivän ja hänen suunnitelmiaan toteuttavan hengellisen maailmankaikkeuden luonne ja rakenne millaiset tahansa, se kuuluu luomisen ja lunastuksen jumalalliseen suunnitelmaan Kristukselle, maailman herralle ja Pelastajalle, alistumisensa kautta. Siten se kuuluu kristillisen uskon piiriin.

PMG & PG

Katso myös: → Kristuksen ilmestymiset i — Taivaankappaleet 2.4 — ciel IV — demons AT 1.3 — fils-de-dieu AT O ■ — mediateur I 3, II 3 — Saatana I i

ENNALTA MÄÄRÄTÄ

Vain UT:ssa esiintyy verbi ”ennalta määrätä” (prohorizo): kerran Apostolien teoissa (Ap. t. 4:28) ja viidesti Paavalilla (Room. 8:29, 30; 1. Kor. 2:7; Ef. 1:5, 11). Substantiivia ”ennalta määrääminen” ei käytetä, toisin kuin sellaisia ilmauksia kuin ”suunnitelma”, suunnitelma (boule, prothesis), ennakkotieto (prognosis) ja valinta (ekloge): kaikki tapahtuu ikään kuin tässä tapauksessa merkitystä olisi vain Jumalan toiminnalla, ei meidän teoriallamme. Tarkkaan ottaen voitaisiin sanoa, ettei Raamatussa ole pohdittua oppia ennalta määräämisestä. Paavali on kuitenkin tehnyt tästä Jumalan toiminnasta tärkeän osan siitä, miten hän ymmärtää Jumalan suunnitelman. Siksi on syytä esitellä hänen ajatuksensa ennen kuin etsitään sen raamatullisia edellytyksiä ja johanneksellisia vastineita.

1. Ennalta määrätyt rakkaudesta hänen adoptiopojikseen. Profeetallisen esityksensä päätteeksi Jumalan suunnitelmasta (Room. 1–8) Paavali haluaa vahvistaa uskovien toivoa ilmoittamalla heille ”Jumalan viisauden, salaperäisen ja kätköön jääneen, jonka Jumala jo ennen aikojen alkua oli ennalta määrännyt meidän kunniaksemme” (1. Kor. 2:7): ”Jumala saa kaiken koitumaan hyväksi niille, jotka häntä rakastavat, niille, jotka on kutsuttu hänen suunnitelmansa mukaan. Ne, jotka hän on ennalta tuntenut, hän on myös ennalta määrännyt Poikansa kuvan kaltaisiksi, jotta tämä olisi esikoinen monien veljien joukossa” (Room. 8:28 f.). Jumalan kokonaissuunnitelmassa Paavali erottaa siis kaksi puolta: ennalta Jumala tuntee, ennalta hän määrää. Niitä ei pidä sekoittaa keskenään:

a) Raamatullisen ajattelutavan mukaan tunteminen ei ole spekulatiivinen akti, vaan kahden olennon välinen suhde. Jumalan ja joidenkin ihmisten välillä on jo ennen luomista Jumalan ajatuksessa rakkaussuhde: Jumala tuntee heidät (1. Kor. 8:3; Gal. 4:9; vrt. Matt. 7:23). Tätä ennalta tuntemista ja valintaa voidaan pitää toisiaan vastaavina: kyse on niistä, jotka Jumala on valinnut alusta alkaen (2. Tess. 2:13), ja valituista Isä Jumalan ennalta tuntemisen mukaan (1. Piet. 1:1 f.). Ennalta määräämisen perustana on siis tämä ennalta tunteminen, tämä valinta.

b) Nyt tulee esiin Jumalan suunnitelman toinen puoli. Valinta tehdään tiettyä päämäärää, täsmällistä määräkohtaa varten. Kun tämä päämäärä on asetettu jo alusta alkaen, sitä voidaan kutsua ”ennalta määräämiseksi”. Näin alkuperään palaamalla sen voi kuitenkin ymmärtää vain siksi, että nyt tunnetaan aikojen loppu: lunastava uhri on saanut aikaan sovinnon Jumalan kanssa ja lapseksi ottamisen: ”Jumala on ennalta määrännyt meidät hyvän tahtonsa mukaan Jeesuksen Kristuksen kautta ottolapsikseen” (Ef. 1:5). Tähän yhteyteen sijoittuu paavalilainen teologia: hyväntahtoisuus (Ef. 1:9), armo (Room. 11:5; Ef. 1:6 f.; Ef. 2:5 f.), laupeus (Room. 11:30 ff.; Tit. 3:5) ja lopuksi rakkaus (1. Tess. 1:4; 2. Tess. 2:13; Room. 11:28; Ef. 1:4). Jos ennalta määrätty oleminen siis merkitsee sitä, että Jumala rakastaa, tässä salaisuudessa ei ole mitään pelottavaa: päinvastoin ihmisellä on ilo tuntea Jumalan suunnitelman alkuperän lisäksi myös sen päämäärä. Uskonnollinen historia saa merkityksensä: valitut ”on ennalta valmistettu kirkkautta varten” (Room. 9:23).

2. Ennalta määrätyt vapaudessa. Paavali kuvaa sitten Jumalan suunnitelman kaksi ajallista vaihetta: ”Ne, jotka hän on ennalta määrännyt, hän on myös kutsunut; ne, jotka hän on kutsunut, hän on myös vanhurskauttanut; ja ne, jotka hän on vanhurskauttanut, hän on myös kirkastanut” (Room. 8:30). Ennalta määräämisen tekoa seuraavat nykyajassa konkreettinen kutsumus ja vanhurskauttaminen ja sitten tulevana aikana kirkastaminen. Jumalan salaisuuteen asettuneena Paavali ilmaisee ehdotonta varmuuttaan käyttämällä menneen ajan verbejä. Jätetään sivuun näiden kahden toiminnan erot ja tarkastellaan tilannetta, johon Paavali meidät asettaa. Kaikki on yksinomaan Jumalan työtä: ”Kristuksessa meidät on hänen tahtonsa suunnitelman (prothesis) mukaan ennalta määrätty ja valittu hänen omaksi osakseen” (Ef. 1:11).

Mutta mitä tässä suunnitelmassa tapahtuu ihmisen vapaudelle? Se näyttää jäävän pois, ja Paavali sanookin: ”Mutta silloin sinä sanot: Mistä Jumala vielä moittii? Kuka lopulta voisi vastustaa hänen tahtoaan?” (Room. 9:19). Totta kyllä, Paavalille ongelma nousi esiin ei yksilöiden vaan koko Kristuksen torjuvan Israelin kansan kannalta. Lopulta hän ratkaisee sen vetoamalla Jumalan salattuun ja tutkimattomaan viisauteen, jonka edessä uskovan tulee ihmetellä ja vaieta. Vaikka Paavali erottaa selvästi ihmiskunnasta kaksi ryhmää — valitut ja muut —, hän ei sijoita niitä samalla tavalla Jumalan suunnitelmaan: valitut ovat ”ennalta valmistetut kirkkautta varten” (Room. 9:23), kun taas muut on vain todettu ”valmiiksi tuhoon” (Room. 9:22). Jumala ei ennalta määrää tuhoon.

Paavali asettuu siis näkökulmaan, jota meidän on vaikea omaksua: me ajattelemme yksilöitä, hän tarkastelee Israelia; hänelle pyhän historian hahmot — Esau tai farao — ovat esikuvia, joiden henkilökohtainen pelastus ei ole kyseessä (Room. 9:13, 17). Jumalan ja ihmisen toiminnan keskinäisen suhteen ongelma ei siis ratkea tässä. Ratkaisun hahmotelma kuitenkin löytyy siitä levollisesta tavasta, jolla Paavali esittää molemmat väittämättä niitä ristiriitaisiksi. Näin käy, kun hän asettaa rinnakkain tilaa ilmaisevan indikatiivin (jolla hän toteaa tosiasian) ja toimintaa ilmaisevan imperatiivin (jolla hän esittää toimimisen velvollisuuden): ”Olette kuolleet Kristuksessa, siis kuolkaa!” Meille syntyy kielellinen ongelma, mutta ei Paavalille, joka voi sanoa: ”Työskennelkää peläten ja vavisten pelastuksenne hyväksi; Jumalahan vaikuttaa teissä sekä tahtomisen että tekemisen hyväntahtoisuutensa mukaisesti” (Fil. 2:12 f.). ”Me olemme hänen tekonsa, luodut Kristuksessa Jeesuksessa niitä hyviä tekoja varten, jotka Jumala on ennalta valmistanut, jotta tekisimme niitä” (Ef. 2:10). Kaikki tapahtuu siis täällä maan päällä ikään kuin ihmisen

vapaus olisi sitä, että hän toteuttaa ajassa sen, minkä Jumala on kuitenkin suunnitellut ikuisuudesta asti. Tällainen on ilmoituksen apokalyptinen hahmotelma, jota nykyinen ajattelutapa ei sekoittaisi fatalismiin, jos se tunnustaisi rakkauden ensisijaisuuden Jumalassa.

3. Paavalin ajattelun raamatullinen lähde. VT:ssä on jo esitetty ennalta määräämisen perusta: Jumalan toiminta, joka ”näkee ennalta” kaiken ja myötävaikuttaa kaikkeen. Kaikki tulee Herralta (Sir. 11:14), jopa onnettomuus (Aam. 3:6; Jes. 45:7). Jumalalla on aina ollut suunnitelma (Jes. 37:26), jonka hän toteuttaa historian kuluessa määräaikoina (Jes. 14:24; Ap. t. 17:26, 31). Tässä jälkimmäisessä kohdassa käytetään yksinkertaista verbiä *horizo*, joka esiintyy myös siitä teosta, jolla Jumala asetti Jeesuksen Jumalan Pojaksi (Room. 1:4) ja ylimmäksi tuomariksi (Ap. t. 10:42). Mitään ei tapahdu, mitä Jumala ei olisi ennalta nähnyt tai päättänyt (Ap. t. 4:28; vrt. Matt. 25:41). Jumala on järjestänyt ja valmistanut kaiken valittujensa hyväksi (Matt. 20:23; 25:34). Mikään sattuma ei jää Jumalan hallinnan ulkopuolelle (Sananl. 16:33), sillä ”Jahve on tehnyt kaiken tiettyä päämäärää varten” (Jes. 46:4). Kaikki nämä väitteet koskevat kuitenkin ennaltatietämistä ja kaitselmusta. Ennalta määräämiseen pääsemiseksi tarvitaan enemmän.

Sitä valmistaa läheisemmin usko siihen, että ihminen merkitään elämän kirjaan. Kyseessä ei ole tilikirja, johon hyvät teot merkitään lopullista tuomiota varten (Dan. 7:10; Ilm. 20:12), vaan ennalta olemassa ollut kirja, josta psalminkirjoittaja puhuu: ”Sinun silmäsi näkivät tekoni; ne kaikki olivat kirjassasi, päiväni oli merkitty ja määrätty ennen kuin yksikään niistä oli tullut” (Ps. 139:16).

Sitä voisi nimittää ”Ennalta määrättyjen kirjaksi”: ”Ja maan asukkaat, joiden nimiä ei ollut maailman alusta asti kirjoitettu elämän kirjaan, ihmettelevät nähdessään Pedon” (Ilm. 17:8; vrt. Ilm. 13:8; Dan. 12:1). Jeesus jakaa tämän vakaumuksen: ”Iloitkaa siitä, että nimenne ovat kirjoitettuina taivaissa” (Luuk. 10:20).

Paavalin ajattelun tavoittamiseksi puuttuu vielä yksi asia: Jeesuksen toteuttama pelastus. Viedessään pelastushistorian päätökseen Jeesus mahdollistaa palaamisen sen alkuun ja Jumalan ajatuksen täsmällisen hahmottamisen: rakkaudessaan Jumala määrää valittunsa ennalta olemaan Poikansa kuvan kaltaisia.

4. Johanneslaisia vastaavuuksia. Olisi kuitenkin yllättävää, ellei Paavalin ajattelu löytäisi evankeliumeista jonkinlaista vastaavuutta, joka vahvistaa sitä edelleen. Emme puhu siitä raamatullisesta maaperästä, johon Jeesuksen ajattelu itse juurtuu: esimerkiksi silloin, kun hän viittaa ennalta määrättyjen kirjaan (Luuk. 10:20) tai käyttää tuntemisen kieltä ilmaistakseen valintaa (Matt. 7:23; 25:12). Johanneksella asia ilmaistaan selvemmin: Isä on se, joka ”antaa” uskovat Pojalle (Joh. 10:29; 17:2, 6, 9, 24): ”Kukaan ei voi tulla minun luokseni, ellei Isä, joka on minut lähettänyt, vedä häntä” (Joh. 6:44). Tässä nousee esiin ennalta määräämisen ongelma, kun sitä sovelletaan yhtä lailla yksilöihin eikä vain kansaan. Uskova on sijoitettu maailmaan, joka ympäröi hänet ja ottaa hänet kaikilta puolilta haltuunsa. Fatalismin vaikutelmalta välttyy vain se, joka tunnistaa universaalin rakkauden jumalallisen toiminnan lähtökohdaksi (Joh. 3:17; 12:47).

5. Kieli ja tulkinta. Onko Raamatun johdonmukainen ja lohduttava kieli nykyään täysin ymmärrettävää? Nykyajan lukija kompastuu raamatullisen heprean epätarkkuuteen: se ei erota selvästi päämäärää ja pyhittämistä toisistaan. Kun hepreassa sanotaan ”Jumala tahtoo”, sillä voidaan tarkoittaa tahdon sijasta sallimista (”hän antaa tapahtua”). Tämä kieliopillinen huomautus jättää kuitenkin oven avoimeksi mielivaltaisille ja vesittäville tulkinnoille. Lisäksi on voitettava kaksi suurta vaikeutta. Ensimmäinen, ulkoinen vaikeus, johtuu siitä, että emme juuri kykene ajattelemaan ennalta määräämisen ongelmaa ensisijaisesti kansan lähtökohdista emmekä yksilöiden kannalta. Näin Paavalin ankarat sanat Roomalaiskirjeessä ovat synnyttäneet lukuisia erehdyksiä ja aiheuttaneet toisinaan epätoivoa, niin että ihminen alkaa uskoa olevansa pyhän Augustinuksen onnettoman ilmauksen mukaisesti ”ennalta määrätty ikuiseen kadotukseen”. Syvemmällä tasolla unohdamme usein, että Raamattu käyttää uskonnollisen kokemuksen ilmaisemiseen aika- ja tilakategorioita ja näin liittää Jumalaan inhimillisiä toimintatapoja. Tämän kielen korottaminen metafyysiseksi opiksi merkitsee olennaisesti ajallisen ikuistamista.

Kun sanotaan: ”Jumala määrää ennalta, että valituista tulee hänen adoptiopoikiaan”, käytetään antropomorfista kieltä. Se ei silti merkitse väittämistä, että Jumala olisi sidottu niihin kategorioihin, jotka jäsentävät kielen inhimillistä ehtoa ja pyrkivät ilmaisemaan vapautemme toimintaa. Kun Jumalan erityistä suosiota tarkastellaan ajallisuutemme prisman läpi, sen täytyy näyttäytyä ”ennalta määräämisenä”, johon sisältyy jopa niiden hylkääminen ja tuntematta jättäminen, joita ei ole valittu. Kyse on kuitenkin vain puhetavasta, ajassa ja avaruudessa tapahtuvasta siirrosta, joka koskee todellisuutta, joka ei ole niiden alainen. Näissä oloissa etuliite ”ennalta-”, jota käytetään usein tämän ongelmakokonaisuuden termien muodostamiseen (vrt. ennalta määrääminen, ennakkotieto, ennalta näkeminen, ennalta tunteminen, ennakkorakkaus…), ilmentää vain ihmisen pyrkimystä sanoa, ettei aloite lähde hänestä vaan Jumalasta. Kun ajallinen kieli näin siirretään persoonallisiin ilmauksiin, se saa todellisen merkityksensä, jonka Johannes on ilmaissut niin osuvasti: ”Me puolestamme rakastamme, koska Hän on rakastanut meitä ensin” (1. Joh. 4:19).

XLD

Katso myös: → Rakkaus — connaitre AT — dessein-de-dieu NT III 1 — don O — election I 1 — Armo II 3 — liberation-liberte I — Kirja III — providence I — Viisaus AT I 1 — Pelastus III — volonte-de-dieu

ENNALTAOLEMINEN

Katso: → Taivaaseenastuminen II 1 — jesus-christ II 1 d, 2 d

ENNUSTAMINEN

Katso: → Taikuus I

ENSIMMÄINEN

Katso: → Aadam — chercher III — dieu AT I — Uusi I 2 — premices — Ylösnousemus NT I 4, II 6 — temps AT III 1 — tete

EPÄILY

Katso: ⟶ Luottamus — incredulite — peche I 1

EPÄJUMALAT

I. Irrottautuminen epäjumalista.

Raamattu on eräässä mielessä kertomus Jumalan kansasta, joka irrottautuu epäjumalista. Eräänä päivänä Jahve ”otti” Abrahamin, joka ”palveli muita jumalia” (Joos. 24:2 f.; Jud. 5:6 ff.). Tämä mullistava irtiotto ei kuitenkaan ole kertakaikkisesti saavutettu: hänen jälkeläistensä on tehtävä se yhä uudelleen (1. Moos. 35:2 ff.; Joos. 24:14–23). Heidän on jatkuvasti uudistettava valintansa ja seurattava Ainoaa sen sijaan, että he ”tavoittelisivat Turhuutta” (Jer. 2:2–5).

Epäjumalanpalvelus voi näet hiipiä itse jahvismin sisään. Jo Dekalogista alkaen Israel oppii, ettei sen tule tehdä kuvia (2. Moos. 20:3 ff.; 5. Moos. 4:15–20), sillä ihminen yksin on Jumalan todellinen kuva (1. Moos. 1:26 f.). Esimerkiksi sonni, jonka Israel veistää jumalallisen voiman symboliksi (2. Moos. 32; 1. Kun. 12:28; vrt. Tuom. 17–18), saa se ”Jumalan vihan” ohella osakseen profeettojen purevan ivan (Hoos. 8:5; Hoos. 13:2). Olipa kyse vääristä jumalista tai Jumalan omasta kuvasta, Jumala rankaisee uskottomuudesta (5. Moos. 13); hän hylkää ne, jotka hylkäävät hänet tai tekevät hänestä irvikuvan, ja luovuttaa heidät kansallisten onnettomuuksien valtaan (Tuom. 2:11–15; 2. Kun. 17:7–12; Jer. 32:28–35; Hes. 16:20; Hes. 23:3).

Kun pakkosiirtolaisuus sitten vahvistaa traagisesti tämän profeetallisen historiankuvan, kansa ryhdistäytyy, mutta epäjumalanpalvelijat (Ps. 31:7) ja Jumalan kieltäjät (Ps. 10:4, 11 ff.) eivät silti katoa. Makkabealaisten aikana epäjumalien palveleminen (1. Makk. 1:43) merkitsee sitoutumista pakanalliseen humanismiin, joka on ristiriidassa sen uskon kanssa, jota Jahve odottaa omiltaan: on valittava epäjumalien ja marttyyriuden välillä (2. Makk. 6:18–7:42; vrt. Dan. 3).

Uudessa testamentissa piirtyy sama tie. Epäjumalista temmatut uskovat, jotka ovat kääntyneet tosi Jumalan puoleen (1. Tess. 1:9), joutuvat jatkuvasti kiusaukseen palata pakanuuteen, joka läpäisee arkielämän (vrt. 1. Kor. 10:25–30). Valtakuntaan päästäkseen on paettava epäjumalanpalvelusta (1. Kor. 10:14; 2. Kor. 6:16; Gal. 5:20; 1. Joh. 5:21; Ilm. 21:8; Ilm. 22:15). Kirkko, jossa Jeesuksen ja maailman armoton taistelu jatkuu, elää historiaa, jota leimaa kiusaus palvoa Pedon kuvaa (Ilm. 13:14; Ilm. 14; Ilm. 16:2) ja hyväksyä, että temppeliin pystytetään ”tuhoisa epäjumala” (Matt. 24:15; vrt. Dan. 9:27).

II. Epäjumalanpalveluksen merkitys.

Israel ei tyytynyt etsimään tapaa vastata uskollisesti Jumalan kutsuun, vaan pohti niiden ”mykkien epäjumalien” (1. Kor. 12:2) luonnetta, jotka houkuttelevat sitä. Vähitellen se ilmaisee täsmällisin sanoin epäjumalien olemattomuuden.

1. ”Muut jumalat”. Tällä ilmauksella, joka oli yleinen Jeremian aikaan asti, Israel näyttää myöntävän muiden jumalien olemassaolon Jahven rinnalla. Kyse ei ole kansanomaiseen jahvismiin sekoittuneista, muista uskonnoista periytyvistä epäselvistä jäänteistä, kuten ”kotijumalista” (terafimit), jotka lienivät vain naisten käytössä (1. Moos. 31:19–35; 1. Sam. 19:13–16), tai käärme Nehustanista (2. Kun. 18:4); kyse on varsinaisesti kanaanilaisista Baaleista, joita Israel kohtasi asettuessaan luvattuun maahan. Silloin käytiin kuoleman kamppailua Baaleja vastaan: Gideonille jäi katoamaton kunnia siitä, että hän asetti Jahven alttarin isänsä Baalille omistaman alttarin tilalle (Tuom. 6:25–32). Jos Israel siis puhuu ”muista jumalista”, se tekee niin ainoastaan luonnehtiakseen muita uskomuksia (vrt. 2. Kun. 5:17); se ei silti epäile, että Jahve on sen ainoa Jumala (vrt. 2. Moos. 20:3–6; 5. Moos. 4:35).

2. Epäjumalien olemattomuus. Kuolemaan asti käytävä kamppailu epäjumalia vastaan jatkuu, mutta nyt Jahveen uskovan mielessä, jotta tämä tunnustaisi, että ”epäjumalat eivät ole mitään” (Ps. 81:10; 1. Aikak. 16:26).

Elia pilkkaa henkensä kaupalla jumalia, jotka eivät kykene kuluttamaan polttouhria (1. Kun. 18:18–40); pakkosiirtolaiset ymmärtävät selvästi, etteivät epäjumalat tiedä mitään, koska ne eivät kykene ilmoittamaan tulevaisuutta (Jes. 48:5); ne eivät myöskään pelasta (Jes. 45:20 ff.). ”Ennen minua ei ole muovattu yhtäkään jumalaa, eikä minun jälkeeni tule yhtäkään” (Jes. 43:10). Näin on siksi, etteivät ne todellisuudessa ole olemassa: ne ovat ihmisen valmistamia tuotteita. Kun profeetat pilkkaavat puusta, kivestä tai kullasta tehtyjä epäjumalia (Aam. 5:26; Hoos. 8:4–6; Jer. 10:3 ff.; Jes. 41:6 f.; Jes. 44:9–20), tämä ei ole vain ilmausta; he haluavat myös tuomita eksytyksen: sen sijaan, että luotu palvoisi Luojaansa, se palvoo omaa luomistyötään.

Viisauden kirja selventää tämän epäjumalanpalveluksen seurauksia (Viis. 13–14): se on kuoleman hedelmä, sillä se merkitsee elämäksi olevan hylkäämistä. Samalla tämä kirja tarjoaa uskovalle selityksen tämän vääristymän synnystä: jumaliksi on tehty vainajia tai maineikkaita henkilöitä (Viis. 14:12–21), tai on palvottu luonnonvoimia, joiden kuitenkin oli määrä johdattaa ihminen niiden Tekijän luo (Viis. 13:1–10).

Paavali jatkaa epäjumalanpalveluksen arvostelua yhdistämällä sen demonien palvontaan: epäjumalille uhraaminen on uhraamista demoneille (1. Kor. 10:20 f.). Lopuksi hän tuomitsee kauhistuttavassa syytöspuheessaan ihmisten yleisen synnin: sen sijaan, että he olisivat luomakunnan kautta tunnistaneet Luojan, he ovat vaihtaneet turmeltumattoman Jumalan kunnian luotujensa kuvan kaltaiseen esitykseen; tästä seuraa heidän rappionsa kaikilla elämänalueilla (Room. 1:18–32).

3. Epäjumalanpalvelus, jatkuva kiusaus. Epäjumalanpalvelus ei ole lopullisesti taakse jäänyt asenne, vaan se nousee uudelleen esiin eri muodoissa: heti kun lakataan palvelemasta Herraa, tullaan kaikenlaisten isäntien orjaksi: rahan (Matt. 6:24 rinnakk.), viinin (Tit. 2:3), ahneuden, joka on tahtoa hallita lähimmäistä (Kol. 3:5; Ef. 5:5), poliittisen vallan (Ilm. 13:8), nautinnon, kateuden ja vihan (Room. 6:19; Tit. 3:3), synnin (Room. 6:6) ja jopa lain ulkonaisen noudattamisen (Gal. 4:8 f.). Kaikki tämä johtaa kuolemaan (Fil. 3:19), kun taas Hengen hedelmä on elämä (Room. 6:21 f.). Näiden paheiden, jotka ovat epäjumalanpalvelusta, taakse kätkeytyy tietämättömyys ainoasta Jumalasta, joka yksin ansaitsee luottamuksemme.

CW

Katso myös: → Palvonta I 3, II 1 — Aviorikos 2 — Anateema AT — Eläin I 1 — Taivaankappaleet — Baabel ja Babylon I — Pedot ja Peto 3 b — cupidite AT 2 ; NT 2 — Pettymys II — demons AT 2 ; NT 2 — dieu AT III 4 ; NT II 1 — egypte I — Erehtyminen AT — heresie I — Häpeä I 4 — image I — incredulite — Taikuus I — mensonge II 1 — nations AT II 1 b — Myrsky I — peche II 1, IV 3 a — Kivi 1 — Ateria II — richesse III — vertus-vices 3 — zele I 1

EREHTYMINEN

Erehtyminen ei merkitse samaa kuin tietämättömyys. Sitä eivät ole hapuilu tai edes ymmärryksen harhapolut, joihin kreikkalaiset sen sijoittavat. Se ei rajoitu erehdykseen, johon vaikutelmat johtavat (1. Moos. 20:2–7; Viis. 13:6–9), eikä huolimattomuuteen, joka aiheuttaa pahaa ja epäoikeudenmukaisuutta (3. Moos. 4:2,13,22,27). Ennen kaikkea se on uskottomuutta, totuuden torjumista. Harhailu on sen seuraus ja rangaistus: Kainista tulee vaeltaja (1. Moos. 4:12), Israel harhailee (Hoos. 9:17), ja paimenetta jääneet lampaat (Jes. 13:14; 53:6; Hes. 34:16) on tuotava takaisin lammastarhaan (Matt. 18:12–13; 1. Piet. 2:25).

VT Erehtyminen sijoittuu uskonnolliselle tasolle: se on sokaisevaa tottelemattomuutta. Harhailla merkitsee ”poiketa Jahven määräämältä tieltä” (5. Moos. 13:6,11). Israelin uskosta luopumiseen liittyvä erehtyminen johtaa epäjumalanpalvelukseen (Aam. 2:4; Jes. 44:20; Viis. 12:24), ja se johtuu yleensä Jahven hylkäämisestä (Viis. 5:6). Vain vanhurskas vaeltaa luottavaisesti (Ps. 26:1,3; 37:23,31); jumalattomat joutuvat harhaan (Jes. 63:17; Sananl. 12:26), ja Jumala rankaisee heitä jättämällä heidät harhaan (Hes. 14:6–11; Job 12:24), elleivät he käänny (Bar. 4:28; Hes. 33:12). Muutoin erehtyminen lisääntyy paatumuksen kasvaessa (Viis. 14:22–31). Tästä kasvusta ovat suuressa vastuussa kansan johtajat (Jes. 9:15), leeviläiset (Hes. 44:10–13) ja väärät profeetat (Hoos. 4:5; Jes. 30:10–11; Jer. 23:9–40; Valit. 4:13–35; Miika 3:5; Hes. 13:8,10,18). Se ennakoi viimeisten aikojen saatanallista eksytystä (vrt. Dan. 11:33 ja seur.).

UT Profeetan ennustama eskatologinen eksytys saavuttaa huippunsa Jeesuksen Kristuksen, itse Totuuden, yhteydessä (Joh. 14:6).

Jeesus tuomitsee aikalaistensa erehdykset (Matt. 22:29), ja apostolit varoittavat uskovia niistä (1. Kor. 6:9; 15:33), mutta Mestari (Matt. 27:63–64; Joh. 7:12,47) ja hänen opetuslapsensa (2. Kor. 6:8) tuomitaan vuorostaan huijareiksi. Niin pahasti erehtyvät fariseukset, jotka antavat sokaista itsensä (Joh. 9:41), ja ”tämän maailman ruhtinaat, jotka eivät olisi ristiinnaulinneet kirkkauden Herraa, jos olisivat tunteneet Jumalan viisauden” (1. Kor. 2:8).

Vaikka erehtyminen kärsiikin tappion Totuuden edessä, se vaikuttaa yhä syntisten keskuudessa ja tekee heistä ”sekä eksyttäjiä että eksytettyjä” (2. Tim. 3:13). Siksi on valvottava (Jaak. 1:16; 1. Joh. 2:26–27) ja varottava väärien opettajien levittämiä taruja (1. Tim. 1:4; 2. Piet. 2:1–2) sekä ihmisten petosta (Ef. 4:14,25; Tit. 1:14), jonka myöhäinen juutalaisuus katsoi erehdyksen valtojen, langenneiden enkelien, vaikutukseksi. Lisäksi kaikkien velvollisuutena on palauttaa syntinen, joka on eksynyt kauas totuudesta (Jaak. 5:20).

Jeesus varoitti omiaan jo ennalta väärien profeettojen viettelyksiltä, jotka koittavat aikojen lopulla (Matt. 24:5,11,24 ja rinn.). Tämä erehdyksen henki (1. Joh. 4:6), tämä ”laittomuuden salaisuus” (2. Tess. 2:7), kasvaa aikojen loppuun asti (2. Piet. 2:15–18; Ilm. 20:8), jolloin se paljastaa todelliset kasvonsa: Antikristuksen kasvot (2. Joh. 7), sitä innoittavan saatanan kasvot (2. Tess. 2:9 ja seur.) ja paholaisen kasvot, hänen, joka ”eksyttää koko maailmaa” (Ilm. 12:9). Lopulta Peto, väärä profeetta ja paholainen heitetään kaikki tuliseen järveen (Ilm. 19:20; 20:3,10).

JB

Katso myös: ⟶ Antikristus NT — enseigner NT II 3 — heresie 3 — mensonge II, III — verite NT 2 c. 3

EROTTELUKYKY

Katso: ⟶ conscience démon NT 2 — epreuve-tentation NT III — Maistaa I — prophete AT III . I — signe — simple i — volonte-de-dieu NT II I

ESI-ISÄT

Katso: → Aadam I 3 — fecondite III i — generation I — homme I i — Isä I 2, II. . ; -

ESIRUKOUS

Katso: ⟶ Abraham I 3 — Sovitus 2 — mediateur — Mooses 3 — Puolustaja o — priere

ESKATOLOGIA

Katso: → cite NT 2 — creation AT III 2; NT II 3 — dessein-de-dieu AT II; NT IV — election NT III — esperance NT IV — figure AT II 3 — gloire IV — guerre NT — heritage AT II 1 — heure I — Jerusalem AT III 3; NT II 3 — jesus-christ I 1, II 1 a — jour-du-seigneur — Ylistys II 3 — lumiere-tenebres AT II 3; NT II 4 — Uusi IV — Rauha II 3 b — paque III 3 — Paratiisi 2 b.3 — Kansa B; C III — Ateria IV — Valtakunta AT III NT III 3 — Pelastus AT I 2 — temps AT III; NT II 1, II — maa AT II 4 — vin II — virginite NT 3 — visite AT 3; NT

FARAO

Katso: ⟶ chatiments I — egypte — endurcissement I, II 1.2 — Ihme I 3 — Mooses 1.2 — Ylpeys 2 — puissance III 1 — roi O

FARISEUKSET

Juutalainen fariseusten lahko (hepr. *perushim*: ”erotetut”) käsitti Jeesuksen aikana noin kuusituhatta jäsentä; essealaisten tavoin se liitetään tavallisesti assideihin (hepr. *hasidim*: ”hurskaat”), jotka makkabilaisten aikana taistelivat kiivaasti pakanallista vaikutusta vastaan (1. Makk. 2:42). Siihen kuuluivat kaikki kirjanoppineet ja lainopettajat sekä myös joukko pappeja. Järjestämällä jäsenensä uskonnollisiksi veljeskunniksi se pyrki pitämään heidät uskollisina lailleja palavina.

I. Jeesuksen kanssa käydyn konfliktin alkuvaiheet. Historiallisesti näyttää siltä, että vastuu Jeesuksen kuolemasta lankeaa ensi sijassa pappissäädylle ja saddukeuksille; fariseuksia ei mainita kärsimyskertomuksissa (paitsi Joh. 18:3); ilmeisesti monet halusivat ottaa yhteyttä Jeesukseen ja kutsuivat hänet pöytäänsä (Luuk. 7:36; Luuk. 11:37; Luuk. 14:1); jotkut puolustivat avoimesti häntä (Luuk. 13:31; Joh. 7:50) ja kristittyjä (Ap. t. 5:34; Ap. t. 23:9); monet näkivät Jeesuksessa Kristuksessa sen, joka täytti heidän juutalaisen uskonsa (Ap. t. 15:5); Paavali oli heidän maineikkain edustajansa (Ap. t. 26:5; Fil. 3:5). On kuitenkin totta, että suuri joukko vastusti kiivaasti Jeesuksen opetusta ja persoonaa. Evankelistoja kiinnosti tämä vastustus, eikä ylipappien opportunismi, sillä se luonnehti juutalaisuuden ja kristinuskon välistä konfliktia.

Jotta emme tuomitsisi menneiden aikojen fariseuksia farisealaisesti, on tärkeää tunnistaa ne hyvät ominaisuudet, joista heidän ylilyöntinsä saivat alkunsa. Jeesus ihailee heidän kiivauttaan (Matt. 23:15), heidän pyrkimystään täydellisyyteen ja puhtauteen (Matt. 5:20); Paavali korostaa heidän tahtoaan noudattaa lakia pikkutarkasti; he ovat ihailtavia kiintymyksessään eläviin suullisiin traditioihin. Mutta jotkut heistä tekevät lain tuntemukseensa nojaten Jumalan käskyn tyhjäksi inhimillisillä traditioillaan (Matt. 15:1–20) ja halveksivat tietämättömiä oman vanhurskautensa nimissä (Luuk. 18:11 f.); he estävät kaiken yhteyden syntisten ja publikaanien kanssa ja rajaavat näin Jumalan rakkauden oman näköpiirinsä sisään; he katsovat jopa, että heillä on oikeuksia Jumalaan oman toimintansa perusteella (Matt. 20:1–15; Luuk. 15:25–30). Ja koska he eivät Paavalin mukaan (Room. 2:17–24) kykene toteuttamaan tätä ihannetta, he käyttäytyvät kuin tekopyhät: ”valkoisiksi kalkitut haudat” (Matt. 23:27). Tällaisena evankeliumit kuvaavat lainhurskaan maailman, eivätkä suotta yleistä sitä, mikä lienee ollut jonkun tai joidenkin käytöstä. Jo tässä tulee ilmi kirjoittajien pyrkimys olla pysähtymättä yksittäisiin henkilöihin vaan tähdätä niiden asenteeseen, jotka ovat sokeita kaikelle muualta tulevalle valolle ja kieltäytyvät tunnustamasta Jeesuksessa muuta kuin huijarin tai demonin liittolaisen.

2. Farisealaisuus. Sanan ”fariseukset” tällainen käyttö poleemisessa yhteydessä on valitettavasti johtanut kielen väärinkäyttöön, jota ei voida pitää kristillisenä. Jos kuitenkin huolehditaan siitä, että näin leimataan juutalaisten sijasta jokaisen sulkeutuneen ihmisen käytös, farisealaisuudella tässä merkityksessä ei ole mitään tekemistä farisealaisuuden kanssa: se on evankeliumin hengen vastainen henki. Neljäs evankeliumi on säilyttänyt joitakin tyypillisiä kohtauksia fariseusten sokeudesta (Joh. 8:13; Joh. 9:13, 40); tavallisesti se kuitenkin rinnastaa heidät ”juutalaisiin” ja osoittaa näin, että heidän konfliktillaan Jeesuksen kanssa on ylihistoriallinen merkitys. Farisealaisuutta on se, että ihminen verhoutuu vanhurskauden naamioon välttyäkseen elämästä sitä sisimmässään tai tunnustamasta itseään syntiseksi ja kuulemasta Jumalan kutsua; sitä on myös se, että ihminen sulkee Jumalan rakkauden oman uskonnollisen tietämyksensä ahtaaseen piiriin. Tämä ajattelutapa löytyy myös orastavasta kristinuskosta juutalaiskristittyjen keskuudesta, joita vastaan Paavali joutui (Ap. t. 15:5): he halusivat alistaa pakanataustaiset käännynnäiset juutalaisille käytännöille ja siten pitää Kristuksen kuolemalla vapautetut lain ikeen alla. Farisealaisuutta on myös kristityssä, joka halveksii puusta pois leikattua juutalaista (Room. 11:18 ff.). Farisealaisuus uhkaa kristinuskoa siinä määrin kuin se taantuu lain noudattamisen asteelle eikä tunnista armon yleismaailmallisuutta.

JCan & XLD

Katso myös: → Tekopyhyys — impie NT I — incredulite II 1 — Juutalainen — loi B III 5 ; C I 1 — Ylpeys 1.3 — Palkka III 2 — zele II 1

GALILEA

Katso: ⟶ Kristuksen ilmestymiset 3 — cite NT I — Jerusalem NT I 1.2

GEHENNA

Katso: → enfers-enfer AT II — feu AT III ; NT I I.

GNOSIS

Katso: ⟶ connaitre NT 3 — jesus-christ II 2 — mystere O — Ilmoitus O

HAADES / TUONELA

Katso: → enfers-enfer

HAJAANNUS

Ihmisten hajaantuminen maan päälle näyttäytyy jo Ensimmäisen Mooseksen kirjan ensimmäisissä luvuissa monitulkintaisena tosiasiana. Se on seurausta Jumalan siunauksesta, jonka mukaan ihmisen tulee lisääntyä ja täyttää maa (1. Moos. 9:1; vrt. 1. Moos. 1:28), ja se toteutuu ykseydessä; synnin rangaistuksena siitä tulee jakautumisen merkki, ihmisten ensimmäinen skisma (1. Moos. 11:7–9). Tämä kaksinainen näkökulma toistuu pelastushistorian kuluessa.

1.. Kansan hajaannus.. Jumala on valinnut itselleen kansan, jolle hän on antanut maan. Mutta uskottomana Jumalalle Israel joutuu hajaannukseen (2. Kun. 17:7–23), ja se palaa pakkosiirtolaisuuteen niin kuin kerran Egyptiin (5. Moos. 28:64–68). Pakkosiirtolaisuuteen liittyvät onnettomuudet ilmaistaan Septuagintassa sanalla diaspora (5. Moos. 28:25; 30:4; Jes. 49:6...), ja tämä sana, joka merkitsee varsinaisesti ”hajaannusta”, tarkoittaa sittemmin kaikkia niitä juutalaisia, jotka olivat hajallaan pakanallisessa maailmassa Babylonian vankeuden jälkeen. Tämän hajaannuksen tarkoituksena on puhdistuminen (Hes. 22:15); kun se on tapahtunut, kansa kootaan jälleen yhteen (Hes. 36:24). Siihen asti hajaannus pysyy tuskallisena tosiasiana, joka piinaa hurskaita sieluja (Ps. 44): tulkoon aika, jolloin Jumala kokoaa kaikki kansansa jäsenet yhteen (Sir. 36:10).

Tästä pahasta Jumala kuitenkin johtaa suuremman hyvän: hajaantunut Israel tekee todellisen uskon tunnetuksi muukalaisille (Tob. 13:3–6); jo pakkosiirtolaisuuden aikana alkaa käännynnäisten hankkiminen (Jes. 56:3); Kreikan vallan aikana Viisauden kirjan kirjoittaja toivoo pakanoiden kuulevan, sillä hänen mukaansa tämä on Israelin kutsumus (Viis. 18:4). Tässä uudessa näkökulmassa Israel pyrkii irtautumaan kansakunnan asemastaan ja saamaan Kirkon muodon; sen elävän ykseyden takeena ei enää ole suku vaan usko, ja tästä ykseydestä ovat merkkinä pyhiinvaellukset Jerusalemiin (Ap. t. 2:5–11).

2.. Kirkoksi muodostuneen kansan hajaannus.. Kristuksen myötä Jumalan kansa ylittää juutalaisen kansakunnan rajat ja siitä tulee varsinaisesti Kirkko. Helluntaina Henki lahjoittaa kielet ja rakkauden kautta kansojen kommuunion; tästä lähtien ihmisten yhdistämää Jumalaa ei palvota enää yhdessä tai toisessa paikassa vaan ”hengessä ja totuudessa” (Joh. 4:24). Siksi uskovat eivät enää pelkää vainoa, joka hajottaa heidät pois Jerusalemista (Ap. t. 8:1; 11:19), vaan lähtevät levittämään uskoaan Ylösnousseen käskyn mukaisesti: kaikki kansat on koottava yhteen uskossa ja yhden kasteen kautta (Matt. 28:19).

Juutalaisen diasporan tilalle tulee siis toinen diaspora, jonka Jumala on tahtonut maailman kääntymystä varten. Tälle diasporalle Jaakob osoittaa kirjeensä (Jaak. 1:1); sen Pietari kohtaa kääntyneiden pakanoiden keskuudessa. Nämä muodostavat uskollisten juutalaisten kanssa uuden Jumalan kansan (1. Piet. 1:1), jonka tarkoituksena on palauttaa hajaantunut ihmiskunta ykseyteen (Ap. t. 2:1–11). Kristityille uskon ykseys näet voittaa jatkuvasti hajaannuksen. Jumalan lapset kootaan yhteen Kristuksen uhrilla (Joh. 11:52); missä he tästä lähtien ovatkin, Kristus, ”maasta ylennetty”, vetää heidät kaikki luokseen (Joh. 12:32) ja antaa heille rakkauden Hengen, joka yhdistää heidät hänen omaan ruumiiseensa (1. Kor. 12).

RD

Katso myös: → chatiments — etranger I — exil — Helluntai II 2 c — Skisma AT i — solitude — unite

HAJAANNUS

Katso: → Hajaannus — heresie — homme II 1 — Skisma — unite

HALLELUJA

Katso: →

HALLITA

Katso: → Auktoriteetti — ministere II — roi

HALVEKSUNTA

Katso: ⟶ fierte AT 3 ; NT 2 — Ylpeys 1

HAPATE

Katso: ⟶ Leipä II 3 — paque I 3, III 2

HAPPAMATON LEIPÄ

Katso: ⟶ fetes AT I — Leipä II 3

HARKITSEVAISUUS

Katso: ⟶ Viisaus — simple 2 — vertus-vices I, II, III

HAUDATA

Katso: ⟶ bapteme IV 1 — mort AT I 3 ; NT III 1 — sepulture

HAUREUS / PROSTITUUTIO

Katso: → Aviorikos I — Baabel ja Babylon 6 — epoux-epouse — Avioliitto AT II 3 — sexualite II, III

HAUTAUSMAA

Katso: ⟶ enfers-enfer AT I — mort AT I 2.3 — sepulture — sommeil I : I.

HEDELMÄ

Olipa sillä tarkoitettu varsinaisessa merkityksessä hedelmällisyyttä (esim. kohdun hedelmä: Luuk. 1:42) tai kuvaannollisessa merkityksessä saavutettua tulosta (esim. tekojen hedelmä: Jer. 17:10), sana hedelmä tarkoittaa sitä, minkä elävä olento — täsmällisemmin luotu olento — tuottaa; sillä vaikka Jumala istuttaa ja kylvää ihmisen tavoin, ei sanota, että hän kantaa hedelmää: hän korjaa hedelmät, joiden tulee tuoda ilmi hänen kunniansa.

I. Velvollisuus kantaa hedelmää.

Luomisteko, joka on asettanut jokaiseen olentoon elämän siemenen, on riemullinen siunaus. Maan tulee tuottaa hedelmäpuita, jotka tekevät hedelmää lajinsa mukaan (1. Moos. 1:11 f.); eläimet ja ihminen saavat käskyn: ”Olkaa hedelmälliset ja lisääntykää!” (1. Moos. 1:22, 28). Maahan kylvetty elämä on ylenpalttista hedelmällisyyttä. Yksi elämän merkeistä on, että istuttaja korjaa hedelmät (Jes. 37:30; 1. Kor. 9:7; 2. Tim. 2:6). Jumala siis vaatii hedelmiä viinitarhastaan: kaikki toimettomuus on tuomittavaa (Juud. 12), hedelmättömät oksat heitetään tuleen, ja ne palavat (Joh. 15:6; vrt. Matt. 3:10); viinitarha uskotaan toisille viinitarhureille (Matt. 21:41 ff.). Hedelmättömällä viikunapuulla ei enää ole oikeutta vallata maata (Luuk. 13:6–9). Lopuksi, vanhan itämaisen, kaupallisia asioita koskevan käytännön mukaan omistajalla on oikeus rangaista sitä, joka ei ole pitänyt sopimusta: ”Tuottakaa voittoa (minun talentillani) siihen asti, kunnes palaan” (Luuk. 19:13).

II. Ihmisen yhteistyö Jumalan kanssa.

1. Jumala, elämän herra. Mutta Jumala ei vaadi luoduiltaan hedelmiä antamatta niille keinoja niiden tuottamiseen. Osallistuessaan työllään hedelmien tuottamiseen ihmisen tulee tunnustaa, että se on ennen kaikkea Jumalan työtä. Aadam sai tehtäväkseen viljellä ja korjata hedelmiä Eedenin puutarhan puista, jonne Jumala oli hänet asettanut. Mutta häntä kielletään koskemasta elämän puun hedelmään (1. Moos. 3:22), ikään kuin hänelle olisi tällä muun muassa osoitettu, että vain Jumala on elämän lähde. Efraimin (jonka nimi merkitsee ”hedelmää tuottavaa”; Joosef: 1. Moos. 41:52) tulee historiansa kuluessa ymmärtää, että jos se kantaa hedelmää, se tapahtuu Jahven, vihannan sypressin, todellisen elämän puun, ansiosta (Hoos. 14:9). Israelin tulee siis tuoda hedelmiensä ensihedelmät kiitollisuuden merkiksi (5. Moos. 26:2); ennen kaikkea sen tulee turvautua Viisauteen, jonka kukat ennakoivat ihmeellisiä hedelmiä (Sir. 24:17).

2. Elämää antava vesi. Samassa Eedenin puutarhassa kasvillisuuden syntyminen edellytti myös sitä, että Jumala oli antanut sataa ja muovannut ihmisen viljelemään maata (1. Moos. 2:5). Raamatullisen symboliikan mukaan maa voi ihmisen vaikutuksesta tuottaa hedelmänsä vain, jos vesi saa siemenen itämään. Ilman vettä maa jää hedelmättömäksi: se on erämaa, kuten Sodomassa, missä pensaat tuottavat hedelmiä, jotka eivät kypsy (Viis. 10:7). Ilman Jahvea, ainoaa uskollista Kalliota, ihminen ei voi kantaa hedelmää, ”sen juuret ovat myrkylliset” (5. Moos. 32:32); siksi hänen tulee rukoilla Elian tavoin, että sateen ansiosta ”maa tuottaisi hedelmänsä” (Jaak. 5:17 f.). Silloin maa ottaa vastaan Jumalan siunauksen ja tuottaa hyödyllisiä kasveja (Hepr. 6:7 f.), ja vanhurskas, kuin ”veden äärelle istutettu puu” (Jer. 17:8; Ps. 1:3), ”kantaa vielä hedelmää vanhuudessaan” (Ps. 92:14 f.).

3. Ihmisen tehtävä. Jos vesi riippuu ennen kaikkea Jumalasta, maan valinta ja hoitaminen on uskottu ihmiselle. Orjantappuroihin kylvetty siemen ei kypsy (Luuk. 8:14); ja se kantaa enemmän tai vähemmän hedelmää sen mukaan, millaiseen maahan se on pudonnut (Matt. 13:8). Mutta joka tapauksessa kasvu ei riipu ensi sijassa ihmisen ponnisteluista: maa tuottaa hedelmänsä ”itsestään” (kreik. automate) (Mark. 4:26–29). Viisautta on epäilemättä täytynyt viljellä vaivalla, mutta sen erinomaisiin hedelmiin voi luottaa (Sir. 6:19). Tässä on yhtä aikaa opetus työstä aherruksessa ja kärsivällisyydestä hedelmää odotettaessa.

III. Hyvät ja huonot hedelmät.

Koska Adam ei tahtonut ottaa Jumalalta yksin hänelle määrättyä elämän hedelmää, hän joutuu viljelemään kirottua maata, joka kasvattaa puutarhan puiden sijasta — puiden, jotka olivat ”miellyttäviä katsella ja hyviä syödä” (1. Moos. 2:9) — orjantappuroita ja ohdakkeita (1. Moos. 3:18). Maistettuaan puun hedelmää, puun, joka antaa tiedon hyvästä ja pahasta, Adam väittää voivansa itse päättää, mikä on hyvää ja mikä pahaa; hänen tekonsa muuttuvat monitulkintaisiksi hänen omissakin silmissään. Mutta Jumala, joka tutkii munuaiset ja sydämet, tuomitsee viinitarhansa Israelin sen kantamien hedelmien perusteella: hän odottaa rypäleitä, mutta löytää vain raakoja viinirypäleitä (Jes. 5:1–7). Hedelmä ilmaisee hedelmätarhan laadun, samoin sana paljastaa sydämen ajatukset (Sir. 27:6). Johannes Kastaja tuomitsee niiden harhan, jotka kerskaavat olevansa Abrahamin poikia mutta eivät kanna hyviä hedelmiä (Matt. 3:8 ff.). Jeesus julistaa: ”Hedelmästä puu tunnetaan” ja paljastaa farisealaisen kuoren alla piilevän pahan mahlan (Matt. 12:33 ff.); hän opettaa opetuslapsiaan erottamaan väärät profeetat: ”Hedelmistään te tunnistatte heidät. Poimitaanko orjantappuroista viinirypäleitä tai ohdakkeista viikunoita?” (Matt. 7:16). Yleisemmin ihmisen sydämessä vallitsee monitulkintaisuus: hän voi ”kantaa hedelmää kuolemalle”, vaikka hänen tulee ”kantaa hedelmää elämälle” (Room. 7:4 f.).

IV. Kristuksen mahla ja Hengen hedelmä.

Mutta Kristus poisti tämän monitulkintaisuuden. Hän alistui hedelmöitymisen laille, jonka hän julisti koko maailman edessä: ”Jos maahan kylvetty vehnänjyvä ei kuole, se jää yksin; mutta jos se kuolee, se kantaa paljon hedelmää” (Joh. 12:24); hän otti vastaan uhrihetken, ja Isä kirkasti hänet. Luonnonlaista tuli Kristuksen välityksellä kristillisen elämän laki. ”Minä olen todellinen viiniköynnös, ja minun Isäni on viinitarhuri. Jokaisen minussa olevan oksan, joka ei kanna hedelmää, hän karsii pois” (Joh. 15:1 f.), sillä hedelmän kantamiseksi on ”pysyttävä” viiniköynnöksessä (Joh. 15:4), toisin sanoen oltava uskollinen Kristukselle. Yhteyden Jeesukseen tulee olla hedelmällistä ja anteliasta: ”Jokaisen hedelmää kantavan oksan Isä puhdistaa, jotta se kantaisi enemmän hedelmää” (Joh. 15:2): tällainen on Jumalan tapa, ylenpalttisuus, joka edellyttää opetuslapsen jatkuvaa puhdistumista ja kärsivällisyyttä (Luuk. 8:15). Silloin kypsyy täyteen mittaansa ”vanhurskauden hedelmä, jota kannamme Jeesuksen Kristuksen kautta Jumalan kunniaksi ja ylistykseksi” (Fil. 1:11; vrt. Joh. 15:8).

Näin eskatologinen profetia käy toteen. Israelin viinitarha, kerran kukoistava (Hes. 17:8), sitten kuivunut (Hes. 19:10–14; vrt. Hoos. 10:1; Jer. 2:21), kantaa jälleen hedelmää, ja maa tuottaa satoa (Sak. 8:12); Viisaudesta voi juopua (Sir. 1:16), ja voi jopa tulla elämän lähteeksi: ”Vanhurskauden hedelmästä kasvaa elämän puu” (Sananl. 11:30). UT auttaa täsmentämään, mitä Kristuksen mahlan kantama Hengen hedelmä tarkalleen on: se ei ole moninainen vaan moninkertaistuu; se on rakkaus, joka puhkeaa kaikenlaisiksi hyveiksi (Gal. 5:22 f.). Eikä rakkaus ole vain Morsiamen ”suulle makea hedelmä” (Laul. 2:3); myös Rakastettu itse voi astua puutarhaansa ja maistaa sen herkullisia hedelmiä (Laul. 4:16). Lopun aikoina profeetta oli nähnyt ennalta, että vuodenaikojen säännöllisyys (1. Moos. 8:22; Ap. t. 14:17) uudistuisi: joka kuukausi temppelin puolelta virtaavan puron rannalla olevat puut kantaisivat hedelmää (Hes. 47:12); yhdistäessään tämän näyn paratiisin näkyyn Ilmestyskirja näkee enää vain yhden elämän puun, sen, joksi ristin puu on tullut ja joka kykenee parantamaan pakanatkin (Ilm. 22:2).

CS & XLD

Katso myös: → Puu — croissance — fecondite — Sadonkorjuu — Teot — premices I — semer — sterilite — travail III, IV 2 — vendange — vertus-vices 2 — vigne

HEIKKOUS

Katso: → chair I 3 b — enfant — femme AT 3 — force — Sairaus ja parantuminen — Köyhät — puissance IV, V 3 — Vastuu I — veuves I

HELLUNTAI

Sana ”Helluntai” ilmaisee, että tuona päivänä vietettävä juhla on viisikymmentä päivää pääsiäisen jälkeen. Tämän juhlan aihe on muuttunut: aluksi se oli maatalousjuhla, myöhemmin sillä muisteltiin liiton historiallista tapahtumaa, ja lopulta siitä tuli Hengen lahjan juhla, joka aloittaa maan päällä uuden liiton.

I. VT JA JUUTALAISUUS.

Helluntai on pääsiäisen ja lehtimajanjuhlan ohella yksi niistä kolmesta juhlasta, joiden aikana Israelin tulee astua Jahven eteen hänen valitsemassaan paikassa, jotta hän asettaisi sinne asumaan Nimensä (5. Moos. 16:16).

1.. Alun perin se on [[moisson|sadonkorjuujuhla]], ilon ja kiitoksenannon päivä. (2. Moos. 23:16; 4. Moos. 28:26; 3. Moos. 23:16 ff.); siellä uhrataan maan tuottaman sadon ensihedelmät (2. Moos. 34:22, jossa juhlaa kutsutaan viikkojen juhlaksi; tämä nimitys sijoittaa sen seitsemän viikon päähän pääsiäisestä ja ensimmäisen lyhteen uhraamisesta: vrt. 3. Moos. 23:15).

2.. Sitten juhla on vuosipäivä.. Liitto oli solmittu noin viisikymmentä päivää Egyptistä lähdön jälkeen, jota pääsiäinen juhlistaa (2. Moos. 19:1–16); helluntaista tuli luonnollisesti liiton vuosipäivä, epäilemättä jo 100-luvulla eKr., sillä sellaisena se näyttää yleistyneen ajanlaskumme alussa rabbiinisten kirjoitusten ja Qumranin käsikirjoitusten perusteella.

II. KRISTILLINEN HELLUNTAI.

1.. Teofania.. Hengen lahja siihen liittyvine merkkeineen, tuuli ja tuli, sijoittuu VT:n teofanioiden jatkumoon. Tapahtuman merkitystä korostaa kaksinkertainen ihme: ensin apostolit puhuvat ylistääkseen Jumalan ihmeellisiä tekoja ”kielillä” (Ap. t. 2:4); kielillä puhuminen on karismaattinen rukouksen muoto, jota esiintyy varhaiskristillisissä yhteisöissä. Vaikka tämä kielillä puhuminen on sinänsä käsittämätöntä (vrt. 1. Kor. 14:1–25), kaikki läsnäolijat ymmärtävät sitä; tämä kuulemisen ihme on merkki Kirkon yleismaailmallisesta kutsumuksesta, sillä kuulijat tulevat mitä erilaisimmilta alueilta (Ap. t. 2:5–11).

2.. Tapahtuman merkitys.

a). Hengen eskatologinen vuodatus.. Lainaamalla profeetta Joelia (Joel 3:1–5) Pietari osoittaa, että helluntai täyttää Jumalan lupaukset: viimeisinä aikoina Henki annettaisiin kaikille (vrt. Hes. 36:27). Edelläkävijä oli ilmoittanut sen läsnäolosta, jonka oli määrä kastaa Pyhällä Hengellä (Mark. 1:8). Ylösnousemuksensa jälkeen Jeesus vahvistaa nämä lupaukset: ”Muutaman päivän kuluttua teidät kastetaan Pyhällä Hengellä” (Ap. t. 1:5).

b). Kristuksen pääsiäisen kruunaus.. Varhaisen katekeesin mukaan Kristus, kuollut, ylösnoussut ja Isän oikealle puolelle korotettu, saattaa työnsä päätökseen vuodattamalla Hengen apostolisen yhteisön päälle (Ap. t. 2:23–33). Helluntai on pääsiäisen täyteys.

c). Messiaanisen yhteisön kokoaminen.. Profeetat julistivat, että hajaantuneet koottaisiin Siionin vuorelle ja että näin Israelin yhteisö yhdistyisi Jahven ympärille; Helluntai toteuttaa Jerusalemissa kaikkien kansojen juutalaisten ja käännynnäisten hengellisen ykseyden: Apostolien opetukselle kuuliaisina he elävät yhteydessä veljellisessä rakkaudessa eukaristisen pöydän ääressä.

d). Kaikille kansoille avoin yhteisö.. Henki annetaan todistusta varten, jotta todistus vietäisiin maan ääriin asti (Ap. t. 1:8); kuulemisen ihme korostaa, että ensimmäinen messiaaninen yhteisö ulottuu kaikkiin kansoihin (Ap. t. 2:5–11). ”Pakanoiden helluntai” (Ap. t. 10:44 ff.) tekee tämän lopullisesti näkyväksi. Baabelissa tapahtunut hajaannus löytää tässä vastakohtansa ja päätepisteensä (1. Moos. 11:1–9).

e). Lähetystyön alku.. Helluntai, joka kokoaa yhteen messiaanisen yhteisön, on myös sen lähetystyön lähtökohta: Pietarin puhe, jonka hän piti ”seisoen yhdessä niiden yhdentoista kanssa” (Ap. t. 2:14), on ensimmäinen teko Jeesuksen antamassa lähetystehtävässä: ”Te saatte voiman, Pyhän Hengen… Silloin te olette minun todistajiani Jerusalemissa, koko Juudeassa ja Samariassa ja maan ääriin saakka” (Ap. t. 1:8).

Kirkkoisät ovat verranneet tätä ”kastetta Pyhässä Hengessä”, eräänlaista kirkon lähetystehtävään vihkimistä, Jeesuksen kasteeseen, joka oli juhlallinen teofania hänen julkisen toimintansa alussa. He näkevät helluntaissa uuden Lain antamisen Kirkolle (vrt. Jer. 31:33; Hes. 36:27) ja uuden luomisen (vrt. 1. Moos. 1:2): näitä teemoja ei ilmaista kohdassa Ap. t. 2, mutta ne ilmenevät itse todellisuudessa (Hengen sisäisessä toiminnassa ja hänen aikaansaamassaan uudelleenluomisessa).

3.. Helluntai, pelastuksen salaisuus.. Jos teofanian ulkoinen ilmenemismuoto oli ohimenevä, Kirkolle annettu lahja on pysyvä. Helluntai aloittaa Kirkon ajan; matkallaan Herraa vastaan Kirkko saa häneltä jatkuvasti Hengen, joka on koonnut sen uskossa ja rakkaudessa, pyhittää sen ja lähettää sen lähetystyöhön. Apostolien teot, ”Pyhän Hengen evankeliumi”, osoittavat tämän lahjan, ennen kaikkea olevan armolahjan, pysyvän ajankohtaisuuden yhtäältä Hengen aseman kautta Kirkon johtamisessa ja lähetystyössä (Ap. t. 4:8; Ap. t. 13:2; Ap. t. 15:28; Ap. t. 16:6) ja toisaalta hänen näkyvämpien ilmenemismuotojensa kautta (Ap. t. 4:31; Ap. t. 10:44 ff.). Hengen lahja luonnehtii

viimeisiä aikoja, ajanjaksoa, joka alkaa Taivaaseenastumisesta ja saavuttaa täyttymyksensä viimeisenä päivänä, kun Herra palaa.

Katso myös: ⟶ charismes I 1 — Hajaannus 2 — eglise IV 1 — esprit-de-dieu NT III, IV — fetes AT I — feu NT II 1 — Juopumus 3 — Kieli 2 — Lähetystyö / Missio NT III 2 — Sadonkorjuu I, II 2 c — nations NT II 1 a — premices I, 1 — Pyhä NT O — semaine I — signe NT II

HERJAUS

Katso: → blaspheme — Kirous

HERÄTTÄÄ

Katso: ⟶ Ylösnousemus — sommeil III — veiller I 2 — Yö AT 3

HOOSIANNA

Katso: → Ylistys IV

HUNAJA

Katso: → Lempeys I — Maito 2 — maa AT II 1

HURSKAUS

Nykyihmisille hurskaus merkitsee uskollisuutta uskonnollisille velvollisuuksille, jotka usein supistetaan hurskauden harjoituksiksi. Raamatussa hurskaus ulottuu laajemmalle: se käsittää myös ihmisen suhteet muihin ihmisiin.

VT.

1. Hurskaus ihmisten välisissä suhteissa.. Hepreaksi hurskaus (*hesed*) tarkoittaa ensisijaisesti keskinäistä suhdetta, joka yhdistää sukulaisia (1. Moos. 47:29), ystäviä (1. Sam. 20:8) ja liittolaisia (1. Moos. 21:23); se on kiintymystä, johon sisältyy tehokas ja uskollinen keskinäinen auttaminen. Ilmaus ”tehdä *hesediä*” osoittaa, että hurskaus ilmenee tekoina. Käsitteet *hesed* ja *emet*, ”hurskaus ja uskollisuus” (1. Moos. 24:49; Sananl. 20:28; Ps. 25:10), ymmärretään toistensa yhteydessä: jälkimmäinen tarkoittaa sielun asennetta, jota ilman ensin mainitun ilmaisema hyvyys ei olisi täydellistä. LXX:ssä *hesed* käännetään sanalla *eleos* (= sääli), joten hurskauden ytimeksi näyttää muodostuvan myötätuntoinen hyvyys.

2. Hurskaus suhteissa Jumalaan.. Niin vahva inhimillinen side kuin *hesed* auttaa ymmärtämään sitä sidettä, jonka Jumala liitolla muodostaa itsensä ja kansansa välille. Jumalan hurskautta, toisin sanoen hänen laupeudellista rakkauttaan Israelia, esikoistaan, kohtaan (2. Moos. 34:6; vrt. 2. Moos. 4:22; Jer. 31:3; Jes. 54:10), tulee vastata toinen hurskaus: lapsenomainen kiintymys, joka ilmenee uskollisena kuuliaisuutena ja rakkaudellisena jumalanpalveluksena (vrt. 5. Moos. 10:12 f.). Jumalaa kohtaan harjoitetusta rakkaudesta versoo lisäksi ihmisten välinen veljellinen rakkaus, joka jäljittelee Jumalan hyvyyttä ja hänen huolenpitoaan köyhistä. Niinpä Miika liittää todellisen hurskauden määritelmässään vanhurskauteen, rakkauteen ja nöyryyteen (Miika 6:8). Tämä on profeettojen ja viisaiden määritelmä. Hoosean mukaan hurskaus ei ilmene rituaaleissa vaan niitä elävöittävässä rakkaudessa (Hoos. 6:6 = Matt. 9:13), joka on erottamaton vanhurskaudesta (Hoos. 12:7) ja uskollisuudesta laille (Hoos. 2:21 f.; 4:1 f.). Jeremian mukaan Jumala antaa itsensä meille hurskauden ja vanhurskauden esikuvaksi (Jer. 9:23). Muualla nähdään, että hurskaus vaarantuu, kun köyhiä sorretaan ja oikeutta loukataan (Miika 7:2; Jes. 57:1; Ps. 12:2–6). Psalmeissa hurskaan ihmisen jumalanpalvelus (hepr. *hasid*; kreik. *hosios* tai *eusebes*) ilmenee rakastavana, luottavaisena ja iloisena ylistyksenä (Ps. 31:24; Ps. 149), joka ylistää Jumalan hurskautta (Ps. 103). Tämä jumalanpalvelus on kuitenkin otollista vain, jos siihen liittyy uskollisuus (Ps. 50). Jumala antaa viisautta (Sir. 43:33) hurskaille, jotka eivät erota jumalanpalvelusta ja rakkautta toisistaan (Sir. 35:1–10), ja he hyötyvät kaikista luoduista hyvistä (Sir. 39:27).

Tämä kokonaisvaltainen hurskaus innostaa makkabilaiskaudella assideja (sanasta *hasidim*, ”hurskaat”; 1. Makk. 2:42); he taistelevat uskonsa puolesta kuolemaan asti; heitä vahvistava hurskaus luottaa ylösnousemukseen (2. Makk. 12:45). Tällainen on myös ”kaikkea voimakkaampi hurskaus”, jonka Viisauden kirja laulaa voittavan viimeisellä tuomiolla (Viis. 10:12; vrt. vanhurskaan ja jumalattoman vastakkainasettelu Viis. 2–5). Tällä hurskaudella varustetaan Messias, joka perustaa maan päälle Jumalan kuninkuuden (Jes. 11:2; LXX: *eusebeia*).

UT.

1. Kristuksen hurskaus.. Niiden odotus täyttyy, jotka halusivat ”palvella Jumalaa hurskaudessa (*hosiotes*) ja vanhurskaudessa”, Jumalan hurskauden (*eusebeia*) kautta, kun hän lähettää Kristuksen (Luuk. 1:75–78). Kristus on ennen kaikkea ”hurskas” (*hosios*) (Ap. t. 2:27; Ap. t. 13:35: *hosios* = Ps. 16:10: *hasid*). Hänen pojan hurskautensa saa hänet toteuttamaan kaikessa Jumalan, Isänsä, tahdon (Joh. 8:29; Joh. 9:31); se saa hänet toimittamaan hänelle täydellisen jumalanpalveluksen (Hepr. 10:5–10); se innoittaa hänen kuolinkamppailunsa kiihkeää rukousta ja sen tuskallisen uhrin tarjoamista, jonka kautta hän pyhittää meidät (Mark. 14:35 ff.). Näin hän on se hurskas Ylipappi, jota tarvitsimme (Hepr. 7:26), ja Jumala kuulee häntä ”hänen hurskautensa tähden” (Hepr. 5:7). Siksi Kristuksen salaisuutta kutsutaan ”hurskauden salaisuudeksi” (1. Tim. 3:16: *eusebeia*); hänessä Jumalan hurskaus toteuttaa pelastussuunnitelmansa; hänessä kristityn hurskaus saa lähteensä ja esikuvansa.

2. Kristityn hurskaus.. Jumala oli jo mielistynyt kaikkien kansojen ihmisiin, jotka Jumalan pelon elävöittämien rukoustensa ja almujensa kautta osallistuivat juutalaiseen hurskauteen sen kahdessa osatekijässä: jumalanpalveluksessa ja vanhurskauden harjoittamisessa. Tällaisia olivat juutalainen Simon (Luuk. 2:25), helluntaiksi Jerusalemiin saapuneet ihmiset (Ap. t. 2:5) sekä sadanpäämies Kornelius (Ap. t. 10:2, 4, 22, 34 f.). Jeesus ja Hengen lahja uudistavat tämän hurskauden. Apostolien teoissa näemme muutamia näistä hurskaista (*eulabes*) ihmisistä, kuten Ananiaan (Ap. t. 22:12) sekä kristityt, jotka tulevat hautaamaan Stefanosta (Ap. t. 8:2). Paavalin kielenkäytön mukaisesti heidän jumalanpalvelustaan elävöittää nyt lapseuden henki suhteessa Jumalaan (vrt. Gal. 4:6), ja heidän vanhurskautensa on uskon vanhurskautta, joka vaikuttaa rakkauden kautta (Gal. 5:6). Tällaista on uuden ihmisen hurskaus (*hosiotes*), todellinen kristillinen hurskaus (Ef. 4:24), jonka Paavali asettaa vastakohdaksi väärän ja täysin inhimillisen hurskauden turhille käytännöille (Kol. 2:16–23). Sen kautta me osoitamme Jumalalle täydellistä jumalanpalvelusta (*eulabeia*), hartaudella (*eulabeia*) ja pelolla (Hepr. 12:28).

Pastoraalikirjeissä ja Pietarin toisessa kirjeessä hurskaus (*eusebeia*) kuuluu paimenen, Jumalan ihmisen, perustaviin hyveisiin (1. Tim. 6:11; Tit. 1:8); se on välttämätöntä myös jokaiselle kristitylle (Tit. 2:12; 2. Piet. 1:6 f.). Hurskauden kahta piirrettä korostetaan. Ensinnäkin se vapauttaa rahanrakkaudesta: vastakohtana väärälle hurs-

kaudelle, joka tavoittelee voittoa, se tyytyy välttämättömään, ja juuri tämä vapaus on sen hyöty (1. Tim. 6:5–10). Toiseksi se antaa voiman kestää vainoia, jotka ovat niiden osana, joiden esikuvana on Kristuksen hurskaus (2. Tim. 3:10 ff.). Ilman tätä irrottautumista ja kestävyyttä ihmisellä on vain hurskauden ulkonaiset muodot (2. Tim. 3:5). Todelliseen hurskauteen luvataan Jumalan apu tämän elämän koettelemuksissa sekä iankaikkinen elämä (2. Piet. 2:9; 1. Tim. 4:7 f.).

Näin ymmärrettynä hurskaus tarkoittaa lopulta kristillistä elämää kaikkine vaatimuksineen (vrt. 1. Tim. 6:3; Tit. 1:1): vastatakseen hänen rakkauteensa – hänen, joka on ”ainoa Hurskas” (Ilm. 15:4: *hosios*) – kristityn tulee jäljitellä häntä ja siten ilmaista veljilleen heidän taivaallisen Isänsä kasvot.

MFL

Katso myös: → Almu AT 3; NT 1 — crainte-de-dieu IV — creation AT IV 1 — culte — fidelite — impie — jeune 2 — justice A I AT 2, NT — Laupeus — Köyhät AT III; NT II — priere — zele II 1

HUULET

Tulipunaisena lankana Rakkaan kasvoilla (Laul. 4:3) huulet tihkuvat sanan täyteläistä hunajaa (Laul. 4:11); ne ovat jopa sana itse alkavassa muodossaan (Job 16:5). Toisin kuin kieli, aktiivinen puhe-elin, huulet ja suu odottavat avaamistaan ilmaistakseen sydämen sisimmän.

I. Huulet ja sydän. Huulet palvelevat sydäntä, hyvää tai pahaa (Sananl. 10:32; 15:7; 24:2). Ne paljastavat sen ominaisuudet: ihannekuninkaan armon (Ps. 45:3) tai vieraan naisen petollisen houkutuksen (Sananl. 5:3; 7:21). Syntisellä ne asettuvat kaksinaisuuden palvelukseen, siihen liittyvine valheineen, vilppeineen ja panetteluineen (Sananl. 4:24; 12:22; Ps. 120:2; Sir. 5:2); ne voivat jopa kätkeä ystävällisten kasvojen taakse sisäisen pahuuden: ”saviruukun pinnalle vedetty lakka, lempeät huulet ja paha sydän” (Sananl. 26:23). Kaksinaisuus ulottuu vuoropuheluun Jumalan kanssa: ”Tämä kansa kunnioittaa minua huulillaan, mutta sen sydän on kaukana minusta” (Matt. 15:8 = Jes. 29:13).

Tämän kaksinaisuuden vastakohtana piirtyy ihanne ihmisestä, jonka huulet ovat aina vilpittömät ja oikeat (Ps. 17:1; Sananl. 10:18–21; 23:15). Mutta jotta ne säilyisivät sellaisina ja vapaina kaikesta vilpillisestä puheesta (Ps. 34:14 = 1. Piet. 3:10), Jumalan itsensä on opetettava niitä (Sananl. 22:17); niiden on kuuliaisuudessa ja uskollisuudessa riiputtava Jumalan huulilla (Ps. 17:4; Job 23:12). Aseta siis, Herra, vartija suulleni ja valvo huulteni ovea! (Ps. 141:3; vrt. Sir. 22:27).

2. ”Herra, avaa huuleni!”. Saadakseen yksinkertaisuuden armon vuoropuhelussa toisten kanssa psalmista tietää, että hänen on vedottava Jumalaan. Mutta Jumalan edessä ihminen voi enää vain tunnustaa syvän turmeltuneisuutensa: ”Voi minua, olen hukassa, sillä olen mies, huuliltani saastainen, ja asun kansan keskellä, jonka huulet ovat saastaiset, ja silmäni ovat nähneet Kuninkaan, Jahven Sebaotin” (Jes. 6:5). Hän tietää, että hänen tulee ylistää ja riemuhuudoin tervehtiä Jumalaa (Ps. 63:4, 6), uhrata aitoa ylistystä (Hoos. 14:3), mutta hän tuntee myös perusteellisen saastaisuutensa. Hän ei vain odota, että Jumala suvaitsisi avata hänen huulensa, jotta hän voisi antaa vastauksen (Job 11:5): jotta hänen syntinsä otettaisiin pois, hänen huulensa on puhdistettava tulella (Jes. 6:6). Sillä hänen Päivänään Jumala ”antaa kansoille puhtaat huulet” (Sef. 3:9), samoin kuin luo niihin uuden sydämen (Hes. 36:26). Nykyään tämä toivo on toteutunut Jeesuksessa Kristuksessa, ”jonka kautta voimme kaikkina aikoina uhrata ylistysuhrin, toisin sanoen niiden huulten hedelmän, jotka tunnustavat hänen nimensä” (Hepr. 13:15). Varmana siitä, että häntä kuullaan, jokainen voi siis lausua tämän rukouksen: ”Herra, avaa huuleni, niin suuni julistaa ylistystäsi!” (Ps. 51:17).

CL & XLII

Katso myös: → coeur I 1.2 — Tunnustus NT 2 — Kieli — mensonge — Ihmisen sana

HUUTO

Katso: → joie 0 — priere — souffrance AT I:1

HYLÄTÄ

Katso: ⟶ election AT III 1; NT III — Kirous

HYVYYDET

Katso: → beatitude — benediction — bien-mal II III 3.4 — heritage — richesse

HYVYYS

Katso: ⟶ Rakkaus — benediction — bien-mal — don — Lempeys 3 — justice AT AT 4 — Laupeus — tendresse

HÄMMENNYS

Katso: ⟶ Pettymys i 2 — fierte — Häpeä — Ylpeys 4

HÄPEÄ

I. Häpeän tilanteet.

Häpeän sanasto ei merkitse Raamatun kielessä aivan samaa kuin meidän kielessämme. Se liittyy läheisesti pettymyksen käsitteeseen pettymys. Maahan kaatuminen, alastomana oleminen, perääntyminen ja hyödyttömyys ovat kaikille häpeälle tyypillisiä tilanteita, mutta Raamatussa tämä tunne ulottuu kaikkeen kärsimykseen. Niinpä itse nälänhädän koettelemus (Hes. 36:30) ilmaistaan häpeän käsittein. Raamatun ajan ihminen kokee kaiken kärsimyksen toisten katseen alla; se saa osakseen muiden tuomion ja liittyy siksi häpeään. Häpeän ja tuomion käsitteet liittyvätkin usein toisiinsa: tuomio on hetki, jolloin tässä elämässä ja sen päättyessä paljastuu kaikkien edessä ja jumalallisessa valossa, onko toivo ollut väärä vai oikea.

1. Häpeä ja tappio. Kaikkien nähden turvauduttiin voimakkaaseen tukeen, suunnitelmaan tai aseeseen, jotka pettävät tai osoittautuvat voimattomiksi. Kaatuessaan menettää kasvonsa; joutuu naurunalaiseksi. Häpeän käsite liittyy siis kiinteästi tukeen (Ps. 22:4 ff.; hepr. ”luottaa”), toivoon ja luottavaiseen uskoon, mikä selittää sen laajuuden. Tiedetään, että vanhurskas turvautuu Jumalaan; jos tämä osoittautuisi tehottomaksi, hän joutuisi häpeään. Tästä johtuu hänen toistuva rukouksensa, ettei hän joutuisi ”häpeään” (Ps. 25:2 f.; Ps. 22:6; vrt. Jes. 49:23). Kääntäen, kun väärät tuet, kuten farao (Jes. 20:5; Jes. 30:3 ff.) tai epäjumalat, tuomiossa raukeavat tyhjiin ja niiden olemattomuus käy ilmi, mielettömät punastuvat pettyneinä ja häpeään joutuneina (Jes. 1:29). He ”perääntyvät häpeissään” (Jes. 42:17; Ps. 6:11; Ps. 70:4). Heidän nöyryytyksenään on usein nähdä voittajana se, jonka he luulivat nähneensä nöyryytettynä (Viis. 2:20; Viis. 5:1 ff.) tai jonka he luulivat näkevänsä jonakin päivänä nöyryytettynä (Ps. 35:26).

2. Häpeä ja alastomuus. Vaatteettomuuden häpeä (1. Moos. 9:23) kuuluu niihin salaperäisiin tapahtumiin, jotka paratiisikertomus palauttaa ensimmäiseen syntiin. Kyse on epäjärjestyksestä johtuvan yksinäisyyden nousemisesta tietoisuuteen. Alastomaksi riisuminen on häpeä, joka langetetaan rangaistukseksi Israelin tyttärille tai muillekin (Hes. 23:29; Jes. 47:1 ff.).

3. Häpeä ja hedelmättömyys. Jokainen, joka ei millään hedelmällä perustele olemassaoloaan toisten edessä, on häpeän alainen. Näin on ennen kaikkea sen kohdalla, joka ei synnytä (Luuk. 1:25; 1. Moos. 30:23), ja myös sen, joka jää yksin ilman aviomiestä (Jes. 4:1).

4. Häpeä ja epäjumalanpalvelus. ”Häpeä” on lähes epäjumalan erisnimi (Baalin: 2. Sam. 2:8 hepr.). Sillä se on hauras ja pettävä, valhe ja hedelmättömyys (Viis. 4:11; Jes. 41:23 f.; Jes. 44:19), kun taas Jahven kasvoihin katsominen pelastaa häpeältä (Ps. 34:6).

II. Häpeältä pelastettu vanhurskas.

1. Jumalan kautta, Kristuksen kautta. Vanhurskasta vastaan hyökkää häpeä: hänestä käännytään pois (Jes. 53:3; Viis. 5:4; Ps. 69:8), ja hänet samastetaan häpeään (Ps. 22:7; Ps. 109:25). Hän kuitenkin tekee kasvonsa piikiven kaltaisiksi (Jes. 50:7; vrt. Luuk. 9:51). UT:ssa käytetään usein ilmausta ”olla häpeämättä” tai sen vastineita merkityksessä, johon sisältyy aktiivinen tahto uskoa ja siis toimia ja puhua häpeää pelkäämättä. Kristittyä odottaa häväistys (Matt. 5:11 f.), mutta hänen ei pidä hävetä Jeesusta eikä hänen sanaansa (Luuk. 9:26). Pyhä Paavali (Room. 1:16; vrt. 2. Tim. 1:8) ei häpeä evankeliumia; vaikka hän vielä odottaa tuomiota, joka antaa hänen toivolleen täyden vahvistuksen, hän pysyy lujasti tässä toivossa ja toimii ja puhuu sen mukaisesti. Tämä asenne on *parresia* (kreik.): uskon kautta häpeästä vapautuneen ihmisen puheen ja toiminnan varmuutta (jotkut kääntävät ”arvokkuus”). Jeesukseen uskomalla häpeä torjutaan: ”Tällainen on hartaan toivoni odotus: mikään ei saata minua häpeään, vaan säilytän päinvastoin kaiken rohkeuteni ja… Kristus tulee kirkastetuksi ruumiissani…” (Fil. 1:20). Jeesus näet halveksi ensimmäisenä häpeää (Hepr. 12:2).

2. Veljellisen rakkauden kautta. Paavalin häpeää koskeva sanasto on hämmästyttävän rikas ja osoittaa, miten tärkeä asia se on apostolin herkkyydessä. Kuten VT:n ihmiset, Paavali tuntee koettelemustensa sosiaalisen ulottuvuuden (1. Kor. 4:13); niiden kautta hän tulee kokemaan niiden rakkautta, jotka eivät häpeä häntä (Gal. 4:14). Kirkko on ruumis, jonka minkään osan ei pidä hävetä toista (1. Kor. 12:23); Paavali kantaa Kristuksen häväistystä (Hepr. 11:26), ja Kristus kantoi meidän häväistyksemme eikä häpeä kutsua meitä veljiksi (Hepr. 2:11): tässä on tämän veljeyskäsityksen perusta. Se toimii ohjenuorana niitä kohtaan, joita voisi olla kiusaus halveksia (Room. 14:10).

PBp

Katso myös: → Luottamus I — Pettymys I 2 — fierte I — Juopumus I — silence 2 — solitude I — sterilite I

HÄÄPUKU

Katso: ⟶ Valkoinen 2 — epoux-epouse NT 3 b c — Ateria IV — Valtakunta NT II 3 — vetement II 4

HÄÄT

Katso: ⟶ Jumalan Karitsa 3 — epoux-epouse — Avioliitto — Ateria III

IANKAIKKINEN

Katso: → ciel VI — Asettua I 2 — dessein-de-dieu AT III — esperance NT IV — montagne I 1 — temps intr. 2 b — vieillesse 2

IANKAIKKISUUS

Katso: ⟶ ciel VI — Asettua I 2 — dessein-de-dieu AT III — esperance NT IV — montagne I 1 — temps intr. 2 b — vieillesse 2

IES

Katso: → esclave — loi C I 2, II 2, III 2

IHASTELU

Katso: → Kiitoksenanto — Palvonta — benediction I, II 3, III s — eucharistie IV 2 — Ylistys Il Z — Ihme — Teot AT I 1.2

IHME

Ei ole harvinaista, että kristityt pitävät jo ihmeen käsitettä vanhentuneena, kun taas toiset päinvastoin ovat mieltyneitä näennäisiin ihmeisiin. Näillä vastakkaisilla äärimmäisyyksillä on yhteinen lähde, jota ruokki pitkään vallalla ollut tietynlainen apologetiikka: ihmeissä nähtiin vain haaste luonnonlaeille, ja unohdettiin niiden tehtävä kaikille ymmärrettävinä ”merkkeinä”.

Raamattu taas tunnistaa kaikkialla Jumalan käden, joka ilmaisee omilleen voimansa ja rakkautensa. Luotu maailmankaikkeus pysyvine järjestyksineen (Jer. 31:35) on ”ihme” (Ps. 89:6) ja ”merkki” (Ps. 65:9), samoin kuin Jumalan epätavalliset väliintulot historiassa; nämä puolestaan ovat luomisen uudistumista (4. Moos. 16:30; Jes. 65:18), vaikka nykyajan historioitsija pitää niitä tavallisina ja selitettävissä olevina. Piittaamatta nykyajan erotteluista, joita tehdään ”kaitselmuksellisten” tekojen, poikkeuksellisesti yhteen osuvien luonnollisten syiden ja luonnollisten toimijoiden eli ”toissijaisten syiden” toiminnan korvaavan jumalallisen toiminnan välillä, Raamattu suuntaa uskovan katseen olennaiseen seikkaan, joka on yhteinen kaikille luokitteluillemme: tosiasioiden uskonnolliseen merkitykseen. Niinpä pyhä Augustinus tunnistaa uskon silmin yhtä lailla viljasadon kasvussa kuin leipien moninkertaistamisessa jumalallisen rakkauden ja voiman merkin; jos hän erottaa ne toisistaan, se johtuu vain niiden saajien tottumuksesta tai hämmästyksestä. Tästä näkökulmasta yksityiskohdalla ei ole sitä merkitystä, jonka olemme taipuvaisia sille antamaan: kuivuiko hedelmätön viikunapuu siis ”heti” (Matt. 21:19) vai myöhemmin (Mark. 11:20)? Sillä ei ole väliä: vain symbolisen teon kätkemällä opetuksella on merkitystä.

I. Ihme VT:ssa.

1. Tosiasiat. Lukuun ottamatta joissakin didaktiseen lajityyppiin kuuluvissa kirjoissa tai niiden osissa esiintyviä kuvitteellisia ihmekertomuksia (Joonan ja Tobitin kirjat, Jobin dramaattinen kehys, Danielin kirjan lukujen 1–6 haggada, 2. makkabilaiskirjan opettavaiset lisäykset jne.) sekä kahta Jesajan historiassa mainittua ihmettä (Jes. 37:36 f.; Jes. 38:7 f.), ihmeitä esiintyy runsaasti vain kahdessa pyhän historian ratkaisevassa vaiheessa: Mooseksen ja hänen seuraajansa Joosuan aikana, Jumalan kansan perustamisen ja asettumisen yhteydessä; Elian ja hänen opetuslapsensa Elisan aikana, Mooseksen liiton uudistajina. Elian ja Elisan kertomusjaksojen olennainen historiallisuus sopii yhteen kansanomaisten liioittelujen kanssa (esim. 2. Kun. 1:9–16), jotka kasvavat laajuudeltaan jaksosta toiseen ja menettävät usein uskonnollista laatua (esim. 2. Kun. 2:23 f.; 2. Kun. 6:1–7). Tämä sama historiallisuus säilyy myös perinteissä, joita on vuosisatojen kuluessa tosin laajennettu enemmän: Egyptin kymmenen vitsausta sekä erämaan ja Kanaanin valloituksen ihmeitä koskevissa perinteissä. Ne, jotka kirjoittivat ne muistiin käyttäen oman aikansa lukijoille tuttuja kirjallisuudenlajeja, omaksuivat näin perinteitä ja käyttivät kertomuksia vapaasti; he eivät kuitenkaan koskaan kadottaneet näkyvistään uskonnollista päämääräänsä: osoittaa kaikkivaltiaan Jumalan suojeleva läsnäolo (Joos. 24:17) valitun kansan historian aamunkoitossa. Siksi nämä perinteet pysyvät niitä luonnehtivasta eeppisestä esitystavasta huolimatta perustavanlaatuisina: ne kertovat Israelin syntymästä, ihmeistä suurimmasta, jota luomisen ohella ainoana voidaan verrata eskatologiseen uutuuteen (Jes. 65:17; Jes. 43:16–21).

2. Ihme, vaikuttava jumalallinen merkki.

a). VT osoittaa ihmeissä Jumalan ilmoituksia ja hänen pelastuksensa vaikuttavia merkkejä. Niitä tarkoittavat termit ilmaisevat tämän tehtävän: ne ovat ”merkkejä” (hb. *otot*, gr. *semeia*, vrt. 2. Moos. 10:1) ja ”merkkejä ja symbolisia ihmeitä” (hb. *moftim*, gr. *terata*, vrt. 5. Moos. 7:19). Näiden termien käyttö ulottuu kuitenkin ihmeen käsitettä laajemmalle ja tuo hyvin esiin merkin tai symbolin ulottuvuuden, joka kätkeytyy jokaiseen uskonnolliseen ihmeeseen. Näin profeetta itse voi olla merkki, sillä hänen olemassaolonsa symboloi Jumalan sanaa, joka vaikuttaa hänen vertauskuvallisten tekojensa kautta (Jes. 8:18; Jes. 20:3; Hes. 12:6, 11; Hes. 24:24, 27).

Ihmeelliset merkit tukevat tätä sanaa, koska ne paljastavat konkreettisin teoin Jumalan sanansaattajien julistaman pelastuksen ja vahvistavat nämä ”merkeiksi, Herran sanansaattajiksi” (2. Moos. 4:1–5; 1. Kun. 18:36 ff.; Jes. 38:7 f.; Jer. 44:29 f.). Ihmeen alisteisuus sanalle erottaa aidot ihmeet taikureiden ja väärien profeettojen tekemistä tempuista (2. Moos. 7:12 ff.). Sanoman arvo, joka ilmenee erityisesti ihmeidentekijän rukouksessa (1. Kun. 18:27 f.; 1. Kun. 18:36 f.), on ensimmäinen merkki, joka ratkaisee ihmeen aitouden (5. Moos. 13:2–6); ihme tukee Sanaa vasta, kun Sana on arvioinut sen.

b). Kaikista merkeistä ihmeet erottuvat vaikuttavuutensa ja poikkeuksellisen luonteensa vuoksi. Toisaalta ne tavallisesti toteuttavat sen, mitä merkitsevät: näin on ensimmäisen Eksoduksen kohdalla, tuossa ihmetekojen sarjassa, jonka kautta Jumala vapauttaa kansansa, samoin kuin uuden Eksoduksen kohdalla, joka osoittaa hänen sanansa vaikuttavuuden (Jes. 55:11). Toisaalta nämä ”teot” (Ps. 77:13; Ps. 145:4), vaikka niihin voi sisältyä luonnollisia tapahtumia (sade, kuivuus…), ylittävät useimmiten sen, mitä ihminen on tottunut näkemään maailmankaikkeudessa ja mitä hän itse voi saada aikaan. Siksi ihme on erityisen paljastava merkki Jumalan voimasta; sitä kutsutaan voimateoksi (2. Moos. 15:11), mahtavaksi teoksi (*gebura*, Ps. 106:2), suureksi asiaksi (Ps. 106:21), pelottavaksi teoksi (2. Moos. 34:10) ja ennen kaikkea ihmeeksi (*pele*, 2. Moos. 15:11; *nifla*, Ps. 106:7). Viimeksi mainittu sana tarkoittaa tekoja, jotka ovat ihmiselle mahdottomia — kuten LXX toisinaan kääntää — ja jotka ovat

yksin Jumalan ulottuvilla (Ps. 86:10). Niiden kautta hän ilmaisee kunniaansa (2. Moos. 15:1, 7; 2. Moos. 16:7; 4. Moos. 14:22; 3. Moos. 10:3), joka heijastaa hänen pyhyyttään (2. Moos. 15:11; Ps. 77:14; 3. Moos. 10:3), toisin sanoen hänen transsendenssiaan.

c) Jumalallinen voima murskaa kuitenkin vain syntiset (5. Moos. 7:17–20; Miika 7:15 ff.); lupausten kansalle (5. Moos. 4:37) hänen ihmetekonsa ovat hyödyksi silloinkin, kun ne koettelevat ja nöyryyttävät (5. Moos. 8:16), sillä ”Jahve on rakkaus kaikissa teoissaan” (Ps. 145:9). Niinpä ihmeet ovat Jahven rakkauden vaikuttavia merkkejä ja ilmaisia lahjoja (Ps. 106:7; Ps. 107:8; 5. Moos. 6:10 ff.; Ps. 24:1 ff.). Vain Jeesus ilmoittaa täysin tämän pelastavan rakkauden universaalisuuden. Hän tekee sen yhtäältä korostamalla niille pakanoille suotujen ihmeiden profeetallista merkitystä (Matt. 8:1 ff.) ja toisaalta selittämällä, mikä profeetallinen merkitys oli niillä ihmeillä, jotka Elia ja Elisa aikoinaan tekivät eräälle sidonialaiselle naiselle ja eräälle syyrialaiselle (Luuk. 4:25 ff.).

3. Ihme suhteessa uskoon. Niiden synnyttämän hämmästyksen lisäksi ihmeet pyrkivät herättämään ja vahvistamaan uskoa ja sen rinnakkaissävyjä: luottamusta, kiitoksenantoa ja muistamista (esim. Ps. 105:5), nöyryyttä, kuuliaisuutta, Jumalan pelkoa ja toivoa. Ne eivät rikastuta niitä, jotka faraon tavoin (2. Moos. 7:13 ff.) eivät odota mitään tuntemattomalta Jumalalta. Mutta se, joka jo tuntee Jumalan eikä turvaudu kehenkään muuhun kuin häneen, näkee niissä Jumalan rakkauden voimallisen työn ja Jumalan lähettilään mission sinetin; silloin hän samalla liikkeellä uskoo hänen sanaansa, hän uskoo itse Jumalaan (4. Moos. 14:11).

Tämän uskon suuruutta Israel ihailee Abrahamissa, joka sen kautta sai perillisen syntymään, vaikka se oli inhimillisesti mahdotonta (1. Moos. 15:6; Room. 4:18–22). Tämä usko on 5. Mooseksen kirjan, profeettojen (esim. Jes. 63:7–14), psalminkirjoittajien (esim. Ps. 77; Ps. 105–107) ja viisaiden (esim. Viis. 10–19) menneitä tapahtumia kertaavien jaksojen perustana. Ne osoittavat kihlausajan ihmeissä pantin uusista hyvistä teoista ja tuovat esiin niiden kasvatuksellisen merkityksen (esim. 5. Moos. 8:3; Viis. 16:21). Tätä uskoa Jahve ravitsee säätäessään juhlia ”ihmetekojensa muistoksi” (Ps. 111:4). Se elävöittää Israelia, kun tapahtuu ihme, joka voi pelastaa Juudan (Jes. 37:34 f.), ja Mariaa, kun hänelle ilmoitetaan ihmeellisestä sikiämisestä (Luuk. 1:45).

Sitä vastoin juuri tämä usko puuttui erämaan Israelilta (Ps. 78:32), kun se lihallisesti reagoi Jumalan sille asettamaan koettelemukseen (5. Moos. 8:2 jne.) ja vuorostaan ”koetteli” Jahvea (2. Moos. 17:2; Ps. 95:9) vaatien ylimielisesti ihmeitä. Se puuttui myös Ahasilta, joka luotti enemmän liittoihinsa kuin ihmeiden Jumalaan (Jes. 7:12), ja epäilevältä Sakariaalta (Luuk. 1:18 ff.). Kaikissa näissä asenteissa unohdetaan Jumalan majesteetti ihmiseen nähden, hänen voimansa ja vastikkeeton rakkautensa jäävät vaille tunnustusta ja hänen sanansa asetetaan epäilyksenalaiseksi: ihmettä ei todella oteta vastaan lahjana eikä tunnisteta merkiksi.

II. Jeesuksen elämässä.

1. Tapahtumat. ”Uudista ihmeteot ja tee muita ihmeitä!”, pyysi Ben Sira (Sir. 36:5) ilmaisten koko pakkosiirtolaisuuden jälkeisen Israelin kaipauksen: paluu oli ollut vähemmän loistava kuin ennustettu uusi Eksodus. Jeesus tulee täyttämään tämän odotuksen ja samalla hillitsee siihen sisältynyttä sensaatiohakuisuutta ja kostonhalua.

Toisin kuin Eksoduksen ihmekertomukset, evankeliumien kertomukset palautuvat ensimmäisiin todistajiin ja ovat hyvin hillittyjä. Jo tämä, samoin kuin niiden luontevuus ja Jeesuksen vaivattomuus (mikä sopii yhteen kaavojen, kosketusten, voitelujen ja vaiheittain etenevien tapahtumien pedagogisen käytön kanssa [Mark. 8:23 ff.], kun ne syventävät symbolista toimintaa), niiden uskonnollinen tarkoitusperä ja rukouksen asenne (joka ilmaistaan suoraan [Joh. 11:41 f.] tai annetaan ymmärtää [Mark. 6:41; Mark. 7:34; Mark. 9:29; Mark. 11:24]) ja joka sulkee pois kaiken taikuuden, vaikeus selittää ilman niitä Kirkon uskoa sekä niiden liittyminen evankeliumin kokonaisuuteen erottavat sen kuvaamat ihmeet jyrkästi apokryfisten evankeliumien sepittämistä ihmeteoista samoin kuin niistä, joita legenda liittää rabbeihin, jumaliin (esim. Asklepios) tai pakanallisiin viisaisiin (esim. Tyaneen Apollonios), jotka elivät kristinuskon alkuvaiheiden aikaan.

Kaikki puolueeton vertailu tuo esiin tekstiemme historiallisen ja uskonnollisen arvon. Todellisilla ja todella poikkeuksellisilla teoilla Jeesus antoi kansalleen ”merkin”.

2. Pelastuksen vaikuttavat merkit.

a). Ihmeillään Jeesus ilmaisee, että profeettojen julistama messiaaninen valtakunta on läsnä hänen persoonassaan. (Matt. 11:4 f.) ja hän kiinnittää huomion itseensä ja valtakunnan hyvään sanomaan, jota hän ruumiillistaa; hän herättää ihailua ja uskonnollista pelkoa, jotka saavat ihmiset kysymään, kuka hän on (Matt. 8:27; Matt. 9:8; Luuk. 5:8 ff.). Olipa kyse hänen vallastaan antaa syntejä anteeksi (Mark. 2:5–12 rinnakk.), hänen arvovallastaan sapattiin nähden (Mark. 3:4 f. rinnakk.; Luuk. 13:15 f.; Luuk. 14:3 ff.), hänen kuninkaallisesta messiaanisuudestaan (Matt. 14:33; Joh. 1:49), hänen Isältä saamastaan lähetystehtävästä (Joh. 10:36) tai häneen kohdistuvan uskon voimasta (Matt. 8:10–13; Matt. 15:28 rinnakk.), Jeesus todistaa näillä ihmeillä aina lähetystehtävästään ja arvokkuudestaan, kuitenkin juutalaiseen ajallista ja kansallista Messiasta koskevaan toivoon liittyvin varauksin (Mark. 1:44; Mark. 5:43; Mark. 7:36; Mark. 8:26). Jo tässä ne ovat merkkejä, kuten pyhä Johannes myöhemmin sanoo.

Jos ne todistavat Jeesuksen messiaanisuudesta ja jumaluudesta, ne tekevät sen epäsuorasti osoittamalla, että hän todella on se, joksi hän väittää itseään. Niitä ei siis pidä erottaa hänen sanastaan: ne kuuluvat yhteen köyhille

julistetun evankeliumin kanssa (Matt. 11:5 rinnakk.). Jeesuksen itselleen antamat arvonimet, hänen itselleen ottamansa valtuudet, hänen julistamansa pelastus ja hänen vaatimat luopumiset — näiden jumalallisen aitouden ihmeet osoittavat sille, joka ei heti torju sanoman totuutta (Luuk. 16:31). Sanoma on siten ihmeitä suurempi, kuten Joonasta lausuttu sana antaa ymmärtää (Luuk. 11:29–32). Se asettuu ensimmäiseksi ja ainoaksi tarpeelliseksi merkiksi (Joh. 20:29) profeettansa vertaansa vailla olevan henkilökohtaisen arvovallan (Matt. 7:29) ja sisäisen laatunsa ansiosta: täyttäessään aiemman ilmoituksen (Luuk. 16:31; Joh. 5:46) se vastaa kuulijoissa Hengen kutsuun (Joh. 14:17, 26). Juuri sanoman on ennen ihmeiden vahvistusta ja havainnollistusta erotettava ne vääristä merkeistä (Mark. 13:22 f.; Matt. 7:22; vrt. 2. Tess. 2:9; Ilm. 13:13). Tässä, kuten Viidennessä Mooseksen kirjassa, ”ihmeet erottavat opin, ja oppi erottaa ihmeet” (Pascal).

b). Niiden todistus. Ihmeet eivät tuo sitä ulkopuolelta ikään kuin mielivaltaisina ja näyttävinä merkkeinä; ne toteuttavat jo alkavasti sen, mitä merkitsevät, ja tuovat messiaanisen pelastuksen alkupantin, jonka täyttymys on eskatologisessa valtakunnassa. Siksi synoptikot kutsuvat niitä voimiksi (*dynamis*; vrt. Matt. 11:20–23; Matt. 13:54 f.; Matt. 14:2). Niiden kautta Jeesus, jota liikuttaa inhimillinen myötätunto (Luuk. 7:13; Matt. 20:34; Mark. 1:41), mutta vielä enemmän tietoisuus siitä, että hän on luvattu Palvelija (Matt. 8:17), saa todella väistymään sairauden, kuoleman ja luonnon vihamielisyyden ihmistä kohtaan, lyhyesti sanoen kaiken epäjärjestyksen, jonka syy on enemmän tai vähemmän välittömästi synnissä (1. Moos. 3:16–19; vrt. Mark. 2:5; Luuk. 13:3; Luuk. 13:2–3; Joh. 9:3) ja joka edistää paholaisen valtaa maailmassa (Matt. 13:25; Hepr. 2:14 f.). Siksi hän kieltäytyy tekemästä ihmeitä Saatanan hyväksi (Matt. 4:2–7), pahantahtoisten (Matt. 12:38 ff.; Matt. 16:1–4), kateellisten (Luuk. 4:23), kevytmielisten (Luuk. 23:8 f.) ja niiden hyväksi, jotka käyttäisivät ihmeitä pelkästään omiin tarkoituksiinsa: sellaisilla ihmeillä ei olisi pelastavaa vaikutusta. Hän osoittaa vain, että kosmisista ihmeistä — jotka kuuluvat pikemminkin profeetalliseen kuvastoon kuin historiaan (Ap. t. 2:19 f.) — kerrotaan vasta sillä hetkellä, jolloin häntä vaaditaan pelastamaan itsensä ihmeen avulla ja hän kuolee pelastaakseen kaikki muut (Matt. 27:39–54; vrt. 1. Kor. 1:22 ff.). Ihmeet, joita hän näyttää lupaavan (Matt. 17:20 rinnakk.), ovat vain kuva uskon voimasta.

Näin saa täyden merkityksensä hyvin yleinen yhteys paranemisten ja eksorkismien välillä (Matt. 8:16 jne.). Riivattujen vapauttaminen on erityinen tapaus siitä ”väkevämmän” voitosta (Luuk. 11:22) Saatanasta, jonka kaikki ihmeet omalla tavallaan toteuttavat. Ne asettavat Jeesuksen suoraan vastakkain Vastustajan kanssa kaksintaistelussa, joka alkoi erämaassa (Matt. 4:4–11 rinnakk.), saa ratkaisevan vaiheensa ristillä (Luuk. 4:13; Luuk. 22:3, 53) ja päättyy vasta viimeisellä tuomiolla (Ilm. 20:10), mutta jossa paholaisen tappio on jo selvä (Matt. 8:29; Luuk. 10:18). Eksorkismi on valtakunnan tulon vaikuttava merkki ennen muita (Matt. 12:28).

3. Ihme ja usko.

a). Jeesuksen saarnaama ja omassa persoonassaan läsnä olevaksi osoittama Valtakunnan hyvä sanoma on otettava vastaan kääntymyksellä ja uskolla. (Mark. 1:15). Juuri näitä myös ihmeiden ja varsinkin Jeesuksen eksorkismien tehtävänä on synnyttää. Nähdessään ne Korasinin ja Kapernaumin olisi pitänyt kääntyä ja uskoa (Matt. 11:20–24 rinnakk.). Johannes tähdentää tätä erottamalla uskon eri asteita (Joh. 2:11; Joh. 11:15; Joh. 20:30 f.): hauraiden innostusten (Joh. 2:23 ff.; Joh. 4:48) ja oman edun vuoksi syntyneiden sitoutumisten (Joh. 6:26) tuolla puolen ”merkit” johtavat tavallisesti tunnustamaan Jeesuksen Jumalan lähettämäksi (Joh. 3:2; Joh. 9:16; Joh. 10:36), profeetaksi (Joh. 4:19), Kristukseksi (Joh. 7:31), ”Ihmisen Pojaksi” (Joh. 9:35–38). Liiallinen niihin tukeutuminen uskoakseen on merkki epätäydellisestä uskosta (Joh. 10:38; Joh. 14:11): Jeesuksen sanan olisi pitänyt riittää; sen totuudenmukaisuuden takaa hänen lapsenhengestään kumpuava pyyteettömyys (Joh. 7:16 ff.; Joh. 12:49 f.). Näin se riitti samarialaisille (Joh. 4:4 f.) ja kuninkaan virkamiehelle (Joh. 4:50), ja näin sen tulee riittää niille, jotka uskovat Sanaan koskematta Ylösnousseeseen (Joh. 20:29).

Sitäkin vähemmän voivat puolustautua ne, jotka ovat ”nähneet” hänen ihmeensä ja kieltäytyneet uskomasta.

b). Heidän todistuksensa. Jos monet torjuvat ihmeiden ”todistuksen” (Joh. 5:36), syynä on se, että hengellinen ymmärtämättömyys (Joh. 6:15, 26 ff.) tai legalistinen ylpeys (Joh. 5:16; Joh. 7:49, 52; Joh. 9:16), kateus (Joh. 12:11) ja väärä varovaisuus (Joh. 11:47) sokaisevat heidät (Joh. 9:39; Joh. 12:40). Heiltä puuttuvat Jumalalle antautumisen ja avoimuuden asenteet, jotka synoptikoilla edeltävät ihmettä ja muodostavat uskon (Mark. 5:36; Mark. 9:23; Mark. 10:52 jne.) ja joita ilman Jeesus on ikään kuin voimaton (Matt. 13:58). Kuinka he voisivat tulkita ”aikojen merkkejä” (Matt. 16:3), kun he Israelin tavoin erämaassa ja aikanaan saatanan tavoin (Matt. 4:3–7) vaativat merkkejä vain ”koetellakseen Jeesusta” (Matt. 16:1) ja pitävät mieluummin hänen eksorkismejaan demonin tekona kuin tunnustavat hänelle yliluonnollisen voiman (Mark. 3:22, 29 f. rinnakk.)? Sanaansa kohtaan paatuneille ja sulkeutuneille sydämille sitä tukevat merkit ovat tulkitsemattomia.

Tälle ”sukupolvelle” ei anneta muuta merkkiä kuin Joonan merkki (Matt. 12:39 f.): Jeesus sopii vastustajiensa kanssa kohtaamisen ylösnousemuksensa päiväksi, joka on loistavin merkki mutta myös helpoimmin todennettavissa niille, jotka haluavat näkyviä todisteita; sen todentamisen keinot ovat kuitenkin vain välillisiä (tyhjä hauta, ilmestyminen muutamille: vrt. Matt. 28:1 ff.; Luuk. 24:1). Sen, mikä on uskolle ylin tuki, täytyy ensin olla sen suurin koettelemus.

III. Kirkossa.

1. Tapahtumat. Tämä ylösnousemuksen merkki, uuden Eksoduksen huipentuma (Joh. 13:1), antaa siitä syntyvälle Kirkolle avaimen aiempaan historiaan ja aloittaa uuden merkkien sarjan. Sen on määrä johtaa ihmiset uskoon, jonka se perustaa, ja julistaa kuolleiden ylösnousemusta, sen tuoman pelastuksen täyteyttä (1. Kor. 15:20–28; Room. 4:25).

Kerygman mukaan ihmeet ”vahvistivat” Jeesuksen (Ap. t. 2:22) ja ilmaisivat hänen hyvyyttään (Ap. t. 10:38); näitä teemoja synoptikot kehittelevät ja todistavat näin Kirkon ajattelun edistymisestä, kukin omalla tavallaan. Esimerkiksi kertomuksessa epileptisestä lapsesta, joka kerrotaan kolmessa muodossa, on havaittu erilaisia tarkoitusperiä: Luuk. 9:37–43 kertoo ennen kaikkea hyvyyden ihmeestä; Matt. 17:14–21 f. käsittelee Jeesuksen transsendenssiä ja sitä osuutta, jonka opetuslapset saavat hänen voimastaan; Mark. 9:14–29 ylistää elämän Herran voittoa saatanasta draaman puitteissa, ja draama hahmottelee jo johanneslaista symboliikkaa. On myös vielä selvempiä esimerkkejä siitä uudesta syvyydestä, jonka nämä jaksot saavat pääsiäisen valossa: kirjoittajien tarkoituksen mukaisesti on varmasti ymmärrettävä täydellisimmässä merkityksessään tunnustus Jumalan Poikuudesta, johon ihmeet johtavat (Matt. 14:33; Matt. 27:54), ja nähtävä joissakin niistä kirkollisten todellisuuksien hahmotelma, esimerkiksi eukaristia leipien moninkertaistamisessa ja apostolaatti ihmeellisessä kalansaaliissa (Luuk. 5:1–11).

2. Evankeliumi pääsiäisen valossa.

a). Ylösnousemus paljastaa Kirkolle. Ylösnousemus paljastaa Kirkolle aiempien merkkien täyden merkityksen; Kirkko antaa niille suuren sijan kerygmassaan ja katekeesissaan. Kerygman mukaan ihmeet ”vahvistivat” Jeesuksen (Ap. t. 2:22) ja ilmaisivat hänen hyvyyttään (Ap. t. 10:38): näitä teemoja synoptikot kehittelevät ja todistavat näin Kirkon ajattelun edistymisestä, kukin omalla tavallaan. Esimerkiksi kertomuksessa epileptisestä lapsesta, joka esitetään kolmessa muodossa, on havaittu erilaisia tarkoitusperiä: Luuk. 9:37–43 kertoo ennen kaikkea hyvyyden ihmeestä; Matt. 17:14–21 f. käsittelee Jeesuksen transsendenssiä ja sitä osuutta, jonka opetuslapset saavat hänen voimastaan; Mark. 9:14–29 ylistää elämän Herran voittoa saatanasta draaman puitteissa, ja draama hahmottelee jo johanneslaista symboliikkaa. On myös vielä selvempiä tapauksia: jaksot saavat näin uuden syvyyden pääsiäisen valossa. Kirjoittajien tarkoituksen mukaisesti on varmasti ymmärrettävä täydellisimmässä merkityksessään tunnustus Jumalan Poikuudesta, johon ihmeet johtavat (Matt. 14:33; Matt. 27:54), ja nähtävä joissakin niistä kirkollisten todellisuuksien hahmotelma, esimerkiksi eukaristia leipien moninkertaistamisessa ja apostolaatti ihmeellisessä kalansaaliissa (Luuk. 5:1–11).

b). Johannes menee vielä pidemmälle. Hän antaa ymmärtää, että ”merkit”, jotka toteuttavat vanhan Eksoduksen (4. Moos. 14:22) ja ennakoivat uuden ”hetkeä”, ilmaisivat jo jossain määrin ”kunniaa” (Joh. 2:11; Joh. 11:40), joka tuli ilmi Jeesuksen ”kirkastamisessa” (Joh. 3:14 f.; Joh. 12:32; vrt. Joh. 17:5) ja joka on lihaksi tulleesta Sanasta lähtevän pelastavan voiman loistoa (Joh. 1:14). Jokainen niistä liittyy johonkin puheeseen ja tuo esiin yhden tämän voiman ulottuvuuden: se puhdistaa, antaa anteeksi, tekee eläväksi, valaisee ja herättää kuolleista (Joh. 2:6; Joh. 5:4; Joh. 6:35; Joh. 9:5; Joh. 11:25); useat niistä kuvaavat jopa sakramentteja (kaste, eukaristia…), jotka välittävät tämän voiman vaikutuksia Kirkossa ja ylittävät vanhat merkit, kuten mannan (Joh. 6:32, 49). Ennen kaikkea ihmeet ovat tekoja, jotka Isä antaa Pojalle ilmaisemaan Pojan ja Isän syvää ykseyttä (Joh. 5:17; Joh. 10:37 f.; Joh. 14:9 f.). Kristuksen ”ylennettynä” ylimpänä merkkinä kyljestä (Joh. 19:34) pulpunneen elämän vaikuttavien merkkien tarkasteleminen (4. Moos. 21:8; semeion) merkitsee uskomista, että Jeesus on Kristus, Jumalan Poika, joka toimii Kirkossa, ja elämän saamista hänen nimessään (Joh. 20:30 f.); se merkitsee Isän ja Pojan kirkkauden yhteyden tarkastelemista (Joh. 1:14) ja näin asettumista kolminaisuuden persoonien suhteiden tasolle.

3. Hengen aika. Kun Jeesus on ”heidän kanssaan” (Matt. 28:20), ei ole ihme, että apostolit uudistavat hänen pelastavia tekojaan helluntain moninaisten ihmeiden jälkeen (Ap. t. 3:1–10); hän oli sitä paitsi luvannut heille tämän vallan, lähes institutionaalisen (Mark. 16:17 f.), ja totuttanut heidät käyttämään sitä (Matt. 10:8).

Heidän tekemänsä dynamis-teot (Paavalin ilmaus) ilmentävät konkreettisesti ylösnousseen Jeesuksen pelastavaa voimaa (dynamis) (Ap. t. 3:6, 12, 16; vrt. Room. 1:4) ja saattavat ihmisiä uskoon sekä vauhdittavat evankeliumin sanan julistajia (Mark. 16:20; 1. Kor. 2:4). Tässä vahvistuu ihmeiden välttämätön yhteys sanaan sekä niiden päämäärän kaksi puolta: apologeettinen ja pelastava. Lähetystyöntekijöiden asema korvin kuulleina todistajina (Hepr. 2:3 f.), heidän kestävyytensä (2. Kor. 12:12), rohkeutensa ja pyyteettömyytensä (1. Tess. 2:2–12) kulkevat käsi kädessä ”merkkien ja ihmeiden” kanssa ja erottavat aidot Jumalan sanansaattajat vääristä profeetoista (Ap. t. 8:9–24; Ap. t. 13:4–12); kaiken kantaa Pyhän Hengen kunnia (1. Tess. 1:5; 1. Kor. 2:4; Room. 15:19).

b) Kirkon alkuvaiheessa Henki liitti myös joidenkin uskovien luottamukselliseen rukoukseen ihmeitä (vrt. Matt. 21:21 f.; Jaak. 5:16 ff.): nämä ihmeelliset karismat olivat kuitenkin alisteisia opetuksen korkeammille lahjoille (Joh. 14:12; 1. Kor. 12:28 f.) ja lopulta rakkaudelle, kristillisen elämän ylimmälle ihmeelle (1. Kor. 13:2). Tämä lahja esiintyi rinnakkain sakramenttien kanssa, jotka osittain täyttivät saman tehtävän (vrt. Mark. 6:13; Jaak. 5:13 ff.), mutta joiden hengellinen vaikuttavuus jätti tilaa merkeille, jotka suuntasivat mielen suoremmin ylösnousemukseen ja koko luomakunnan uudistamiseen (Room. 8:10–24; Ilm. 21:2–4).

Näin on yhä tänäänkin. Maailmalla on tosin nyt uskoon johdattajanaan Kirkon monimuotoinen moraalinen ihme, joka näkyy ennen kaikkea sen pyhien kirkkaudessa: heidän sankarillinen ja yhdistävä rakkautensa on varmin merkki Jumalan läsnäolosta (Joh. 13:35; Joh. 17:21). Mutta fyysiset ihmeet jatkuvat yhä, kuten VT:ssa ja UT:ssa, ja suuntaavat katseemme Jumalan sanaan ja lopulliseen Valtakuntaan, herättävät ensimmäiseen kääntymykseen ja uusiin kääntymyksiin (Matt. 18:3) sekä ilmaisevat jumalallista rakkautta elävin teoin. Niin tänään kuin eilenkin tämä kieli jää ylpeän tai uskonnosta piittaamattoman mielen ymmärtämättä; sen taas ymmärtää se, joka tietää, ettei mikään ole Jumalalle mahdotonta (1. Moos. 18:14 = Luuk. 1:37), ja avautuu uskon ja rakkauden vaatimuksille, kun tapahtuman uskonnollinen asiayhteys osoittaa, että Jumala on ”antanut merkin”; kaikki eivät kuitenkaan välttämättä näe siinä ihmettä.

PT

Katso myös: → charismes — foi NT I 2, IV — gloire III 1 — Taikuus 2 b — Sairaus ja parantuminen — Manna — Meri 3 — Teot NT I 2 — parole-de-dieu AT II 2 ; NT I 1 — puissance V — Ilmoitus NT III 1 b — Pelastus AT I 1 ; NT I 2 a — signe

IHMETEKO

Katso: ⟶ Taikuus — Ihme — Teot AT I — signe

IHMISEN SANA

Antiikin yleisen käsityksen mukaan Raamatun maailmassa ihmisen sanaa ei nähdä vain tyhjänä äänenä, pelkkänä ihmisten välisenä viestintävälineenä: sana ilmaisee ihmisen persoonan, osallistuu hänen dynaamisuuteensa ja on tavallaan vaikuttava. Tästä johtuu sen merkitys elämän ohjaamisessa: laatunsa mukaan se tuo lausujalleen kunniaa tai häpeää (Sir. 5:13); kuolema ja elämä ovat sen vallassa (Sananl. 18:21). Ihmisen arvon arvioimisessa sana on siis kuin koetinkivi, jonka avulla häntä voidaan koetella (Sir. 27:4–7). Ymmärrämme, miksi viisauden opettajat juurruttavat oikeaa sanankäyttöä ja tuomitsevat sen virheet: tässä asiassa UT vain toistaa VT:n opetuksen.

1. Sanan väärinkäyttö. Ensinnäkin on lörpöttelijä (Sananl. 10:19; 29:20), joka sortuu tyhmyyteen (Sananl. 10:8; 13:3) ja harkitsemattomuuteen (Sananl. 20:19) ja jota aletaan vihata (Sir. 20:5–8); tyhmä, jonka tunnistaa puheen harha-askeleista (Sir. 20:18 ff.); valheystävä, jolla ei ole lohdutukseksi muuta kuin ”tuulen sanoja” (Job 6:26). Vielä pahempaa on pahojen ihmisten sana, joka on verinen ansa (Sananl. 12:6). Viisaan on varottava panettelua (Sir. 5:14), sillä kieli surmaa enemmän ihmisiä kuin miekka (Sananl. 12:18; Sir. 28:17 f.). Juoruilijoiden sanat otetaan usein vastaan ”kuin herkkupaloina” (Sananl. 26:22), mutta ne haavoittavat julmasti: psalmien kirjoittajat tuomitsevat paljon kärsineiden ihmisten tavoin milloin panettelun, milloin heitä kohtaavan herjauksen (Ps. 5:10; Ps. 10:7). UT:ssa Jaakobin kirje toistaa nämä samat neuvot puheen harha-askeleista (Jaak. 3:2–12): oman kielen valvominen on kristillisen viisauden ensimmäinen vaatimus (vrt. Jaak. 1:26).

Muita vaaroja ovat esimerkiksi jumalanpilkat, epäpuhtaat sanat (Sir. 23:12–21) ja väärät valat. Mooseksen laki kielsi väärät valat (2. Moos. 20:7; 4. Moos. 30:3; 5. Moos. 23:22 ff.). Jottei niitä vannottaisi harkitsemattomasti, Sirak kehottaa rajoittamaan valojen määrää (Sir. 23:7–11). Lopulta Jeesus opettaa vilpittömyyden ihanteen, joka tekee valoista tarpeettomia (Matt. 5:33 ff.), ja apostolinen Kirkko omaksuu tämän ihanteen (Jaak. 5:12; 2. Kor. 1:17 ff.). Puheen synneistä voidaan mainita myös taikauskoinen luottamus sen maagiseen tehoon. Muinaisessa idässä yleistä ja Raamatun ympäristössä tunnettua (pahanenteinen sana: 4. Moos. 22:6; vainajan haamun sana: Jes. 29:4) se on laissa kielletty kuolemanrangaistuksen uhalla, samoin kuin muut taikamenot (3. Moos. 20:6, 27).

2. Sanan oikea käyttö. Toisin kuin syntisten ja tyhmien, viisaiden tulee osata punnita sanansa tarkoin: ajallaan lausuttu sana ja oikea-aikainen vastaus ovat aarre ja ilo (Sananl. 15:23; 25:11), sillä on aika vaieta ja aika puhua (Saarn. 3:7). Siksi sanojaan on hillittävä (Sir. 1:24), puheessaan on käytettävä vaakaa ja punnuksia ja pantava suulle salpa (Sir. 28:25; Ps. 39:2; Ps. 141:3) sekä oltava hidas puhumaan (Jaak. 1:19). Tähän kohtuullisuuteen on vielä liitettävä viisaus ja hyvyys, kuten täydellisellä vaimolla (Sananl. 31:26). Silloin ihmisen sana on kuin syvä vesi, tulviva puro, elämän lähde (Sananl. 18:4; vrt. 5. Moos. 32:13), sillä suu puhuu sydämen kyllyydestä, niin että hyvä ihminen ottaa omastaan esiin aarteen (Luuk. 6:45). Pyhän Hengen vaikutuksesta hän voi rakentaa, kehottaa ja lohduttaa veljiään (1. Kor. 14:3), sillä hänen sanansa ilmaisee silloin Jumalan sanaa.

AF & PG

Katso myös: → Aamen 1 — coeur I — Kieli — Huulet — mensonge — Saarnata II — serment — silence 2 — temoignage AT I — verite AT 2 ; NT I

IHMISRAKKAUS

Katso: ⟶ Ystävä — Rakkaus II — Almu AT 3; NT 2 c.

IISAK

Katso: → Abraham I 2, II 1 — paque I 6 b

ILMESTYMINEN / EPIFANIA

Katso: ⟶ Kristuksen ilmestymiset I — gloire III 2 — jour-du-seigneur NT O — Ilmoitus NT O, III

ILMOITUS

Raamatun uskonto perustuu historialliseen ilmoitukseen; tämä seikka erottaa sen muista uskonnoista. Jotkin niistä eivät turvaudu lainkaan ilmoitukseen: buddhalaisuus lähtee liikkeelle viisaan ihmisen täysin inhimillisestä valaistumisesta. Toiset esittävät sisältönsä taivaallisena ilmoituksena mutta katsovat sen välittäjäksi legendaarisen tai myyttisen perustajan, kuten hermeettisen gnosiksen tapauksessa Hermes Trismegistoksen. Raamatussa ilmoitus sitä vastoin on historiallisesti tavoitettavissa oleva tosiasia; sen välittäjät tunnetaan, ja heidän sanansa ovat säilyneet joko suoraan tai vankassa traditiossa. Koraanin kohdalla asia olisi samoin. Puhumattakaan niistä *merkeistä, jotka todentavat raamatullisen ilmoituksen, tämä ilmoitus ei perustu yhden ainoan perustajan opetukseen: sen nähdään kehittyvän viidentoista tai kahdenkymmenen vuosisadan ajan, ennen kuin se saavuttaa täyteytensä Kristuksen tapahtumassa, Kristuksessa, joka on ilmoittaja vailla vertaa. Kristitylle uskominen merkitsee tämän ilmoituksen vastaanottamista: se saapuu ihmisten luo historian välityksellä.

VT. VT.

Miksi siis tämä ilmoitus? Siksi, että Jumala on äärettömästi ihmisen ajatusten ja sanojen yläpuolella (Job 42:3). Hän on salattu Jumala (Jes. 45:15), sitä saavuttamattomampi, kun synti on saanut ihmisen menettämään läheisen suhteensa häneen. Hänen suunnitelmansa on *salaisuus (vrt. Aam. 3:7); hän ohjaa ihmisen askeleita, vaikka tämä ei ymmärrä tietä (Sananl. 20:24). Olemassaolonsa arvoitusten äärellä (vrt. Ps. 73:21 f.) ihminen ei voi itse löytää tarvittavaa valoa. Hänen täytyy kääntyä sen puoleen, ”jolle kuuluvat salatut asiat” (5. Moos. 29:28), jotta tämä paljastaisi hänelle salaisuutensa, joita on mahdoton tunkeutua selvittämään (vrt. Dan. 2:17 f.), ja saisi hänet näkemään kirkkautensa (2. Moos. 33:18). Mutta jo ennen kuin ihminen on kääntynyt hänen puoleensa, Jumala tekee aloitteen ja puhuu hänelle ensin.

I. Miten Jumala ilmoittaa.

1. Arkaaiset menetelmät. Lähi-idässä käytettiin tiettyjä menetelmiä taivaan salaisuuksien selvittämiseksi: ennustamista, enteitä, unia, arvan kysymistä, astrologiaa jne. VT säilytti pitkään jotakin näistä menetelmistä mutta puhdisti ne polyteistisistä tai maagisista kytköksistään (3. Moos. 19:26; 5. Moos. 18:10 f.; 1. Sam. 15:23; 1. Sam. 28:3) ja antoi niille silti tietyn arvon. Myöntyen kansansa epätäydelliseen ajattelutapaan Jumala uskoi ilmoituksensa näiden perinteisten kanavien välitykselle. Papisto kysyy häneltä neuvoa Urimin ja Tummimin välityksellä (4. Moos. 27:21; 5. Moos. 33:8; 1. Sam. 14:41; 1. Sam. 23:10 ff.), ja tämän pohjalta he antavat oraakkelivastauksia (2. Moos. 18:15 f.; 2. Moos. 33:7–11; Tuom. 18:5 f.). Joosefilla on ”ennustusmalja” (1. Moos. 44:2), ja hän on taitava unien tulkitsija (1. Moos. 40–41). Unien katsotaan näet sisältävän taivaasta saatuja viestejä (1. Moos. 20:3; 1. Moos. 28:12–15; 1. Moos. 31:11 ff.; 1. Moos. 37:5–10), ja näin ajatellaan vielä varsin myöhäiseen aikaan asti (Job 7:13 f.; 1. Sam. 28:6; 1. Kun. 3:5–14); vähitellen kuitenkin erotetaan toisistaan unet, joita Jumala lähettää oikeille profeetoille (4. Moos. 12:6; 5. Moos. 13:2), ja ammattimaisten ennustajien unet (3. Moos. 19:26; 5. Moos. 18:10). Profeetat (Jes. 28:7–13; Jer. 23:25–32) ja viisaat (Saarn. 5:2; Sir. 34:1–6) käyvät taisteluun näitä ennustajia vastaan.

2. Profeetallinen ilmoitus. Profeetat tavallisesti ylittävät nämä menetelmät. Heillä ilmoituksen kokemus ilmenee kahdella tavalla: näkyinä ja Jumalan sanan kuulemisena (vrt. 4. Moos. 23:3, 15). Näyt itsessään jäisivät arvoituksellisiksi; edes profeetta ei voisi *nähdä suoraan jumalallisia todellisuuksia eikä historian tulevaa kulkua. Se, mitä hän näkee, jää symbolien verhoamaksi: ne ovat toisinaan peräisin itämaisten uskontojen yhteisestä aarteistosta (esim. 1. Kun. 22:16; Jes. 6:1 ff.; Hes. 1), toisinaan taas omaperäisesti luotuja (esim. Aam. 7:1–9; Jer. 1:11 ff.; Hes. 9). Joka tapauksessa Jumalan sana tarvitaan näiden symbolisten näkyjen avaimeksi (esim. Jer. 1:14 ff.; Dan. 7:15–18; Dan. 8:15 ff.). Useimmiten Sana tulee profeetoille ilman, että siihen liittyy mitään näkyä, eivätkä he edes kykene sanomaan, millä tavoin se on tullut (esim. 1. Moos. 12:1 f.; Jer. 1:4 f.). Tällainen on perustava kokemus, joka VT:ssa luonnehtii ilmoitusta.

3. Viisauden pohdinta. Toisin kuin profeetat, viisaat eivät esitä oppiaan suoran ilmoituksen tuloksena. Viisaus vetoaa ihmisen pohdintaan, ymmärrykseen ja käsityskykyyn (Sananl. 2:1–5; 8:12–14). Se on kuitenkin Jumalan lahja (Sananl. 2:6), sillä kaikki tieto kumpuaa transsendentista Viisaudesta (Sananl. 8:15; 21:32–36; 9:1–6). Enemmänkin: aineisto, jota tämä Jumalan ohjaama pohdinta käsittelee, kuuluu täydellä oikeudella jumalalliseen ilmoitukseen: *luomakunta, joka omalla tavallaan ilmaisee Luojan (vrt. Ps. 19:1; Sir. 43); historia, joka tekee tiet tunnetuiksi (Sir. 44–50, historiallisia kirjoja lukuun ottamatta); *Kirjoitus, joka sisältää jumalallisen *Lain ja profeettojen sanat (Sir. 39:1 ff.). Tällainen viisaus ei siis ole inhimillistä alkuperää; se on itse ilmoituksen muoto, joka jatkaa profeetallista ilmoitustapaa. Sitä ohjaava jumalallinen Viisaus on näet Hengen tavoin transsendentti todellisuus ja Jumalan olemuksen heijastuma (Viis. 7:15–21); siksi sen ihmisille tuoma valo on yliluonnollisen tiedon valoa (Viis. 7:25 f.; 8:4–8).

4. Apokalypsi. Aivan VT:n lopussa profetia ja viisaus yhdistyvät apokalyptisessa kirjallisuudessa, joka on määritelmän mukaan jumalallisten salaisuuksien ilmoitusta. Tämä ilmoitus liittyy yhtä lailla Viisauteen (Dan. 2:23; 5:11) kuin Jumalan Henkeen (Dan. 4:5, 15; 5:11, 14). Sen lähteinä voivat olla unet ja näyt, mutta se voi myös perustua

Kirjoitusten mietiskelyyn (Dan. 9:1 ff.). Joka tapauksessa Jumalan sana antaa yliluonnollisen tiedon kautta avaimen näihin uniin, näkyihin ja pyhiin teksteihin.

II. Mitä Jumala ilmoittaa.

Jumalallisen ilmoituksen aihepiiri on aina uskonnollinen. Siihen eivät kuulu kosmologinen sekamelska eivätkä metafyysiset spekulaatiot, joita useimpien muinaisten uskontojen pyhät kirjat ovat täynnä (kuten Intian Vedat ja gnostilaiset teokset tai jopa eräät juutalaiset apokryfikirjat). Jumala ilmoittaa suunnitelmansa, jotka viitoittavat ihmiselle pelastuksen tien; hän ilmoittaa itsensä, jotta ihminen voisi kohdata hänet.

1. Jumala ilmoittaa suunnitelmansa.

a) Syntynyt syntiseen sukuun, ihminen ei edes tiedä tarkoin, mitä Jumala tahtoo häneltä. Jumala ilmoittaa hänelle siis toimintasääntöjä: hänen sanansa saa opetuksen ja *lain muodon (2. Moos. 20:1 ff.), ja näin ihmisellä on ”ilmoitettuja asioita”, jotka hänen tulee panna täytäntöön (5. Moos. 29:28). Laki saa kaiken arvonsa tästä jumalallisesta alkuperästä, joka irrottaa sen oikeudellisesta tasosta ja tekee siitä uskonnollisten sielujen ilon (vrt. Ps. 119:24, 97 ff.). Samoin Jumalan kansan instituutiot ovat ilmoituksen kohteita: pappeuteen liittyvät instituutiot (4. Moos. 11:10 f.) ja poliittiset instituutiot (1. Sam. 9:17), samoin kuin jumalanpalvelukseen liittyvät instituutiot (2. Moos. 25:40). Vaikka ne ovat luonteeltaan väliaikaisia, kuten Jumalan kansan koko asema VT:ssa, niillä on silti myönteinen merkitys pelastuksen täyttymisen kannalta UT:ssa: ne ovat sen profeetallisia esikuvia.

b) Toiseksi Jumala ilmoittaa kansalleen niiden tapahtumien merkityksen, joita sen on määrä kokea. Nämä tapahtumat muodostavat pelastussuunnitelman näkyvän kudoksen; ne valmistavat sen lopullista toteutumista ja jo ennakoivat sitä. Tässä kaksinaisessa merkityksessä niillä on salattu puolensa, jota ihmissilmä ei voi nähdä; mutta Jumala ”ei tee mitään paljastamatta salaisuuttaan palvelijoilleen, profeetoille” (Aam. 3:7). Historioitsijat, profeetat, psalmistit ja viisaat paneutuvat kilvan tähän historian uskonnolliseen ymmärtämiseen, joka syntyy Jumalan sanan ja Jumalan tahtomien ja ohjaamien tapahtumien kohtaamisesta. Tapahtumat vahvistavat sanan ja johdattavat ihmiset uskoon (Ps. 45:1–6) saadakseen heidät astumaan ennalta päätettyyn suunnitelmaan.

c) Lopuksi Jumala ilmoittaa vähitellen ”viimeisten aikojen” salaisuuden. Hänen sanansa on *lupaus. Tässä merkityksessä se suuntautuu nykyhetken ja jopa lähitulevaisuuden tuolle puolen, kohti hänen pelastussuunnitelmansa päämäärää. Se ilmoittaa Daavidin sukuhaaran tulevaisuuden (2. Sam. 7:4–16), Jerusalemin ja temppelin lopullisen kunnian (Jes. 2:1–4; vrt. Hes. 40–48), kärsivän Palvelijan ennenkuulumattoman tehtävän (Jes. 52:13–53:12) ja niin edelleen. Tämä profeetallisen ilmoituksen piirre antaa ihmisille ennakoivaa tietoa UT:sta, joka on vielä osaksi esikuvien peitossa mutta hahmottelee jo eskatologisen liiton piirteitä.

2. Jumala ilmoittaa myös itsensä sen kautta, mitä hän täällä maan päällä toteuttaa. Jo hänen *luomisensa ilmaisee hänet, hänen viisautensa ja ylimmän valtansa (Job 25:7–8; Sananl. 8:23–31; Sir. 42:15–43:33). Se on kuin kudottu merkeistä, joiden avulla hänet voidaan kuvata vertauskuvallisesti: pilveen verhoutuneena (2. Moos. 13:21), kuin *tuli, joka leimuaa (2. Moos. 3:2; 1. Moos. 15:17), *myrskyssä jylisevänä (2. Moos. 19:16), lempeänä kuin kevyt tuulenvire (1. Kun. 19:12 ff.)… Pakanat havaitsivat nämä merkit, mutta tulkitsivat niitä usein väärin (Viis. 13:1 f.); ilmoitus antaa nyt Jumalan kansalle mahdollisuuden katsella analogian avulla Luojaa luotujen suuruudessa ja kauneudessa (Viis. 13:3 ff.).

Jumala ilmoittaa itsensä erityisellä tavalla ennen kaikkea Israelin historian kautta. Hänen tekonsa osoittavat, kuka hän on: pelottava Jumala, joka tuomitsee ja taistelee; armahtava Jumala, joka lohduttaa (Jes. 40:1) ja parantaa; väkevä Jumala, joka vapauttaa ja voittaa… Hänen raamatullinen määritelmänsä (2. Moos. 34:6 f.) ei ole filosofisen pohdiskelun tulos, vaan se perustuu elettyyn kokemukseen. Tämä konkreettinen tunteminen, joka syvenee vuosisatojen kuluessa, määrää, millainen ihmisen asenteen tulee olla häntä kohtaan: uskoa ja luottamusta, pelkoa ja rakkautta. Asenne on monisyinen, ja se oikaisee ja täydentää sitä, jonka uskonnollinen ihminen omaksuisi vaistomaisesti. Jumala on näet Luoja ja Herra, kuningas ja valtias; mutta Israelia kohtaan hän osoittautuu myös Isäksi ja aviomieheksi. Siksi hänelle kuuluvaa uskonnollista pelkoa tulee sävyttää sydämellinen *hurskaus (Hoos. 6:6), joka voi johtaa mystiseen läheisyyteen.

Voiko sanoa vielä enemmän, ja ilmoittaako Jumala VT:ssa olemuksensa sisimmän salaisuuden? Tässä astumme sanoin kuvaamattoman alueelle. VT:ssa tunnetaan Jahven *Enkelin salaperäisiä ilmestymisiä, joissa näkymätön Jumala saa ikään kuin aistein havaittavan muodon (1. Moos. 16:7; 1. Moos. 21; 1. Moos. 17; 1. Moos. 31:11; Tuom. 2:1). Siinä tunnetaan Abrahamin, Mooseksen, Elian, Mikaja, Jimlan pojan, Jesajan, Hesekielin, Sakarjan ja muiden näkyjä… Jumalan *kunnia verhoutuu kuitenkin aina vertauskuviin: tulen ja myrskyn kaltaisiin kosmisiin vertauskuviin, jumalallista kuninkuutta kuvaaviin vertauskuviin (1. Kun. 22:19; Jes. 6:1 ff.) ja Babylonian taiteesta saatuihin vertauskuviin (Hes. 1). Joka tapauksessa Jahvea itseään ei koskaan kuvailla (vrt. Hes. 1:27 f.); hänen *kasvojaan ei koskaan nähdä (2. Moos. 33:20), ei edes Mooseksen, joka puhuu hänelle ”suusta suuhun” (2. Moos. 33:11; 4. Moos. 12:8). Ihmiset peittävät vaistomaisesti kasvonsa, jotteivät kiinnittäisi katsettaan häneen (2. Moos. 3:6; 1. Kun. 19:9 f.). Moosekselle hän suo ylimmän ilmoituksen: hän ilmoittaa tälle *Nimensä (2. Moos. 3:14). Tämä kuitenkin jättää hänen olemuksensa salaisuuden koskemattomaksi, sillä hänen vastauksensa — ”Minä olen se, joka on” tai ”Minä

olen se, joka minä olen" — voidaan tulkita salaisuuden ilmaukseksi. Israel ei saa Jumalansa Nimeä omistukseensa niin, että voisi saada hänet valtaansa, kuten ympäröivät pakanat saattoivat saada omat jumalansa valtaansa. Näin Jumala pysyy ehdottoman transsendenttisena ja antaa silti ihmisille mahdollisuuden lähestyä konkreettisesti hänen salaisuuttaan. Vaikka ihmiset eivät vielä pääse hänen olemuksensa sisimpään, hänen *Sanansa ja hänen *Viisautensa vaikutus jo valaisee heitä; hänen *Henkensä pyhittää heidät. "Viimeisinä aikoina" hän tekee enemmän. Silloin "hänen *kunniansa tulee ilmi, ja kaikki liha saa nähdä sen" (Jes. 40:5; Jes. 52:8; Jes. 60:1). Tämä on ylin ilmoitus, jonka toteutumistapaa ei määritellä ennalta. Vasta tapahtuma osoittaa, miten sen on määrä toteutua.

UT. UT.

VT:ssa alkanut ilmoitus saa päätöksensä UT:ssa. Sen sijaan, että se välittyisi monien välikäsien kautta, se keskittyy nyt *Jeesukseen Kristukseen, joka on sekä sen tekijä että kohde. Siinä on erotettava kolme vaihetta. Ensimmäisessä vaiheessa Jeesus itse antaa sen apostoleilleen. Toisessa apostolit ja sitten Kirkko Pyhän Hengen johdolla välittävät sen ihmisille. Kolmannessa vaiheessa se saavuttaa lopullisen täyttymyksensä, kun Jumalan salaisuuden suora näkeminen tulee ihmisillä uskon kautta saatavan tiedon tilalle. Näiden peräkkäisten vaiheiden luonnehtimiseksi UT käyttää monipuolista sanastoa: ilmoittaa (apokalypto), tehdä ilmeiseksi (phaneroo), tehdä tunnetuksi (gnorizo), tuoda valoon (photizo), selittää (exegeomai), näyttää (deiknymi) tai yksinkertaisesti sanoa; ja apostolit profetoivat (kerysso) ja opettavat (didasko) tätä ilmoitusta, joka nyt on *Sana, *Evankeliumi, uskon *salaisuus. Kaikki nämä teemat esiintyvät UT:n eri kirjoituskokoelmissa.

I. Synoptikot ja Apostolien teot.

1. Jeesuksen Kristuksen ilmoitus.

a). Ilmoitus tapahtumien kautta. VT:ssakin Jumalan suunnitelman tunteminen pysyi hämärän peitossa; sen lopullisesta täyttymyksestä, vaikka se oli luvattu, puhuttiin vain vertauskuvin. Nyt lupauksen verhot repäisee ja sen monitulkintaisuuden hälventää Kristuksen tapahtuma. Jeesuksen historiallinen kohtalo, jonka kruunaavat hänen kuolemansa ja ylösnousemuksensa, tekee näet tunnetuksi tämän lupauksen todellisen sisällön toteuttamalla sen todellisuudessa.

b). Ilmoitus sanojen välityksellä. Ilmoitus tapahtumien välityksellä jäisi kuitenkin käsittämättä, ellei Jeesus sanoillaan selittäisi tekojensa ja elämänsä merkitystä. Valtakunnan *vertauksissa* hän "kuuluttaa asiat, jotka ovat olleet kätkettyinä maailman luomisesta asti" (Matt. 13:35); kansalle hän vielä verhoaa opetuksensa vertauskuviin, mutta selittää opetuslapsilleen selvin sanoin tämän Valtakunnan *salaisuuden* (Mark. 4:11 rinnakk.), joka on Jumalan suunnitelman päämäärä. Samoin hän paljastaa heille Kirjoitusten kätketyn merkityksen osoittaessaan, että Ihmisen Pojan täytyy kärsiä, tulla surmatuksi ja nousta kuolleista kolmantena päivänä (Matt. 16:21 rinnakk.). Hänen ansiostaan ilmoitus kulkee siis kohti täyteyttään: "Mikään ei ole verhottu, ellei sen ole määrä tulla ilmi, eikä mikään kätketty, ellei sen ole määrä tulla tunnetuksi" (Mark. 4:22 rinnakk.).

c). Ilmoitus Jeesuksen persoonan välityksellä. Jeesuksen sanojen ja hänen elämänsä tapahtumien tuolla puolen ihmiset pääsevät hänen olemuksensa salaperäiseen keskukseen: juuri siellä he lopulta löytävät Jumalan ilmoituksen. Jeesus ei ainoastaan sisällä itsessään Valtakuntaa ja pelastusta, jota hän julistaa, vaan hän on Jumalan elävä ilmoitus. Elävänä *Jumalan Poikana* hän (Matt. 16:16) yksin tuntee Isän ja voi ilmoittaa hänet (Matt. 11:27 rinnakk.). Hänen persoonansa salaisuus sitä vastoin jää *lihan* ja veren ulottumattomiin: sitä on mahdoton tunkeutua tutkimaan ilman Isän ilmoitusta (Matt. 16:17), joka evätään viisailta ja taitavilta mutta annetaan vähäisille (Matt. 11:25 rinnakk.). Nämä Pojan ja *Isän* läheiset suhteet, joita VT ei tuntenut, muodostavat Jeesuksen tuoman ilmoituksen huipentuman. Silti Pojan salaisuus verhoutuu vaatimattomaan hahmoon: kärsimään kutsutun *Ihmisen Pojan* hahmoon (Mark. 8:31 ff. rinnakk.). Jeesus ei edes ylösnousemuksensa jälkeen ilmesty maailmalle kirkkautensa täyteydessä.

2. Välitetty ilmoitus.

a). Ilmoitus Kirkossa. Jeesuksen teot ja sanat olivat suoraan tiedossa vain harvoilla ihmisillä. Vielä harvemmat uskoivat häneen ja tulivat hänen opetuslapsikseen. Hänen tuomansa ilmoitus oli kuitenkin tarkoitettu koko maailmalle. Siksi Jeesus uskoo sen apostoleilleen ja antaa heidän *tehtäväkseen* välittää sen muille ihmisille (vrt. jo Matt. 10:26 f.); he menevät kaikkeen maailmaan julistamaan evankeliumia kaikille *kansoille* (Matt. 28:19; Mark. 16:15). Siksi tarvittiin kahdenlaisia todistajia niiden *ilmestymisten* ansiosta, joista he pääsivät osallisiksi (Ap. t. 1:8). Ei ainoastaan siinä mielessä, että nähtyään hänet omin silmin ja kuultuaan hänen sanansa he voivat kertoa täsmällisesti, mitä hän oli sanonut ja tehnyt (vrt. Luuk. 1:2), vaan myös siinä mielessä, että Jeesus vahvistaa heidän todistuksensa: "Joka kuuntelee teitä, kuuntelee minua" (Luuk. 10:16). Apostolien teot osoittaa, kuinka näiden todistajien ansiosta Jeesuksen Kristuksen ilmoitus juurtui koko maailman historiaan. Siinä nähdään, kuinka sana leviää Jerusalemista maan ääriin. Konkreettinen hahmotelma, joka ennakoi Kirkon toimintaa, apostolien toiminnan jatkoa helluntaista aikojen loppuun.

b). Ilmoitus ja Pyhän Hengen toiminta. Apostolien teot osoittaa lisäksi, kuinka läheisessä yhteydessä ilmoituksen välittäminen Kirkossa ja Pyhän Hengen toiminta täällä maan päällä ovat. Helluntaipäivästä lähtien

Henki annetaan, ja juuri hän takaa apostolisen todistuksen pätevyyden (Ap. t. 1:8; Ap. t. 2:1–21). Hänen valossaan apostolit havaitsevat samalla sekä Kirjoitusten koko merkityksen että Jeesuksen olemassaolon merkityksen, ja tästä lähtien heidän todistuksensa koskee näitä molempia (vrt. Ap. t. 2:22–41). Kun ilmoitus on näin saatettu ihmisten tietoon, ne heistä, jotka ovat kuuliaisia Hengelle, ottavat sen vastaan uskossa ja astuvat *kasteensa* kautta pelastuksen tielle (Ap. t. 2:41–47).

3. Kohti täydellistä ilmoitusta. Jeesuksen antama ja hänen apostoliensa ja Kirkkonsa välittämä ilmoitus on yhä epätäydellinen, sillä jumalalliset todellisuudet verhoutuvat siinä merkkien taakse. Se kuitenkin ennakoi täydellistä ilmoitusta, joka toteutuu historian lopussa. Silloin Ihmisen Poika ilmestyy kirkkaudessaan (Luuk. 17:30; vrt. Mark. 13:26), ja ihmiset siirtyvät ”nykyisestä maailmasta tulevaan maailmaan”.

II. Apostoliset kirjeet.

1. Jeesuksen Kristuksen ilmoitus.

a). Pelastuksen ilmoitus. Vaikka viittaukset Jeesuksen sanoihin ovat apostolisissa kirjeissä harvinaisia, Kristuksen tapahtuma ja erityisesti hänen kuolemansa ja ylösnousemuksensa ovat niissä sitä vastoin keskeisellä sijalla. Tässä tapahtumassa ilmoitettiin Israelille muinoin luvattu *pelastus. Kristus, *Jumalan Karitsa, on tullut julki viimeisinä aikoina meidän tähtemme (1. Piet. 1:20). Hänet on tuotu julki kerran kaikkiaan, jotta hän tekisi uhrillaan synnin tyhjäksi (Hepr. 9:26). Pelastajamme Kristuksen Jeesuksen ilmestymisessä tuli ilmi Jumalan *armo (2. Tim. 1:10). Hänessä tuli ilmi Jumalan pelastava *vanhurskaus, josta Laki ja *profeetat olivat todistaneet (Room. 3:21; vrt. Room. 1:17). Hänessä paljastui muinoin eläneiltä sukupolvilta kätketty *salaisuus (Room. 16:25; Kol. 1:26; 1. Tim. 3:16); Jumala on tehnyt sen meille tunnetuksi (Ef. 1:9), samoin kuin hän on ilmoittanut sen myös Hallituksille ja Valloille (Ef. 3:10). Tämä salaisuus on pelastussuunnitelman viimeinen salaisuus.

b). Jumalan salaisuuden ilmoitus. Pelastuksen salaisuuden tuolla puolenkin Kristuksessa ilmoittaa meille itsensä Jumalan olemus. Luominen oli hänen näkymättömien täydellisyyksiensä ensimmäinen ilmentymä, joka kuitenkin pian pyyhkiytyi syntisten ihmisten mielistä (Room. 1:19 ff.). Sitten VT oli tuonut ilmoituksen hänen kunniastaan, joskin vielä osittaisen. Lopulta ”Jumala on antanut *kirkkautensa tuntemisen loistaa Kristuksen Jeesuksen kasvoilta” (2. Kor. 4:6), täyttäen Jesajan profeetallisen sanan (Jes. 40:5). Tässä on Kristuksen ilmoituksen syvä merkitys, hänen teoissaan ja persoonassaan.

2. Välitetty ilmoitus. Apostolit eivät ymmärtäneet tätä kaikkea omin neuvoin, vaan sisäisen ilmoituksen ansiosta, joka antoi heille siihen ymmärryksen (vrt. Matt. 16:17). Paavali sai evankeliuminsa Jeesuksen Kristuksen ilmoituksena, kun Jumala näki hyväksi ilmoittaa Poikansa hänessä (Gal. 1:12, 16). Henki, joka tutkii Jumalan syvyyksiä, ilmoitti hänelle *ristin merkityksen: se on todellista viisautta (1. Kor. 2:10). Ilmoituksen kautta Kristuksen salaisuus tehtiin hänelle tunnetuksi, niin kuin kaikille apostoleille ja profeetoille Hengessä (Ef. 3:3 ff.). Siksi apostolin evankeliumi ei ole ihmisen mukainen (Gal. 1:11): se on Jumalan oman *sanan kaiku, ”jumalallinen voima uskovien pelastukseksi” (Room. 1:16). Ilmoittaessaan evankeliumin salaisuuden Paavali tuo kaikkien nähtäväksi tämän salaisuuden taloudenhoidon, joka oli ennen kätketty ja on nyt ilmoitettu (Ef. 6:19; Ef. 3:9 f.). Apostolin sanan merkitys on tämä: se välittää ihmisille jumalallisen ilmoituksen johdattaakseen heidät *uskoon, joka takaa heille pelastuksen.

3. Kohti täydellistä ilmoitusta. Uskon aikakausi kestää kuitenkin vain jonkin aikaa. Sen perustana on ”Jumalan, meidän Vapahtajamme, rakkauden ilmestyminen” Jeesuksen maallisessa elämässä (Tit. 3:4). Se jatkuu, vaikka Jeesus on jo astunut kirkkauteen. Se päättyy, kun suuri Jumalamme ja Vapahtajamme, Kristus Jeesus, ilmestyy kirkkaudessaan, hän, ”meidän toivomme” (Tit. 2:13; vrt. Luuk. 17:30). Tämä Jeesuksen lopullinen ilmoitus (1. Piet. 1:7, 13), tämä paimenten Paimenen ilmestyminen (1. Piet. 5:4), on kristillisen toivon kohteena (2. Tess. 1:7; 1. Kor. 1:7; vrt. Tit. 2:13). Kun Kristus, meidän elämämme, ilmestyy, mekin ilmestymme hänen kanssaan kirkkaudessa (Kol. 3:4). Koko luomakunta kaipaa rakkaudella tätä Jumalan lasten eskatologista ilmoitusta (Room. 8:19–23). Se on salaperäinen, kuvaamaton tapahtuma, jonka jälkeen suora näkeminen tulee uskon tilalle (1. Kor. 13:12; 2. Kor. 5:7).

III. Johanneksen evankeliumi ja kirjeet.

Johanneksen sanastossa ilmoituksen teemaa ilmaistaan ennen kaikkea verbillä ”tuoda ilmi” (phaneroo), mutta ajatus tulee esiin kaikkialla teksteissä.

1. Jeesuksen Kristuksen ilmoitus.

a). Jeesuksen aistittava ilmeneminen. Ilmoituksen keskuksessa on Jeesuksen persoona: hän on *Jumalan Poika, joka tuli lihaksi. Johannes Kastaja oli todistanut, ”jotta hänet tuotaisiin ilmi Israelille” (Joh. 1:31). Hänet todella ”tuotiin ilmi” (1. Joh. 3:5, 8), toisin sanoen hänestä tuli aistihavainnon kohde. Tämä ei ollut maailman silmissä loistava ilmeneminen, jollaisen hänen veljensä olisivat toivoneet (Joh. 7:4), vaan miltei salainen ja paradoksaalinen ilmeneminen, joka huipentui korottamiseen *ristille (Joh. 12:32), sillä sen tarkoituksena oli ennen kaikkea ottaa pois synti ja tuhota Paholaisen teot (1. Joh. 3:5, 8). Vasta ylösnousemuksensa jälkeen Jeesus ilmestyi kirkkaudessa, ja silloinkin hän ilmestyi vain opetuslapsilleen (Joh. 21:14).

b). Jumalan ilmeneminen Jeesuksessa Kristuksessa. Jeesuksen aistittavalla ilmenemisellä oli ylimaallinen merkitys: se oli Jumalan ylin ilmoitus. Ilmoitus Jeesuksen sanoissa: hän, joka Poikana on nähnyt Jumalan, selitti

Jumalan ihmisille (Joh. 1:18), ensin verhottuja sanoja käyttäen, sitten lähtönsä edellä selvästi ja vertauskuvitta (Joh. 16:29). Ilmoitus tekojen kautta: hänen *ihmeensä olivat *merkkejä, joiden välityksellä hän ilmaisi kirkkautensa, jotta häneen uskottaisiin (Joh. 2:11), sillä tämä kirkkaus oli se, jonka hän sai Isältä ainoana Poikana (Joh. 1:14). Näin hän ilmoitti tätä kaksinkertaista tietä ihmisille Jumalan *nimen (Joh. 17:6), toisin sanoen hänen olemisensa salaisuuden, ja kruunasi siten koko VT:n ilmoituksen (vrt. Joh. 1:17). Evankelista, joka on nähnyt, kuullut ja koskettanut elämän Sanaa (1. Joh. 1:1), tiivistää näin kokemuksensa merkityksen: Jeesuksessa elämä tuli ilmi (1. Joh. 1:2), Jeesuksessa tuli ilmi Jumalan *rakkaus meitä kohtaan (1. Joh. 4:9).

2. Ilmoituksen välittäminen. Jeesuksen Kristuksen ilmoitus ei saavuttanut kaikkia ihmisiä. Eivät ainoastaan siksi, että vain harvat tunsivat hänet, vaan ennen kaikkea siksi, että sen vastaanottaminen edellytti sisäistä *armoa: ”Kukaan ei tule minun luokseni, ellei Isä, joka on minut lähettänyt, vedä häntä puoleensa” (Joh. 6:44). Harvat ovat niitä, jotka ”ovat ottaneet vastaan Isän opetuksen” (Joh. 6:45); monet pakenevat valoa ja pitävät enemmän pimeydestä (Joh. 3:19 ff.), koska he kuuluvat *maailmaan eivätkä ole Jumalasta. Jeesus ilmoitti siis Isän nimen vain niille, jotka Isä itse oli ottanut pois maailmasta antaakseen heidät hänelle (Joh. 17:6).

Mutta näille hän uskoi *lähetystehtävän: todistaa hänen puolestaan. Vaikea tehtävä, joka vaatii syvällistä ymmärrystä siitä, mitä Jeesus on sanonut ja tehnyt. Siksi hän lähettää lähtönsä jälkeen heille Pyhän Hengen ohjaamaan heitä koko totuuteen. *Puolustajan avulla apostolinen todistus tekee Jeesuksen Kristuksen ilmoituksen tunnetuksi kaikille ihmisille, jotta he uskoisivat ja saisivat elämän: ”Elämä on tullut näkyviin; me olemme nähneet sen ja todistamme siitä” (1. Joh. 1:2); ”olemme nähneet ja todistamme, että Isä on lähettänyt Poikansa, maailman Pelastajan” (1. Joh. 4:14). Kun jokainen ihminen ottaa tämän todistuksen vastaan, hän voi ensimmäisten todistajien tavoin ”päästä *yhteyteen Isän ja hänen Poikansa Jeesuksen Kristuksen kanssa” (1. Joh. 1:3).

3. Kohti täydellistä ilmoitusta. Lihaksi tulleen Sanan salaisuuden kautta jumalallista kunniaa katsellaan yhä vain *uskossa. Ihminen ”pysyy Jumalassa”, mutta ei ole vielä saavuttanut päämäärää. ”Jo nyt olemme Jumalan lapsia, mutta sitä, mitä meistä tulee, ei ole vielä ilmoitettu.” Tulee päivä, jolloin Kristus ilmestyy kunniassa, tullessaan; silloin myös me ilmestymme hänen kanssaan, ja ”tulemme Jumalan kaltaisiksi, koska näemme hänet sellaisena kuin hän on”. Tällainen on kristillisen toivon kohde.

IV. Ilmestyskirja.

Johanneksen Ilmestyskirja on jo määritelmänsä mukaan ilmoitus (Ilm. 1:1). Se ei enää keskity Jeesuksen maalliseen elämään vaan suuntautuu kohti hänen lopullista ilmestymistään, jonka ennusmerkit sisältyvät Kirkon ja koko maailman historiaan. Kristillisenä profetiana (Ilm. 1:3) se edellyttää tunnetuksi ilmoituksen pelastuksesta, jonka Kristus on tuonut ristillä ja ylösnousemuksellaan. Tässä valossa näkijä tulkitsee uudelleen vanhoja profeetallisia Kirjoituksia (vrt. Ilm. 5:1; Ilm. 10:8 ff.). Kun hän nyt tuntee niiden avaimen, hän käyttää niitä tuodakseen esiin Kristuksen salaisuuden kaikessa laajuudessaan: hänen syntymästään (Ilm. 12:5) ja uhristaan ristillä (Ilm. 1:18; Ilm. 5:6) aina hänen tulemukseensa kunniassa (Ilm. 19:11–16). Hänen todistuksensa olennainen sisältö koskee tätä viimeksi mainittua, Kristuksen tulemista, jota Kirkko kaipaa (Ilm. 22:17).

Näin hänen kirjansa syntyy kahden yhtä luotettavan jumalallisen ilmoituksen kohtaamisesta: toisen, jonka Kirjoitukset tiivistävät, ja Kristuksen ilmoituksen, jonka Kristus on täyttänyt. Näkijä valaisee toista toisella, näitä kahta uskon tiedon lähdettä, ja tuo niihin vielä viimeisen täydennyksen. Hänen ansiostaan Kirkko voi nähdä selvästi historiallisen kohtalonsa: siinä *vaino toimii paradoksaalisesti välineenä Jumalan *voitolle maailmasta ja saatanasta. Koettelemuksensa keskellä kristityt katselevat jo uskossa taivaallista Jerusalemia ja odottavat, että se tulisi heille täysin ilmi. Näin Jeesuksen Kristuksen ilmoitus, hänen, joka on ”sama eilen, tänään ja ikuisesti” (Hepr. 13:8), valaisee koko maailman historiaa alusta loppuun.

BRI & PG

Katso myös: → Kristuksen ilmestymiset I — chatiments 3 — connaitre — dessein-de-dieu — ecouter I — feu — gloire III — image — lumiere-tenebres — montagne II 1 — mystere — parabole II 1, III — parole-de-dieu AT II; NT I — prophete AT I 2 — Viisaus AT II 3; NT III 1 — signe — songes — tradition AT I — transfiguration — verite — voir — yahweh

IMMANUEL

Katso: ⟶ Asettua II 2 — jesus-nom-de II — Jumalan läsnäolo AT I — solitude II 1

INKARNAATIO / IHMISEKSITULO

Katso: → Taivaaseenastuminen II 1 — chair I 3 b, NT 2 c — corps II 2 — corps-du-christ I — fils-de-dieu NT I 3 — jesus-christ — mediateur II 1 — Isä V 3 — Jumalan läsnäolo NT I 1 — visite NT I

INSPIRAATIO

Katso: ⟶ Kirjoitus III, V — esprit-de-dieu AT I; NT I, I

INTOHIMOT

Katso: ⟶ Rakkaus O; I AT 2 — chercher — colere — desir — zele

ISRAEL

VT. VT.

Israel (luultavasti ”Jumala kamppailee”, ”Jumala on väkevä”) tarkoittaa VT:ssa joko kansaa tai sen samannimistä kantaisää, joka samastetaan patriarkka Jaakobiin (1. Moos. 35:10, 20; 1. Moos. 43:8; 1. Moos. 50:2; jne.). Patriarkan kahden nimen eroa selittävä anekdootti perustuu kansanetymologiaan: Israel = ”Hän kamppailee Jumalaa vastaan” (1. Moos. 32:29; Hoos. 12:4).

1. Israel, liiton kansa.

a. Israel, pyhä nimi. Israel ei ole vain etninen nimitys, kuten Edom, Aram ja Moab. Se on pyhä nimi, Liiton kansa nimi. Tämä kansa muodostaa ”Israelin yhteisön” (2. Moos. 12:3, 6), ja juuri tässä ominaisuudessa sille osoitetaan Deuteronomiumin puheet (”Kuule, Israel!…”, 5. Moos. 5:1; 5. Moos. 6:4; 5. Moos. 9:1; vrt. Ps. 50:7; Ps. 81:9) samoin kuin profeetalliset lupaukset (Jes. 41:8; Jes. 43:1; Jes. 44:1; Jes. 48:1).

b. Israel, kahdentoista heimon kansa. Israelilla on kansallisena perusrakenteenaan Jaakobin kahdentoista pojan mukaan nimetyt kaksitoista heimoa, ja näin oli jo Liiton solmimisesta lähtien (2. Moos. 24:4). Vaikka heimojen luettelossa on vähäisiä vaihteluja (vrt. 1. Moos. 49; 5. Moos. 33; Tuom. 5; Ilm. 7:5 ff.), niiden lukumäärä on pyhä luku, joka liittyy jumalanpalvelukseen vuoden kahdentoista kuukauden aikana. Tällaisen historiallisen muodon Jumalan kansa sai täällä maan päällä ensimmäiseksi.

c. Jahve, Israelin Jumala ja Israel, Jahven kansa. Liiton kautta Jumala on ikään kuin sitonut itsensä Israeliin: hän on Israelin Jumala (2. Moos. 17:6; Jer. 7:3; Hes. 8:4), Pyhä (Jes. 1:4; 43:14; Ps. 89:19), Väkevä (Jes. 1:24), Kallio (Jes. 30:29), Kuningas (Jes. 43:15), Lunastaja (Jes. 44:6). Ilmoituksen Jumala astuu näin uskontojen historiaan Israelin omana Jumalana. Israelin puolestaan hän yksin valitsee pelastussuunnitelmansa haltijaksi. Tässäkin Israelille annetut nimitykset ovat merkityksellisiä: se on Jahven kansa (Jes. 1:3; Aam. 7:8; Jer. 12:14; Hes. 14:9; Ps. 50:7), hänen palvelijansa (Jes. 44:21), hänen valittunsa (Jes. 45:4), hänen esikoispoikansa (2. Moos. 4:22; Hoos. 11:1), hänen pyhä omaisuutensa (Jer. 2:3), hänen perintönsä (Jes. 19:25), hänen laumansa (Ps. 95:7), hänen viinitarhansa (Jes. 5:7), hänen maa-alueensa (Ps. 114:2), hänen vaimonsa (Hoos. 2:4)… Israel ei siis kuulu ainoastaan ihmiskunnan poliittiseen historiaan: Jumalan valinnan kautta se on pyhän historian keskipisteessä.

2. Israel ja Juuda.

a. Israelin poliittinen kaksijakoisuus. Kahdentoista heimon pyhä kokonaisuus kätki sisäänsä poliittisen kaksijakoisuuden, joka tuli selvästi näkyviin kuninkaiden aikana: Daavidista tuli ensin Juudan, etelän, sitten Israelin, pohjoisen, kuningas (2. Sam. 2:4; 2. Sam. 5:3). Salomon kuoltua Israel irtautui Daavidin suvusta (1. Kun. 12:19) huutaen: ”Teltoillesi, Israel!” (1. Kun. 12:16; vrt. 2. Sam. 20:1). Näin Jumalan kansa joutui skismaattiseen jakoon. Liiton oppia vastaan olevan tosiasiallisen tilanteen mukaisesti mukautuva profeettojen kieli erottaa tästä lähtien Juudan Israelista, joka usein samastetaan Efraimiin, pohjoisen hallitsevaan heimoon (Aam. 2:4; Hoos. 4:15 f.; Jes. 9:7 ff.; Miika 1:5; Jer. 3:6 ff.).

b. Israel ja juutalaisuus. Samarian kukistumisen jälkeen Juudasta tulee koko Israelin kokoontumisen keskus (2. Kun. 23:19 ff.; 2. Aikak. 30:1 ff.), ja Jerusalemin hävityksen jälkeen kansallisen ennallistamisen ihannekuvaa etsitään vanhasta kahdentoista heimon liitosta. Juudan johtava asema tässä ennallistamisessa selittää, miksi hajaantuneen kansan jäseniä aletaan tästä lähtien kutsua juutalaisiksi ja heidät yhteen kokoavaa instituutiota juutalaisuudeksi (Gal. 1:13 ff.). Mutta samalla nimi Israel saa jälleen yksinomaan pyhän merkityksensä (Neh. 9:15; Sir. 36:11; vrt. Matt. 2:20; Ap. t. 13:17; Joh. 3:10).

3. Uuden Israelin lupaus. Profeettojen eskatologiset oraakkelit julistavat Israelin tulevaisuudessa tapahtuvaa paluuta alkuperäiseen ykseyteen: Israelin ja Juudan yhdistymistä (Hes. 37:15 ff.), kahteentoista heimoon kuuluvien hajalleen joutuneiden israelilaisten kokoamista (Jer. 3:18; Jer. 31:1; Hes. 36:24 ff.; Hes. 37:21 ff.; Jes. 27:12). Tämä on juutalaisen toivon perustava teema (Sir. 36:10). Näiden lupausten hyöty jää kuitenkin vain Israelin jäännöksen osaksi (Jes. 10:20; Jes. 46:3; Miika 2:12; Jer. 31:7). Tästä jäännöksestä Jahve tekee uuden Israelin, jonka hän vapauttaa (Jer. 30:10) ja asettaa jälleen asumaan maahansa (Jer. 31:2), jolle hän antaa uuden liiton (Jer. 31:31) ja uuden kuninkaan (Jer. 33:17). Silloin Israelista tulee kansojen kokoontumisen keskus (Jes. 19:24 f.). Kun ne ovat tunnistaneet hänessä tosi Jumalan läsnäolon (Jes. 45:15), ne kääntyvät hänen puoleensa: niiden kääntymys osuu yhteen pelastuksen (Jes. 45:17) ja Israelin kunnian kanssa (Jes. 45:25).

UT. UT.

1. Evankeliumi ja muinainen Israel. Asioiden kaitselmuksellinen järjestys on tahtonut, että pelastustapahtuma toteutuu Israelissa ja että Israel Liiton kansana saa siitä ensimmäisenä julistuksen. Tämä on jo Johannes Kastajan kasteen tarkoitus (Joh. 1:31). Jeesuksen eläessä Pelastajan ja hänen opetuslastensa lähetystyö rajoittuu yhä yksin Israeliin (Matt. 10:6, 23; Matt. 15:24). Ylösnousemuksensa jälkeen Hyvä uutinen julistetaan ensin Israelille (Ap. t. 2:36; Ap. t. 4:10). Sillä Israel ja kansat, jotka osallistuivat yhdessä kärsimyksen draamaan (Ap. t. 4:27), on kyllä kutsuttu uskoon yhdenvertaisesti (Ap. t. 9:15), mutta tietyssä järjestyksessä: ensin juutalaiset, jotka ovat syntyjään

”israelilaisia” (Room. 9:4), sitten kaikki muut (vrt. Room. 1:16; Room. 2:9 f.; Ap. t. 13:46). Evankeliumin tuoma pelastus täyttää näet niiden toivon, jotka odottavat Israelin lohdutusta (Luuk. 2:25), Israelin pelastusta (Luuk. 24:21) ja kuninkuuden palauttamista Israelille (Ap. t. 1:6). Jeesuksen kautta Jumala on tullut auttamaan Israelia (Luuk. 1:54), osoittamaan sille laupeutta (Luuk. 1:68), suomaan sille kääntymyksen ja syntien anteeksiannon (Ap. t. 5:31). Jeesus on Israelin kunnia (Luuk. 2:32), sen kuningas (Matt. 27:42 rinnakk.; Joh. 1:49; Joh. 12:13) ja sen Pelastaja (Ap. t. 13:23). Hänen ylösnousemukseensa perustuva uusi toivo ei ole muuta kuin Israelin oma toivo (Ap. t. 28:20). Lyhyesti sanottuna Israel on orgaaninen side, joka liittää pelastuksen toteutumisen koko ihmiskunnan historiaan.

2. Uusi Israel. Kuitenkin Jeesuksen myötä on tullut täällä maan päällä esiin uusi Israel, jota profeetalliset lupaukset olivat ennakoineet. Tehdäkseen siitä todellisen instituution Jeesus valitsi kaksitoista apostolia ja muovasi näin Kirkkonsa vanhan Israelin mallin mukaan; vanha Israel oli muodostunut kahdestatoista heimosta. Myös hänen apostolinsa tulevat tuomitsemaan Israelin kaksitoista heimoa (Matt. 19:28 rinnakk.). Tämä Kirkko on eskatologinen Israel, jolle Jumala oli varannut uuden liiton (Hepr. 8:8 ff.): siinä toteutuu kahdentoista heimon joukosta valittujen kokoaminen (Ilm. 7:4). Pyhän kaupungin perustuksena ovat kaksitoista apostolia, ja sen porteissa on kahdentoista heimon nimet (Ilm. 21:12; vrt. Hes. 48:31–34).

3. Vanha Israel ja uusi Israel. Kirkko, uusi Israel, toteuttaa siis vanhan Israelin. Siihen kuuluttiin syntyperän perusteella (Fil. 3:5), ja pakanat suljettiin sen kansalaisuuden ulkopuolelle (Ef. 2:12); mutta nyt ei enää riitä, että kuuluu tähän ”lihan mukaiseen Israeliin” (1. Kor. 10:18), jotta voisi olla osa ”Jumalan Israelia” (Gal. 6:16). Sillä ”Israelin jälkeläiset eivät ole Israel” (Room. 9:6). Jeesuksen ja evankeliumin edessä tapahtuu jakautuminen (vrt. Luuk. 2:34): toiset lankeavat — he etsivät lain vanhurskautta ja paatuvat, kun heille julistetaan uskon vanhurskautta (Room. 9:31; Room. 11:7) —, toiset nousevat, ”tosi-israelilaiset” (Joh. 1:47), jotka muodostavat kirjoitusten ennustaman Israelin jäännöksen (Room. 9:27 ff.) ja joiden joukkoon kääntyneet pakanat liittyvät uudessa Israelissa. Tämä ei tarkoita, että vanha Israel olisi lopullisesti hylätty; mutta silloin, kun sen ymmärtämättömyys evankeliumia kohtaan tuli ilmi, Jumala tahtoi herättää siinä kateutta (Room. 10:19). Kun pakanat ovat kokonaisuudessaan kääntyneet, Israelin osittainen paatumus lakkaa, ”ja niin koko Israel pelastuu” (Room. 11:26): se kuuluu jälleen tähän hengelliseen Israeliin, joka on sen ansiosta päässyt osalliseksi pelastuksesta.

PG

Katso myös: → Liitto AT — circoncision — dessein-de-dieu NT III 2 — eglise II 2, III 2 b — egypte — election — etranger — fils-de-dieu AT I — foi AT — hebreu — heritage AT I 1 — incredulite III — Juutalainen — loi B — talo II 1.2 — Lähetystyö / Missio AT I 2, II — nations — Varjo II 3 — peche II — Kansa — promesses II — puissance I 1 — Valtakunta AT I, II — Skisma AT 2 — serviteur-de-dieu II 1.2 — vigne 2 — vocation II

ISTUTTAA

Katso: ⟶ edifier I 2, III 2,3 — Sadonkorjuu II — semer — vigne

ISÄ

Maailmalle, joka väittää perustavansa ”isättömän veljeyden”, Raamattu ilmoittaa, että Jumala on olemukseltaan Isä. Maanpäällisten isien ja puolisoiden kokemuksesta — heille perhe-elämä tarjoaa keinon käyttää auktoriteettia ja toteuttaa itseään rakkaudessa — ja vastakohtana sille poikkeavalle tavalle, jolla pakanuus siirsi nämä inhimilliset todellisuudet jumaliinsa, VT ilmoittaa elävän Jumalan rakkaudesta ja auktoriteetista Isän ja Yljän kuvien avulla. UT omaksuu ne molemmat, mutta ”täyttää” Isän kuvan ilmoittamalla Jeesuksen ainutlaatuisen pojan aseman ja sen vielä aavistamattoman ulottuvuuden, jonka tämä asema antaa Jumalan isyydelle kaikkia ihmisiä kohtaan.

I. Lihallisen suvun isät.

1. Isäntä ja herra. Horisontaalisella tasolla isä on perheen kiistaton pää: vaimo tunnustaa hänet isännäksi (*baal*, 1. Moos. 20:3) ja ”herraksi” (*adon*); hänen vallassaan ovat lasten kasvatus ja avioliittojen solmiminen (1. Moos. 24:25 ff.; 1. Moos. 28:15), tyttärien vapaus (2. Moos. 21:7) ja jopa lasten elämän tuhoaminen (1. Moos. 38:24; 1. Moos. 42:37). Hänessä ruumiillistuu koko perhe, jonka ykseyttä hän ylläpitää ja jota siitä lähtien kutsutaan *beyt abiksi*, ”isän taloksi” (1. Moos. 34:19). Vastaavasti kun talolla tarkoitetaan klaania (esim. Sak. 12:12 ff.), merkittävää kansanosaa (esim. ”Joosefin taloa”) tai jopa koko kansaa (”Israelin taloa”), näiden ryhmien päämiehen auktoriteetti ymmärretään perheen isän auktoriteetin kaltaiseksi (vrt. Jer. 35:18). Monarkian myötä kuningas on kansan ”isä” (Jes. 9:5), aivan kuten Babylonian Nabonidesta käytetään nimitystä ”isänmaan isä”. Isän nimitystä käytetään myös papeista (Tuom. 17:10; Tuom. 18:19), kuninkaan neuvonantajista (1. Moos. 45:8; Est. 3:13), profeetoista (2. Kun. 2:12) ja viisaista (Sananl. 1:8) jne. (vrt. Jes. 19:11), koska heillä on kasvattajan auktoriteetti. Maanpäälliset ”isät” valmistivat horisontaalisella vaikutuksellaan Israelia ottamaan yhtenä kansana vastaan Jumalan pelastuksen ja tunnustamaan Jumalan Isäkseen.

2. Sukulinjan esi-isä. Isä on jälkeläisten alkuunpanija ja sukulinjan lenkki. Jälkeläisiä siittämällä hän jatkaa itseään (1. Moos. 21:12; 1. Moos. 48:16) ja myötävaikuttaa sukunsa säilymiseen varmistaen, että suvun omaisuus periytyy hänestä polveutuville perillisille (1. Moos. 15:2 f.); jos hän kuolee ilman poikia, häntä pidetään Jumalan rankaisemana (4. Moos. 3:4; 4. Moos. 27:3 f.).

Sukulinjan huipulla esi-isät ovat isiä sanan varsinaisessa merkityksessä: heissä suvun tulevaisuus on ennalta hahmottunut. Samoin kuin Haamin pojan kiroukseen sisältyy kanaanilaisten alistaminen Seemin pojille, Israelin suuruus sisältyy siunauksen ennakointiin ja Abrahamin siunaukseen (1. Moos. 9:20–27; 1. Moos. 12:2). Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin elämänvaiheita rytmittää lupaus lukemattomista jälkeläisistä ja runsaasta maasta, sillä Israelin historia piirtyy heidän historiaansa, samoin kuin naapurikansojen historia Lootin, Ismaelin tai Esaun historiaan, kun heidät oli suljettu lupausten ulkopuolelle (1. Moos. 19:30–38; 1. Moos. 21:12 f.; 1. Moos. 36:1). Vastaavasti jokainen heimo palauttaa asemastaan koko kansan keskuudessa vastuun nimensä antaneeseen esi-isäänsä (1. Moos. 49:4). Sukuluettelot ilmaisevat veriyhteyttä muitakin tai monimutkaisempia suhteita (1. Moos. 10), mutta samalla ne jäsentävät isänpuoleisia sukulinjoja ja korostavat siten esi-isien merkitystä: heidän tekonsa ovat vaikuttaneet heidän jälkeläistensä tulevaisuuteen ja oikeuksiin. Erityisesti pappistraditioiden sukuluettelot (1. Moos. 5; 1. Moos. 11) sijoittavat sukupolvien jatkumon suhteessa Jumalan valintaan ja pelastukseen ja luovat jatkuvuuden Aadamin itsensä ja patriarkkojen välille.

II. Hengellisen sukukunnan isät.

Jos patriarkat ovat ennen kaikkea valitun kansan isiä, syynä ei varsinaisesti ole heidän fyysinen isyytensä vaan lupaukset, jotka ulottuvat sukulinjan rajojen yli ja tavoittavat lopulta kaikki, jotka osoittautuvat heidän uskonsa arvoisiksi. Heidän isyytensä ”lihan mukaan” (Room. 4:1) oli vain väliaikainen edellytys hengelliselle ja universaalille isyydelle, joka perustuu Jumalan erityisen suunnitelman pysyvyyteen ja johdonmukaisuuteen: Jumala on toiminut lakkaamatta Abrahamin valinnasta Jeesuksen kirkastamiseen asti (2. Moos. 3:15; Ap. t. 3:13). Paavali oli tämän hengellisen isyyden teologi, mutta ajatus oli valmisteltu jo VT:ssa.

1. Kohti rodun ensisijaisuuden ylittämistä. Esi-isien isyyden hengellinen ulottuvuus saa VT:ssa yhä suuremman merkityksen sitä mukaa kuin ajatus solidaarisuudesta pahassa ja hyvässä syvenee. Sukupolvesta toiseen kasvava ”isien” joukko ei käsitä ainoastaan patriarkkoja eikä edes vain niitä esi-isiä, joita ylistetään 100-luvulla (Sir. 44–50; 1. Makk. 2:51–61), vaan myös kapinallisia, joiden joukossa jotkut profeetat mainitsevat etunenässä itse Jaakobin, kansalle nimen antaneen (Hoos. 12:2–5 f.; Jes. 43:27). Nämä kapinalliset sitovat jälkeläisensäkin, joiden katsotaan olevan osallisia heidän tottelemattomuuteensa ja rangaistukseensa (2. Moos. 20:5; Jer. 32:18; Bar. 3:4 f.; Valit. 5:7; Jes. 65:6 f.; Dan. 9:16). Koska he ovat jälkeläistensä isiä fyysisen sukulaisuuden perusteella, heidän uskotaan siten todellisen moraalisen isyyden kautta jättävän jälkeläisilleen perinnöksi omat syntinsä tai ainakin rangaistukset, jotka he joutuvat kärsimään. Jeremia ennustaa (Jer. 31:29 f.) ja Hesekiel julistaa välittömästi (Hes. 18) tämän automaattisen palkkakäsityksen vanhentuneeksi: jokaista rangaistaan oman syntinsä mukaan.

Pakkosiirtolaisuudesta lähtien hahmottuu samanlainen edistysaskel hyvään suuntautuvan solidaarisuuden alalla. Jumala ei ole koskaan tullut niin selvästi esiin kansansa ainoana Isänä kuin juuri silloin, kun Abraham ja Jaakob,

joiden perinnön tunkeilijat ovat ottaneet haltuunsa (vrt. Hes. 33:24), näyttävät unohtavan jälkeläisensä (Jes. 63:16): koettelemuksen ytimessä muotoutuu ”laadullinen Israel”, johon eivät kuulu kaikki Abrahamin jälkeläiset lihan mukaan, vaan ainoastaan ne, jotka jäljittelevät hänen vanhurskauden tavoitteluaan ja toivoaan (Jes. 51:1 ff.). Eikö Israelin suku olekin epäpuhdas jo alkuperältään, niin isien kuin äitienkin sukulinjan puolesta (Hes. 16:3)? Eikö kronikoitsijakin itse tunnusta kansansa sukulaisuutta pakanaklaanien kanssa (1. Aikak. 2:18–55)? Eivätkö profeetat julista, että käännynnäiset voivat liittyä lupausten kansaan (Jes. 56:3–8; vrt. 2. Aikak. 6:32 f.)? Aika ei ole kaukana, jolloin Abrahamin ja suurten esi-isien hyvää tuottava isyys, kansallismielisyyden purkauksista huolimatta, toteutuu uskon kautta eikä enää rodun perusteella.

2. Kansasta maailmankaikkeuteen. Sitä mukaa kuin esi-isien isyys ymmärretään hengellisemmäksi, siitä tulee myös yleismaailmallisempaa. Tämä käy selvästi ilmi Abrahamin kohdalla. Pappisperinteen mukaan hänen nimensä merkitsee ”monien isää”, toisin sanoen ”monien kansojen isää” (1. Moos. 17:5). Samoin lupaus 1. Moos. 12:3: ”Sinun kauttasi kaikki maan kansat siunaavat itsensä” muuttuu kreikankielisessä käännöksessä muotoon: ”Sinussa tullaan siunaamaan…” (vrt. Sir. 44:21; Ap. t. 3:25; Gal. 3:8). Sen sijaan, että Septuaginta korottaisi valitun suvun, se korostaa ajatusta, että kaikki kansat tulevat jonakin päivänä osallisiksi Abrahamin siunauksesta.

Johannes Kastaja ja Jeesus vievät nämä universalistiset virtaukset päätökseensä, vaikka niitä yhä usein tasapainottaa vastakkainen taipumus korottaa suku ehdottomaksi arvoksi (Esra 9:2). Johannes julistaa: näistä kivistä Jumala voi herättää Abrahamille lapsia (Matt. 3:9 rinnakk.). Jeesuksen mukaan Abrahamista polveutuminen on niin ikään välttämätöntä pelastukselle, mutta sitä ei määritä sukuun kuuluminen vaan parannus (Luuk. 19:9), patriarkan tekojen jäljittely eli hänen uskonsa (Joh. 8:33–39). Kristus antaa ymmärtää, että Jumala herättää isille pakanoiden kutsumisen kautta uskovista koostuvan hengellisen jälkeläistön (Matt. 8:11).

3. Ennustuksesta elettyyn todellisuuteen. Antamalla Jeesuksen julistukselle ensimmäisen toteutumisen Kirkon elämä antaa pakanoiden opettajalle (1. Tim. 2:7), juutalaistavan kriisin kannustamana, mahdollisuuden syventää samoja teemoja. Paavalille ”lihan mukaisen Israelin” jäsenillä (1. Kor. 10:18), joita ”rakastetaan heidän isiensä tähden” (Room. 11:28), on yhä etusija pelastukseen kutsumisessa niiden lupausten nojalla, jotka heidän isilleen annettiin (Ap. t. 13:17, 32 f.) (Room. 1:16; vrt. Ap. t. 3:26), vaikka monet kieltäytyvät uskomasta lupausten varsinaiseen perilliseen (Gal. 3:16) ja joutuvat siten orjiksi Ismaelin tavoin (Gal. 4:25). Mutta Jumalan Israelissa (Gal. 6:16) ei ole eroa juutalaisten ja pakanoiden välillä (Ef. 3:6): ympärileikatuista ja ympärileikkaamattomista kaikki, olivatpa he kumpia tahansa, tulevat ”Abrahamin uskon” perusteella patriarkan, meidän kaikkien isän, pojiksi ja hänen jälkeläisilleen luvattujen siunausten saajiksi (Gal. 3:7 ff.; Room. 4:11–18). Kasteessa syntyy Lupauksen mukaan uusi Abrahamin lasten hengellinen sukukunta (Gal. 3:27 ff.), jonka ensimmäisiä edustajia aletaan pian kutsua itsekin isiksi (2. Piet. 3:4).

III. Isien Jumalan isyys.

1. Isistä Isään. Ihmisen isyyttä koskevan käsityksen asteittainen hengellistyminen on tehnyt mahdolliseksi Jumalan isyyden ilmoituksen. Jos patriarkkojen isyys näyttää jäävän vaikutuksettomaksi pakkosiirtolaisuuden aikana, tämä tarjoaa tilaisuuden korostaa Jahven isyyden pysyvyyttä (Jes. 63:16); tästä vastakohdasta huolimatta isyys voidaan siis lukea sekä esi-isien että Jumalan hyväksi. Tämä käy ilmi myös niin sanotusta pappiskertomuksesta: asettaessaan Jumalan kuvaksi luodun Aadamin (1. Moos. 1:27), joka itse siittää jälkeläisiä omaksi kuvakseen (1. Moos. 5:1 ff.), sukupolvien sarjan huipulle se vihjaa, että polveutumislinja johtaa aina Jumalaan asti. Myöhemmin Luukas tekee samoin (Luuk. 3:23–38). Paavalille Jumala on ylin Isä, jolle jokainen *patria* (samasta esi-isästä polveutunut ryhmä) on velkaa olemassaolonsa ja arvonsa (Ef. 3:14 f.). Ihmisistä isinä ja Jumalasta löytyy näin samankaltaisuus, jonka perusteella Jumalaa voidaan kutsua Isäksi; vielä enemmän: vain tämä jumalallinen isyys antaa inhimillisille isyyksille niiden täyden merkityksen pelastussuunnitelmassa.

2. Jumalallisen isyyden transsendenssi. Israel ei kuitenkaan nimennyt Jumalaa Isäkseen analogiapäättelyn perusteella, vaan eletyn kokemuksen pohjalta ja ehkä reaktiona naapurikansojen käsityksiä vastaan. Kaikki muinaiset kansat vetosivat jumalaansa isänään. Seemiläisillä tämä tapa juontui hyvin kauas menneisyyteen, ja isällisyyteen sisältyi jumalan suojelijan ja hallitsijan tehtävä, usein myös luojan tehtävä. Ugaritin teksteissä (XIV vuosisata) El, kanaanilaisen jumalpantheonin ylin jumala, saa nimen ”kuningas-isä Shunem”; tällä ilmaistaan hänen valtaansa jumaliin ja ihmisiin. Hänen nimensä El, joka on myös patriarkkojen Jumalan nimi (1. Moos. 46:3), olisi alun perin tarkoittanut šeikkiä ja osoittaisi siten hänen valtaansa siihen nähden, mitä toisinaan kutsutaan ”klaaniksi”.

Tämän ensimmäisen merkityksen mukaisesti ajatus jumalallisesta isyydestä saattoi siirtyä Raamattuun. Oli kuitenkin olemassa toinen merkitys, jonka VT torjuu. Foinikialainen El, jota egyptiläisen Minin tavoin verrattiin härkään, hedelmöitti vaimonsa ja siitti muita jumalia. Elin poika Baal oli erikoistunut hedelmöittämään ihmispareja, eläimiä ja maata jumalattaren kanssa tapahtuvan yhtymisensä rituaalisen jäljittelyn avulla. Jahve taas on ainutlaatuinen: hänellä ei ole seksuaalista toimintaa, puolisoa eikä poikia lihallisessa mielessä. Jos runoilijat toisinaan kutsuvat enkeleitä ”Jumalan pojiksi” (5. Moos. 32:8; Ps. 29:1; Ps. 89:7; Job 1:6 ff.), ruhtinaita ja tuomareita (Ps. 82:1, 6) tällä nimityksellä, he samalla rajaavat itsensä erilleen syyrialais-foinikialaisista lähteistään: näin nämä pelkät

luodut alistetaan Jumalalle, jolle ei lueta minkäänlaista fyysistä isyyttä. Jos Jahve on siittäjä (5. Moos. 32:6), se on ilmeisesti ymmärrettävä moraalisessa merkityksessä: hän ei ole jumalien isä eikä jumalattaren puoliso, vaan samanaikaisesti (siis kuvaannollisessa merkityksessä) kansansa isä ja puoliso (Hoos., Jer.). Jos hän on Isä myös luojana (Jes. 64:7; Mal. 2:10; vrt. 1. Moos. 2:7; 1. Moos. 5:1 ff.), se ei tapahdu hirviömäisten teogonioiden välityksellä, kuten babylonialaisissa myyteissä. Lopuksi Jumalalla, joka suvereenisti ”kutsuu viljan” (Hes. 36:29), ei ole mitään yhteistä hedelmöittävän Baalin eikä hänen eroottisten kulttiensa magian kanssa, jota profeetat inhoavat; eikä Jumala halua, että häneen vedotaan isänä samalla tavoin kuin Baaliin vetoavat hänen palvojansa (Jer. 2:27). Kaikki tapahtuu ikään kuin Israelin johtajat olisivat tahtoneet puhdistaa naapuriensa keskuudessa vallinneen käsityksen jumalallisesta isyydestä kaikista sen seksuaalisista vivahteista ja säilyttää siitä vain pätevän puolen: perheenpäämiehiä ja esi-isiä koskevan yhteiskunnallisen sanaston siirtämisen Jumalaa koskevaksi.

3. Jahve, Israelin isä. Aluksi jumalallinen isyys ymmärretään ennen kaikkea kollektiivisesta ja historiallisesta näkökulmasta: Jumala ilmoitti itsensä Israelin isänä Eksoduksen aikaan osoittamalla olevansa sen suojelija ja ravitsija sekä samalla sen herra; perusajatuksena on hyvää tekevä hallintavalta, kaitselmusta, joka edellyttää alistumista ja luottamusta (2. Moos. 4:22; 4. Moos. 11:12; 5. Moos. 14:1; Jes. 1:2 ff.; Jes. 30:1; Jer. 3:14). Hoosea ja Jeremia säilyttävät tämän ajatuksen mutta rikastavat sitä korostamalla Jahven suurta hellyyttä (Hoos. 11:3, 8 f.; Jer. 3:19; Jer. 31:20). Pakkosiirtolaisuudesta lähtien samaa, valintaan perustuvaa Jumalan isyyden teemaa kehitetään edelleen (Jes. 45:10 f.; Jes. 63:16; Jes. 64:7 f.; Tob. 13:4; Mal. 1:6; Mal. 3:17), ja Messias lisää siihen lapseksiottamisen ajatuksen (5. Moos. 32:10). Myös jotkut psalmistat (Ps. 27:10; Ps. 103:13) ja viisaat (Sananl. 3:12; Sir. 23:1–4; Viis. 2:13–18; Viis. 5:5) pitävät jokaista vanhurskasta Jumalan Poikana, toisin sanoen hänen hellän suojelunsa kohteena. Tämä yksilökohtainen sovellus ei olisi aivan uusi, jos voitaisiin olla varmoja siitä, että vanhoissa teoforisissa nimissä, kuten Abieser (Joos. 17:2), sanan ab (isä) loppuosa on ensimmäisen persoonan suffiksi, jolloin nimen voisi kääntää: ”Isäni on apu.”

4. Jahve, kuninkaan isä. Daavidista lähtien jumalallista isyyttä vaaditaan erityisesti kuninkaalle (2. Sam. 7:14 f.; Ps. 2:7; Ps. 89:27 f.; Ps. 110:3 LXX), jonka kautta Jumalan suosio ulottuu koko hänen edustamaansa kansaan. Kaikkia muinaisen Lähi-idän kuninkaita pidettiin jumalansa ottopoikina; ja sanat ”Sinä olet minun poikani” (Ps. 2:7) esiintyvät sellaisinaan babylonialaisessa lapseksiottamisen kaavassa. Muualla kuin Israelissa jumalan vaatimukset ovat useimmiten oikkuja, kuten käy ilmi Mešan steelasta Kemoshin kohdalla (vrt. 2. Kun. 3); Egyptissä taas hän on faaraon isä lihallisessa merkityksessä. Jahve sitä vastoin on Jumala, joka ylittää lihallisen järjestyksen ja asettaa kuninkaiden moraalisen käytöksen vastuuseen (2. Sam. 7:14).

Nämä kuninkaallista lapseutta koskevat tekstit tuovat esiin Jeesuksen ainutlaatuisen lapseuden ilmoituksen, sillä Juudan kuninkaiden kautta hahmottuu jo lopullinen Messias. Siihen annetaan toinen lähestymistapa pakkosiirtolaisuuden jälkeen, kun Viisaus esitetään Jumalan tyttärenä, joka edeltää kaikkia luotuja ja kokoaa itseensä toivon, joka Nathanin profetiasta lähtien liittyi Daavidin dynastiseen seuraantoon (Sananl. 8).

IV. Jeesus ilmoittaa Isän.

Kristillisen ajan kynnyksellä Israel on yhä täysin tietoinen siitä, että Jumala on kansansa ja jokaisen uskollisensa Isä. Isä-nimitys on hyvin harvinainen apokalypseissa ja Qumranin teksteissä, jotka ehkä pelkäävät, miten hellenismi sitä käyttää; rabbiinisissa kirjoituksissa se taas on yleinen. Niissä esiintyy jopa sellaisenaan kaava ”Isä meidän, joka olet taivaissa” (Matt. 6:9).

Jeesus Kristus vie täyttymykseen juutalaisen pohdinnan parhaat oivallukset Jumalan isyydestä. Kuten psalmin köyhälle, jolle ”sydämeltään puhtaiden” ihmisten yhteisö, ainoa todellinen Israel (Ps. 73:1), edustaa ”Jumalan poikien sukukuntaa” (Ps. 73:15), Jeesus ajattelee yhteisöä (hän saa meidät sanomaan ”Isä meidän”, ei ”Isäni”), joka muodostuu ”kaikkein pienistä ja vähäisistä”, joille Isä ilmoittaa salaisuutensa ja joista jokainen on henkilökohtaisesti Jumalan poika (Matt. 6:4, 6, 18). Jeesus tuo kuitenkin uutta ylittämällä sen universalismin, johon eräs myöhäisjuutalaisuuden suuntaus oli jo päätynyt. Vaikka tämä suuntaus liittikin Jumalan isyyden hänen Luojan asemaansa, se ei vielä päätellyt, että Jumala olisi kaikkien ihmisten Isä ja että kaikki ihmiset olisivat veljiä (vrt. Jes. 64:7; Mal. 2:10). Vaikka se käsitti Jumalan laupeuden ulottuvan ”kaikkeen lihaan” (Sir. 18:13), se yleensä lisäsi, että vain Jumalan pojat, toisin sanoen Israelin vanhurskaat, kokevat sen täydessä määrin (Viis. 12:19–22; vrt. 2. Makk. 6:13–16). Käytännössä se sovelsi vain heihin deuteronomisen teeman (5. Moos. 8:5) Jahven ojennuksesta, jota isällinen rakkaus innoittaa (Sananl. 3:11 f.; vrt. Hepr. 12:5–13). Jeesuksen mukaan ”kaikkein pienistä” koostuvaan yhteisöön, joka tosiasiassa rajoittuu vielä niihin katuviin juutalaisiin, jotka tekevät Isän tahdon (Matt. 21:31 ff.), tulee kuulumaan myös pakanoita (Matt. 25:32 ff.), jotka anovat ”valtakunnan pojilta” (Matt. 8:12).

Tälle uudelle Israelille, joka periaatteessa on jo avoin kaikille, Isä antaa runsain määrin kaikkea tarpeellista (Matt. 6:26, 32; Matt. 7:11), ennen kaikkea Pyhän Hengen (vrt. Luuk. 11:13), ja ilmaisee laupeudellisen hellyytensä suunnattoman runsauden (Luuk. 15:11–32). Riittää, että tunnustamme nöyrästi tämän ainutlaatuisen isyyden (Matt. 23:9) ja elämme lapsina, jotka rukoilevat Isäänsä (Matt. 7:7–11), luottavat häneen (Matt. 6:25–34) ja alistuvat hänelle jäljittelemällä hänen yleismaailmallista rakkauttaan (Matt. 5:44 f.), hänen taipumustaan antaa anteeksi (Matt. 18:33; vrt. Matt. 6:14 f.), hänen laupeuttaan (Luuk. 6:36; vrt. Luuk. 10:29) ja jopa hänen täydellisyyttään (Matt. 5:48). Vaikka

Isän jäljittelyn teema ei ole uusi (niinpä Luuk. 6:36 esiintyy myös targumissa), uutta on se, että nyt painotetaan sen soveltamista keskinäiseen anteeksiantoon ja vihollisten rakastamiseen. Jumala ei koskaan ole niin paljon Isämme kuin rakastaessaan ja antaessaan anteeksi, emmekä me koskaan ole niin paljon hänen poikiaan kuin toimiessamme samoin kaikkia veljiämme kohtaan.

V. Jeesuksen Isä.

1. Jumala on ilmoittanut itsensä Jeesuksen kautta ainutlaatuisen Pojan Isänä. Jeesus antaa ymmärtää, että Jumala on hänen Isänsä ainutlaatuisessa merkityksessä, erottamalla toisistaan ilmaukset ”minun Isäni” (esim. Matt. 7:21; 11:27 rinnakk.; Luuk. 2:49; 22:29) ja ”teidän Isänne” (esim. Matt. 5:45; 6:1; 7:11; Luuk. 12:32), esittämällä itsensä toisinaan Poikana (Mark. 13:32), rakastettuna Poikana, toisin sanoen ainoana Poikana (Mark. 12:6 rinnakk.; vrt. Mark. 1:11 rinnakk.; Mark. 9:7 rinnakk.), ja ennen kaikkea ilmaisemalla tietoisuutensa heidän välisestään niin läheisestä ykseydestä, että hän tuntee kaikki Isän salaisuudet ja voi yksin ilmoittaa ne (Matt. 11:25 ff.). Näiden sanojen ”Isä” ja ”Poika” transsendentti merkitys, joka (ainakaan ilmauksessa ” Jumalan Poika”, jota Jeesus sitä paitsi vältti) ei ole itsestään selvä eivätkä hänen keskustelukumppaninsa sitä havainneet (kohdassa Luuk. 4:41 ”Jumalan Poika” merkitsee samaa kuin ”Jumalan pyhä”), vahvistuu myös arvonimestä ” Ihmisen Poika” ja vaatimuksesta saada käyttää luotua todellisuutta suurempaa auktoriteettia. Sitä vahvistaa myös Jeesuksen rukous, jossa hän puhuttelee Isäänsä sanomalla ”Abba” (Mark. 14:36), joka vastaa meidän ”isi”-sanaamme: tällaisesta tuttavallisuudesta ei ole esimerkkiä ennen häntä, ja se ilmaisee vertaansa vailla olevaa läheisyyttä.

2. Isyytensä salaisuudessa Jumala antaa itselleen vertaisen. Ensimmäiset teologit avaavat, mitä synoptikot sanovat ”meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen Isästä” (Room. 15:6; 2. Kor. 1:3; 2. Kor. 11:31; Ef. 1:3; 1. Piet. 1:3). He puhuvat hänestä usein nimityksellä Isä, ja myös häntä he ajattelevat, kun he sanovat yksinkertaisesti *ho Theos* (esim. 2. Kor. 13:13). Paavali käsittelee Isän ja Pojan välisiä suhteita pelastuksen toimijoina. Kun hän kuitenkin puhuu Jumalan ”omasta Pojasta” ja asettaa tämän adoptiopoikien rinnalle (Room. 8:15, 29, 32), ja kun hän lukee rakastetulle Pojalleen itse luomistyön (Kol. 1:13, 15 ff.), tämä edellyttää, että Jumalassa on transsendentin isyyden salaisuus.

Johannes menee vielä pidemmälle. Hän nimittää Jeesusta Ainosyntyiseksi, toisin sanoen ”ainoaksi ja rakastetuksi Pojaksi” (Joh. 1:14, 18; Joh. 3:16, 18; 1. Joh. 4:9). Hän korostaa tätä poikuutta vastaavan isyyden ainutlaatuisuutta (Joh. 20:17), Isän ja Pojan tahdon täydellistä ykseyttä (Joh. 5:30) ja heidän toimintansa ykseyttä (Joh. 5:17–20), joka ilmenee ”ihmeteoissa, jotka toinen antaa toisen tehtäväksi” (Joh. 5:36), heidän keskinäistä sisäistä läsnäoloaan (Joh. 10:38; Joh. 14:10 f.; Joh. 17:21), heidän keskinäistä läheisyyttään tuntemisessa ja rakkaudessa (Joh. 5:20, 23; Joh. 10:15; Joh. 14:31; Joh. 17:24 ff.) sekä heidän keskinäistä kirkastamistaan (Joh. 12:28; Joh. 13:31 f.; Joh. 17:1, 4 f.). Juutalaiset siirtyvät toiminnan tasolta olemisen tasolle ja ymmärtävät Jeesuksen lausumat väitteiksi hänen tasa-arvoisuudestaan Jumalan kanssa (Joh. 5:17 f.; Joh. 10:33; Joh. 19:7). He ovat oikeassa: Jumala on todella Jeesuksen oma Isä; Jeesus oli olemassa jo ennen Abrahamia (Joh. 8:58), jumalallisena Logoksena, jonka oli määrä ilmoittaa Isä (Joh. 1:1, 18).

3. Ihmiseksi tulleena Poika pysyy Isälle alamaisena. Vaikka Jeesuksen arvo Poikana tekee hänestä Jumalan vertaisen, Isä kuitenkin säilyttää isälliset etuoikeutensa, kuten Kristus itse (Matt. 26:39 rinnakk.; Matt. 11:25 f.; Matt. 24:36 rinnakk.) ja UT:n kirjoittajat osoittavat. Alkuperäinen kerygma (esim. Ap. t. 2:24) ja Paavali (esim. 1. Tess. 1:10; 2. Kor. 4:14) lukevat Jeesuksen ylösnousemuksen hänen teokseen. Pelastus lähtee hänestä: juuri hän valitsee ja kutsuu kristityn (esim. Room. 8:3 f.; Gal. 1:15) ja vanhurskauttaa (esim. Room. 3:26; Room. 8:30). Jeesus on vain välttämätön välittäjä: Isä lähettää hänet (Gal. 4:4; Room. 8:3), luovuttaa hänet (Room. 8:32), uskoo hänelle tehtäväksi työn (esim. Joh. 17:4), sanat, jotka hänen on lausuttava (Joh. 12:49), ja ihmiset, jotka hänen on pelastettava (Joh. 6:39 f.). Isä on kaiken lähde ja päämäärä (1. Kor. 8:6); siksi Poika, joka toimii ainoastaan hänestä riippuvaisena (Joh. 5:19; Joh. 14:10; Joh. 15:10), alistuu hänelle aikojen lopussa niin kuin hänelle päänään (1. Kor. 15:28; 1. Kor. 11:3).

VI. Kristittyjen Isä.

Jos ihmisillä on valta tulla Jumalan lapsiksi (Joh. 1:12), se johtuu siitä, että Jeesus on sitä luonnostaan. Synoptikkojen Kristus antaa tästä ensimmäiset valonpilkahdukset: hän samastaa itsensä omiinsa (esim. Matt. 18:5; Matt. 25:40), kutsuu itseään heidän veljekseen (Matt. 28:8) ja nimittää kerran itsensä ja heidät yhteisesti ”pojiksi” (Matt. 17:26). Mutta täyden valon tuo meille Paavali. Hänen mukaansa Jumala vapauttaa meidät orjuudesta ja ottaa meidät pojikseen (Gal. 4:5 ff.; Room. 8:14–17; Ef. 1:5) kasteuskossa, joka tekee meistä yhden olennon Kristuksessa (Gal. 3:26 ff.) ja Kristuksesta esikoispojan, joka jakaa ”veljiensä” kanssa isällisen perinnön (Room. 8:17, 29; Kol. 1:18). Henki, joka on tämän lapseksi ottamisen sisäinen vaikuttaja, on myös sen todistaja; hän todistaa sen innoittamalla meissä Kristuksen oman rukouksen, johon hän meitä muovaa: Abba (Gal. 4:6; Room. 8:14 ff.; Room. 8:29). Pääsiäisestä lähtien Kirkko ilmaisee Isä meidän -rukousta rukoillessaan tietoisuutensa siitä, että sitä rakastetaan samalla rakkaudella, jolla Jumala ympäröi ainoaa Poikaansa (vrt. 1. Joh. 3:1); tätä Luukas epäilemättä vihjaa antaessaan meidän sanoa vain: ”Isä!” (Luuk. 11:2), kuten Kristus. Rukouksessa ilmenevä lapseutemme näkyy myös veljesrakkaudessa: jos rakastamme Isäämme, emme voi olla rakastamatta myös kaikkia hänen lapsiaan, veljiämme: ”Jokainen, joka rakastaa häntä, joka on synnyttänyt, rakastaa myös hänestä syntynyttä” (1. Joh. 5:1).

PT

Katso myös: → Abraham I 3, II 2 — Jäähyväiset AT — Rakkaus I 1 NT 4 — Auktoriteetti AT I 1,2; NT II 2 — benediction II 2, III 2, IV 2,3 — dieu NT IV — education I — election AT I 1 — esprit-de-dieu — exemple AT I — fecondite — fils-de-dieu — frere AT 2 — generation — homme I 1 d. 2 — jesus-christ I 2 — talo I 1 — Äiti — Laupeus O — Nimi NT IV 2,3 — Leipä — Paimen ja lauma — Isänmaa I — Kansa AT II 1 — priere III 1, V 2 d — providence — Ilmoitus NT I 1 c — sepulture — tendresse — maa AT II 1 — unite III

ISÄNMAA

Isänmaa, ”isien maa”, on yksi kansan kokemuksen olennaisista puolista. VT:n kansalle isänmaalla oli tärkeä sija uskossa ja toivossa. Tämä oli kuitenkin vain ilmoituksen valmistava vaihe, sillä lopulta Jumala on tehnyt tunnetuksi toisen isänmaan olemassaolon, johon kaikki ihmiset on määrätty.

VT.

1. Isänmaan kokemus. Jumalan kansan historia alkaa juuriltaan irrottamisella: Abrahamin on jätettävä isänmaansa ja lähdettävä toiseen maahan, josta hän ei vielä tiedä mitään (1. Moos. 12:1 f.). Hänen sukunsa uusi juurtuminen saa kuitenkin toteutua vasta pitkän ajan kuluttua. Kanaanissa oleskellessaan patriarkat ovat muukalaisia ja vieraita (1. Moos. 23:4; Hepr. 11:13); maan perintö luvataan heille (1. Moos. 12:7), mutta sitä ei vielä anneta. Samoin myös Egypti, jossa he oleskelevat, on heille vieras maa (vrt. 1. Moos. 15:13). Vasta Eksoduksen ja Siinain liiton jälkeen Jumalan lupaus täyttyy: Kanaanista tulee heidän oma maansa, maa, jolla on suuri uskonnollinen merkitys. Sillä se ei ainoastaan ole saatu Jumalalta lahjana eikä ainoastaan sisällä isien hautoja (1. Moos. 47:30; 1. Moos. 50:5; Neh. 2:3 ff.), vaan Jumalan asuinpaikka siellä — ensin liitonarkin pyhäkkö, sitten Jerusalemin temppeli — antaa sille pyhän arvon. Kaikista näistä syistä se näyttää liittyvän uskoon.

2. Juuriltaan irrottamisen kokemus. Mutta Israel kokee myös päinvastaista. Lopulta kaksinkertainen kansallinen katastrofi runtelee tämän rakkaan isänmaan. Samalla kansa siirretään kauas siitä, ja se kokee juuriltaan irrottamisen. Pakkosiirtolaisuus vain vahvistaa juutalaisten kiintymystä isänmaahan (Ps. 137:1–6), jonka onnettomuuksia he surevat. He ymmärtävät silloin, että katastrofin syynä on pohjimmiltaan kansallinen synti, jonka Jumala on rangaissut esimerkillisellä tavalla (Valit. 1:8, 18; Jes. 64:4 ff.; Neh. 9:29 ff.). Niin kauan kuin koettelemus jatkuu, nöyryytetty tai kaukainen isänmaa on keskeisellä sijalla heidän rukouksissaan (Neh. 9:36 f.), huolenaiheissaan (Neh. 2:3) ja tulevaisuudentoiveissaan (Tob. 13:9–17; Bar. 3:40–5:9). Menneisyyden instituutioihin kiinnittyneinä he pyrkivät jatkuvasti rakentamaan ne uudelleen ja onnistuvat siinä jossain määrin. Samalla he löytävät profeettojen julistuksista kirkastuneen kuvan tulevasta isänmaasta: uusi pyhä maa ja uusi Jerusalem, uudelleen yhdistyneen maan keskuksena, saavat takaisin löydetyn paratiisin hahmon. Niinpä isänmaa on juutalaisille samalla kertaa konkreettinen todellisuus, joka muistuttaa kaikkia muita ihmisten isänmaita, ja ihanteellinen käsitys, joka puhtautensa ja suuruutensa puolesta erottuu kaikista nationalistista ideologioista, joihin ihmisten unelmat kiteytyvät. Vaikka tämä käsitys ei ole monikansallinen, kuten samana aikana vallinnut käsitys Rooman valtakunnasta, se pyrkii kuitenkin yleismaailmallisuuteen Israelin kutsumuksen tähden: Abrahamissa siunataan kaikki maan sukukunnat (1. Moos. 12:3), ja Siionista tulee kaikkien isänmaiden äiti (Ps. 87).

UT.

1. Jeesus ja hänen isänmaansa. Ollakseen täysin ihminen Jeesus koki myös isänmaan. Hänen isänmaansa ei ollut mikä tahansa maa, vaan maa, jonka Jumala oli antanut perinnöksi kansalleen. Hän rakasti tätä isänmaata koko sydämestään, sitäkin enemmän, koska hänen oma tehtävänsä tarjosi sille tilaisuuden uuteen murhenäytelmään. Koska juutalainen isänmaa ei ollut aikanaan tunnistanut profeettojen ääntä, se lopulta halveksii häntä, joka paljastaa sille sen todellisen kutsumuksen. Nasaretissa, isiensä kylässä, Jeesus torjutaan: profeetta jää vaille tunnustusta vain omassa isänmaassaan (Matt. 13:54–57; Joh. 4:44). Jerusalemissa, kansallisessa pääkaupungissa, Jeesus tietää menevänsä sinne vain kuollakseen (Luuk. 13:33). Siksi hän itkee syyllisen kaupungin tähden, sillä se ei tunnistanut aikaa, jolloin Jumala vieraili sen luona (Luuk. 19:41; vrt. Luuk. 13:34 f. rinnakk.). Juutalaisten maallinen isänmaa kulkee siis peruuttamattomasti kohti tuhoaan, koska se ei täyttänyt sitä, mitä Jumala siltä odotti. Uusi katastrofi osoittaa kaikkien silmissä, että Jumala ottaa siltä pois tehtävän, joka sille oli tähän asti uskottu pelastussuunnitelmassa (Mark. 13:14–19; Luuk. 19:43 f.; Luuk. 21:20–23).

2. Uusi isänmaa. Uusi kansa, joka on Kirkko, ei poista ihmisten juurtumista maalliseen isänmaahan, kuten jotkin nykyiset ideologiat yrittävät tehdä. Isänmaanrakkaus pysyy heille aina velvollisuutena, perherakkauden jatkeena. Niinpä juutalaista alkuperää olevat kristityt pysyvät kiintyneinä Israelin isänmaahan, kuten Jeesuskin oli; toisaalta pyhä Paavali vaatii itselleen Rooman kansalaisoikeutta, joka hänellä on syntymän perusteella (Ap. t. 22:27 f.). Israelin isänmaa on kuitenkin nyt menettänyt pyhän merkityksensä, joka on siirtynyt korkeampaan todellisuuteen. Kirkko on ylhäinen Jerusalem, jonka lapsia me olemme (Gal. 4:26), niin kuin israelilaiset olivat maallisen Jerusalemin lapsia. Siellä ylhäällä meillä on kansalaisoikeutemme (Fil. 3:20); näin kaikki ihmiset voivat saada osansa uuden isänmaan kokemuksesta. Muinoin pakanat olivat muukalaisia Israelin kaupungissa (Ef. 2:12), mutta nyt he jakavat juutalaisten kanssa kunnian olla pyhien kansalaisia (Ef. 2:19). Niinpä taivas on todellinen isänmaa, jonka esikuva Israelin isänmaa, maallisten isänmaiden joukosta valittuna, oli: merkityksellinen mutta väliaikainen. Meillä ei ole täällä pysyvää asuinsijaa, vaan etsimme tulevaa (Hepr. 13:14). Juuri tätä isänmaata Jumala jo muinoin valmisti patriarkoille; Kanaanin maan tuolla puolen he kaipasivat jo koko uskollaan tätä parempaa isänmaata (Hepr. 11:14 ff.). Jokaisen ihmisen tulee tehdä samoin kuin he ja nähdä, oman ja läheistensä kanssa jakamansa maankolkan tuolla puolen, uusi isänmaa, jossa hän elää heidän kanssaan ikuisesti.

PG

Katso myös: → cite NT 2 — etranger — exil — Jerusalem AT — Isä I, II 1 — Kansa A II 4 — maa

ITKEÄ

Katso: ⟶ consoler — mort AT I 1,3 — Parannus ja kääntymys AT I 2 — souffrance AT I 1 — tristesse

ITSEKKYYS

Katso: ⟶ Rakkaus I AT a, NT 2 — cupidite — Ylpeys — peche I i, III i — Palkka III 2 — richesse III 2 — maa AT II 3 b

ITSENSÄ KIELTÄMINEN

Katso: ⟶ croix H — mort NT III

JAAKOB

Katso: → Abraham II 1 — election AT I 3 b — ennemi I 1 — frere AT 2 — imposition-des-mains AT — Israel AT 0 — talo II 1 — mensonge I 1 — Nimi AT I 0 — Isä I 2, II — Kansa A II 1 — puissance I 1 — richesse I 1 — maa AT II 1

JAKAMINEN

Katso: ⟶ Rakkaus II — Almu — Kommuunio AT 5 ; NT — Leipä I

JEREMIA

Katso: → Parannus ja kääntymys AT II 3 — Vaino I 1 — prophete — serviteur-de-dieu II 2

JERUSALEM

Jerusalem on ”pyhä kaupunki”, jota juutalaiset, kristityt ja muslimit kunnioittavat osittain yhteisistä syistä. Mutta kristittyjen silmissä sen rooli Jumalan suunnitelmassa kuuluu menneisyyteen. Nyt on jäljellä vain se syvä merkitys, jonka UT on siinä havainnut.

VT. VT.

I. KUTSUMUS.

1. Urushalimin kanaanilainen kaupunki. (”Shalem-jumalan perustus”) tunnetaan 1300-luvulta peräisin olevista akkadilaisista asiakirjoista (Tell el-Amarnan kirjeistä). Raamatullinen traditio tunnistaa sen Melkisedekin, Abrahamin aikalaisen, kaupungiksi (1. Moos. 14:18 f.) ja samastaa ehkä sen sijaintipaikan Morian vuoreen, jolla Abraham uhrasi uhrinsa (2. Aikak. 3:1). Tuomarien aikana Jerusalem oli vielä pakanallinen kaupunki (Tuom. 19:11 f.), sillä israelilaiset olivat epäonnistuneet ensimmäisessä valloitusyrityksessään (Tuom. 1:21). Daavid valtasi sen lopulta jebusilaisilta (2. Sam. 5:6 ff.). Hän nimitti linnoitustaan ”Daavidin kaupungiksi” (2. Sam. 5:9), vahvisti sitä ja teki siitä valtakuntansa poliittisen pääkaupungin. Siirtämällä sinne liitonarkin (2. Sam. 6) hän asetti sinne kahdentoista heimon liittokunnan pyhäkön, joka oli aiemmin sijainnut Silossa. Natanin lupaus vahvisti, että Jumala hyväksyi tämän asuinpaikan (2. Sam. 7), ja Salomo saattoi tässä suhteessa isänsä työn päätökseen rakentamalla temppelin ja vihkimällä sen juhlallisesti (1. Kun. 6–8). Näin kaupungin uskonnollinen kohtalo määräytyi.

2. Pyhässä maassa Jerusalemilla on erityinen asema. . Daavidin dynastian henkilökohtaisena omaisuutena se jää heimojen aluejaon ulkopuolelle. Poliittisena pääkaupunkina se edustaa konkreettisesti Jumalan kansan kansallista ykseyttä. Uskonnollisena pääkaupunkina se on Israelin hengellinen keskus, koska Jahve asuu siellä, ”Siionin vuorella, jonka hän on valinnut asuinsijakseen” (Ps. 78:68 f.; Ps. 132:13–18); siksi uskovat nousevat usein pyhiinvaellukselle sinne. Tämä kaksinainen merkitys perustaa sen luonteen pyhänä kaupunkina ja antaa sille keskeisen aseman Israelin uskossa ja toivossa.

II. DRAAMA.

1. Heti Salomonin hallituskauden huipun jälkeen. , Jerusalem kärsii välittömästi hänen kuolemaansa seuranneen skisman jälkivaikutuksista. Kuninkaiden kirja näkee tässä monarkin uskottomuuden kaitselmuksellisen rangaistuksen (1. Kun. 11). Juudaan liitettynä kaupunki pysyy pienentyneen valtakunnan pääkaupunkina ja säilyttää temppelinsä. Mutta Jerobeam perustaa Israeliin virallisia pyhäkköjä, jotka kilpailevat sen kanssa (1. Kun. 12:26–33), ja pian Samarian perustaminen (1. Kun. 16:24) nostaa sitä vastapäätä kilpailevan pääkaupungin. Näin Daavidin aikaansaama poliittisen ja uskonnollisen roolin ykseys rikkoutuu.

2. Jerusalemin merkitys kuitenkin säilyy. , varsinkin uskollisten juudalaisten silmissä. Samarian kukistuttua toiveet kohdistuvat siihen, ja Hiskia yrittää liittää pohjoiset heimot siihen. Hän toteuttaa siellä ensimmäisen uskonnollisen uudistuksen (2. Kun. 18:1–4; vrt. 2. Aikak. 29–31), ja kaupunki saa hänen hallitessaan kokea poikkeuksellisen vapautuksen Sanheribin hyökkäyksen aikana (2. Kun. 18:13–19:36): muisto siitä jää ihmisten mieliin pyhän kaupungin kunniaksi (Ps. 48:5–9). Sata vuotta myöhemmin Josia yrittää jälleen koota kaikki israelilaiset pyhäkköön, jossa jumalanpalvelus tästä lähtien keskitettäisiin tiukasti (2. Kun. 22:1–23:25). Viimeinen yritys pelastaa Daavidin kansallinen aikaansaannos.

3. Nimittäin. , ”Jumala ei leppynyt vihansa kiivaudesta… Hän sanoi: Minä hylkään tämän kaupungin, jonka olin valinnut, Jerusalemin, ja temppelin, josta olin sanonut: Siellä on oleva minun nimeni” (2. Kun. 23:26 f.). Väliaikaisista uudistuksista huolimatta Jerusalem on nimittäin Jumalalleen uskoton kaupunki, ja hän määrää sen kohtalon. Uskoton kuninkaissaan, jotka antautuvat epäjumalanpalvelukseen (2. Kun. 16:2 ff.; 2. Kun. 21:3–9) ja vainoavat profeettoja (2. Aikak. 24:21; vrt. Jer. 36–38). Uskoton pappeudessaan, joka halveksii profeetallista opetusta (Jer. 20) ja sallii epäjumalanpalveluksen asettua temppeliin (2. Kun. 21:4 f.; Hes. 8). Uskoton kansassaan, jota pakanalliset liitot vetävät puoleensa ja joka ei piittaa Jumalan laista (Jes. 1:16 f.; Jer. 7:8 ff.). ”Kuinka uskollisesta kaupungista on tullut portto?” (Jes. 1:21). Vilpittömän kääntymyksen hetkellä Jumalan viha siis lankeaa sen ylle: Jesaja näkee pelastuksen vain pyhälle jäännökselle (Jes. 4:2–3); Jeremia lupaa temppelille saman kohtalon kuin Silon temppelille (Jer. 7:14); Hesekiel, kerratessaan kaupungin uskottomuudet, ilmoittaa sille lähestyvästä rangaistuksesta (Hes. 11:1–12; Hes. 23; Hes. 24:1–14), sillä Jahve on päättänyt hylätä sen (Hes. 10:18 ff.).

4. Nämä rangaistusta julistavat ennustukset valaisevat sen lopullisen tuhon merkitystä Nebukadnessarin iskujen alla. . Jumalan tuomio toteutuu (vrt. Hes. 9:1–10:7). Kun tapahtuma on toteutunut, Siionin tyttären ei auta muu kuin tunnustaa pitkä syyllisyytensä (Valit. 1–2); sen pojat rukoilevat Jumalaa saattamaan pakanoiden päälle sen pahan, jonka nämä ovat tehneet Jerusalemille, hänen perintöosalleen (Ps. 79). Tämän draaman lopussa esiin nouseva ongelma koskee nyt tulevaisuutta.

III. Kohti uutta Jerusalemia.

1. Draaman kulun rinnalla ja sitä mukaa kuin he ilmoittivat sen ratkaisusta. , profeetat käänsivät katseensa kohti toista Jerusalemia. Jesaja näki sen koettelemuksen jälkeen jälleen olevan ”oikeudenmukaisuuden

kaupunki ja uskollinen kaupunki" (Jes. 1:26 f.). Jeremia näki päivän, jolloin ennalleen palautettu Israelin kansa palaisi palvomaan Jumalaa Siioniin (Jer. 31:6). Hesekiel kuvasi yksityiskohtaisesti tulevan kaupungin, joka rakennettaisiin uudelleen temppelinsä ympärille (Hes. 40–46), paratiisimaisen maan keskukseksi (Hes. 47:1–48:29), laajalti kahdelletoista heimolle avoimeksi (Hes. 48:30–35) ja nimeltään "Jahve on siellä" (Hes. 48:35). Pakkosiirtolaisuuden aikana nämä tulevaisuuden näyt kehittyvät suurenmoisiksi lupauksiksi: kun Jerusalem on tyhjentänyt jumalallisen vihan maljan, se saa jälleen juhla-asunsa (Jes. 51:17–52:2). Loistavasti uudelleen rakennettuna (Jes. 54:11 ff.) ja jälleen Jahven morsiamena (Jes. 54:4–10) se näkee lastensa lisääntyvän ihmeellisellä tavalla (Jes. 54:1 ff.; Jes. 49:14–26).

2. Kyyroksen säädöstä seurannut ennalleen palauttaminen. (Esra 1–3) ja sitten temppelin jälleenrakentaminen näyttävät tuovan näiden profetioiden toteutumisen käden ulottuville. Tuon ajan profeetat julistavat uuden kaupungin ja sen temppelin kirkkautta; niistä on määrä tulla maailmankaikkeuden uskonnollinen keskus (Hagg. 2:6–9; Jes. 60; Jes. 62). Pian näky kohoaa arkisen todellisuuden yläpuolelle ja sulautuu jälleen löydetyn paratiisin kuvaan (Jes. 65:18): Siion synnyttää uuden kansan vertaansa vailla olevaan iloon (Jes. 66:6–14). Konkreettinen tilanne on kuitenkin vähemmän valoisa, ja kaupunki joutuu edelleen kestämään oman osansa koettelemuksista: muurit pysyvät kauan raunioina (vrt. Ps. 51:20; Ps. 102:14–18), ja niiden jälleenrakentamiseen tarvitaan Nehemian tarmoa (Neh. 1–12). Ennalleen palauttajiensa johdolla siitä tulee "Tooran linnoitus", joka eristetään vierailta vaikutteilta niin täydellisesti kuin mahdollista (vrt. Neh. 13). Mutta tämän pikkuruisen maakunnan pääkaupunki on nyt vailla kaikkea merkittävää poliittista roolia.

3. Uskonnollisella tasolla. Jerusalem täyttää nyt tehtävänsä keskeisimmän osan. Juutalaiset kaikkialta kääntyvät sen puoleen (Dan. 6:11). Sinne tehdään pyhiinvaelluksia (Ps. 122), ja sen luona asumisesta iloitaan (Ps. 84). Se on kauniiden temppeliliturgioiden aikaa (Sir. 50:1–21). Psalmien ylistyksen kohteena on Jahven asuinpaikka (Ps. 46; Ps. 48), jonka on määrä tulla kaikkien kansojen äidiksi (Ps. 87). Sen nimen merkitykseen (Yerushalaim) viitaten sille toivotetaan rauhaa (shalom: Ps. 122:6–9), ja sitä kehotetaan ylistämään Jumalaa (Ps. 147:12 ff.). Viimeiset profeetalliset tekstit tekevät siitä eskatologisen tuomion näyttämön ja koko ihmiskunnalle tarjotun ilon juhla-aterian tapahtumapaikan (Joel 4:9–17; Jes. 25:6 ff.); ne kuvaavat sen vapauttamista ja lopullista kirkastumista (Sak. 12; Sak. 14). Ennakoiden kuvaamalla onnellista paluuta, jonka Jumala sille varaa (vrt. Tob. 13), ne kehottavat sitä luottamaan (Bar. 4:30–5:9). Se joutuu vielä koettelemukseen kuningas Antiokhoksen aikana, kun tämä häpäisee sen (1. Makk. 1:36–40). Mutta vastakohtana tälle usein varsin vähäpätöiselle historialliselle todellisuudelle juutalaiset apokalypsit esittävät yhä mielikuvituksellisemman kuvan tulevasta Kaupungista. Niiden mukaan on jo nyt olemassa taivaallinen Jerusalem, jonka Daavidin kaupunki on vain epätäydellinen jäljennös. Lopun aikoina Jumala ilmoittaa tämän Jerusalemin, ja se laskeutuu maan päälle. Miten paremmin voisi ilmaista tulevan järjestyksen transsendenssia suhteessa historialliseen kokemukseen, joka jo sisälsi sen merkityksellisen "esikuvan"?

UT. UT.

I. MAANPÄÄLLINEN JERUSALEM JA PELASTUKSEN TOTEUTUMINEN.

Markuksesta Johannekseen Jerusalemilla on evankeliumeissa yhä suurempi asema. Mutta Luukkaalla sen rooli tuodaan selvimmin esiin evankeliumin ja Apostolien tekojen nivelkohdassa.

1. Markuksen evankeliumin mukaan. , Johannes Kastajan julistuksen kaiku kantautuu Jerusalemiin (Mark. 1:5). Jeesuksen julistama Valtakunnan evankeliumi alkaa ja rajoittuu aluksi Galileaan (Mark. 1:28–39). Jeesus kääntyy Jerusalemin puoleen vasta kohdattuaan Galilean kaupunkien epäuskon (Mark. 6:1–6; Mark. 8:11 f.; Mark. 9:30) ja ilmoitettuaan kolmesti kärsimyksestään: hän nousee sinne vain viedäkseen uhrinsa päätökseen (Mark. 10:32 ff.). Tästä lähtien draama etenee: Jeesus saapuu voitollisesti kaupunkiin Kirjoituksen mukaisesti (Mark. 11:1–11), ja toimii siellä profeettana puhdistamalla temppelin (Mark. 11:15–19). Menestys jää lyhytaikaiseksi, sillä hän kohtaa juutalaisten johtajien vastustuksen (Mark. 11:27–12:40). Siksi hän ennustaa lähestyvän kuolemansa valossa (Mark. 12:6–9) kaupungin rangaistuksen ja sen temppelin häpäisemisen (Mark. 13:14–20), mikä merkitsee vanhentuneen uskonnollisen järjestyksen päättymistä ja on alkusoitto lopulliselle täyttymykselle (Mark. 13:24–27). Kansan hylkäämänä (Mark. 15:6–15) ja johtajiensa tuomitsemana (Mark. 14:53–64) Jeesus ristiinnaulitaan kaupungin ulkopuolella (Mark. 15:20 ff.). Kun hän kuolee, temppelin esirippu repeää, mikä merkitsee, että vanha pyhäkkö on menettänyt pyhän luonteensa (Mark. 15:33–38). Jerusalem on tässä suuren torjunnan paikka.

2. Tähän hahmotelmaan Matteus lisää useita piirteitä. . Tuleva draama heijastuu Jeesuksen lapsuuteen: samalla kun tähden johdattamat pakanat tulevat Betlehemiin kumartamaan Messiasta (vrt. 4. Moos. 24:17; Matt. 2:1 ff.), kirjanoppineet eivät osaa tunnistaa Jeesuksessa sitä, jonka heidän Kirjoituksensa ilmoittavat (Matt. 2:4 ff.), ja kuningas Herodes hautoo jo hänen surmaamistaan (Matt. 2:13 ff.). Jerusalemin täysin inhimillinen hämmennys (Matt. 2:3) ei siis johda uskon tekoon. Pääkaupunki menettää kruununsa Betlehemin ja Nasaretin hyväksi. Daavidin poikana Jeesus ei kanna esi-isänsä kaupungin Jerusalemin nimeä, vaan Nasaretin nimeä (Matt. 2:23). Julkisen toimintansa aikana Jeesuksen pahimmat vastustajat tulevat Jerusalemista (Matt. 15:1). Siksi hän suree kaupungin odottavaa kohtaloa, sillä se surmaa Jumalan lähettiläät (Matt. 23:37 ff.). Näin ollen ylösnousseen Jeesuksen ilmes-

tymiset tapahtuvat lopulta Galileassa, ja niiden yhteydessä hän lähettää apostolinsa kaikkien kansojen luo (Matt. 28:7–10; Matt. 28:16–20).

3. Tässä hieman kaavamaisessa jäsennyksessä Johannes tuo esiin monimutkaisempia historiallisia piirteitä. . Hän tuntee näet useita Jeesuksen matkoja Jerusalemiin, ja siellä tapahtuu suurin osa draamasta. Hän kuvaa laajalti kansansa epäuskoa (Joh. 2:13–25), sitä, miten vaikea parhaiden opettajien on uskoa (Joh. 3:1–12), niitä ihmeitä, joita Jeesus siellä tekee, ja niitä vastaväitteitä, joita hänen on kestettävä. Hänen viimeinen ihmeensä tapahtuu Jerusalemin porteilla, viimeisenä todistuksena hänen pelastavasta työstään; mutta Jeesus vetäytyy sieltä pois, kun hän tietää, että häntä vastaan juonitellaan (Joh. 11:1–54). Hän palaa sinne vain täyttääkseen hetkensä (Joh. 12:27; Joh. 17:1). Vielä selvemmin kuin Markuksella tässä korostuu suuri torjunta.

4. Liittämällä evankeliumikertomukseen luonnoksen kristinuskon alkuvaiheista Luukas tuo esiin tämän pyhän draaman toisen puolen, jonka keskuksena on Jerusalem. . Jeesuksen elämässä Jerusalem on paikka, johon kaikki johtaa. Jeesus-lapsi tuodaan sinne, ja uskolliset sielut osaavat tunnistaa hänet siellä (Luuk. 2:22–38); kaksitoistavuotiaana hän nousee sinne ja tuo viisautensa ilmi opettajien keskellä (Luuk. 2:41–50): näin ennakoidaan verhon takaa hänen ilmestymistään ja tulevaa uhriaan. Jerusalem on näet hänen elämänsä päämäärä: ”Profeetan ei sovi kuolla muualla kuin Jerusalemissa” (Luuk. 13:33). Siksi Luukas antaa suuren painon Jeesuksen nousulle kohti kaupunkia, jossa hänen on määrä täyttää lähtönsä (Luuk. 9:31; Luuk. 9:51; Luuk. 13:22; Luuk. 17:11; Luuk. 18:31; Luuk. 19:11, 28). Kun hänen tehtävänsä torjutaan lopullisesti, hän julistaa kaupungin tuhon täsmällisemmin kuin Markus ja Matteus (Luuk. 19:41–44; Luuk. 21:20–24). Väliin sijoittuva aika, ”pakanoiden aika”, erottaa kuitenkin tämän tapahtuman selvästi lopullisesta täyttymyksestä (Luuk. 21:24–28).

Jeesuksen historia päättyy Jerusalemissa hänen uhrinsa, ilmestymistensä ja taivaaseenastumisensa myötä (Ap. t. 1:4–13). Sieltä alkaa jälleen apostolien todistuksen historia. Jerusalemissa he saavat Hengen (Ap. t. 2). Siitä lähtien heillä on lähetystyö viedä evankeliumi Jerusalemista kaikkialle Juudeaan ja Samariaan, maan ääriin saakka (Ap. t. 1:8; vrt. Luuk. 24:47 f.). He julistavatkin ensin hyvää uutista kaupungissa ja perustavat sinne kristillisen yhteisön (Ap. t. 2–7). Suuri neuvosto osoittaa heitä kohtaan uudelleen vihamielisyyttä, joka oli johtanut Jeesuksen kuolemaan (Ap. t. 4:1–31; Ap. t. 5:17–42). Siksi Jumala ilmoittaa Stefanoksen suulla ihmiskäsin tehdyn temppelin tuhon rangaistukseksi siitä, että Israel vastusti Pyhää Henkeä ja hylkäsi Jeesuksen (Ap. t. 7:44–53). Näiden sanojen synnyttämä vaino hajottaa osan yhteisöstä (Ap. t. 8:1); näin evankeliumi leviää paradoksaalisesti Samariaan, Kesareaan ja edelleen Antiokiaan, jossa ensimmäiset pakanat otetaan Kirkkoon (Ap. t. 8:2–40; Ap. t. 11:19–26). Samoin evankeliumin ensimmäisen todistajan kuolema tuottaa hedelmänä vainooja Saulin kääntymyksen: hänestä tulee valittu välikappale Jumalan käsiin (Ap. t. 7:58–8:3; Ap. t. 9:1–30). Sen jälkeen Saul lähtee Jerusalemista aloittaakseen lähetystyönsä (Ap. t. 9:30; Ap. t. 11:25 f.); myös Pietari lähtee sieltä vankeutensa jälkeen (Ap. t. 12:17). Näin Jerusalem lakkaa olemasta evankelioimisen keskus ja kulkee kohti sitä kohtaloa, jonka Jeesus on sille ennustanut. Lopulta Paavali eräänä päivänä nousee sinne jälleen, mutta kärsiäkseen Kristuksen tavoin (Ap. t. 21:11) ja kohdatakseen uuden torjunnan (Ap. t. 22:17–23). Evankeliumi lähtee Jerusalemista saavuttaakseen ”maan ääret” (Ap. t. 1:8).

II. Maanpäällisestä Jerusalemista taivaalliseen Jerusalemiin.

1. Pyhä Paavali. , ”valittu välikappale”, joka kääntyi Damaskoksen tiellä (Ap. t. 9), korostaa ensimmäisenä, kuinka vanhan Jerusalemin syrjäyttää uusi Jerusalem, joka juurtuu taivaaseen. Galatalaiskirjeessä hän esittelee ylhäällä olevan Jerusalemin, meidän äitimme, joka on perinyt Jumalan lupaukset ja jonka tieltä maanpäällisen Jerusalemin on määrä väistyä (Gal. 4:24–31).

2. Kirje heprealaisille. jatkaa samaa kuvaa. Tämä taivaallinen Jerusalem, elävän Jumalan kaupunki (Hepr. 12:22 ff.), jota kristityt ovat jo lähestyneet kasteessa, on Jumalan asuinsija, jossa on temppeli, joka ei ole ihmiskäsin tehty, Kristuksen mission päämäärä. Tämä temppeli oli esikuva (*typos*, Hepr. 8:5), josta täällä alhaalla oleva temppeli oli vain jäljennös, varjo, toisinto, ”hahmo” (Hepr. 10:1): transsendenttinen todellisuus, jota juutalaiset apokalypsit kuvailivat suurenmoisin sanoin.

3. Johanneksen ilmestyskirja. Johanneksen ilmestyskirja jatkaa kuvausta tarkastellakseen kirkkoa sen lopullisessa täydellisyydessä, Karitsan morsiamena (Ilm. 21:1–22:5), säteilevänä ihmeenä ja unelmien kaupunkina. Profeetalliset tekstit, joissa kuvattiin uutta Jerusalemia, erityisesti Hesekielin tekstit ja Jesajan kirja, otetaan tässä uudelleen esiin ja tulkitaan uudelleen siten, että maallinen kaupunki katoaa näkyvistä. Tarkoitetaan vain sen taivaallista esikuvaa; mutta maan päällä oleva Kirkko kantaa jo itsessään sen kuvaa, sillä se osallistuu sen salaisuuteen: se on tämä pyhä kaupunki, jota pakanat polkevat jalkoihinsa vainon kautta (Ilm. 11:2). UT:n lopussa Israelin pääkaupungilla, Jahven entisellä asuinsijalla täällä alhaalla, on enää vertauskuvan arvo. Juuri kun Jeesuksen ennustama uusi murhenäytelmä käy sen kohdalla toteen, ne lupaukset, joiden haltijana se väliaikaisesti oli, siirtyvät toiselle Jerusalemille, joka on jo nykyinen ja suuntautuu kohti lopullista täydellisyyttään, kaikkien lunastettujen lopulliselle isänmaalle: ”Jerusalem, taivaan kaupunki, autuas rauhan näky” (kirkkojen vihkimisen hymni).

MJL & PG

Katso myös: ⟶ Baabel ja Babylon 6 — cite — Daavid 1 — edifier III 4 — epoux-epouse NT — eglise V 2 — Äiti II 3 — montagne III 1.2 — Uusi IV — Isänmaa AT 2 ; NT 1.2 — Pyhiinvaellus — Kansa II 4 — Ovi — temple AT 1 — maa AT II 4

JOOSEF

Katso: ⟶ Daavid — Maria O, II 4, III 2

JOOSUA

I. Israelin johtaja. VT:n näkökulmasta Joosuan toiminta edustaa pyhän historian olennaista vaihetta. Mooseksen palvelijana (2. Moos. 17:9; 4. Moos. 11:28) hän nousi hänen kanssaan Siinainvuorelle (2. Moos. 24:13) ja eli pyhäkön läheisyydessä (2. Moos. 33:11). Hän ammensi sieltä syvää uskollisuutta, joka tuli ilmi Kanaanissa lähetettyjen vakoojien tapauksessa (4. Moos. 13); siksi vain Kaleb ja hän pääsivät erämaasukupolvesta luvattuun maahan (4. Moos. 14:30, 38). Jumala valitsi hänet Mooseksen seuraajaksi Israelin johtajana, ja Jumalan Henki täytti hänet, kun Mooses pani kätensä hänen päälleen (4. Moos. 27:15–23; 5. Moos. 31:7, 14–23). Niinpä hän saattoi heti Mooseksen kuoltua asettua kansan johtoon. Näemme hänen osoittavan rohkeutta (Joos. 1:6) ja urhoollisuutta pyhän sodan johdossa. Tällä sodalla on kuitenkin taivaallinen johtaja, jonka edustaja Joosua on (Joos. 5:13 ff.) ja jonka apu tulee ilmi, kun luonnonvoimat asettuvat Israelin palvelukseen auttaakseen sitä sotatoimissa (Joos. 6:20; 10:10–14). Valloituksen tarkoituksena ei sitä paitsi ole tuhota kanaanilaisia, vaan antaa Jumalan kansalle perinnöksi pakanoiden maa (Ps. 78:54 f.; Ps. 105:44 f.): eikö tämä esi-isien maa ole luvattu maa? Israel johdatetaan sinne kuitenkin vain pitämään Jumalan liitto ja noudattamaan hänen lakiaan. Joosua näyttää itse tästä esimerkkiä ehdottomalla uskonnollisella tinkimättömyydellään (Joos. 23) ja johtaa Israelin uskollisuuden tielle (Joos. 8:30–35; Joos. 24).

2. Pelastajan esikuva. Viisaiden mietiskely palaa mielellään tähän esimerkilliseen historian jaksoon: Mooseksen seuraajana tämän profeetallisessa tehtävässä Joosua [= ”Jahve pelastaa”] pelasti Jumalan valitut (Sir. 46:1). Tämä ensimmäinen ”Jeesus” oli kuitenkin vain kalpea ennakkokuva tulevasta pelastajasta, jota myös kutsuttaisiin samalla nimellä (Matt. 1:21). Joosuan toiminta oli vain valmisteleva episodi pelastuksen pitkässä historiassa (Ap. t. 7:45); nyt, kun Jeesus Kristus on kuollut, noussut kuolleista ja astunut taivaisiin, todellinen pelastus on tullut ilmi Jumalan kansalle. Hänen saavuttamansa luvattu maa oli vain vaihe, ei päämäärä, esikuva, ei todellinen lepo (Hepr. 4:8). Meille on luvattu parempi ”lepo”: seitsemännen päivän lepo, osallisuus itse Jumalan lepoon. Urhoollinen Joosua kutsuu meitä taistelemaan saavuttaaksemme tuon levon, jossa saamme vaivoistamme palkinnon (Ilm. 14:13).

PG

Katso myös: → imposition-des-mains AT 2 — jesus-nom-de II — Pelastus AT I 0 — maa AT II

JORDAN

Katso: ⟶ bapteme II, III 1 — eau IV 2

JUHLA-ATERIA

Katso: → joie AT ; NT III — Ateria — vin II 2 b

JULISTAA

Katso: ⟶ dessein-de-dieu NT II — enseigner NT II — evangile III — Saarnata I 2

JULISTUS

Katso: → evangile — figure — parole-de-dieu — Saarnata

JUMALAN ALOITE

Katso: ⟶ Abraham I 1, II 3 — Kristuksen ilmestymiset 4 a — connaitre AT 1 — election — Armo — Ennalta määrätä — vocation

JUMALAN IHMETEOT

Katso: → desert AT II 2 — Ihme I — signe

JUMALAN KARITSA

Uuden testamentin useissa kirjoissa (Joh., Ap. t., 1. Piet. ja ennen kaikkea Ilm.) Kristus samastetaan karitsaan; tämä teema juontuu Vanhasta testamentista kahden toisistaan erillisen näkökulman mukaan.

1. Jahven palvelija.. Vihollistensa vainoama profeetta Jeremia vertasi itseään ”karitsaan, jota viedään teurastettavaksi” (Jer. 11:19). Tätä kuvaa sovellettiin myöhemmin Jahven palvelijaan, joka kuollessaan sovittaakseen kansansa synnit näyttäytyy ”kuin teuraaksi vietävänä karitsana, kuin keritsijöidensä edessä ääneti olevana lampaana, joka ei suutansa avaa” (Jes. 53:7). Tämä teksti, joka korostaa Palvelijan nöyryyttä ja alistumista, ennakoi mitä osuvimmin Kristuksen kohtalon, kuten Filippos selittää Etiopian kuningattaren eunukille (Ap. t. 8:31–35). Evankelistat viittaavat tähän korostaessaan, että Kristus ”vaikeni” sanhedrinin jäsenten edessä (Matt. 26:63) eikä vastannut Pilatukselle mitään (Joh. 19:9). On mahdollista, että Johannes Kastajakin viittaa tähän, kun hän neljännen evankeliumin mukaan nimittää Jeesusta ”Jumalan Karitsaksi, joka ottaa pois maailman synnin” (Joh. 1:29; vrt. Jes. 53:7, 12; Hepr. 9:28).

2. Pääsiäiskaritsa.. Kun Jumala oli päättänyt vapauttaa kansansa egyptiläisten vankeudesta, hän käski heprealaisia teurastamaan perheittäin karitsan, ”virheettömän, vuoden ikäisen uroksen” (2. Moos. 12:5), syömään sen illalla ja merkitsemään sen verellä ovensa pihtipielet ja ovenpäällisen. Tämän ”merkin” ansiosta he säästyisivät tuhoojaenkeliltä, joka tulisi surmaamaan kaikki egyptiläisten esikoiset. Juutalainen traditio rikastutti alkuperäistä teemaa ja antoi myöhemmin karitsan verelle lunastavan merkityksen: ”Ympärileikkauksen liiton veren ja pääsiäisen veren tähden minä vapautin teidät Egyptistä” (Pirqè R. Éliezer, 29; vrt. Mekhilta, 2. Moos. 12). Pääsiäiskaritsan veren armosta heprealaiset lunastettiin Egyptin orjuudesta, ja niin he saattoivat tulla ”pyhitetyksi kansaksi”, ”pappien valtakunnaksi” (2. Moos. 19:6), jota liitti Jumalaan liitto ja jonka elämää hallitsi Mooseksen laki.

Kristillinen traditio on nähnyt Kristuksessa pääsiäisen ”todellisen karitsan” (pääsiäismessun prefaatio), ja hänen lunastava lähetyksensä kuvataan laajasti kasteopetuksessa, joka on toisen Pietarin kirjeen taustalla ja johon Johanneksen kirjoitukset ja Heprealaiskirje puolestaan liittyvät. Jeesus on virheetön karitsa (1. Piet. 1:19; Joh. 1:29; Ilm. 5:6; 2. Moos. 12:5), toisin sanoen synnitön (1. Piet. 1:19; Joh. 8:46; 1. Joh. 3:5; Hepr. 9:14), joka lunastaa ihmiset verensä hinnalla (1. Piet. 1:18 f.; Ilm. 5:9 f.; Hepr. 9:12–15). Näin hän on vapauttanut heidät ”maasta” (Ilm. 14:3), pahasta maailmasta, joka on antautunut epäjumalien palvonnasta seuraavaan turmelukseen (1. Piet. 1:14, 18; 1. Piet. 4:2 f.), jotta he voisivat vastedes välttää synnin (1. Piet. 1:15 f.; Joh. 1:29; 1. Joh. 3:5–9) ja muodostaa uuden ”pappien valtakunnan”, todellisen ”pyhitetyn kansan” (1. Piet. 2:9; Ilm. 3:9 f.; vrt. 2. Moos. 19:6), joka tarjoaa Jumalalle hengellistä jumalanpalvelusta nuhteettomalla elämällään (1. Piet. 2:5; Hepr. 9:14). He ovat lähteneet pakanuuden pimeydestä Jumalan valtakunnan valoon (1. Piet. 2:9): tämä on heidän hengellinen eksoduksensa. Kun he ovat Karitsan veren avulla voittaneet saatanan (Ilm. 12:11) — faraon, joka oli saatanan esikuva —, he voivat laulaa ”Mooseksen ja Karitsan laulua” (Ilm. 15:3; Ilm. 7:9 f.; Ilm. 14–17; vrt. 2. Moos. 15), jossa ylistetään heidän vapautumistaan.

Tämä traditio, joka näkee Kristuksessa todellisen pääsiäiskaritsan, ulottuu kristinuskon alkuaikoihin. Paavali kehottaa Korintin uskovia elämään happamattomina leipinä, ”puhtaudessa ja totuudessa”, koska ”meidän pääsiäiskaritsamme, Kristus, on teurastettu” (1. Kor. 5:7). Tässä hän ei esitä uutta opetusta Kristuksesta Karitsana, vaan viittaa kristillisen pääsiäisen liturgisiin traditioihin, jotka olivat siis olemassa jo kauan ennen vuosia 55–57, jolloin apostoli kirjoitti kirjeensä. Jos luotamme Johanneksen aikajärjestykseen, Kristuksen kuoleman tapahtuma itsessään antoi tälle traditiolle perustan. Jeesus surmattiin happamattoman leivän juhlan aattona (Joh. 18:28; Joh. 19:14, 31), siis pääsiäispäivänä iltapäivällä (Joh. 19:14), juuri sillä hetkellä, jolloin lain määräysten mukaan temppelissä teurastettiin karitsat. Hänen kuolemansa jälkeen hänen jalkojaan ei murskattu niin kuin muiden tuomittujen (Joh. 19:33), ja evankelista näkee tässä pääsiäiskaritsaa koskevan rituaalimääräyksen täyttymisen (Joh. 19:36; vrt. 2. Moos. 12:46).

3. Taivaallinen Karitsa.. Vaikka Ilmestyskirja pitää pohjimmiltaan esillä Kristusta pääsiäiskaritsana (Ilm. 5:9 f.), se luo vaikuttavan vastakohdan teurastetun Karitsan heikkouden ja sen voiman välille, jonka hänen korottamisensa taivaaseen hänelle antaa. Lunastavassa kuolemassaan Karitsa on samalla leijona, jonka voitto on vapauttanut Jumalan kansan pahan voimien vankeudesta (Ilm. 5:5 f.; Ilm. 12:11). Hän jakaa nyt Jumalan valtaistuimen (Ilm. 22:1, 3), ja taivaalliset olennot palvovat häntä yhdessä Jumalan kanssa (Ilm. 5:8, 13; Ilm. 7:10): hänelle on uskottu jumalallinen valta ja lähetys. Hän panee täytäntöön Jumalan päätökset jumalattomia vastaan (Ilm. 6:1 ff.), ja hänen vihansa saattaa heidät kauhun valtaan (Ilm. 6:16); hän johtaa eskatologista sotaa yhteen liittyneitä pahan voimia vastaan, ja voitto pyhittää hänet ”kuninkaiden kuninkaaksi ja herrojen herraksi” (Ilm. 17:14; Ilm. 19:16 ff.). Hän palautuu alkuperäiseen lempeyteensä vasta, kun hänen häänsä taivaallisen Jerusalemin kanssa, joka symboloi Kirkkoa, vietetään (Ilm. 19:7, 9; Ilm. 21:9). Silloin Karitsa toimii paimenena ja toteuttaa lähetystään johtaessaan uskovat taivaallisen autuuden elävän veden lähteille, armon lähteille (Ilm. 7:17; vrt. Ilm. 14:4).

MSB

Katso myös: → Eläin O ; II 3 — epoux-epouse NT — exode NT - — jesus-christ II 1 b-, concl — Paimen ja lauma NT i — redemption NT 1.4 — Uhri NT I, II 1 - — Veri AT 3 b ; NT 4 — serviteur-de-dieu III 2 — victoire NT

JUMALAN LÄSNÄOLO

Jumalan läsnäolo.

Raamatun Jumala ei ole ainoastaan Korkein, vaan hän on myös aivan lähellä (Ps. 119:151); hän ei ole korkein olento, jonka täydellisyys eristäisi hänet maailmasta, mutta ei myöskään todellisuus, joka sulautuisi maailmaan. Hän on Luoja-Jumala, joka on läsnä luomistyössään (Viis. 11:25; Room. 1:20), Pelastaja-Jumala, joka on läsnä kansansa keskellä (2. Moos. 19:4 ff.), Isä-Jumala, joka on läsnä Pojalleen (Joh. 2:9) ja kaikille niille, jotka hänen Poikansa Henki tekee eläviksi ja jotka rakastavat häntä lapsenrakkaudella (Room. 8:14, 28). Hän on läsnä kaikkina aikoina, sillä hän hallitsee aikaa, hän, joka on Ensimmäinen ja Viimeinen (Jes. 44:6; Jes. 48:12; Ilm. 1:8, 17; Ilm. 22:13). Jumalan läsnäolo on todellista, mutta ei silti aineellista; vaikka se ilmenee aistein havaittavina merkkeinä, se säilyy hengellisen olennon läsnäolona: hänen rakkautensa ympäröi luotuaan (Viis. 11:24; Ps. 139) ja elävöittää sitä (Ap. t. 17:25–28), ja hänen rakkautensa tahtoo välittyä ihmiselle ja tehdä hänestä läsnäolonsa säteilevän todistajan (Joh. 17:21).

VT.

Jumala, joka on luonut ihmisen, tahtoo olla läsnä hänelle; jos ihminen synnin vuoksi pakenee tätä läsnäoloa, jumalallinen kutsu jatkaa hänen seuraamistaan historian halki: ”Aadam, missä olet?” (1. Moos. 3:8 f.).

I. Lupaus Jumalan läsnäolosta.

Jumala ilmoittaa itsensä ensin etuoikeutetuille, joille hän vakuuttaa olevansa läsnä: kantaisille, joiden kanssa hän tekee liiton (1. Moos. 17:7; 26:24; 28:15), ja Moosekselle, jonka tehtävänä on vapauttaa hänen kansansa (2. Moos. 3:12). Tälle kansalle hän ilmoittaa nimensä ja tämän Nimen merkityksen; näin hän vakuuttaa sille, että sen isien Jumala on sen kanssa, kuten hän on ollut heidän kanssaan: ”Jumala näet on nimeltään Jahve, ja hän määrittelee itsensä näin: ’Minä olen se, joka olen’”, toisin sanoen: ”Minä olen Ikuinen, muuttumaton ja uskollinen”, tai vielä: ”Minä olen se, joka on, joka on läsnä, aina ja kaikkialla, kulkien kansansa kanssa” (2. Moos. 3:13 ff.; 33:16). Tämän kaikkivaltiaan läsnäolon lupaus, joka annettiin Liiton yhteydessä (2. Moos. 34:9 f.), uudistetaan niille, joiden kautta Jumala johtaa kansaansa: Joosualle ja tuomareille (Joos. 1:5; Tuom. 6:6; 3:19), kuninkaille ja profeetoille (2. Sam. 7:9; 2. Kun. 18:7; Jer. 1:8, 19). Merkittävä on myös sen lapsen nimi, jonka syntymän Jesaja ilmoittaa ja josta kansan pelastus riippuu: Immanuel, toisin sanoen ”Jumala meidän kanssamme” (Jes. 7:14; vrt. Ps. 46:8). Vaikka Jumalan on rangaistava kansaansa pakkosiirtolaisuudella, hän ei hylkää sitä; tästä kansasta, joka on hänen palvelijansa ja todistajansa (Jes. 41:8 ff.; 43:10 ff.), hän pysyy paimenena (Hes. 34:15, 31; Jes. 40:10 f.), kuninkaana (Jes. 52:7), sulhasena ja lunastajana (Jes. 54:5 ff.; 60:16). Hän ilmoittaa siis pelastavansa kansansa ilmaiseksi, uskollisena lupauksilleen (Jes. 52:3, 6), ja tuovansa kunniansa takaisin pyhään kaupunkiin, jonka nimi on tästä lähtien ”Jahve on siellä” (Hes. 48:35). Näin hän ilmaisee itsensä kaikille kansoille (Jes. 45:14 f.) ja kokoaa ne Jerusalemiin valoonsa (Jes. 60); viimeisenä päivänä hän on läsnä ”koko maailman tuomarina ja kuninkaana” (Mal. 3:1; Sak. 14:5, 9).

II. Jumalan läsnäolon merkit.

Jumala ilmaisee itsensä monin eri merkein. Siinain teofania herättää pyhää pelkoa myrskyn, ukkosen, tulen ja tuulen välityksellä (2. Moos. 20:18 ff.); samoja merkkejä esiintyy muissakin Jumalan väliintuloissa (Ps. 29; Ps. 18:8–16; Jes. 66:15; Ap. t. 2:1 ff.; 2. Piet. 3:10; Ps. 19). Mutta Jumala ilmestyy myös aivan toisenlaisessa ilmapiirissä, Eedenin rauhassa, jossa puhaltaa vieno tuuli (1. Moos. 3:8), kun hän keskustelee ystäviensä Abrahamin (1. Moos. 18:23–33), Mooseksen (2. Moos. 33:11) ja Elian (1. Kun. 19:11 ff.) kanssa.

Vaikka Jumalan läsnäolon merkit ovatkin kirkkaita (Ps. 104:2), Jumala verhoutuu salaisuuteen: pilvi- ja tulipatsaassa hän johtaa kansaansa erämaassa (2. Moos. 13:21) ja asettuu sen keskelle, täyttäen kunniallaan telttamajan, jossa liitonarkki on (2. Moos. 40:34), ja myöhemmin kaikkeinpyhimmän (1. Kun. 8:10 ff.).

III. Jumalan läsnäolon ehdot.

Jotta tähän salaperäiseen ja pyhään läsnäoloon pääsisi, on opittava Jumalalta sen ehdot.

1. Jumalan etsiminen.

Ihmisen tulee vastata merkkeihin, joita Jumala hänelle antaa; siksi hän viettää hänelle jumalanpalvelusta paikoissa, joihin liittyy muisto jumalallisesta ilmestyksestä, kuten Beersebassa tai Betelissä (1. Moos. 26:23 ff.; 1. Moos. 28:16–19). Jumala ei kuitenkaan ole sidottu mihinkään paikkaan eikä aineelliseen asumukseen. Hänen läsnäolonsa merkkinä on liitonarkki: läsnäolo kulkee kansan mukana ja johdattaa sitä erämaan halki; kansan se tahtoo tehdä eläväksi ja pyhäksi asumuksekseen (2. Moos. 19:5; 2. Sam. 7:5 ff.; 2. Sam. 7:11–16). Jumala tahtoo asua Daavidin jälkeläisten kanssa, hänen talossaan. Ja jos hän hyväksyy sen, että Salomo rakentaa hänelle temppelin, hän samalla vakuuttaa, ettei temppeli kykene häntä sisälleen sulkemaan (1. Kun. 8:27; vrt. Jes. 66:1): hänet löydetään sieltä, jos siellä avuksi huudetaan hänen Nimeään totuudessa (1. Kun. 8:29, 43 ff.; Ps. 145:18), toisin sanoen jos siellä etsitään hänen läsnäoloaan aidon jumalanpalveluksen avulla, uskollisen sydämen jumalanpalveluksella.

Jotta tällainen jumalanpalvelus saataisiin aikaan, deuteronominen reformi määrää hävittämään uhrikukkuloiden jumalanpalveluksen ja sen turmeluksen sekä lähtemään kolmesti vuodessa pyhiinvaellukselle Jerusalemiin ja olemaan uhraamatta enää muualla (5. Moos. 12:5; 5. Moos. 16:16). Tämä ei merkitse, että riittäisi mennä temppeliin

löytääkseen Herran; siellä vietettävän jumalanpalveluksen on myös ilmaistava sitä kunnioitusta, joka kuuluu Jumalalle, joka näkee meidät, ja sitä uskollisuutta, joka kuuluu Jumalalle, joka puhuu meille (Ps. 15; Ps. 24). Muuten sydän on kaukana hänestä (Jer. 12:2), ja Jumala hylkää temppelin, jonka hän ilmoittaa tuhoavansa, koska ihmiset ovat tehneet siitä rosvojen luolan (Jer. 7:1–15; Hes. 10–11).

Jumala on sitä vastoin lähellä niitä, jotka vaeltavat hänen kanssaan patriarkkojen tavoin (1. Moos. 5:22; 1. Moos. 6:9; 1. Moos. 48:15) ja seisovat hänen edessään Elian tavoin (1. Kun. 18:15), elävät luottavaisina hänen katseensa alla (Ps. 16:8; Ps. 23:4; Ps. 119:168) ja huutavat häntä avuksi ahdingoissaan (Ps. 34:18 ff.), etsivät nöyrän ja murtuneen sydämen hyvää (Aam. 5:4, 14; Jes. 57:15) ja auttavat onnettomia (Jes. 58:9): tällaisia ovat uskolliset, jotka elävät ikuisesti, turmeltumattomina, Jumalan luona (Viis. 3:9; Viis. 6:19).

2. Jumalan lahja.

Mutta onko tällainen uskollisuus ihmisen vallassa? Pyhän edessä ihminen tulee tietoiseksi synnistään (Jes. 6:1–5), turmeluksesta, jonka vain Jumala voi parantaa (Jer. 17:11, 14). Kunpa Jumala tulisi muuttamaan ihmisen sydämen, panisi siihen lakinsa ja Henkensä (Jer. 31:33; Hes. 36:26 ff.). Profeetat julistavat tätä uudistumista, uuden liiton hedelmää, joka tekee pyhitetystä kansasta Jumalan asuinsijan (Hes. 37:26 ff.). Myös viisaat julistavat, että Jumala lähettää ihmisille Viisautensa ja Pyhän Henkensä, jotta he tuntisivat hänen tahtonsa ja tulisivat hänen ystävikseen vastaanottaessaan itseensä tämän Viisauden, jonka ilona on asua heidän keskellään (Sananl. 8:31; Viis. 9:17 ff.; Viis. 7:27).

UT.

I. Läsnäolon lahja Jeesuksessa.

Tulemalla Neitsyt Marian kautta Pyhä Henki toteuttaa Israelille luvatun lahjan: Herra on hänen kanssaan ja Jumala on meidän kanssamme (Luuk. 1:28, 35; Matt. 1:23 ff.). Daavidin poika on näet myös Herra (Matt. 22:43 ff. rinnakk.), elävän Jumalan Poika (Matt. 16:16), jonka läsnäolo ilmoitetaan pienille (Matt. 11:25 ff.); hän on Jumalan Sana, joka tuli lihaksi asuakseen meidän keskellämme (Joh. 1:14) ja tehdäkseen läsnä olevaksi Isänsä kunnian, jonka todellinen temppeli hänen ruumiinsa on (Joh. 2:21). Isänsä tavoin, joka on aina hänen kanssaan, hän nimittää itseään ”Minä olen” (Joh. 8:28 ff.; Joh. 16:32) ja täyttää tämän nimen ilmaiseman lupauksen läsnäolosta; hänessä näet on jumaluuden koko täyteys (Kol. 2:9). Kun hän on saanut missionsa päätökseen, hän vakuuttaa opetuslapsilleen, että jäähyväisistään huolimatta hän pysyy heidän kanssaan (Matt. 28:20; vrt. Luuk. 22:30; Luuk. 23:42 f.).

II. Läsnäolon salaisuus Hengessä.

Jos ylösnoussut Jeesus ilmestyy opetuslapsilleen, hän ei tee sitä palauttaakseen heille ruumiillista läsnäoloa, josta heidän on hyvä tästä lähtien olla vailla (Joh. 16:7), vaan kutsuakseen heitä etsimään häntä uskossa sieltä, missä hän elää. Hän elää Isänsä luona (Joh. 20:17); hän on läsnä myös omiensa kaikkein onnettomimpien keskuudessa, ja hän tahtoo, että heitä palvellaan (Matt. 25:40); hän on niissä, jotka kantavat hänen sanaansa ja joissa hän tahtoo tulla kuulluksi (Luuk. 10:16); hän on niiden keskellä, jotka kokoontuvat rukoilemaan hänen nimessään (Matt. 18:20).

Mutta Kristus ei ole vain uskovien keskellä, vaan hän on heissä, kuten hän ilmoitti Paavalille samalla kun paljasti tälle kunniansa: ”Minä olen Jeesus, jota sinä vainoat” (Ap. t. 9:5); hän elää näet niissä, jotka ovat ottaneet hänet vastaan uskossa (Gal. 2:20; Ef. 3:17) ja ravitsevat häntä hänen ruumiillaan (1. Kor. 10:16 f.). Hänen Henkensä asuu heissä ja elävöittää heitä (Room. 8:9, 14), tekee heistä Jumalan temppelin (1. Kor. 3:16 f.; 1. Kor. 6:19; Ef. 2:21 f.) ja Kristuksen jäseniä (1. Kor. 12:12 ff.; 1. Kor. 12:27).

Saman Hengen kautta Jeesus elää niissä, jotka syövät hänen lihaansa ja juovat hänen vertaan (Joh. 6:56 f.; Joh. 6:63); hän on heissä, niin kuin hänen Isänsä on hänessä (Joh. 14:19 f.). Tämä yhteys edellyttää, että Jeesus on palannut Isän luo ja lähettänyt Henkensä (Joh. 16:28; Joh. 14:16 ff.); siksi on parempi, että hän on ruumiillisesti poissa (Joh. 16:7). Tämä poissaolo on edellytys sisäiselle läsnäololle, joka toteutuu Hengen lahjan kautta. Tämän lahjan ansiosta opetuslapsilla on itsessään rakkaus, joka yhdistää Isän ja Pojan (Joh. 17:26); siksi Jumala asuu heissä (1. Joh. 4:12).

III. Läsnäolon täyteys Isän kirkkaudessa.

Tämä Herran läsnäolo, jota Paavali toivoo kaikille (2. Tess. 3:16; 2. Kor. 13:11), tulee täydelliseksi vasta kuolevaisten ruumiidemme vapautumisen jälkeen (2. Kor. 5:8). Silloin me, meissä olevan Hengen herättäminä (Room. 8:11), näemme Jumalan, joka on oleva kaikki kaikissa (1. Kor. 13:12; 1. Kor. 15:28). Silloin näemme Jeesuksen luona, siinä paikassa, jonka hän on valmistanut meille, hänen kirkkautensa (Joh. 14:2 f.; Joh. 17:24), uuden Jerusalemin valon, Jumalan asuinsijan ihmisten luona (Ilm. 21:2 f.; Ilm. 21:22 f.). Silloin Isän ja Pojan läsnäolo meissä tulee täydelliseksi Hengen lahjan kautta (1. Joh. 3:3; 1. Joh. 3:24).

Tällaista läsnäoloa Herra tarjoaa jokaiselle uskovalle. ”Seison ovella ja kolkutan” (Ilm. 3:20). Se ei ole lihan ulottuvilla (Matt. 16:17), sitä ei ole varattu yhdelle kansalle (Kol. 3:11) eikä sidottu yhteen paikkaan (Joh. 4:21); se on Hengen lahja (Room. 5:5; Joh. 6:63), joka tarjotaan kaikille Kristuksen ruumiissa, jossa Henki on täyteydessään (Kol. 2:9), ja joka tulee sisäiseksi uskovalle, joka astuu tähän täyteyteen (Ef. 3:17 ff.). Herra antaa tämän lahjan sille, joka vastaa hänelle yhdessä Morsiamen kanssa ja Hengen kautta: ”Tule!” (Ilm. 22:17).

MFL

Katso myös: ⟶ Jäähyväiset NT I — Palvonta O — Kristuksen ilmestymiset 4 c-7 — Liitonarkki O — Alttari — ciel III, VI — culte AT I ; NT III 2 — Asettua II — dieu AT II ; NT II 2 — esperance AT III — esprit-de-dieu — Kasvot 3:4 — feu AT I — gloire III 2 — jour-du-seigneur AT III 2 — Yö AT II 2 ; NT II 2 — Manna I — Nimi AT 2.4 — Pilvi II 2.3 — Varjo II 2.3 — Myrsky 2 — Puolustaja I — temple — visite — voir — yahweh 2

JUMALAN SORMI

Katso: ⟶ bras-main I — Kirjoitus III

JUMALAN SUUNNITELMA

Katso: → dessein-de-dieu — volonte-de-dieu

JUMALAN VASTAUS

Katso: ⟶ Liitonarkki II — chercher I — Ilmoitus AT I r — sacerdoce AT II a

JUOMA

Katso: → coupe — eau — faim-soif — Maito — Ravinto — Veri AT 2 — vin

JUOMAUHRI

Katso: ⟶ Leipä II 1 — Uhri — vin I 2

JUOPUMUS

Juopumuksen vaarat tulevat esiin monissa kertomuksissa: se jättää ihmisen hänen intohimojensa tai vihollistensa valtaan. Profeetoilla se liittyy usein luvattomiin kultteihin (Aam. 2:8; Hoos. 4:11; vrt. Ilm. 17:2), laittomien kanaanilaisten paheisiin (1. Moos. 9:23) tai yhteiskunnan rappiotilaan. Joidenkin elettyjen piirteiden pohjalta juopumus voi saada symbolisen merkityksen.

1. Juopumus ja onnettomuus. Juopumus altistaa pilkalle; Raamattu on kuitenkin aina nähnyt onnettomuudessa häpeän ulottuvuuden. Juopunut ihminen ja onnettomuuden koettelema ihminen menettävät kasvonsa, malttinsa ja kaiken, mikä suojaa katseilta. Kummastakin tulee esine, katseltava näky. Joku voitiin juottaa siihen pisteeseen. Hab. 2:15 lähtee tästä tilanteesta kuvatakseen onnettomuutta, jonka Jahve valmistaa. Silloin juodaan vihan maljaa (Jer. 25:27 f.; 51:7). Jeremia on kuin juopunut ”Jahven ja hänen pyhien sanojensa tähden” (Jer. 23:9), sillä ne julistavat onnettomuutta tässä äärimmäisessä muodossa. Näyttää siltä, että maa horjuu (Jes. 24:19 f.), kaikki vastarinta on turhaa ja kaikki kiinnekohdat katoavat: tämä on jo viimeisen päivän ennakkoilmoitus.

2. Juopumus ja valppaus. Moraalista huomiota juopumuksesta, joka saa unohtamaan, voidaan seurata syvimpiin todellisuuksiin asti. Arabikuninkaan Lemuelin äiti näkee väkevissä juomissa keinon unohtaa: antakaa niitä ahdistuneille, mutta kuninkaat ja ruhtinaat välttäköot niitä, etteivät unohtaisi omia säädöksiään ja loukkaisi oikeutta (Sananl. 31:4–7). Jesaja menee pidemmälle: juopunut ihminen unohtaa Jumalan suunnitelman (Jes. 5:12). Juopumus on horroksen ja sekavuuden hengen oire ja kuva (Jes. 19:14; Jes. 29:10; Jer. 13:13; Joel 1:5). Samalla linjalla UT näkee juopumuksessa sen valppauden hylkäämisen, jonka avulla kristitty kiinnittyy pelastukseen, joka toteutuu ja tulee toteutumaan maan päällä. Juopuu se, joka ei enää jaksa odottaa Kristuksen tulemista (Matt. 24:45–51 rinnakk.). Jotta Kristuksen tuleminen ei jäisi huomaamatta, on oltava raitis ja valvottava pyhän Pietarin neuvon mukaisesti (1. Piet. 5:8), joka toistetaan kompletoriossa, sekä pidettävä silmät auki: ”Ne, jotka nukkuvat, nukkuvat yöllä, ja ne, jotka juopuvat, juopuvat yöllä” (1. Tess. 5:6 ff.; Room. 13:13).

3. Juopumus ja Henki. Juopumus sulkee pääsyn valtakuntaan (1. Kor. 5:11; 1. Kor. 6:10; Room. 13:13; Gal. 5:21; 1. Piet. 4:3). Silti se pyrkii tunkeutumaan pyhän piiriin: korinttilaiset sekoittavat sen agape-aterioihin (1. Kor. 11:21). Jerusalemin väkijoukossa jotkut selittivät helluntaipäivänä pilkallisesti Hengen vaikutukset juopumuksella (Ap. t. 2:13–15). Pilkan kohteena ei tässä enää ole onnettomuus vaan Hengen vapauttava vierailu. Pyhä Paavali viittaa samaan yhteyteen käskiessään karttamaan juopumusta ja etsimään Hengen täyteyttä (Ef. 5:18). Ihminen etsii juopumuksesta sitä, että hänet paljastettaisiin sellaisena kuin hän on ja vapautettaisiin siitä, mikä kahlitsee hänen puhettaan ja koko hänen olemustaan. Sieltä hän löytää ilon, jonka Laulujen laulu yhdistää rakkauden iloon (Laul. 5:1). Mutta vain Henki voi antaa hänelle tämän täyteyden totuudessa.

PBP

Katso myös: ⟶ charismes II 0 — noe I — Ravinto I — vendange — vin

JUOSTA

Kirjaimellisen merkityksen lisäksi — kun esimerkiksi kuninkaallisen kaartin juoksijat kiiruhtavat ilmoittamaan taistelun uutiset (1. Sam. 22:17; 2. Sam. 18:19–27) — Raamatussa verbillä ”juosta” on myös kuvaannollinen käyttö (kreikaksi *trecho*; toisinaan *dioko*: ”kiiruhtaa kohti”, ”jatkaa [juoksuaan]” ja siitä ”vainota”). Sillä luonnehditaan Jumalan sanan dynaamisuutta tai niiden dynaamisuutta, jotka julistavat sitä. Myöhemmin, kreikkalaisessa maailmassa harjoitettujen urheilukilpailujen vaikutuksesta, sana alkaa tarkoittaa myös elämän ”juoksua”, päämäärään suuntautuvaa elämää.

1. Jumalan sana juoksee:. Jumalan sana on nopea, vaikuttava ja dynaaminen: ”Taivaiden korkeuksista sinun kaikkivaltias sanasi syöksyi kuninkaalliselta valtaistuimelta” (Viis. 18:15; vrt. 1. Sam. 22:17). Se syöksyy soturin tavoin Jobia vastaan (Job 16:14): juoksijan nopeutta kuvaava mielikuva on vaihtunut loikan mielikuvaksi. ”Jumala lähettää sanansa maan päälle, nopeasti kulkee hänen sanansa” (Ps. 147:15; vrt. Jes. 55:11). Ehkä Paavali viittaa tähän kohtaan pyytäessään rukoilemaan, että ”Herran sana toteuttaisi juoksunsa” (2. Tess. 3:1). Myös profeetat kulkevat kuninkaan juoksijoiden jäljissä (1. Sam. 8:11) ja juoksevat julistamaan Sanaa. ”Jahven käsi oli Elian yllä; hän vyötti kupeensa ja juoksi Ahabin edellä Jisreelin liepeille” (1. Kun. 18:46). Samoin tekevät profeetat, joita Jumala ei ole lähettänyt: ”He juoksevat, vaikka en ole heille puhunut mitään, ja profetoivat” (Jer. 23:21).

2. Elämä on kilpajuoksu.. Ihmisen olemassaoloa verrataan usein vaellukseen (Job 8:12; 1. Joh. 1:6–7); siitä tulee kilpajuoksu, kun halutaan kuvata innokasta kuuliaisuutta tai kiireellistä tehtävää. Joskus kyse on yhä Sanan julistamisesta, kuten Johannes Kastajalla, joka saattoi juoksunsa päätökseen (Ap. t. 13:24 f.), tai Paavalilla, jonka juoksuna oli hyvän uutisen julistaminen (Ap. t. 20:24). Verbi voi kuitenkin tarkoittaa myös yksinkertaisesti sitä iloista muotoa, jonka vanhurskas elämä saa: Jumalan teillä vaeltamisen kielikuvaan se lisää ilon, innokkuuden ja elävyyden sävyn. ”Juoksen sinun käskyjesi tietä, sillä sinä olet avartanut sydämeni” (Ps. 119:32); ”Ne, jotka odottavat Jahvea, … saavat siivet kuin kotkat; he juoksevat eivätkä väsy” (Jes. 40:31). Kun tämä koko elämän kiivaus Jahven palveluksessa siirretään Laulujen laulun kieleen, siitä tulee ilosta haltioituneen morsiamen intoa Yljän äänen kuullessaan: ”Vedä minut mukaasi, juoskaamme!” (Laul. 1:4). Eikö Pietarin ja Johanneksen juoksu Herran haudalle (Joh. 20:4) herätä meissä samankaltaista ajatusta?

Paavalin tekstissä tästä juoksusta tulee urheilukilpailu, joka vaatii uhreja, jotta voitto saavutettaisiin (1. Kor. 9:24–27). Sama kuva, mutta eri verbillä, luonnehtii Paavalin koko elämänkulkua. Damaskoksen tiellä, kun hän vainosi kristittyjä (*dioko*, merkityksessä ”vainota”), Kristus saavutti hänet. ”Silloin hän ei katso vielä saavuttaneensa päämäärää: ’Minä jatkan juoksuani (*dioko*) yrittäen saavuttaa sen, koska Kristus Jeesus on ottanut minut omakseen… Unohtaen sen, mikä on takanapäin, ja koko olemuksellani eteenpäin kurottautuen juoksen suoraan kohti päämäärää voittaakseni palkinnon, jonka Jumala taivaallisella kutsullaan antaa Kristuksessa Jeesuksessa’” (Fil. 3:12 ff.).

Älkäämme antako esteiden pysäyttää meitä (Gal. 5:7). ”Kun ympärillämme on näin suuri todistajien pilvi [eli stadionin katsomon katsojat, entiset mestarit]…, juoskaamme kestävinä se kilpajuoksu, joka on edessämme, katseemme kiinnitettyinä uskomme johtajaan” (Hepr. 12:1 f.). Hän on edelläkävijämme (*prodromos*, sanasta *edramon*, verbin *trecho* aoristimuoto) (Hepr. 6:20). Silloin emme juokse turhaan (1. Kor. 9:26; Gal. 2:2; Fil. 2:16), ja voimme sanoa Paavalin kanssa: ”Olen taistellut hyvän taistelun loppuun, olen päättänyt juoksuni, olen säilyttänyt uskon” (2. Tim. 4:7). Kaikessa tässä ei kuitenkaan pidä unohtaa, että kaikki on lähtöisin yksin Jumalasta: ”Se ei riipu siitä, joka tahtoo, eikä siitä, joka juoksee, vaan Jumalasta, joka osoittaa laupeutta” (Room. 9:16).

XLD

Katso myös: → chemin — parole-de-dieu AT II 2 — zele II 2

JUUDA

Katso: → Israel AT 2 — Jerusalem AT II 1 — Juutalainen I 1 — roi AT I 3

JUUTALAINEN

Uuden testamentin kynnyksellä nimitys juutalainen vastaa usein israelilaista tai heprealaista, vaikka nämä kaksi jälkimmäistä termiä on varattu erityisesti uskonnolliseen käyttöön. Paavalilla ja Johanneksella sana juutalainen saa toisinaan todellisen teologisen merkityksen, mikä voi aiheuttaa sekaannusta huolimattomalle lukijalle.

I. Juutalainen ja pakana pyhän Paavalin mukaan.

1. Juutalaisen edut. Juutalaisen nimikin on kunnianimi (Room. 2:17), epäilemättä Juudan nimen etymologian mukaan: ”Minä annan kunnian Jahvelle” (1. Moos. 29:35) ja Jaakobin siunauksen nojalla: ”Veljesi ylistävät sinua” (1. Moos. 49:8). Todellakin, heille kuuluvat lain ja ympärileikkauksen etuoikeudet (Room. 2:17–29). Tämä on ylpeyden aihe, jota Paavali vaatii itselleen: ”Me olemme syntyperältämme juutalaisia, emme pakanoista lähtöisin olevia syntisiä” (Gal. 2:15). Tämä huudahdus auttaa ymmärtämään hurskaan juutalaisen rukousta: hän kiittää joka päivä Jumalaa siitä, ettei tämä ole tehnyt hänestä goyta, pakanaa. Vaikka Paavali on kristitty, hän sanoo itseään israelilaiseksi (Room. 11:1; Fil. 3:5). Luukkaan mukaan hän julistaa juhlallisesti Jerusalemissa: ”Olen juutalainen” (Ap. t. 22:3); ja Kristukseen kääntynyttä Apollosta Luukas nimittää ”juutalaiseksi” (Ap. t. 18:24).

Jumalan lahjat ovat kaikilta osin suuria, mutta aateluus velvoittaa! Paavali syyttää juutalaista siitä, ettei tämä noudata muille opettamaansa Lakia ja että hän lopulta saa aikaan sen, että Jumalan ylistämisen sijasta hänen Nimeään pilkataan kansojen keskuudessa (Room. 2:17–24). Ympärileikkauksen etuoikeus pätee vain, jos sydän on ympärileikattu, kuten profeetat vaativat (Jer. 4:4; 5. Moos. 30:6; 3. Moos. 26:41). Epäuskoinen juutalainen on juutalainen vain ulkonaisesti (Room. 2:28); hän anastaa tämän kunniakkaan nimen (Ilm. 2:9; Ilm. 3:9). Kristitty on todellinen ympärileikattu (Fil. 3:2), ”juutalainen sisimmässään” (Room. 2:29). Paavalin kaikkia ihmisiä vastaan esittämän syytöspuheen päätteeksi juutalaisen etuoikeudet näyttävät rauenneen: juutalaiset ja kreikkalaiset ovat kaikki yhtä lailla syntisiä (Room. 3:9).

2. Kääntynyt pakana ja epäuskoinen juutalainen. Kuitenkin ihmiskunnan kahden ryhmän keskinäinen asema on monimutkainen. Toisaalta kaikki erot tasoittuvat, ei ainoastaan synnin vaan myös armon tasolla: ”Ei ole enää juutalaista eikä kreikkalaista” (Gal. 3:28), sillä Kristuksessa me muodostamme yhden ainoan Olennon: usko eikä Lain noudattaminen on vanhurskauden lähde (vrt. Kol. 3:11). Näissä oloissa profeettojen ennustama kansojen sovinto voi toteutua: ”Jumala on myös pakanoiden Jumala” (Room. 3:29; Room. 10:12).

Toisaalta Paavali pitää mustasukkaisesti kiinni juutalaisen etusijasta pakanaan nähden niin rangaistuksessa kuin palkinnossakin: ”ensin juutalaiselle, sitten kreikkalaiselle” (Room. 2:9 f.; Room. 1:16; Matt. 15:24; Ap. t. 13:46; Ap. t. 18:6), olipa kyse ahdingosta tai kirkkaudesta. Sama etusija muistutetaan kääntyneelle pakanalle, jota voisi houkutella ajattelemaan, että hän on Jumalan suunnitelmassa tullut juutalaisen tilalle. Juutalaisen ”etuoikeus” (Room. 3:1) säilyy, sillä Jumala ei peruuta lahjojaan (Room. 11:29). Kääntyneet juutalaiset muodostavat oliivipuun ”luonnolliset oksat”, kun taas pakanataustaiset kristityt on ”vartettu vastoin luontoa” (Room. 11:24). Vaikka Israel onkin ”paatunut”, sillä on tehtävä Kristuksen Kirkossa: se on ”puute”, jonka tulee saada jokainen uskova tuntemaan suurta surua ja lakkaamatonta tuskaa sydämessään (Room. 9:2).

II. Epäuskoinen juutalainen pyhän Johanneksen mukaan.

1. Evankeliumit. puhuvat Jeesuksen aikalaisista juutalaisista, neljäs evankeliumi muiden tavoin (esim. Joh. 3:1; Joh. 12:9). Johanneksen kirjoittaessa Kirkko ja synagoga olivat kuitenkin selvästi erillisiä yhteisöjä; syntyvän Kirkon ja juutalaisten välistä kamppailua ei enää ollut, paitsi yleisessä mielessä maailman epäuskona Kristusta kohtaan. Useimmiten sana juutalainen ei ole etninen nimitys vaan historialliseen perustaan nojaava teologinen käsite. Ensisijaisesti sillä tarkoitetaan juutalaisia, jotka ristiinnaulitsivat Jeesuksen, mutta syvemmässä mielessä heidän kauttaan kaikkia epäuskoisia. Monet seikat osoittavat, että Johannes pyrkii tekemään juutalaisesta epäuskoisen ”tyypin”, uskonnollisen ajattelun kategorian. Hänen evankeliumissaan juutalaisten tavoista ja juhlista puhutaan kuin vieraan kansan tavoista ja juhlista (Joh. 2:6, 13; Joh. 5:1; Joh. 6:4; Joh. 7:2 ff.); Nikodemoksen tapauksesta poiketen (Joh. 7:51) Jeesus puhuu juutalaisille kuin vieraille (Joh. 8:17; Joh. 10:34; vrt. Joh. 7:19, 22). Tavallisesti sanalla tarkoitetaan Jeesuksen vastustajia (Joh. 2:18, 20; Joh. 5:16, 18; Joh. 6:41 ff.); ja päinvastoin jokaista Jeesukselle kuuluvaa tai hänestä todella huolta kantavaa pidetään juutalaisten vihollisena, vaikka hän olisi juutalaista alkuperää. Johanneksen kynässä ”juutalaisista” tulee lopulta epäuskon tyyppi, mikä altistaa neljännen evankeliumin antisemitistiselle käytölle.

Tällaiselle tulkinnalle ei toki voi hakea tukea Johannekselta. Niiden juutalaisten osalta, jotka osallistuivat Jeesuksen ristiinnaulitsemiseen, heidän tilalleen on tullut maailma, josta on puolestaan tullut Kristuksen opetuslasten vainooja. Samoin kuin Jeesuksesta tuli tuomari niille juutalaisille, jotka eivät halunneet tunnustaa häntä Kuninkaakseen, kristityn on tuomittava maailma, joka tahtoo tuomita hänet. Siksi hän kuulee lakkaamatta Puolustajan todistusta, sillä Puolustaja on Jeesuksen puolustaja.

XLD

Katso myös: ⟶ circoncision — election — etranger I — hebreu — incredulite III — Israel AT 2 b — nations — Kansa — Fariseukset 2

JUUTALAISUUS

Katso: ⟶ Auktoriteetti AT II 2 — Israel AT II 2 b — Juutalainen I — nations AT IV — Teot AT II 1 — Kansa A II 1 — tradition AT II 2; NT I 2

JYVÄ TAI SIEMEN

Katso: → Hedelmä II — martyr 2 — Sadonkorjuu — semer

JÄLJITELLÄ

Katso: → disciple NT 2 — exemple — figure — Isä IV — suivre

JÄLKELÄISET

Katso: → fecondite — generation — talo I — Isä I 2, III 2

JÄLKELÄISET

Katso: ⟶ Abraham I 3, II — beatitude AT II 1 — fecondite — femme AT I — heritage NT I — Isä I, II

JÄÄHYVÄISET

Vanhassa testamentissa samoin kuin Uudessa testamentissa useat henkilöt lausuvat kuoleman lähestyessä perillisilleen jäähyväiset, jotka muodostavat varsinaisia testamentteja.

VT. Henkilöt, joiden jäähyväispuheita on säilynyt, ovat useimmiten Jumalan kansan johtajia: Jaakob, Mooses, Joosua, Samuel, Daavid… (ja myöhemmässä juutalaisuudessa kaksitoista patriarkkaa). Erilaisten tilanteiden edellyttämien erityispiirteiden lisäksi heidän puheissaan on monia yhteisiä piirteitä. Kuoleva muistelee Jumalan kansalleen antamia lahjoja; hän näkee ennalta luvatun pelastuksen (1. Moos. 49:8–12; 5. Moos. 32:36–43; Test. des Patr.); hän kehottaa seuraajiaan uskollisuuteen (5. Moos. 31–32; Joos. 24; Joos. 1); myöhäisimmissä teksteissä (1. Makk. 2:51–61; Test. des Patr.) hän korostaa isien esimerkkiä.

Näin Israelin isät ja johtajat näyttäytyvät liiton todistajina. He välittävät saamansa tradition sekä heille uskotun tehtävän ja vallan; he kehottavat eloon jääneitä jatkamaan työtään.

Uusi testamentti.

1.. Jeesuksen jäähyväiset. Eskatologinen puhe (Mark. 13) on viimeinen opetus, jonka Jeesus antaa kansalle. Hän kehottaa uskovia valmistautumaan niiden lupausten täyttymiseen, jotka hän on juuri julistanut. Persoonansa radikaalin uutuuden myötä hän tuo puheeseen kuitenkin uuden aiheen: ilmoituksen parusiastaan, joka muuttaa jäähyväiset jälleennäkemisen odotukseksi.

Viimeinen ehtoollinen on Jeesuksen jäähyväisten perinteinen tapahtumapaikka. Markuksella ja Matteuksella eukaristian asettaminen päättyy tapaamiseen valtakunnassa (Mark. 14:25 rinnakk.). Luukkaalla sitä seuraa puhe, jossa Jeesus kehottaa kahtatoista seuraamaan hänen palvelemisensa esimerkkiä (Luuk. 22:24–27) ja lupaa heille testamentin tavoin osan kuninkaallisesta vallastaan (Luuk. 22:28–30). Johanneksella laaja kertomus (Joh. 13–17) alkaa jalkojen pesemisellä, jossa Jeesus antaa esimerkin palvelemisestaan. Kaksi rinnakkaista puhetta (14 ja 16) muodostavat varsinaiset jäähyväiset: Jeesus ilmoittaa niissä lähestyvästä tuskallisesta erosta ja paluunsa tuomasta ilosta (pääsiäisen ilmestymisissä ja kirkollisessa läsnäolossaan); hän kutsuu opetuslapsiaan uskoon, rakkauteen ja rauhaan. Hänen poissaolonsa on väliaikainen, ja se on vain näennäistä.

Ylösnousseen ilmestymisiin kahdelletoista liittyy, kuten Mooseksen, Samuelin ja Daavidin jäähyväisiin, vallan siirtäminen. Jeesus uskoo silloin omilleen lähetystehtävänsä jatkamisen: hän antaa heille tehtäväksi saarnata, kastaa ja antaa anteeksi (Matt. 28:19 rinnakk.). Hän lupaa olla heidän kanssaan ikuisesti (Matt. 28:20) ja siten antaa heille läsnäolonsa.

2. Jumalan suunnitelman palvelijoina toimivien apostolien jäähyväiset muistuttavat enemmän Vanhan testamentin henkilöiden jäähyväisiä.

Toinen kirje Timoteukselle on todellinen testamentti. Paavali, joka näkee kuolemansa olevan lähellä (2. Tim. 4:6–8), muistuttaa uskollista opetuslastaan Jeesuksessa toteutuneesta pelastuksesta (2. Tim. 1:9–10), varoittaa häntä harhaopin vaarasta (2. Tim. 2:16–18) ja suuntaa kaiken toivonsa Herran päivän tulemiseen. Samat teemat esiintyvät Pietarin toisessa kirjeessä: apostolin lähestyvä kuolema (2. Piet. 1:12–15), hänelle suotu pelastus (2. Piet. 1:3–4), harhaopin uhka (2. Piet. 2:1–3, 10–22) sekä Herran päivän odotus (2. Piet. 1:16, 19; 2. Piet. 3:8–10, 12–13, 18).

Luonteenomaisimmat testamenttijäähyväiset ovat kuitenkin Paavalin jäähyväiset Efesoksen presbyteereille (Ap. t. 20:17–38). Niissä esiintyvät Paavalin esimerkki (jakeet 18–21, 31–35), näköala hänen lähestyvään vangitsemiseensa (jakeet 22–24), juhlallinen todistus siitä, että hän on täyttänyt tehtävänsä (jakeet 25–27), kehotus jatkaa hänen työtään Kirkon palveluksessa (jae 28) ja puolustaa laumaa harhaoppisia vastaan (jakeet 29–30).

Toisin kuin Jeesuksen puheissa, apostolien puheissa ei sanota jäähyväisiä. Tämä ei johdu siitä, etteivät he toivoisi tapaavansa uskoviaan Herran päivänä; mutta ajatellessaan tätä päivää he ajattelevat ennen kaikkea kohtaamista Mestarinsa kanssa. Hän yksin on kuoleman ja kaiken poissaolon voittaja.

AG

Katso myös: ⟶ Kristuksen ilmestymiset 4 — mort AT I r — Jumalan läsnäolo NT I — Ateria III

JÄÄNNÖS

VT.

Jumala lupaa Abrahamille jälkeläisiä, ”yhtä paljon kuin taivaan tähtiä” (1. Moos. 15:5). Mutta Aamoksen suulla hän varoittaa Israelia: ”Niin kuin paimen pelastaa leijonan kidasta kaksi jalkaa tai korvanpään, niin pelastetaan Israelin lapset.” (Aam. 3:12). Jumala tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuvat (1. Tim. 2:4), ja hän ilmoittaa, että suuren ahdingon aikana ”ellei ahdingon päiviä olisi lyhennetty valittujen tähden, kukaan ei jäisi henkiin” (Matt. 24:22). — Tämä tuomion tullessa säästynyt jäännös muodostaa olennaisen osan raamatullista toivoa. Ajatus liittyy sotien ja niiden verilöylyjen kokemukseen. Voitetun täydellinen tuhoaminen, jota harjoitettiin niin usein (assyrialaiset asiakirjat, Mesan steela), asetti Israelille kysymyksen sen säilymisestä ja siten Jumalan lupausten arvosta.

Asiayhteydestä riippuen sana voi luonnehtia katastrofin laajuutta (”vain jäännös jää jäljelle”, Jes. 10:22 — vrt. Jer. 11:23) tai tuoda esiin jäljelle jäävän toivon jäännöksen säilyessä (Jer. 40:11). Teema nousee esiin 9. vuosisadan kärsimysten yhteydessä (vrt. 1. Kun. 19:15–18), mutta sillä on esihistoriansa: Nooa (1. Moos. 6:5 ff.; 1. Moos. 17 ff.), jota Sir. 44:17:ssä nimitetään ”Jäännökseksi”; Israelin rangaistukset erämaassa, jotka hävittävät huomattavan osan kansasta (2. Moos. 32:28; 4. Moos. 17:4; 4. Moos. 21:6; 4. Moos. 25:9).

1. Ennen pakkosiirtolaisuutta. Aamoksen mukaan nykyiset koettelemukset ovat jättäneet kansasta jäljelle vain muutamia eloonjääneitä (Aam. 5:15); samoin tulevat rangaistukset, kun niitä tarkastellaan eskatologisen tuomion näkökulmasta, jättävät Israelista jäljelle vain kourallisen (Aam. 3:12; Aam. 5:3). Seulana ne antavat syntisten kadota ja jättävät jäljelle vain vanhurskaat (Aam. 9:8 ff.).

Jesajan mukaan Jäännös pääsee osalliseksi Jahven pyhyydestä (Jes. 4:3; vrt. Jes. 6:3): jumalattomille se on tuhoava tuli, mutta muille valoisa (Jes. 10:17) ja puhdistava liekki (Jes. 1:25–28). Tämä Jäännös on Jahven aikaansaannosta (Jes. 4:4); se turvautuu uskossa yksin Jumalaan (Jes. 10:20) ja välttää näin rangaistuksen (Jes. 7:9; Jes. 28:16). Se on jo idullaan profeetan opetuslapsissa (Jes. 8:16, 18), ja näyttää muodostuvan ennen kaikkea ”köyhistä” (Jes. 14:32), kuten vuosisataa myöhempi oraakkeli selvästi ilmoittaa (Sef. 3:12 f.). Messias, Jahven edustaja, jonka ympärille tämä Jäännös kokoontuu, on sen pää ja kunnia (Jes. 4:2) sekä myös sen edustaja, sillä Jäännöstä ja Messiasta kuvataan samoin ilmauksin.

Jesajan aikalaisen Miikan aikana Jäännös on jo tekninen termi, jolla tarkoitetaan messiaanisen ajan puhdistettua kansaa, josta on tullut ”mahtava kansa” (Miika 4:7). Pakanoille se on tuhon tai siunauksen lähde sen mukaan, millainen heidän asenteensa sitä kohtaan on (Miika 5:6 ff.). Näin se perii tehtävän, joka annettiin Abrahamille ja hänen jälkeläisilleen (1. Moos. 12:3).

2. Pakkosiirtolaisuuden käänne. Jeremia syventää ratkaisevasti oppia Jäännöksestä. Edeltäjiensä tavoin hän kutsuu edelleen Jäännökseksi sitä pientä juudealaisten joukkoa, joka on välttänyt pakkosiirron ja jäänyt Pyhään maahan (Jer. 40:11; Jer. 42:15; Jer. 44:12; vrt. Aam. 5:15; Jes. 37:4; Sef. 2:7; Jer. 6:9; Jer. 15:9). Mutta perilliset ja pakkosiirtolaiset katoavat messiaanisista toiveista. Heitä ei kutsuta ”Jäännökseksi”, vaan heidät asetetaan jopa sitä vastaan (Jer. 2:48); kieli pysyy uskollisena vanhoille käytännöille. Kun taas kuvataan pakkosiirtolaisille varattua kirkkauden tulevaisuutta, tämä termi tulee aivan luonnostaan esiin (Jer. 23:3; Jer. 31:7). Tämä Jäännös on nyt irrotettu ajallisesta yhteisöstä, Juudan valtiosta.

Hesekiel syventää oppia toisella tavoin. Häntä ennen profeetat eivät näytä erottavan lähestyviä koettelemuksia eskatologisesta tuomiosta, jonka on määrä jättää kansasta jäljelle vanhurskaiden jäännös. Vuoden 587 katastrofin jälkeen Hesekielin täytyi todeta, etteivät eloonjääneet olleet kuolleita parempia (Hes. 6:8 f.; Hes. 12:15 f.; Hes. 14:21 ff.). Sitä ennen hän oli kuitenkin ennustanut, että vain vanhurskaat säästyisivät (Hes. 9:4 ff.). Hänen silloin tarkoittamansa eskatologinen tuomio on siis vielä edessä (Hes. 20:35–38; Hes. 34:17). Vain se erottaa uskottomat ja pyhän Jäännöksen (Hes. 20:38; Hes. 34:20).

3. Jäännöksen kolme tyyppiä. Näin hahmottuu sanan kaksi merkitystä: määrätyn onnettomuuden jälkeen eloon jäävä osa eli historiallinen Jäännös (Aam. 5:15; Jes. 37:4; Jer. 6:9; Hes. 9:8 jne.) sekä yhteisö, joka lopun aikoina saa osakseen pelastuksen eli eskatologinen Jäännös (Miika 5:6 ff.; Sef. 3:12; Jes. 4:4; Jes. 10:22; Jes. 28:5; Jer. 23:3; Jer. 31:7 jne.). Vain jälkimmäinen on pyhä. Ensimmäinen ei ole muuta kuin pois karsittu osa.

Maanpaosta lähtien ilmaantuu kolmas käsite: kansan sisällä oleva uskonnollinen eliitti, joka on lupausten perillinen ja haltija. Sitä voidaan kutsua uskolliseksi Jäännökseksi, vaikka VT:ssa sitä ei koskaan kutsuta Jäännökseksi. Tämä nimi annetaan sille UT:ssa (Room. 11:5) ja joissakin ei-raamatullisissa kirjoituksissa (Damaskoksen dokumentti 1,4; 2,11). Kyse on todella samasta ajatuksesta, mutta se siirtyy aineelliselta tasolta hengelliselle. Uskollinen Jäännös on Jumalan silmissä uskonnollisesti elävä osa.

Tämä uskollinen Jäännös esiintyy nimityksillä ”Jahven palvelija Israel” ja ”Israel, jossa minä osoitan kirkkauteni” (Jes. 49:3). Sen tehtävänä on palvella koko Israelia (Jes. 49:5). Tässä uskonnollisessa eliitissä nousee esiin yksilöhahmo, persoona, joka ruumiillistaa sen kohtalon: Palvelija. Lopulta juuri hän, ja vain hän, täyttää lunastavalla kuolemallaan tälle Jäännökselle uskotun tehtävän (Jes. 52:13–53:12). Mutta hänestä alkaen tapahtuu päinvastainen

liike: ei ainoastaan koko Israel vaan myös pakanat liittyvät Jäännökseen, joka on kaventunut yksin Messiaaseen (Jes. 49:6; Jes. 53:11).

4. Maanpaosta lähtien. Siioniin palanneiden pakkosiirtolaisten pieni yhteisö nimittää itseään Jäännökseksi (Hagg. 1:12; Hagg. 2:2; Sak. 8:6), ja jotkin profeetalliset lausumat voivat antaa ymmärtää, että juuri se on pyhä Jäännös ja että eskatologiset lupaukset (Hoos. 2:23; Hes. 34:26 f.) toteutuvat sen hyväksi (Sak. 8:11 f.). Mutta ennalleen palauttaminen on messiaanista vain alkavana ja kuvallisena, ja maanpaon jälkeinen historiallinen Jäännös tarvitsee yhä puhdistamista (Sak. 13:8 f.; Sak. 14:2). Ajatus uskollisesta Jäännöksestä käy yhä selvemmäksi.

Jumalan kansa samastuu Jahven ”köyhiin” (Jes. 49:13; Ps. 18:28; Ps. 149:4). Kohdassa Ps. 73:1 Israel samastetaan niihin, joiden sydän on puhdas. Kohdassa 1. Makk. 1:52 f. ”kansa”, jolla tarkoitetaan Israelin joukkoa, asetetaan vastakkain ”Israelin” kanssa, joka on uskollinen Jäännös. Maanpaon jälkeiset profeetalliset tekstit julistavat yhä eskatologista Jäännöstä (Jes. 65:8–12; Obad. 17 — Joel 3:5), mutta sisällyttävät siihen nyt myös pakanat (Jes. 66:19; Sak. 9:7).

Jäännös.

UT:ssa sanaa sovelletaan yhä ”uskolliseen Jäännökseen”, siihen Jumalan kansan osaan, joka on uskonut Kristukseen (Room. 11:5). Uskollisen Jäännöksen, ainoan todellisen Israelin, teema on taustalla hyvin monissa UT:n teksteissä (Matt. 3:9; 22:14; Luuk. 12:32; Joh. 1:11; 1:47; Room. 2:28; 1. Kor. 10:18; Gal. 6:16); se ei kuitenkaan enää ole itsenäisesti olemassa. Jäännös on nyt Kirkko.

Teeman syvän merkityksen Jumalan suunnitelmassa esittää Paavali, joka kehittää roomalaiskirjeessä varsinaisen teologian Jumalan suunnitelmasta (Room. 9–11). Kristukseen uskoneen Jäännöksen ansiosta Israelin uskottomuus ei tee tyhjäksi lupauksia, ja Jumalan uskollisuus pysyy täydellisenä (Room. 11:1–5). Toisaalta Jäännöksen olemassaolo, joka yksin on lupausten tallettaja, osoittaa yksilöiden valinnan ehdotonta lahjaluonnetta, jopa koko kansan valinnan sisällä (Room. 9:6–18, 25–29). Valitun kansan sisällä olevan osan valinta, joka lopulta supistuu yksin Messiaaseen, suuntautuu kaikkien lunastukseen, ei ainoastaan koko Israelin (Room. 11:26), vaan myös pakanoiden (Room. 11:25). Näin sovitetaan yhteen Jumalan vanhurskauden näennäisesti vastakkaiset vaatimukset: yhtäältä synnin rangaistus, toisaalta uskollisuus lupaukselle, jota ihmisten synti ei voi tehdä tyhjäksi ja joka pysyy aina vastikkeettomana lahjana.

Katso myös: → croissance AT 2; NT 3 — deluge — dessein-de-dieu NT III 3 — eglise II 2 — election AT III 1 — endurcissement I 2 b — epreuve-tentation AT I 3; NT I — esperance AT II 2 — feu AT II 2 a, II 1 — heritage AT II; NT I 1 — Israel NT 3 — mediateur NT I — Parannus ja kääntymys AT II 1.2.5; NT III 1 — Kansa B I; C II — Ylösnousemus AT II — Pyhä AT IV 3 — Pelastus NT I 2 a, II 1 — serviteur-de-dieu II 2

KAAOS

Katso: ⟶ creation AT II 2.3 — desert O — Meri i — vetement I

KADOTUS

Katso: → Baabel ja Babylon 5.6 — chemin II — chercher II — endurcissement — enfers-enfer O; AT II; NT I, III — impie AT 3; NT 3 — mort — peche — Pelastus NT I b

KADOTUSTUOMIO

Katso: ⟶ colere B — endurcissement I 2 a — enfers-enfer AT II ; NT I — Kirous

KAIN

Katso: → Abel — frere AT I — Viha I 2

KAKSITOISTA

Katso: ⟶ Apostolit I — eglise III 2 — election NT II 1 — Israel AT 1 b — Luvut I 1, II 1

KAMPPAILU

Katso: → Juosta 2 — ennemi — epreuve-tentation — fidelite NT 2 — guerre — priere V 2 a

KANAAN

Katso: ⟶ cite AT I — heritage AT — Joosua I — maa AT II

KANSA

Jumalan kansan teema, jossa Israelin elämän kaikki puolet jäsentyvät kokonaisuudeksi, on yhtä keskeinen Vanhassa testamentissa kuin Kirkon teema tulee olemaan Uudessa testamentissa: Kirkko on uusi Jumalan kansa mutta myös Kristuksen ruumis. Näiden testamenttien välillä profeetallinen eskatologia toimii välittäjänä: Vanhan liiton puitteissa se julistaa ja kuvaa ennalta uuden liiton kansaa, jota odotetaan ”aikojen lopuksi”.

A. VANHAN LIITON KANSA.

Tietyn kokoisista ihmisryhmistä käytetyt heprean sanat *am* ja *goy* toivat alun perin esiin kaksi niitä luonnehtivaa tekijää: veriyhteisön ja vakaan sosiologisen rakenteen. Vähitellen niiden käyttö erikoistui kuitenkin Vanhan testamentin kielessä: yksikkömuoto *am* tarkoitti ensisijaisesti Israelia, Jumalan kansaa, kun taas monikkomuoto *goyim* oli varattu vieraille kansoille, pakanoille (jo 4. Moos. 23:9); tähän käyttöön on silti poikkeuksia. Kreikankielisessä Raamatussa *laos* tarkoitti samoin Jumalan kansaa (harvemmin *demos*, kun haluttiin korostaa sen poliittista järjestäytymistä), kun taas monikkomuotoa *ethne* käytettiin pakanakansoista; tässäkin on kuitenkin poikkeuksia. Tämä kielellinen seikka osoittaa, että tarvittiin erityinen sana ilmaisemaan Israelin ainutlaatuisuutta: kutsumuksensa salaisuuden vuoksi se erosi muista niin paljon, että sen kansallisesta kokemuksesta tuli uskonnollisesti merkityksellinen ja yksi pelastussuunnitelman olennainen puoli alkoi siinä tulla ilmi.

I. JUMALAN KANSAN TRANSSENDENSSI.

1. Valinta, kutsumus, liitto. Israel kuuluu muiden kansojen tavoin ihmiskunnan historiaan; mutta jo alkuperästään lähtien ilmoitus esittää sen historian järjestyksen ylittävänä. Jos se on olemassa, se johtuu siitä, että Jumala on valinnut sen (5. Moos. 7:7; Jes. 41:8) ja kutsunut sen (Jes. 48:12), ei sen lukumäärän, voiman tai ansioiden tähden (5. Moos. 7:7; 8:17; 9:4), vaan rakkaudesta (5. Moos. 7:8; Hoos. 11:1). Näin erotettuaan sen muista hän lunasti ja vapautti sen eksoduksen yhteydessä (5. Moos. 6:12; 7:8; 8:14 ff.; 9:26). Tehdessään siitä itsenäisen kansan hän ikään kuin loi sen ja muovasi sen kuin lapsen äidin kohdussa (vrt. Jes. 43:15; Jes. 44:2, 24). Niinpä Israelissa elävä tietoisuus täydellisestä riippuvuudesta Jumalaan liittyy tietoisuuteen kansasta sellaisenaan. Sen jälkeen tulee liitto, ja tämä perustava teko korostaa, että tästä lähtien kaikki asettuu Israelin kannalta kahdelle tasolle: historian ja uskon tasolle. Pyhä sopimus, jonka osapuolina ovat kaksitoista heimoa, sinetöidään uhrin verellä (2. Moos. 24:4, 8); näin Jahvesta tulee Israelin Jumala ja Israelista Jahven kansa (vrt. 5. Moos. 29:12; 3. Moos. 26:12; Jer. 7:23 jne.; Hes. 11:20 jne.). Näin Jumalan ja ihmisyhteisön välille syntyy ainutlaatuinen side; jokainen, joka ympärileikkauksen kautta liitetään tähän yhteisöön, saa myös osansa tästä siteestä (vrt. 1. Moos. 17:10 ff.).

2. Jumalan kansan arvonimet ja tehtävät. Israel on pyhä kansa, Jahvelle pyhitetty ja hänelle erotettu (5. Moos. 7:6; 14:2), hänen erityisomaisuutensa (2. Moos. 19:5; Jer. 2:3), hänen perintönsä (5. Moos. 9:26). Se on hänen laumansa (Ps. 80:2; Ps. 95:7), hänen viinitarhansa (Jes. 5:1; Ps. 80:9), hänen poikansa (2. Moos. 4:22; Hoos. 11:1), hänen vaimonsa (Hoos. 2:4; Jer. 2:2; Hes. 16:8). Se on ” pappien valtakunta” (2. Moos. 19:6), jossa Jumala hallitsee alamaisia, jotka ovat omistautuneet hänen palvelukseensa. Tämän Liiton jumalanpalveluksellinen päämäärä osoittaa samalla, mikä tehtävä Israelilla on muiden kansojen suhteen: ainoan Jumalan todistajana niiden keskuudessa (Jes. 44:8) se on välittäjäkansa, jonka kautta yhteys Jumalan ja koko ihmiskunnan välillä palautuu, niin että koko maan ylistys kohoaa Jumalan luo (Jes. 45:14, 23) ja kaikki kansat pääsevät osallisiksi Jumalan siunauksesta (1. Moos. 12:3; Jer. 4:2; Jes. 44:21).

II. Kansallisen kokemuksen uskonnollinen merkitys.

Liiton nojalla Israel toteuttaa näin ihmiskunnan historian sydämessä paradoksin: luonteeltaan nimenomaan uskonnollinen ja olemukseltaan transsendentti yhteisö, Jumalan kansa on samalla merkittävä todellisuus tässä maailmassa, omaksuen kaikki ajalliset ainekset, joista kansojen elämä täällä maan päällä muodostuu. Sen kansallinen kokemus, jossa kaikki muut voivat tunnistaa omat kasvonsa, saa näin uskonnollisen merkityksen, joka valaisee uskoa.

1. Yhteisö, jota yhdistää sama syntyperä. Israelin kansa ymmärtää sisäisen ykseytensä johtuvan yhteisestä alkuperästään. Heprealaiset patriarkat ovat kantaisiä, ja eksodusta edeltävän historian muistot kiteytyvät sukuluetteloksi, joka johtaa Abrahamista Iisakin kautta Jaakob-Israeliin, kahdentoista pojan isään; pojat ovat kahdentoista heimon nimenantajat. On totta, että kansa on vuosisatojen kuluessa omaksunut monia vieraita aineksia: heti Egyptistä lähdettäessä (2. Moos. 12:38), erämaassa (4. Moos. 11:4; Tuom. 4:1), Kanaanin valloituksen jälkeen (Joos. 9; Tuom. 3:1 ff.). Myöhempänä aikana näyttää kuitenkin korostuvan pikemminkin huoli juutalaisen veren puhtaudesta: vierasmaalaiset avioliitot kielletään, jotta ”pyhää sukua” puolustettaisiin (Esra 9:2) pakanakansoja vastaan, joilla epäjumalanpalvelus on verissä. Menneisyyttä jopa ihannoidaan liittämällä patriarkaaliseen sukuluetteloon jo kauan sitten sulautuneita vieraita, kuten kalebilaisten suvut (1. Aikak. 2:18; vrt. 4. Moos. 32:12 ja 1. Moos. 15:19). Israelin valinta on kulkenut sen isien kautta: eikö sukuluettelon jokaisessa vaiheessa nähdä, että naapurikansat on isiensä kautta suljettu pelastussuunnitelman ulkopuolelle (1. Moos. 19:30; 21:8 ff.; 25:1 ff.; 36)? Jotta voisi päästä osalliseksi lupauksista ja Jumalan liitosta, on siis oltava Abrahamin, Jumalan ystävän, sukua (Jes. 41:8; 51:2; vrt. Jes. 63:16; Jer.

33:26; Ps. 105:6; 2. Aikak. 20:7). Ajatuksen horisontissa säilyy eräänlainen universalismi, sillä Abrahamista on määrä tulla ”monien kansojen isä” (1. Moos. 17:5). Käytännössä juutalaisuuteen kääntyvät muukalaiset, käännynnäiset (Jes. 56:8), liittyvät kuitenkin valittuun sukuun päästäkseen osallisiksi sen uskonnollisista etuoikeuksista. Yhteinen usko ei vielä riitä muodostamaan Jumalan kansaa; sen konkreettisena perustana on Jumalan muiden keskeltä valitsema etninen haara.

2. Instituutioihin perustuva yhteisö. Patriarkkojen suku ei ole muodoton massa vaan järjestäytynyt yhteiskunta. Sen perussolut, perhe ja suku (mishpaha), joissa verisukulaisuuden yhteisö ilmenee, ulottuvat halki vuosisatojen ja säilyvät jopa hajaannuksen tuoman juuriltaan irtautumisen keskellä (Esra 2; Neh. 7). Talouselämässä ne säätelevät karjojen ja maiden omistusta sekä laidunnusoikeuksia; ne määräävät tapoja, kuten verikoston (4. Moos. 35:19), lankousavioliiton (5. Moos. 25:5 ff.) ja lunastusoikeuden (Ruut 4:3). Niiden kautta jokainen yksilö tulee tietoiseksi yhteiskunnallisesta kuulumisestaan, joka sekä suojelee että velvoittaa häntä. Klaanit itse ryhmittyvät heimoiksi, poliittisen yhteisön perusyksiköiksi, ja ensimmäinen muoto, jonka järjestäytynyt kansakunta saa, on kahdentoista heimon ”liittouma”, jonka sitoo yhteen liiton sopimus (2. Moos. 24:4; Joos. 24). Kun Israelin valtio saa lisää vakiintuneisuutta, sen päälle rakentuu keskitetty monarkia sitä kuitenkaan kumoamatta (2. Sam. 2:4; 2. Sam. 5:3); niinpä monarkkisen rakennelman tuhouduttua ja kansakunnan hajaannuttua heimojen liittouma säilyy juutalaisten ennalleenpalauttajien ihanteena (vrt. Hes. 48).

3. Yhteisen kohtalon yhteisö. Kansakuntaa jäsentävien instituutioiden rinnalla yhteisen kohtalon yhteisö antaa jäsenilleen yhteisen sielun: kokemuksen paimentolaiselämästä, sorrosta ja vapautuksesta, erämaassa harhailusta ja taisteluista isänmaan haltuun saamiseksi, kalliilla hinnalla saavutetusta kansallisesta ykseydestä ja keisarillisesta huippukaudesta, poliittisesta jakautumisesta, joka ennakoi valtion kahden osan tuhoa, sekä katastrofista ja hajaannuksesta. Näillä kokemuksilla on uskonnollinen merkitys; ne ovat omalla tavallaan konkreettista kokemusta Jumalan teistä. Niiden valoisa puoli tuo selvästi esiin Jumalan kansalleen antamat lahjat ja antaa aavistaa hänen salaisia tarkoituksiaan; niiden pimeä puoli saa tuntemaan Jumalan vihaa, joka ilmenee esimerkillisissä tuomioissa. Näin historiasta tulee ilmoitusta. Vuosisataisista kokemuksistaan Jumalan kansa ammentaa perustavia ajattelumalleja, joihin myöhemmät kokemukset valetaan (vrt. 1. Makk. 2:51 ff.; 2. Makk. 8:19); menneisyydestään se löytää vertailukohtia, joiden avulla se hahmottaa omaa tulevaisuuttaan ja ilmaisee toiveidensa kohteen (vrt. Jes. 63:8 ff.).

4. Juurtuminen isänmaahan. Erämaasta, alkuperäisestä asuinseudustaan, Jumalan kansa johdettiin Kanaaniin. Se on maa, jossa sen isät elivät ja pitivät laumojaan (1. Moos. 23; 1. Moos. 25:9; jne.); se on luvattu maa (1. Moos. 12:7; 1. Moos. 13:15), jonka Jumala sitten antoi perinnöksi (2. Moos. 23:27 ff.; 5. Moos. 9:1 ff.; Jer. 2:7; Ps. 78:54); se on maa, joka vallattiin inhimillisessä hankkeessa, joka toteutti Jumalan suunnitelmaa (Joos. 1:13 ff.; Joos. 24:11 ff.). Se ei siis ole enää Kanaan, pakanallinen maa, vaan Israelin maa, pyhä maa, jossa Jumala itse, kansansa keskellä läsnä olevana, on asettunut asumaan (1. Kun. 8:15). Jerusalem, Jahven asuinsija ja poliittinen pääkaupunki, on yhtä aikaa kansallisen ja uskonnollisen ykseyden aistittava merkki (Ps. 122). Siksi kansallista katastrofia seuraava hajaannus vain vahvistaa Jumalan kansan kiintymystä maahansa. Siionistinen mystiikka syntyy jo Kyyroksen käskystä (Esra 1:2), ja se säilyy elävänä seuraavina vuosisatoina (Esra 7). Juutalaiset eivät tunne itseään koskaan täysin juuriltaan revityiksi, vaikka asuisivat muukalaisten keskellä, sillä heillä on siellä yhä isänmaa, jossa ovat heidän isiensä haudat (Neh. 2:3) ja jota kohti he kääntyvät rukoillessaan (Dan. 6:11).

5. Kielen yhteisö. Vallatessaan pyhän maan Israel teki ”Kanaanin kielestä” oman kielensä (Jes. 19:18). Kansassa kieli on ykseyden tekijä: se takaa yhteisen mentaliteetin, välittää kulttuuria ja maailmankäsitystä; se on todellinen hengellinen isänmaa. Israelissa itse jumalallinen ilmoitus ilmaisee itseään hepreaksi omaksuen seemiläisen kulttuurin muovaamat ajattelun kategoriat ja hyötyen heprean konkreettisesta ja dynaamisesta luonteesta. Vuosisadasta toiseen muotoutuu todellinen kansallinen kulttuuri, jossa voidaan tunnistaa hyvin monenlaisia inhimillisiä vaikutteita (kanaanealaisia, assyro-babylonialaisia, iranilaisia, jopa kreikkalaisia); mutta ilmoitus suodattaa niitä aina: se karsii ainekset, joita ei voida sulauttaa, ja antaa sanoille ja ajattelun käsitteille uusia sisältöjä, jotka liittyvät Jumalan suunnitelmaan. Kun juutalaiset lopulta puhuvat arameaa tai kreikkaa, heprea pysyy ”pyhänä kielenä”; targumien käytäntö ja Septuaginta-käännös kuitenkin mahdollistavat sen, että aramea ja kreikka puolestaan välittävät ilmoitettua oppia sitä vääristämättä. Näin Israelin kulttuurista kehitystä hallitsee pyhiin kirjoituksiin talletettu Jumalan sana; mutta tullakseen ymmärrettäväksi Jumalan sana valettiin juutalaiseen muottiin.

6. Kulttuurinen yhteisö. Muinaisen Lähi-idän yhteiskunnissa jumalanpalvelus oli olennainen osa kaupunkivaltion elämää. Israelissa ainoan Jumalan jumalanpalvelus on liiton nojalla kansakunnan korkein tehtävä. Heprean kielessä on teknisiä termejä kuvaamaan kansaa, joka on kokoontunut tätä kulttuurista tehtävää varten. Se muodostaa yhteisön (edah), pyhän kokouksen (miqra) ja seurakunnan (kahal), ja kreikaksi siirrettyinä nämä termit ovat synnyttäneet sanat synagoge ja ekklesia. Etsiessään ihannettaan erämaan pyhästä yhteisöstä, sellaisena kuin Mooseksen kirjat sitä kuvaavat, juutalaisuus ei tosin vielä ole Kirkko termin vahvassa merkityksessä, sillä se pysyy sidoksissa tietyn kansakunnan ajallisiin rakenteisiin; se kuitenkin jo hahmottelee Kirkon piirteitä, koska Israelin kansalle ominaiset tuntomerkit tulevat selvimmin esiin siinä, että se on kulttuurinen yhteisö (kahal/ekklesia).

II. VANHA LIITTO: ARVO JA RAJAT.

Jo vanhan liiton aikana on siis tullut ilmi pelastussuunnitelman yhteiskunnallinen rakenne: ihmistä ei pelasteta Jumalan avulla pakenemalla historiaa; hän löytää paikkansa Jumalan kautta maailmasta irrotetun uskonnollisen elämän yksinäisyydessä. Hän liittyy Jumalaan jakamalla sen yhteisön elämän ja kohtalon, jonka Jumala on valinnut kansakseen. Tämä Jumalan suunnitelma alkaa toteutua Israelissa, sillä liiton kansaan kuuluvilla on jo todella uskon elämä, jota kannattelevat niin kansalliset instituutiot ja historia kuin Jumalan sana ja jumalanpalveluskokouksetkin. Tässä tulee kuitenkin näkyviin tämän valmistavan ja väliaikaisen toteutumisen epätäydellisyys. Uskonelämä liitto-suhteen kokemuksena Jumalan kanssa on siinä jo myönteinen todellisuus, joka kantaa sisällään lupausta lopullisesta pelastuksesta. Se on kuitenkin yhä sidoksissa ehtoihin, jotka rajoittavat sitä kahdesta näkökulmasta: sen näköalat eivät ulotu maallisten asioiden järjestystä pidemmälle eivätkä yhden kansakunnan horisontin yli. Ja kuitenkin juuri tässä transsendentin todellisuuden (Jumalan kansa) ja kansallisen, ajallisen todellisuuden yhdistymisessä — jälkimmäinen tarjoaa edelliselle näkyvän tuen — jotakin sen syvästä salaisuudesta on tullut ihmisille ymmärrettäväksi: Israelin kokemuksista tämän maailman kansana ovat vähitellen hahmottuneet esikuvien verhon alla sen pyhän yhteisön eri piirteet, jossa pelastussuunnitelma lopulta täyttyy.

B. UUDEN KANSAN LUPAUS.

Vanhaan liittoon perustuneella taloudenhoidolla oli paitsi juuri mainitut rajat, myös se ei kyennyt tekemään mistään ”täydellistä” (Hepr. 7:19; Hepr. 9:9; Hepr. 10:1) eikä toteuttamaan täällä maan päällä sitä ” pyhää kansaa”, joksi Israel oli kutsuttu tulemaan. Tosiasiat itse ovat osoittaneet tämän. Israelin synnit näet toivat sen ylle pakkosiirtolaisuuden ja hajaannuksen radikaalin rangaistuksen. Jumalan suunnitelma ei silti ole tämän vuoksi rauennut; siksi profeetallinen eskatologia julistaa ”viimeisiä aikoja” varten uuden taloudenhoidon tulemista. Jumala löytää tämän täydellisen kansan, jonka esikuvana ja alkiona vanha kansa oli.

I. Uuden liiton kansa.

1. Uuden liiton ylemmyys. Kuten muinoin Israelin, uuden kansan on synnyttävä Jumalan aloitteesta. Mutta tällä kertaa Jumala voittaa synnin, joka oli tehnyt tyhjäksi hänen ensimmäisen suunnitelmansa: hän puhdistaa kansansa, muuttaa sen sydämen ja vuodattaa siihen Henkensä (Hes. 36:26 ff.); hän poistaa siitä syntiset ja säilyttää nöyrän ja vanhurskaan jäännöksen (Jes. 10:20 f.; Sef. 3:13; Job 3:5). Tämän hänen luomansa kansan kanssa hän solmii uuden liiton (Jes. 65:18; Jer. 31:31 ff.; Hes. 37:26). Tämä kansa on Jahven ” pyhä kansa” (Jes. 62:12), lauma (Jer. 31:10) ja morsian (Hoos. 2:21). Näin kuvattu sisäinen puhdistuminen on vastakohta Israelin, syntisen kansan, hengelliselle tilalle; se tuo mieleen ihmiskunnan tilan ennen sen ensimmäisen isän syntiä (1. Moos. 2).

2. Uuden kansan yleismaailmallisuus. Samalla Jumalan suunnitelman rajat laajenevat, sillä kansat liittyvät Israeliin (Jes. 2:2 ff.); ne saavat yhdessä sen kanssa osansa Abrahamille luvatussa siunauksessa (Jer. 4:2; vrt. 1. Moos. 12:3) ja liitossa, jonka välittäjänä toimii Jahven salaperäinen palvelija (Jes. 42:6). Israelin erilleen asettaminen näyttää näin välivaiheelta Jumalan suunnitelman toteutumisessa; aikojen lopulla palataan alkuperäiseen yleismaailmallisuuteen.

II. UUDEN KANSAN SYMBOLINEN KUVAUS.

1. Uusi suku. Israel tulee osaksi uutta kansaa Abrahamin sukuna (Jes. 41:8). Mutta myös kansat liittyvät Abrahamin Jumalan kansaan (Ps. 47:10), ikään kuin tullakseen vuorostaan patriarkan hengellisiksi jälkeläisiksi. Siionille, pyhän kansan vertauskuvalliselle äidille, kaikki sanovat: ”Äiti!” (Ps. 87). Koko ihmissuku löytää siis uudelleen alkuperäisen ”ykseytensä”, kun Baabelin tapahtumista lähtien hajaantuneiden kansojen eloonjääneet kokoontuvat yhteen (Jes. 66:18 ff.; vrt. 1. Moos. 10–11; Sak. 14:7).

2. Uusia instituutioita. Uuden kansan kuvaamiseksi ennakolta järjestäytyneenä yhteisönä turvaudutaan edelleen esikuvallisiin instituutioihin: lakiin, joka on kirjoitettu sydämiin (Jer. 31:33; Hes. 36:27); kahdentoista heimon kokoontumiseen (Hes. 48) ja Israelin ja Juudan vastakkainasettelun päättymiseen (Hes. 37:15 ff.); Daavidin Vesan kuninkuuteen (Jes. 9; 11; Jer. 23:5; Hes. 34:23; Sak. 9:9) jne. Myös tässä universaalisuus murtaa menneiden instituutioiden rajat. Kuningas, Daavidin poika, hallitsee kaikkia kansoja (vrt. Ps. 2; 72); ennen kaikkea ne kaikki tunnustavat ainoan Jumalan kuninkaakseen (Sak. 14:16; Ps. 96:10), ja niille opetetaan hänen oikeutensa, jotta se toisi niille valon (Jes. 2:2 ff.; 42:1, 4). Näin ne liittyvät elimellisesti Jumalan kansaan menettämättä omaa persoonallisuuttaan.

3. Pelastuksen tapahtumat. Israelin historiallinen kokemus tarjoaa myös keinon kuvata pelastuksen tapahtumia: uusi eksodus, joka on ensimmäisen tavoin lunastus ja vapautus (Jer. 31:11; Jes. 43:16 ff.; Jes. 44:23); uusi vaellus erämaan halki, joka uudistaa entisaikojen ihmeet (Hoos. 2:16; Jer. 31:2; Jes. 40:3; Jes. 43:14; Jes. 48:21; Jes. 49:10); paluu luvattuun maahan (Hoos. 2:17; Jer. 31:12; Hes. 37:21); kuninkaan voitto ympärillä olevista vihollisista rauhanomaisen hallituskauden aloittamiseksi (Jes. 9)… Mutta jälleen kerran näköala laajenee: ei ainoastaan Samaria osallistu luvattuun ennalleen palauttamiseen, vaan jopa Sodomakin (Hes. 16:53 ff.), syntisen kaupungin esikuva! Näin pelastuksen historian päättyessä palautettu yleinen rauha (Jes. 2) tuo ihmissuvun takaisin tilaan, jota se ei ollut enää tuntenut Kainin synnin jälkeen (vrt. 1. Moos. 4:8).

4. Uusi pyhä maa. Pyhä maa on luonnollisesti uuden Israelin kokoontumispaikka (Hes. 34:14; Jer. 31:10 ff.). Mutta silloin sen hedelmällisyys on ihmeellinen ja jättää kauas taakseen 5. Mooseksen kirjan kaikkein innostuneimmat kuvaukset (Hes. 47:12; Joel 4:18). Kirjaimellisesti se on ”uudelleen löydetty paratiisi” (Hes. 36:35; Jes. 51:3). Jerusalem, sen pääkaupunki, tulee koko maailman keskukseksi (Jes. 2). Näin Jumala yhdistää kaikki isänmaat ”uudelleen luodussa” maailmankaikkeudessa (Jes. 65:17) varmistaakseen valituilleen paratiisillisen onnen ja rauhan (Hoos. 2:20; Jes. 65:17–25).

5. Kaikkien kielten kokoaminen. Ei turhaan Jumala tehnyt Kanaanin kielestä pyhää kieltä; kun Egypti viimeisinä aikoina kääntyy, se huutaa avukseen Jahvea pyhällä kielellä (Jes. 19:18 ff.). Profeetallinen eskatologia menee kuitenkin pitemmälle: Jumala puhdistaa kaikkien kansojen huulet, jotta jokainen voisi ylistää häntä omalla kielellään (Sef. 3:9). Näin kansat ja kielet kootaan jälleen yksimieliseksi muuttuneeseen jumalanpalvelukseen (Jes. 66:18); tämä tekee lopun ihmiskunnan pirstoutumisesta ja on jälleen löydetyn hengellisen ykseyden merkki, kuten Jumalan suunnitelman alkuvaiheissa (1. Moos. 11:1).

6. Jumalan uusi jumalanpalvelus. Eskatologinen jumalanpalvelus kuvataan ilmeisesti israelilaisen jumalanpalveluksen piirteiden mukaisena (vrt. Hes. 40–48). On kuitenkin huomionarvoista, että universalismi vahvistuu siinä jatkuvasti. Ainoaa Jumalaa yhdessä palvelemalla ihmiskunta löytää jälleen ykseytensä (Jes. 2:2 ff.; Jes. 56:6; Jes. 66:20 f.). Sen lopullinen kokoontuminen ilmenee pyhiinvaelluksina, joilla Jumalan kansa kokoontuu lehtimajanjuhlaan (Sak. 14:16), sekä jumalanpalvelukseen kuuluvina aterioina, joiden kautta se astuu yhteyteen Jumalan kanssa (Jes. 25:6). Vaikka tätä sanaa ei esiinny teksteissä, mieleen tulee uusi ”pyhä kokoontuminen”, joka muistuttaa erämaassa ollutta *kahal*-yhteisöä (= *ekklesia*) ja johon kaikki kansat liittyvät Israelin jäännökseen.

III. ESKATOLOGINEN KANSA JA HISTORIALLINEN ISRAEL.

Uuden liiton kansa hahmottuu siis ennakolta Israelin historiallisen kokemuksen pohjalta, ja näin nähdään selvästi sen esikuvallinen arvo. Kahdessa kohdassa kokemuksen antamat tiedot kuitenkin ylitetään: kansallinen kehys jää taakse, ja uusi kansa avautuu koko ihmiskunnalle; ihmiskunta ja maailmankaikkeus löytävät jälleen alkuperäisen täydellisyytensä, jonka ihmisen synti oli kadottanut.

Mutta tähän symboliseen kuvaan jää tiettyjä epäselvyyksiä, joista osaksi on vastuussa vetoaminen Israelin kokemukseen. Ihmisten ykseyden palauttamiseen Vanhan liiton kansan, sen kuninkaan ja pyhän kaupungin ympärille liittyy toisinaan ahtaita piirteitä (vrt. Jes. 52:1), nationalistisia kaikuja (Jes. 60:12) tai jopa sotaisa luonne (Ps. 2; Ps. 72), joka kehittyy eskatologisen sodan muotoon (Hes. 38–39). Ja ennen kaikkea, vaikka uudelle kansalle luvattu autuus merkitsee kaiken moraalisen ja fyysisen pahan poistumista (kärsimys: Jes. 65:19; jopa kuolema: Jes. 25:8), näköala pysyy useimmiten ajallisena ja maallisiin iloihin kiinnittyneenä. Jopa ”Korkeimman pyhien kansalle” (Dan. 7:22, 27), joka pyrkii ylittämään nämä rajat ja saa transsendenttisen luonteen, annetaan herruus, joka muistuttaa tämän maailman mahtavien herruutta (Dan. 7:27; vrt. Dan. 14).

Jotta epäselvyys hälvenisi, eskatologisen kansan on vuorostaan astuttava inhimillisen kokemuksen kentälle yhdessä Kristuksen ja hänen Kirkkonsa kanssa.

C. UUDEN LIITON KANSA.

UT:n kreikassa sanojen laos (Jumalan kansa) ja ethne (kansat) merkitysten eriytyminen käy ilmi vielä selvemmin kuin Septuagintassa. Mutta määriteltäessä pelastuksen yhteisöä, joka on sidottu Jumalaan uudella liitolla, kaikkien muiden edelle nousee ekklesia-teema (”jumalanpalveluskokous”). Kristuksen Kirkko, johon Vanhan liiton kansa kutsutaan astumaan, sitten muut kansat sen perässä, pysyy todella kansana kaikkine tämän sanan sisältämine kaikuineen; sillä kun eskatologinen todellisuus tulee esikuviensa tilalle, se ei kumoa kansan merkitystä vaan täyttää sen.

I. UUSI KANSA.

Jeesuksen verellä sinetöidyn uuden liiton kautta Jumala siis loi uuden kansan, jonka välityksellä toteutuu täyteydessään Raamatun sana: ”Te tulette olemaan minun kansani, ja minä tulen olemaan teidän Jumalanne” (2. Kor. 6:16; vrt. 3. Moos. 26:12; Hepr. 8:10; vrt. Jer. 31:33; Ilm. 21:3). Se on kansa, jonka synnit Jeesus on ”sovittanut” (Hepr. 2:17), jonka hän on pyhittänyt verellään (Hepr. 13:12), ja johon tullaan uskon kautta (Gal. 3:7; Room. 4:3 ff.). Siihen siirretään nyt Israelin arvonimet: Jumalan oma kansa (Tit. 2:14; vrt. 5. Moos. 7:6), valittu suku, pyhä kansa, omaisuuskansa (1. Piet. 2:9; vrt. 2. Moos. 19:5; Jes. 43:20 f.), lauma (Ap. t. 20:28; 1. Piet. 5:2; Joh. 10:16) ja Herran morsian (Ef. 5:25; Ilm. 19:7; Ilm. 21:2). Ja koska Vanhan liiton kansa oli kokenut Jumalan tiet historian tapahtumissa, uudelle kansalle suotu pelastuskokemus jäsentyy ajattelun kategorioihin, jotka palauttavat mieleen nämä esikuvalliset tapahtumat: tämän kansan on päästävä Jumalan lepoon, jota luvattu maa ennakoi (Hepr. 4:9); sen on lähdettävä Babylonista, pahan kaupungista (Ilm. 18:4), kokoontuakseen Jerusalemiin, Jumalan asuinsijaan (Ilm. 21:3).

Tällä kertaa kuitenkin ylitetään ajallisen elämän taso, jolla kansat liikkuvat. Jumalan kansan transsendenssi on täydellinen: se on ”pappeudellinen valtakunta” (1. Piet. 2:9), eikä se kuulu tähän maailmaan (Joh. 18:36); sen isänmaa on taivaissa (Hepr. 11:13 ff.), missä sen jäsenillä on kansalaisoikeus (Fil. 3:20), sillä he ovat ylhäällä olevan Jerusalemin lapsia (Gal. 4:26), saman, joka aikojen lopussa laskeutuu taivaasta maan päälle (Ilm. 21:2 ff.). Tämä kansa kuitenkin

yhä asuu täällä maan päällä. Sen välityksellä hengellinen ja eskatologinen liittyvät siis ajalliseen ja historialliseen. Israelin paradoksin jälkeen tulee Kirkon paradoksi: maallisessa olotilassaan se pysyy näkyvänä kansana, jonka on määrä kasvaa ajan kuluessa.

II. ISRAEL JA KANSAT UUDESSA KANSASSA.

On luonnollista, että Israel on ensimmäisenä kutsuttu kuulumaan uuteen kansaan; tämä on ollut sen kutsumus ensimmäisestä liitosta lähtien: Jeesus lähetettiin ” Mooseksen kaltaisena profeettana” (Ap. t. 3:23) ”pelastamaan kansansa” (Matt. 1:21), tuomaan sille valoa (Matt. 4:15), lunastuksen (Luuk. 1:68), pelastuksen tuntemisen (Luuk. 1:77), ilon (Luuk. 2:10) ja kunnian (Luuk. 2:32). Hän on johtaja, jonka tulee hallita sitä (Matt. 2:6), ja lopulta hän kuolee sen puolesta (Joh. 11:50). Mutta Jeesuksen ympärillä ja sitten evankeliumin julistamisen myötä toistuu ”jäykkäniskaisen kansan” draama, josta VT tarjosi jo vaikuttavia esimerkkejä (Matt. 13:15; 15:8; Ap. t. 7:51; 28:26; Room. 10:21; 11:15).

Silloin pelastussuunnitelma saavuttaa täyden päämääränsä. Jeesuksen kuolema, joka vie vanhan liiton kansan synnin äärimmilleen (Matt. 23:32–36; vrt. Ap. t. 7:51 f.), päättää tämän ensimmäisen pelastustalouden. Se kaataa esteen, joka erotti Israelin muista kansoista (Ef. 2:14 ff.). Jeesus kuolee ”ei ainoastaan kansansa puolesta, vaan kootakseen ykseyteen kaikki hajallaan olevat Jumalan lapset” (Joh. 11:52). Ensimmäisestä Jumalan kansasta ”jäännös” kääntyy ja siirtyy uuteen kansaan; mutta Jumala on päättänyt ”koota myös kansojen keskuudesta kansan nimelleen” (Ap. t. 15:14); niistä, jotka eivät olleet hänen kansansa, hän tahtoo nyt tehdä kansansa (Room. 9:25; 1. Piet. 2:10), ”jotta kaikki saisivat osan perinnöstä pyhitettyjen kanssa” (Ap. t. 26:18).

Tällä Israelin ja kansojen yhteenliittymisellä toteutuu siis uuden ihmiskunnan eskatologinen kokoaminen (Ef. 2:15), valittu suku (1. Piet. 2:9), joka on hengellisessä mielessä yhä Abrahamin sukua (Room. 4:11 f.) mutta johon koko ihmissuku sisältyy, nyt kun Kristus, uusi Aadam, kokoaa itseensä ensimmäisen Aadamin koko jälkeläistön (1. Kor. 15:45; Room. 5:12 ff.). Pyhä kansa muodostuu nyt ihmisistä ”kaikista heimoista, kansoista, kansakunnista ja kielistä” (Ilm. 5:9; 7:9; 11:9; 13:7; 14:6), ja tähän luetteloon sisältyy vanha Israel. Sellaisena näkijä tarkastelee Ilmestyskirjassa Kirkon ikuista hahmoa taivaassa. Sellainen on myös Kirkon maallinen todellisuus, sillä se ei enää ole ”ei kreikkalainen eikä juutalainen” (Gal. 3:28), vaan muodostaa *tertium genus*, kuten ensimmäisten vuosisatojen kristityt sanoivat.

III. UUSI KANSA MATKALLA KOHTI TÄYTTYMYSTÄÄN.

Kirkko pysyy näin historiaan juurtuneena ”kansana”. Israelin lasten tavoin sen jäsenillä on yhteinen alkuperä, yhteiset instituutiot ja yhteinen kohtalo, yhteinen isänmaa, jota kohti he kulkevat (Hepr. 11:16), Jumalan sanan takaama yhteinen kieli sekä yhteinen kulttuuri, joka on *ekklesian* ylin päämäärä (vrt. 1. Piet. 2:9; Ilm. 5:10). Tämän erityisen kansan maallisella kohtalolla on yhä hämmästyttäviä yhtäläisyyksiä Israelin kohtalon kanssa: sen syntiset jäsenet ovat yhtä lailla uskottomia (vrt. Hepr. 3:7 ff.); sitä vainoavat yhtä lailla maanpäälliset vallat, jotka ruumiillistavat paholaismaisen Pedon (Ilm. 13:1–7; vrt. Dan. 7); ja sen on yhtä lailla lähdettävä Babylonista välttyäkseen sitä uhkaavalta tuholta (Ilm. 18:4 ff.; vrt. Jes. 48:20). Pyhä historia ja Vanhan testamentin kirjoitukset ovat näin edelleen merkityksellisiä uudelle kansalle niin kauan kuin se kulkee kohti taivaallista täyttymystään.

PG

Katso myös: → Liitto AT I 1 — Auktoriteetti AT II — Kommuunio AT 5 — croissance 2 b — Hajaannus I — edifier I — eglise — election — epreuve-tentation AT I 4 — frere — generation — hebreu — Israel AT I — Juutalainen — Uudestisyntyminen I — nations AT — parole-de-dieu AT I 2 — Paimen ja lauma AT — Isänmaa — Isä I, II — sacerdoce NT II — Pyhä AT III 2 — Skisma AT 2 — temoignage AT III — maa AT II — unite II — visite AT 1

KAPINA

Katso: ⟶ Auktoriteetti AT II 2; NT II 3 — Kuuliaisuus II 1, IV — peche — zele II

KASVATUS

Katso: → education Loi C III 2.

KASVOT

1. Kasvot ja sydän. ”Niin kuin kasvot kuvastuvat vedessä, niin myös ihmisen sydän kuvastuu toisessa ihmisessä” (Sananl. 27:19); veden peili paljastaa ihmiskasvojen paradoksin: ihmisessä kasvot ovat yhtä aikaa se, mikä näkee, ja se, mikä nähdään. Ihmisten kohtaamisissa kasvokkain oleminen symboloi sydänten sisäistä tunnistamista ja herättää sitä.

Kasvot ovat näet sydämen peili. Niistä voi lukea paitsi tuskan (Jer. 30:6; Jes. 13:8), väsymyksen (Dan. 1:10) tai ahdingon (Neh. 2:2), myös juhlivan sydämen ilon (Sananl. 15:13; Sir. 13:26; Ps. 104:15), ankaruuden, jota isän tulee osoittaa pojilleen (Sir. 7:24), sekä säälimättömän kovuuden, joka on paatunut ylpeydessään (5. Moos. 28:50; Hes. 2:4; Dan. 8:23): sillä ”ihmisen sydän muovaa hänen kasvonsa, hyvässä tai pahassa” (Sir. 13:25). Kasvojen peili voi kuitenkin pettää. Vaikka ihmisellä on taipumus tuomita ulkonäön perusteella (Jaak. 2:9), Jumala katsoo yksin sydämeen (1. Sam. 16:7) ja tuomitsee ihmisten teot sydämen mukaan (Jer. 11:20; Sir. 35:22; Matt. 22:16).

2. Ruhtinaan kasvot. Alamaisen ja ruhtinaan välinen suhde ilmenee kasvojen leikkinä: pyydetään saada nähdä kuninkaan kasvot (2. Sam. 14:32), mutta kiirehditään heittäytymään maahan, ”lankeamaan kasvoilleen” (2. Sam. 1:2; 14:33). On suuren suosion merkki saada katsoa kuninkaan kasvoja (Est. 1:14), jännittyneesti odotettu armo: nähdä niiden kirkastuvan hymyyn (Job 29:24 f.), sillä ”kuninkaan kasvojen valo on elämä” (Sananl. 16:15).

3. Etsiä Jumalan kasvoja. Vaikka Jumala ei ole ihminen (4. Moos. 23:19) eikä mikään luotu voi antaa käsitystä hänen kunniastaan (Jes. 40:18; Jes. 46:5), hänellä kuitenkin on ihmisen tavoin suunnitelmia ja aikomuksia, ja hän tahtoo päästä yhteyteen ihmisen kanssa; hänelläkin on siis kasvot. Hän voi vuoroin näyttää ne suopeudessaan (Ps. 4:7; Ps. 80:20) ja kätkeä ne vihassaan (Jes. 54:8; Ps. 30:8; Ps. 104:29).

Israelin keskellä asuvat nämä jumalalliset kasvot. Näkymättöminä ne ovat kuitenkin täynnä elävän Jumalan poikkeuksellista elinvoimaa, ja jumalallisten kasvojen läsnäolo on hänen kansansa voima (2. Moos. 33:14; 2. Sam. 17:11; 5. Moos. 4:37; Jes. 63:7). Juuri se antaa arvon Daavidin jumalanpalvelukseen liittyvälle kaipaukselle (Ps. 42:3), ”etsiä Jumalan kasvoja” (Aam. 5:4; Ps. 27:8; Ps. 105:4). Mutta koska Jahven kasvot ovat pyhän ja vanhurskaan Jumalan kasvot, vain ne, joiden sydän on oikea, ”katselevat hänen kasvojaan” (Ps. 11:7).

4. Kasvotusten Jumalan kanssa. Jumalan kasvot ovat ihmiselle kuolettavan pelottavat hänen syntinsä tähden (Tuom. 13:22; 2. Moos. 33:20; Jes. 6:5; Ps. 51:11); ne ovat kuitenkin ihmisen elämä ja pelastus (Ps. 51:13 f.). Poikkeuksellisesti ”Jahve keskusteli Mooseksen kanssa kasvoista kasvoihin, niin kuin ihminen keskustelee ystävänsä kanssa” (2. Moos. 33:11). Mutta kun Mooses pyytää saada nähdä Jumalan kunnian, hän näkee Jumalan vain takaapäin (2. Moos. 33:18–23). ”Jonkun seuraaminen on hänen näkemistään takaapäin.” Näin Mooses, joka paloi halusta nähdä Jumalan kasvot, oppii, kuinka Jumala nähdään: Jumalan seuraaminen kaikkialle, minne hän johtaa, on juuri ”Jumalan näkemistä” (Gregorios Nyssalainen).

5. Kristuksen kasvoilla Jumala on antanut kasvojensa loistaa meille. Jumala on antanut kasvojensa loistaa meille ja tehnyt armonsa meille tunnetuksi (vrt. 4. Moos. 6:24). Näillä kasvoilla loistaa ”Jumalan kunnia” (2. Kor. 4:6); kirkastumisen kunnia (Matt. 17:2 rinnakk.) on merkki siitä, että Jeesuksessa Jumala itse on antanut itselleen kasvot (vrt. Ilm. 1:16) ja että hänessä ovat tulleet näkyviin ne kasvot, joita ”kukaan ei ole koskaan nähnyt” (Joh. 1:18): ”Minut nähnyt on nähnyt Isän” (Joh. 14:9).

Nämä ovat ihmiskasvot: niitä on pilkattu ja peitetty (Mark. 14:65 rinnakk.), ne on runneltu (vrt. Jes. 52:14), mutta ne ovat ”jumalallisen olemuksen kuva” (Hepr. 1:3).

Nähtyään näiden kasvojen kunnian kristitty pysyy hänessä asuvan Pyhän Hengen kautta jatkuvasti valaistuna ja muuttuneena: ei niin kuin Mooseksen kasvot, joiden säteily oli ohimenevää (2. Kor. 3:7 f.), vaan elämän ja pelastuksen säteilystä osallisena: ”Me kaikki, jotka kasvot peittämättöminä heijastamme kuin peilistä Herran kunniaa, muutumme saman kuvan kaltaisiksi, yhä kirkkaammiksi, Herran, joka on Henki, vaikutuksesta” (2. Kor. 3:18). Juuri tätä ”Jumalan kunniaa Kristuksen kasvoilla” Evankeliumin julistaminen säteilee ”jokaisen ihmisen omaantuntoon” (2. Kor. 4:2–6).

Näin Herran kunnian kautta Hengessä kirkastuneina kristityt ovat varmoja siitä, että he saavat eräänä päivänä nähdä ”kasvotusten” hänet, jonka he tuntevat vielä vain ”kuin peilistä”, tuntea niin kuin heidät tunnetaan (1. Kor. 13:12) ja ”nähdä Jumalan” (Matt. 5:8). Näin täyttyy halu, joka veti Israelia temppeliin: ”Jumalan ja Karitsan valtaistuin pystytetään, ja hänen palvelijansa palvovat häntä, he näkevät hänen kasvonsa” (Ilm. 22:3 f.).

FG & JG

Katso myös: → chercher I — coeur I 1 — dieu NT III — fierte — gloire IV — Armo II 3 — lumiere-tenebres AT II 2 — Jumalan läsnäolo — voir

KATEUS

Katso: → Viha — mort AT II 1 — Saatana I — zele O

KATUMUS

Katso: ⟶ bapteme I 3, III 2 — Tunnustus NT 2 — Anteeksianto — Parannus ja kääntymys

KAUPUNKI

Katso: → cite

KEHOTTAA

Kehotus (kreik. paraklēsis) esiintyy vain kerran (Room. 12:8) armolahjojen luetteloissa. Se oli kuitenkin yksi apostolien, profeettojen ja presbyteerien olennaisista tehtävistä; se juurtuu VT:n ja juutalaisuuden uskonnolliseen elämään ja jatkuu nykyisessä Kirkossa.

VT. VT.

Jumalan todistajat eivät ole koskaan tyytyneet esittämään kylmän viileästi Jumalan suunnitelmaa pelastuksesta. Pappien puheet (kuten 5. Moos. 4–11), profeettojen puheet (kuten Jes. 1:16 ff.) ja viisauskirjallisuuden puheet (kuten Sananl. 1–9) puhuttelevat kuulijoiden sydäntä yhtä lailla kuin heidän mieltään: ne kutsuvat, rohkaisevat ja kannustavat heitä Jumalan nimissä kuuntelemaan, kääntymään ja etsimään Jumalaa. Muinaisista ajoista makkabilaisaikaan asti liike ja kutsu ovat samat: ei saarnata kehottamatta rohkeaan uskollisuuteen Jahvea ja hänen lakiaan kohtaan (5. Moos. 5:32; 6:4 ff.; 32:45 ff.), erityisesti vainoissa (2. Makk. 7:5) tai pyhän sodan aikana (2. Makk. 8:16; 13:12), jolloin painokkaasti kehotetaan tekemään parannus, uskomaan evankeliumiin, seuraamaan sitä ja pitämään sen sana. Samoin apostolit rukoilevat ja kehottavat kansanjoukkoja ottamaan vastaan sanomansa ja ottamaan kasteen (Ap. t. 2:40). Kristillisissä yhteisöissä profeetta rakentaa, kehottaa ja rohkaisee (1. Kor. 14:3), kuten myös Timoteuksen ja Tituksen tulee tehdä (2. Tim. 4:2; Tit. 1:9). Näin vain jatketaan yhtä apostolisen viran olennaisista tehtävistä (Ap. t. 11:23; 14:22; 15:32; 16:40; 1. Tess. 3:2), josta Paavali selittää selvästi: ”Se on, hän sanoo, kuin Jumala kehottaisi meidän kauttamme” (2. Kor. 5:20; vrt. 1. Tess. 2:13). UT:n kirjoitukset sisältävät näin lukuisia kehotuksia; tämä on Heprealaiskirjeen (Hepr. 13:22) ja Pietarin ensimmäisen kirjeen (1. Piet. 5:12) olennainen tarkoitus. Tavallisten kristittyjenkin tulee kehottaa toisiaan (2. Kor. 13:11; Hepr. 3:13; 10:25) Kirkon rakentamiseksi.

RD

Katso myös: → charismes — consoler — education — enseigner — Saarnata

KEHOTUS

Katso: ⟶ Kehottaa — Saarnata

KERYGMA

Katso: ⟶ Tunnustus NT I — enseigner AT; NT II 1.2 — evangile III 1 — Saarnata I 2.3

KESTÄVYYS

Katso: → epreuve-tentation — esperance — Kärsivällisyys — Vaino II

KESTÄVYYS

Katso: ⟶ Luottamus 3 — fidelite — Kärsivällisyys II

KIELI

Kielen avulla ihminen viestii lähimmäisensä kanssa ja ilmaisee Jumalalle sydämensä tunteet. Sen käyttömahdollisuuden menettäminen voi olla jumalallinen rangaistus (Luuk. 1:20; Ps. 137:6); puhekyvyn palauttaminen mykille on messiaaninen teko (Jes. 35:6; Mark. 7:33–37), jonka ansiosta he voivat laulaa ylistystä Jumalalle (Luuk. 1:64).

1. Kielen hyvä ja huono käyttö.. Kuolema ja elämä ovat kielen vallassa (Sananl. 18:21). Tämä maailmankirjallisuuden vanha teema saa vastakaikua viisauskirjallisuudessa (Sananl., Ps., Sir.), aina Jaakobiin asti: ”Sen avulla me siunaamme Herraa ja Isää, ja sen avulla kiroamme ihmisiä, jotka on luotu Jumalan kuvaksi” (Jaak. 3:2–12). Tällainen on turmeltunut kieli: siitä lähtevät valhe, petos, kaksinaamaisuus, panettelu ja parjaus (Ps. 10:7; Sir. 51:2–6). Se on käärme (Ps. 140:4), teroitettu partaveitsi (Ps. 52:4), terävä miekka (Ps. 57:5), murhaava nuoli (Jer. 9:7; Jer. 18:18). Mutta pettyneeseen toteamukseen ”Kuka ei ole koskaan tehnyt syntiä kielellään?” (Sir. 19:16) vastaa toive: ”Onnellinen se, joka ei ole koskaan tehnyt syntiä kielellään!” (Sir. 25:8). Siksi toivotaan, ettei Jahven päivänä valittujen jäännöksen keskuudessa ole enää ”petollista kieltä” (Sef. 3:13).

Tämä toivo ei ole turha sana, sillä jo nyt voidaan kuvailla vanhurskaan kieltä. Se on puhdasta hopeaa (Sananl. 10:20); se ylistää vanhurskautta ja julistaa Jumalan ylistystä (Ps. 35:28; Ps. 45:2); se tunnustaa hänen yleismaailmallisen valtansa (Jes. 45:24). Lopuksi kieli, kuten huuletkin, paljastaa ihmisen sydämen: tekojen tulee vastata hänen sanojaan: ”Älkäämme rakastako sanoin ja puheessa, vaan teoin ja totuudessa” (1. Joh. 3:18; vrt. Jaak. 1:26).

2. Kielten moninaisuus.. Maailmankaikkeuden kansat ovat ”kaikkikielisiä”. Tällä konkreettisella ilmauksella Raamattu tarkoittaa kulttuurien moninaisuutta. Se ei ilmaise ainoastaan ihmissuvun älyllistä rikkautta. Se aiheuttaa ihmisten välille ymmärtämättömyyttä ja on osa synnin salaisuutta; Baabelin torni (1. Moos. 11) viittaa sen uskonnolliseen merkitykseen: ihmisten pyhäinhäväistyksellinen ylpeys, kun he rakentavat kaupunkiaan ilman Jumalaa, tuotti kielten sekoittumisen. Helluntain tapahtumassa (Ap. t. 2:1–13) ihmisten välinen hajaannus voitetaan: Pyhä Henki jakautuu tulisina kielinä apostolien ylle, niin että evankeliumi kuullaan kaikkien kansojen kielillä. Näin ihmiset sovitetaan yhteen Hengen yhdistämällä kielellä, joka on rakkaus. Kielillä puhumisen armolahja oli apostoleilla sekä eräs rukouksen muoto, jossa Jumalaa ylistettiin haltioituneesti (Ap. t. 2:4; Ap. t. 10:46), että eräs profetian muoto, jossa ihmisille julistettiin Jumalan suuria tekoja (Ap. t. 2:6). Säädellessään tämän armolahjan käyttöä Kirkossa Paavali ylistää ensin mainittua muotoa mutta sanoo suosivansa jälkimmäistä, koska siitä on hyötyä kaikille (1. Kor. 14:5). Helluntain tapahtumat osoittavat, että Kirkko on syntymästään saakka katolinen: se puhuttelee kaikkikielisiä ihmisiä ja kokoaa heidät ylistämään yhdessä Jumalan suuria tekoja (vrt. Jes. 66:18; Ilm. 5:9; Ilm. 7:9 ff.). Näin jokainen kieli tunnustaa, että Jeesus on Herra, Isän Jumalan kunniaksi (Fil. 2:11).

PDS

Katso myös: → Baabel ja Babylon 1 — charismes — hebreu — Huulet — mensonge — nations AT I 2, III 2; NT II 1 a — Ihmisen sana — Helluntai II 1,2 d — Kansa A II 5; B II 5; C II — silence

KIHLAUS

Katso: ⟶ epoux-epouse — Avioliitto

KIITOKSENANTO

Raamatun historian perustava todellisuus on Jumalan lahja, joka annetaan ilmaiseksi, ylenpalttisesti ja vastalahjaa vaatimatta. Jumalan kohtaaminen ei ainoastaan tuo ihmistä Absoluutin eteen; se myös täyttää hänet ja muuttaa hänen elämänsä. Kiitoksenanto näyttäytyy vastauksena tähän vähitellen avautuvaan ja jatkuvaan armoon, joka kerran saavuttaa täyteytensä Kristuksessa. Kiitoksenanto on samalla tietoisuutta Jumalan lahjoista, hänen anteliaisuutensa herättämän ihmetyksen valtaaman sielun puhdas liike ja iloista kiitollisuutta Jumalan suuruuden edessä. Se on Raamatussa olennaista, koska se on luodun uskonnollinen perusreaktio hänen havaitessaan ilon ja kunnioituksen täyttämässä vavistuksessa jotakin Jumalasta, hänen suuruudestaan ja kunniastaan. Paavalin mukaan pakanoiden perussynti on se, etteivät he ole ”antaneet Jumalalle kunniaa eivätkä kiitosta” (Room. 1:21). Mesopotamialaisen hurskauden luomien hymnien joukossa kiitoksenanto onkin poikkeuksellista, kun taas Raamatussa se on yleistä ja saa aikaan voimakkaita kiitoksen ilmauksia.

VT

1. Liitosta toiseen. Vanhan testamentin kiitoksenanto ennakoi Uuden testamentin kiitoksenantoa sikäli kuin se on kiitollisuuden ohella aina myös suuntautumista tulevaan ja korkeampaan armoon. Uuden liiton koittaessa kiitoksenanto puhkeaa täyteen kukoistukseensa: se läpäisee kristittyjen rukouksen ja elämän tavalla, jolla se ei koskaan kuulunut entisaikojen vanhurskaiden elämään. Raamatullinen kiitoksenanto onkin olennaisesti kristillistä.

Se ei kuitenkaan ole yksinomaan kristillistä siinä määrin, että israelilainen Vanhan testamentin aikana ylistäisi Jumalaa kiittämättä häntä, kuten on kirjoitettu. Jos Vanha testamentti ei vielä tunne kiitoksenannon täyteyttä, se johtuu siitä, ettei se ole vielä saanut maistaa armon täyteyttä. Jos spontaanimpi ja ulospäin näkyvämpi ylistys saakin siinä ehkä enemmän sijaa kuin varsinainen kiitoksenanto, joka on harkitumpaa ja tarkkaavaisempaa Jumalan tekoja, hänen tarkoituksiaan ja hänen ilmoitustaan kohtaan, se johtuu siitä, että kaikkein pyhin Jumala on ilmoittanut itsensä vasta vähitellen ja paljastanut askel askeleelta toimintansa laajuuden ja lahjojensa syvyyden.

2. Sanasto. Kiitoksenannon löytäminen Raamatusta merkitsee samalla ilon (Ps. 33:1–3, 21), ylistyksen ja riemun (Esra 3:11; Ps. 65:31) sekä Jumalan kirkastamisen (Ps. 50:23; Ps. 86:12) löytämistä. Täsmällisemmin kiitoksenanto on määrättyjen Jumalan tekojen julkista tunnustamista. Jumalan ylistäminen on hänen suuruutensa kuuluttamista; hänen kiittämisensä on niiden ihmetekojen julistamista, joita hän tekee, ja hänen teoistaan todistamista. Kiitoksenanto kulkee yhdessä ilmoituksen kanssa; se on ikään kuin ilmoituksen kaiku sydämissä. Siksi siihen kuuluu usein maininta vanhurskaiden kokoontumisesta tai kansoista, jotka on kutsuttu kuulemaan sitä (Ps. 35:18; Ps. 57:10; Ps. 109:30), sekä kehotus yhtyä siihen (Ps. 92:2 ff.; Ps. 105:15).

Hepreassa varsinkin *todah* ilmaisee tätä ihmettelevän ja kiitollisen tunnustamisen sävyä, jonka ranska usein kääntää huomattavasti vähemmän ilmaisevalla ja melko epätarkalla sanalla ”kiittää”. Sana, johon kiitoksenanto näyttää Vanhan testamentin piirissä kiteytyvän ja joka ilmaisee tarkoitetun uskonnollisen asenteen täsmällisimmin, on siunaus (hepr. *barak*). Se ilmaisee Jumalan ja ihmisen välisen ”olennaisen vastavuoroisuuden”. Jumalan siunaukseen, joka antaa hänen luodulleen elämän ja pelastuksen (5. Moos. 30:19; Ps. 28:9), vastaa siunaus, jolla ihminen tämän voiman ja anteliaisuuden kohottamana kiittää Luojaa (Dan. 3:90; vrt. Ps. 68:20, 27; Neh. 9:5 ff.; 1. Aikak. 29:10 ff.).

3. Kiitoksenannon historia. Kiitoksenannolla on klassinen kirjallinen kaava, joka näkyy erityisesti psalmeissa ja tuo hyvin esiin kiitoksenannon luonteen vastauksena Jumalan tekoon. Kiitollisuuden tunnustaminen saadusta pelastuksesta kehittyy tavallisesti kolmiosaiseksi ”kertomukseksi”: koetun vaaran kuvaus (Ps. 116:3), ahdistunut rukous (Ps. 116:4) ja Jumalan suurenmoisen väliintulon muistelu (Ps. 116:6; vrt. Ps. 30; Ps. 40; Ps. 124). Sama kirjallisuuden laji esiintyy läpi koko Raamatun ja noudattaa samaa sanastollista traditiota, joka säilyy psalmeissa, ylistyslauluissa ja profeetallisissa hymneissä.

Kiitoksenanto on yksi, koska se vastaa Jumalan ainoaan tekoon. Jokainen Jahven yksittäinen hyvä teko koetaan enemmän tai vähemmän selvästi aina vaiheeksi suuressa, yhä toteutuvassa historiassa. Kiitoksenanto kannattelee raamatullista historiaa ja jatkaa sitä eskatologisessa toivossa (vrt. 2. Moos. 15:18; 5. Moos. 32:43; Ps. 66:8; Ps. 96).

Kiitoksenanto ei ainoastaan innoita eräitä hyvin vanhoja kirjallisia tekstejä, joihin Israelin koko usko on jo tiivistynyt, kuten Mooseksen laulua (2. Moos. 15:1–21) ja Deboran laulua (Tuom. 5). On myös hyvin mahdollista, että varhaisimpien traditioiden ja jopa Israelin koko historian perustana oli jumalanpalveluksessa lausuttu uskontunnustus, jossa kiitoksenannon kautta julistettiin Jahven suuria tekoja kansansa hyväksi. Näin todellinen usko on jo alusta lähtien tunnustamista kiitoksenannossa. Tämä traditio kehittyy jatkuvasti sitä mukaa kuin Israel tulee yhä tietoisemmaksi Jumalan anteliaisuudesta, ja se ilmenee kaikilla aloilla: profeetallisessa kirjallisuudessa (Jes. 12; Jes. 25; Jes. 42:10 ff.; Jes. 63:7 ff.; Jer. 20:13) ja papillisen tradition kirjallisuudessa (1. Aikak. 16:8 ff.; 1. Aikak. 29:10–19; Neh. 9:5–37) sekä Vanhan testamentin myöhäisimpien kirjojen laajoissa runoelmissa (Tob. 13:1–8; Jud. 16:1–17; Sir. 51:1–12; Dan. 3:26–45, 51–90).

UT Koska Uusi testamentti on täydellisen armon ilmoitus ja lahja (vrt. Joh. 1:17), se on Jeesuksen Kristuksen persoonassa myös Isälle Pyhässä Hengessä osoitetun täydellisen kiitoksenannon ilmoitus.

I. Kristillinen sanasto. Se perii Septuagintan välityksellä Vanhan testamentin tradition. Kiitoksenanto liittyy erottamattomasti tunnustukseen (kreik. homologeō: Matt. 11:25; Hepr. 13:15), ylistykseen (kreik. aineō: Room. 15:11), kirkastamiseen (kreik. doxazō: Matt. 5:16; Matt. 9:8) ja aina erityisellä tavalla siunaukseen (kreik. eulogeō: 1. Kor. 14:16). Mutta uusi, Vanhassa testamentissa käytännössä tuntematon sana (kreik. eucharisteō, eucharistia) yleistyy Uudessa testamentissa (yli 60 esiintymää) ja osoittaa kristillisen kiitoksenannon omaleimaisuuden ja merkityksen: se on vastaus Jumalan Jeesuksessa Kristuksessa antamaan armoon (kharis). Kristillinen kiitoksenanto on eukaristiaa, ja sen täysi ilmaus on sakramentaalinen eukaristia, Herran kiitoksenanto, jonka hän itse on antanut Kirkolleen.

a. Herran kiitoksenanto. Herran ylin teko on kiitoksenanto; uhri, jossa Jeesus antaa elämänsä ja pyhittää sen Isälle pyhittääkseen omansa (Joh. 17:19), on meidän eukaristiamme. Viimeisellä ehtoollisella ja ristillä Jeesus paljastaa koko elämänsä ja kuolemansa sisimmän vaikuttimen: hänen Jumalan Pojan sydämensä kiitoksenannon. Jeesuksen kärsimys ja kuolema tarvitaan, jotta hän voi täysin kirkastaa Isän (Joh. 17:1), mutta koko hänen elämänsä on lakkaamatonta kiitoksenantoa, joka saa toisinaan selvän ja juhlallisen ilmauksen, jotta ihmiset alkaisivat uskoa ja kiittää Jumalaa yhdessä hänen kanssaan (vrt. Joh. 11:41). Tämän kiitoksenannon keskeinen kohde on Jumalan teko, messiaanisen lupauksen toteutuminen, joka ilmenee erityisesti ihmeissä (vrt. Joh. 6:11; Joh. 11:41 ff.), sekä hänen Sanansa lahja, jonka Jumala on antanut ihmisille (Matt. 11:25 ff.).

3. Opetuslasten kiitoksenanto. Eukaristian lahjoittaminen Kirkolle ilmaisee olennaisen totuuden: vain Jeesus Kristus on meidän kiitoksenantomme, niin kuin hän yksin on meidän ylistyksemme. Ensiksi hän kiittää Isää, ja kristityt kiittävät hänen jälkeensä ja hänessä: ”hänen kauttaan, hänen kanssaan ja hänessä”. Kristillisessä kiitoksenannossa, kuten kaikessa kristillisessä rukouksessa, Kristus on ainoa esikuva ja ainoa välittäjä (vrt. Room. 1:8; Room. 7:25; 1. Tess. 5:18; Ef. 3:20; Kol. 3:17).

Tietoisina saamastaan lahjasta ja Mestarin esimerkin innoittamina ensimmäiset kristityt tekevät kiitoksenannosta uudistuneen elämänsä kudoksen. Näiden ilmausten runsaus voi hämmästyttää. Niihin kuuluvat Luukkaan evankeliumin lukujen 1 ja 2 ylistyslaulut, jotka ovat syntyneet, kuten jotkin Vanhan testamentin ylistyslaulut, tapahtumien hitaan ja hartaan mietiskelyn tuloksena. Niihin kuuluvat apostolien ja ensimmäisten yhteisöjen vaistomaiset kiitoksen ilmaukset (Ap. t. 28:15; vrt. Ap. t. 5:41; Ap. t. 21:20; Room. 7:25; 2. Kor. 1:11; Ef. 5:20; Kol. 3:17; 1. Tess. 5:18). Ennen kaikkea niihin kuuluvat Paavalin suuret tekstit, jotka kuvaavat puhuttelevasti hänen ”lakkaamatonta” kiitoksenantoaan (1. Kor. 1:4; Fil. 1:3; Kol. 1:3; 1. Tess. 1:2; 1. Tess. 2:13; 2. Tess. 1:3), joka saa toisinaan siunauksen juhlallisen muodon (2. Kor. 1:3; Ef. 1:3). Paavalille koko kristillistä elämää, koko Kirkon elämää, kannattelee ja ympäröi anomisen ja kiitoksenannon jatkuva yhdistyminen (1. Tess. 3:9 f.; 1. Tess. 5:17 f.; Room. 1:8 ff.). Tämän kiitoksenannon kohde pysyy kaikenlaisten tapahtumien ja merkkien keskellä samana kuin se, joka täyttää Efesolaiskirjeen suuren kiitoksenannon: Jumalan kuninkuus, evankeliumin tuleminen, Kristuksen salaisuus, lunastuksen hedelmä, joka avautuu Kirkossa (Ef. 1:3–14).

Ilmestyskirja laajentaa tämän kiitoksenannon iankaikkisen elämän mittoihin. Taivaallisessa Jerusalemissa, kun messiaaninen työ on saatettu päätökseen, kiitoksenannosta tulee puhdasta kunnian ylistystä, Jumalan ja hänen iankaikkisten ihmetekojensa häikäistynyttä katselua (vrt. Ilm. 4:9 ff.; Ilm. 11:16 f.; Ilm. 15:3 f.; Ilm. 19:1–8).

AR & JG

Katso myös: → benediction — Tunnustus — eucharistie I — Armo I — joie NT II I — Ylistys — priere U 3, V 2 c

KIITOLLISUUS

Katso: → Kiitoksenanto — eucharistie I 1

KIITTÄÄ

Katso: → Kiitoksenanto action de grâces

KIPU

Katso: → consoler — souffrance — tristesse

KIRJA

I. I. KIRJOITUS JA KIRJA.

Kirjoitus ja kirja kuuluvat yhteen, mutta eivät ole yhteneviä; kirja on kirjoitusten johdonmukainen kokonaisuus, ja se lisää kirjoitukseen aiheen yhtenäisyyden. Siksi kirja tavallisesti tunnetaan nimestä, vaikka tämä nimi ei Raamatun käytännössä aina esiinny kirjoituksen alussa. Jos kirjalla on nimi ja aihe, se johtuu siitä, että se on synteesi: ei ainoastaan aineellinen rivien ja sarakkeiden sarja, vaan elimellinen sommitelma, joka kokoaa tapahtumien sarjan yhtenäiseksi kertomukseksi ja yhdistää toisiinsa liittyviä kirjoituksia, runoja, lauluja, mietelauseita, vertauksia ja profetioita yhdeksi kokoelmaksi.

II. KIRJA, MUISTOMERKKI JA PYHÄ TODISTUS.

Näistä kirjoista voimme saada selville useiden alkuperän, ja tämä alkuperä on pyhä: ne ovat lain ja profeetallisia kokoelmia: Laki ja Profeetat muodostavat Raamatun olennaisen rakenteen.

Vaikka on vaikea kutsua varsinaiseksi kirjaksi ”Todistuksen kahta taulua” (2. Moos. 31:18), joissa ovat ”laki ja käskyt” (2. Moos. 24:12), jotka Mooses saa Jumalalta ja joita hän kantaa kädessään (2. Moos. 32:15) — sillä nämä kivitaulut näyttävät, jalommasta aineestaan huolimatta, olevan analogisia savitaulujen kanssa, joita kirjurit käyttivät —, kyseessä on kuitenkin jo kokonaisuus, joka on tarkoitettu säilytettäväksi ja todistamaan Jumalan tahdosta; hän on sen tekijä. Se on ikään kuin niiden kokoelmien hahmotelma ja ydin, jotka vähitellen muodostuvat ja kehittyvät ja joita nimitetään ”Liiton kirjaksi” (2. Moos. 24:7; 2. Kun. 23:2, 21), ”Lain kirjaksi” (5. Moos. 28:58, 61; 5. Moos. 29:20; Joos. 8:8; Joos. 8:34) ja ”Mooseksen kirjaksi” (2. Aikak. 25:4; 2. Aikak. 35:12; Esra 6:18; Mark. 12:26). Kirja on olemassa, jotta mitään Jumalan tahdosta ei katoaisi ja jotta se palvelisi jatkuvana todistuksena väärintekijöitä vastaan (5. Moos. 31:26; vrt. Joos. 24:27).

Profeetallisten kokoelmien muodostuminen vastaa samanlaiseen tarpeeseen. Jesajalle ei riitä, että hän kokoaa ympärilleen opetuslapsia ja tallettaa sydämeensä heidän todistuksensa (Jes. 8:16), jotta se säilyisi kansan keskuudessa ”ilmoituksena ja todistuksena” (Jes. 8:20); hän saa käskyn kirjoittaa se kirjaan, jotta se palvelisi tulevaisuudessa pysyvänä todistuksena (Jes. 30:8). Kun Jeremia sanelee kahdesti Barukille ”yhteenvedon” kaikista sanoista, joita hän oli lausunut kahdenkymmenen vuoden aikana, hän toivoo, että tämä kauhistuttava synteesi siitä ”vihasta ja kiivaudesta, joilla Jahve on uhannut tätä kansaa”, saisi kansan katumaan (Jer. 36:2, 7). Näin hahmottuvat Israelin kirjat: eivät ainoastaan kirjalliselta muodoltaan vaan ainutlaatuisessa omaleimaisuudessaan. Kyse ei ole niinkään todistuksesta, jonka kansa kokoaa menneisyydestään ja omasta hengestään, vaan todistuksesta, jonka Jumala antaa omasta vanhurskaudestaan ja ihmisen synnistä. Juuri tämän tehtävän pyhä Paavali antaa Kirjoitukselle: ”sulkea kaikki synnin alle” (Gal. 3:22).

III. MAANPÄÄLLISET KIRJAT, TAIVAALLISET KIRJAT.

Koska kirjoihin, joihin kootaan profeettojen sanat, sisältyy Jumalan sana, on luonnollista, että näynnäkijä kuten Hesekiel, ryhtyessään profetoimaan ja ajatellessaan tehtäväänsä, näkee syövänsä taivaallista kirjakääröä ja toistavansa maan päällä tekstin, joka on laadittu taivaassa (Hes. 2:8–3:3). Tämä ilmaisuvoimainen näky kuvaa elävästi, välttäen monien myöhempien kommentaattorien ahtaan kirjaimellisuuden, inspiroidun kirjan luonnetta: se on kokonaan Jumalan tekoa ja kokonaan ihmiskirjailijan laatima.

On lisäksi toisia salaperäisempiä kirjoja, joiden sisällön Jumala pitää itsellään enemmän tai vähemmän yksinomaisesti: tällainen on ”kansalaisuuden kirja”, johon hän merkitsee pakanat Siionin kansalaisiksi (Ps. 87:5 f.; Jes. 4:3) ja josta hän pyyhkii pois väärät profeetat (Hes. 13:9). Mutta koska Jerusalemiin ”merkityksi” tuleminen tarkoittaa ”eloonjäämistä varten merkityksi” tulemista (Jes. 4:3), tämä kirja on sama kuin ” Elämän kirja” (Ps. 69:29), johon Jumala merkitsee ne, jotka hän on tällä tavoin ennalta määrännyt elämään maan päällä (2. Moos. 32:32 f.) ja taivaissa (Dan. 12:1; Luuk. 10:20). Ja jos on olemassa kirja, johon päivämme ja kaikki tekomme on merkitty ennen kuin ne ilmenevät (Ps. 139:16), se eroaa kirjoista, jotka tuodaan esiin ja avataan Tuomion hetkellä (Dan. 7:10; Ilm. 20:12). Kaikkien näiden kuvien kautta ei ole niinkään kyse laskemisesta ja laskelmoinnista kuin Jumalan katseen ylimmän oikeudenmukaisuuden ja hänen suunnitelmansa erehtymättömän toteutumisen julistamisesta. Jos hänen kirjansa sisältää laskelmia, niissä lasketaan meidän kyyneleitämme (Ps. 56:9).

IV. SINETÖITY JA TULKITTU KIRJA.

Seitsensinetillä sinetöityä kirjaa, jota valtaistuimella istuva pitää käsissään ja jonka vain teurastettu Karitsa voi avata ja selvittää (Ilm. 5:1–10), on VT:n tradition mukaan varmasti pidettävä profeetallisena kirjana (vrt. Jes. 8:16, Jes. 29:11 f., Hes. 2:9) ja todennäköisesti Israelin kirjoitusten kokonaisuutena. Kaikki nämä kirjat saavat Jeesuksessa Kristuksessa uuden, ennalta aavistamattoman merkityksen. Siihen asti ne näyttäytyivät ennen kaikkea lakina, äärettömän rikottujen jumalallisten käskyjen kokoelmana ja musertavana todistuksena uskottomuudestamme. Mutta kun tulee hän, ”josta on puhe kirjakäärössä”, ja kun Jeesus Kristus sanoo: ”Katso, minä tulen tekemään, Jumala, sinun tahtosi” (Hepr. 10:7 = Ps. 40:9), silloin Jumalan tahdot paljastuvat viimeistä piirtoa myöten täytetyiksi (Matt. 5:18), ja hänen sanojensa kokoelma näyttäytyy valtavana lupauksena, joka on viimein täytetty, yhtenä ainoana loppuun saatettuna

suunnitelmana. Jeesuksessa Kristuksessa kaikki erilaiset kirjat (kreik. biblia, monikossa) muuttuvat yhdeksi kirjaksi, ainoaksi Raamatuksi (lat. biblia, yksikössä).

JG

Katso myös: ⟶ Kirjoitus — loi B — parole-de-dieu — Ennalta määrätä 3.4 — Inkarnaatio / Ihmiseksitulo AT II 2

KIRJAIN JA HENKI

Katso: ⟶ Liitto NT II 1 — Kirjoitus IV, V — loi

KIRJANOPPINUT

Katso: → enseigner AT I 4 ; NT I, II 2 — loi C I — sacerdoce AT II 2 — Viisaus AT II ; NT I

KIRJOITUS

I. Kirjoituksen arvo. Babyloniassa ja Egyptissä kirjoitusvälineet ovat kalliita ja hankalia käyttää ja kirjoitusjärjestelmä on äärimmäisen monimutkainen. Siksi kirjoitustaito on kirjurien säädyn etuoikeus, ja sitä pidetään Nebo- ja Thot-jumalien keksintönä. Pääsy sen salaisuuteen merkitsee pääsyä salaperäiselle alueelle, jolla maailman kohtalot määrätään. Muutamat Assyrian kuninkaat kerskaavat sillä, että ovat päässeet sinne. Vielä nykyäänkin lapsi ja varsinkin aikuinen ylittää kynnyksen oppiessaan kirjoittamaan.

Palestiinassa, Siinain ja Foinikian välissä, juuri siellä, missä ihmisen kekseliäisyys synnytti aakkoset, Israel saa syntymästään lähtien käyttöönsä kaikkien ulottuvilla olevan kirjoitusjärjestelmän. Sen ansiosta Israel saavuttaa ratkaisevan etumatkan Egyptin ja Mesopotamian vanhoihin kulttuureihin nähden, jotka ovat arkaaisten kirjoitusjärjestelmiensä vankeja. Gideonin aikana, kauan ennen Daavidia, eräs Sukkotin nuorukainen kykenee antamaan kirjallisen luettelon pikkukaupunkinsa vanhimmista (Tuom. 8:14). Kirjoitus on Israelissa alusta lähtien ainakin tunnettu, vaikkei levinnyt laajalle, ja siitä tulee yksi sen uskonnon olennaisista välineistä. Jo kauan ennen kuin Samuel kirjoittaa muistiin ”kuninkuuden oikeuden” (1. Sam. 10:25), ei ole anakronistista ajatella, että Joosua on voinut kirjoittaa Sikemin liiton ehdot (Joos. 24:26) tai Mooses Siinain lait (2. Moos. 24:4) ja muiston voitosta Amalekista (2. Moos. 17:14).

II. Kirjoitetun sanan paino. ”Minkä kirjoitin, sen kirjoitin” (Joh. 19:22), Pilatus vastaa ylipapeille, jotka olivat tulleet valittamaan Jeesuksen ristiin kiinnitetystä kirjoituksesta. Roomalainen, juutalaiset ja evankelista näkevät tässä kirjoituksessa merkin: kirjoitettuun liittyy jotakin peruuttamatonta. Se on sanan juhlallinen ja lopullinen ilmaus, ja siksi se soveltuu ilmaisemaan jumalallisen sanan erehtymätöntä ja muuttumatonta luonnetta, sanan, joka pysyy iäti (Ps. 119:89). Voi sitä, joka muuttaa sitä! (Ilm. 22:18 f.) Mieletön on se, joka kuvittelee voivansa tehdä sen tyhjäksi tuhoamalla sen! (vrt. Jer. 36:23)

Vaikka ”karvaiden vesien” riitti (4. Moos. 5:23) merkitsee edistystä alkukantaisiin jumalantuomioihin nähden, se edellyttää yhä arkaaista ajattelua. Sen sijaan määräys kirjoittaa jumalalliset sanat jokaisen talon ovenpieliin (5. Moos. 6:9; 5. Moos. 11:20), kuninkaalle hänen valtaannousunsa yhteydessä annettavaan kirjakääröön (5. Moos. 17:18) ja ylipapin, ylimmän papin, otsakoristeeseen (2. Moos. 39:30) ilmaisee hyvin puhtaasti Jahven sanan herruuden Israelissa ja hänen tahtonsa peruuttamattoman vaatimuksen.

On aivan luonnollista, että profeetat uskovat Jumalalta saamiensa julistusten tekstin kirjoituksen haltuun. Kirjoitus on sanan juhlallinen ja peruuttamaton muoto, ja idässä sitä käyttävät jatkuvasti ne, jotka väittävät määräävänsä kohtalon. Kuten Israelin profeetat ovat omassatunnossaan tietoisia siitä, että he vastaanottavat Jahven sanan, he myös todistavat antavansa sen kirjoitettavaksi Jumalan käskystä (Jes. 8:1; Jer. 36:1–4; Hab. 2:2; Ilm. 14:13; Ilm. 19:9), jotta tämä julkisesti sinetöity todistus (Jes. 8:16) osoittaisi tapahtumien toteutuessa, että vain Jahve oli ilmoittanut ne jo aiemmin (Jes. 41:26). Näin kirjoitus todistaa Jumalan uskollisuudesta.

III. Pyhät kirjoitukset. Jumalan toiminnan, hänen vaatimustensa ja lupaustensa pysyvänä ja virallisena ilmauksena jumalallisen sanan kirjoitettu muoto on sen tavoin pyhä; Israelin kirjoitukset ovat ”Pyhät kirjoitukset”. Ilmausta ei vielä esiinny Vanhassa testamentissa, mutta jo lain olennaisen sisällön sisältäviä kivitauluja (2. Moos. 24:12) pidetään ”Jumalan sormella kirjoitettuina” (2. Moos. 31:18), hänen pyhyytensä täyttäminä.

Uusi testamentti käyttää toisinaan rabbiinista ilmausta ”Pyhät kirjoitukset” (Room. 1:2; vrt. ”Pyhät kirjaimet”, 2. Tim. 3:15), mutta puhuu yleensä kirjoituksista tai myös Kirjoituksesta yksikössä joko vedotessaan määrättyyn tekstiin tai tarkoittaessaan sitä (Mark. 12:10; Luuk. 4:21) tai jopa tarkoittaessaan koko Vanhaa testamenttia (Joh. 2:22; Joh. 10:35; Ap. t. 8:32; Gal. 3:22). Näin ilmenee elävä tietoisuus Vanhan testamentin eri kirjoitusten syvästä ykseydestä. Sitä ilmaisee vielä havainnollisemmin perinteinen kristillinen nimi ”Raamattu”, jolla tarkoitetaan pyhien kirjojen kokoelmaa. Tavallisin ilmaus on kuitenkin yksinkertainen ”On kirjoitettu”: passiivi tarkoittaa Jumalaa häntä nimeämättä ja ilmaisee siten yhtä aikaa Jumalan saavuttamattoman pyhyyden, hänen katseensa erehtymättömän varmuuden ja hänen lupaustensa järkkymättömän uskollisuuden.

IV. Kirjoitusten täyttyminen. ”Kaiken sen, mitä minusta on kirjoitettu, on täytyttävä” (Luuk. 24:44). Kirjoitusten on täytyttävä (vrt. Matt. 26:54). Jumala ei puhu turhaan (Hes. 6:10), eikä hänen Kirjoitustaan ”voida kumota” (Joh. 10:35). Jeesus, jonka nähdään vain kerran kirjoittavan — hiekkaan (Joh. 8:6) — ei jättänyt jälkeensä kirjoituksia, mutta hän vahvisti juhlallisesti Kirjoituksen arvon pienintäkin kirjoitusmerkkiä myöten: ”yhtäkään piirtoa” (Matt. 5:18). Samalla hän määritti sen merkityksen: Kirjoitus ei voi hävitä, vaan se pysyy.

Mutta Kirjoitus voi pysyä vain täyttymällä: siinä on Jumalan iankaikkisen sanan elävä pysyvyys, mutta siinä voi säilyä myös vanhoja olosuhteita, joiden on määrä väistyä. On Henki, joka tekee eläväksi, ja kirjain, joka tappaa (2. Kor. 3:6). Kristus siirtää kirjaimesta Henkeen (2. Kor. 3:14). Tunnistamalla Kristuksen Israelin kirjoituksista ammennetaan niistä iankaikkista elämää (Joh. 5:39). Ne, jotka kieltäytyvät uskomasta Jeesuksen sanoja, osoittavat

siten, etteivät he usko Moosesta eivätkä ota häntä vakavasti, vaikka panevat toivonsa häneen ja ylpeilevät hänen kirjoituksistaan (Joh. 5:45 ff.).

V. Sydämiin kirjoitettu laki. Uusi liitto ei ole enää kirjaimen vaan Hengen liitto (2. Kor. 3:6); uusi laki on ”kirjoitettu uuden kansan sydämiin” (Jer. 31:33), eikä tätä kansaa enää tarvitse opettaa ulkoapäin annetulla tekstillä (Hes. 36:27; Jes. 54:13; Joh. 6:43). Uuteen testamenttiin kuuluu silti kirjoituksia, joille Kirkko tunnusti jo varhain saman auktoriteetin ja antoi saman nimen kuin Kirjoituksille (vrt. 2. Piet. 3:16), sillä se löysi niistä saman Jumalan sanan (vrt. Luuk. 1:2) ja saman Hengen. Nämä kirjoitukset eivät näet ainoastaan jatka Israelin Kirjoitusten linjaa, vaan myös valaisevat niiden merkitystä ja ulottuvuutta. Ilman Israelin Kirjoituksia Uuden testamentin kirjoitukset olisivat käsittämättömiä: ne puhuisivat kieltä, johon kenelläkään ei olisi avainta. Mutta ilman Uuden testamentin kirjoituksia juutalaiset kirjat sisältäisivät vain myyttejä: jumalallisen lain, joka olisi jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi, lupauksen, joka ei kykenisi vastaamaan herättämäänsä toivoon, ja kertomuksen, jolla ei olisi päätöstä.

Uudessa liitossa on yhä Kirjoituksia: aikaa ei näet ole vielä poistettu, ja sukupolvien muistiin on talletettava, kuka Jeesus Kristus on ja mitä hän tekee. Kristitylle Kirjoitukset eivät kuitenkaan enää ole kirja, jota hän tulkitsee sivu sivulta, vaan kokonaan avattu kirja, jonka kaikki sivut voi nähdä yhdellä silmäyksellä ja joka paljastaa salaisuutensa: Kristuksen, alfan ja omegan, kaiken kirjoituksen alun ja lopun.

MLR & JG

Katso myös: → Täyttää — evangile IV 2 b — Kirja I — Muistaminen I b — prophete NT I — Ilmoitus AT I 3 — tradition

KIROUS

Katso: ⟶ Kirous O — priere II 2 — vengeance 2 b

KIROUS

Kirous.

Kirouksen sanasto on hepreassa rikas; se ilmaisee kiihkeiden luonteiden väkivaltaisia reaktioita: kirotaan vihassa (z'im), nöyryyttämällä (r'y), halveksimalla (qll), kiroamalla (qbb), vannomalla ('lh).

Kirous panee liikkeelle syviä voimia, jotka ylittävät ihmisen; lausuttuun sanaan sisältyvän voiman kautta — sana näyttää tuottavan turmiolliset vaikutuksensa automaattisesti — kirous tuo esiin pahan ja synnin pelottavan voiman. Vääjäämätön logiikka johtaa pahasta vastoinkäymiseen. Siksi kirous täydessä muodossaan sisältää kaksi läheisesti toisiinsa liittyvää osaa: syyn tai ehdon, joka aiheuttaa seurauksen: "Koska olet tehnyt näin (jos teet näin)… tällainen onnettomuus kohtaa sinut."

Ketä tahansa ei voi kirota kevytmielisesti vaarantamatta sitä, että langettaa itsensä päälle kirouksen, jota lausuu (vrt. Ps. 109:17). Jotta voisi kirota jotakuta, on oltava oikeus hänen syvimpään olemukseensa: laillisen tai isällisen arvovallan oikeus, kurjuuden ja epäoikeudenmukaisen sorron oikeus (Ps. 137:8 f.; vrt. Job 31:20, 38 f.; Jaak. 5:4), Jumalan oikeus.

I. Esihistoria: kirous maailman yllä.

Kirous on ollut olemassa alusta asti (1. Moos. 3:14–17), mutta vastapainona ensimmäinen teko oli siunaus (1. Moos. 1:22, 28). Kirous on kuin vastakkainen kaiku siunaukselle ennen kaikkea: Jumalan luovalle Sanalle. Kun Sana, valo, totuus ja elämä, saavuttaa pimeyden ruhtinaan, valheen ja kuoleman isän, sen tuoma siunaus paljastaa Saatanan murhanhimoisen torjunnan ja muuttuu tässä kosketuksessa kiroukseksi. Synti on paha, jota Sana ei luo vaan paljastaa ja jonka onnettomuuden se saattaa päätökseen: kirous on jo tuomio.

Jumala siunaa, koska hän on elävä Jumala, elämän lähde (Jer. 2:13). Kiusaaja, joka hyökkää häntä vastaan (1. Moos. 3:4 f.) ja vetää ihmisen syntiin, vetää hänet myös kirouksen alaiseksi: jumalallisen läsnäolon sijasta tulee maanpako kauas Jumalasta (1. Moos. 3:23 f.) ja hänen kunniastaan (Room. 3:23); elämän sijasta tulee kuolema (1. Moos. 3:19). Vain kiusaaja, suuri syyllinen, paholainen (Viis. 2:24), on kirottu "ikuisiksi ajoiksi" (1. Moos. 3:14 f.). Nainen jatkaa synnyttämistä ja maa tuottamista; alkuperäistä siunausta, joka koskee kaikkea hedelmällisyyttä (1. Moos. 3:16–20), ei hävitetä, mutta kirous heittää sen ylle varjonsa: kärsimys, raadanta ja vaiva, tuska; elämä kuitenkin jää voitolle ja ennakoi kirotun lopullista tappiota (1. Moos. 3:15).

Aadamista Abrahamiin kirous leviää: ihmisestä itsestään tulee sen aiheuttaja (1. Moos. 4:11; kirouksen ja veren yhteydestä vrt. Matt. 27:25); turmelus johtaa tuhoon (1. Moos. 6:5–12), vedenpaisumukseen, jossa vesi, alkuperäinen elämän lähde, muuttuu kuoleman syvyydeksi. Silti Jumala lähettää kirouksen keskelle lohdutuksensa: Nooan, "uuden ihmiskunnan ensihedelmän", jolle siunaus luvataan ikuisiksi ajoiksi (1. Moos. 8:17–22; 1. Moos. 9:1–17; 1. Piet. 3:20).

II. Patriarkat: Israelin vihollisille langetetut kiroukset.

Kun kirous tuhoaa Baabelin ja hajottaa Jumalaa vastaan liittoutuneet ihmiset (1. Moos. 11:7), Jumala kutsuu esiin Abrahamin kokoamaan kaikki kansat ympärilleen ja jälkeläistensä ympärille, heidän siunaukseensa tai kirouksekseen (1. Moos. 12:1 ff.). Siunaus tempaa valitun suvun irti kaksinkertaisesta kirouksesta, jonka muodostavat hedelmätön kohtu (1. Moos. 15:5 f.; 1. Moos. 30:18 f.) ja vihamielinen maa (1. Moos. 27:27 f.; 1. Moos. 49:11 f.; 1. Moos. 49:22–26). Valitun suvun vastustajien päälleen kutsuma kirous sysää heidät "kauas viljavilta mailta… ja taivaalta lankeavasta kasteesta" (1. Moos. 27:39); kirouksesta tulee hylkääminen, sulkeminen pois ainoan siunauksen piiristä. "Kirottu olkoon se, joka sinua kiroaa!" Farao (2. Moos. 12:29–32) ja sitten Bileam (4. Moos. 24:9) kokevat tämän. Ironian huipuksi farao joutuu anomaan Israelin lapsia "rukoilemaan heidän Jumalaltaan siunausta [hänelle]" (2. Moos. 12:32).

III. Laki: kirous syyllisen Israelin yllä.

Mitä enemmän siunaus etenee, sitä selvemmin kirous tulee ilmi.

1. Laki paljastaa vähitellen synnin. julistamalla vaatimusten ja kieltojen rinnalla niiden rikkomisen kohtalokkaat seuraukset. Liiton laista Deuteronomiumin juhlallisiin liturgioihin kirousuhkaukset käyvät kerta kerralta täsmällisemmiksi ja traagiselta laajuudeltaan suuremmiksi (2. Moos. 23:21; Joos. 24:20; 5. Moos. 28; vrt. 3. Moos. 26:14–39). Siunaus on valinnan salaisuus, kirous hylkäämisen salaisuus: kelvottomat valitut näyttävät tulleen hylätyiksi valinnasta (1. Sam. 15:23; 2. Kun. 17:7–23; 2. Kun. 21:10–15), joka kuitenkin yhä koskee heitä (Aam. 3:2).

2. Profeetat, jotka todistavat Israelin paatumisesta. (Jes. 6:9 f.; Hab. 2:6–20) sekä sen lähestyvän onnettomuuden edessä osoittamasta sokeudesta (Aam. 9:10; Jes. 28:15; Miika 3:11; vrt. Matt. 3:8 ff.), joutuvat julistamaan "väkivaltaa ja tuhoa" (Jer. 20:8), palaamaan jatkuvasti kirouksen kieleen (Aam. 2:1–16; Hoos. 4:6; Jes. 9:7–10:4; Jer. 23:13 ff.; Hes. 11:1–12:13), näkemään, kuinka kirous ulottuu koko Israeliin eikä säästä mitään eikä ketään: pappeja (Jes. 28:7–13), vääriä profeettoja (Hes. 13), kelvottomia paimenia (Hes. 34:1–10), maata (Miika 1:8–16), kaupunkia (Jes. 29:1–10), temppeliä (Jer. 7:1–15), palatsia (Jer. 22:5), kuninkaita (Jer. 25:18).

Kirous ei kuitenkaan koskaan ole täydellinen. Joskus, ilman näkyvää siirtymää, hellyydenpuuskassa pelastuksen lupaus seuraa uhkausta (Hoos. 2:8, 11, 16; Jes. 6:3); useammin kuitenkin itse kirouksen sydämessä puhkeaa siunaus (Jes. 1:25 f.; Jes. 28:16 f.; Hes. 34:13–16; Hes. 36:2–12, 13–18).

IV. Vanhurskaiden vetoomukset kirouksee n.

Tästä jäännöksestä, jonka kautta Jumala välittää Abrahamin siunauksen, kohoaa toisinaan kirouksen huutoja: Jeremian (Jer. 11:20; Jer. 12:3; Jer. 20:12) ja psalminkirjoittajien (Ps. 5:11; Ps. 35:4 ff.; Ps. 83; Ps. 109:6–20; Ps. 137:7 ff.) huutoja. Nämä kostoon vetoavat pyynnöt, jotka järkyttävät meitä, ikään kuin osaisimme antaa anteeksi, sisältävät epäilemättä osaksi henkilökohtaista tai nationalistista kaunaa. Puhdistettuina ne voidaan kuitenkin ottaa uudelleen käyttöön UT:ssa, sillä ne ilmaisevat paitsi synnin kirouksen alaisen ihmiskunnan ahdinkoa myös vetoomuksen Jumalan oikeudenmukaisuuteen, johon kuuluu välttämättä synnin tuhoaminen. Voiko Jumala torjua sorretun huulilta purkautuvan kirouksen, kun tämä toisaalta tunnustaa oman syntinsä (Bar. 3:8; Dan. 9:11, 15)? Palvelija luopuu jopa siitä kosto-oikeudesta, joka vainotulla viattomalla on: ”avaamatta suutaan” (Jes. 53:7), hän antautui meidän syntiemme tähden kirouksen alaiseksi (Jes. 53:3); hänen esirukouksensa on syntisille pelastuksen tae siihen asti, että synnin loppu koittaa: silloin ”kirousta ei enää ole” (Sak. 14:11).

V. Jeesus Kristus, kirouksen voittaja.

”Kristuksessa Jeesuksessa oleville ei siis ole enää mitään kadotustuomiota” (Room. 8:1) eikä kirousta. Tultuaan meidän tähtemme ”synniksi” (2. Kor. 5:21) ja ”kiroukseksi” Kristus antoi samastaa itsensä syntiin ja synnin vuoksi langetettuun kirouksee n; näin hän ”lunasti meidät lain kirouksesta” (Gal. 3:13) ja teki meidät osallisiksi siunauksesta ja Jumalan Hengestä. Sana voi siis aloittaa uudet ajat, jolloin Jeesuksen suussa ei ole varsinaisesti kirousta (kreik. katara), vaan toteamus onnettomasta tilasta (kreik. ouai), joka liittyy autuuteen (Luuk. 6:20–26). Sana ei torju vaan vetää puoleensa (Joh. 12:32); se ei hajota vaan yhdistää (Ef. 2:16). Se vapauttaa ihmisen kirotusta kahleesta: Saatanasta, synnistä, vihasta ja kuolemasta, ja antaa hänen rakastaa. Isä, joka on antanut kaiken anteeksi Pojassaan, voi opettaa lapsilleen, miten kirous voitetaan anteeksiannolla (Room. 12:14; 1. Kor. 13:5) ja rakkaudella (Matt. 5:44; Kol. 3:13). Kristitty ei enää voi kirota (1. Piet. 3:9), toisin kuin VT:n ”kirottu olkoon se, joka sinua kiroaa”; Herran esimerkin mukaisesti hänen tulee ”siunata niitä, jotka häntä kiroavat” (Luuk. 6:28).

Kristuksen voittamana kirous on silti yhä todellisuutta, kohtalo, joka ei enää hänen ulkopuolellaan ole väistämätön mutta on yhä mahdollinen. Siunauksen korkein ilmeneminen kärjistää jopa kirouksen kiivautta, joka on alkuajoista saakka seurannut sen jäljissä. Kirous käyttää hyväkseen viimeisiä päiviään, jotka sille on määrätty (Ilm. 12:12), ja purkaa koko voimansa hetkellä, jolloin pelastus toteutuu (Ilm. 8:13). Siksi UT:ssa on yhä monia kirouksen ilmauksia. Ilmestyskirja voi yhtä aikaa julistaa: ”Kirousta ei enää ole” (Ilm. 22:3), ja lausua lopullisen kirouksen: ”Ulos… kaikki, jotka mieltyvät pahantekoon” (Ilm. 22:15): Lohikäärme (12), Peto ja väärä profeetta (13), kansat, Gog ja Magog (Ilm. 20:7), portto (17), Baabel (18), Kuolema ja Tuonela (Ilm. 20:14), pimeys (Ilm. 22:5), maailma (Joh. 16:33) ja tämän maailman Voimat (1. Kor. 2:6). Tämän täydellisen kirouksen, josta ei ole pakotietä ja joka sulkee ulkopuolelle sanomalla ”Ulos!”, lausuu Jeesus Kristus. Sen tekee pelottavaksi se, ettei se ole kiihkon synnyttämää kostoa eikä järkiperäistä vaatimusta kostaa samalla mitalla. Se on puhtaampi ja kauheampi: se jättää oman valintansa varaan ne, jotka ovat sulkeneet itsensä rakkauden ulkopuolelle.

Ei niin, että Jeesus olisi tullut kiroamaan ja tuomitsemaan (Joh. 3:17; 12:47); päinvastoin hän tuo siunauksen. Hän ei elämänsä aikana kiroillut ketään. Hän ei tosin säästänyt mitä synkimpiä varoituksia tämän maailman kylläisille (Luuk. 6:24 ff.), epäuskoisille Galilean kaupungeille (Matt. 11:21), kirjanoppineille ja fariseuksille (Matt. 23:13–31), ”tälle sukupolvelle”, johon Israelin kaikki synnit keskittyvät (Matt. 23:33–36), eikä sille miehelle, jonka kautta Ihmisen Poika kavalletaan (Matt. 26:24). Ne olivat kuitenkin aina varoituksia ja tuskallisia ennustuksia, eivät koskaan vihan purkautumista. Varsinainen kirouksen sana tulee Ihmisen Pojan huulille vasta hänen viimeisessä tulemisessaan: ”Menkää pois luotani, te kirotut!” (Matt. 25:41). Hän kuitenkin varoittaa meitä, ettei hän muuta menettelyään edes tuolla hetkellä: ”Jos joku kuulee minun sanani eikä noudata niitä, en minä häntä tuomitse… Sana, jonka olen puhunut, tuomitsee hänet viimeisenä päivänä” (Joh. 12:47 f.).

JCo & JG

Katso myös: → Anateema NT — benediction — Pedot ja Peto 2 — bien-mal II 2,3 — blaspheme — colere B NT I 2, III 1 — enfers-enfer AT II ; NT I 1 — Sairaus ja parantuminen AT I 3 — richesse III 2 — souffrance O ; AT II ; NT I 2 — maa AT I 3 — vendange 1

KIVI

Kivien uskomattoman runsauden vuoksi Palestiinassa kivi on aina heprealaisten käden ulottuvilla ja mielessä. Toisaalta alkukantaisessa ajattelussa ja kaikille ihmisille yhteisessä symboliikassa kivi, luja, kestävä ja painava, on voiman merkki. Nämä kaksi seikkaa yhdessä auttavat ymmärtämään, miksi Raamattu on käyttänyt kivien tarjoamia kuvia niiden eri muodoissa soveltaakseen niitä Messiaaseen.

1. Pyhät kivet ja Kristuksen alttari.. Pyhien kivien kultti, joka oli hyvin kehittynyt alkukantaisissa uskonnoissa, kiellettiin Israelissa. Naapurikansojen epäjumalanpalveluksen vaikutuksesta syntiä kuitenkin esiintyy, ja varoitukset ovat tarpeen (3. Moos. 26:1; 5. Moos. 16:22; Jes. 57:6). Kun pyhien kivien käyttö irrotetaan epäjumalanpalvelukselisesta yhteydestään, se säilyy merkitykseltään enää symbolisena, ei maagisena, ja saa vaikuttavuutensa tuonpuoleiselta Jumalalta. Näin Jaakob pystyttää Beteliin pyhän kivipatsaan (1. Moos. 28:18 ff.); näin pystytetään kiviä (2. Moos. 24:4), jotka kuvaavat kahtatoista heimoa, jotka alttarin läheisyys pyhittää (2. Moos. 28:10, 21); ja näin hakkaamattomista kivistä rakennetaan alttareita, joiden kautta Jumala koskettaa maata ja pyhittää sen (2. Moos. 20:25; vrt. Matt. 23:19).

Kaikki nämä pyhät kivet, jotka ovat jumalallisen läsnäolon enemmän tai vähemmän vaikuttavia merkkejä, ovat Kristuksen kuvia: hänessä Jumala tulee läsnä olevaksi maan päällä. UT:ssa tähän viitataan (vrt. Hepr. 13:10; 1. Kor. 10:18), ja kirkkoisillä sekä liturgiassa ilmaistaan suoremmin, että Kristus samastetaan alttariin.

2. Muistokivi ja liiton pysyvyys.. Vaikka pyhän kiven ja muistokiven välinen ero ei aina ole kovin selvä, näyttää siltä, että muuttumattomuuden ja kestävyyden ajatus liittyy paitsi kiviin, jotka pystytettiin todistamaan sopimuksesta (1. Moos. 31:45–52) tai ikuistamaan kuolleiden miesten muistoa (Joos. 8:29; 2. Sam. 18:17), ennen kaikkea niihin, jotka palauttavat mieleen Jumalan ja hänen kansansa välisen liiton (Joos. 4:7, 20–24; 24:26), liiton, jonka laki on kirjoitettu kivitauluihin (2. Moos. 24:12). Liiton pysyvyyden luonne on kuitenkin jollakin tavoin rapautunut joutuessaan kosketuksiin israelilaisten kanssa, joiden sydän on kova kuin kivi (Hes. 11:19), kunnes siitä on tullut tällaisen sydämen kovuuden ja kylmän ulkokohtaisuuden merkki. Tätä tilannetta vastaan uusi laki kirjoitetaan Hengen kautta lihaisen sydämen sisimpään, kuten Jeremia ja Hesekiel ennustivat (Jer. 31:33; Hes. 11:19; 36:26) (2. Kor. 3:3).

3. Erämaan kallio ja Kristus Pelastaja.. Erämaan kalliosta, josta Mooses sai veden virtaamaan, Paavali näki Kristuksen, joka saa pelastuksen elämää antavan veden kumpuamaan itsestään (1. Kor. 10:4). Näin Paavali liittyi paitsi rabbiinisiin tulkintoihin, joissa tämä kallio samastettiin kansansa mukana kulkevaan Jahveen, myös jatkoi koko VT:n traditiota. VT:n kirjoittajat ovatkin jatkuvasti mielellään muistuttaneet tästä Mooseksen ihmeestä (Ps. 78:15; Ps. 105:41; Viis. 11:4; jne.), sillä he olivat aivan oikein nähneet siinä toimivan Jahven laupiaan voiman, joka kykenee saamaan kuivasta, karusta ja elottomasta kivestä hedelmällistä ja elämää antavaa vettä; ehkä tämä kallio oli heille myös kuva Jahvesta, joka vuodattaa siunauksiaan (vrt. samassa merkityksessä Hes. 47:1–12; Sak. 14:8; Ilm. 22:1). Pyhä Johannes on ehkä antanut aiheen rinnastaa kallion veden kuolleen Kristuksen kyljestä kumpuavaan pelastuksen veteen (Joh. 19:34; vrt. Joh. 7:37 f.); monet kirkkoisät ovat esittäneet tämän rinnastuksen nimenomaisesti.

4. Kristus kulmakivenä ja kristityt elävinä kivinä.. Kristuksen tuoma pelastus toteutuu koettelemusten ja näennäisen epäonnistumisen kautta: ”Rakentajien hylkäämästä kivestä on tullut kulmakivi”, kuten Ps. 118:22 jo ennusti. Omiensa hylkäämänä, kuten hän ennusti murhaavista viinitarhureista kertovassa vertauksessa, Kristuksesta tulee kulmakivi, toisin sanoen rakennuksen perustus tai todennäköisemmin huipun pääkivi (Matt. 21:42 rinnakk.; Ap. t. 4:11; 1. Piet. 2:4, 7). Näin hän takaa pyhän temppelin yhtenäisyyden; hänessä Jumalan asuinsija rakentuu ja kasvaa (Ef. 2:20 f.).

Toisen vertauskuvan mukaan Kristus on järkkymätön kivi (Jes. 28:16; Room. 9:33; 1. Kor. 3:11; 1. Piet. 2:6), johon voi uskossa nojata, niin että uskovat liitetään elävinä kivinä hengellisen rakennuksen rakennukseen (1. Piet. 2:5; Ef. 2:21).

5. Kristus, kompastuskivi ja tuhon kivi.. Jumalan rakkauden ja pyhyyden ilmoituksella Kristus pakottaa ihmisen valitsemaan valon tai pimeyden. Ylpeille epäuskoisille hänestä tulee kompastuskivi (Jes. 8:14; Room. 9:33; 1. Piet. 2:8), pahennuksen kallio. Kristuksen viholliset murskataan lopulta; Luukas jatkaa kuvaa hylätystä kivestä, josta on tullut kulmakivi: ”Jokainen, joka kaatuu tämän kiven päälle, murskautuu, ja se murskaa sen, jonka päälle se kaatuu” (Luuk. 20:17 f.). Ehkä tässä viitataan kiveen, jolla Daniel kuvaa Messiasta ja hänen valtakuntaansa, joka voittaa tämän maailman vallat: ”Äkkiä irtosi kivi, koskematta sitä kädellä, ja iski kuvapatsasta, sen rauta- ja savijalkoja, ja murskasi ne… Ja kuvapatsasta lyönyt kivi kasvoi suureksi vuoreksi, joka täytti koko maan” (Dan. 2:34 f.).

6. Jalokivet ja uusi Jerusalem.. Loistava merkki siitä kunniakkaasta muutoksesta, joka odottaa uutta Jerusalemia: pyhä kaupunki rakennetaan jalokivistä (Jes. 54:11 f.; Tob. 13:16 f.; Ilm. 21:10–21).

PL

Katso myös: → Alttari 1 — edifier II, III 1 — endurcissement — Pyhä Pietari — rocher I — Pahennus I.3 — temple — tete 1.4

KOHDATA

Katso: → chercher — Kommuunio — Kasvot 3-4 — Ovi — Jumalan läsnäolo — visite — voir

KOHTALO

Katso: ⟶ liberation-liberte I — Ennalta määrätä

KOHTU / SISIMMÄINEN

Katso: → Äiti I, II 1 — Laupeus — tendresse

KOHTUULLISUUS

Katso: ⟶ Juopumus 2 — veiller — vertus-vices — vin I

KOKEMUS

Katso: → connaitre — Maistaa 2 — Jumalan läsnäolo AT II, III — Viisaus — vieillesse 2

KOKOONTUMINEN

Katso: ⟶ culte — eglise — foi AT IV — heresie 2 — Pyhiinvaellus AT i — Kansa II 6 ; B II 6 ; C O * — priere II — Sapatti AT 3-schisme O

KOLEHTI

Katso: → Almu NT 3 b — eglise IV 3, V r

KOLEHTI

Katso: → Almu NT 3 b — eglise IV 3, V 1

KOMMUUNIO

Eukaristinen kommuunio on yksi niistä eleistä, joissa kristitty ilmaisee uskonsa omaperäisyyden ja varmuuden siitä, että hänellä on Herraan yhteys, jonka läheisyys ja todellisuus ylittävät kaiken ilmaisun. Tämä kokemus näkyy myös sanastossa: Vanhassa testamentissa ei ole sitä varten omaa sanaa, mutta kreikan sana koinônia ilmaisee Uudessa testamentissa kristityn suhdetta Jeesuksen ilmoittamaan todelliseen Jumalaan sekä kristittyjen keskinäisiä suhteita. Jumalallisen kanssa yhteyteen pääseminen ei ole ihmiselle vierasta. Uskonto, joka ilmenee hänessä haluna liittyä Jumalaan, näkyy usein uhreina tai pyhinä riitteinä, joissa jumalan oletetaan jakavan uskoviensa ravinnon. Toisaalta liittoaterioilla halutaan sinetöidä ihmisten välille veljeyden tai ystävyyden siteet.

Jos vain Jeesus Kristus, ainoa välittäjämme, kykenee täyttämään tämän kaipauksen, Vanha testamentti valmistaa jo sen toteutumista pitäen samalla mustasukkaisesti kiinni ylitsepääsemättömistä etäisyyksistä ennen ihmiseksituloa.

VT.

1 Israelin jumalanpalvelus kuvastaa tarvetta päästä yhteyteen Jumalan kanssa. Tämä ilmenee ennen kaikkea uhreissa, joita kutsutaan ”rauha-” eli onnenuhreiksi ja joista osa uhrattavasta eläimestä kuuluu uhraajalle: syödessään sen hän saa istua Jumalan pöytään. Siksi monet käännökset kutsuvat niitä ”yhteysuhreiksi” (vrt. 3. Moos. 3). Tosiasiassa Vanha testamentti ei koskaan puhu suoraan yhteydestä Jumalaan, vaan ainoastaan aterioimisesta ”Jumalan edessä” (2. Moos. 18:12; vrt. 24:11).

2. Liitto. Tämä tarve jäisi hedelmättömäksi haaveeksi, ellei Jumala tarjoaisi kansalleen todellista vastavuoroisuutta ja yhteistä elämää: liitossa Jahve ottaa Israelin elämän huolekseen ja ajaa sen etuja (2. Moos. 23:22), tahtoo kohdata sen (Aam. 3:2) ja pyrkii voittamaan sen sydämen (Hoos. 2:16). Tämä liitosta kumpuava yhteyden suunnitelma ilmenee siinä, millaisin keinoin Jumala ympäröi aloitteensa: pitkät keskustelut Mooseksen kanssa (2. Moos. 29:20–23; 24:22–28) sekä ”kohtaamisteltan” nimi, teltan, jossa hän tapaa Mooseksen (33:7–11).

3. Laki. Liiton peruskirjan lain tarkoituksena on opettaa Israelille, miten Jumala toimii (5. Moos. 24:18; 3. Moos. 19:2). Lain totteleminen ja sen määräysten muovattavaksi antautuminen merkitsee siis Jumalan löytämistä ja häneen liittymistä (Ps. 119); päinvastoin Jumalan rakastaminen ja etsiminen merkitsee hänen käskyjensä noudattamista (5. Moos. 30:20–22).

4. Rukous. Liitolle uskollisena elävä israelilainen kohtaa Jumalan vielä läheisemmin rukouksen kahdessa perustavassa muodossa (rukous): jumalallisten ihmetekojen herättämässä ihastuksen ja ilon spontaanissa purkauksessa, joka synnyttää siunauksen, ylistyksen ja kiitoksenannon, sekä kiihkeässä anomisessa rukouksessa, jossa etsitään Jumalan läsnäoloa (Ps. 42:2–5; 63:2–6) ja kohtaamista, jota edes kuolema ei voisi katkaista (Ps. 16:9; 49:16; 73:24).

5. Sydänten yhteys kansassa. Sydänten yhteys kansassa on liiton hedelmä: perheen, suvun ja heimon sisäinen luonnollinen solidaarisuus muuttuu ajatusten ja elämän yhteisyydeksi Jumalan palveluksessa. Hän kokoaa Israelin yhteen. Ollakseen uskollinen tälle pelastavalle Jumalalle israelilaisen tulee pitää maanmiestään ”veljenään” (5. Moos. 22:2–4; 23:20) ja osoittaa huolenpitoa kaikkein vähäosaisimmille (24:19–22). Pappistraditioiden liturginen kokoontuminen on samalla kansallinen yhteisö, joka kulkee kohti jumalallista päämääräänsä (vrt. 4. Moos. 1:52–53; 20:6–11; 1. Aikak. 13:2), ”Jahven yhteisö” ja ”koko Israel” (1. Aikak. 25:3).

UT. Kristuksessa yhteys Jumalaan tulee todellisuudeksi: Jeesus Kristus jakaa heikkoudessaan kaikille ihmisille yhteisen osan (Hepr. 2:14) ja antaa heidän päästä osallisiksi jumalallisesta luonnosta (2. Piet. 1:4).

1. Yhteys Herraan Kirkossa. Julkisen toimintansa alusta lähtien Jeesus ottaa rinnalleen kaksitoista kumppania, joiden hän tahtoo olevan läheisessä yhteydessä opettamisen ja laupeuden lähetystehtäväänsä (Mark. 3:14; 6:7–13). Hän vakuuttaa, että hänen omiensa tulee jakaa hänen kärsimyksensä ollakseen hänen arvoisiaan (Mark. 8:34–37 p; Matt. 20:22; Joh. 12:24–25; 15:18). Hän on todella Messias, Kuningas, joka muodostaa yhtä kansansa kanssa. Samalla hän korostaa rakkauden kahden käskyn perustavaa ykseyttä (rakkaus) (Matt. 22:37–40).

Ensimmäisiä kristittyjä yhdistää veljellinen yhteys, joka kumpuaa heidän yhteisestä uskostaan Herraan Jeesukseen, halustaan jäljitellä häntä yhdessä ja rakkaudestaan häneen; tämä rakkaus johtaa väistämättä keskinäiseen rakkauteen: heillä oli ”yksi sydän ja yksi sielu” (Ap. t. 4:32). Heidän keskinäinen yhteytensä toteutuu ensiksi leivän murtamisessa (Ap. t. 2:42). Jerusalemin Kirkon sisällä se näkyy omaisuuden yhteisenä käyttönä (Ap. t. 4:32–5:11) ja pakanuudesta kääntyneiden yhteisöjen sekä Jerusalemin välillä kolehtina, jota pyhä Paavali suosittelee (kolehti) (2. Kor. 8–9; vrt. Room. 12:13). Evankeliumin julistajille annettu aineellinen apu tuo tämän yhteyden erityisellä tavalla esiin ja antaa sille hengellisen kiitollisuuden luonteen (Gal. 6:6; Fil. 2:25). Yhdessä kestetyt vainot yhdistävät sydämet (ykseys) (2. Kor. 1:7; Hepr. 10:33; 1. Piet. 4:13), samoin osallistuminen evankeliumin levittämiseen (Fil. 1:5).

2. Tämän yhteyden merkitys.

a Pyhän Paavalin mukaan uskova, joka uskon ja kasteen kautta liittyy Kristukseen (usko ja kaste), tulee osalliseksi hänen salaisuuksistaan (vrt. yhdysverbit, joissa on etuliite syn-). Kristuksen kanssa synnille kuollut kristitty nousee hänen kanssaan uuteen elämään (Room. 6:3–4; Ef. 2:5–6); kärsimyksensä ja oma kuolemansa tekevät hänet

osalliseksi Herran kärsimyksestä, kuolemasta ja ylösnousemuksesta (2. Kor. 4:14; Room. 8:17; Fil. 3:10; 1. Tess. 4:3–4). Osallisuus Kristuksen eukaristiseen ruumiiseen (1. Kor. 10:16) toteuttaa sekä ”yhteyden Poikaan” (1:9) että ruumiin jäsenten ykseyden (10:17). Pyhän Hengen lahja kaikille kristityille sinetöi heidän välilleen läheisen yhteyden (2. Kor. 13:13; Fil. 2:1).

b Pyhän Johanneksen mukaan opetuslapset, jotka ottavat vastaan ”elämän Sanan” julistuksen, pääsevät yhteyteen sen todistajien eli apostolien kanssa ja heidän kauttaan Jeesuksen ja Isän kanssa (1. Joh. 1:3; 2:24). Lopulta keskenään yhteen liittyneet kristityt pysyvät Isän ja Pojan rakkaudessa, niin kuin Isä ja Poika pysyvät toisissaan ja ovat yhtä (Joh. 14:20; 15:4,7; 17:20–23; 1. Joh. 4:12). Jeesuksen käskyjen noudattaminen on aito merkki halusta pysyvään yhteyteen (Joh. 14:21; 15:10); Pyhän Hengen voima toteuttaa tämän yhteyden (Joh. 14:17; 1. Joh. 2:27; 3:24; 4:13), ja eukaristinen leipä on sen välttämätön ravinto (Joh. 6:56).

Näin kristitty maistaa jo ennalta iankaikkista iloa, joka on jokaisen ihmissydämen haave ja Israelin toivo: ”olla aina Herran kanssa” (1. Tess. 4:17; vrt. Joh. 17:24), osallistuen hänen kirkkauteensa (1. Piet. 5:1).

DS & JG

Katso myös: → Liitto — Rakkaus II NT 3 — Alttari 3 — connaitre NT 2 — corps-du-christ H 2, III i — coupe i — Asettua H 3 — desir IV — eglise — eucharistie — imposition-des-mains AT — Leipä — Jumalan läsnäolo NT II — Ateria — Uhri — solitude II — unite

KONTEMPLOIDA

Katso: → Kasvot — gloire III 2, IV o — Jumalan läsnäolo NT III — voir

KORKEUS

Katso: ⟶ Taivaaseenastuminen — ciel — montagne

KREIKKALAINEN

Katso: → eglise IV 2 — heresie 3 — Juutalainen — nations NT — Viisaus O

KRISTUKSEN ILMESTYMISET

I Raamatussa ilmestymiset ovat yksi Jumalan ilmoituksen muoto. Niiden kautta ihmisille tulevat näkyviksi olennot, jotka ovat luonnostaan heille näkymättömiä. Vanhassa testamentissa Jumala ilmestyy henkilökohtaisesti (”teofania”), ilmaisee kunniansa tai tulee läsnä olevaksi enkelinsä kautta. Näihin ilmestymisiin liittyvät vähäisemmässä määrin enkelien ilmestymiset ja näyt. Uudessa testamentissa kerrotaan Herran enkelin tai enkelien ilmestymisistä Jeesuksen syntymän (Matt. 1–2; Luuk. 1:11, 26; Luuk. 2:9) ja ylösnousemuksen yhteydessä (Matt. 28:2 ff.; Mark. 16:5; Luuk. 24:4; Joh. 20:12), osoitukseksi siitä, että näinä Kristuksen elämän ratkaisevina hetkinä taivas on läsnä maan päällä. Näin Uusi testamentti jatkaa Vanhaa testamenttia.

Uusi testamentti menee kuitenkin ratkaisevasti pidemmälle, kun se pidättyy kertomasta teofanioista, sillä kirkastumista (Matt. 17:1–9 rinnakk.) tai edes veden päällä kävelemistä (Matt. 14:22–27 rinnakk.) ei voida kutsua tällä nimellä, vaikka niissä tuleekin esiin Jeesuksen salaperäinen olemus. Tapahtui näet perusteellinen muutos, jonka Johannes ilmaisee näin: ”Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt; ainosyntyinen Poika, joka on Isän helmassa, on hänet ilmoittanut” (Joh. 1:18). Miten? Pelkällä olemassaolollaan: ”Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän” (Joh. 14:9; vrt. Joh. 12:45); Jumala on ilmestynyt Kristuksessa. Suuri salaisuus tuli näin ilmi (ephanerôthê) (1. Tim. 3:16) sinä päivänä, jona ilmestyi (epephanê) ”Jumalan, meidän Pelastajamme, hyvyys ja ihmisrakkaus” (Tit. 3:4). Odotamme vain ”hänen kirkkautensa ilmestymistä” (Tit. 2:13), parusian yhteydessä. Tämä viimeinen ilmestyminen on kuin salaman leimahdus (Luuk. 17:24). Silloin ilmestymisen kohteena ei enää ole todistaja, jonka Stefanus näki ”seisovan Jumalan oikealla puolella” (Ap. t. 7:55), vaan tuomari, joka istuu ”Voiman oikealla puolella” (Matt. 26:64 rinnakk.). Kun Kristus on viimein ilmestynyt, hän antaa meidän ilmestyä ”hänen kanssaan kirkkautta säteilevinä” (Kol. 3:4), sillä ”hän ilmestyy toisen kerran… niille, jotka häntä odottavat, pelastukseksi” (Hepr. 9:28), ja antaa heille ”kirkkauden kuihtumattoman seppeleen” (1. Piet. 5:4). ”Kun hän ilmestyy, meistä tulee hänen kaltaisiaan, sillä me saamme nähdä hänet sellaisena kuin hän on” (1. Joh. 3:2).

Vanhan testamentin teofanioiden ja tulevan parusian väliin sijoittuvat ylösnousseen Jeesuksen ilmestymiset, jotka samalla kokoavat yhteen Jeesus Nasaretilaisen aiemman elämän ja ennakoivat hänen paluutaan.

2. Kristuksen erilaiset ilmestymiset.. Paavali esittää vanhimman luettelon vuonna 55, perustuen traditioon, jonka hän oli saanut jo kauan aikaisemmin ja jonka hän sitten (noin vuonna 50) välitti korinttilaisille (1. Kor. 15:3–5). Tämän vanhan uskontunnustuksen mukaan Kristus ilmestyi Keefakselle, kahdelletoista, yli viidellesadalle veljelle, Jaakobille, kaikille apostoleille ja viimein Paavalille. Tästä luettelosta evankeliumit tuntevat vain kaksi ensimmäistä ilmestymistä: Simonille (Luuk. 24:34) sekä yhdelletoista (Matt. 28:16–20; Mark. 16:14–18; Joh. 20:19–29), joiden joukkoon liittyy muutamia muitakin opetuslapsia (Luuk. 24:33–50); sen sijaan niissä kerrotaan ilmestymisistä yksittäisille ihmisille: Marialle ja naisille (Joh. 20:11–18; Matt. 28:9–10; Mark. 16:9–11), Emmauksen opetuslapsille (Luuk. 24:13–35; Mark. 16:12 f.) ja seitsemälle järven rannalla (Joh. 21:1–23). Nämä erilaiset ilmestymiset voidaan jakaa kahteen tyyppiin sen mukaan, onko ne tarkoitettu apostolien joukolle vai opetuslapsille yleisesti: viralliset ilmestymiset, joiden kertomukset suuntautuvat Kirkon perustavaan lähetystehtävään, ja yksityiset ilmestymiset, joiden kerronnassa painottuu ennen kaikkea ilmestyvän tunnistaminen.

3. Ei apokalypsi eikä kronikka.. Evankeliumien kertomuksia ei voi luokitella apokalyptiseen lajityyppiin: niissä ei painoteta kirkkautta, paljasteta salaisuuksia eikä rakenneta poikkeuksellisia näyttämöitä, vaan niissä korostuvat läheinen tuttavallisuus ja lähetystehtävä. Tällainen uutuus kuvauksessa edellyttää ainutlaatuista alkuperäistä kokemusta, joka kykeni muuttamaan sen, mitä apokalyptinen kieli, taivaallisten asioiden ilmaisemiseen pyrkiessään, yritti ilmaista.

Kertojat eivät myöskään tahtoneet kirjoittaa Ylösnousseen ilmestymisistä elämäkerrallista kronikkaa. Kertomuksia on mahdotonta sovittaa yhteen ajallisesti tai paikallisesti. Harmonisointi, jossa ilmestymiset seuraavat toisiaan Jerusalemissa pääsiäispäivänä (Luukas, Johannes) ja kahdeksantena päivänä (Johannes), sitten Galileassa (Matteus, Johannes) ja jälleen Jerusalemissa taivaaseenastumisen yhteydessä (Luukas), on kestämätön yritys sovittaa kertomukset yhteen, sillä se uhraa varmoja kirjallisia tietoja. Luuk. 24:49:n mukaan opetuslasten tulee pysyä Jerusalemissa helluntaipäivään asti; tämä sulkee pois kaikki mahdolliset ilmestymiset Galileassa. Matteus ja Markus sitä vastoin sanovat, että tapaaminen on sovittu Galileaan. Näitä toisistaan poikkeavia tapahtumapaikkoja ei voi sovittaa yhteen; yhtä vähän voidaan sovittaa yhteen aikajärjestystä: Ap. t. 1:3:ssa mainitut ”monet päivät” ovat ristiriidassa luvun 24 kanssa, joka selvästi sijoittaa taivaaseenastumisen pääsiäispäivään. Ne ovat ristiriidassa myös Joh. 20:n kanssa, jossa Hengen lahja sijoitetaan itse pääsiäispäivään, vaikka myöhempi ilmestyminen Tiberiaanjärvellä kerrotaankin (Joh. 21). Keinotekoinen kirjallinen rakennelma leimaa Luukkaan (tapahtumien keskittäminen Jerusalemiin yhdeksi päiväksi) ja Johanneksen (kertomuksen jäsentäminen viikon kaavan mukaan).

Evankelistat eivät myöskään tahtoneet jättää meille ”muistovalokuvia”: yksityiskohtia (suljettuja ovia, ruumiin tunnustelua…) ei pidä tarkastella erillään siitä salaisuuden kokonaisuudesta, jonka yhtä puolta ne pyrkivät ilmaisemaan.

4. Johdattaminen, tunnistaminen ja lähetystehtävä ovat kolme yhteistä piirrettä kaikissa kertomuksissa, joiden avulla voidaan päästä myönteisesti selville kirjoittajien tarkoituksesta.. a) Osoittamalla, että Jeesus itse tulee niiden luo tai heidän keskelleen, jotka eivät osaa odottaa häntä, evankelistat (paitsi Luuk. 24:34) tuovat esiin, ettei kyse ole asianosaisten subjektiivisesta keksinnöstä, joka johtuisi kiihtyneestä uskosta tai hillittömästä mielikuvituksesta. Tämä Ylösnousseen aloitteen teema (jonka verbi ôphthê, ”hän näyttäytyi”, ilmaisee omalla tavallaan luettelossa 1. Kor. 15) merkitsee, että ilmestyskertomukset kuvaavat opetuslasten todella kokemia tapahtumia. Tämä kertomusten piirre vastaa varhaisen julistuksen näkemyksiä: Jumala puuttui tapahtumien kulkuun herättääkseen Jeesuksen kuolleista ja antoi hänen näyttäytyä elävänä kuolemansa jälkeen. Usko on tämän kohtaamisen seuraus.

b) Toinen tuntomerkki on tunnistaminen. Opetuslapset havaitsevat sen olennon henkilöllisyyden, joka astuu heidän eteensä: hän on Jeesus Nasaretilainen, jonka elämän ja kuoleman he ovat tunteneet. Hän, joka oli kuollut, elää. Hänessä profetia käy toteen. Tavallaan heidän ei enää tarvitse odottaa tulevaisuudelta mitään ”näkemistä”, sillä kaikki on annettu heille Ylösnousseessa. Tunnistaminen tapahtuu vähitellen: opetuslapset näkevät luokseen tulevassa miehessä ensin tavallisen henkilön, matkustajan (Luuk. 24:15 f.; Joh. 21:4 f.) tai puutarhurin (Joh. 20:15); sitten he tunnistavat Herran.

Tunnistaminen on vapaata, sillä epäuskon teeman mukaisesti — se kuuluu koko traditioon (Matt. 28:17; Mark. 16:14 f.; Luuk. 24:37, 41; Joh. 20:25–29) — opetuslapset olisivat voineet kieltäytyä uskomasta. Koska Herra tavallisesti ilmestyy ihmisryhmälle, myös heidän keskinäinen havaintojen vertailunsa on helpompaa.

Kertoakseen tämän perustavanlaatuisen seikan kirjallisesti kertojat ovat tahtoneet tuoda esiin kaksi puolta yhtä aikaa. Ylösnoussut ei ole maallisen elämän tavallisten ehtojen alainen; kuten Jumala Vanhan testamentin teofanioissa (1. Moos. 18:2; 4. Moos. 12:5; Joos. 5:13; 1. Aikak. 21:15 f.; Sak. 2:7; Sak. 3:5; Dan. 8:15; Dan. 12:3 ff.), hän ilmestyy ja katoaa tahtonsa mukaan. Toisaalta hän ei ole aave; siksi kertomuksissa korostetaan aistittavaa kosketusta. Näitä kahta puolta on tarkasteltava yhtä aikaa, jotta ei päädyttäisi erehdykseen. Ylösnousseen ruumis on todellinen ruumis, mutta pyhän Paavalin näennäisen paradoksaalista ilmausta käyttäen se on ”hengellinen ruumis” (1. Kor. 15:44–49), sillä Henki on muuttanut sen (vrt. Room. 1:4).

c) Kertomuksille on tunnusomaista kolmas, kuulemiseen liittyvä piirre. Tunnistaessaan Herran opetuslapset ennakoivat taivaalle kuuluvaa näkemistä; Sanan kuuleminen palauttaa heidät maalliseen olotilaan. Näin he kuulevat lupauksen pysyvästä läsnäolosta (Matt. 28:20) ja kutsun jatkaa Jeesuksen työtä varsinaisessa lähetystehtävässä (Matt. 28:19; Mark. 16:15–18; Luuk. 24:48 f.; Joh. 20:22 f.; vrt. Matt. 28:10; Joh. 20:17). Jeesuksen läsnäolo ei ole pysähtynyttä vaan lähetystyöhön suuntautuvaa.

Näiden kolmen piirteen on säilyttävä dynaamisessa suhteessa toisiinsa. Ylösnousseen aloite uudistaa nykyhetkeä lakkaamatta; opetuslasta kutsutaan ottamaan vastaan menneisyys Jeesus Nasaretilaisen persoonassa. Jeesus puolestaan kutsuu häntä rakentamaan tulevaisuutta, joka on Kirkko.

5 Paavalille tapahtunut ilmestyminen on erityisasemassa (Gal. 1:12–17; Ap. t. 9:3–19 rinnakk.). Paavali asettaa sen samalle tasolle muiden ilmestymisten kanssa: hän on opetuslasten tavoin nähnyt elävän Herran. Näin hän erottaa Damaskoksen tapahtuman niistä pelkistä näyistä (horama), joita hänelle myöhemmin tulee (Ap. t. 16:9; Ap. t. 18:9; Ap. t. 23:11; Ap. t. 27:23). Tämä ilmestyminen tulkitaan Paavalille uskotuksi lähetystehtäväksi (Gal. 1:16), joka ei tullut minkään ihmisen välityksellä (Gal. 1:1; vrt. Ap. t. 9:6; Ap. t. 22:15), vaan suoraan (Ap. t. 26:16 ff.). Se teki hänestä apostolin (1. Kor. 9:1), mutta ei kuitenkaan rinnastanut häntä kahteentoista. Nämä tunnistivat Ylösnousseen hahmossa Jeesuksen Nasaretilaisen, jonka kanssa he olivat eläneet (vrt. Ap. t. 2:21 f.), ja perustivat Kristuksen sanan perusteella Kirkon. Paavali puolestaan tunsi Jeesuksen vain sen Kirkon kautta, jota hän vainosi; tällä on kaksi merkitystä. Ilmestymisellä, jonka hän sai osakseen, ei ole Kirkko alkulähteenään; se suuntautuu ennen pääsiäistä eläneen Jeesuksen sijasta jo olemassa olevaan Kirkkoon. Näistä syistä, ja myös siksi, että Luukas sijoittaa sen taivaaseenastumisen jälkeen, se esitetään Paavalin kielen mukaisesti (apokalypsai; Gal. 1:16) apokalyptiseen tyyliin: valo, ääni ja kunnia antavat kohtaukselle toisenlaisen luonteen kuin niillä tuttavallisilla ilmestymisillä, jotka oli tarkoitettu yhdelletoista. Näistä eroista huolimatta Paavali on kuitenkin lukenut tämän ilmestymisen niiden joukkoon, jotka tapahtuivat noiden neljänkymmenen päivän aikana.

6. Tapahtuma ja kieli.. Jotta evankelistojen pääsiäiskokemuksesta käyttämä kieli tulkittaisiin oikein, on täytettävä kaksi ehtoa. Lähtökohtana on tapahtuma, jota on luonnehdittava eskatologiseksi: koska Jeesuksen ylösnousemus ei ole paluu maalliseen elämään vaan siirtyminen elämään, jossa kuolemaa ei enää ole (Room. 6:9), ilmestymistapahtuma ylittää sen elämänpiirin, jossa elämme, ja ne kategoriat, joiden avulla ilmaisemme itseämme: se on itsessään sanoin kuvaamaton. Toisaalta kyse on samalla opetuslasten todellisesta kokemuksesta, joka tapahtui meidän ajassamme ja kuuluu historiallisen tiedon piiriin.

On siis varottava kahta äärimmäisyyttä. Koska ylösnousemus ei ole myytti, ilmestymiskertomusten kieltä ei voi ”demytologisoida”: silloin Kristuksen läsnäolo palautettaisiin väistämättä jonkin ihailijoidensa muistoissa elävän sankarin läsnäoloksi. Jotta tällainen äärimmäisyys vältettäisiin ja ilmestymisiä ei pelkistettäisi puhtaasti subjek-

tiiviseksi kokemukseksi, ei pidä langeta toiseenkaan äärimmäisyyteen ja pitää välttämättömänä julistaa, että objektiivisuus kuuluu yksinomaan aistein havaittavaan, paikkaan ja aikaan sidottuun järjestykseen. Jos Ylösnousseen opetuslastensa kanssa luoman yhteyden kuvittelisi sellaiseksi kuin Lasaruksen ylösnousemuksen jälkeen olisi voinut olla hänen palatessaan omaistensa luo, ei ymmärtäisi Jeesuksen ylösnousemuksen ainutlaatuisuutta. Ei riitä, että eloon herätetystä ruumiista muodostettuun käsitykseen lisätään jokin korjaus: tällainen rinnastus johtaisi kertomusten aineellisten yksityiskohtien perusteettomaan korostamiseen.

Opetuslasten kokemus ei tosiasiassa ollut puhtaasti subjektiivinen; se toistui ja he jakoivat sen keskenään. Se välittyi ympäröivän kielen ja uskonnollisen tradition kautta, erityisesti heidän lopun aikojen kollektiivista ylösnousemusta koskevan uskonsa avulla. Jotta yhteyttä Ylösnousseeseen ei rinnastettaisi yhteyteen täällä maan päällä elävän ihmisen kanssa, riittää, että tarkastellaan kertomuksissa ilmenevää kolmea ulottuvuutta. Ylösnousseen aloitteesta opetuslapset säästyvät harhalta, joka saisi heidät epäilemään kohtaamisensa aitoutta Elävän kanssa; ”näkeminen” yhdistää tämän kokemuksen heidän elämäänsä menneisyyteen; kuuleminen puolestaan suuntaa heidät tulevaisuutta kohti. Näiden kolmen ulottuvuuden välisessä suhteessa piilee salaisuus siitä, kuinka elävä Kristus on läsnä tänään.

7. ”Autuaita ne, jotka uskovat näkemättä!”. Johannes kohdistaa sanansa tuleville uskoville Tuomaan epäuskon kautta. Heidän tilanteensa ei näet kaikilta osin vastaa ensimmäisten todistajien tilannetta. Evankeliumit kyllä antavat ymmärtää, etteivät opetuslapsetkaan olisi tarvinneet näitä ilmestymisiä: julistuksen olisi pitänyt riittää (Mark. 16:13), ja myös Kirjoitusten ymmärtämisen olisi pitänyt johdattaa opetuslapset uskomaan ylösnousemukseen (Joh. 20:9). Eräässä mielessä ilmestymiset vastasivat vielä epätäydellisen uskon tarpeisiin.

Toisessa mielessä ne kuitenkin olivat välttämättömiä ja merkitykseltään ainutlaatuisia, kuten evankelistat ovat osoittaneet kuvatessaan neljänkymmenen päivän aikana tapahtuneita ilmestymisiä. Niiden, jotka olivat eläneet Jeesus Nasaretilaisen kanssa, tuli olla Jeesuksen Kristuksen ainutlaatuisia ja etuoikeutettuja todistajia. Kristillisen uskon ja Kirkon lähtökohta oli juurrutettava historiaan. Niinpä voidaan sanoa, että opetuslapset näkivät elävän Herran historiallisessa kokemuksessa: se tapahtui epäilemättä yhteisellä aterialla, kävelyllä, kalastamassa… Yhtäkkiä he joutuivat kosketuksiin elävän Kristuksen kanssa. Antamalla heidän tunnistaa Jeesuksen Jumala lahjoitti heille uskon: tässä mielessä usko on siis näkemisen seurausta.

Niiden uskovien kohdalla, jotka eivät ole etuoikeutettuja todistajia, asia on toisin. He eivät ole nähneet sitä, mitä opetuslapset näkivät, mutta he tietävät näiden nähneen. Uskova tuntee ilmestymisten merkityksen ainoastaan Kristuksen ruumiin, Kirkon, nykyisen julistuksen välityksellä.

Ylösnousseen läsnäolon kolme ulottuvuutta ovat yhä olemassa, mutta toisenlaisessa muodossa. Aloite tulee aina Jumalalta, tarkemmin sanottuna Ylösnousseelta, mutta nykyään hän puhuu ajankohtaisen julistuksen kautta. Jeesus Nasaretilainen antaa tunnistaa itsensä, mutta tämä tapahtuu ensimmäisten todistajien historiallisen kokemuksen välityksellä. Herra lähettää lähetystyöhön, tällä kertaa välittömässä jatkumossa apostolien lähetystehtävän kanssa. Ylösnoussut on siis yhä läsnä tänään (Matt. 28:20), mutta elävän Kirkon, oman ruumiinsa, välityksellä; ja hän antaa yhä tunnistaa itsensä ”leivän murtamisesta” (Luuk. 24:35).

XLD

Katso myös: → Jäähyväiset NT i — Taivaaseenastuminen II 3 — corps-du-christ I 3 — foi NT II t — gloire IV z — incredulite II _2 — Lähetystyö / Missio NT II i — Jumalan läsnäolo NT I repas III — Ylösnousemus NT I 2 — Ilmoitus NT I z a — transfiguration 3 — voir

KRISTUKSEN KOROTTAMINEN

Katso: → Taivaaseenastuminen — fierte — force II — gloire — humilite IV — jesus-christ II 1 a

KRISTUKSEN KÄRSIMYS

Katso: ⟶ croix — gloire IV 3 — heure 2 — jesus-christ I 3, II 1.b — mort NT II — Kärsivällisyys I NT 1 — peche IV 1,3 e — priere IV 2 — redemption NT 2,4 — roi NT I 2 — Uhri NT — serviteur-de-dieu III 1,2 — souffrance NT II — tristesse NT 1

KRUUNU

Katso: →

KULKEMINEN

Katso: ⟶ Asettua — epreuve-tentation NT tll 2

KUNINGATAR

Katso: → Äiti I 3

KUNINKUUS

Katso: ⟶ roi — Valtakunta

KUNINKUUS

Katso: → roi — Valtakunta

KUNNIA

Katso: ⟶ fierte — gloire IV. 5 — onction I. 2

KUNNIANOSOITUS

Katso: ⟶ Palvonta — Ylistys — Kuuliaisuus

KUOLEMAN TUSKA / AGONIA

Katso: ⟶ Ahdistus — mort NT Ht — souffrance NT II — tristesse NT i — veiller II i

KUOLEMATTOMUUS

Katso: → Sielu II — image II AT — mort — Ylösnousemus — vie IV 5

KURJUUS

Katso: → faim-soif — Laupeus — Köyhät

KUTSUA

Katso: ⟶ Kehottaa — vocation

KUU

Katso: ⟶ Taivaankappaleet — semaine I — temps AT I

KUULIAISUUS

Kuuliaisuus ei ole pakonalaista eikä passiivista alistumista, vaan vapaata liittymistä Jumalan suunnitelmaan, joka on yhä salaisuuteen kätketty mutta jonka Sana tarjoaa uskolle. Näin ihminen voi tehdä elämästään Jumalan palvelemista ja astua hänen iloonsa.

I. Luomakunta tottelee Jumalaa.

Jo luomakunnassa itsessään, ihmisen ulkopuolella, ilmenee aavistus tästä kuuliaisuudesta ja ilosta. Kun Herra panee koukun Behemotiin (Job 40:24) tai halkaisee Rahabin (Ps. 89:11), se todistaa hänen suvereenista hallinnastaan; kun Jeesus tyynnyttää myrskyn tai karkottaa demonit, se osoittaa, että demonien tavoin ”tuulet ja meri tottelevat häntä” (Matt. 8:27 rinnakk.; Mark. 1:27), ja nämä voimateot herättävät ”uskonnollista pelkoa”. Mutta enemmän kuin maailmankaikkeuden hiljaisuus, jossa se tunnistaa herransa, Raamattua hämmästyttää ja saa sen puhkeamaan kiitoksenantoon luotujen iloinen into, kun ne rientävät Jumalan äänen luo: ” Taivaankappaleet loistavat ilosta; hän kutsuu niitä, ja ne sanovat: ’Tässä me olemme!’ Ne loistavat iloiten hänen vuokseen, joka ne on luonut” (vrt. Ps. 104:4; Sir. 42:23; Sir. 43:13–26). Kun kauneimmat luodut osoittavat tällaista intoa täyttääkseen tehtävän, jonka Jumala niille maailmankaikkeudessaan määrää, ihmiskunta, joka on ”suljettu tottelemattomuuteen” (Room. 11:32), joutuu tiedostamattaan ja tuskallisesti ajattelemaan, millaista sen kuuliaisuuden olisi pitänyt olla. Jumala antaa sen aavistaa ja toivoa, millaista voi olla Pojan kuuliaisuuden vapauttaman luomakunnan spontaani ja yksimielinen kuuliaisuus (Room. 8:19–22).

II. Tottelemattomuuden draama.

1. Alusta alkaen [[adam|Aadam]] ei totellut Jumalaa, veti kaikki jälkeläisensä kapinaansa (Room. 5:19) ja alisti luomakunnan turhuuden alaisuuteen (8:20).. Aadamin kapina osoittaa vastakohtansa kautta, mitä kuuliaisuus on ja mitä Jumala siltä odottaa: se on ihmisen alistumista Jumalan ”tahtoon”, sellaisen käskyn täytäntöönpanoa, jonka tarkoitusta ja arvoa emme näe mutta jossa havaitsemme jumalallisen käskyn luonteen. Jos Jumala vaatii meiltä kuuliaisuutta, se johtuu siitä, että hänellä on toteutettava suunnitelma ja rakennettava tulevaisuus, ja hän tarvitsee yhteistyötämme, uskon mukaista sitoutumistamme. Usko ei ole kuuliaisuutta, vaan se on kuuliaisuuden salaisuus; kuuliaisuus on uskon merkki ja hedelmä. Jos Aadam ei totellut, se johtui siitä, että hän unohti Jumalan sanan ja kuunteli Eevan ääntä sekä kiusaajan ääntä (1. Moos. 3:4 ff.).

2. Pelastaakseen ihmiskunnan Jumala herättää Abrahamissa uskon ja varmistaakseen tämän uskon antaa sen käydä kuuliaisuuden kautta:. ”Lähde maastasi” (1. Moos. 12:1), ”Vaella minun edessäni ja ole nuhteeton” (1. Moos. 17:1), ”Ota poikasi… uhraa hänet polttouhriksi…” (1. Moos. 22:2). Abrahamin koko elämä perustuu Jumalan sanaan, mutta tämä sana vaatii häntä alati kulkemaan sokeasti eteenpäin ja tekemään tekoja, joiden merkitys jää hänelle käsittämättömäksi. Siksi kuuliaisuus on hänelle koettelemus, Jumalan koetus (1. Moos. 22:1), ja Jumalalle korvaamaton todistus: ”Et kieltänyt minulta poikaasi, ainoaa poikaasi” (1. Moos. 22:16).

3. Liitto edellyttää täsmälleen samaa menettelyä:. ”Kaiken, mitä Jahve on sanonut, me teemme ja tottelemme”, Israel vastaa hyväksyessään liiton, jota Jumala sille ehdottaa (2. Moos. 24:7). Liitto sisältää peruskirjan, Lain, sarjan käskyjä ja instituutioita, jotka kehystävät Israelin elämää ja joiden tarkoituksena on saada se elämään Jumalan kansana. Monet näistä säädöksistä asettavat ihmisille kuuliaisuuden velvollisuuksia vanhempiaan (5. Moos. 21:18–21), kuninkaita, profeettoja ja pappeja kohtaan (5. Moos. 17:14–18:22). Usein nämä velvollisuudet ovat jo kirjoitettuina ihmisen luontoon, mutta Jumalan sana, liittäessään ne liittoonsa, tekee ihmisen alistumisesta kuuliaisuutta uskossa. Koska uskollisuus Laille on todellista vain silloin, kun siihen liittyy Jumalan sanaan ja liittoon sitoutuminen, kuuliaisuus hänen käskyilleen ei ole orjan alistumista vaan rakkauden osoitus. Jo ensimmäinen Dekalogi yhdistää nämä: ”… ne, jotka rakastavat minua ja noudattavat käskyjäni” (2. Moos. 20:6); Deuteronomium ottaa tämän yhteyden uudelleen esiin ja kehittää sitä (5. Moos. 11:13, 22); psalmit ylistävät Laissa Jumalan suurta rakkaudenlahjaa ihmisille ja rakkaudesta kumpuavan kuuliaisuuden lähdettä (Ps. 19:8–11; Ps. 119).

III. Kristus, meidän kuuliaisuutemme.

Mutta kuka tottelee Jumalaa? Israel on ”kapinallinen huonekunta” (Hes. 2:5), ”kapinallisia poikia” (Jes. 1:2); ”hän kerskailee Laistaan mutta häpäisee Jumalan rikkomalla sitä” (Room. 2:23); se ei voi vedota mihinkään etuasemaan pakanaan nähden, vaan on tämän kanssa ”suljettu tottelemattomuuteen” (Room. 3:10; Room. 11:32). Synnin orjana ihminen, joka kuitenkin sisimmässään kaipaa tätä, ei kykene tottelemaan Jumalaa (Room. 7:14). Jotta hän voisi tähän päästä ja löytää ”Lain sisimmästään” (Jer. 31:33), Jumalan täytyy lähettää palvelijansa, jonka korvan hän herättää joka aamu” (Jes. 50:4), jotta tämä voisi sanoa: ”Katso, minä tulen… tekemään sinun tahtosi” (Ps. 40:7 ff.).

Niin kuin yhden ihmisen tottelemattomuuden kautta suuri joukko asetettiin syntisiksi, samoin yhden ihmisen kuuliaisuuden kautta suuri joukko asetetaan vanhurskaiksi (Room. 5:19). Jeesuksen Kristuksen kuuliaisuus on pelastuksemme ja antaa meidän löytää uudelleen kuuliaisuus Jumalaa kohtaan. Jeesuksen Kristuksen elämä oli hänen maailmaan tulostaan (Hepr. 10:5) ristille asti (Fil. 2:8) kuuliaisuutta, toisin sanoen Jumalaan sitoutumista välittäjien kautta: henkilöiden, tapahtumien, instituutioiden, hänen kansansa kirjoitusten ja inhimillisten auktori-

teettien kautta. Hän tuli ”tekemään, ei [omaa] tahtoaan, vaan hänen tahtonsa, joka [hänet] lähetti” (Joh. 6:38; vrt. Matt. 26:39), ja täyttää koko elämänsä ajan kuuliaisuuden tavanomaisia velvollisuuksia vanhempiaan (Luuk. 2:51) ja laillisia auktoriteetteja (Matt. 17:27) kohtaan. Kärsimyksessään hän vie kuuliaisuuden äärimmilleen ja antautuu vastarintaa tekemättä epäinhimillisten ja epäoikeudenmukaisten valtojen käsiin, ”kokien kuuliaisuuden kaikkien kärsimystensä kautta” (Hepr. 5:8) ja tehden kuolemastaan Jumalalle kallisarvoisimman uhrin, kuuliaisuuden uhrin (Hepr. 10:5–10; vrt. 1. Sam. 15:22).

IV. Kristityn kuuliaisuus.

Kuuliaisuudellaan Jeesus Kristus tuli ” Herraksi” (Fil. 2:11), ja hänelle annettiin kaikki valta taivaassa ja maan päällä (Matt. 28:18), joten hänellä on oikeus saada kaikkien luotujen kuuliaisuus. Hänen kauttaan, hänen evankeliumilleen ja hänen Kirkkonsa sanalle osoitetun kuuliaisuuden kautta (2. Tess. 3:14; Matt. 10:14) ihminen saavuttaa Jumalan uskossa (Ap. t. 6:7; Room. 1:5; Room. 10:3; 2. Tess. 1:8), pääsee pakoon alkuperäistä tottelemattomuutta ja astuu pelastuksen Salaisuuteen: Jeesus Kristus on kristityn ainoa Laki (1. Kor. 9:21). Tämä laki sisältää myös kuuliaisuuden laillisille inhimillisille auktoriteeteille: vanhemmille (Kol. 3:20), isännille (Kol. 3:22), aviopuolisoille (Kol. 3:18) ja julkiselle vallalle, tunnustaen kaikkialla Jumalan auktoriteetin (Room. 13:1–7). Mutta koska kristitty tottelee vain palvellakseen Jumalaa, hän kykenee tarvittaessa uhmaamaan epäoikeudenmukaista käskyä ja ”tottelemaan Jumalaa ennemmin kuin ihmisiä” (Ap. t. 4:19).

C4 & JG

Katso myös: → Abraham II 2, II 3 — Liitto AT II 2 — Auktoriteetti — captivite — dessein-de-dieu II 1 — fidelite — foi — loi — peche I 1, IV 3 — Hurskaus AT 2 — servir II 2 — serviteur-de-dieu III 2 — suivre — vertus-vices I — vocation — volonte-de-dieu

KUULLA

Katso: → Kristuksen ilmestymiset 4 c — ecouter — foi NT I 2 — parole-de-dieu NT I 2 — Saarnata

KYLLÄ

Katso: ⟶ Täyttää NT I — Aamen — beatitude NT I — promesses III 1 — verite NT I

KYMMENYKSET

Katso: ⟶ Almu AT 2 ; NT I — don AT 2 — premices I 3

KYRIOS

Katso: ⟶ dieu — jesus-christ II 1 a — Nimi AT 4 ; NT 3 — seigneur — yahweh 3

KYYHKYNEN

1. Turturikyyhky, sepelkyyhky, pulu tai kyyhkynen ovat tärkeimpiä lintulajeja, villejä tai kesyjä, jotka Raamattu kokoaa yleisnimityksen kyyhkynen alle (hepr. yonah).. Se on ainoa lintu, joka uhrataan temppelissä. Köyhien uhrilahjana sitä käytetään etenkin puhdistaminenriiteissä (3. Moos. 1:14; 5:7, 11; 4. Moos. 6:10; Luuk. 2:24, jossa viitataan 3. Moos. 12:8). Tästä johtuvat kyyhkysten myyjien läsnäolo temppelissä (Matt. 21:12 rinnakk.; Joh. 2:14, 16).

2. Kyyhkysen tavat tuntevat juutalaiset käyttävät mielellään siihen perustuvia vertauksia.. Kun Israel odottaa pelastusta, jota ei tule, se päästää kuuluviin kyyhkysen huokaukset (Jes. 38:14; 59:11; Nah. 2:8). Lannistuneena se haluaisi lentää erämaahan (Ps. 55:7 f.). Kyyhkysen vuodenaikaiset muuttomatkat osoittavat vaistomaista tuntemista, joka Israelilta puuttuu suhteessa Jumalaan (Jer. 8:7); ne tuovat vuoroin mieleen paon pakkosiirtolaisuuteen (Hes. 7:16) tai kokoontumisen pesäpaikkaan (Hoos. 11:11; Jes. 60:8). Toisaalta ”Efraim on naiivi ja ymmärtämätön kyyhkynen” (Hoos. 7:11), jonka vaara säikäyttää. Jeesus ei omaksunut suoraan yhtäkään näistä vertauksista, vaan esittää asian vastakohdan kautta ja pyytää opetuslapsiaan osoittautumaan ”ovelia kuin käärmeet ja vilpittömiä kuin kyyhkyset” (Matt. 10:16).

3. Lopuksi kyyhkynen voi Raamatussa, kuten monilla runoilijoillakin, symboloida rakkautta.. Rakastettunsa silmissä rakastettu on ”kyyhkyseni” (Laul. 2:14; Laul. 5:2 ff.). Israel kutsuu itseään tällä nimellä: ”Älä anna pedon haltuun turturikyyhkysi elämää” (Ps. 74:19). Jeesuksen kasteessa Jumalan Henki laskeutuu kyyhkysen tavoin ja tulee Jeesuksen ylle (Matt. 3:16 rinnakk.). Tälle symbolille ei ole voitu antaa varmaa tulkintaa. Todennäköisesti tässä ei viitata Nooan arkkiin palaavaan kyyhkyseen (1. Moos. 8:8–12). Jotkut juutalaisiin perinteisiin nojautuvat samastavat kyyhkysen Viisauteen. Eikö se pikemminkin viittaa Jumalan rakkauteen, joka laskeutuu vertauskuvallisesti maan päälle? Lopuksi jotkut kriitikot arvioivat, muiden juutalaisten perinteiden mukaisesti, joissa Jumalan vesien yllä liitelevässä Hengessä nähtiin kyyhkynen (1. Moos. 1:2), että se viittaa uuteen luomiseen, joka toteutuu Jeesuksen kasteessa.

XLD

Katso myös: ⟶ Eläin — bapteme III 2 — esprit-de-dieu NT I — simple 2 — temple NT I

KÄRSIMYS

Katso: ⟶ chatiments — epreuve-tentation — souffrance travail II — tristesse

KÄRSIVÄLLISYYS

Jumala osoittaa kärsivällisyyttä niskurikansaansa kohtaan samoin kuin syntisiä kansoja kohtaan, sillä hän rakastaa niitä ja tahtoo pelastaa ne. Tämä jumalallinen ilmoitus, josta Jeesus antaa ylimmän ilmoituksen ja täydellisen esikuvan, ihmisen tulee jäljitellä (Ef. 5:1; Matt. 5:45). Mestarinsa esimerkin mukaisesti opetuslapsi joutuu kohtaamaan vainoa ja koettelemuksia jatkuvassa ja iloisessa, toivoa täynnä olevassa uskollisuudessa; vaatimattomammin hänen tulee myös kestää joka päivä toisten puutteita lempeydessä ja rakkaudessa.

VT. I. Jumalan kärsivällisyys.

I. JUMALAN KÄRSIVÄLLISYYS.

”Jumala osoittaa vanhurskautensa jättämällä ottamatta huomioon jumalallisen kärsivällisyyden aikana aikaisemmin tehdyt synnit” (Room. 3:25). Pyhä Paavali käsittää VT:n näin ajaksi, jolloin Jumala sieti kansansa ja kansojen syntejä tuodakseen ilmi pelastavan vanhurskautensa ”nykyisenä aikana” (vrt. 1. Piet. 3:20; Room. 9:22 ff.). Koko historiansa ajan pyhä kansa on tullut yhä syvemmin tietoiseksi Jumalan kärsivällisyydestä. Moosekselle antamassaan ilmoituksessa Jahve julistaa itsensä: ”helläksi ja armahtavaksi Jumalaksi, hitaaksi vihastumaan, runsaaksi armossa ja uskollisuudessa, joka säilyttää armonsa tuhansille, sietää rikkomuksen, kapinan ja synnin”; mutta hän on myös se, joka ”ei jätä mitään rankaisematta, vaan kostaa isien rikkomukset lapsille ja lastenlapsille kolmanteen ja neljänteen sukupolveen asti” (2. Moos. 34:6 f.; vrt. 4. Moos. 14:18). Myöhemmät ilmoitukset painottavat yhä enemmän kärsivällisyyttä, Isän laupiasta rakkautta: hän ”tietää, mitä tekoa me olemme, muistaa, että olemme tomua; hän on hidas vihastumaan ja täynnä rakkautta, eikä kohtele meitä syntiemme mukaan” (Ps. 103:8; vrt. Sir. 18:8–14). Vaikka vihan ja tuomion teemat eivät koskaan vaivu unohduksiin, profeetat painottavat enemmän Jumalan anteeksiantoa, ja jotkin tekstit osoittavat Jumalan olevan valmis katumaan uhkauksiaan (Joel 2:13 f.; Joona 4:2). Jumalan kärsivällisyys ei kuitenkaan ole koskaan heikkoutta: se on kutsu kääntymykseen: ”Palatkaa Herran, Jumalanne, luo, sillä hän on hellä ja armahtava, hidas vihastumaan, runsas armossa…” (Joel 2:13; vrt. Ps. 55:6). Israel ymmärtää myös vähitellen, että se ei ole tämän kärsivällisyyden ainoa osallinen: Jahve rakastaa myös kansoja; Joonan kertomus muistuttaa, että Jumalan laupeus on avoin kaikille parannusta tekeville ihmisille.

UT

1. Jeesus ilmentää ja ruumiillistaa jumalallista kärsivällisyyttä asenteellaan syntisiä kohtaan ja opetuksillaan. hän nuhtelee kärsimättömiä ja kostonhaluisia opetuslapsiaan (Luuk. 9:55); vertaukset hedelmättömästä viikunapuusta (Luuk. 13:6–9) ja tuhlaajapojasta (15) ovat sekä ilmoituksia Jumalan kärsivällisyydestä — hän tahtoo pelastaa syntiset — että opetuslapsille tarkoitettuja kärsivällisyyden ja rakkauden opetuksia. Jeesuksen rohkeudesta hänen kärsimyksessään, jota erityisesti Luukkaan kertomus korostaa, tulee esikuva kaikesta kärsivällisyydestä ihmiselle, joka joutuu vainon kohteeksi mutta alkaa nyt ymmärtää näiden kärsimysten merkityksen ja lunastavan arvon.

2. Apostolit näkevät Jeesuksen paluun näennäisessä viivästymisessä osoituksen Jumalan pitkämielisyydestä. ”Herra ei viivytä lupaamansa täyttymistä, vaan on kärsivällinen teitä kohtaan, koska hän ei tahdo kenenkään joutuvan perikatoon, vaan tahtoo kaikkien tulevan katumukseen” (2. Piet. 3:9, 15). Mutta jos ihminen halveksii näitä Jumalan hyvyyden, kärsivällisyyden ja pitkämielisyyden aarteita, hän ”kokoaa itselleen paatumuksellaan ja sydämensä katumattomuudella vihan aarteen vihan päiväksi, jolloin Jumalan vanhurskas tuomio tulee ilmi” (Room. 2:5). Siksi niin kauan kuin kestää Jumalan kärsivällisyyden ja hänen kutsunsa tämä päivä, valittujen tulee kuunnella hänen sanaansa ja pyrkiä pääsemään Jumalan lepoon (Hepr. 3:7–4:11).

II. IHMISEN KÄRSIVÄLLISYYS.

Ihmisen tulee ottaa mallia Jumalan ja Jeesuksen kärsivällisyydestä. Jumalan sallimassa kärsimyksessä ja vainossa hänen tulee ammentaa voimansa itse Jumalasta, joka antaa hänelle toivon ja pelastuksen; jokapäiväisessä elämässä hänen kärsivällisyytensä veljiään kohtaan on yksi hänen rakkautensa ilmenemismuodoista.

1. Jumalan edessä, hänen koetellessaan ihmistä kärsimyksillä tai salliessaan vainon,. ihminen oppii vähitellen, kun hän löytää näiden kärsimysten merkityksen, suhtautumaan niihin kärsivällisesti niin, että hän ”kantaa hedelmää” (Joh. 15:2).

Job ymmärtää, ettei kärsimys välttämättä ole synnin rangaistus, ja kestää sen edessä kärsivällisesti; kyse on hänen uskonsa koettelemuksesta. Salaisuuden edessä hän alistuu nöyrästi, mutta ei vielä havaitse koettelemuksensa merkitystä eikä arvoa. Kärsivällisyyttä osoittaa myös vainottu juutalaiskansa, joka kestää koettelemukset lujasti: kaikki tähtää messiaanisen valtakunnan tuloon (Dan. 12:12). Eikö sorretun vanhurskaan tule luottaa kestävästi Sanaan ja Jahven rakkauteen (Ps. 130:5; Ps. 25:3, 5, 21; Sir. 2)?

Kristityn, joka tietää, että ”Kristuksen oli kärsittävä päästäkseen kirkkauteensa” (Luuk. 24:26), tulee hänen esimerkkiään seuraten kestää lujasti kaikki vainot. Hän kestää ne toivoen pelastusta Jeesuksen palatessa kunniassaan ja tietää, että hän näin kärsimyksillään ja kärsivällisyydellään myötävaikuttaa pelastukseen; hän ”osallistuu Kristuksen kärsimyksiin tullakseen kirkastetuksi hänen kanssaan” (Fil. 3:10; Room. 8:17). Vastoinkäymisissä hän ottaa

kärsimyksen ja kärsivällisyyden esikuviksi profeetat, jotka ovat puhuneet Herran nimessä (Jaak. 5:10), ja yleensä kaikki Jumalan suuret palvelijat Vanhassa testamentissa (Hepr. 6:12; Hepr. 11), erityisesti Abrahamin (Hepr. 6:15) ja Jobin (Jaak. 5:11). Ennen kaikkea hän kuitenkin jäljittelee Jeesuksen kärsivällisyyttä (Ap. t. 8:32; Hepr. 12:2 f.; 2. Tess. 3:5) ja pitää katseensa hänessä, ”juoksee kestävyydellä hänelle tarjolla olevan koettelemuksen” (Hepr. 12:1). Tämä kärsivällisyys on rakkauden tavoin ”Hengen hedelmä” (Gal. 5:22; vrt. 1. Kor. 10:13; Kol. 1:11). Koettelemuksessa kypsyvä kestävyys tuottaa puolestaan toivon, joka ei petä (Room. 5:3 ff.; Jaak. 1:2 ff.; Room. 5:5).

Näin Jumalan vahvistamina ja kirjoitusten lohduttamina (Room. 15:4) kristityt voivat kaikki pysyä uskollisina kestäessään Jeesuksen nimen tähden koetut koettelemukset (Ilm. 2:10; Ilm. 3:21). Näin he saavuttavat autuuden, joka on luvattu niille, jotka kestävät loppuun asti (Matt. 10:22; vrt. Matt. 5:3; Jaak. 1:12; Jaak. 5:11; vrt. Dan. 12:12); tämä on erityisen arvokasta viimeisten suurten ahdistusten aikana (Mark. 13:13; Luuk. 21:19). Apostolit on kutsuttu vielä läheisempään yhteyteen Kristuksen kärsimyksen ja kärsivällisyyden kanssa: ”kestävyydellään ahdistuksissa, vaikeuksissa ja tuskissa” he osoittautuvat kaikessa Jumalan palvelijoiksi ja Kristuksen palvelijoiksi (2. Kor. 6:4; 2. Kor. 12:12; 1. Tim. 6:11; 2. Tim. 2:10; 2. Tim. 3:10). Heidän kärsimyksissään ja kärsivällisyydessään Kristuksen elämä tulee näkyviin heidän ruumiissaan: kuoleman tehdessä työtään heissä elämä voi tehdä työtään kristityissä (2. Kor. 4:10–12).

2. Veljiensä edessä, jotka häntä ärsyttävät,. viisas muistaa, että ”kärsivällinen mies on parempi kuin sankari, itseään hallitseva mies kuin kaupunkien valloittaja” (Sananl. 16:32; vrt. Sananl. 25:15; Saarn. 7:8). Ennen kaikkea hän jäljittelee Jeesuksen kärsivällisyyttä apostoleja ja syntisiä kohtaan. Hän ei ole armoton (Matt. 18:23–35), vaan suvaitsevainen (Matt. 5:45); hänen jokapäiväinen kärsivällisyytensä tuo esiin hänen rakkautensa (1. Kor. 13:4). Elääkseen kutsumuksensa mukaisesti hän ”kestää muita rakkaudessa, kaikessa nöyryydessä, lempeydessä ja kärsivällisyydessä” (Ef. 4:2; vrt. Kol. 3:12; 1. Tess. 5:14). Näin hänestä tulee kärsivällisen Jumalan todellinen poika — Jumalan, joka rakastaa, antaa anteeksi ja tahtoo pelastaa — sekä Jeesuksen, lempeän ja sydämeltään nöyrän, opetuslapsi (Matt. 11:29).

Katso myös: → colere A 2 ; B AT III 1 — Lempeys — education — endurcissement A 1 b — epreuve-tentation NT I — esperance I b — fidelite — Laupeus AT I 2 a — Köyhät NT III 3 — Vaino II 1.2 — silence I — souffrance — veiller

KÄSI

Katso: → bras-main

KÄSKYT

Katso: ⟶ Rakkaus I AT 0, NT 2 a; II — Auktoriteetti — loi — volonte-de-dieu 0; NT I 2, II

KÄTKEÄ

Katso: → mystere — Ilmoitus voir

KÄÄNNYNNÄINEN

Katso: → bapteme I 2 — Hajaannus I — etranger I — fecondite II 3 — Lähetystyö / Missio AT II 2 — nations AT IV 2 ; NT

KÖYHÄT

Köyhät, jotka usein jäävät klassisessa kirjallisuudessamme unohduksiin, ovat Raamatussa huomattavalla sijalla. Heprean konkreettinen sanasto antaa jo mahdollisuuden kuvata heidän säälittävää joukkoaan: sanan *ras*, ”puutteenalainen”, rinnalla on *dal*, ”laiha” tai ”heikko”, *evjon*, tyydyttymätön ”kerjäläinen”, sekä *ani* ja *anav* (monikossa *anawim*), ”nöyryytetty” ja ahdistettu ihminen. Raamatussa puheena oleva ”köyhyys” ei kuitenkaan ole ainoastaan taloudellinen ja yhteiskunnallinen tila, vaan se voi olla myös sisäinen taipumus, sielun asenne: näin VT paljastaa meille köyhyyden hengelliset rikkaudet, ja UT tunnistaa todellisissa köyhissä Jumalan valtakunnan etuoikeutetut perilliset.

VT.

I. Köyhyyden pahennus.

Israel ei suinkaan pitänyt köyhyyttä spontaanisti hengellisenä ihanteena, vaan näki siinä pikemminkin kestettävän välttämättömän pahan, jopa halveksittavan tilan, koska pitkään puutteellinen käsitys Jumalan palkasta piti aineellista rikkautta varmana palkintona uskollisuudesta Jumalalle (vrt. Ps. 1:3; Ps. 112:1).

Viisaat kyllä tietävät, että on kunnollisiakin köyhiä (Sananl. 19:1, 22; Sananl. 28:6), mutta he tietävät myös, että köyhyys on usein seurausta toimettomuudesta ja epäjärjestyksestä (Sananl. 11:16; Sananl. 13:4, 18; Sananl. 21:17), ja he tuomitsevat ankarasti laiskuuden, joka johtaa kurjuuteen (Sananl. 6:6–11; Sananl. 10:4 f.; Sananl. 20:4, 13; Sananl. 21:25; jne.). Köyhyys itsessäänkin voi sitä paitsi muodostua synnin tilaisuudeksi, ja ihanteena näyttää olevan oikea keskitie: ”ei köyhyyttä eikä rikkautta” (Sananl. 30:8 f.; vrt. Tob. 5:18 ff.).

II. Köyhille osoitettava huolenpito.

Toinen seikka käy yhtä ilmeiseksi: monet köyhät ovat ennen kaikkea kohtalon tai ihmisten ahneuden uhreja, kuten se maaseudun proletariaatti, jonka hirvittävää ahdinkoa Job kuvaa. Nämä osattomat ovat löytäneet profeetoista omat puolustajansa. Amos ”karjuu” Israelin rikoksia vastaan (Aam. 2:6 ff.; Aam. 4:1; Aam. 5:1 ff.), ja hänen jälkeensä Jahven puhemiehet tuomitsevat lakkaamatta väkivallan ja ryöstelyn (Hes. 22:29), jotka saastuttavat maan: häpeämättömän vilpin kaupankäynnissä (Aam. 8:5; Hoos. 12:8), maiden haalimisen itselleen (Miika 2:1; Jes. 5:8), vähäväkisten alistamisen (Jer. 34:8–22; vrt. Neh. 5:1–13) sekä vallan väärinkäytön ja itse oikeuden halveksimisen (Aam. 5:7; Jes. 10:1 f.; Jer. 22:13–17). Yksi Messiaan tehtävistä on puolustaa kurjien ja köyhien oikeuksia (Jes. 11:4; Ps. 72:2, 12 ff.).

Profeetat olivat tässä sopusoinnussa Lain kanssa (vrt. 2. Moos. 20:15 ff.; 2. Moos. 22:21–26; 2. Moos. 23:6); erityisesti Deuteronomium määrää kokonaisen joukon laupeuden mukaisia menettelytapoja ja yhteiskunnallisia toimenpiteitä vähävaraisten kärsimyksen lievittämiseksi (5. Moos. 15:1–15; 5. Moos. 24:10–15; 5. Moos. 26:12). Viisaatkin muistuttavat köyhän pyhistä oikeuksista (Sananl. 14:21; Sananl. 17:5; Sananl. 19:17); Herra on hänen väkevä puolustajansa (Sananl. 22:22 f.; Sananl. 23:10 f.). Tiedetään myös, että almu on olennainen osa aitoa raamatullista hurskautta (Tob. 4:7–11; Sir. 3:30–4:6).

III. Jahven köyhien rukous ja sielu.

”Köyhien huuto”, joka kantautuu Jumalan korviin (vrt. Job 34:28), kuuluu usein psalmeissa. On totta, ettemme kuule ainoastaan puutteenalaisten valituksia, vaan myös vainottujen, onnettomien ja ahdistettujen valituksia; kaikki nämä kuuluvat silti köyhien perheeseen, ja psalmit paljastavat meille heidän yhteisen sielunsa (Ps. 9–10; Ps. 22; Ps. 25; Ps. 69). Toisinaan he ilmaisevat kiihkeästi toiveensa paremmasta huomisesta, jolloin olosuhteet kääntyvät päinvastaisiksi (Ps. 54:7 ff.; Ps. 69:23–30), mutta he odottavat pelastustaan Jahvelta ja tietävät olevansa häneen sidoksissa, kuten ”köyhä” Jeremia, joka uskoi asiansa hänelle (Jer. 20:12 f.). Heidän vihollisiaan ovat Jumalan viholliset, ylpeät (vrt. Ps. 18:28) ja jumalattomat (Ps. 9:14–19). Heidän ahdinkonsa on peruste hänen rakkaudelleen (vrt. Ps. 10:14).

Psalmeissa köyhä näyttäytyy näin Jahven ystävänä ja palvelijana, joka turvautuu häneen luottavaisesti, jota hän pelkää ja jota hän etsii. Kuten kreikkalaiset kääntäjät hyvin ymmärsivät, tässä ei ole kyse vain aineellisesta puutteesta: kääntäessään sanaa *anaw* he käyttävät *ptokhos*-sanan, ”puutteenalainen”, tai *penes*-sanan, ”työteliäs köyhä”, rinnalla myös sanaa *praus*, joka tuo mieleen ”lempeän” ihmisen tai sellaisen, joka on tyyni vielä koettelemuksessakin. Hyvällä syyllä voimme myös usein kääntää sanan *anawim* sanalla ”nöyrät” (Ps. 10:17; Ps. 18:28; Ps. 37:11; vrt. Jes. 26:5 f.). Heidän perusasenteensa on näet nöyryys, tämä *anawah*, jonka eräät VT:n tekstit liittävät vanhurskauteen (Sef. 2:3), ”Jumalan pelkoon” (Sananl. 15:33; Sananl. 22:4) sekä uskoon tai uskollisuuteen (Sir. 45:4 hepr.; 4. Moos. 12:3).

Tällaisissa tunnoissa kärsivät ja rukoilevat ansaitsevat hyvin nimen ”Jahven köyhät” (vrt. Ps. 74:19; Ps. 149:4): he ovat hänen hyväntahtoisen rakkautensa kohteita (vrt. Jes. 49:13; Jes. 66:2) ja muodostavat ”nöyrän ja vaatimattoman kansan” ensihedelmät (Sef. 3:12 f.), sen ”köyhien Kirkon”, jonka Messias kokoaa.

UT.

I. Köyhien Messias.

Aloittaessaan julkisen opetuksensa köyhille julistetulla autuudella (Matt. 5:3; Luuk. 6:20) Jeesus haluaa osoittaa heidät sen valtakunnan etuoikeutetuiksi perillisiksi, jota hän julistaa (vrt. Luuk. 12:32). Kuten Maria, Herran nöyrä palvelijatar, lauloi (Luuk. 1:46–55), nyt on tullut aika, jolloin ”köyhät syövät ja tulevat ravituiksi” (Ps. 22:27): heidät kutsutaan Jumalan pöytään (vrt. Luuk. 14:21). Jeesus näyttäytyy näin köyhien Messiaana, joka on voideltu tuomaan heille hyvän sanoman (Jes. 61:1 = Luuk. 4:18; vrt. Matt. 11:5). Jeesuksen luo tuli varsinkin nöyriä (Matt. 11:25; Joh. 7:48).

Köyhien Messias on lisäksi itsekin köyhä. Betlehem (Luuk. 2:7), Nasaret (Matt. 13:55), julkinen elämä (Matt. 8:20), risti (Matt. 27:35): nämä ovat köyhyyden eri muotoja, jotka Jeesus omaksui ja pyhitti aina täydelliseen puutteeseen asti. Hän voi kutsua luokseen kaikkia, jotka näkevät vaivaa, sillä hän on ”lempeä ja nöyrä sydämeltään” (Matt. 11:29; *praus* ja *tapeinos*, vrt. *’anaw* ja *’ani* psalmeissa). Jopa palmusunnuntain voitonhetkellä hän pysyy kohdassa Sak. 9:9 julistettuna ”vaatimattomana” kuninkaana (= Matt. 21:5). Ennen kaikkea hän ottaa kärsimyksen kantaakseen ja jatkaa kaikkien Jahven köyhien rukousta (Ps. 22; vrt. Matt. 27:35, 43, 46).

II. Henkinen köyhyys.

Jos jo VT:n aikana uskonnollinen eliitti käsitti köyhyyden hengelliseksi asenteeksi, on luonnollista, että sama pätee Jeesuksen opetuslapsiin. Juuri tätä puolta pyhä Matteus korostaa: ”Autuaita ovat hengessään köyhät”, toisin sanoen ”ne, joilla on köyhän sielu”. Jeesus vaatii omiltaan sisäistä irrottautumista ajallisista hyvyyksistä (omistavatpa he niitä tai ovat niistä vailla), jotta he kykenevät kaipaamaan ja vastaanottamaan todellisia rikkauksia (vrt. Matt. 6:24, 33; Matt. 13:22; Matt. 19:21). Taloudellisessa hyvinvoinnissa on suuri vaara pettää itseään hengellisen puutteensa suhteen (Ilm. 3:17), ja joka tapauksessa tätä maailmaa tulee käyttää ikään kuin sitä ei todella käyttäisi, ”sillä tämän maailman hahmo on katoamassa” (1. Kor. 7:31). Aineellinen omaisuus on sitä paitsi vain yksi niistä asioista, joista on luovuttava kokonaan, jotta voi olla Jeesuksen opetuslapsi (vrt. Luuk. 14:26, 33). Mutta jotta saamme hahmoteltua täydellisen kuvan ”hengessään köyhistä”, *’anawimeista*, on pantava merkille myös heidän tietoisuutensa omasta kurjuudestaan uskonnollisella tasolla ja avun tarpeestaan Jumalan edessä. He eivät osoita harhakuvitelmiin perustuvaa omavanhurskautta, jolla omaan vanhurskauteensa luottava fariseus ylpeilee, vaan jakavat vertauksen publikaanin nöyryyden (Luuk. 18:9–14). Köyhyytensä ja heikkoutensa tuntemus tuo heidät näin lähelle ”lapsia”, ja kuten näillekin, Jumalan valtakunta kuuluu heille (vrt. Luuk. 18:15 ff.; Matt. 19:13–24).

III. Tosiasiallinen köyhyys.

Evankeliumin köyhyyden hengellistä puolta koskeva korostus ei saa antaa unohtaa tosiasiallisen köyhyyden uskonnollista arvoa, sikäli kuin se on sisäisen irrottautumisen merkki ja väline. Tämä aineellinen köyhyys on hyvä, kun sitä innoittavat lapsen luottamus Jumalaan, halu seurata Jeesusta ja anteliaisuus veljiämme kohtaan; se voi auttaa ottamaan Jumalan lahjan vastaan vapaammin ja omistautumaan täydellisemmin hänen valtakuntansa palvelukseen. Juuri näitä aiheita pyhä Luukas ennen kaikkea Uuden testamentin kirjoittajista on mielellään palauttanut mieleen (Luuk. 12:32 ff.).

1. Vapaaehtoinen köyhyys. Jos Jeesus varoittaa kaikkia opetuslapsiaan rikkauksien vaarasta (Matt. 6:19 ff.; Luuk. 8:14), hän kehottaa niitä, jotka haluavat seurata häntä lähempää, ja ennen kaikkea apostolejaan omaksumaan tosiasiallisen köyhyyden (Luuk. 12:33; Matt. 19:21, 27 rinnakk.). Kuitenkin se, ettei ”Israelin huoneen” lähetyssaarnaajien tule ottaa mukaansa ”kultaa, hopeaa eikä rahaa” (Matt. 10:9; vrt. Ap. t. 3:6), selittyy osittain Palestiinan yhteiskunnallisilla oloilla, joissa vieraanvaraisuus on yleistä. Kreikkalais-roomalaisessa maailmassa tällaista ohjetta ei enää voida soveltaa kirjaimellisesti; pyhällä Paavalilla on lähetys- ja hyväntekeväisyystyöhön varattu budjetti (vrt. 2. Kor. 8:20; 2. Kor. 11:8 f.; Ap. t. 21:24; Ap. t. 28:30). Siitä huolimatta apostoli jatkaa evankeliumin julistamista ilmaiseksi (1. Kor. 9:18; vrt. Matt. 10:8), ja hän osaa elää puutteessa (Fil. 4:11 ff.). Jerusalemissa apostolien ympärille kokoontunut ensimmäisten kristittyjen yhteisö pyrki itsekin jäljittelemään heidän köyhyyttään, ja Kirkko on aina vaalinut kaipuuta tähän apostoliseen elämäntapaan ja sen käytäntöä, jossa ”kukaan ei sanonut omakseen sitä, mikä hänelle kuului” (Ap. t. 4:32; vrt. Ap. t. 2:44 f.).

2. Köyhyyden kärsivällinen kantaminen. Samoin kuin ”vapaaehtoiset” köyhät myös ne, joiden osaksi todellinen köyhyys tulee olosuhteiden tai vainon vuoksi, ovat autuaita Jumalan valtakunnassa, jos he ainakin pysyvät anteliaina puutteessaan (vrt. Mark. 12:41–44) ja hyväksyvät mielellään osansa ”paremman ja pysyvän rikkauden tähden” (Hepr. 10:34). Jo nyt he ovat aineellisesta köyhyydestään huolimatta todellisuudessa rikkaita uskollisuutensa tähden koettelemuksessa (Ilm. 2:9 f.). Luukas on tuonut esiin ne ihmeelliset hyvitykset, jotka Jumala varaa heille tulevassa elämässä (Luuk. 6:20 f.); hänen luonaan he löytävät köyhän Lasaruksen tavoin ikuisen lohdutuksen (Luuk. 16:19–25).

3. Köyhien kristillinen palveleminen. Kurjuus on silti epäinhimillinen olotila, ja evankeliumilla on samat yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset kuin profeetoilla (vrt. Matt. 23:23; Jaak. 5:4). Rikkailla on täällä maan päällä pakottavia velvollisuuksia köyhiä kohtaan, ja he saavat osansa köyhien ikuisesta autuudesta

sillä ehdolla, että ottavat heidät vastaan Jumalan esimerkin mukaisesti (Luuk. 14:13–21) ja hankkivat heistä ystäviä ”väärällä mammonalla” (Luuk. 16:9). Enemmänkin: köyhien palveleminen on nyt rakkautemme ilmaus Jeesusta kohtaan. Juuri häntä me todella autamme heissä odottaessamme hänen kunniakasta paluutaan (Matt. 25:34–46; Matt. 26:11). ”Jos joku… näkee veljensä olevan puutteessa eikä sulje sydäntään häneltä, kuinka Jumalan rakkaus voisi pysyä hänessä?” (1. Joh. 3:17).

Profeetoista Jeesukseen Raamattu on tarkastellut köyhien kärsimystä, ja ennen kaikkea se on ilmoittanut meille sen merkityksen. On olemassa hengellistä ja autuaaksi tekevää köyhyyttä, joka on avautumista Jumalan lahjalle luottavaisessa uskossa ja kärsivällisessä nöyryydessä. Todellinen köyhyys on varmasti etuoikeutettu tie tähän sielun köyhyyteen. Sen perusta ja päämäärä on kuitenkin osallisuus salaisuuteen, joka on ”Herramme Jeesuksen Kristuksen anteliaisuus… hän tuli teidän tähtenne köyhäksi, vaikka oli rikas, jotta te rikastuisitte hänen köyhyydestään” (2. Kor. 8:9).

LR

Katso myös: → Almu — beatitude NT II — cupidite AT I ; NT I — Daavid 2 — Oikeus AT 3 ; NT — faim-soif AT 2 ; NT 1,3 — foi — humilite II — Jäännös AT 4 — richesse — solitude I — veuves 1

LAHJANLUONTEISUUS

Katso: ⟶ Abraham I 1, II 3 — election — Armo — Ennalta määrätä — Palkka III 2

LAHKO

Katso: → heresie — jean-baptiste — loi B III 5 — Fariseukset — sacerdoce AT III 1 — tradition AT II 2 — zele II

LAINOPETTAJA

Katso: → disciple AT 3 — enseigner NT 1 — loi B ; C I 2 — Fariseukset

LAKIHENKISYYS / LEGALISMI

Katso: → loi — Fariseukset — Puhdas NT I 1,2

LAMMAS

Katso: ⟶ Jumalan Karitsa — Paimen ja lauma

LAMPPU

Valollaan lamppu merkitsee elävää läsnäoloa: Jumalan läsnäoloa, ihmisen läsnäoloa.

1. Lamppu, jumalallisen läsnäolon symboli. ”Sinä, Jahve, olet lamppuni” (2. Sam. 22:29). Tällä huudolla psalminkirjoittaja julistaa, että yksin Jumala voi antaa valon ja elämän. Eikö hän ole maailmankaikkeuden luoja (Sananl. 20:27)? Eikö hän valaise uskovan tietä kuin lampulla sanallaan (Ps. 119:105), käskyillään (Sananl. 6:23)? Eivätkö profeetalliset kirjoitukset ole ”lamppu, joka loistaa pimeässä paikassa, kunnes päivä alkaa sarastaa ja aamutähti nousee sydämissämme” (2. Piet. 1:19)? Kun tuo juhlallinen ”Päivä” koittaa, ei enää ole ”yötä”; valitut eivät tarvitse lamppua eivätkä aurinkoa valaisemaan itseään, sillä ”Karitsa itse on heidän soihtunsa” (Ilm. 22:5; Ilm. 21:23).

2. Lamppu, inhimillisen läsnäolon symboli. Lampun symboliikka löytyy myös inhimillisen läsnäolon vaatimattomimmalta tasolta. Jahve lupaa Daavidille lampun, toisin sanoen ikuisesti jatkuvan sukulinjan (2. Kun. 8:19; 1. Kun. 11:36; 1. Kun. 15:4). Jos maa on uskoton, Jumala sitä vastoin uhkaa hävittää sieltä ”lampun valon” (Jer. 25:10); silloin jumalattomalla ei ole kestävää onnea, sillä hänen lamppunsa sammuu pian (Sananl. 13:9; Job 18:5 f.).

Osoittaakseen uskollisuuttaan Jumalalle ja rukouksensa jatkuvuutta Israel pitää pyhäkössä jatkuvasti palavaa lamppua (2. Moos. 27:20 ff.; 1. Sam. 3:3); sen sammumaan jättäminen olisi Jumalalle ilmoittamista, että hänet hylätään (2. Aikak. 29:7). Päinvastoin Herra, kuten viisaat neitsyet (Matt. 25:1–8) tai uskollinen palvelija (Luuk. 12:35), joiden lamput pysyvät palamassa.

Jumala odottaa uskolliseltaan vielä enemmän: sen sijaan, että hän jättäisi lamppunsa vakan alle (Matt. 5:15 rinnakk.), hänen tulee loistaa valonlähteenä turmeltuneen maailman keskellä (Fil. 2:15), kuten kerran profeetta Elia, jonka ”sana paloi kuin soihtu” (Sir. 48:1), ja kuten Johannes Kastaja, tuo ”lamppu, joka paloi ja loisti” (Joh. 5:35), todistaakseen tosi valosta (1,7,5). Näin Pietarin ja Paavalin varaan perustetun Kirkon, ”kahden oliivipuun ja kahden lampun, jotka seisovat maan Herran edessä” (Ilm. 11:4), tulee aikojen loppuun saakka säteillä Ihmisen Pojan kunniaa (1,12,5).

JBB

Katso myös: ⟶ lumiere-tenebres AT II 2 ; NT II 3 — veiller

LAPSEUS

Katso: ⟶ fils-de-dieu — Isä

LASKEUTUMINEN

Katso: → Taivaaseenastuminen I, II — ciel IV — enfers-enfer

LAUMA

Katso: ⟶ Paimen ja lauma

LAUPEUS

Yleiskielessä, jonka on epäilemättä muovannut kirkollinen latina, laupeus samastetaan myötätuntoon tai anteeksiantoon. Vaikka samastaminen on pätevää, se saattaa peittää sen konkreettisen rikkauden, jonka Israel kokemuksensa perusteella liitti siihen, mitä me kutsumme näin. Israelille laupeus näet sijaitsee kahden ajatusvirran, myötätunnon ja uskollisuuden, yhtymäkohdassa.

Ensimmäinen heprean sana (rahamim) ilmaisee yhden olennon vaistonvaraista kiintymystä toiseen. Seemiläisten mukaan tämän tunteen paikka on äidin kohdussa (rehem: 1. Kun. 3:26), isän sisuksissa (rahamim) — sanoisimme: sydämessä — (Jer. 31:20; Ps. 103:13) tai veljen sisuksissa (1. Moos. 43:30). Kyse on hellyydestä; se ilmenee myös tekoina: myötätuntona traagisessa tilanteessa (Ps. 106:45) tai loukkausten anteeksiantona (Dan. 9:9).

Toinen heprean sana (hesed), joka tavallisesti käännetään kreikaksi sanalla, joka sekin tarkoittaa laupeutta (eleos), tarkoittaa itsessään hurskautta, suhdetta, joka yhdistää kaksi olentoa ja johon sisältyy uskollisuus. Näin laupeus saa lujan perustan: se ei ole enää vain hyvyyden vaiston kaiku, joka voi erehtyä kohteestaan ja luonteestaan, vaan tietoista, tahdottua hyvyyttä; se on jopa vastaus sisäiseen velvollisuuteen, uskollisuutta itselle.

Heprealaisten ja kreikkalaisten sanojen ranskannokset vaihtelevat laupeudesta rakkauteen ja kattavat siinä välissä hellyyden, säälin, myötätunnon, lempeyden, hyvyyden ja jopa armon (armo; hepr. hen), jolla kuitenkin on paljon laajempi raamatullinen sisältö. Tästä vaihtelusta huolimatta Raamatun käsityksestä laupeudesta on mahdollista saada selvä kuva. Alusta loppuun Jumala osoittaa hellyyttään ihmisen kurjuuden äärellä; ihmisen puolestaan tulee osoittautua laupiaaksi lähimmäistään kohtaan ja jäljitellä Luojaansa.

VT

I. Laupeuden Jumala.

Kun ihminen tulee tietoiseksi siitä, että hän on onneton tai syntinen, hänelle paljastuu silloin, enemmän tai vähemmän selvästi, äärettömän laupeuden kasvot.

1. Kurjan avuksi.. Psalmistan huudot kaikuvat lakkaamatta: ”Armahda minua, Herra!” (Ps. 4:2; Ps. 6:3; Ps. 9:14; Ps. 25:16) tai kiitoksenannon julistukset: ”Kiittäkää Jahvea, sillä hänen rakkautensa (ḥesed) on ikuinen” (Ps. 107:1); tätä laupeutta hän on lakkaamatta osoittanut niille, jotka huutavat häntä hädässään, esimerkiksi vaarassa oleville merenkulkijoille (Ps. 107:23), sekä kaikille ” Aadamin pojille”, keitä he sitten ovatkin. Hän näet esittäytyy köyhän, lesken ja orvon puolustajana: nämä ovat hänen etuoikeuksiaan.

Hurskaiden ihmisten horjumaton vakaumus näyttää juontuvan kokemuksesta, jonka Israel sai eksoduksen aikana. Vaikka laupeuden käsitettä ei esiinny tapahtuman kertomuksessa, Egyptistä vapauttaminen kuvataan Jumalan laupeuden teoksi. Varhaisimmat perimätiedot Mooseksen kutsumisesta viittaavat tähän selvästi: ”Olen nähnyt kansani kurjuuden. Olen kuullut sen huudon… tunnen sen ahdingon. Olen päättänyt vapauttaa sen” (2. Moos. 3:7 f.). Myöhemmin pappiskirjoittaja selittää Jumalan päätöksen hänen uskollisuudellaan liitolle (2. Moos. 6:5). Laupeudessaan Jumala ei voi sietää valittunsa kurjuutta; on kuin hän olisi liittoa solmiessaan tehnyt tästä ”omaa sukuaan” (vrt. Ap. t. 17:28 f.): hellyyden vaisto liittää Jumalan häneen ikuisesti.

2. Syntisen pelastus.. Mitä siis tapahtuu, jos tämä valittu kuitenkin erkanee hänestä synnin vuoksi? Laupeus pääsee yhä voitolle, kunhan hän vain ei paadu; sillä Jumala tahtoo pelastaa syntisen, liikuttuneena rangaistuksesta, jonka synti tuo mukanaan. Näin ihminen astuu synnin vuoksi yhä syvemmin jumalallisen hellyyden salaisuuteen.

a. Keskeinen ilmoitus.. Siinailla Mooses kuulee Jumalan ilmoittavan olemuksensa ytimen. Valittu kansa on juuri luopunut uskosta. Mutta Jumala, vahvistettuaan olevansa vapaa osoittamaan laupeutta ilmaiseksi kenelle tahtoo (2. Moos. 33:19), julistaa, että jumalallinen hellyys voi hänen pyhyyttään loukkaamatta voittaa synnin: ”Jahve on hellyyden (*rahum*) ja armon (*hannun*) Jumala, hidas vihaan ja runsas laupeudessa (*hesed*) ja uskollisuudessa (*emet*), hän säilyttää laupeutensa (*hesed*) tuhannenteen sukupolveen, kantaa syyllisyyden, rikkomuksen ja synnin, mutta ei julista syyllistä syyttömäksi, vaan rankaisee syyllisyydestä… kolmanteen ja neljänteen sukupolveen asti” (2. Moos. 34:6 f.). Jumala antaa seurausten vyöryä syntisen ylle neljänteen sukupolveen asti, ja tämä osoittaa synnin vakavuuden. Mutta hänen laupeutensa, joka säilyy koskemattomana tuhannenteen sukupolveen asti, saa hänet odottamaan äärettömän kärsivällisesti. Tällainen on se rytmi, joka leimaa Jumalan ja hänen kansansa suhteita hänen Poikansa tuloon asti.

b. Laupeus ja rangaistus.. Koko pyhän historian ajan Jumala osoittaa, että vaikka hänen täytyy rangaista syntiä tehnyttä kansaa, sääli valtaa hänet heti, kun kansa huutaa häntä avuksi kurjuutensa syvyydestä. Näin Tuomarien kirjaa rytmittävät viha, joka leimahtaa uskottomia vastaan, ja laupeus, joka lähettää heille pelastajan (Tuom. 2:18). Profeetallinen kokemus antaa tälle historialle oudon inhimillisiä sävyjä. Hoosea paljastaa, että vaikka Jumala on päättänyt olla enää osoittamatta laupeutta Israelille (Hoos. 1:6) ja rangaista sitä, hänen ”sydämensä kääntyy hänessä, hänen sisimpänsä värisee”, eikä hän päätä antaa vihansa hehkun päästä valloilleen (Hoos. 11:8 f.); siksi uskoton puoliso saa eräänä päivänä jälleen nimen ”Laupeutta saanut” (Ruhama: 2,3). Vaikka profeetat ilmoittavat

pahimmista katastrofeista, he tuntevat Jumalan sydämen hellyyden: ”Onko Efraim minulle niin rakas poika, niin mieluinen lapsi, että aina kun uhkaan häntä, minun on yhä ajateltava häntä, sisimpäni liikahtaa hänen tähtensä ja hellyyteni tulvii häntä kohtaan?” (Jer. 31:20; vrt. Jes. 49:14 f.; Jes. 54:7).

c. Laupeus ja kääntymys.. Jos Jumala näin kääntyy sisimmässään sen kurjuuden edessä, johon synti johtaa, se johtuu siitä, että hän haluaa syntisen kääntyvän hänen puoleensa, siis hänen kääntymyksensä. Jos hän vie kansansa jälleen erämaahan, hän tahtoo ”puhua sen sydämelle” (Hoos. 2:16); pakkosiirtolaisuuden jälkeen ymmärretään, että Jahve tahtoo maahan palaamisen symboloivan paluuta hänen luokseen, elämään (Jer. 12:15; 33:26; Hes. 33:11; 39:25; Jes. 14:1; 49:13). Jumala ei ”kanna ikuista kaunaa” (Jer. 3:12 f.), vaan tahtoo, että syntinen luopuu pahuudestaan: ”Palatkoon jumalaton Jahven luo, niin hän armahtaa häntä, ja meidän Jumalamme luo, sillä hän antaa runsaasti anteeksi” (Jes. 55:7).

d. Syntisen kutsu.. Israel säilyttää siis sydämensä pohjalla vakaumuksen laupeudesta, jossa ei ole mitään inhimillistä: ”Hän on lyönyt, hän sitoo haavamme” (Hoos. 6:1). ”Kuka on sinun kaltaisesi Jumala, joka ottaa pois rikkomuksen, antaa anteeksi rikoksen eikä pidä vihaansa ikuisesti, vaan iloitsee laupeuden osoittamisesta? Ole jälleen meille armollinen, talla jalkoihisi rikkomuksemme, heitä meren syvyyteen kaikki syntimme” (Miika 7:18 f.). Näin psalminkirjoittajan huuto kaikuu lakkaamatta, ja sen tiivistää Miserere: ”Armahda minua hyvyydessäsi! Suuressa hellyydessäsi pyyhi pois syntini” (Ps. 51:3).

3. Laupias kaikkea lihaa kohtaan.. Vaikka Jumalan laupeus ei tunne muuta rajaa kuin syntisen paatumuksen (Jes. 9:16; Jer. 16:5), sitä pidettiin kuitenkin pitkään varattuna yksin valitulle kansalle. Mutta yllättävällä anteliaisuudellaan Jumala murtaa lopulta tämän inhimillisen pikkumaisuuden jäännöksen (vrt. jo Hoos. 11:9). Pakkosiirtolaisuuden jälkeen tämä opetus ymmärrettiin. Joonan kertomus on satiiri ahdasmielisistä sydämistä, jotka eivät hyväksy Jumalan ääretöntä hellyyttä (Joona 4:2). Sirak sanoo selvästi: ”Ihmisen laupeus ulottuu hänen lähimmäiseensä, mutta Herran laupeus kaikkeen lihaan” (Sir. 18:13).

Lopuksi psalminkirjoittaja kokoaa suurenmoisesti Israelin yksimielisen perimätiedon (vrt. 2. Moos. 34:6; Nah. 1:3; Joel 2:13; Neh. 9:17; Ps. 86:15; Ps. 145:8), ilman minkäänlaista partikularismin sävyä: ”Jahve on hellä ja armollinen, hidas vihastumaan ja runsas laupeudessaan; hän ei syytä iäti eikä pidä vihaa ainiaan; hän ei kohtele meitä syntiemme mukaan… Niin kuin isä tuntee hellyyttä poikaansa kohtaan, niin Jahve on hellä niitä kohtaan, jotka häntä pelkäävät; hän tietää, mitä tekoa olemme, hän muistaa, että olemme tomua” (Ps. 103:8 ff.; Ps. 103:13 f.). ”Onnellisia ne, jotka panevat toivonsa häneen, sillä hän armahtaa heitä” (Jes. 30:18), sillä ”iäti kestää hänen laupeutensa” (Ps. 136), sillä hänessä on laupeus (Ps. 130:7).

II. ”Laupeutta minä tahdon”.

Jos Jumala on hellyyttä, kuinka hän ei vaatisi luoduiltaan samanlaista keskinäistä hellyyttä? Mutta tämä tunne ei ole ihmiselle luontainen: homo homini lupus! Daavid tietää tämän hyvin: hän valitsee mieluummin joutua Jahven käsiin, sillä hänen laupeutensa on suuri, kuin ihmisten käsiin (2. Sam. 24:14). Tässäkin asiassa Jumala kasvattaa kansaansa vähitellen.

Hän tuomitsee pakanat, jotka tukahduttavat laupeuden (Aam. 1:11). Hän tahtoo, että noudatetaan veljellisen rakkauden käskyä, joka on paljon parempi kuin polttouhrit (Hoos. 4:2; Hoos. 6:6), ja että oikeudenmukaisuuden harjoittamista kruunaa hellä rakkaus (Miika 6:8). Jos todella tahdotaan paastota, on autettava köyhää, leskeä ja orpoa eikä saa vetäytyä sen luota, joka on omaa lihaa (Jes. 58:6–11; Job 31:16–23). Tosin ”veljellinen” horisontti rajoittuu yhä sukuun tai uskoon (3. Moos. 19:18), mutta Jumalan oma esimerkki laajentaa vähitellen ihmissydämet Jumalan sydämen mittoihin: ”Minä olen Jumala, en ihminen” (Hoos. 11:9; vrt. Jes. 55:7). Horisontti laajenee ennen kaikkea käskyllä olla kostamatta eikä kantamatta kaunaa; mutta se avartuu todella vasta viisauskirjojen myöhäisissä teoksissa, jotka hahmottelevat tältä osin Jeesuksen sanomaa: anteeksiantoa on osoitettava ”jokaista ihmistä” kohtaan (Sir. 27:30–28:7).

UT

I. Jumalan laupeuden kasvot.

1. Jeesus, ”laupeuden ylipappi” (Hepr. 2:17).. Toteuttaakseen Jumalan suunnitelman Jeesus tahtoi ”tulla kaikessa veljiensä kaltaiseksi” kokeakseen itse niiden kurjuuden, jotka hän tuli pelastamaan. Niinpä kaikki hänen tekonsa ilmensivät Jumalan laupeutta, vaikka evankelistat eivät niitä tällä tavoin luonnehdikaan. Luukas on kiinnittänyt erityistä huomiota tämän seikan korostamiseen. Jeesuksen suosiossa ovat köyhät (Luuk. 4:18; 7:22); syntiset löytävät hänessä ystävän, joka ei pelkää seurustella heidän kanssaan (Luuk. 7:34; 5:27, 30; 15:1 f.; 19:7). Laupeus, jota Jeesus osoitti yleensä väkijoukoille (Matt. 9:36; 14:14; 15:32), saa Luukkaalla henkilökohtaisemman hahmon: se koskee lesken ”ainokaista poikaa” (Luuk. 7:13) tai jotakin murheen murtamaa isää (Luuk. 8:42; 9:38, 42). Lopuksi Jeesus osoittaa erityistä hyväntahtoisuutta naisia ja muukalaisia kohtaan. Näin universaalisuus viedään täyttymykseensä: ”Kaikki liha näkee Jumalan pelastuksen” (Luuk. 3:6). Kun Jeesus näin armahtaa kaikkia, ymmärrämme, miksi ahdistetut kääntyvät hänen puoleensa kuin Jumalan puoleen ja sanovat: ”Kyrie eleison!” (Matt. 15:22; 17:15; 20:30 f.).

2. Jumala-Isän sydän.. Jeesus tahtoi kuvata ikuisiksi ajoiksi sen jumalallisen laupeuden kasvot, jota hän oli teoillaan osoittanut. Syntisille, jotka fariseusten pikkumaisuuden vuoksi näkivät itsensä suljetuiksi Jumalan valtakunnan ulkopuolelle, hän julistaa äärettömän laupeuden evankeliumia, joka jatkaa suoraan VT:n aitojen julistusten linjaa. Jumalan sydäntä ilahduttavat ihmiset eivät ole niitä, jotka pitävät itseään vanhurskaina, vaan katuvat syntiset, jotka ovat kuin unohdettu lammas tai kadonnut ja löytynyt drakhma (Luuk. 15:7, 10); Isä odottaa valppaana tuhlaajapoikansa paluuta, ja kun hän näkee tämän jo kaukaa, hän on ”säälin liikuttama” ja juoksee tätä vastaan (Luuk. 15:20). Jumala on odottanut kauan; hän odottaa yhä kärsivällisesti Israelia, joka ei käänny, kuin hedelmätöntä viikunapuuta (Luuk. 13:6–9).

3. Laupeuden ylenpalttisuus.. Jumala on siis todella ”laupeuden Isä” (2. Kor. 1:3; Jaak. 5:11), joka osoitti laupeutta Paavalille (1. Kor. 7:25; 2. Kor. 4:1; 1. Tim. 1:13) ja lupaa sitä kaikille uskoville (Matt. 5:7; 1. Tim. 1:2; 2. Tim. 1:4; 2. Joh. 3). Laupeuden suunnitelman täyttymistä pelastuksessa ja rauhassa julistivat jo evankeliumin aamunkoiton kiitoslaulut (Luuk. 1:50, 54, 72–78); Paavali tuo selvästi esiin sen laajuuden ja ylenpalttisuuden. Roomalaiskirjeen huipentuma on tässä ilmoituksessa. Vaikka juutalaiset lopulta kadottivat käsityksen Jumalan laupeudesta, koska he katsoivat saavansa vanhurskauden teoistaan ja Lain noudattamisestaan, Paavali julistaa, että hekin ovat syntisiä ja tarvitsevat siksi laupeutta, joka tulee uskon vanhurskauden kautta. Heidän rinnallaan myös pakanat, joille Jumala ei ollut luvannut mitään, vedetään vuorostaan laupeuden suunnattomaan piiriin. Kaikkien on siis tunnustettava itsensä syntisiksi, jotta kaikki pääsisivät osallisiksi laupeudesta: ”Jumala on sulkenut kaikki ihmiset tottelemattomuuteen voidakseen osoittaa kaikille laupeutta” (Room. 11:32).

II. ”Olkaa laupiaita...”.

Se ” täydellisyys”, jota Jeesus kohdan Matt. 5:48 mukaan vaatii opetuslapsiltaan, merkitsee kohdan Luuk. 6:36 mukaan velvollisuutta olla laupias ”niin kuin Isänne on laupias”. Se on välttämätön ehto taivasten valtakuntaan pääsemiselle (Matt. 5:7), ja Jeesus toistaa tämän profeetta Hooseaan vedoten (Matt. 9:13; 12:7). Tämän hellyyden tulee tehdä minut hyvän samarialaisen tavoin kohtaamani kurjan lähimmäiseksi ja saada minut tuntemaan sääliä sitä kohtaan, joka on loukannut minua (Luuk. 10:30–37; Matt. 18:23–35), koska Jumala on armahtanut minua (Matt. 18:32 f.). Meidät tuomitaan sen laupeuden mukaan, jota olemme osoittaneet — ehkä tietämättämme — Jeesukselle itselleen (Matt. 25:31–46).

Pakanain laupeuden puute herättää Jumalan vihan (Room. 1:31), mutta kristityn tulee rakastaa ja ”osoittaa myötätuntoa” (Fil. 2:1), olla sydämessään myötätuntoinen (Ef. 4:32; 1. Piet. 3:8). Hän ei voi ”sulkea sisintään” hädässä olevalta veljeltä: Jumalan rakkaus pysyy vain niissä, jotka harjoittavat laupeutta (1. Joh. 3:17).

JCa & XLD

Katso myös: → Rakkaus — Almu — colere — endurcissement I 2 b — Armo — Vieraanvaraisuus I — justice O ; B — Anteeksianto — Kärsivällisyys I AT — peche IV r c d — Hurskaus AT 2 — Palkka II I — tendresse

LEEVILÄINEN

Katso: ⟶ Aaron — election AT I 3 c — enseigner AT I 2 — premices II — sacerdoce AT I

LEIPÄ

Leipä, Jumalan lahja, on ihmiselle voiman lähde (Ps. 104:14 ff.) ja elossa säilymisen niin välttämätön edellytys, että leivän puute merkitsee kaiken puutetta (Aam. 4:6; vrt. 1. Moos. 28:20). Siksi leipä näyttää Kristuksen opettamassa rukouksessa tiivistävän kaikki " lahjat, joita tarvitsemme" (Luuk. 11:3); vielä enemmän, se on otettu merkiksi suurimmasta lahjasta (Mark. 14:22).

I. Jokapäiväinen leipä.

1. Arkielämässä,. tilannetta kuvataan niin, että kaikki liittyy leipään. Joka kärsii ja jonka Jumala näyttää hylänneen, syö "kyynelten" tai "tuhkan" leipää (Ps. 42:4; Ps. 80:6; Ps. 102:10; Jes. 30:20); iloitseva syö sitä iloiten (Saarn. 9:7). Syntisestä sanotaan, että hän syö jumalattomuuden tai pahuuden leipää (Sananl. 4:17), ja laiskasta, että hän syö joutilaisuuden leipää (Sananl. 31:27). Leipä ei kuitenkaan ole vain elannon lähde: se on tarkoitettu jaettavaksi. Jokainen ateria edellyttää kokoontumista ja myös kommuuniota. Se, että syö säännöllisesti leipää jonkun kanssa, merkitsee, että on hänen ystävänsä, lähes hänen läheisensä (Ps. 41:10 = Joh. 13:18). Vieraanvaraisuuden velvollisuus on pyhä: se tekee jokaisen leivästä ohikulkijan leivän, jonka Jumala on lähettänyt (1. Moos. 18:5; Luuk. 11:5, 11). Varsinkin pakkosiirtolaisuudesta lähtien on korostettu, että leipä on jaettava nälkäisen kanssa: juutalainen hurskaus näkee tässä parhaan tavan ilmaista veljellistä rakkautta (Sananl. 22:9; Hes. 18:7, 16; Job 31:17; Jes. 58:7; Tob. 4:16). Kun Paavali kehottaa korinttilaisia keräämään avustusta "pyhien" hyväksi, hän muistuttaa, että jokainen lahja tulee Jumalalta, alkaen leivästä (2. Kor. 9:10). Kristillisessä Kirkossa "leivän murtaminen" tarkoittaa lopulta eukaristista riittiä, jossa leipä murretaan kaikkien hyväksi: Herran Ruumis tulee itse Kirkon ykseyden lähteeksi (Ap. t. 2:42; 1. Kor. 10:17).

2. Leipä, Jumalan lahja.. Jumala, luotuaan ihmisen (1. Moos. 1:29) ja uudelleen vedenpaisumuksen jälkeen (1. Moos. 9:3), ilmoittaa hänelle, mitä hän voi syödä; syntinen ihminen hankkii välttämättömän vain raskaan työn hinnalla: "Sinä syöt leipäsi otsasi hiessä" (1. Moos. 3:19). Tästä lähtien viljan runsaus tai niukkuus saa merkin arvon: runsaus on Jumalan siunaus (Ps. 37:25; 132:15; Sananl. 12:11), ja niukkuus synnin rangaistus (Jer. 5:17; Hes. 4:16; Valit. 1:11; 2:12). Ihmisen on siis nöyrästi pyydettävä leipäänsä Jumalalta ja odotettava sitä luottavaisena. Tässä suhteessa kertomukset leipien moninkertaistamisesta ovat merkittäviä. Elisan tekemä ihme (2. Kun. 4:42 ff.) ilmaisee hyvin Jumalan lahjan yltäkylläisyyden: "Syödään, ja jää ylikin." Nöyrä luottamus on myös evankeliumikertomusten ensimmäinen opetus. Ne lainaavat psalmista (Ps. 78:25) ilmaisun: "Kaikki söivät ja tulivat ravituiksi" (Matt. 14:20 rinnakk.; Matt. 15:37 rinnakk.; vrt. Joh. 6:12), ja niissä muistutetaan väkevien leivästä: "Jumala ravitsi kansansa erämaassa." Samassa ajatusyhteydessä Jeesus kehotti opetuslapsiaan pyytämään "jokapäiväistä leipää" (Matt. 6:11), niin kuin lapset, jotka luottavaisina odottavat kaiken taivaalliselta Isältään (vrt. Matt. 6:25 rinnakk.).

Leipä on viimein eskatologisen ajan ylin lahja, sekä jokaiselle erikseen (Jes. 30:23) että valituille luvatussa messiaanisessa juhlassa (Jer. 31:12). Jeesuksen ateriat omiensa kanssa ennakoivat näin eskatologista juhla-ateriaa (Matt. 11:19 rinnakk.), ennen kaikkea eukaristista ateriaa, jossa Kristuksen opetuslapsilleen antama leipä on hänen ruumiinsa, todellinen Jumalan lahja (Luuk. 22:19).

II. Leipä jumalanpalveluksessa.

1. Pappislainsäädäntö. antaa suuren merkityksen uhrileiville, jotka asetetaan temppeliin pöydälle juomauhreihin tarkoitettujen astioiden kanssa (1. Kun. 7:48; 2. Aikak. 13:11; vrt. 2. Moos. 25:23–30). Niiden alkuperä näyttää vanhalta (1. Sam. 21:5 ff.). Ehkä tämä heijastaa vanhaa uskonnollista käsitystä, jonka mukaan jumaluudelle tarjottiin "ravintoa". Israelille, jonka Jumala torjuu kaiken ravinnon (Tuom. 13:16), näistä leivistä tulee Jumalan ja hänen uskollistensa välisen kommuunion symboli: papit syövät ne (3. Moos. 24:5–9).

2. Ensihedelmien leipä. kuului viikkojuhlaan tuotavaan uhrilahjaan (3. Moos. 23:17). Ilmaus "esittävänä eleenä" osoittaa, että leipä merkitsee Jumalan lahjan tunnustamista, kuten kaikessa ensihedelmien liturgiassa (vrt. 2. Moos. 23:16, 19). Se kuuluu luonnollisesti papille, joka edustaa Jumalaa (3. Moos. 23:20; vrt. Hes. 44:30; 4. Moos. 18:13). Myös kiitollisuus innoittaa kuningaspappi Melkisedekin Luoja-Jumalalle antamaa leivän ja viinin uhrilahjaa (1. Moos. 14:18 ff.).

3. Vanhimmista lakikokoelmista lähtien,. happamattomat leivät liittyvät uhreihin (2. Moos. 23:18; 34:25) ja muodostavat Israelin ravinnon kevätjuhlan aikana (2. Moos. 23:15; 34:18). Hapatetta ei saanut käyttää jumalanpalvelusuhreissa (3. Moos. 2:11); ehkä siinä nähtiin turmeluksen symboli. Joka tapauksessa, kun happamattoman leivän maatalousjuhla yhdistettiin pääsiäisen uhraamiseen, happamattoman leivän käyttö yhdistettiin Egyptistä lähtöön: sen tuli muistuttaa kiireisestä lähdöstä, joka oli estänyt taikinan kohoamisen (2. Moos. 12:8, 11, 39). Ehkä riitin alkuperänä on yksinkertaisesti paimentolaiselämän tapa, joka jäi pois Kanaanin asettuneessa elämässä. Myöhemmin siihen liitettiin uudistumisen ajatus: vanhan hapatteen on kadottava (1. Kor. 5:7). Paavali käyttää tätä kuvaa uudelleen vakuuttaakseen kastetut elämään uusina ihmisinä (1. Kor. 5:7, 8). Leivän käyttö jumalanpalveluksessa saa täyttymyksensä eukaristiassa: moninkertaistettuaan leivät liturgisin elein (Matt. 14:19 rinnakk.) Jeesus käskee

viimeisellä aterialla toistaa teon, jossa hän teki leivästä uhratun ruumiinsa ja uskovien ykseyden sakramentin (1. Kor. 10:16–22; 11:23–26).

III. Sanan leipä.

Ennustaessaan Jumalan sanan nälkää profeetta Aamos vertaa leipää sanaan (vrt. 5. Moos. 8:3, mannan yhteydessä). Myöhemmin, messiaanista pitoateriaa kuvatessaan, profeetat ja viisaat puhuvat leivästä, joka viittaa Jumalan elävään sanaan (Jes. 55:1 ff.) ja itse persoonalliseen jumalalliseen Viisauteen (Sananl. 9:5 ff.; Sir. 24:19–22; vrt. Job 15). Jeesuksellekin leipä tuo mieleen Jumalan sanan, josta on elettävä joka päivä (Matt. 4:4). Kertomukseen leivän syömisestä eskatologisessa valtakunnassa (Luuk. 14:15) Jeesus vastaa kutsuttujen vertauksella, joka tähtää ensisijaisesti hänen Persoonansa ja sanomansa vastaanottamiseen. Sijoittaessaan ensimmäisen leipien moninkertaistamista koskevan kertomuksen opetustilanteeseen Markus näyttää vihjaavan, että nämä leivät symboloivat samalla sekä Jeesuksen sanaa että hänen alttiiksi annettua ruumistaan (Mark. 6:30, 34). Pyhän Johanneksen mukaan Jeesus paljastaa tämän ihmeen merkityksen vakuuttaessaan olevansa todellinen leipä (Joh. 6:32 ff.). Ensin hän esittäytyy Sanana, johon on uskottava (Joh. 6:35–47). Koska tämä lihaksi tullut Sana antaa itsensä uhriksi, uskoon sitoutuminen merkitsee välttämättä osallisuutta tähän uhriin eukaristisessa riitissä (Joh. 6:48–58). Leipä on jo aineellisena ravintona välttämätön ja Jumalan lahja; uskova pyytää sitä joka päivä Jumalaltaan. Uskon kasvaessa se voi merkitä Jumalan sanaa ja itse uhrattua Pelastajaa, joka on taivaan todellinen leipä, elämän leipä, elävä ja elämää antava (Joh. 6:32, 35–51).

DS

Katso myös: → Kommuunio NT — eucharistie — faim-soif — Manna — Ravinto — Ateria — vie IV 2

LEIVÄN MURTAMINEN

Katso: → Kommuunio NT I — eucharistie II 3 — Leipä I 1 — paque III 1 — Ateria III

LEMPEYS

1. Jumalan lempeys. Vanha testamentti ylistää Jumalan ääretöntä ja laupiasta hyvyyttä (Ps. 31:20; 86:5), joka ilmenee hänen hallitessaan maailmankaikkeutta (Viis. 8:1; 15:1), ja kehottaa meitä maistamaan sitä (Ps. 34:9). Hunajaa makeampia ovat Jumalan sana, hänen lakinsa (Ps. 119:103; 19:11; Hes. 3:3), hänen viisautensa tunteminen (Sananl. 24:13; Sir. 24:20) ja uskollisuus hänen lailleen (Sir. 23:27). Jumala ruokkii kansaansa leivällä, joka tyydyttää jokaista makua; näin hän ilmaisee lempeytensä (Viis. 16:20–21), lempeyden, jota hän antaa maistaa kansalle, jonka rakastettu sulhanen hän on (Laul. 2:3), lempeyden, jonka Herra Jeesus ilmaisee meille lopullisesti (Tit. 3:4) ja antaa meidän maistaa (1. Piet. 2:3).

2. Lempeys ja nöyryys. Mooses on todellisen lempeyden esikuva. Tämä hyve ei ole heikkoutta vaan nöyrää alistumista Jumalalle, ja sen perustana on usko hänen rakkauteensa (4. Moos. 12:3; Sir. 45:4; 1:27; vrt. Gal. 5:22–23). Tämä nöyrä lempeys on ominaista ”jäännökselle”, jonka Jumala pelastaa, sekä kuninkaalle, joka antaa rauhan kaikille kansoille (Sef. 3:12; Sak. 9:9–10 = Matt. 21:5).

Näitä lempeitä, jotka alistuvat hänen sanalleen (Jaak. 1:20), Jumala ohjaa (Ps. 25:9), tukee (Ps. 147:6) ja pelastaa (Ps. 76:10); hän antaa heille mahtavien valtaistuimen (Sir. 10:14) ja heidän nauttia rauhasta hänen maassaan (Ps. 37:11 = Matt. 5:5).

3. Lempeys ja rakkaus. Jumalalle kuuliainen ihminen on lempeä muita ihmisiä, erityisesti köyhiä, kohtaan (Sir. 4:8). Lempeys on Hengen hedelmä (Gal. 5:23) ja merkki ylhäältä tulevan viisauden läsnäolosta (Jaak. 3:13, 17). Kahdessa merkityksessään, tyynenä sävyisyytenä (kreik. prautes) ja ymmärtäväisenä kohtuullisuutena (epieikeia), lempeys on ominaista Kristukselle (2. Kor. 10:1), hänen opetuslapsilleen (Gal. 6:1; Kol. 3:12; Ef. 4:2) ja heidän paimenilleen (1. Tim. 6:11; 2. Tim. 2:25). Se on kristittyjen naisten kaunistus (1. Piet. 3:4) ja heidän kotiensa onni (Sir. 36:23). Todellinen kristitty osoittaa kaikille tyyntä lempeyttä jopa vainon keskellä (1. Piet. 3:16; Tit. 3:2; Fil. 4:5); näin hän todistaa, että ”Herran ies on lempeä” (Matt. 11:30), sillä se on rakkauden ies. CS & MFl.

Katso myös: → humilite — Kärsivällisyys — Köyhät AT III ; NT I — violence II

LEPO

Ihmisen elämässä vuorottelevat huoli ja levollisuus, työ ja lepo. Täyden elämän saavuttamiseksi vastakohtien näyttää olevan elettävä rinnakkain: metsästyksen ja saaliin, etsimisen ja syleilyn, halun ja nautinnon. Jos ihminen on löytänyt, hän etsii jälleen, kyltymättömänä. Saarnaaja tuntee tämän rytmin, mutta tuomitsee tällaisen edestakaisen liikkeen turhaksi tuulen tavoitteluksi (Saarn. 1–2) ja jää mieluummin odottamaan kuolemaa, joka tekee lopun turhuudesta: ”Ihmisellä ei ole lepoa päivällä eikä yöllä: mitä hyödyttää etsiä, kun ei koskaan saavuta?” (Saarn. 8:16 f.). Hänelle riittää, että hän Jumalan katseen alla tarttuu nykyhetken vaatimattomaan nautintoon (Saarn. 2:24; Saarn. 9:7–10). Raamatullinen traditio kuitenkin kokonaisuudessaan pitää yllä tätä vuorottelua ja löytää sille merkityksen: se, mikä ihmiselämässä on peräkkäisyyttä ja vaivaa, yhtyy puhdistettuna ja muuttuu harmoniaksi Jumalassa. Todellinen lepo ei ole toiminnan lakkaamista vaan sen täyttymys; silloin siitä tulee jo täällä maan päällä esimakua taivaasta.

I. Lepo ja työ.

Alkuajoistaan lähtien Israelin oli ”pyhitettävä *sapatti” (2. Moos. 20:8), omistettava Herralle lepopäivä, juhla kyntötöiden ja sadonkorjuun aikaan (2. Moos. 34:21). Tälle käskylle annettiin kaksi pääasiallista perustetta:

1. Lepo, vapautuksen merkki. Liiton laki täsmentää, että eläinten ja työntekijöiden työ on keskeytettävä. Tähän luonnolliseen hyvyyteen perustuvaan syyhyn Deuteronomium lisää historiallisen perusteen: Israelin tulee näin muistaa, että se vapautettiin pakkotyöstä Egyptissä (5. Moos. 5:15). Lepääminen on merkki *vapaudesta.

2. Lepo, osallistuminen Luojan lepoon. Sapatin viettävä ihminen jäljittelee Jumalaa, joka luotuaan *taivaan ja maan ”lepäsi ja hengähti” seitsemäntenä päivänä; tämä sapatin viettäminen on ”merkki, joka yhdistää Jahven ja hänen uskollisensa” (2. Moos. 31:17; 1. Moos. 2:2 f.). Jos siis sapatti pyhittää, se johtuu siitä, että Jumala pyhittää sen (vrt. Hes. 20:12). Lepääminen merkitsee, että osoittautuu Jumalan *kuvaksi: se tarkoittaa, ettei ole ainoastaan vapaa vaan myös Jumalan *poika.

3. Lepo ja juhla. Sapatti ei merkitse vain työnteon lakkaamista, vaan voimien omistamista Luojan ja Lunastajan juhlimiseen iloiten. Sitä voidaan kutsua ”iloksi”, sillä se, joka sitä viettää, löytää ilonsa Jahvesta (Jes. 58:13 f.). Sapatti saattoi johdattaa Jumalan salaisuuteen; mutta jotta sapatin lepo voitaisiin samastaa itse Jumalaan, Kristuksen täytyy tulla.

II. Kohti Jumalan lepoa.

Toista *tietä Israel johdatettiin löytämään sille säädetyn levon hengellinen luonne. Edelliseen liittyy muita teemoja: nukkuminen, hengittäminen sekä vaaran tai kärsimyksen jälkeinen hengähdystauko. Israel huomaa, että yksin Jumala antaa levon vaeltamisen, sodan tai pakkosiirtolaisuuden aiheuttamien huolten jälkeen.

1. Luvattu maa, Jumalan levon esikuva. Egyptistä lähtiessään heprealaiset pakenivat orjuudesta vapauden *maahan; tämä toivottu lepo (Joos. 21:43 f.) oli määrä saavuttaa hitaasti valloituksen kautta (vrt. Tuom. 1:19, 21), kunnes kuningas Daavid viimein oli ”päässyt eroon kaikista vihollisistaan” (2. Sam. 7:1). Salomo voi huudahtaa temppelin vihkimisen yhteydessä: ”Siunattu olkoon Jahve, joka on suonut kansalleen Israelille levon kaikkien lupaustensa mukaisesti!” (1. Kun. 8:56). Jumala antaa Israelille rauhan miehen, jonka aikana vallitsee ”rauha ja levollisuus” (1. Aikak. 22:9). Nyt voidaan viettää hyviä aikoja, kukin oman viiniköynnöksensä ja viikunapuunsa alla (1. Kun. 4:20; 1. Kun. 5:5). Lepo on yhä hyvin maallista, mutta sen takaa Jahve, joka on päättänyt itse levätä *temppelissä (Ps. 132:14): hän ”etsi niitä, jotka etsivät häntä, ja soi heille levon” (2. Aikak. 14:6).

*Liitolle uskollisuus määrää siis levon luonteen ja keston maassa. Tämä lepo kuitenkin rappeutuu nopeasti pysähtyneisyydeksi ja kapinaksi Jumalaa vastaan (5. Moos. 32:15; Neh. 9:25–28), vaikka pelastus löytyy kääntymyksestä ja levollisuudesta (Jes. 30:15). Ahas pelkää Jahven vihollisia (Jes. 7:2, 4) ja ”väsyttää Jumalaa” uskonsa puutteella (Jes. 7:13). Siitä lähtien pakkosiirtolaisuuden ja harhailun uhka painaa kansaa; mutta *rangaistuksen kärsimysten jälkeen kansa ymmärtää paremmin, että Jahve itse vapauttaa sen (Jer. 30:10 f.), ja Israel kulkee jälleen kohti lepoaan (Jer. 31:2), kohti tanssia, iloa, lohdutusta ja siunausten kylläisyyttä (Jer. 31:12 f.). *Paimen kokoaa lampaansa hyville laitumille (Hes. 34:12, 16; Jes. 40:10 f.). Tässä näkökulmassa antava Jumala nousee annettua maata tärkeämmäksi: Israel on matkalla kohti Jumalan lepoa.

2. Lopullisen levon esimakua. Israel ei odottanut *Herran päivän tuloa löytääkseen eri teitä hengellisen levon iloon. Vainossa (Ps. 55:8), koettelemuksessa (Ps. 66:12) tai oman mitättömyytensä kokemisessa (Ps. 39:14) psalmista pyytää Jumalaa antamaan hänen ”hengähtää vähän” tai löytää ”lepoa ruumiilleen” (Ps. 16:9); hän heittäytyy sen paimenen huomaan, joka johtaa levon vesille (Ps. 23:1 ff.). Tämän sisäisen levon tarjoaa *Laki: ”hyvän tien” kulkeminen merkitsee levon löytämistä (Jer. 6:16). *Köyhät voivat ”laiduntaa ja levätä kenenkään häiritsemättä” (Sef. 3:13); jumalattomat taas ovat kuin myrskyävä meri, joka ei voi tyyntyä (Jes. 57:20).

Rakkauden kokemuksesta käsin — rakkauden, johon kuuluvat sekä etsiminen että syleily, pakeneminen ja takaa-ajo — Laulujen laulun morsian unelmoi keskipäivän hetkestä, täydellisestä levosta, joka päättää harhailun (Laul.

1:7). Todellisuudessa hän sanoo välillä olevansa rakkaudesta sairas Rakkaansa syleilyssä (Laul. 2:5 f.) ja välillä ajaa epätoivoisesti takaa sitä, jota luuli jo pitävänsä lujasti otteessaan (Laul. 3:1 f.; Laul. 3:4). Hän saa toki jo maistaa Rakkaansa läsnäoloa, mutta pääsee tästä vaihtelusta vasta, kun Rakas on kuljettanut hänet kuoleman läpi (Laul. 8:6). Viisaus puolestaan lupaa levon sille, joka etsii sitä: metsästyksen jälkeen saalis on saatu (Sir. 6:28). Jos viisas huomaa nähneensä ”vähän vaivaa saadakseen paljon lepoa” (Sir. 51:27), se johtuu siitä, että Viisaus ehti ensin ja valitsi Israelin oman leponsa paikaksi — levon, joka on suvereenia toimintaa (Sir. 24:7–11).

Riittikö Jumalan lepoon liittyvä kultti Jobille hänen koettelemustensa voittamiseen? Jumala ei antanut hänen ”hengähtää” (Job 9:18); kuinka hän ei olisi toivonut ”kuolemaa ja sen levollista unta” (Job 3:13)? Kaikki muuttuu, kun ylösnousemuksen valo tunkeutuu haudan pimeyteen: ”Sinä mene, lepää, ja nouset osallesi päivien lopussa” (Dan. 12:13). Tästä lähtien kuoleman *uni on uskovalle esimakua Jumalan levosta.

III. Jeesus Kristus, sielujen lepo.

1. Lepo ja lunastus. Fariseuksia vastaan Jeesus palauttaa sapatin todellisen merkityksen: ”sapatti on tehty ihmistä varten eikä ihminen sapattia varten” (Mark. 2:27), ja siis elämän pelastamiseksi (Mark. 3:4): levon tulee merkitä ihmisen vapauttamista ja korottaa Luojan *kunniaa. Jeesus antaa tälle merkille sen todellisen merkityksen parantamalla tuona päivänä *sairaita: hän ”vapauttaa naisen”, joka on ollut sidottuna monia vuosia (Luuk. 13:16). Näin hän osoittautuu ”sapatin Herraksi” (Matt. 12:8), sillä hän toteuttaa sen, minkä esikuvana sapatti oli: Kristuksen kautta lepo merkitsee Jumalan lasten vapauttamista. Ansaitakseen meille tämän vapautuksen ja levon *Lunastaja tahtoi, ettei hänellä olisi ”paikkaa, johon päänsä kallistaisi (klinein)” (Matt. 8:20), niin kuin pää lasketaan vuoteelle (kline); hän laskee sen ristille vasta kuollessaan (Joh. 19:30), ristillä.

2. Jumalan levon ilmoitus. Oikeuttaakseen toimintansa lepopäivänä Jeesus sanoo: ”Minun Isäni tekee lakkaamatta työtä, ja niin teen minäkin” (Joh. 5:17). Jumalassa *työ ja lepo eivät sulje toisiaan pois, vaan ilmaisevat jumalallisen *elämän transsendenttista luonnetta: tällainen on salaisuus, josta Viisaus julisti levätessään ja samalla työskennellessään (Sir. 24:11). Kristuksen ja elonkorjuun työntekijöiden tehtävänä on auttaa *iloiten väsyneitä ja lannistuneita lampaita (Matt. 9:36; vrt. Joh. 4:36), sillä Jeesus suo levon sieluille, jotka tulevat hänen luokseen (Matt. 11:29).

3. Taivaan lepo. ”Jumalan lepo”, jonka heprealaiset olivat luulleet saavuttaneensa astuessaan luvattuun maahan, oli varattu ”Jumalan *kansalle”, niille, jotka pysyisivät *uskollisina ja kuuliaisina Jeesukselle Kristukselle: näin Heprealaiskirje selittää psalmia 95 (Hepr. 3:7–4:11). Tämä lepo on *taivas, jonne astuvat ”ne, jotka kuolevat Herrassa”; jo nyt he saavat levätä vaivoistaan, sillä heidän tekonsa seuraavat heitä (Ilm. 14:13). Levätä taivaassa ei siis merkitse toiminnan lakkaamista vaan sen täydellistymistä; kun *Pedon palvojat eivät tunne lepoa päivin eivätkä öin (Ilm. 14:11), elävät olennot eivät lakkaa päivin ja öin ylistämästä kolmesti pyhää Jumalaa (Ilm. 4:8).

XLD

Katso myös: → beatitude — Asettua — mort NT III 4 — Rauha — Sapatti — sommeil I — travail

LEVIATAN

Katso: → Pedot ja Peto

LIITONARKKI

Jumalan läsnäolo Israelissa ilmenee monin tavoin. Liitonarkki on yksi sen näkyvistä merkeistä kahdessa suhteessa: — 125 × 75 × 75 cm:n arkkuun on suljettu kymmenen sanaa, jotka Jumalan sormi kirjoitti kivitauluihin (5. Moos. 10:1–5); — tämä kullalla päällystetty ja kerubein kruunattu arkku on Jahven valtaistuin tai jalkojen astinlauta (Ps. 132:7; 1. Aikak. 28:2). Näin Jahve, joka ”istuu kerubien päällä” (1. Sam. 4:4; Ps. 80:2), pitää sanaansa jalkojensa alla.

Teltan suojissa oleva liitonarkki on ikään kuin liikkuva pyhäkkö, joka kulkee Israelin mukana sen alkuajoista, Siinailta lähdettäessä, temppelin rakentamiseen asti, jolloin arkki sijoitetaan sinne. Siitä lähtien temppeli nousee etualalle ja liitonarkki menettää merkitystään; sitä ei enää mainita teksteissä. Se katoaa epäilemättä temppelin mukana pakkosiirtolaisuuden aikana. Toisessa temppelissä armoistuin näyttää jumalanpalveluksessa korvanneen liitonarkin.

Liitonarkin kautta liiton Jumala osoittaa olevansa läsnä kansansa keskellä — johdattaakseen ja suojellakseen sitä, — tehdäkseen sanansa tunnetuksi ja kuullakseen rukouksen.

I. Jumala läsnä toiminnassaan. Liitonarkki tekee konkreettiseksi Jumalan toimivan läsnäolon Eksoduksen (Exodus / lähtö Egyptistä) ja luvatun maan valloituksen aikana. Vanhin merkintä (4. Moos. 10:33) osoittaa, että Jahve itse johdatti näin kansansa kulkua erämaassa; arkin siirtämiseen liittyy sotalaulu (4. Moos. 10:35; 1. Sam. 4:5). Arkki on pyhän sodan vertauskuva, joka todistaa Jahven, ”sotaurhon” (2. Moos. 15:3), itse osallistuvan lupauksen toteuttamiseen: Jordanin ylitykseen, Jerikon valtaukseen ja taisteluun filistealaisia vastaan. Silon pyhäkössä ilmaus Jahve Sebaot liittyy arkkiin (1. Sam. 1:3; 1. Sam. 4:4; 2. Sam. 6:2). Tästä sotaisasta historiasta arkille jää pyhä luonne, joka on sekä pelottava että hyvää tekevä. Se samastetaan Jumalaan antamalla sille hänen nimensä (4. Moos. 10:35; 1. Sam. 4:7). Se on ”Israelin kunnia” (1. Sam. 4:22; vrt. Valit. 2:1), Jaakobin Väkevän voima (Ps. 132:8; Ps. 78:61), pyhän Jumalan läsnäolo kansansa keskellä; se edellyttää pyhyyttä jokaiselta, joka tahtoo lähestyä sitä (1. Sam. 6:19 f.; 2. Sam. 6:1–11). Arkki tuo ilmi Jumalan vapauden: kansa ei voi ottaa häntä omakseen, mutta hän toimii silti sen hyväksi ja osoittaa sille suosionsa (1. Sam. 4–7).

Arkin historia saavuttaa täyttymyksensä ja päättyy, kun Daavid tuo sen juhlallisesti Jerusalemiin kansan iloitessa (2. Sam. 6:12–19; vrt. Ps. 24:7–10), missä se löytää lepopaikkansa (Ps. 132; 2. Aikak. 6:41 f.); lopulta Salomo sijoittaa sen temppeliin (1. Kun. 8). Siihen asti liikkuva arkki oli ikään kuin heimojen käytettävissä; Natanin profetian jälkeen (2. Sam. 7) liitto kulkee sen Daavidin suvun kautta, joka yhdistä kansan: Jerusalem ja temppeli perivät arkin erityisluonteen.

II. Jumala läsnä sanansa kautta. Arkki on samalla Jumalan sanan paikka. Ensinnäkin siksi, että se sisältää lain kaksi taulua: se pitää Israelissa yllä ”todistusta”, jonka Jumala antaa itsestään, ilmoitusta tahdostaan (2. Moos. 31:18), ja vastausta, jonka Israel on antanut tähän sanaan (5. Moos. 31:26–27). Ilmaukset liitonarkki ja todistuksen arkki kuvaavat arkkia suhteessa liiton määräyksiin, jotka on kaiverrettu tauluihin molempia osapuolia varten.

Arkki jatkaa tavallaan Siinain kohtaamista. Erämaavaelluksella Mooses menee telttaan, kun hän tahtoo kysyä neuvoa Jahvelta ja saada häneltä sanan kansalle (2. Moos. 25:22) tai päinvastoin rukoilla kansan puolesta (4. Moos. 14). Siellä, arkin yläpuolella, Jahve puhuu Moosekselle ja ”keskustelee hänen kanssaan niin kuin lähimmäisensä kanssa” (2. Moos. 33:7–11; 2. Moos. 34:34; 4. Moos. 12:4–8). Myöhemmin Amos esittää arkin luota tulevan julistuksensa ikään kuin uutena Siinaina (Aam. 1:2), ja juuri rukoillessaan arkin edessä Jesaja saa profeetallisen kutsumuksensa (Jes. 6). Samoin uskova tulee arkin eteen kohtaamaan Jumalan: kuuntelemaan hänen sanaansa, kuten Samuel (1. Sam. 3), kysymään häneltä neuvoa pappien, lain vartijoiden ja tulkitsijoiden välityksellä (5. Moos. 31:9–33) tai rukoilemaan häntä kuten Hanna (1. Sam. 1:9) tai Daavid (2. Sam. 7:18). Tällainen arkin kunnioittava ”hurskaus” siirtyy aikanaan myös temppeliin (Salomon rukous: 1. Kun. 8:3; Hiskian rukous: 2. Kun. 19:14).

III. Arkki Israelin toivossa ja UT:ssa. Jeremia kehottaa vuoden 587 jälkeen olemaan surematta kadonnutta arkkia, sillä uusi Jerusalem, josta on tullut kansojen keskus, on itse oleva Jahven valtaistuin (Jer. 3:16–17), ja uuden liiton aikana laki kirjoitetaan sydämiin (Jer. 31–34). Hesekiel käyttää Jahven liikkuvan istuimen, arkin, kuvastoa osoittaakseen, että kirkkaus lähtee saastuneesta temppelistä liittyäkseen pakkosiirtolaisiin; Jumala on tästä lähtien läsnä jäännöksessä, pyhässä yhteisössä (Hes. 9–11). Juutalaisuus näyttää toivoneen, että arkki ilmestyisi uudelleen aikojen lopulla (2. Makk. 2:4–8); tämä kuvataan Ilmestyskirjassa (Ilm. 11:19). Uusi testamentti osoittaa, että arkki on saanut täyttymyksensä Kristuksessa, Jumalan sanassa, joka asuu ihmisten keskuudessa (Joh. 1:14; Kol. 2:9), toimii heidän pelastuksekseen (1. Tess. 2:13), on heidän oppaansa (Joh. 8:12) ja tulee todelliseksi armoistuimeksi (Room. 3:25; vrt. 1. Joh. 2:2; 1. Joh. 4:10).

JB

Katso myös: → Liitto AT I 3 — culte AT I ; NT III 2-gloire

LIITTO

Jumala tahtoo johdattaa ihmiset yhteiseen elämään kanssaan. Tätä pelastusopin kannalta perustavaa ajatusta ilmaisee liiton teema. Vanhassa testamentissa se hallitsee kaikkea uskonnollista ajattelua, mutta sen nähdään syvenevän ajan myötä. Uudessa testamentissa se saavuttaa vertaansa vailla olevan täyteyden, sillä sen sisältönä on nyt koko Jeesuksen Kristuksen salaisuus.

Ennen kuin liitto (berit) koskee ihmisten suhdetta Jumalaan, se kuuluu ihmisten sosiaaliseen ja oikeudelliseen kokemukseen. Ihmiset sitoutuvat toisiinsa sopimuksilla, joihin liittyy useimmiten molemminpuolisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Tasavertaisten ryhmien tai yksilöiden sopimukset, joilla nämä tahtovat auttaa toisiaan, ovat rauhanliittoja (1. Moos. 14:13, 21 ff.; 1. Moos. 21:22 ff.; 1. Moos. 26:28; 1. Moos. 31:44 ff.; 1. Kun. 5:26; 1. Kun. 15:19), veljien välisiä liittoja (Aam. 1:9), ystävyyssopimuksia (1. Sam. 23:18), ja myös avioliitto on sellainen (Mal. 2:14). Epätasavertaisissa sopimuksissa voimakas lupaa suojella heikkoa, kun taas heikko sitoutuu palvelemaan häntä. Muinaisessa Lähi-idässä tällaiset vasallisopimukset olivat yleisiä, ja Raamatun historia tarjoaa niistä useita esimerkkejä (Joos. 9:11–15; 1. Sam. 11:1; 2. Sam. 3:12 ff.). Näissä tapauksissa alemmassa asemassa oleva voi pyytää liittoa, mutta voimakas myöntää sen oman mielensä mukaan ja sanelee sen ehdot (vrt. Hes. 17:13 f.). Sopimus solmitaan vakiintuneen rituaalin mukaisesti. Osapuolet sitoutuvat valalla. Eläimiä halkaistaan kahtia ja puolikkaiden välistä kuljetaan lausuen kirouksia mahdollisia sopimuksen rikkojia vastaan (vrt. Jer. 34:18). Lopuksi pystytetään muistomerkki: istutetaan puu tai pystytetään kivi, jotka ovat siitä lähtien sopimuksen todistajia (1. Moos. 21:33; 1. Moos. 31:48 ff.). Tämän perustavan kokemuksen pohjalta Israel on käsittänyt suhteensa Jumalaan.

VT

1. Siinain liitto. Liiton teema ei tullut Vanhaan testamenttiin (VT) vasta myöhään: se on kaiken uskonnollisen ajattelun lähtökohtana ja erottaa sen ympäröivistä uskonnoista, jotka suuntautuvat luonnon jumaluuksiin. Siinailla vapautettu kansa astui liittoon Jahven kanssa, ja näin Jahven palvonnasta tuli sen kansallinen uskonto. Kyseessä ei tietenkään ole tasavertaisten osapuolten sopimus, vaan vasallisopimusten kaltainen liitto: Jahve päättää täydessä vapaudessaan suoda liittonsa Israelille ja sanelee sen ehdot. Vertailua ei kuitenkaan pidä viedä liian pitkälle, sillä Siinain liitto on Jumalan osallisuuden vuoksi omaa luokkaansa: se paljastaa heti pelastussuunnitelman olennaisen piirteen.

1. Liitto Jumalan suunnitelmassa. — Jo palavan pensaan näyssä Jahve ilmoitti Moosekselle sekä nimensä että Israelia koskevan suunnitelmansa: hän tahtoo vapauttaa Israelin Egyptistä ja asettaa sen Kanaanin maahan (2. Moos. 3:7–10, 16 f.), sillä Israel on ”hänen kansansa” (2. Moos. 3:10), ja hän tahtoo antaa sille sen isille luvatun maan (vrt. 1. Moos. 12:7; 1. Moos. 13:15). Tämä edellyttää jo, että Israel on Jumalan valinnan kohde ja lupauksen haltija. Eksodus vahvistaa sitten Horebilla annetun ilmoituksen: vapauttaessaan kansansa todella Jumala osoittaa olevansa Herra ja kykenevänsä toteuttamaan tahtonsa; siksi vapautettu kansa vastaa tapahtumaan uskolla (2. Moos. 14:31). Kun tämä on käynyt selväksi, Jumala voi nyt ilmoittaa liittoa koskevan suunnitelmansa: ”Jos kuulette minun ääntäni ja pidätte liittoni, te olette minun omaisuuskansani kaikkien kansojen joukossa. Sillä koko maa on minun, mutta teistä tulee minulle pappien valtakunta ja pyhitetty kansa” (2. Moos. 19:5 f.). Nämä sanat korostavat Jumalan valinnan lahjanluonteisuutta: Jumala valitsi Israelin ilman sen omia ansioita (5. Moos. 9:4 ff.), koska hän rakastaa sitä ja tahtoo pitää sen isille vannomansa valan (5. Moos. 7:6 ff.). Erotettuaan Israelin pakanakansoista hän varaa sen yksin itselleen: Israel on oleva hänen kansansa, palveleva häntä jumalanpalveluksellaan ja tuleva hänen valtakunnakseen. Vastavuoroisesti Jahve lupaa sille apunsa ja suojeluksensa: eikö hän jo eksoduksen aikana ”kantanut sitä korppikotkan siivillä ja tuonut sitä luokseen” (2. Moos. 19:4)? Nyt hän uudistaa sille tulevaisuutta varten lupauksensa: Jahven enkeli kulkee sen edellä helpottaakseen luvatun maan valloitusta; siellä Jumala täyttää sen siunauksillaan ja takaa sille elämän ja rauhan (2. Moos. 23:20–33). Liitto on ratkaiseva hetki Jumalan suunnitelmassa ja ohjaa siten sen koko myöhempää toteutumista, vaikka kaikkia yksityiskohtia ei alussa vielä ilmoiteta.

2. Liiton ehdot. — Suodessaan Israelille liittonsa ja antaessaan sille lupauksia Jumala asettaa sille myös ehdot, joita sen on uskollisesti noudatettava. Mooseksen kirjoihin lomittuvat kertomukset esittävät useita muotoiluja näistä sopimukseen kuuluvista ehdoista, jotka muodostavat lain. Ensimmäinen koskee yksin Jahven palvontaa ja epäjumalanpalveluksen kieltoa (2. Moos. 20:3 ff.; 5. Moos. 5:7 ff.). Tästä seuraa välittömästi kaikenlaisten sovittelujen ja liittojen torjuminen pakanakansojen kanssa (vrt. 2. Moos. 23:24; 2. Moos. 34:12–16). Tästä seuraa myös, että Israelin on hyväksyttävä kaikki Jumalan määräykset, jotka ympäröivät sen koko elämää, niin poliittista kuin uskonnollistakin, tiheällä säädösten verkolla: ”Mooses esitti kaiken, mitä Jahve oli hänelle määrännyt. Silloin koko kansa vastasi: Kaiken, mitä Jahve on sanonut, me täytämme” (2. Moos. 19:7 f.). Tämä on juhlallinen sitoumus, jonka noudattamisesta Israelin historiallinen kohtalo on vastedes riippuvainen. Jahven kansa on tienhaarassa. Jos se tottelee, Jumalan siunaukset on sille taattu; jos se peruu sanansa, se saattaa itse itsensä kirousten alaiseksi (vrt. 2. Moos. 23:20–33; 5. Moos. 28; 3. Moos. 26).

3. Liiton solmiminen. — Toisen Mooseksen kirjan monisäikeinen kertomus välittää kaksi erilaista liiton solmimisen rituaalia. Ensimmäisessä Mooses, Aaron ja Israelin vanhimmat nauttivat pyhän aterian Jahven läsnä ollessa ja katselevat häntä (2. Moos. 24:1, 9 ff.). Toinen näyttää toistavan pohjoisissa pyhäköissä säilyneen liturgisen tradition. Mooses pystyttää kaksitoista muistokiveä kahtatoista heimoa varten ja alttarin uhria varten. Hän toimittaa uhreja, vuodattaa osan verestä alttarille ja vihmoo sitä kansan päälle osoittaakseen Jahven ja Israelin välille syntyvää yhteyttä. Silloin kansa sitoutuu juhlallisesti noudattamaan liiton ehtoja (2. Moos. 24:3–8). Liiton verellä on tässä rituaalissa olennainen tehtävä.

Kun sopimus on solmittu, erilaiset esineet pitävät sen muiston elävänä ja todistavat tuleville vuosisadoille Israelin alkuperäisestä sitoumuksesta. Liitonarkki on lipas, johon ”todistuksen taulut” (toisin sanoen lain taulut) on talletettu; se on liiton muistomerkki ja Jumalan läsnäolon merkki Israelissa (2. Moos. 25:10–22; 4. Moos. 10:33–36). Teltta, johon se on sijoitettu ja joka ennakoi tulevaa temppeliä, on Jahven ja hänen kansansa kohtauspaikka (2. Moos. 33:7–11). Liitonarkki ja kohtaamisteltta osoittavat keskeisen jumalanpalveluspaikan, jossa heimojen liitto tuo Jahvelle hänen valitsemansa kansan virallisen kunnianosoituksen, vaikka muitakin jumalanpalveluspaikkoja on. Näin ilmenee Israelin jumalanpalveluksen pysyvä yhteys kansakunnan perustaneeseen alkutapahtumaan, Siinain liittoon. Tämä yhteys antaa Israelin rituaaleille niiden erityisen merkityksen niissä havaittavista lainoista huolimatta, samoin kuin koko lailla on merkityksensä vain sen liiton yhteydessä, jonka ehdot se ilmaisee.

4. Siinain liiton merkitys ja rajat. — Siinain liitto paljasti lopullisella tavalla pelastussuunnitelman olennaisen piirteen: Jumala tahtoo liittää ihmiset itseensä tekemällä heistä hänen palvelukseensa omistautuneen jumalanpalvelusyhteisön, jota hänen lakinsa ohjaa ja jolle hänen lupauksensa on uskottu. Uusi testamentti (UT) toteuttaa tämän Jumalan suunnitelman täyteydessään. Siinailla toteutuminen alkaa, mutta jää monessa suhteessa monitulkintaiseksi ja epätäydelliseksi. Vaikka liitto on Jumalan Israelille antama vapaa lahja (toisin sanoen armo), sen sopimusmuoto näyttää sitovan pelastussuunnitelman Israelin historialliseen kohtaloon ja voi saada pelastuksen näyttämään inhimillisen uskollisuuden palkalta. Lisäksi sen rajoittuminen yhteen kansaan sopii huonosti yhteen Jumalan suunnitelman yleismaailmallisuuden kanssa, joka muualla ilmaistaan niin selvästi. Jumalan lupausten ajallinen kohde (Israelin maallinen onni) voi lopulta myös peittää näkyvistä liiton uskonnollisen päämäärän: Jumalan kuninkuuden perustamisen Israelissa ja Israelin kautta koko maan päällä. Näistä rajoista huolimatta Siinain liitto ohjaa Israelin elämän jatkoa ja ilmoituksen myöhempää kehitystä.

2. Liitto Israelin elämässä ja ajattelussa. 1. Liiton uudistamiset. — Olisi varomatonta väittää, että liitto uudistettiin vuosittain Israelin jumalanpalveluksessa. Viides Mooseksen kirja säilyttää kuitenkin katkelmia liturgiasta, joka edellyttää tällaista uudistamista: siihen kuuluvat rituaalisten kirousten lausuminen (5. Moos. 27:2–26) ja lain juhlallinen lukeminen (5. Moos. 31:9–13, 24–27; 5. Moos. 32:45 ff.). Viimeksi mainittu on kuitenkin määrätty tapahtumaan vain seitsemän vuoden välein (5. Moos. 31:10), eikä sen toteutumista varhaisina aikoina voida todentaa. Sen sijaan liiton tosiasiallinen uudistaminen voidaan havaita eräissä historian ratkaisevissa käänteissä. Joosua uudistaa liiton Sikemissä, ja kansa vahvistaa uudelleen sitoutumisensa Jahveen (Joos. 8:30–35; Joos. 24:1–28). Daavidin Israelin vanhimpien kanssa tekemää sopimusta (2. Sam. 5:3) seuraa Jumalan lupaus: Jahve tekee liiton Daavidin ja hänen dynastiansa kanssa (Ps. 89:4, 20–38; vrt. 2. Sam. 7:8–16; 2. Sam. 23:5), sillä ehdolla, että Siinain liittoa noudatetaan uskollisesti (Ps. 89:31–33; Ps. 132:12; vrt. 2. Sam. 7:14). Salomon rukous ja siunaus temppelin vihkiäisissä liittyvät sekä tähän Daavidin kanssa tehtyyn liittoon että Siinain liittoon, jonka muistoa temppeli säilyttää (1. Kun. 8:14–29, 52–61). Liitto uudistetaan samoin Joasin aikana (2. Kun. 11:17) ja erityisesti Josian aikana, jolloin noudatetaan Viidennen Mooseksen kirjan mukaista toimitusta (2. Kun. 23:1–3; vrt. 2. Moos. 24:3–8). Esran toimittama lain juhlallinen lukeminen tapahtuu hyvin samankaltaisessa yhteydessä (Neh. 8). Ajatus liitosta pysyy näin kaikkien uskonnollisten uudistusten johtavana perustana.

2. Profeettojen pohdinta. — Profeettojen sanoma viittaa liittoon jatkuvasti. Kun he yksimielisesti tuomitsevat Israelin uskottomuuden Jumalaansa kohtaan ja ilmoittavat syntistä kansaa uhkaavista onnettomuuksista, he tekevät sen Siinain sopimuksen, sen vaatimusten ja siihen liitettyjen kirousten perusteella. Pitääkseen liittoa koskevan opetuksen elävänä aikalaistensa mielessä profeetat tuovat kuitenkin esiin uusia puolia, jotka sisältyivät vanhaan traditioon vasta mahdollisuuksina. Alun perin liitto näyttäytyi ennen kaikkea oikeudellisena sopimuksena Jahven ja hänen kansansa välillä. Profeetat antavat sille tunnepitoisia sävyjä etsimällä inhimillisestä kokemuksesta uusia vertauskuvia Jumalan ja hänen kansansa keskinäisen suhteen selittämiseksi. Israel on lauma ja Jahve paimen. Israel on viinitarha ja Jahve viinitarhuri. Israel on poika ja Jahve Isä. Israel on morsian ja Jahve sulhanen. Nämä kuvat, varsinkin viimeinen, osoittavat Siinain liiton olevan rakkauden asia (vrt. Hes. 16:6–14): Jumalan aloitteellista ja lahjaksi annettua rakkautta, joka kutsuu vastauksekseen kuuliaisuutena ilmenevää rakkautta. Viidennen Mooseksen kirjan hengellisyys kokoaa tämän syventymisen hedelmän: se muistuttaa lakkaamatta liiton vaatimuksista, lupauksista ja uhkauksista korostaakseen entistä selvemmin Jumalan rakkautta (5. Moos. 4:37; 5. Moos. 7:8; 5. Moos. 10:15), joka odottaa Israelin rakkautta (5. Moos. 6:5; 5. Moos. 10:12 f.; 5. Moos. 11:1). Tätä taustaa vasten erottuu tästä lähtien liiton perustava lause: ”Te olette minun kansani, ja minä olen teidän Jumalanne.” Luonnollisesti myös tässä Israelin

rakkauden Jumalaa kohtaan on ilmettävä kuuliaisuutena. Tässä suhteessa kansa joutuu tekemään ratkaisun, jossa se valitsee elämän ja kuoleman välillä (5. Moos. 30:15 ff.). Sekin on seurausta liitosta, johon kansa on astunut.

3. Pelastushistorian kokonaisesitykset. — Profeettojen julistuksen rinnalla pyhien historioitsijoiden pohdinta Israelin menneisyydestä lähtee liittoa koskevasta opetuksesta. Jo jahvistinen kirjoittaja yhdisti Siinain liiton Abrahamin kanssa aikaisemmin tehtyyn liittoon, johon ensimmäiset lupaukset kuuluvat (1. Moos. 13). Kuvatessaan Mooseksen ajasta Jerusalemin tuhoon ulottuvaa historiaa (Joosuan kirjasta Toiseen kuninkaiden kirjaan) deuteronomistisilla kirjanoppineilla ei ole muuta tarkoitusta kuin osoittaa tapahtumissa Siinain sopimuksen toteutuminen: Jahve on täyttänyt lupauksensa, mutta hänen kansansa uskottomuus on pakottanut hänet langettamaan sille myös ennalta ilmoitetut rangaistukset. Tässä on Samarian (2. Kun. 17:7–23) ja Jerusalemin (2. Kun. 23:26 f.) tuhon merkitys. Kun papillinen historioitsija pakkosiirtolaisuuden aikana kuvaa Jumalan suunnitelmaa luomisesta Mooseksen aikaan, Jumalan liitto toimii hänen esityksensä johtolankana: luomissuunnitelman ensimmäisen epäonnistumisen ja vedenpaisumuksen katastrofin jälkeen Nooan kanssa tehty liitto ulottuu koko maailmaan (1. Moos. 9:1–17); toisen epäonnistumisen ja Babelin hajaannuksen jälkeen Abrahamin kanssa tehty liitto rajaa Jumalan suunnitelman patriarkan jälkeläisiin (1. Moos. 17:1–14); Egyptin koettelemuksen jälkeen Siinain liitto valmistaa tulevaisuutta perustamalla Jumalan kansan. Näin Israel ymmärtää historiansa merkityksen suhteessa Siinain sopimukseen.

3. Kohti uutta liittoa. 1. Vanhan liiton rikkoutuminen. — Profeetat eivät ainoastaan syventäneet liittoa koskevaa oppia korostamalla Siinain sopimuksen seurauksia. Katsoessaan tulevaisuuteen he esittivät Jumalan kansan kohtalon kokonaisuudessaan: sen ympärille rakentuu draama. Israelin uskottomuuden tähden (Jer. 22:9) vanha sopimus on rikkoutunut (Jer. 31:32), kuin avioliitto, joka hajoaa puolison aviorikosten vuoksi (Hoos. 2:4; Hes. 16:15–43). Jumala ei tehnyt aloitetta tämän liiton rikkomiseksi, mutta hän tekee siitä johtopäätökset: Israel saa historiassaan kärsiä uskottomuutensa oikeudenmukaisen rangaistuksen. Tämä on sen kansallisten koettelemusten merkitys: Jerusalemin tuho, pakkosiirtolaisuus ja hajaannus.

2. Lupaus uudesta liitosta. — Kaikesta tästä huolimatta Jumalan ilmoittama liittosuunnitelma pysyy muuttumattomana (Jer. 31:33–35; Jer. 33:20–26). Aikojen lopulla solmitaan siis uusi liitto. Hoosea kuvaa sitä uutena kihlauksena: puolison osana ovat rakkaus, vanhurskaus, uskollisuus ja Jumalan tunteminen, ja rauha ihmisen ja koko luomakunnan välillä palautuu (Hoos. 2:20–24). Jeremia täsmentää, että silloin ihmissydämet muuttuvat, sillä Jumalan laki kirjoitetaan niihin (Jer. 31:33 f.; Jer. 32:37–41). Hesekiel ilmoittaa iankaikkisen liiton, rauhan liiton solmimisesta (Hes. 36:26). Se uudistaa Siinain liiton (Hes. 16:60) ja Daavidin liiton (Hes. 34:23 f.), ja siihen kuuluvat sydänten muuttuminen ja Jumalan Hengen lahja (Hes. 36:26 f.). Näin toteutuu jo muinoin hahmoteltu lupaus: ”Te olette minun kansani, ja minä olen teidän Jumalanne” (Jer. 31:33; Jer. 32:38; Hes. 36:28; Hes. 37:27).

Lohdutuksen Messiaassa tämä eskatologinen liitto saa jälleen Jahven ja uuden Jerusalemin häiden piirteet (Jes. 54): se on horjumaton liitto, kuten se, jonka Jahve vannoi Nooalle (Jes. 54:9 f.), ja siihen kuuluvat Daavidille luvatut armonlahjat (Jes. 55:3). Sen toteuttaja on salaperäinen Palvelija, jonka Jahve asettaa ”kansan liitoksi ja kansojen valoksi” (Jes. 42:6; Jes. 49:6 ff.). Näin näköala avartuu suurenmoisesti. Liittosuunnitelma, joka hallitsee koko ihmiskunnan historiaa, saavuttaa huippunsa aikojen lopulla. Patriarkkojen, Mooseksen ja Daavidin liitoissa se ilmoitettiin epätäydellisesti; lopulta se toteutuu täydellisessä, samalla sisäisessä ja yleismaailmallisessa muodossa Jahven Palvelijan välityksellä. Israelin historia jatkuu tosin yhä. Siinain sopimuksen perusteella juutalaiset instituutiot kantavat pyhän liiton nimeä (Dan. 11:28 ff.). Tämä historia suuntautuu kuitenkin tosiasiassa tulevaisuuteen, uuteen liittoon, Uuteen testamenttiin.

GI & PG

Katso myös: → Abraham II 1 — Aviorikos 2 — Ystävä i — Rakkaus I — Liitonarkki — benediction III 3, IV,a — circoncision AT z — Kommuunio AT 2 connaître AT 3 — cite — Daavid 0.3 — deluge 1.3 — dessein-de-dieu AT I — election Époux/épouse eucharistie IVt V — fidelite — foi A’F I — heritage AT — Israel A’T I ; NT 2 joie AT II• libération/Iiberté II 2′~ ^ B — Avioliitto AT II 3 — mediateur — Muistaminen — Mooses 0.2.3 “ H®é t — Rauha I J.2, II 3 a — peche II .1 - — Helluntai I , ■ 2 — Kansa A I r, II i ; B î ; Ç I — Hurskaus A’T 2 — Jumalan läsnäolo AT I, III 2 ~ Rédemption A’T — Uhri AT III i’; NT i — Veri — serviteur-de-dieu I, II 2 — unite II — verite AT i.z — vocation II

LINNOITUS

Katso: → rocher i

LITURGIA

Katso: → Kiitoksenanto — Liitto AT I 3+, II 1 — Aamen I — Almu AT 3 — Alttari — benediction b — Tunnustus — culte — fetes — jour-du-seigneur NT III 3 — Ylistys II, III, IV — Muistaminen 4 b — paque 2 — Pyhiinvaellus — Parannus ja kääntymys AT I, III — priere II, V — Uhri — temple — temps NT II 3

LOHDUTTOMUUS / AUTIUS

Katso: ⟶ Onnettomuus — consoler — solitude — tristesse

LOHIKÄÄRME

Katso: ⟶ Eläin — Pedot ja Peto — Meri 2 — Vaino I 4 a — Saatana

LOUKKAUS

Katso: → blaspheme — Kirous

LOUKKAUS

Katso: → Anteeksianto — peche III 2 — vengeance

LUJUUS

Katso: ⟶ Luottamus — fidelite — foi O — verite AT 1.2.

LUNASTUS

Katso: ⟶ esclave — liberation-liberte II, III — redemption

LUNNAAT

Katso: ⟶ liberation-liberte II 1 — redemption

LUOPUMINEN

Katso: → bien-mal III 3 — croix II — mort NT III 3 — Köyhät NT II, III — Täydellisyys NT 3 — richesse III — suivre 2 a — vin I 2

LUOTTAMUS

Luottamus.

Elämän tehtävien ja vaarojen edessä ihminen tarvitsee tukia, joihin hän voi luottaa (hepr. batah), sekä turvapaikkoja, joihin hän voi vetäytyä suojaan (hepr. hasah). Jotta ahdistus ei lamauttaisi häntä, vaan hän voisi koettelemuksista huolimatta kestää ja toivoa saavuttavansa päämäärän, hänen on luotettava. Mutta kehen voi luottaa?

1. Luottamus ja usko Jumalaan. Alusta asti kysymys on ollut esillä, ja Jumala paljastaa siihen vastauksen: kieltäessään ihmistä syömästä hyvän ja pahan tiedon puun hedelmää hän kutsuu ihmistä luottamaan yksin häneen erottaessaan hyvän pahasta (1. Moos. 2:17). Jumalan sanaan uskominen merkitsee valitsemista kahden viisauden välillä: se merkitsee Jumalan viisauteen luottamista ja omasta ymmärryksestä luopumista (Sananl. 3:5); se merkitsee myös luottamista Luojan kaikkivaltiuteen ja kaitselmukseen, sillä kaikki taivaassa ja maan päällä on hänen tekoaan (1. Moos. 1:1; Ps. 115:3, 15). Ihmisellä ei siis ole mitään pelättävää luoduissa, joita hänen päinvastoin kuuluu hallita (1. Moos. 1:28).

Mutta mies ja nainen, jotka olivat valinneet luottamisen luotuun, oppivat kokemuksesta, että se merkitsee luottamista valheeseen (1. Moos. 3:4 ff.; Joh. 8:44; Ilm. 12:9). He molemmat saavat maistaa turhan luottamuksensa hedelmiä: he pelkäävät Jumalaa ja tuntevat häpeää toinen toisensa edessä; naisen hedelmällisyys ja maan viljavuus muuttuvat tuskallisiksi, ja lopulta he kokevat kuoleman (1. Moos. 3:7, 10, 16–19).

Abrahamin esimerkistä huolimatta – hän luotti uhriin asti (1. Moos. 22:8–14; Hepr. 11:17), koska hän oli varma siitä, että ”Jumala pitää huolen” – Israelin kansa ei luota Kaikkivaltiaaseen, joka on vapauttanut sen, eikä hänen rakkauteensa, joka on valinnut sen ilmaiseksi pojakseen (5. Moos. 32:6, 10 ff.). Kun siltä puuttuu keskellä erämaata kaikki luotu tuki (2. Moos. 16:3), se kaipaa takaisin orjuuteensa ja nurisee. Koko historiansa ajan se ei tahdo luottaa Jumalaansa (Jes. 30:15; Jes. 50:10), vaan pitää parempina epäjumalia, joiden ”petoksen” (Jer. 13:25) ja ”ei-mikään”-luonteen (Jes. 59:4; vrt. Ps. 115:8) profeetat tuomitsevat. Viisaatkin julistavat, että on turha nojata rikkauteen (Sananl. 11:28; Ps. 49:7 f.), väkivaltaan (Ps. 62:11) tai ruhtinaisiin (Ps. 118:8 f.; Ps. 146:3); mieletön on ihminen, joka luottaa omaan ymmärrykseensä (Sananl. 28:26). Lyhyesti: ”Onneton se, joka turvaa ihmiseen… Autuas se, joka turvaa Jahveen” (Jer. 17:5, 7). Jeesus johtaa tästä maksiimista vaatimuksen loppuun asti: hän muistuttaa alkuvalinnan välttämättömyydestä. On hylättävä kaikki muut herrat kuin se, jonka voima, viisaus ja isällinen rakkaus ansaitsevat ehdottoman luottamuksen (Matt. 6:24–34). Oman vanhurskauden sijasta (Luuk. 18:9–14) on etsittävä valtakunnan vanhurskautta (Matt. 5:20; Matt. 6:33), joka tulee yksin Jumalalta ja on saavutettavissa vain uskon kautta (Fil. 3:4–9).

2. Luottamus ja nöyrä rukous. Jumalaan kohdistuva luottamus, joka juurtuu uskoon, on sitä horjumattomampi, mitä nöyrempi se on. Luottaminen ei näet tarkoita sitä, että ei tunnistettaisi pahojen voimien maailmassa olevia vaaroja, kun ne pyrkivät hallitsemaan sitä (Matt. 4:8 f.; 1. Joh. 5:19), eikä vielä vähemmän sitä, että unohdettaisiin olevamme syntisiä. Kyse on sen tunnustamisesta, että Luoja on kaikkivaltias ja laupias ja tahtoo pelastaa kaikki ihmiset (1. Tim. 2:4) ja tehdä heistä Jeesuksessa Kristuksessa ottopoikiaan (Ef. 1:3 ff.).

Jo Juudit julisti ehdotonta luottamusta ja antoi siitä unohtumattoman esimerkin (Jud. 8:11–17; Jud. 13:19), sillä hän vetosi Jumalaansa sekä niiden pelastajana, joiden tilanne on toivoton, että nöyrien Jumalana (Jud. 9:11); nöyryys ja luottamus ovat näet erottamattomat. Ne ilmenevät köyhien rukouksessa: heidän sydämensä on turvassa Jumalassa, vaikka he ovat puolustuskyvyttömiä ja kuolemanvaarassa, kuten Susanna (Dan. 13:35). Juuri ”syvyyksien pohjasta” (Ps. 130:1) kohoavat psalmien luottavaiset huudot: ”Minä olen köyhä ja kurja, mutta Herra ajattelee minua” (Ps. 40:18); ”Sinun rakkauteesi minä turvaan” (Ps. 13:6); ”Jahveen turvaavaa ympäröi armo” (Ps. 32:10); ”Autuas se, joka etsii hänestä suojaa” (Ps. 2:12). Psalmi 131 ilmaisee puhtaasti tätä nöyrää luottamusta, jolle Jeesus antaa täydellisyytensä.

Hän kehottaa opetuslapsiaan avautumaan lapsen tavoin Jumalan lahjalle (Mark. 10:15); silloin taivaalliselle Isälle osoitettu rukous saa varmasti kaiken (Luuk. 11:9–13 rinnakk.); sen kautta syntinen tulee vanhurskaaksi ja pelastuu (Luuk. 7:50; Luuk. 18:13 f.); sen kautta ihminen saa takaisin valtansa luomakuntaan (Mark. 11:22 ff.; vrt. Viis. 16:24). Jumalan lasten on kuitenkin varauduttava siihen, että jumalattomat pilkkaavat ja vainoavat heitä juuri heidän lapsenomaisen luottamuksensa vuoksi; Jeesus itse koki tämän (Matt. 27:43; vrt. Viis. 2:18), kun hän uhrinsa täyttäen kuoli luottamuksen huutoon (Luuk. 23:46).

3. Luottamus ja iloinen varmuus. Tällä luottamusta osoittavalla rakkauden teolla Jeesus voitti kaikki pahan vallat ja veti kaikki ihmiset puoleensa (Joh. 12:31 f.; 16:33). Hän ei ainoastaan herättänyt heissä luottamusta, vaan perusti heidän varmuutensa ja toivonsa. Luottavasta opetuslapsesta tulee näet uskollinen todistaja; hän perustaa uskollisuutensa Jumalan uskollisuuteen ja luottaa siihen, että Jumalan armo saattaa työnsä päätökseen (Ap. t. 20:32; 2. Tess. 3:5; Fil. 1:6; 1. Kor. 1:7 ff.). Tämä luottamus, jota apostoli julistaa myös kriisin hetkinä (Gal. 5:10), antaa hänelle järkkymättömän varmuuden julistaa täysin vapaasti (parresia) Jumalan sanaa (1. Tess. 2:2; Ap. t. 28:31). Jo se, että ensimmäiset opetuslapset olivat todistaneet niin suurella varmuudella, johtui siitä, että heidän luottamuksensa oli rukouksen kautta saanut siihen armon (Ap. t. 4:24–31).

Tämä järkkymätön luottamus, uskollisuuden ehto (Hepr. 3:14), antaa Kristuksen todistajille iloisen ja arvokkaan varmuuden (Hepr. 3:6); he tietävät, että heillä on pääsy armon valtaistuimelle (Hepr. 4:16), ja että tie on heille avoin Jeesuksen veren kautta (Hepr. 10:19); heidän rohkeudellaan ei ole mitään pelättävää (Hepr. 13:6); he tietävät, keneen ovat luottaneet (2. Tim. 1:12); mikään ei erota heitä Jumalan rakkaudesta (Room. 8:38 f.), joka on tullut heidän osakseen sen jälkeen, kun heidät on vanhurskautettu, ja joka tekee heistä arvokkaita ja lujia koettelemuksessa (Room. 5:1–5), niin että kaikki vaikuttaa heidän parhaakseen, sen he tietävät (Room. 8:28).

Luottamus, joka on uskollisuuden ehto, saa puolestaan uskollisuudelta vahvistuksen. Sillä rakkaus, jonka todisteena on kestävä uskollisuus (Joh. 15:10), antaa luottamukselle sen täyteyden. Vain niillä, jotka pysyvät rakkaudessa, on täysi varmuus tuomion päivänä ja Kristuksen tullessa, sillä täydellinen rakkaus karkottaa pelon (1. Joh. 2:28; 1. Joh. 4:16 ff.). Jo nyt he tietävät, että Jumala kuulee heidän rukouksensa ja vastaa niihin, ja että heidän nykyinen surunsa muuttuu iloksi, iloksi, jota kukaan ei voi riistää heiltä, sillä se on Jumalan Pojan iloa (Joh. 16:20 ff.; 17:13).

MFL

Katso myös: → Ahdistus 3 — beatitude AT I 2, II 2 — chair II 1 — crainte-de-dieu II — creation IV 2 — Pettymys — enfant I, II — esperance — fierte AT ; NT 2 — foi I — Häpeä I, II 1 — humilite II, III — incredulite I 2 — liberation-liberte III 3 — Vaino II — priere II 3 — providence — rocher I — Pelastus AT II ; NT II 3 — silence 2 — sommeil I 1 — soucis 2

LUVUT

Kun pyhissä kirjoissa kohdataan lukumäärää koskevia tietoja, on ensin varmistettava, onko ne välitetty täsmällisesti. Koska luvut kirjoitettiin muinoin kirjaimin, teksti on voinut vääristyä tai typistyä. Niinpä kohdassa 2. Sam. 24:13 joissakin lukutavoissa on luettu 2 (= 7), kun taas rinnakkaistekstissä 1. Aikak. 21:12 on luettu 3 (= 3). Kun tekstin oikeellisuus on varmistettu, on vielä kysyttävä, onko kyseinen luku tekijän tarkoituksen mukaan ymmärrettävä täsmällisen aritmeettisen arvonsa mukaisesti, likimääräisenä vai symbolisen merkityksensä kannalta. On nimittäin varmaa, etteivät muinaiset seemiläiset sivilisaatiot kiinnittäneet matemaattiseen tarkkuuteen yhtä paljon huomiota kuin meidän sivilisaatiomme; sitä vastoin niissä käytettiin runsaasti lukujen sovinnaisia ja symbolisia merkityksiä.

I. Likimääräisyydet ja sovinnaiset merkitykset.

1. ”Pyöreät” tai ”likimääräiset” luvut. Raamatussa siirrytään helposti lukujen sovinnaisiin käyttötapoihin, joita olisi virheellistä ymmärtää kirjaimellisesti. 2 voi merkitä ”muutamia” (4. Moos. 9:22), ja kaksinkertainen määrä ylenpalttisuutta (Jer. 16:18; Jes. 40:2; Jes. 6; Jes. 7; Sak. 9:12; Ilm. 18:6). 3 on luvun 3 likimääräinen ilmaus (1. Kun. 7:23); lisäksi eleen kolminkertainen toistaminen (1. Kun. 17:21) tai sanan toistaminen (Jer. 7:4) ilmaisee korostusta, painokkuutta, superlatiivien superlatiivia (Jes. 6:3). 4 ilmaisee maantieteellisen horisontin kokonaisuutta (edessä, takana, oikealla ja vasemmalla): neljä tuulta (Hes. 37:9; Jes. 11:12), paratiisin neljä virtaa (1. Moos. 2:10). 5:llä on muistisääntöön liittyvä merkitys (yhden käden sormet), joka voi olla joidenkin rituaalisäädösten taustalla (4. Moos. 7:17, 23, 29); mutta kohdassa 1. Moos. 43:34 se on pelkkä likimääräinen ilmaus (Benjaminin annos on viisi kertaa suurempi); kohdassa Luuk. 12:6 ”viisi varpusta kahdella assella”; kohdassa Matt. 10:29 sanotaan ”kaksi varpusta yhdellä assella”. 7 viittaa melko suureen määrään: Kain kostetaan seitsemän kertaa (1. Moos. 4:15), vanhurskas kaatuu päivässä seitsemän kertaa (Sananl. 24:16), Pietari haluaa antaa anteeksi seitsemän kertaa (Matt. 18:21), ja Jeesus ajaa Magdalan Mariasta ulos seitsemän pahaa henkeä (Mark. 16:9); mutta tällä luvulla on myös superlatiivinen muoto: Lemek kostetaan 77 kertaa (1. Moos. 4:24), ja Pietarin tulee antaa anteeksi 77 kertaa eli seitsemänkymmentä kertaa seitsemän kertaa (Matt. 18:22). 10:llä on muistisääntöön liittyvä merkitys (kymmenen sormea), mistä johtuu sen käyttö kymmenestä käskystä puhuttaessa (2. Moos. 34:28; 5. Moos. 4:13) tai Egyptin kymmenestä vitsauksesta (2. Moos. 7:14–12:29); tästä juontuu ajatus melko suuresta määrästä: Laban muutti Jaakobin palkkaa kymmenen kertaa (1. Moos. 31:7), ja Jobin ystävät solvasivat häntä kymmenen kertaa (Job 19:3). 12 on vuoden kuunkiertojen määrä, ja se viittaa siten ajatukseen täydestä vuosikierrosta: Salomon kaksitoista prefektuuria huolehtivat vuorotellen palatsin muonituksesta yhden kuukauden ajan (1. Kun. 4:7–5:5); on oletettu, että Israelin kahdentoista heimon määrä liittyi yhteisen pyhäkön jumalanpalvelustehtäviin vuoden kahdentoista kuukauden aikana. 40 tarkoittaa sovinnaisesti sukupolven vuosien määrää: erämaavaelluksen 40 vuotta (4. Moos. 14:34); 40 vuotta rauhaa Israelissa jokaisen tuomarien toimeenpaneman vapautuksen jälkeen (Tuom. 3:11, 30; Tuom. 5:31 jne.); Daavidin 40 vuoden hallituskausi (2. Sam. 5:4). Tästä juontuu ajatus melko pitkästä ajanjaksosta, jonka tarkkaa kestoa ei tunneta: vedenpaisumuksen 40 päivää ja 40 yötä (1. Moos. 7:4), Mooseksen oleskelu Siinailla (2. Moos. 24:18); mutta Elian 40 päivän matka (1. Kun. 19:8) ja Kristuksen paasto (Mark. 1:13) kuvaavat symbolisesti Israelin 40 vuotta erämaassa. Mainittakoon myös vastaavat käyttötavat lukujen 60 ja 80 (Laul. 6:8) sekä 100 kohdalla (3. Moos. 26:8; Saarn. 6:3; kohdan Matt. 19:29 satakertainen määrä), kun taas kohdan 4. Moos. 11:16, 24 seitsemänkymmentä vanhinta viittaavat luvun 7 sovinnaiseen käyttöön (vrt. Luuk. 10:1). Samoin jotkin luvun 70 käyttötavat (10 kertaa 7) liittyvät ”viikon” ja sapatin symboliikkaan (Jer. 25:11; 2. Aikak. 36:21; Dan. 9:2). Luku 1000 viittaa huomattavaan määrään: Jumala osoittaa armoa tuhannelle sukupolvelle (2. Moos. 20:6; vrt. 2. Moos. 32:18); hänelle tuhat vuotta on kuin yksi päivä (Ps. 90:4), ja yksi päivä hänen luonaan on parempi kuin tuhat muualla (Ps. 84:11). Samaa lukua käytetään kuitenkin myös heimojen sisäisten osastojen ilmaisemiseen, ja ”tuhatkunta” jaetaan itsekin sovinnaisesti satoihin, viidenkymmenen ryhmiin ja kymmeniin (2. Moos. 18:21). Tätä suurempi myriadi (10 000) tarkoittaa tarunomaista määrää (3. Moos. 26:8). Joka tapauksessa näillä suurilla luvuilla on hyperbolinen merkitys, joka käy ilmi esimerkiksi kohdista 1. Moos. 24:60 ja 1. Sam. 18:7.

2. Omaperäinen keino painotuksen ilmaisemiseen. Keinona on korostaa lukua lisäämällä sen jälkeen sitä suurempi luku: ”Jumala on kerran puhunut, kahdesti olen kuullut” (Ps. 62:12). Näin esiintyy 1 + 2 (Jer. 3:14; Job 40:5); 2 + 3 (Hoos. 6:2; Job 33:29; Sir. 23:16); 3 + 4 (Aam. 1–2; Sananl. 30:15–33; Sir. 26:5; vrt. Vergiliuksen *beati*-neliriviä); 4 + 5 (Jes. 17:6); 5 + 6 (2. Kun. 13:19); 6 + 7 (Sananl. 6:16; Job 5:19); 7 + 8 (Miika 5:4; Saarn. 11:2); 9 + 10 (Sir. 25:7). Näemme, että tämä keino on viisaiden keskuudessa yleinen, useimmiten numeerisen *masalin* muodossa: kyseessä on kuvallinen esitys, jossa tätä ilmaisutapaa käytetään järjestelmällisesti.

II. Symboliset merkitykset.

1. Symboliset käyttötavat. Luku neljä, kosmisen kokonaisuuden luku (joka on vielä taustalla ”neljässä elävässä olennossa” (Hes. 1:5 ff.; Ilm. 4:6)), alkaa merkitä kaikkea, jolla on täyteyden luonne: neljä jokea (Hes. 14:2; Hes. 4); neljä eläintä (Hes. 1:6; Hes. 6:20 ff.) (ja kahdeksan; Matt. 5:1–10).

Seitsemän merkitsee perinteisesti kokonaista sarjaa: seitsemän verellä vihmomista (3. Moos. 4:6, 17; 3. Moos. 8:11; 3. Moos. 14:7; 4. Moos. 19:4; 2. Kun. 5:10), seitsemän eläimen uhraaminen (4. Moos. 28:11; Hes. 45:23; Job 42:8; 2. Aikak. 29:21). Se liittyy mielellään pyhitettyihin esineisiin: seitsemän enkeliä (Tob. 12:15), seitsemän silmää kivessä (Sak. 3:9). Ennen kaikkea se on viikonpäivien luku ja luonnehtii sapattia, pyhää päivää ennen muita (1. Moos. 2:2). Tästä johtuvat kohdan Dan. 9:2, 24 apokalyptiset pohdinnat, joissa 70 vuosiviikkoa (10 riemuvuotta, kukin 7 kertaa 7 vuotta) johtavat pelastuksen päivään todellisesta aikajärjestyksestä riippumatta. Täydellisyyden lukuna, joka jakautuu osiin 3 + 4, seitsemän esiintyy tässä ominaisuudessa profeetallisissa näyissä (Jes. 30:26; Sak. 4:2) ja ennen kaikkea apokalyptisissa näyissä (Ilm. 1:12, 16; Ilm. 3:1; Ilm. 4:5; Ilm. 5:1, 6; Ilm. 8:2; Ilm. 10:3; Ilm. 15:1; Ilm. 17:9). Mainitaan myös sen puolikas, 3 1/2 (Dan. 7:25; Dan. 8:14; Dan. 9:27; Dan. 12:7, 11; Ilm. 11:2, 3; Ilm. 12:6, 14; Ilm. 13:5). Vastakohtana kuusi (7–1) on puutteellisen täydellisyyden tyyppi (Ilm. 13:18: 666).

Luku 12 on 12 heimon lukuna myös täydellinen luku, jota sovelletaan symbolisesti Jumalan kansaan. Siksi sitä käytetään merkitsevästi Jeesuksen 12 apostolin kohdalla: he hallitsevat uuden Israelin 12 heimoa (Matt. 19:28 rinnakk.). Ilmestyskirjan uudessa Jerusalemissa on niin ikään 12 porttia, joihin on kaiverrettu 12 heimon nimet (Ilm. 21:12), sekä 12 perustusta, joissa on 12 apostolin nimet (Ilm. 21:14). Samoin pelastettu kansa on lukumäärältään 144 000, 12 000 kustakin Israelin heimosta (Ilm. 7:4–8). Mutta Naista (uuden ihmiskunnan toista symbolia) kruunaavat 12 tähteä saattavat viitata 12 eläinradan tähdistöön (Ilm. 12:1).

2. Gematriat. Gematrialla (kreikan gematria-sanan vääristymällä) tarkoitetaan muinaisten suosimaa menetelmää, jossa tietty luku ilmaisee ihmisen tai esineen, koska nimen muodostavien kirjainten lukuarvo vastaa kyseistä lukua. Raamatussa on siitä muutamia varmoja esimerkkejä.

Abrahamin 318 kannattajaa (1. Moos. 14:14) vastaa luultavasti Abrahamin taloudenhoitajan Elieserin nimen lukua: ’ + L + Y + ‘ + Z + R = 1 + 30 + 10 + 70 + 7 + 200 = 318. On myös ehdotettu, että Jeesuksen sukuluettelon (Matt. 1) 3 × 14 sukupolvessa olisi Daavidin nimen gematria (DWD = 4 + 6 + 4 = 14), jonka taustalla oletetaan olevan luvun 7 symbolinen käyttö (14 = 7 × 2). Jeesusta kutsuttaisiin näin ”kolminkertaiseksi Daavidiksi” (selvästi daavidilaiseksi ja Messiaaksi). Pedon luvun (666) tapauksessa asia on varma (Ilm. 13:18), vaikka laskennan perusteesta voidaan kiistellä. Pyhä Irenaeus ajatteli jo nimeä LATEINOS (30 + 1 + 300 + 5 + 10 + 50 + 70 + 200), jolla tarkoitettiin Rooman valtakuntaa. Nykyisin useimmiten katsotaan, että kyseessä on keisari Nero hänen hepreankielisen nimensä NRWN QSR (50 + 200 + 6 + 50 + 100 + 60 + 200) perusteella. Joka tapauksessa luvun 6 symboliikka kietoutuu tähän salattuun nimitykseen.

III. Päätelmä.

Useat Raamatun luvut on selitettävä symbolisten lukuarvojen ja gematrian yhdistelmällä; hyvin usein niiden avain on kuitenkin kadonnut meiltä, ja sitä on erittäin vaikea löytää uudelleen. Niinpä vedenpaisumusta edeltäneiden patriarkkojen tarunhohtoisilla elini’illä (jotka ovat tosin vaatimattomia verrattuna Mesopotamian legendoissa esiintyviin) on luultavasti jokin merkitys; se näyttää kuitenkin olevan löydettävissä lähinnä Henokista, sarjan ainoasta vanhurskaasta, joka eli 365 vuotta, täydellisen aurinkovuoden pituisen ajan. Ehkä sama pätee Israelin esi-isien elinikään, väestönlaskentojen yhteissummaan (4. Moos. 1:46), 38 vuoteen (Joh. 5:5) ja 153 suureen kalaan (Joh. 21:11; ehkä kyseessä on luvun 17 kolmioluku: 1 + 2 + 3 … + 17 = 153) ja niin edelleen. Joka tapauksessa on varmaa, ettei pyhissä kirjoissa mainittuja lukuja pidä aina ottaa kirjaimellisesti. Niiden merkityksen ymmärtämiseksi on aina otettava huomioon kertojien tarkoitus: pyrkivätkö he antamaan täsmällisiä lukuja, likimääräisiä lukuja, joiden mahdollinen liioittelu on hyperbolaa, vai symboleja, jotka ulottuvat puhtaan aritmetiikan ulkopuolelle? Historiallisissa kirjoissa taistelijoiden tai vankien määrä on hyvin usein liioiteltu (vrt. 2. Moos. 12:37), mutta tämä kuuluu lajityypin käytäntöihin, ja pyhän kirjoittajan väitettä on tulkittava tämän käytännön mukaisesti, sen aritmeettisesta sisällöstä riippumatta, joka on enemmän tai vähemmän sovinnainen. Samoin silloin, kun symboliikkaa esiintyy, kirjoittajia kiinnostaa ennen kaikkea symbolien merkitys.

Siksi kussakin yksittäistapauksessa on selvitettävä, mistä on kyse: näin voidaan välttää joko ajautumasta hillitsemättömään symboliseen tulkintaan, jäykistämästä väitteitä, jotka on ymmärrettävä joustavasti, tai lopulta tyhjentämästä tekstin antamia tietoja niiden sisällöstä. On muistettava, että lukuarvonsa lisäksi luvut ilmaisevat varsin usein aivan toisenlaisia käsitteitä, jotka nykyajan lukijoilta jäävät usein tavoittamatta.

JAF & PG

Katso myös: ⟶ mystere AT 2 a — semaine I — temps AT II 1, III 3

LÄHETTÄÄ

Katso: ⟶ Apostolit — mediateur — Lähetystyö / Missio

LÄHETYSTYÖ / MISSIO

Ajatus jumalallisesta lähetystehtävästä ei ole täysin vieras ei-kristillisille uskonnoille. Puhumatta Muhammedista, ”Jumalan lähettiläästä”, joka väittää jatkavansa Raamatun profeettojen työtä, se esiintyy jossain määrin kreikkalaisessa pakanuudessa. Epiktetos pitää itseään ”jumalien lähettiläänä, tarkastajana ja airuena”, ”jumalan lähettämänä esikuvaksi”: elvyttääkseen ihmisissä heidän sisällään olevan jumalallisen kipinän opetuksellaan ja todistuksellaan hän katsoo saaneensa tehtävän taivaasta. Samoin hermetismissä vihityn tehtävänä on ryhtyä ”niiden oppaaksi, jotka ovat siihen arvollisia, jotta Jumala pelastaisi hänen välityksellään ihmissuvun”. Raamatullisessa ilmoituksessa lähetystehtävän ajatusta määrittävät kuitenkin aivan toisenlaiset tekijät. Se liittyy kokonaan pelastushistoriaan. Siihen sisältyy Jumalan myönteinen kutsu, joka ilmaistaan selvästi kussakin yksittäistapauksessa. Se koskee yhtä lailla yhteisöjä kuin yksilöitä. Se liittyy ennaltamääräyksen ja kutsumuksen ajatuksiin, ja ilmenee sanastossa, joka keskittyy verbin ”lähettää” ympärille.

VT. VT.

I. Jumalan lähettämät.

1 Juuri profeettojen tapauksessa (vrt. Jer. 7:25) — joista Mooses on ensimmäinen — jumalallinen lähetystehtävä käy parhaiten havainnollisesti ilmi. ”Minä lähetän sinut…”; tämä sana on jokaisen profeetallisen kutsumuksen ytimessä (2. Moos. 3:10; Jer. 7:7; Hes. 2:3; Hes. 3:4 f.). Jumalan kutsuun jokainen vastaa oman luonteensa mukaisesti: Jesaja tarjoutuu (”Tässä minä olen, lähetä minut”, Jes. 6:8); Jeremia esittää vastaväitteitä (Jer. 1:6); Mooses haluaa merkkejä, jotka vahvistaisivat hänen lähetystehtävänsä (2. Moos. 3:11 ff.), yrittää torjua sen (2. Moos. 4:13) ja valittaa siitä katkerasti (2. Moos. 5:22). Lopulta kaikki kuitenkin tottelevat (vrt. Aam. 7:14 f.) — lukuun ottamatta Joonan tapausta (Joona 1:1 ff.): hän kieltäytyy yleismaailmallisesta lähetystehtävästään ja pahentuu kansojen pelastuksesta. Tietoisuus Jumalalta saadusta henkilökohtaisesta lähetystehtävästä on todellisen profeetan olennainen tuntomerkki. Se erottaa hänet niistä, jotka sanovat: ”Jumalan sana!”, vaikka Jumala ei ole lähettänyt heitä; tällaisia ovat väärät profeetat, joita vastaan Jeremia taistelee (Jer. 14:14 f.; Jer. 23:21; Jer. 28:15; Jer. 29:9). Laajemmassa merkityksessä voidaan jumalallisesta lähetystehtävästä puhua myös kaikkien niiden kohdalla, joilla on kaitselmuksellinen tehtävä Jumalan kansan historiassa; mutta tällaisten lähetystehtävien olemassaolon tunnustamiseen tarvitaan profeetan todistus.

2 Kaikki Jumalan lähettämien lähettiläiden lähetystehtävät liittyvät pelastuksen suunnitelmaan. Useimmat niistä liittyvät suoraan Israelin kansaan. Tämä jättää kuitenkin tilaa suurelle moninaisuudelle. Profeetat lähetetään kääntämään sydämiä, julistamaan rangaistuksia tai antamaan lupauksia: heidän tehtävänsä liittyy läheisesti Jumalan sanaan, jota heidän on määrä tuoda ihmisille. Toiset lähetystehtävät koskevat välittömämmin Israelin historiallista kohtaloa: Joosef lähetetään valmistamaan Jaakobin poikien vastaanottoa Egyptissä (1. Moos. 45:5), ja Mooses, jotta hän johdattaisi Israelin sieltä pois (2. Moos. 3:7, 16; Ps. 105:26). Sama koskee kaikkia Jumalan kansan johtajia ja vapauttajia: Joosuaa, tuomareita, Daavidia, pakkosiirtolaisuuden jälkeisen juutalaisuuden jälleenrakentajia, makkabilaiskapinan johtajia… Vaikka pyhät historiankirjoittajat eivät heidän kohdallaan puhu nimenomaisesti lähetystehtävästä, he pitävät heitä ilmeisesti Jumalan lähettäminä, joiden avulla pelastussuunnitelma on edennyt kohti päämääräänsä. Tässä suhteessa myös pakanakansat voivat näytellä kaitselmuksellista osaa: Assyria lähetetään rankaisemaan uskottomaksi käynyttä Israelia (Jes. 10:6), ja Kyyros kukistamaan Babylonin ja vapauttamaan juutalaiset (Jes. 43:14; Jes. 48:14 f.). Pyhä historia rakentuu kaikkien näiden erityisten lähetystehtävien lomittuessa toisiinsa ja palvellessa samaa päämäärää.

II. Israelin lähetystehtävä.

1 Onko puhuttava myös Israelin kansan lähetystehtävästä? Kyllä, jos ajatellaan lähetystehtävän ja kutsumuksen välistä läheistä yhteyttä, joka aina vallitsee. Israelin kutsumus määrittää sen lähetystehtävän Jumalan suunnitelmassa. Kaikista kansoista valittuna se on pyhitetty kansa, pappiskansa, jonka tehtävänä on palvella Jahvea (2. Moos. 19:5 f.). Ei sanota, että se hoitaisi tätä tehtävää muiden kansojen puolesta. Ilmoituksen edetessä profeetalliset ennussanat kuitenkin alkavat nähdä ajan, jolloin kaikki kansat liittyvät siihen osallistuakseen ainoan Jumalan jumalanpalvelukseen (vrt. Jes. 2:1 ff.; Jes. 19:21–25; Jes. 45:20–25; Jes. 60). Israelia siis kutsutaan koko ihmiskunnan majakaksi. Samoin, jos se on pelastussuunnitelman haltija, sen tehtävänä on saattaa muut kansat osallisiksi siitä: jo Abrahamin kutsumuksessa ajatus oli idullaan (1. Moos. 12:3); se täsmentyy sitä mukaa kuin ilmoitus paljastaa paremmin Jumalan tarkoitusperiä.

2 Pakkosiirtolaisuudesta lähtien käy selvästi ilmi, että Israel on tullut tietoiseksi tästä lähetystehtävästä. Se tietää olevansa Jahven palvelija, jonka hän on lähettänyt sanansaattajaksi (Jes. 41:9). Pakanakansojen edessä se on Jahven todistaja, jonka tehtävänä on tehdä hänet tunnetuksi ainoana Jumalana (Jes. 43:10, 12; Jes. 44:8) ja välittää maailmalle Lain katoamatonta valoa (Viis. 18:4). Kansallinen kutsumus johtaa tässä uskonnolliseen universalismiin. Tarkoituksena ei ole hallita pakanakansoja (Ps. 47:4), vaan käännyttää ne. Niinpä Jumalan kansa avautuu käännynnäisille (Jes. 56:3, 6 f.). Sen inspiroitua kirjallisuutta läpäisee uusi henki: Jonan kirjassa tarkastellaan profeetallista

lähetystehtävää, jonka hyödynsaajina ovat pakanat, ja Sananlaskujen kirjassa jumalallisen Viisauden lähettiläät kutsuvat ilmeisesti kaikkia ihmisiä hänen juhla-aterialleen (Sananl. 9:3 ff.). Israel pyrkii lopulta muodostumaan lähetystyötä tekeväksi kansaksi, erityisesti Aleksandrian ympäristössä, jossa sen pyhät kirjat käännetään kreikaksi.

III. Uuden testamentin esivaiheet.

1 Jumalallisen lähetystehtävän teema esiintyy jälleen profeetallisessa eskatologiassa, joka valmistaa nimenomaisesti UT:tä varten. Jahven palvelijan lähetystehtävä: Jahve nimeää hänet ”kansan liitoksi ja kansojen valoksi” (Jes. 42:6 f.; Jes. 49:5 f.). Salaperäisen Profeetan lähetystehtävä: Jahve lähettää hänet ”viemään hyvää sanomaa köyhille” (Jes. 61:1 f.). Arvoituksellisen sanansaattajan lähetystehtävä: hän raivaa tien Jumalan edellä (Mal. 3:1); samoin uuden Elian (Mal. 3:23). Kääntyneiden pakanoiden lähetystehtävä: he menevät ilmoittamaan Jahven kirkkaudesta heimoveljilleen (Jes. 66:18 f.). UT osoittaa, kuinka nämä kirjoitukset on täytettävä.

2 Lopuksi Jumalan Sanan, Viisauden ja Hengen teologia tuo yllättävällä tavalla esiin nämä jumalalliset todellisuudet eikä epäröi puhua niiden lähetystehtävästä: Jumala lähettää Sanansa toteuttamaan täällä maan päällä tahtonsa (Jes. 55:11; Ps. 107:20; Ps. 147:15; Viis. 18:14 ff.); hän lähettää Viisautensa avuksi ihmiselle tämän työssä (Viis. 9:10); hän lähettää Henkensä uudistamaan maan kasvot (Ps. 104:30; vrt. Hes. 37:9 f.) ja tekemään tahtonsa tunnetuksi ihmisille (Viis. 9:17). Nämä ilmaukset ennakoivat myös UT:tä, sillä se ottaa ne uudelleen käyttöön selittäessään Jumalan Pojan, joka on hänen Sanansa ja Viisautensa, lähetystehtävää sekä hänen Pyhän Henkensä tehtävää Kirkossa.

UT. UT.

I. Jumalan Pojan missio.

1 1. Johannes Kastajan, viimeisen ja suurimman profeetoista, Malakian ennustaman Jumalan sanansaattajan ja uuden Elian, jälkeen (Matt. 11:9–14) Jeesus Kristus esittäytyy ihmisille Jumalan varsinaisena lähettiläänä, hänestä Jesajan kirjassa puhuttuna (Luuk. 4:17–27; vrt. Jes. 61:1 f.). Murhaajien viinitarhurien vertaus korostaa hänen lähetystehtävänsä jatkuvuutta profeettojen tehtävän kanssa mutta tuo samalla esiin näiden kahden tapauksen perustavan eron: lähetettyään palvelijansa perheenisäntä lähettää lopulta Poikansa (Mark. 12:2–8 rinnakk.). Siksi ottamalla hänet vastaan tai torjumalla hänet otetaan vastaan tai torjutaan hänet lähettänyt (Luuk. 9:48; Luuk. 10:16 rinnakk.), toisin sanoen Isä itse, joka on antanut kaiken hänen käsiinsä (Matt. 11:27). Tämä tietoisuus jumalallisesta lähetystehtävästä, joka antaa aavistaa Pojan ja Isän salaperäisiä suhteita, ilmaistaan luonteenomaisissa lauseissa: ”Minut on lähetetty…”, ”Olen tullut…”, ”Ihmisen Poika on tullut…” julistamaan evankeliumia (Mark. 1:38 rinnakk.), täyttämään Lain ja profeettojen sanat (Matt. 5:17), tuomaan tulen maan päälle (Luuk. 12:49), tuomaan rauhan sijasta miekan (Matt. 10:34 rinnakk.), kutsumaan vanhurskaiden sijasta syntisiä (Mark. 2:17 rinnakk.), etsimään ja pelastamaan kadonneen (Luuk. 19:10), palvelemaan ja antamaan henkensä lunnaiksi (Mark. 10:45 rinnakk.). Kaikki Jeesuksen toteuttaman lunastustyön puolet liittyvät näin lähetystehtävään, jonka hän on saanut Isältä, evankeliumin julistamisesta ristin uhriin asti. Isän suunnitelmassa tällä lähetystehtävällä on kuitenkin rajallinen ulottuvuus: Jeesus lähetettiin vain Israelin huoneen kadonneiden lampaiden luo (Matt. 15:24). Kääntymällä niiden on itse tultava tietoisiksi Israelin kaitselmuksellisesta tehtävästä: todistaa Jumalasta ja hänen Valtakunnastaan kaikille maailman kansoille.

2 Johanneksen evankeliumissa Pojan lähettäminen Isän toimesta toistuu kertosäkeen tavoin kaikkien puheiden käänteissä (40 kertaa, esim. 3:17; 10:36; 17:18). Jeesuksen ainoa halu onkin ”tehdä hänen tahtonsa, joka on hänet lähettänyt” (4:34; 6:38 ff.), toteuttaa hänen tekonsa (9:4) ja sanoa, mitä hän on oppinut häneltä (8:26). Heidän välillään vallitsee sellainen elämän ykseys (6:57; 8:16.29), että Jeesukseen kohdistuva asenne merkitsee kannan ottamista itse Jumalaan (5:23; 12:44 f.; 14:24; 15:21–24). Kärsimyksessään, työnsä täyttymyksessä, Jeesus näkee paluunsa hänen luokseen, joka on hänet lähettänyt (7:33; 16:5; vrt. 17:11). Usko, jota hän ihmisiltä pyytää, on uskoa hänen lähetystehtäväänsä (11:42; 17:8.21.23.25); tämä merkitsee samalla uskoa Poikaan lähetettynä (6:29) ja Isään, joka hänet lähettää (5:24; 17:3). Pojan maanpäällisen lähetystehtävän kautta ihmisille on siis ilmoitettu olennainen puoli Jumalan sisäisestä salaisuudesta: Ainoa (5. Moos. 6:4; vrt. Joh. 17:3) on Poikansa lähettäessään ilmoittanut itsensä Isänä.

3 Ei siis ole ihme, että apostolisissa kirjoituksissa annetaan keskeinen asema tälle Pojan lähetystehtävälle. Jumala lähetti Poikansa ajan täyttyessä lunastaakseen meidät ja suodakseen meille lapseuden (Gal. 4:4; vrt. Room. 8:15). Jumala lähetti Poikansa maailmaan Pelastajana, sovitusuhrina syntiemme tähden, jotta eläisimme hänen kauttaan: tämä on korkein osoitus hänen rakkaudestaan meitä kohtaan (1. Joh. 4:9, 14). Näin Jeesus on Lähetetty vailla vertaa (Joh. 9:7), uskontunnustuksemme apostoli (Hepr. 3:1).

II. Pojan lähettämät.

1 Jeesuksen lähetystehtävä jatkuu hänen omien lähettiläidensä, kahdentoista apostolin, välityksellä; juuri tästä syystä heitä kutsutaan apostoleiksi. Elinaikanaan Jeesus lähettää heidät jo edellään (Luuk. 10:1) saarnaamaan evankeliumia ja parantamaan (Luuk. 9:1 f. rinnakk.), mikä on hänen oman lähetystehtävänsä kohde. He ovat Herran sadonkorjuuseen lähettämiä työmiehiä (Matt. 9:38 rinnakk.; vrt. Joh. 4:38); he ovat kuninkaan lähettämiä palvelijoita,

joiden tehtävänä on ilmoittaa hänen Poikansa häistä (Matt. 22:3 rinnakk.). Heidän ei pidä elätellä harhakuvitelmia siitä, mikä kohtalo heitä odottaa: ”Lähetetty ei ole suurempi kuin lähettäjänsä” (Joh. 13:16); niin kuin Mestaria on kohdeltu, niin kohdellaan palvelijoitakin (Matt. 10:24). Jeesus lähettää heidät ”kuin lampaat susien keskelle” (Matt. 10:16 rinnakk.). Hän tietää, että ”turmeltunut sukupolvi” vainoaa hänen lähettämiään ja surmaa heidät (Matt. 23:34 rinnakk.). Mutta se, mitä heille tehdään, tehdään hänelle itselleen ja lopulta Isälle: ”Joka kuuntelee teitä, kuuntelee minua; joka hylkää teidät, hylkää minut, ja joka hylkää minut, hylkää hänet, joka on minut lähettänyt” (Luuk. 10:16); ”Joka ottaa teidät vastaan, ottaa minut vastaan, ja joka ottaa minut vastaan, ottaa vastaan hänet, joka on minut lähettänyt” (Joh. 13:20). Apostolien lähetystehtävä liittyykin mitä läheisimmin Jeesuksen lähetystehtävään: ”Niin kuin Isäni on lähettänyt minut, niin lähetän minäkin teidät” (Joh. 20:21). Tämä sana valaisee syvällisesti sitä, mitä merkitsee kahdentoista lopullinen lähettäminen ylösnousseen Kristuksen ilmestyessä heille: ”Menkää!” He lähtevät siis julistamaan evankeliumia (Mark. 16:15), tekemään kaikista kansoista opetuslapsia (Matt. 28:19) ja kantamaan kaikkialle todistusta (Ap. t. 1:8). Näin Pojan lähetystehtävä tavoittaa todella kaikki ihmiset hänen apostoliensa ja Kirkkonsa lähetystehtävän välityksellä.

2 Juuri näin Apostolien teot ymmärtävät asian kertoessaan Paavalin kutsumuksesta. Ylösnoussut Kristus sanoo valitsemalleen välikappaleelle: ”Mene! Minä lähetän sinut kauas, kansojen luo” (Ap. t. 22:21) — ja tämä pakanoiden luo suuntautuva lähetystehtävä liittyy täsmälleen samaan linjaan kuin Jahven palvelija (Ap. t. 26:17; vrt. Jes. 42:7, 16). Palvelija tuli Jeesuksen persoonassa, ja Jeesuksen lähettämät vievät kaikille kansoille pelastuksen sanoman, jonka hän itse oli ilmoittanut ainoastaan ”Israelin huoneen kadonneille lampaille” (Matt. 15:24). Paavali vetoaa aina tähän Damaskoksen tiellä saamaansa lähetystehtävään perustellakseen apostolin arvonimensä (1. Kor. 15:8 f.; Gal. 1:1, 12). Varmana sen yleismaailmallisesta ulottuvuudesta hän vie evankeliumin pakanoille saadakseen heidät uskon kuuliaisuuteen (Room. 1:5), ja hän ylistää kaikkien evankeliumin sanansaattajien lähetystehtävää (Room. 10:14 f.): eikö juuri sen ansiosta synny ihmisten sydämeen usko Kristuksen sanaan (Room. 10:17)? Apostolien henkilökohtaisen lähetystehtävän lisäksi koko Kirkko liittyy näin lähetystehtävässään Pojan lähetystehtävään.

III. Pyhän Hengen missio.

1 Tämän lähetystehtävän täyttämiseksi apostolit ja evankeliumin julistajat eivät jää oman voimansa varaan, vaan he täyttävät tehtävänsä Pyhän Hengen voimalla. Hengen täsmällistä tehtävää määriteltäessä on kuitenkin vielä puhuttava missiosta sanan vahvimmassa merkityksessä. Viitaten hänen tulevaan tulemiseensa Jeesus täsmensi viimeisen aterian jälkeen pitämässään puheessa: ” Puolustaja, Pyhä Henki, jonka Isä lähettää minun nimessäni, opettaa teille kaiken” (Joh. 14:26); ”Kun Puolustaja tulee, hänet minä lähetän teille Isän luota, ja hän todistaa minusta” (Joh. 15:26; vrt. Joh. 16:7). Isä ja Poika siis toimivat yhdessä lähettäessään Hengen. Luukas painottaa Kristuksen toimintaa; Isän osana on ennen kaikkea hänen antamansa lupaus, kuten Kirjoitusten todistus osoittaa: ”Minä lähetän teidän päällenne”, Jeesus sanoo, ”sen, minkä Isäni on teille luvannut” (Luuk. 24:49; vrt. Ap. t. 1:4; Hes. 36:27; Joel 3:1 f.).

2 Tällainen onkin Helluntain merkitys: se on tämän Hengen mission alkuvaiheen ilmentymä, ja tämä missio kestää yhtä kauan kuin Kirkko. Henki tekee kahdestatoista Jeesuksen todistajat (Ap. t. 1:8). Henki annetaan heille, jotta he täyttäisivät tehtävänsä lähetettyinä (Joh. 20:21 f.). Hänessä he tästä lähtien saarnaavat evankeliumia (1. Piet. 1:12), samoin kuin kaikkien aikojen saarnaajat. Hengen missio kuuluu näin itse Kirkon salaisuuteen silloin, kun Kirkko julistaa sanaa täyttääkseen lähetystehtävänsä. Se on myös ihmisten pyhittymisen lähde. Sillä jos he kasteessa saavat osakseen lapseksi ottamisen, se johtuu siitä, että Jumala lähettää heidän sydämiinsä Poikansa Hengen, joka huutaa: ”Abba! Isä!” (Gal. 4:6). Näin Hengen missiosta tulee kristillisen kokemuksen kohde. Näin päättyy Jumalan salaisuuden ilmoitus: Pojan, Jumalan Sanan ja Viisauden, jälkeen Henki on puolestaan ilmoittanut itsensä jumalallisena persoonana astumalla ihmisten historiaan ja muuttamalla heitä sisäisesti Jumalan Pojan kuvan mukaisiksi.

J P & P G

Katso myös: → Apostolit — Kristuksen ilmestymiset 2, 4 c. 5,7 — Auktoriteetti NT II 1 — Juosta — eglise III 2 b c — election AT I 3 c — enseigner NT II 1 — epreuve-tentation NT — imposition-des-mains NT 2 — mediateur O — nations AT IV 2 e; NT — parole-de-dieu AT VI 1 — Helluntai II 2 e — Pyhä Pietari I 3 — Saarnata II 2 a — prophete — soucis I — temoignage — visite NT 2 — vocation I, II — volonte-de-dieu NT I 2

LÄHIMMÄINEN

VT.

Sana ”lähimmäinen”, joka vastaa melko tarkasti kreikan sanaa plesion, vastaa epätäydellisesti sen taustalla olevaa heprean sanaa rea. Sitä ei pidä sekoittaa sanaan ”veli”, vaikka se usein vastaakin sitä. Etymologisesti sana ilmaisee ajatuksen liittymisestä jonkun seuraan, hänen joukkoonsa astumisesta. Toisin kuin veli, johon meitä yhdistää luonnollinen suhde, lähimmäinen ei kuulu isän perheeseen; jos veljeni on toinen minä itse, lähimmäiseni on joku muu kuin minä, toinen, joka voi jäädä minulle vieraaksi mutta josta voi tulla myös veli. Näin kahden ihmisen välille voi syntyä side joko ohimenevästi (3. Moos. 19:33, 18) tai pysyvästi ja henkilökohtaisesti ystävyyden (5. Moos. 13:7), rakkauden (Jer. 3:1, 20; Laul. 1:9, 15) tai toveruuden (Job 30:29) perusteella.

Vanhoissa lakikokoelmissa ei puhuttu ”veljestä” vaan ”toisesta ihmisestä” (esim. 2. Moos. 20:16 f.): vaikka laki näin avautui periaatteessa universalismille, sen näköpiiri ei juurikaan ulottunut Israelin kansan ulkopuolelle. Myöhemmin, kun valinnan merkitys tiedostettiin selvemmin, Deuteronomium ja pyhyyslaki samastavat ”toisen” ja ”veljen” (3. Moos. 19:16 ff.) ja tarkoittavat tällä vain israelilaisia (3. Moos. 17:3). Kyse ei ole lähimmäisenrakkauden kaventamisesta vain ”veljiin” kohdistuvaksi rakkaudeksi; päinvastoin näissä teksteissä halutaan laajentaa rakkauden käskyä rinnastamalla Israeliin maassa asuva muukalainen (3. Moos. 17:8, 10, 13; 3. Moos. 19:34).

Pakkosiirtolaisuuden jälkeen alkaa näkyä kaksi vastakkaista suuntausta. Yhtäältä ”läheisten” piiri kapenee, ja rakastamisen velvollisuus koskee vain israelilaista tai ympärileikattua käännynnäistä. Toisaalta, kun Septuaginta kääntää heprean sanan rea kreikan sanalla plesion, se erottaa ”toisen” ”veljestä”. Rakastettava lähimmäinen on toinen ihminen, olipa hän veli tai ei. Heti kun kaksi ihmistä kohtaa, he ovat toisilleen ”lähimmäisiä” riippumatta sukulaisuussuhteistaan tai siitä, mitä he ajattelevat toisistaan.

UT.

Kun kirjanoppinut kysyi Jeesukselta: ”Kuka on minun lähimmäiseni?” (Luuk. 10:29), hän luultavasti samasti lähimmäisen yhä ”veljeensä”, Israelin kansan jäseneen. Jeesus muuttaa lähimmäisen käsitteen lopullisesti.

Ensiksi hän vahvistaa rakkauden käskyn: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.” Se kokoaa itseensä muut käskyt, ja lisäksi se liittyy erottamattomasti Jumalan rakastamisen käskyyn (Matt. 22:34–40 rinnakk.). Jeesuksen jälkeen Paavali julistaa juhlallisesti, että tämä käsky ”täyttää koko lain” (Gal. 5:14), että se on muiden käskyjen ”summa” (Room. 13:8 ff.), ja Jaakob nimittää sitä ”kuninkaalliseksi laiksi” (Jaak. 2:8).

Seuraavaksi Jeesus tekee käskystä yleismaailmallisen: meidän tulee rakastaa vastustajiamme, ei ainoastaan ystäviämme (Matt. 5:43–48). Tämä edellyttää, että sydämestä on raivattu pois kaikki esteet, niin että rakkaus voi ulottua itse viholliseenkin.

Lopuksi Jeesus siirtyy käytännön sovelluksiin laupiaan samarialaisen vertauksessa (Luuk. 10:29–37). Minä en päätä, kuka on lähimmäiseni. Hädässä oleva ihminen, vaikka hän olisi viholliseni, kutsuu minua tulemaan lähimmäisekseen. Näin yleismaailmallinen rakkaus säilyttää konkreettisen luonteensa: se tulee näkyviin suhteessa jokaiseen ihmiseen, jonka Jumala asettaa tielleni.

XLD

Katso myös: → Ystävä — Rakkaus II — Almu NT 3a — frere — Vieraanvaraisuus — Laupeus — vengeance 2 a

LÄHTÖ

Katso: → Jäähyväiset — Taivaaseenastuminen II 4 — chemin — exode — Lähetystyö / Missio AT I ; NT II — vocation I

MAA

Ihmisen elämä riippuu kokonaan maan kätkemistä rikkauksista ja sen maaperän hedelmällisyydestä: maa on hänen elämänsä kaitselmuksen suoma ympäristö: ”Taivaat kuuluvat Jahvelle, mutta maan hän on antanut Aadamin pojille” (Ps. 115:16). Maa ei kuitenkaan ole vain ihmisen elämän ympäristö: sen ja ihmisen välillä on läheinen side. Ihminen on lähtöisin tästä *adamah'sta* (1. Moos. 2:7; 1. Moos. 3:19; vrt. Jes. 64:7; Jer. 18:6), josta hän saa nimensä: Aadam. Kaikki muinaiset sivilisaatiot ovat havainneet tämän maan ja ihmisen välisen läheisen siteen, jopa niin, että ne ovat ilmaisseet sen hyvin konkreettisella kuvalla maasta äitinä tai naisena; niin myös Israel. Jumala käyttää sitäkin kokemusta, jonka ihminen saa liiton piirissä siteistään maahan, johdattaakseen hänet huomaamaan ne siteet, jotka Jumala tahtoo maan välityksellä solmia häneen.

Siksi ei ole yllättävää, että maalla ja sen aineellisilla hyvyyksillä on tärkeä sija ilmoituksessa: maa liittyy ihmiseen koko pelastushistorian ajan, alkuajoista tulevan valtakunnan odotukseen asti.

VT

I. Alkuperän salaisuus. 1. Maa, Jumalan luomus ja omaisuus. — ”Alussa” Jumala loi taivaan ja maan (1. Moos. 1:1). Raamattu esittää tästä ennen ihmistä tapahtuneesta mutta häntä varten tarkoitetusta synnystä kaksi peräkkäistä kuvausta. Ensimmäisessä Jumala erottaa vesistä kuivan maan, jota hän kutsuu ”maaksi”, ja asuttaa sen (1. Moos. 1:9–25); toisessa maa on tyhjä ja hedelmätön erämaa (1. Moos. 2:4–6), johon Jumala aikoo istuttaa puutarhan sijoittaakseen sinne ihmisen. Joka tapauksessa maa riippuu kokonaan hänestä; se on hänen omaisuuttaan: ”Herran on maa” (Ps. 24:1; Ps. 89:12; vrt. 3. Moos. 25:23). Koska Jumala on maan Luoja, hänellä on siihen ehdoton oikeus: hän yksin määrää sen hyvyyksistä (1. Moos. 2:16 f.), säätää sille lait (2. Moos. 23:10) ja tekee sen hedelmälliseksi (Ps. 65; Ps. 104). Hän on sen Herra (Job 38:4–7; Jes. 40:13, 21–26); maa on hänen jalkojensa astinlauta (Jes. 66:1; Ap. t. 7:49). Koko luomakunnan tavoin maa on hänelle velkaa ylistyksen (Ps. 66:1–4; Ps. 96; Ps. 98:4; Dan. 3:74), joka saa muodon ja sanat ihmisen huulilla (Ps. 104).

2. Maa, ihmisen hallinta-alue. — Jumala otti ihmisen maasta ja antoi hänen nousta siitä puhaltamalla häneen elämän henkäyksen, jotta hän voisi uskoa maan ihmiselle ja tehdä tästä sen haltijan. Ihmisen tulee hallita maata (1. Moos. 1:28 f.); se on kuin puutarha, jonka hoitajaksi hänet on asetettu (1. Moos. 2:8, 15; Sir. 17:1–4). Tästä johtuu ihmisen ja maan vastavuoroinen muovautuminen, josta kaikuu niin paljon Raamatussa. Yhtäältä ihminen painaa työllään jälkensä maahan. Toisaalta maa on elintärkeä todellisuus, joka tavallaan muovaa ihmisen ajatusmaailmaa. Hänen ajattelunsa ja kielensä turvautuvat alinomaa maasta otettuihin kuviin: ” Kylväkää itsellenne vanhurskautta, korjatkaa hyvyyden satoa… Miksi olette kyntäneet pahuutta?” (Hoos. 10:12 f.) Jesaja selittää vertauksessaan viljelijästä (Jes. 28:23 ff.) viljelyn lakien pohjalta koettelemukset, joita yliluonnollinen hedelmällisyys edellyttää, kun taas psalminkirjoittaja vertaa ahdistunutta sieluaan maahan, joka janoaa Jumalaa (Ps. 63:2; Ps. 143:6).

3. Maa, synnin tähden kirottu. — Jos ihmisen ja maan välinen side on näin läheinen, mistä johtuu ihmisen ja karun luonnon välinen vihamielisyys, jonka sukupolvi toisensa jälkeen voi kokea? Maa ei enää ole hänelle paratiisi. Väliin on tullut salaperäinen koettelemus: synti on turmellut heidän suhteensa. Maa pysyy kyllä edelleen niiden samojen lakien alaisena, jotka Jumala asetti alussa (1. Moos. 8:22), ja tämä maailman järjestys todistaa Luojasta (Room. 1:19 f.; Ap. t. 14:17). Mutta synti on tuonut maalle todellisen kirouksen, jonka vuoksi se tuottaa ”orjantappuroita ja ohdakkeita” (1. Moos. 3:17 f.). Maa on koettelemuksen paikka, jossa ihminen kärsii, kunnes lopulta palaa siihen maaperään, josta hänet otettiin (1. Moos. 3:19; Viis. 15:8). Näin ihmisen yhteenkuuluvuus maan kanssa ilmenee yhä niin hyvässä kuin pahassakin.

II. Jumalan kansa ja sen maa. Alkuperänsä kautta ihmiseen liittynyt maa säilyttää osansa raamatullisessa ilmoituksessa: omalla tavallaan se pysyy pelastushistorian keskiössä.

1. Patriarkkojen kokemus. Babylonin, vieraan ja uhkaavan maan, josta Jumala johdattaa Abrahamin pois (1. Moos. 11:31–12:1), ja Egyptin, houkuttelevan maan ja orjuuden paikan, josta Jumala myöhemmin johdattaa hänen jälkeläisensä pois (2. Moos. 13:9 ff.), välissä patriarkat löytävät Kanaanista asuinpaikan, joka jää heidän jälkeläisilleen luvatuksi maaksi, ”maitoa ja hunajaa vuotavaksi” (2. Moos. 3:8). Tämän maan Jumala näet lupaa Abrahamille (1. Moos. 12:7). Hänen jäljessään Israelin esi-isät kulkevat sen halki, ennen kuin siitä tulee heidän perintönsä (1. Moos. 17:8). He ovat siellä vielä vain tilapäisesti asuvia muukalaisia: heitä ohjaavat ainoastaan laumojen tarpeet. Mutta laidunmaita ja kaivojakin enemmän he löytävät siitä paikan, jossa elävä Jumala ilmestyy heille. Tammet (1. Moos. 18), kaivot (1. Moos. 26:15 ff.; vrt. 1. Moos. 21:3 f.) ja pystytetyt alttarit (1. Moos. 12:7) ovat todistajia, jotka säilyttävät muiston näistä ilmestymisistä. Jotkin näistä paikoista kantavat hänen nimeään: Betel, ”Jumalan talo” (1. Moos. 28:17 ff.), ja Penuel, ”Jumalan kasvot” (1. Moos. 32:31). Makpelan luolan (23) myötä Abraham alkaa omistaa laillisesti osan tästä luvatusta maasta; Iisak, Jaakob ja Joosef tahtovat levätä siellä ja tekevät näin Kanaanista isänmaansa.

2. Maan lahja. Jumalan uudistama lupaus (1. Moos. 26:3; 1. Moos. 35:12; 2. Moos. 6:4) on pitänyt heprealaisten yllä toivoa maasta, johon he asettuvat. Jahve johdattaa heidät pois Egyptistä, vieraasta maasta (vrt. 1. Moos. 46:3); luvattuun maahan pääsemistä edeltävät kuitenkin puute ja erämaan silmiinpistävä yksinäisyys (5. Moos. 32:10). Israel,

”kaikista maan kansoista valittu kansa” (5. Moos. 7:6), ei saa omistaa mitään muuta kuin Jumalan. Puhdistettuna se voi sitten Joosuan johdolla valloittaa Kanaanin, ”paikan, jossa ei puutu mitään, mitä maan päällä voi saada” (Tuom. 18:10). Jahve puuttuu tähän valloitukseen niin, että voidaan paradoksaalisesti sanoa sen tapahtuneen ”vaivatta” (Joos. 24:13). Hän antaa maan kansalleen (Ps. 135:12); se on ansaitsematon lahja, armo, kuten liitto, josta se seuraa (1. Moos. 17:8; 1. Moos. 35:12; 2. Moos. 6:4, 8). Israel riemuitsee, sillä Jumala ei ole tuottanut sille pettymystä: ”Se on hyvä, sangen hyvä maa” (4. Moos. 14:7; Tuom. 18:9), vastakohta erämaan kuivuudelle ja yksitoikkoisuudelle; se on takaisin saatu maanpäällinen paratiisi. Niinpä kansa kiintyy heti tähän ”onnelliseen maahan, jossa on puroja ja lähteitä, … vehnän ja ohran maahan, viiniköynnösten, viikunapuiden ja granaattiomenapuiden maahan, oliivipuiden, öljyn ja hunajan maahan, jossa leipää ei tarvitse säännöstellä” (5. Moos. 8:7 ff.). Eikö se ole saanut sitä perinnöksi Jumalalta (5. Moos. 15:4), jota yksin se tahtoo palvella (Joos. 24:16 ff.)? Maa ja sen hyvyydet muistuttavat sitä näin jatkuvasti Jumalan rakkaudesta ja uskollisuudesta liitolleen. Joka omistaa maan, omistaa Jumalan; sillä Jahve ei ole enää vain erämaan Jumala: Kanaanista on tullut hänen asuinpaikkansa. Vuosisatojen kuluessa hänen uskotaan olevan niin kiinteästi sidoksissa Israelin maahan, että Daavid pitää mahdottomana palvoa häntä vieraassa maassa, muiden jumalien maassa (1. Sam. 26:19), ja Naaman vie Damaskokseen hieman Israelin maata voidakseen palvella Jahvea (2. Kun. 5:17).

3. Israelin kohtalo omassa maassaan.

a. Maan laki. Luvattu maa on annettu Israelille sen ”omaisuudeksi” (5. Moos. 12:1; 5. Moos. 19:14), omaisuudeksi, jonka tulee tuoda sille onnea. Tämä ei kuitenkaan tapahdu ilman sen omaa ponnistelua: työ on laki sille, joka tahtoo saada Jumalan siunaukset, eivätkä pyhät kirjat kohtele lempeästi laiskoja, jotka ”nukkuvat sadonkorjuun aikaan” (Sananl. 10:5; Sananl. 12:11; Sananl. 24:30–34). Jumalan viljelijänä maassa, jossa se on yhä ” muukalainen ja vieras” (3. Moos. 25:23; Ps. 119:19), Israelin on lisäksi täytettävä monia velvollisuuksia. Ennen kaikkea sen tulee osoittaa Jumalalle ylistyksensä, kiitoksensa ja riippuvuutensa hänestä. Tämä on maanviljelykseen liittyvien juhlien (2. Moos. 12:14 ff.) tarkoitus: ne liittävät sen jumalanpalveluselämän luonnon omiin rytmeihin. Tällaisia ovat happamattoman leivän juhla, sadonkorjuujuhla, ensihedelmien juhla (2. Moos. 23:16) ja sadonkorjuun päättäjäisjuhla. Lisäksi maan tuotteiden käyttöä säätelevät täsmälliset määräykset: köyhän ja muukalaisen on annettava poimia sadon tähteet (5. Moos. 14:29; 5. Moos. 24:19–21); jotta maa ei köyhtyisi, sen tuotto on joka seitsemäs vuosi jätettävä heille (2. Moos. 23:11). Tämä maan laki, joka on sekä uskonnollinen että yhteiskunnallinen, ilmaisee Jumalan määräysvallan: maa kuuluu hänelle oikeuden mukaan. Sen noudattamisen tulee erottaa Israel sitä ympäröivistä pakanallisista maanviljelijöistä.

b. Kiusaus ja synti. Juuri tässä Israel joutuu kohtaamaan koettelemuksen ja kiusauksen. Maahan se on sitonut työnsä ja elämänsä; pelto, talo ja vaimo ovat sen kiinnekohtia (5. Moos. 20:5 f.). Maanviljelijäksi ja paikoilleen asettuneeksi tultuaan se voisi helposti kaventaa käsityksensä Jumalasta peltonsa ja viinitarhansa mittoihin. Israel kokee maan äitinä ja naisena näiden kuvien pakanallisessa merkityksessä. Samalla kun se oppii kanaanilaisilta maanviljelyselämänsä lait, se pyrkii omaksumaan myös heidän epäjumalia palvovat ja aineellisiin asioihin keskittyvät uskonnolliset tapansa. Niin Jahvesta tulee sille usein Baal (maan herra), joka suojelee hedelmällisyyttä ja takaa sen (Tuom. 2:11). Tästä johtuu Gideonin voimakas vastareaktio (Tuom. 6:25–32) ja myöhemmin profeettojen reaktio: he ruoskivat ”niitä, jotka liittävät talon taloon ja yhdistävät pellon peltoon” (Jes. 5:8). He varoittavat paikoilleen asettumisen ja omistamisen vaaroista, sillä he näkevät niiden johtavan varkauksiin (vrt. 1. Kun. 21:3–19), ryöstöihin (Miika 2:2), vääryyksiin, luokkaeroihin ja rikastumiseen, joka synnyttää ylpeyttä ja kateutta (vrt. Job 24:2–12). Kuinka pyhä Jumala voisi sietää tätä? Eikö ole ilmeistä, että sen sijaan, että Israel olisi nähnyt maassaan Jumalan hyvyyden merkin, joka kohottaisi sen sydämen hänen puoleensa, tai mahdollisuuden vuoropuheluun Jumalan kanssa, se on kiintynyt maahan itsekkäästi, kuten kaikki muutkin syntisen ihmiskunnan jäsenet? Tämä kutsu vuoropuheluun käy ilmi profeettojen käyttämästä merkityksellisestä kuvasta: maa ei ole heille nainen vaan morsian (Hoos. 2:5; Jes. 45:8; Jes. 62:4; vrt. Laul. 4:12; Laul. 5:1; Laul. 6:2, 11). Maa tarkoittaa tässä ihmisiä, sillä jos Jumala on sen sulhanen, hän ei ole sitä maan itsensä vaan ihmisten tähden (vrt. 2. Makk. 5:19).

c. Varoitukset ja rangaistukset. Mutta Israel ei vielä ymmärrä tätä. Siksi profeettojen varoitukset yhtyvät tässä tilanteessa Viidennen Mooseksen kirjan ahdistuneisiin huutoihin: ”Varo unohtamasta Jahvea, Jumalaasi!” (5. Moos. 6:12; 5. Moos. 8:11; 5. Moos. 11:16). Kansa, joka saa nauttia ihanasta maasta (5. Moos. 6:10 f.), on näet unohtanut, mistä tämä hyvä tuli sille: ”Koska Jahve rakasti isiäsi …, hän toi sinut tähän maahan” (5. Moos. 4:37 f.; 5. Moos. 31:20). Miksi se muuten olisi vaeltanut vieraiden maiden halki, ellei siksi, että se lopulta käsittäisi maan olevan lahja ja saisi kokea Jumalan rakkauden? ”Muista matkat, joille Jahve johdatti sinut neljänkymmenen vuoden aikana erämaassa nöyryyttääkseen sinua … ja saadakseen selville, mitä sydämesi pohjalla on” (5. Moos. 8:2). Jumalan oikeus maahan asettaa vaatimuksia. Ihmisen on pysyttävä nöyränä, uskollisena ja kuuliaisena (5. Moos. 8:32–6:25). Jos hän toimii näin, hän saa palkinnoksi siunaukset: ”Siunattuja ovat maasi tuotteet … lampaidesi jälkeläiset” (5. Moos. 28:4 ff.), sillä ”Jahve pitää tästä maasta huolen … hänen silmänsä ovat kiinnittyneet siihen vuoden alusta sen loppuun” (5. Moos. 11:12). Kirous sitä vastoin kohtaa Israelia, jos se kääntyy pois (5. Moos. 28:33; Hoos. 4:3; Jer. 4:23–

28)! Näkyviin tulee jopa pahin uhka, maan menettäminen: ”Teidät temmataan pois maasta, johon olet menossa” (5. Moos. 28:63). Tämä uhka, jonka profeetat esittävät painokkaasti (Aam. 5:27; Hoos. 11:5; Jer. 16:18), toteutuu lopulta ankarana Jumalan rangaistuksena sodan ja pakkosiirtolaisuuden ahdistusten keskellä.

4. Tulevaisuuden lupaukset. Profeetat eivät kuitenkaan koskaan pidä rangaistusta ehdottomana ja lopullisena, olipa se kuinka ankara tahansa. Se on puhdistava koettelemus, kuten muinoin erämaan koettelemus. Sen tuolla puolen säilyy toivo, jonka kohteessa on kaikki menneestä kokemuksesta tutut piirteet: maalla on siinä edelleen keskeinen asema. Tämä maa on ensiksi Israelin maa, johon Jahve asettaa uuden kansan asumaan. Kokonaan puhdistettuna ja pyhitetyksi erotettuna (Hes. 47:13–48:35; Sak. 14) tätä ”pyhää maata” (Sak. 2:16; 2. Makk. 1:7; Viis. 12:3) voidaan kutsua sen pääkaupungin Jerusalemin tavoin Jahven morsiameksi (Jes. 62:4). Mutta pyhän maan lisäksi koko maa saa osallistua sen kanssa pelastukseen: Jerusalemiin uskonnollisesti keskittyneenä (Jes. 2:2 f.; Jes. 66:18–21; Ps. 47:8 f.) siitä tulee uuden ihmiskunnan ”ihanuuksien maa” (Mal. 2:12), jossa kansat liittyvät Israeliin löytääkseen jälleen alkuperäisen ykseyden. Vielä enemmän: vain alkuajat tarjoavat sopivan kuvan tästä kirkastuneesta maasta. ”Uudet taivaat ja uuden maan”, jotka Jumala silloin luo (Jes. 65:17), antavat ihmisten asuinsijalle alkuperäisen paratiisin piirteet: sen hedelmällisyyden ja ihmeelliset elinolot (Aam. 9:13; Hoos. 2:23 f.; Jes. 11:6–9; Jer. 23:3; Hes. 47:1 f.; Joel 4:18; Sak. 14:6–11).

Tästä näkökulmasta maan omistaminen saa siis eskatologisen merkityksen. Merkitys korostuu entisestään, kun siirrytään yhteisölliseltä tasolta yksilölliselle tasolle. Tämä siirtymä alkaa kohdissa Jes. 57:13; Jes. 60:21 ja kehittyy viisaiden kirjoituksissa: ”maa” tarkoittaa silloin sekä Abrahamille ja hänen jälkeläisilleen luvattua maata että toista, korkeampaa mutta vielä epämääräistä todellisuutta. Se on vanhurskaan ihmisen osa, kun hän panee koko uskonsa Jumalaan (Ps. 25:13; Ps. 37:3 ff.). Kun Israel on vähitellen kohonnut arkisista huolista puhtaampiin hengellisiin pyrkimyksiin, se on valmis vastaanottamaan Jeesuksen sanoman: ”Autuaita ovat lempeät, sillä he saavat periä maan” (Matt. 5:5).

UT

I. Jeesus ja maa. Jeesus jakaa Jumalan herruuden maan päällä (Kol. 1:15 f.; Ef. 4:10); mitään ei ole tehty ilman häntä (Joh. 1:3); ”minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä” (Matt. 28:18). Ihmisenä ihmisten joukossa hän on kuitenkin olemuksensa jokaista säiettä myöten sidoksissa maahan.

1. Hän tulee ilmoittamaan ihmisille sanoman yleismaailmallisesta pelastuksesta, mutta tekee sen tietyn maan ja kulttuurin kielellä. Palestiinan maisemat ja tavat ovat tavallaan muovanneet niiden luojan mielikuvitusta. Niinpä hän käyttää vertauksissaan usein niitä kuvastavia aiheita: kylväjää ja sadonkorjuuta, viinitarhaa ja viikunapuuta, rikkaviljaa ja sinapinsiementä, paimenta ja lampaita sekä järvellä harjoitettua kalastusta… Lisäksi hän opettaa arkielämän näkyjen äärellä: ”Katsokaa taivaan lintuja… ja liljoja” (Matt. 6:26 ff.), katkottuja tähkäpäitä (Matt. 12:1–8 rinnakk.) ja hedelmätöntä viikunapuuta (Matt. 21:19).

2. Näitä kuvia laajemmin Jeesus opettaa, miten ihmisen tulee suhtautua maallisiin todellisuuksiin. Pyrkimys saada maa omakseen muuttuu hänen opetuksessaan pyrkimykseksi päästä osalliseksi hengellisistä hyvyyksistä (Matt. 5:5); maanpäällinen valtakunta antaa sijaa todellisuudelle, jota se ennakoi: taivasten valtakunnalle (Matt. 5:3). Tästä lähtien on osattava rakastaa Kristusta ja evankeliumia enemmän kuin omia peltojaan (Mark. 10:29 f.): profeetallisten lupausten ahtaasti maalliset näkymät on siis lopullisesti ylitetty. Tämä ei tarkoita, että sen maan asiat, jolla elämme, tuomittaisiin itsessään; ne vain asetetaan oikealle, valtakunnan odottamiseen nähden toissijaiselle sijalleen (Matt. 6:33). Kun näin on, kaikki asettuu järjestykseen ja Jumalan tahto tapahtuu ”maan päällä niin kuin taivaassa” (Matt. 6:10). Tällä paradoksaalisella tavalla Jeesus palauttaa pyhän arvon ihmisten maalle, Jumalan kätten työlle, joka on hänen läsnäolonsa ja rakkautensa merkki. Vaikka ihmiset ovat käyttäneet ja tulevat yhä käyttämään maata kääntyäkseen pois Jumalasta ja ”kätkeäkseen talenttinsa” siihen (Matt. 25:18), hän ottaa sen rakkaudella jälleen huostaansa (vrt. Kol. 1:20) ja tekee sen kykeneväksi kantamaan salaisuuttaan: hän ottaa jopa leivän, maan hedelmän (Ps. 104:14), jättääkseen tänne alas ruumiinsa läsnäolon merkin alle.

3. Maan päälle hän on tullut tuomaan tulen (Luuk. 12:49). Levittääkseen sitä hän löysi ensimmäiset opetuslapsensa Galilean ja Jordanin takaisen alueen tavallisten asukkaiden joukosta: he ovat ”maan suola” (Matt. 5:13). Näin evankeliumi juurtuu vahvasti erääseen tiettyyn kolkkaan maailmankaikkeuttamme, juuri siihen pyhään maahan, jonka Jumala oli antanut Israelille. Siellä, myös pääkaupunki Jerusalemissa, Jeesus pystyttää ristinsä sytyttääkseen koko maan; silloin ”kun minut korotetaan maasta, minä vedän kaikki ihmiset luokseni” (Joh. 12:32). Pyhä maa jää siten ainiaaksi maantieteelliseksi keskukseksi, josta pelastus lähti tavoittamaan koko ihmiskunnan.

II. Uusi kansa ja maa. Tästä lähtien alussa hahmoteltu koko maailmaa koskeva pelastussuunnitelma on palautettu ennalleen. Israelin maasta evankeliumi leviää koko maailmaan Jeesuksen osoittaman suunnitelman mukaan: ”Te olette minun todistajani Jerusalemissa, koko Juudeassa ja Samariassa sekä maan ääriin saakka” (Ap. t. 1:8; vrt. Matt. 28:16 ff.).

Näin Jeesus saa aikaan siirtymän paitsi rajojensa sisään suljetusta Israelin maasta koko maailmankaikkeuteen myös aineellisesta maasta siihen, mitä se kuvasi: Kirkkoon ja taivasten valtakuntaan. Vanhan testamentin kansa oli

uskonut lupauksiin päästäkseen omistamaan levon maan; tämä oli kuitenkin vain tulevan pelastuksen esikuva. Nyt me pääsemme uskon kautta todelliseen levon maahan (Hepr. 4:9), siihen taivaalliseen asuinsijaan, jossa Jeesus asuu ylösnousemuksestaan lähtien ja josta saamme esimakua hänen Kirkossaan.

Tästä uudesta näkökulmasta paljastuu merkitys, joka ihmisen työllä ja liturgialla tästä lähtien on. Kristusta seuraten uusi kansa on toivossa jo astunut sille tarkoitettuun levon maahan. Tämä muuttaa sen maanpäällistä toimintaa. Sen on edelleen ”vallittava maata”, ja se on edelleen vaarassa vajota siihen onneen, jonka maa sille tarjoaa (Luuk. 12:16–34); mutta katse suunnattuna taivaaseen nousseeseen Kristukseen sen on tästä lähtien ”ajateltava sitä, mikä on ylhäällä, ei sitä, mikä on maan päällä” (Kol. 3:2); ei halveksunnasta vaan ”käytettävä maailmaa ikään kuin ei sitä käyttäisi” (1. Kor. 7:31). Uskovan taivaaseen suunnattu katse ei kiellä maata vaan saattaa sen täyttymykseen antamalla sille sen todellisen merkityksen. Liturginen rukous antaa näet äänen maalle, kaikelle, mitä siinä on, ja sille, mitä se työn avulla antaa tuottaa. Näin ihminen ikään kuin kohottaa maan ja nostaa sen Jumalan luo. Uusi kansa ei näet ole menettänyt maallisia juuriaan; päinvastoin se ”hallitsee maan päällä” (Ilm. 5:10), eikä se voi täällä alhaalla pyhiinvaellustaan tehdessään jäädä kuuroksi aineellisen luomakunnan ”huokaukselle”: sekin odottaa pelastusta (Room. 8:22).

III. Maa kristillisessä toivossa. Maa näet osallistuu uuden kansan historiaan, kuten se aikanaan joutui mukaan syntisen ihmiskunnan draamaan. Se itsekin ”odottaa… Jumalan lasten ilmestymistä… toivossa, että myös se vapautetaan katoavaisuuden orjuudesta Jumalan lasten kirkkauden vapauteen” (Room. 8:19 ff.). Ihmiseen alusta asti sidoksissa olleena se pysyy häneen sidoksissa loppuun asti; ihmisen tavoin sekin on lunastuksen kohde, joskin salatulla tavalla. Sillä nykyisessä tilassaan maa ”katoaa” (Matt. 24:35 rinnakk.), ”tulessa yhdessä kaiken sen päällä tehtyjen tekojen kanssa” (2. Piet. 3:10). Sen tilalle tulee kuitenkin ”uusi maa” (Ilm. 21:1), ”jota odotamme Jumalan lupauksen mukaan ja jossa vanhurskaus asuu” (2. Piet. 3:13).

GB

Katso myös: → Aadam 1 i — chair I 3 — ciel — cite — Asettua — desert — election AT I 3 c — exil — exode — fetes AT I ; NT II — heritage — incredulite I z — Jerusalem AT là — Maito z — talo II i — Maailma AT O — Paratiisi 2 — Isänmaa — Kansa A 11 B II 3.4 — premices I — Lepo II i — Valtakunta — semer II-vieilli — vigne

MAAILMA

VT

Maailmasta käytetään tavallisesti ilmausta ”taivaat ja maa” (1. Moos. 1:1); heprean sana tebel tarkoittaa vain maanpäällistä maailmaa (vrt. Jer. 51:15); kreikkalaisella aikakaudella kirjoitetuissa kirjoissa puhutaan kosmoksesta (Viis. 11:7; 2. Makk. 7:9, 23), mutta siihen liitetään erityisesti raamatullinen sisältö. Kreikkalaisessa ajattelussa kosmos lakeineen, kauneuksineen, pysyvyyksineen ja asioiden ikuisine paluineen ilmaisee näet ihannetta itsessään sulkeutuneesta järjestyksestä, johon ihminen sisältyy ja joka käsittää jopa jumalat: näitä on vaikea erottaa maailman elementeistä tässä implisiittisessä tai tunnustetussa panteismissa. Raamatullinen käsitys on aivan toisenlainen: siinä kosmologiset ja kosmogoniset käsitykset ovat vain toissijaista aineistoa, joka kuitenkin palvelee olennaista uskonnollista väitettä: Jumalan luotuna maailma saa merkityksensä hänen pelastussuunnitelmansa mukaan, ja juuri tämän suunnitelman puitteissa se löytää myös lopullisen kohtalonsa.

I. Maailman alkuperä.

Toisin kuin mesopotamialaisissa, egyptiläisissä ja kanaanilaisissa mytologioissa ja muissa vastaavissa, raamatullinen kuvaus maailman alkuperästä on hyvin pelkistetty. Se ei enää sijoitu myytin tasolle, ennen aikaa tapahtuneeksi jumalalliseksi historiaksi, vaan päinvastoin aloittaa ajan. Jumalan ja maailman välillä on kuilu, jota ilmaisee verbi luoda (1. Moos. 1:1). Vaikka Ensimmäinen Mooseksen kirja muiden tekstien tukemana (Ps. 8; Ps. 104; Sananl. 8:22–31; Job 38 f.) kuvaa Jumalan luovaa toimintaa, sen tarkoituksena on ainoastaan korostaa uskonkohtia: maailman ja ainoan Jumalan eroa; maailman riippuvuutta suvereenista Jumalasta, joka ”puhuu, ja niin tapahtuu” (Ps. 33:6–9), joka kaitselmuksellaan hallitsee luonnonlakeja (1. Moos. 8:22); maailmankaikkeuden sisällyttämistä pelastussuunnitelmaan, jonka keskipisteenä on ihminen. Tämä pyhä kosmologia, joka on vieras niin tieteellisille huolenaiheille kuin filosofisille spekulaatioillekin, asettaa näin maailman suhteeseen ihmisen kanssa; ihminen nousee siitä hallitakseen sitä (1. Moos. 1:28) ja vetää sen tässä ominaisuudessa mukaan omaan kohtaloonsa.

II. Maailman merkitys.

Niinpä maailman nykyinen merkitys ihmisen uskonnolliselle tietoisuudelle on kaksinainen.

1. Jumalallisista käsistä lähtenyt. Maailma tuo yhä esiin Jumalan hyvyyden. Viisaudessaan Jumala on järjestänyt sen todelliseksi taideteokseksi, yhtenäiseksi ja sopusointuiseksi (Sananl. 8:22–31; Job 28:25 ff.). Näin hänen voimansa ja jumaluutensa tulevat jossain määrin aistittaviksi (Viis. 13:3 ff.), sillä hänen armonsa on niin runsaana kaikissa teoksissaan, että maailmankaikkeuden näkeminen tyhjentää ihmisen ihailukyvyn (Ps. 8; Ps. 19:1–7; Ps. 104).

2 Mutta syntiin langenneelle ihmiselle, joka on joutunut mukaan omaan murhenäytelmäänsä, maailma merkitsee myös Jumalan vihaa, jonka välikappaleena se toimii (1. Moos. 3:17 f.): hän, joka on tehnyt kaiken ihmisen hyväksi ja onneksi, käyttää sitä myös ihmisen rangaistukseen. Tästä johtuvat monenlaiset onnettomuudet, joissa kiittämätön luonto nousee ihmiskuntaa vastaan: Vedenpaisumuksesta Egyptin vitsauksiin ja niihin kirouksiin, jotka odottavat uskottomia israelilaisia (5. Moos. 28:15–46).

3 Tällä kaksinaisella tavalla maailma liittyy aktiivisesti pelastuksen historiaan, ja juuri tämän historian valossa se saa varsinaisen uskonnollisen merkityksensä. Jokaisella maailman muodostavalla luodulla olennolla on eräänlaista kaksijakoisuutta, jonka Viisauden kirja tuo esiin: sama vesi, joka koitui egyptiläisten tuhoksi, varmisti Israelin pelastuksen (Viis. 11:5–14). Vaikka on totta, ettei tätä periaatetta voida soveltaa mekaanisesti, koska vanhurskaat ja syntiset elävät täällä yhteisessä kohtalossa, jää silti voimaan, että maailman ja ihmisen välillä ilmenee salaperäinen yhteys. Maailmalla on siis, sen nykyisen hahmon muodostavien syklisten ilmiöiden tuolla puolen, meidän mittakaavassamme historia, joka alkoi ennen ihmistä ja johtaa häneen (1. Moos. 1:1–2:4) ja kulkee nyt rinnakkain ihmisen historian kanssa saavuttaakseen täyttymyksensä samassa päätepisteessä.

III. Maailman lopullinen kohtalo.

Maailma kantaa ihmisyyttä, joka on ruumiillisine juurineen lähtöisin siitä (1. Moos. 2:7; 3:19), ja on siis keskeneräinen: ihmisen tehtävänä on saattaa se täydelliseksi työllään, hallitsemalla sitä (1. Moos. 1:28) ja painamalla siihen oman leimansa. Mutta mitä arvoa maailman inhimillistämisellä on, jos syntinen ihminen vetää sen käytännössä mukaan syntiinsä? Siksi profeettojen eskatologia kiinnittyy vähemmän tähän maailman kehitykseen ihmisen hallinnassa kuin siihen päämäärään — joka on väistämättä monitulkintainen — jota kohti se kulkee.

1. Lopullisessa tuomiossa. joka odottaa ihmiskuntaa, kaikki maailman osatekijät joutuvat siihen mukaan, ikään kuin alussa luotu asiainjärjestys järkkyisi äkillisen kaaokseen palaamisen vuoksi (Jer. 4:23–26). Tästä johtuvat kuvat halkeilevasta maasta (Jes. 24:19 f.) ja peittyvistä taivaankappaleista (Jes. 13:10; Joel 2:10; 4:15): vanha maailmankaikkeus joutuu mukaan mullistukseen, johon syyllinen ihmiskunta vajoaa.

2 Mutta niin kuin ihmisten tuomion tuolla puolen valmistellaan heidän pelastustaan yksin Jumalan armosta, samoin myös maailmalle valmistellaan syvällistä uudistumista, jota tekstit kuvaavat uutena luomisena: Jumala luo

”uudet taivaat ja uuden maan” (Jes. 65:17; Jes. 66:22); ja tätä uudistunutta maailmaa kuvataan myös niillä kuvilla, joita käytettiin alkuperäisestä Paratiisista.

3. Nykyinen maailma ja tuleva maailma. Näiden salaperäisten ilmoitusten jatkoksi Uuden testamentin aikainen juutalaisuus kuvitteli ihmiskunnan historian päätepisteen siirtymäksi nykyisestä maailmasta (tai nykyisestä aikakaudesta) tulevaan maailmaan (tai tulevaan aikakauteen). Nykyinen maailma on se, jossa elämme siitä saakka, kun Paholaisen kateuden (ja ihmisen synnin) vuoksi kuolema astui siihen (Viis. 2:24). Tuleva maailma on se, joka tulee näkyviin, kun Jumala tulee perustamaan kuninkuutensa. Silloin nykyisen maailman todellisuudet, puhdistettuina niin kuin ihminen itsekin, saavat takaisin alkuperäisen täydellisyytensä: taivaallisten todellisuuksien kaltaisina ne todella kirkastuvat.

UT

I. Maailman monitulkintaisuus.

1 On totta, että näin tarkoitettu maailma pysyy pohjimmiltaan erinomaisena luotuna, jonka Jumala teki alussa (Ap. t. 17:24) Sanansa toiminnan kautta (Joh. 1:3; vrt. Hepr. 1:2; Kol. 1:16). Tämä maailma todistaa edelleen Jumalasta (Ap. t. 14:17; Room. 1:19 f.). Olisi kuitenkin väärin arvostaa sitä liikaa, sillä ihminen ylittää sen suuresti todellisessa arvossa: mitä hyödyttäisi häntä voittaa koko maailma, jos hän kadottaisi itsensä (Matt. 16:26)?

2 Mutta lisäksi: nykyisessä tilassaan tämä maailma, joka kuuluu yhteen syntisen ihmisen kanssa, on tosiasiassa Saatanan vallassa. Synti tuli siihen historian alussa, ja synnin kautta tuli kuolema (Room. 5:12). Siksi siitä tuli Jumalan oikeudenmukaisuuden velallinen (Room. 3:19), sillä se liittyy kiinteästi pahan salaisuuteen, joka vaikuttaa täällä maailmassa. Näkyvimmin sitä edustavat ihmiset, jotka asettavat kapinallisen tahtonsa Jumalaa ja hänen Kristustaan vastaan (Joh. 3:18 f.; Joh. 7:7; Joh. 15:18 f.; Joh. 17:14 ff.). Heidän takanaan häämöttää näkymätön hallitsija: Saatana, tämän maailman ruhtinas (Joh. 12:31; Joh. 14:30; Joh. 16:11), tämän aikakauden jumala (2. Kor. 4:4). Luojansa tahdosta maailman hallitsijaksi asetettu Aadam luovutti Saatanan käsiin itsensä ja alueensa; siitä lähtien maailma on maannut Pahan vallassa (1. Joh. 5:19), ja tämä jakaa sille voimaa ja kunniaa, jolle tahtoo (Luuk. 4:6). Pimeyden maailma, jota pahan henget hallitsevat (Ef. 6:12); petollinen maailma, jonka rakenneosat painavat ihmistä ja orjuuttavat hänet aina vanhaan taloudenhoitoon itseensä asti (Gal. 4:3, 9; Kol. 2:8, 15); tuon maailman henki, joka ei kykene maistamaan Jumalan salaisuuksia ja lahjoja (1. Kor. 2:12), asettuu Jumalan Henkeä vastaan, samoin kuin Antikristuksen henki, joka vaikuttaa maailmassa (1. Joh. 4:3). Tämän maailman viisauden, joka nojaa Jumalasta irtautuneen inhimillisen ajattelun spekulaatioihin, Jumala osoittaa mielettömyydeksi (1. Kor. 1:20). Rauha, jonka tämä maailma antaa ja joka koostuu aineellisesta hyvinvoinnista ja petollisesta turvallisuudesta, on vain oikean rauhan jäljitelmä: sen voi antaa yksin Kristus (Joh. 14:27). Sen viimeinen seuraus on suru, joka saa aikaan kuoleman (2. Kor. 7:10). Kaiken tämän kautta tulee näkyviin maailman synti (Joh. 1:29): vihan ja epäuskon paljous, joka on kasautunut alkuajoista lähtien, kompastuskivi sille, joka tahtoisi päästä Jumalan valtakuntaan. Voi maailmaa viettelysten tähden (Matt. 18:7)! Siksi maailma ei voi tarjota ihmiselle mitään varmaa arvoa: sen hahmo katoaa (1. Kor. 7:31), samoin sen himot (1. Joh. 2:16). Kohtalomme traagisuus johtuu siitä, että kuulumme jo syntymästämme lähtien tuohon maailmaan pelastaaksemme sen (Joh. 12:47).

II. Jeesus ja maailma.

1. Jeesus, maailman voittaja. Tämä mielettömyyttä huokuva viha, joka näennäisesti hallitsee evankeliumin draamaa, saa lopulta aikaan Jeesuksen kuolemantuomion (vrt. 1. Kor. 2:7 f.). Mutta juuri sillä hetkellä tilanne kääntyy: silloin tulee maailman tuomio ja sen ruhtinaan kukistuminen (Joh. 12:31), ja Kristus saa voiton pahasta maailmasta (Joh. 16:33). Sillä kun Jeesus korkeimpana rakkauden tekona hyväksyi Isän salaperäisen tahdon (Joh. 14:31), hän ”lähti maailmasta” (Joh. 16:28) palatakseen Isän luo, missä hän nyt istuu kirkkaudessa (Joh. 17:1, 5) ja mistä hän ohjaa historiaa (Ilm. 5:9).

2. Uudistunut maailma. Samalla Jeesus toteutti sen, mitä varten hän oli tullut tänne alas: kuollessaan hän otti pois maailman synnin (Joh. 1:29), hän antoi lihansa ”maailman elämän puolesta” (Joh. 6:51). Jumalan luomakuntana maailma oli joutunut Saatanan ikeen alle, mutta se lunastettiin orjuudestaan. Se pestiin Jeesuksen verellä: Terra, pontus, astra, mundus, quo lavantur flumine! (Kärsimyksen hymni). Maa, meri, taivaankappaleet ja maailma: millä virralla ne pestään? Hän, jossa kaikki oli luotu (Kol. 1:16), asetettiin ylösnousemuksessaan uuden luomakunnan johtajaksi ja pääksi: Jumala on asettanut kaiken hänen jalkojensa alle (Ef. 1:20 ff.) ja sovittanut hänessä kaikki olennot sekä tehnyt uudelleen jakautuneen maailmankaikkeuden ykseyden (Kol. 1:20). Tässä uudessa maailmassa valo ja elämä virtaavat nyt yltäkylläisesti: niitä annetaan kaikille, jotka uskovat Jeesukseen. Nykyinen maailma ei kuitenkaan ole vielä tullut päätökseensä. Lunastuksen armo vaikuttaa kärsivässä maailmankaikkeudessa. Kristuksen voitto tulee täydelliseksi vasta hänen ilmestymisensä päivänä kirkkaudessa, kun hän luovuttaa kaiken Isälleen (1. Kor. 15:25–28). Siihen asti maailmankaikkeus odottaa tuskallista synnytystä (Room. 8:19 ff.): uuden ihmisen syntymää täyteen mittaansa (Ef. 4:13) ja uuden maailman syntymää, joka lopullisesti seuraa vanhaa (Ilm. 21:4 f.).

III. Kristitty ja maailma.
Maailmaan nähden kristityt ovat samassa monimutkaisessa tilanteessa kuin Kristus maanpäällisen vaelluksensa aikana. He eivät ole maailmasta (Joh. 15:16; Joh. 17:16), ja kuitenkin he ovat maailmassa (Joh. 17:11), eikä Jeesus rukoile Isäänsä ottamaan heitä pois maailmasta vaan ainoastaan varjelemaan heitä pahalta (Joh. 17:15). Heidän erilläänolonsa pahasta maailmasta jättää ennalleen heidän myönteisen tehtävänsä lunastettavan maailman hyväksi (vrt. 1. Kor. 5:10).

1. Maailmasta erotettuina. Ensinnäkin erilläänolo: kristityn on varjeltava itseään maailman saastalta (Jaak. 1:27); hänen ei pidä rakastaa maailmaa (1. Joh. 2:15), sillä ystävyys maailman kanssa on vihollisuutta Jumalaa vastaan (Jaak. 4:4), ja se johtaa pahimpiin luopumisiin (2. Tim. 4:10). Välttäen mukautumasta nykyiseen maailmanaikaan (Room. 12:2) hän siis luopuu himoista, jotka määrittävät sen henkeä (1. Joh. 2:16). Lyhyesti sanoen maailma on hänelle ”ristiinnaulittu” ja hän maailmalle (Gal. 6:14): hän käyttää sitä ikään kuin ei käyttäisi sitä (1. Kor. 7:29 ff.). Syvä irrottautuminen, joka ei tietenkään merkitse tämän maailman hyvyyksien käyttämistä veljellisen rakkauden vaatimusten mukaisesti (1. Joh. 3:17): tällaista pyhyyttä kristityltä edellytetään.

2. Kristuksen todistajat maailman edessä. Mutta toisaalta kristityllä on myönteinen tehtävä maailman edessä, sillä maailma on nykyisin synnin vankeudessa. Samoin kuin Kristus tuli maailmaan todistamaan totuudesta (Joh. 18:37), myös kristitty lähetetään maailmaan (Joh. 17:18) todistamaan Kristuksesta itsestään (1. Joh. 4:17). Kristillinen elämä, joka on täysin vastakkainen sellaiselle näyttävälle esiintymiselle, jota Jeesus itsekin karttoi (Joh. 7:3 f.; Joh. 14:22; vrt. Matt. 4:5 ff.), paljastaa ihmisille Jumalan todelliset kasvot (vrt. Joh. 17:21, 23). Sitä täydentää Sanan todistus. Evankeliumin saarnaajat ovat saaneet käskyn julistaa sitä koko maailmalle (Mark. 14:9; Mark. 16:15): siellä he loistavat kuin valonlähteet (Fil. 2:15). Mutta maailma nousee heitä vastaan, kuten se kerran nousi Jeesusta vastaan (Joh. 15:18), ja pyrkii voittamaan takaisin ne, jotka ovat paenneet sen turmelusta (2. Piet. 2:19). Tässä väistämättömässä sodassa taistelun ja voiton aseena on usko (1. Joh. 5:4): uskomme tuomitsee maailman (Hepr. 11:7; Joh. 15:22). Kristitty ei hämmenny siitä, että häntä ”vihataan ja ymmärretään väärin” (1. Joh. 3:13; Matt. 10:14) tai jopa ”vainotaan maailman taholta” (Joh. 15:18 ff.), vaan häntä rohkaisee Puolustaja, totuuden Henki, joka on lähetetty tänne alas osoittamaan maailman syylliseksi: Henki todistaa uskovan sydämessä, että maailma tekee syntiä kieltäytyessään uskomasta Jeesukseen, että Jeesuksen asia on oikea, koska hän on Isän luona, ja että tämän maailman ruhtinas on jo tuomittu (Joh. 16:8–11). Vaikka maailma ei näe eikä tunne häntä (Joh. 14:17), tämä Henki pysyy uskovassa ja antaa hänen voittaa Antikristukset (1. Joh. 4:4 ff.). Vähitellen todistuksen ansiosta ne ihmiset, joiden kohtalo ei ole lopullisesti sidottu maailmaan, saavat jälleen paikkansa lunastetussa maailmankaikkeudessa, jonka päänä on Kristus.

3. Viimeistä päivää odotettaessa. 3. Viimeistä päivää odotettaessa. — Niin kauan kuin nykyinen aikakausi kestää, ei pidä toivoa, että maailman ja kristittyjen välinen jännite katoaisi. Lopulliseen erotteluun asti valtakunnan alamaiset ja Pahan alamaiset pysyvät sekoittuneina toisiinsa kuin rikkavilja ja vehnä Jumalan pellolla, joka on maailma (Matt. 13:38 ff.). Jo nyt tuomio alkaa toteutua sydänten salassa (Joh. 3:18–21): se tarvitsee enää tulla julkiseksi sinä päivänä, jona Jumala tuomitsee maailman (Room. 3:6) ja liittää uskollisensa tuomarin tehtäväänsä (1. Kor. 6:2). Silloin nykyinen maailma katoaa lopullisesti profeetallisten ennustusten mukaisesti, ja uudistunut ihmiskunta löytää ilon uudeksi luodusta maailmankaikkeudesta (vrt. Ilm. 21).

CL & PG

Katso myös: → Taivaankappaleet — ciel I — creation — epreuve-tentation AT I 3 ; NT I — generation 2 — Viha I 1 ; III 1.2 — Sovinto II 1 b — jesus-christ II 1 d — Paha III 1 f — Lähetystyö / Missio — Köyhät NT II — peche IV 2 — Vaino — Sovinto II 1 — soucis — temps AT I — maa — victoire NT

MAANVILJELY

Katso: → Sadonkorjuu — semer I — maa AT I, II 3 — travail — vendange — vigne

MAISTAA

Maistaa merkitsee toisinaan ravinnon nauttimista (Joh. 3:7; Kol. 2:21), mutta ennen kaikkea makujen aistimista ja arvostamista kokemuksemme kaikilla alueilla (2. Sam. 19:36). Raamattu soveltaa tätä moraalisten arvojen erotteluun sekä Jumalan ja Kristuksen syvälliseen tuntemiseen, jotka ilahduttavat elämäämme täällä maan päällä ja taivaassa.

I. Erottelukyky. Makuun sisältyy viisauden eri muotoja: taitoa (1. Sam. 25:33), tahdikkuutta (Sananl. 11:22), kypsää harkintaa (Sananl. 26:16). Se on Jumalan lahja (Ps. 119:66), jonka hän voi ottaa pois (Job 12:20); samalla se on iän ja kokemuksen hedelmä (Job 12:11 f.). Se ohjaa ihmisen toimintaa käytännöllisimmissäkin asioissa (Sananl. 31:18). Sen ylin muoto, hyvän ja pahan erottaminen, ei kuitenkaan ole vain moraalinen arvo, vaan jo uskonnollinen ja uskoon perustuva (Ps. 119:66); se huipentuu mieltymykseen Jumalan sanaan, joka havaitaan suloiseksi (Hes. 3:3), ja hänen käskyihinsä (Ps. 119:16; Room. 7:22).

2. Uskonnollinen kokemus. Viisauden erottelukyvyn tuolla puolen on kokemus Jumalan meitä kohtaan osoittamasta rakkaudesta. Ajalliset siunaukset ilahduttavat VT:n vanhurskasta, joka noudattaa Jumalan lakia (Neh. 9:25; Jes. 55:2). Hän nauttii mannan rajattoman moninaisista herkuista (Viis. 16:20 f.), kokee, kuinka hyvä Herra on (Ps. 34:9), ja kiinnittyy häneen ainoana aarteenaan (Job 22:26).

UT:ssa koko kastetun elämä on yhteyttä ylösnousseeseen Kristukseen, mutta kasteen vastaanottamiseen sisältyy syvällinen kokemus siitä, että on päässyt lopullisesti osalliseksi pelastuksen taivaallisista hyvyyksistä: osallisuudesta Pyhään Henkeen, uskossa omaksutusta evankeliumin sanasta sekä Jumalan voiman ilmenemisestä, joka jo luo uutta maailmaa (Hepr. 6:4 f.). Kaikki tämä on ylivertainen vakuus Jumalan hyvyydestä (1. Piet. 2:3). Tämä lempeys tulee meille siitä katkeruudesta, jonka Jeesus maistoi kuolemassa (Hepr. 2:9) säästääkseen meidät iankaikkisen kuoleman maistamiselta (Joh. 8:52). Se on autuuden esimakua (Ilm. 2:17).

PS

Katso myös: → beatitude — chercher I — connaitre — Lempeys I — Hedelmä III, IV — joie — Manna 2 — Lepo — Viisaus

MAITO

Maito.

Erämaan heprealaisten kaltaisessa paimentolaisessa yhteiskunnassa maito, luonnon lahja jota ihminen ei valmista, on elintärkeää ravintoa. Se pysyi aina yhtenä Israelin tavanomaisista ruoka-aineista (Tuom. 5:25; Sananl. 27:27; Sir. 39:26). Runsas maidonsaanti oli rikkauden merkki (Job 29:6). Sana maito saa symbolisen merkityksen yhteydestään lupauksiin ja kuvaannollisesta käytöstään.

I. Jumalallinen hellyys. Äiti, joka imettää lastaan, on yksi luontevimmista symboleista rajattoman hellyyden ja omistautumisen ilmaisemiseen (2. Makk. 7:27). Ei ole yllättävää, että Israel käytti tätä kuvaa kuvaamaan Jahven ääretöntä hellyyttä ja huolehtivaa huolenpitoa kansastaan, erityisesti Egyptistä lähdön ja luvattuun maahan vaeltamisen yhteydessä (4. Moos. 11:12). Siksi psalmista kehottaa kansaa jättäytymään Jumalan varaan kuin kylläinen lapsi äitinsä rinnalla (Ps. 131:2 f.).

2. Jumalallisten siunausten ja messiaanisten lupausten kuva. Maidon runsaus kuuluu lupausten perinteiseen kuvaukseen. Maa, johon Israel tulee, kuvataan VT:ssa usein ”maaksi, jossa maito ja hunaja virtaavat” (2. Moos. 3:8; 2. Moos. 13:5; 5. Moos. 6:3; 5. Moos. 11:9; Jer. 11:5; Hes. 20:6, 15 jne.). Paimentolaiselämän rikkauksien avulla kuvataan ”tätä hedelmällistä ja laajaa seutua, maata, jossa maito ja hunaja virtaavat” (2. Moos. 3:8; vrt. 5. Moos. 32:12 ff.), ”kauneinta kaikista maista” (Hes. 20:6, 15). Juudan siunauksessa (1. Moos. 49:8–12), joka avautuu messiaaniseen näköalaan, Juudan maan poikkeuksellista vaurautta kuvataan viinin ja maidon runsaudella. Profeetoilla tätä vaurauden kuvaa käytetään tulevien aikojen ihannemaan kuvaukseen (Joel 4:18; Jes. 55:1; Jes. 60:16); se on messiaanisen lohdutuksen ja pelastuksen kuva (Jes. 66:11 ff.). Laulujen laulussa maito symboloi Yljän ja morsiamen välisen rakkauden ihanuutta (Laul. 4:11; Laul. 5:1). Niukkuuden aikoina tästä ravinnosta tulee Immanuelin ja eloon jääneiden perusravintoa, mutta sen runsaus muistuttaa lupauksista (Jes. 7:15, 22).

Jos vauraus on takeena Jumalan siunauksista, maidon puute ja yleinen autius ovat merkki Jumalan rangaistuksesta ja kirouksesta. Israelin rikosten tähden Hoosea pyytää Jahvea antamaan sille hedelmättömän kohdun ja kuivuneet rinnat (Hoos. 9:14). UT:n näkökulmasta eskatologinen tuomio on oleva niin pelottava, että Jeesus julistaa autuaiksi naiset, jotka eivät noina päivinä imetä (Luuk. 23:29; vrt. Luuk. 21:23 rinnakk.).

3. Jumalan lasten maito. UT puhuu tavallisesti maidosta vertauskuvallisessa merkityksessä ja tarkoittaa sillä opetusta Jumalan lasten ravintona. Paavalille, joka näkee lapsessa ennen kaikkea tämän kypsymättömyyden, vielä lihallisille korinttilaisille annettu maito on ensimmäinen kristillinen sanoma, vastakohtana täydellisille varatulle kiinteälle ravinnolle, viisaudelle (1. Kor. 3:2; vrt. Hepr. 5:12 ff.). Sen sijaan kohdan 1. Piet. 2:2 mukaan uuteen elämään syntyneen uskovan on edelleen haluttava Jumalan sanan maitoa kasvaakseen ja saavuttaakseen pelastuksensa, sillä hän pysyy aina kasvavana lapsena ja tarvitsee aina Jumalan sanan maitoa. Tämä sana on pohjimmiltaan Kristus itse (1. Piet. 2:3), kuten monet kirkkoisät ovat hyvin osoittaneet: ”Me juomme Sanaa, totuuden ravintoa” (Aleksandrian Klemens).

IDP

Katso myös: ⟶ enfant III — Uudestisyntyminen 3 a — maa AT II 1

MAKU

Katso: ⟶ Maistaa rel. 2,3.

MAMMONA

Katso: → cupidite NT 2 — richesse III 2 — servir III 0

MANIFESTAATIO / ILMENEMINEN

Katso: → Kristuksen ilmestymiset I — feu AT I — gloire III — jour-du-seigneur — lumiere-tenebres AT I 2, II 2 ; NT I 3 — Myrsky — Jumalan läsnäolo AT II — Ylösnousemus NT I 1.2 — Ilmoitus — signe — transfiguration

MANNA

Manna.

Manna on ravinto, jonka Jumala antoi Israelille erämaavaelluksen aikana (Joos. 5:12); tärkeää ei ole määritellä sen luonnetta vaan ymmärtää sen symbolinen merkitys. Sen nimen selitys ”Mitä tämä on?” (hepr. man hu: 2. Moos. 16:15) korostaa sen salaperäistä luonnetta: Jumala tahtoo koetella kansaansa ja samalla pitää sen elossa (2. Moos. 16:4, 28). Tämä ihmeellinen lahja on synnyttänyt traditiossa monia tulkintoja, joista todistavat Mooseksen kirjojen kertomukset (2. Moos. 16; 4. Moos. 11:4–9), psalmit ja Viisauden kirja (Viis. 16:20–29). Näin manna valmisti tietä ilmoitukselle todellisesta taivaan leivästä, jonka ennusmerkkinä ja esikuvana se oli (Joh. 6:31 f.).

1. Manna ja erämaan koettelemus.. Erämaan epävarmoissa oloissa kansa, jolla ei ole uskoa, vaatii Jumalaa toimimaan: ”Onko Jahve meidän keskellämme vai ei?” (2. Moos. 17:7); Jumala vastaa sille ilmaisemalla kirkkautensa muun muassa mannan lahjalla (2. Moos. 16:7, 10 ff.). Manna puolestaan on kysymys, jonka Jumala esittää kansalleen kasvattaakseen sitä panemalla sen koetukselle: ”Tunnistatteko, että minä olen teidän Jumalanne, kun noudatatte käskyjäni?” (vrt. 2. Moos. 16:4, 28).

Antaessaan Israelille tämän elannon Jumala ilmaisee sille vaikuttavan läsnäolonsa, ja tämä merkki on niin puhutteleva, että sen muistoa tulee vaalia asettamalla arkkiin manna-astia lain taulujen kanssa (Hepr. 9:4). Jokainen merkki vaatii vastausta; mannan lahjaan liittyy määräyksiä, joiden tarkoitus on koetella Israelin uskoa siihen, joka sen antaa: manna on kerättävä päivä kerrallaan eikä mitään saa säästää seuraavaksi päiväksi. Vain sapatin aattona satoa kerätään kahdeksi päiväksi, jotta sapatin lepoa kunnioitettaisiin. Näin manna antaa kansalle keinon osoittaa kuuliaisuutensa Jumalalle ja luottamuksensa hänen sanaansa (2. Moos. 16:16–30). Lisäksi: keitetyt mannakakut eivät ole mauttomia (4. Moos. 11:8), mutta niiden maku pysyy aina samana; Israel kyllästyy niihin ja napisee ymmärtämättä koettelemusta ja sen opetusta. Sen sijaan, että ihminen luottaisi vain maalliseen ravintoon (4. Moos. 11:4 ff.), hänen on turvauduttava ennen kaikkea siihen, mikä tulee taivaasta, siihen salaperäiseen ravintoon, jonka symboli manna on: Jumalan sanaan (5. Moos. 8:2 f.).

2. Manna ja eskatologinen odotus.. Rukouksessa Jumalan edessä menneisyyttään mietiskellen Israel laulaa mannan hyväätekevästä lahjasta: ”vehnää ja taivaan leipää”, ”väkevien leipää” – taivaassa asuvien enkelien leipää (Ps. 78:23 ff.; Ps. 105:40; Neh. 9:15). Ylistäessään sitä, millä ei enää ole merkitystä, viisaat kuvittelevat, millaisia ominaisuuksia taivaallisella ravinnolla tulee olla; Luoja antaa sitä lapsilleen eskatologisessa pidoissa. Juuri tätä ravintoa, Israelin odotuksen kohdetta, ajattelee Viisauden kirjan kirjoittaja innoitetussa (midrash) kommentaarissaan Eksoduksesta. Tulevaisuuden manna mukautuu kunkin makuun ja sopeutuu Jumalan lasten haluihin. Maistaessaan sitä he saavat vielä enemmän maistaa Luojan lempeyttä: Luoja asettaa luomakunnan häneen uskovien palvelukseen (Viis. 16:20, 25 ff.). Ilmestyskirja puhuu samasta mannasta: sitä luvataan niille, joiden usko ja todistus ovat näin tehneet heistä saatanan ja maailman voittajia (Ilm. 2:17; vrt. 1. Joh. 5:4 f.).

3. Manna ja Jumalan todellinen leipä.. Kristus vahvistaa erämaassa VT:n elävällä opetuksella: ”Ihminen ei elä ainoastaan leivästä, vaan jokaisesta sanasta, joka lähtee Jumalan suusta” (Matt. 4:4 rinnakk.; vrt. 5. Moos. 8:3). Hän uudistaa tämän opetuksen ruokkiessaan Jumalan kansaa ihmeellisellä leivällä. Tämä leipä, joka ravitsee kansan (Matt. 14:20; Matt. 15:37; vrt. Ps. 78:29), herättää innostuksen, jolla ei ole mitään tekemistä sen uskon kanssa, jota Jeesus edellyttää (Joh. 6:14 f.); opetuslapset eivät ymmärrä lahjan ja ihmeen merkitystä sen paremmin kuin väkijoukkokaan. Epäuskoiset, fariseukset ja saddukeukset puolestaan pyytävät juuri silloin ”taivaasta tulevaa merkkiä” (Matt. 16:1–4 rinnakk.; vrt. Joh. 6:30 f.; Ps. 78:24 f.).

Mutta todellinen leipä, joka on ”tullut taivaasta”, ei ole manna, jonka avulla ihminen pysyy elossa ja kuitenkin kuolee, vaan Jeesus itse (Joh. 6:32 f.), jonka ihminen ottaa vastaan uskossa (Joh. 6:35–50): hänen ”lihansa”, joka annetaan ”maailman elämän puolesta” (Joh. 6:51–58). Paavali puolestaan näkee erämaan mannan hengellisen ravinnon esikuvana (1. Kor. 10:3 f.). Siksi eukaristinen traditio käyttää aivan aiheellisesti uudelleen mannaa koskevia raamatullisia kuvia. Kun kristitty nauttii eukaristisen aterian salaperäistä leipää, joka näyttää aina samalta kuin manna, hän vastaa Jumalan merkkiin ja todistaa uskonsa taivaasta laskeutuneeseen Sanaansa. Siksi hän saa jo nyt ravinnokseen ”enkelten leipää, josta on tullut matkamiesten leipä” (Lauda Sion): tämä leipä täyttää kaikki heidän tarpeensa ja vastaa heidän kaikkia makujaan Jumalan kansan uuden Eksoduksen kuluessa. Uskova on jo voittaja taistelussa, jota hänen on käytävä matkansa aikana, sillä hän saa jo ravintonsa itse Jumalan leivästä ja elää hänen iankaikkisesta elämästään (Joh. 6:33, 54, 57 f.; Ilm. 2:17).

MFL

Katso myös: ⟶ desert AT I 2 — eucharistie III 2 — faim-soif AT I 2 — Ravinto II — Leipä III

MARANATA

Katso: ⟶ culte NT II 3 — esperance NT IV — jesus-christ II 1 a — seigneur NT

MARIA

Jeesuksen äidin tärkeä asema kristillisessä traditiossa hahmottui jo Raamatun ilmoituksessa. Jos kaksitoista kohdistivat huomionsa Jeesuksen toimintaan hänen kasteestaan pääsiäiseen asti (Ap. t. 1:22; Ap. t. 10:37 ff.; Ap. t. 13:24 ff.), se johtui siitä, että he saattoivat puhua vain tapahtumista, joihin olivat itse osallistuneet, ja heidän oli vastattava lähetystehtävän kiireellisimpiin tarpeisiin. Oli luonnollista, että kertomukset Jeesuksen lapsuudesta tulivat esiin vasta myöhemmin; Markus jättää ne mainitsematta ja tyytyy mainitsemaan Jeesuksen äidin kahdesti (Mark. 3:31–35; Mark. 6:3). Matteus tuntee nämä kertomukset, mutta keskittää ne Joosefiin, Daavidin jälkeläiseen, joka saa taivaallisia viestejä (Matt. 1:20; Matt. 2:13, 20, 22) ja antaa Neitsyen lapselle nimen Jeesus (Matt. 1:18–25). Luukkaan evankeliumissa Maria astuu täyteen valoon: evankeliumin alkuvaiheessa juuri hänellä on päärooli ja hänestä piirtyy todellinen persoonallisuus; kirkon syntyessä hän osallistuu opetuslasten kanssa yläsalin rukoukseen (Ap. t. 1:14). Johannes puolestaan kehystää Jeesuksen julkisen toiminnan kahdella Mariaa koskevalla kohtauksella (Joh. 2:1–12; Joh. 19:25 ff.): sekä Kaanassa että Golgatalla Maria käyttää arvovaltaa, ensin uskovana ja sitten opetuslastensa äitinä. Tätä Marian roolin asteittaista tiedostamista ei pidä selittää yksinomaan psykologisilla syillä: se heijastaa yhä syvempää ymmärrystä itse Jeesuksen salaisuudesta, joka on erottamaton siitä ” naisesta”, josta hän tahtoi syntyä (Gal. 4:4). Muutamat nimitykset kokoavat yhteen UT:ssa hajallaan olevat tiedot.

I. Siionin tytär.

1. Maria ilmestyy aluksi aikalaisnaistensa kaltaisena.. Kuten tuon ajan piirtokirjoitukset ja UT:n lukuisat Mariat osoittavat, hänen nimensä, jota oli aikanaan kantanut Mooseksen sisar (2. Moos. 15:20), oli yleinen Jeesuksen aikana. Silloisessa arameassa se merkitsee luultavasti ”ruhtinatarta”, ”valtiatarta”. Palestiinalaisiin perinteisiin nojautuen Luukas kuvaa Marian hurskaana juutalaisena naisena, joka noudattaa uskollisesti lakia (Luuk. 2:22, 27, 39) ja ilmaisee Jumalan sanomaan antamansa vastaukset itse VT:n sanoin (Luuk. 1:38); erityisesti hänen Magnificat-laulunsa on psalmeista koottu kokonaisuus ja ammentaa ennen kaikkea Hannan ylistyslaulusta (Luuk. 1:46–55; vrt. 1. Sam. 2:1–10).

2. Mutta myös Luukkaan mukaan Maria ei ole pelkkä juutalainen nainen.. Ilmestymisen ja vierailun kohtauksissa (Luuk. 1:26–56) hän esittää Marian Siionin tyttärenä siinä merkityksessä, joka ilmauksella oli VT:ssa: hän on Jumalan kansan personifikaatio. Enkelin tervehdys ”Iloitse” (Luuk. 1:28) ei ole tavanomainen tervehdys, vaan se tuo mieleen lupaukset Herran tulosta pyhään kaupunkiinsa (Sef. 3:14–17; Sak. 9:9). Arvonimi ”suosiolla täytetty”, jumalallisen rakkauden erityinen kohde, voi tuoda mieleen Laulujen laulun morsiamen, yhden valitun kansan perinteisimmistä vertauskuvista. Nämä kirjalliset viitteet vastaavat sitä tehtävää, joka Marialla on näissä kohtauksissa: hän ottaa niissä yksin Jaakobin talon nimissä vastaan pelastuksen ilmoituksen; hän hyväksyy sen ja tekee näin sen täyttymisen mahdolliseksi. Magnificat-laulussaan hän puolestaan siirtyy nopeasti henkilökohtaisesta kiitollisuudestaan (Luuk. 1:46–49) puhumaan Abrahamin jälkeläisten puolesta ja antaa äänensä heidän kiitollisuudelleen ja ilolleen (Luuk. 1:50–55).

II. Neitsyt.

1. Marian neitsyys Jeesuksen sikiämisessä. vahvistetaan kohdissa Matt. 1:18–23 ja Luuk. 1:26–38 (siihen viitataan joissakin kohdan Joh. 1:13 vanhoissa tekstimuodoissa: ”Hänet on siittänyt ei veri eikä liha, vaan Jumala”). Matteuksen ja Luukkaan kertomusten ilmeinen riippumattomuus toisistaan johtaa ajoittamaan tämän tiedon heitä molempia vanhempaan traditioon, josta kumpikin on riippuvainen.

2. Palestiinalaisessa ympäristössä. Tämä neitsyydelle messiaanisen tulemisen yhteydessä annettu asema näyttää uudelta seikalta. Tähän asti Raamattu ei ole antanut neitsyydelle uskonnollista arvoa (Tuom. 11:37 f.). Qumranin essealaiset näyttävät olleen ensimmäisiä juutalaisia, jotka sitoutuivat pidättyvyyteen ilmeisenä pyrkimyksenään lainmukainen puhtaus.

3. Matteus. tyytyy näkemään Jeesuksen neitseellisessä sikiämisessä kohdan Jes. 7:14 profetian täyttymyksen (kreikkalaisen tekstin mukaan).

4. Luukas. sitä vastoin pitää suurta merkitystä Marian neitsyydellä, samoin kuin hän koko teoksessaan kiinnittää huomiota pidättyvyyteen (Luuk. 2:36; 14:26; 18:29) ja neitsyyteen (Ap. t. 21:9). Hän kyllä kertoo Marian avioliitosta Joosefin kanssa (Luuk. 1:27; 2:5), sillä hän näkee siinä Jeesuksen messiaanisen oikeutuksen perustan (Luuk. 3:23 ff.). Ensimmäisenä hän kuitenkin sanoo nuoresta vaimosta, että tämä on neitsyt (Luuk. 1:27): palestiinalaisen tavan mukaan avioliitto oli solmittu hyvän aikaa ennen kuin hänet tuotiin miehensä taloon (vrt. Matt. 25:1–13).

Marian neitsyys enkeli-ilmoituksen hetkellä käy ilmi vastaväitteestä, jonka hän esittää enkelille tämän ilmoittaessa, että hänestä tulee Messiaan äiti: ”Kuinka tämä tapahtuu, kun en tunne miestä?” (Luuk. 1:34). Ilmaus ”tuntea mies” on Raamatussa tavallinen tapa kuvata aviollisia suhteita (1. Moos. 4:1, 17, 25; 19:8; 24:16 ff.). Luukas korostaa näin, että Maria on neitsyt silloin, kun hän tulee siittämään Jeesuksen.

Tarkoittaako Luukas myös sitä, että Maria tahtoi säilyttää neitsyytensä jo ennen enkeli-ilmoitusta? Monet ovat ajatelleet näin pyhästä Augustinuksesta lähtien. He ovat muotoilleet hänen enkelille esittämänsä kysymyksen

parafraasina: ”koska en tahdo tuntea miestä”, ja pitäneet tätä vivahdetta tarpeellisena Marian kysymyksen perustelemiseksi: Daavidin pojan puolisona hänen tarvitsee vain toteuttaa avioliittonsa tullakseen Messiaan äidiksi; jos hän näkee siinä vaikeuden, se johtuu siitä, että hän tahtoo säilyttää neitsyytensä.

Tämä tulkinta perustuu kuitenkin kiistanalaiseen lähtöoletukseen: se olettaa, että Maria meni naimisiin Joosefin kanssa ilman suostumustaan. Ennen kaikkea se sivuuttaa Marian kysymyksen täsmällisen merkityksen: ”tällä hetkellä minulla ei ole aviollisia suhteita”. Luukas vihjaa näin, että Maria ymmärtää tulevansa äidiksi heti, samoin kuin Simsonin äiti tuli raskaaksi heti sen jälkeen, kun enkeli ilmoitti hänelle hänen äitiydestään (Tuom. 13:5–8). Maria huomauttaa, ettei avioliitto ole vielä toteutunut avioyhteydessä. Hänen kysymyksensä saa enkelin ilmoittamaan hänelle Jeesuksen neitseellisestä sikiämisestä. Se ilmoitetaan hänelle samalla kuin Jeesuksen jumalallinen asema Jumalan Poikana, jonka merkki se on. Jumalan Henki, joka oli maailman luomisen johdossa (1. Moos. 1:2), tulee aloittamaan Jeesuksen sikiämisessä uuden maailman luomisen.

Näin neitseellinen sikiäminen näyttäytyy Luukkaalla Jeesuksen jumalallisen aseman vaatimuksena. Ja juuri ilmoituksessa salaperäisestä äitiydestään Maria oppii tuntemaan neitseellisen kutsumuksensa.

5. Jeesuksen veljien maininta. on saanut useat kriitikot ajattelemaan, ettei Maria ollut säilyttänyt neitsyyttään Jeesuksen syntymän jälkeen. Tätä mielipidettä, jota ei tavata vanhassa traditiossa missään yhteydessä Jeesuksen veljien mainintoihin, vastaan puhuvat useat evankeliumin tekstit: Jaakob ja Joosef, Jeesuksen veljet (Matt. 13:55 rinnakk.), näyttävät olevan toisen Marian poikia (Matt. 27:56 rinnakk.); kuoleva Jeesus uskoo äitinsä opetuslapsen huostaan (Joh. 19:26 f.), mikä näyttää edellyttävän, ettei hänellä ole muita poikia. Toisaalta tiedetään, että seemiläisessä maailmassa nimitystä veljet käytetään usein läheisistä ja liittolaisista.

III. Äiti.

Kaikilla evankeliumitradition tasoilla Maria on ensisijaisesti ”Jeesuksen äiti”. Useat tekstit nimittävät häntä tällä yksinkertaisella arvonimellä (Mark. 3:3 rinnakk.; Luuk. 2:48; Joh. 2:1–12; Joh. 19:25 ff.). Tämä määrittää hänen koko tehtävänsä pelastustyössä.

1. Tämä äitiys on vapaaehtoista. Kertomus ilmestyksestä tuo tämän selvästi esiin (Luuk. 1:26–38). Enkeli ilmoittaa Marialle odottamattomasta kutsumuksesta, ja Luukas kuvaa Neitsyttä, joka tahtoo ymmärtää Jumalan kutsun. Enkeli paljastaa hänelle, että hän tulee raskaaksi neitseellisesti. Kun Maria on saanut täyden selvyyden, hän suostuu; hän on Herran palvelijatar, kuten Abraham, Mooses ja profeetat. Hänen palveluksensa on, kuten heidänkin palveluksensa, vapautta – ja vielä enemmän.

2. Kun Maria synnyttää Jeesuksen. Hänen tehtävänsä, kuten kaikkien äitien, on vasta alkamassa, ja hänen on kasvatettava Jeesus. Joosefin jakaessa hänen vastuunsa hän vie lapsen temppeliin esitelläkseen hänet Herralle ja ilmaistakseen uhrin, johon Jeesuksen inhimillinen tietoisuus ei vielä kykene. Hän saa Simeonilta Jeesusta varten ilmoituksen omasta tehtävästään (Luuk. 2:29–32, 34 f.). Hän on Jeesukselle kasvattaja, joka on tietoinen auktoriteetistaan (Luuk. 2:48), ja Jeesus on hänelle alamainen, samoin kuin Joosefille (Luuk. 2:51).

3. Maria pysyy äitinä, kun Jeesus saavuttaa aikuisiän. Hän on poikansa lähellä tuskallisten erojen hetkellä (Mark. 3:21, 31; Joh. 19:25 ff.). Mutta silloin hänen tehtävänsä saa uuden muodon. Luukas ja Johannes tuovat tämän esiin Jeesuksen kasvun kahdessa tärkeässä vaiheessa. Kahdentoista vuoden ikäisenä, täysivaltaisena israelilaisena, Jeesus julistaa maanpäällisille vanhemmilleen, että hänen tulee ennen kaikkea palvella taivaallista Isäänsä (Luuk. 2:49). Kun hän aloittaa missionsa Kaanassa, hänen sanansa Marialle: ”Nainen, anna minun olla” (Joh. 2:4) ovat pikemminkin valtakunnan vastuunkantajan kuin pojan sanoja; näin hän vaatii itsenäisyyttään Jumalan lähettämänä. Tästä lähtien, koko maanpäällisen elämänsä ajan, äiti väistyy uskollisen tieltä (vrt. Mark. 3:32–35 rinnakk.; Luuk. 11:27 f.).

4. Tämä luopuminen päättyy ristillä. Kun Simeon oli ilmoittanut Marialle Jeesuksen kohtalon, hän oli ennustanut miekan, joka lävistäisi hänen sielunsa Israelin jakautumisessa ja hänen uskonsa koettelemuksessa (Luuk. 2:34 f.). Golgatalla hänen äitiytensä toteutuu, kuten Johannes osoittaa kohtauksessa, jonka jokainen piirre on merkityksellinen (Joh. 19:25 ff.). Maria seisoo ristin juurella. Jeesus puhuttelee häntä vielä juhlallisella sanalla ”Nainen”, joka ilmaisee hänen arvovaltaansa valtakunnan Herrana. Osoittaessaan äidilleen läsnä olevaa opetuslasta Jeesus sanoo: ”Tässä on poikasi”; näin hän kutsuu Marian uuteen äitiyteen, josta tulee tästä lähtien hänen tehtävänsä Jumalan kansassa. Ehkä Luukas halusi vihjata Marian tehtävään Kirkossa näyttämällä hänet rukoilemassa kahdentoista kanssa Henkeä odottaen (Ap. t. 1:14); ainakin tämä yleismaailmallinen äitiys perustuu hänen ajattelussaan siihen, että hän näki Mariassa Jumalan kansan personifikaation, Siionin tyttären (Luuk. 1:26–55).

IV. Ensimmäinen uskova.

Evankelistat eivät suinkaan perusta Marian suuruutta poikkeuksellisiin hengellisiin valonlahjoihin, vaan näyttävät hänet uskossaan alttiina samoille hämäryyksille ja samalla uskon tiellä kuin vähäisimmänkin uskovan (Luuk. 1:45).

1. Marialle annettu ilmoitus. Jo Marian ilmestyksen yhteydessä Jeesus tarjoutuu Marialle hänen uskonsa kohteeksi, ja tätä uskoa valaisevat viestit, jotka juurtuvat Vanhan testamentin ennussanoihin. Lapsen nimeksi tulee Jeesus; hänestä tulee Korkeimman Poika, Daavidin poika, Israelin Kuningas, Jumalan Poika. Kun Jeesus tuodaan

temppeliin, Maria kuulee Jumalan palvelijaa koskevien ennussanojen sovellettavan hänen Poikaansa: hän on kansojen valo ja vastustuksen merkki. Näihin muutamiin nimenomaisiin sanoihin on lisättävä, vaikkeivät tekstit sitä sanokaan, että Marian täytyy löytää Poikansa kurjasta ja hiljaisesta elämästä Messiaan köyhyys. Kun Jeesus puhuu äidilleen, hän puhuu profeetallisten ennussanojen jyrkkään sävyyn; Marian täytyy tunnistaa siinä Poikansa itsenäisyys ja arvovalta sekä uskon ylemmyys lihalliseen äitiyteen nähden.

2. Marian uskollisuus. Luukas on pitänyt huolen siitä, että hän merkitsee muistiin Marian reaktiot jumalallisten ilmoitusten edessä: hänen hämmennyksensä (Luuk. 1:29), vaikeutensa (Luuk. 1:34), hämmästyksensä Simeonin ennussanasta (Luuk. 2:33) ja kyvyttömyytensä ymmärtää Jeesuksen sanaa temppelissä (Luuk. 2:50). Kun hän kohtaa salaisuuden, joka ylittää hänen ymmärryksensä, hän mietiskelee sanomaa (Luuk. 1:20; 2:33), palaa yhä uudelleen tapahtumiin, joissa hän on mukana, säilyttää ne muistissaan ja mietiskelee niitä sydämessään (Luuk. 2:19, 51).

Jumalan sanalle tarkkaavaisena hän ottaa sen vastaan, vaikka se mullistaa hänen suunnitelmansa ja saattaa Joosefin ahdistukseen (Matt. 1:19 f.). Hänen vastauksensa jumalallisiin kutsuihin — Vierailu ja Jeesuksen esittäminen temppelissä — ovat tekoja, joiden kautta Jeesus toimii äitinsä välityksellä: hän pyhittää Edelläkävijän, hän uhraa itsensä Isälleen. Uskollisena Maria pysyy vaiti, kun hänen Poikansa astuu julkiseen toimintaan; uskollisena hän pysyy aina ristille asti.

3. Magnificat. Marian kiitosvirressä Luukas välittää palestiinalaisen tradition, jonka tarkoituksena ei niinkään ole kertoa Neitsyen sanoja kuin ilmaista yhteisön kiitoksenantoa. Luukas tekee siitä kuitenkin Marian rukouksen (erityisesti jakeen 48 avulla). Kiitospsalmin klassisen muodon ja psalttarin perinteisten aiheiden avulla Maria ylistää uutta tapahtumaa: Valtakunta on tullut. Hän osoittautuu siinä kokonaan Jumalan kansan palvelijaksi. Hänessä ja hänen kauttaan pelastus julistetaan ja lupaus täyttyy; hänen omassa köyhyydessään salaisuuden autuudet toteutuvat. Marian usko on juuri Jumalan kansan uskoa: nöyrää uskoa, joka syvenee yhä uudelleen pimeyden ja koettelemusten keskellä; pelastusta mietiskelemällä ja anteliaasti palvelemalla se vähitellen valaisee uskovan katsetta (Joh. 3:21; Joh. 7:17; Joh. 8:31). Juuri tämän uskon tähden — uskon, joka vaalii Jumalan sanaa — Jeesus itse julisti autuaaksi hänet, joka oli kantanut häntä kohdussaan (Luuk. 11:27 f.).

V. Maria ja Kirkko.

Edellä esitetyt tiedot voidaan koota ja niitä voidaan jatkaa lyhyessä raamatullisen teologian synteesissä.

1. Neitsyt. Maria, uskovan esikuva, on Jumalan armosta uskossa pelastukseen kutsuttu ja Poikansa uhrilla lunastettu, kuten kaikki ihmissuvun jäsenet, mutta hänellä on Kirkossa erityinen asema. Hänessä näemme Kirkon salaisuuden elettynä täyteydessään sielussa, joka ottaa Jumalan sanan vastaan koko uskollaan. Kirkko on Kristuksen morsian (Ef. 5:32), neitsytmorsian (vrt. Ilm. 21:2), jonka Kristus itse on pyhittänyt puhdistamalla sen (Ef. 5:25 ff.). Jokainen kristitty sielu, joka osallistuu tähän kutsumukseen, on ”kihlattu Kristukselle kuin puhdas neitsyt” (2. Kor. 11:2). Kirkon uskollisuus tälle jumalalliselle kutsulle tulee ensimmäisenä ja kaikkein täydellisimmin näkyviin Mariassa. Tässä on koko sen neitsyyden merkitys, johon Jumala kutsui Marian ja jota hänen äitiytensä ei vähentänyt vaan pyhitti. Hänessä tulee myös historian tasolla ilmi tämän Neitsyt-Kirkon olemassaolo; asenteellaan se asettuu Eevan vastakohdaksi (vrt. 2. Kor. 11:3).

2. Äiti. Lisäksi suhteessa Jeesukseen Marialla on erityinen asema, jota ei ole yhdelläkään muulla Kirkon jäsenellä. Hän on Jeesuksen Äiti, ja hän on sitä vapaaehtoisesti. Jumalan kansan tähden hän suostuu synnyttämään Jumalan Pojan; hän edustaa koko tätä kansaa ja sitoo sen vastaanottamaan pelastuksen, jota Jumala sille tarjoaa. Tämä tehtävä antaa aiheen rinnastaa hänet Siionin tyttäreen (Sef. 3:14; vrt. Luuk. 1:28), uuteen Jerusalemiin sen äidillisessä tehtävässä. Jos uutta ihmiskuntaa voidaan verrata Naiseen, jonka esikoinen on Kristus (Ilm. 12:5), voidaanko unohtaa, että tällainen salaisuus toteutui konkreettisesti Mariassa, ettei tämä Nainen ja Äiti ole pelkkä symboli vaan että hänellä on Marian ansiosta persoonallinen olemassaolo? Tässäkin suhteessa Marian ja Kirkon välinen side tulee esiin niin voimakkaana, että Jumalan Käärmeen hyökkäyksiltä pelastaman Naisen takaa (Ilm. 12:13–16), kun häntä tarkastellaan saman Käärmeen pettämän Eevan rinnalla (2. Kor. 11:3; 1. Moos. 3:13), hahmottuu Maria yhdessä Kirkon kanssa, sillä tällainen oli hänen tehtävänsä pelastussuunnitelmassa. Siksi Traditio on perustellusti nähnyt Mariassa ja Kirkossa yhdessä ”uuden Eevan”, samoin kuin Jeesus on uusi Aadam.

3. Marian salaisuus. Juuri tämän Kirkon salaisuuteen liittyvän yhteyden kautta Marian salaisuus avautuu parhaiten Raamatun valossa. Ensimmäinen tuo selvästi esiin sen, mikä jälkimmäisessä elettiin kätkettynä. Kummassakin on kyse neitsyyden salaisuudesta, morsiusmysteeristä, jossa Jumala on sulhanen; kummassakin on kyse äitiyden ja lapseuden salaisuudesta, jossa Pyhä Henki vaikuttaa (Luuk. 1:35; Matt. 1:20; vrt. Room. 8:15), ensin suhteessa Kristukseen (Luuk. 1:31; Ilm. 12:5), sitten suhteessa hänen ruumiinsa jäseniin (Joh. 19:26 f.; Ilm. 12:17). Neitsyyden salaisuus merkitsee täydellistä puhtautta, Kristuksen armon hedelmää, joka ulottuu ihmisen olemukseen sen juuria myöten ja tekee siitä ”pyhän ja tahrattoman” (Ef. 5:27). Äitiyden salaisuus merkitsee täydellistä yhdistymistä Jeesuksen salaisuuteen hänen maallisessa elämässään koettelemukseen ja ristiin asti (Luuk. 2:35; Joh. 19:25 ff.; vrt. Ilm. 12:1), hänen kirkkaudessaan ylösnousemukseensa osallistumiseen asti (vrt. Ilm. 21). Hän, jonka Jumala on ”täyttänyt armolla” (Luuk. 1:28), pysyy Kirkon jäsenten tasolla; heidätkin on täytetty armolla Rakkaassa (Ef. 1:6).

Mutta hänen välityksellään Jumalan Poika, ainoa Välittäjä, tuli kaikkien ihmisten veljeksi ja loi heidän kanssaan elimellisen yhteyden, samoin kuin hän on liittänyt heidät kiintymyksellä Kirkkoon, joka on hänen ruumiinsa (Kol. 1:18). Tämä perustava tosiasia määrää kristittyjen asennoitumisen Mariaan. Siksi Maria liittyy niin suoraan siihen, miten he suhtautuvat Kirkkoon, Äitiinsä (vrt. Ps. 87:5; Joh. 19:27).

AG

Katso myös: → eglise VI — femme NT I 3 — humilite IV — joie NT I — mediateur II 1.2 — Äiti I 4, II 2.3 — virginite NT 2

MELKISEDEK

Melkisedek esiintyy Raamatussa Abrahamin suojelijana, Daavidin edeltäjänä ja Jeesuksen ennakkokuvana.

1. Melkisedek ja Abraham (1. Moos. 14). Melkisedek, kuningas ja siten Salemin pappi (jonka Ps. 76:3 samastaa ”Jerusalemiin”), tarjoaa Abrahamille aterian, johon kuuluu leipää ja viiniä; se on liiton riitti (1. Moos. 14:18–20; Joos. 9:12–15). Hän lausuu Abrahamille siunauksen ja saa Abrahamilta suojelustaan vastineeksi veron.

Nämä teot suoritetaan El Elyonin, Korkeimman Jumalan, seemiläisten heimojen muinaisjumalan edessä, jota Melkisedek pitää ainakin ylimpänä jumalana ja Abraham ainoana Jumalana. Pääosa kuuluu tässä Melkisedekille, ei-heprealaiselle papille; hänen edessään Abraham, heprealainen ja leeviläisten pappien kantaisä, jää alempaan asemaan. Rabbiininen eksegeesi pyrkii saattamaan hänet unohduksiin; kristillinen eksegeesi pitää hänet mielessään.

2. Melkisedek ja Daavid (Ps. 110). Kun Daavid asettuu Jerusalemiin, hän harjoittaa siellä sulauttamispolitiikkaa. Ps. 110 esittää Israelin kuninkaan maineikkaan Melkisedekin seuraajana. Jahve on vannonut voidellulleen: Jerusalemin kuninkaana ”sinä olet pappi ikuisesti”, Melkisedekin tavoin. Ilmaus, joka ohimenevien messiaiden kohdalla on hyperbolinen, tulee todeksi viimeisen Messiaan kohdalla; häntä kohti Ps. 110 suuntaa Israelin odotuksen pakkosiirtolaisuuden jälkeen. Sitä lukevat unelmoivat näkevänsä esiin astuvan pelastajan, joka yhdistäisi persoonassaan pappeuden ja kuninkuuden.

Profeetat olivat ilmoittaneet, että tulevina aikoina kuninkaan valta ja pappeuden valta yhdistyisivät (Jer. 33:14–22; Sak. 3–6). Jotkut vaativat kuninkuutta ylipapille: makkabealaisten aikana tämä toteutui (1. Makk. 10:26–35; 1. Makk. 14:4–17); juutalaisten ”Kahdentoista patriarkan testamenttien” kirjoittajille se oli toivo (erityisesti Leevin testamentissa). Toiset taas, uskollisina Melkisedekin ja Daavidin hahmottelemalle suunnalle, katsoivat mieluummin, että tulevalle Kuninkaalle kuuluisi ylin pappeus. Todellisuudessa puhdistuneen kuninkuuden ja aidon pappeuden läheinen yhteys toteutuu vasta Jeesuksessa Kristuksessa.

3. Melkisedek ja Jeesus (Hepr. 7; vrt. 5:6–10; 6:20). Jeesus, ihminen, polveutuu Melkisedekin ja Abrahamin sijasta ennen kaikkea Aadamista (Luuk. 3:23–38). Heprealaiskirjeen mukaan Jeesus pappina toteuttaa täydellistä pappeutta, joka ei liity Leevin pappeuteen (Jeesushan kuuluu Juudan heimoon), vaan toteuttaa Daavidin sukuisen Messiaan, Melkisedekin seuraajan, kuninkaallisen pappeuden (Ps. 110). Jo Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa tämä pappi-kuningas näyttäytyy leeviläisiä pappeja ylempänä, sillä heidän esi-isänsä Abrahamin hahmossa hän näki Leevin poikien kumartuvan kunnioittavasti edessään, ottavan vastaan siunauksensa ja maksavan hänelle kymmenykset.

Melkisedekin hahmo, nimi ja arvonimet hahmottelevat tavallaan Jeesuksen piirteitä. Hän ilmestyi ”ilman alkua ja loppua” ja ennakoi Kristusta, ikuista pappia. Hänen nimensä Melkisedek merkitsee: ”Kuninkaani on vanhurskaus”; Salemin kuningas vastaa lähes *shalomin* kuningasta eli rauhan kuningasta. Eikö Jeesus tuokin maailmaan vanhurskauden ja rauhan? Psalmin (Ps. 110) juhlallinen julistus ei koske leeviläisiä pappeja, jotka ovat kuolevaisia syntisiä ja siksi lukuisia ja sukupolvesta toiseen toisiaan seuraavia, vaan se on osoitettu Kuninkas-Papille, Daavidin todelliselle Pojalle, Jeesukselle, viattomalle ja kuolemattomalle, joka on näin uuden, lopullisen liiton ainoa palvelija. Tämä liitto on merkitty leivällä ja viinillä, kuten Melkisedekin liitto aikanaan.

Näin Melkisedek, Israelille vieras ja kansoihin kuuluva mutta uskonnollinen hahmo, ”Jumalan tuntemisen itseoppinut” (Filon), Abrahamin mahtava ystävä, Daavidin omakseen liittämä ja Jeesusta ennakoiva, nousi poikkeukselliseen asemaan. Hänen nimensä esiintyy Rituaalissa (muistomerkkien vihkimisessä) ja Roomalaisessa messukirjassa (Eukaristisessa rukouksessa). Hän on yhä todistajana Jumalan suunnitelmien universaalisuudesta: johdattaakseen meidät Kristuksen luo Jumala on käyttänyt Israelin lisäksi myös kansoja.

PEB

Katso myös: → Aaron 2 — benediction II 3 — creation AT I — dieu AT II 1 — Jerusalem AT I — messie NT II 2 — nations AT II 2 b — Leipä II 2 — sacerdoce AT I 1,3 ; NT I 3

MERI

Toisin kuin foinikialaiset ja kreikkalaiset, israelilaiset eivät olleet merikansaa. Salomon (1. Kun. 9:26) ja Josafatin (1. Kun. 22:49) merihankkeet eivät saaneet jatkoa. Hajaannuksen kokemus oli tarpeen, jotta ”saaret” tulivat Israelin maantieteelliseen horisonttiin (Jes. 41:1; Jes. 49:1) ja juutalaiset tottuivat pitkiin merimatkoihin (Joona 1:3). Tämä oli jo toteutunut UT:n aikana (Matt. 23:15), ja hajaannuksessa elänyt juutalainen Paavali piti luonnollisena kulkea Välimerellä evankeliumia julistaakseen. Kuitenkin jo varhaisimmista ajoista lähtien meri esiintyy raamatullisissa teksteissä määrätyn uskonnollisen merkityksen saaneena.

1. Myyttisestä hirviöstä Jumalan luoduksi olennoksi. Jokainen ihminen tuntee meren äärellä valtavan, kesyttämättömän voiman; kun se pääsee valloilleen, se on kauhistuttava ja uhkaa merillä kulkevia (Ps. 107:23–30) samoin kuin rannikkoseutuja, jotka se voi milloin tahansa peittää alleen (vrt. Tuom. 7:11; Tuom. 9:11, 15). Juuri tämän meren, mannerta ympäröivän kosmisen valtameren, Mesopotamian mytologia personifioi hirviömäisenä Petona. Tiamat-nimisenä tämä lohikäärme edusti kaoottisia ja tuhoavia voimia, jotka järjestyksen jumalan Mardukin oli nujerrettava, jotta hän voisi järjestää maailmankaikkeuden. Ugaritin mytologiassa puolestaan Yam, Meri-jumala, asetettiin vastakkain Baalin kanssa taistelussa jumalallisen maailman herruudesta.

Raamatussa sitä vastoin meri alennetaan pelkän luodun olennon asemaan. Luomiskertomuksessa Jahve jakaa syvyyden (Tehom) vedet kahtia (1. Moos. 1:6 f.) niin kuin Marduk teki Tiamatin ruumiille. Kuva on kuitenkin täysin riisuttu myyttisestä luonteestaan, sillä kaikkivaltiaan Jumalan ja alkujen vesikaaoksen välillä ei enää käydä taistelua. Järjestäessään maailman Jahve asetti vesille kertakaikkisen rajan, jota ne eivät enää ylitä ilman hänen käskyään (1. Moos. 1:9 f.; Ps. 104:6–9; Sananl. 8:27 ff.). Viisauskirjat kuvaavat mielellään tätä maailmanjärjestystä, jossa merellä on oma paikkansa, ja käyttävät siihen alkeellisen luonnontieteen tietoja: maa lepää alemman syvyyden vesien varassa (Ps. 24:2), ja nämä vedet nousevat maan läpi raviten lähteitä (1. Moos. 7:11; 1. Moos. 8:2; Job 38:16; 5. Moos. 33:13) ja ovat yhteydessä valtameren vesiin. Näin meri palautetaan paikalleen luotujen joukossa, ja sitä kutsutaan yhdessä kaikkien muiden kanssa ylistämään Luojaansa (Ps. 69:35; Dan. 3:78).

2. Meren uskonnollinen symboliikka. Tässä hyvin vakaassa opillisessa näkökulmassa pyhät kirjoittajat voivat aivan turvallisesti ottaa uudelleen käyttöön vanhoja myyttisiä kuvia, joista niiden myrkky on riisuttu. Pronssinen meri (1. Kun. 7:23 ff.) tuo ehkä temppelin jumalanpalvelukseen alkuperäisen valtameren kosmisen symboliikan, jos se todella kuvaa sitä. Raamattu käyttää kuitenkin mieluummin toisenlaista symbolien ryhmää. Meren syvyyden vedet tarjoavat sille kuvaavimman kuvan kuolemanvaarasta (Ps. 69:3), sillä niiden pohjan ajatellaan olevan lähellä sheolia (Joona 2:6 f.). Lopuksi meren yllä leijuu yhä paha, epäjärjestynyt ja ylpeä voima, jota myyttisten Petojen hahmo toisinaan yhä edustaa. Silloin meri symboloi vihamielisiä voimia, jotka Jahven on voitettava, jotta hänen suunnitelmansa pääsisi voitolle.

Tällä eeppisellä kuvastolla on kolme sovellusta. Ensinnäkin Jumalan luomistyö kuvataan toisinaan runollisesti alkuperäisen taistelun piirteiden avulla (Jes. 51:9; Job 7:12; Job 38:8–11). Useammin symboli saa historiallisen merkityksen. Näin historiallinen kokemus eksoduksesta, jossa Jahve kesyttää Punaisenmeren kuivin jaloin raivatakseen kansalleen tien (2. Moos. 14–15; Ps. 77:17, 20; Ps. 114:3, 5), muuttuu Jumalan voitoksi suuren syvyyden lohikäärmeestä (Jes. 51:10); samoin kapinaan Jumalaa vastaan nousseiden pakanakansojen pauhu rinnastetaan merten kohinaan (Jes. 5:30; Jes. 17:12). Lopuksi myöhäisten apokalypsien saatanalliset voimat, joita Jumala käy viimeisessä taistelussa vastaan, saavat piirteitä, jotka muistuttavat babylonialaista Tiamatia: ne ovat suurista syvyyksistä nousevia Petoja (Dan. 7:2–7). Mutta Luoja, jonka kosminen kuninkuus on alusta asti kyennyt kesyttämään meren ylpeyden (Ps. 65:8; Ps. 89:10; Ps. 93:3 f.), hallitsee myös historiaa, jossa kaikki epäjärjestyksen voimat kuohuvat turhaan.

3. Kristus ja meri. Meren uskonnollinen symboliikka ei jää UT:ssa huomiotta. Tämä näkyy jo evankeliumeissa. Meri pysyy demonisena paikkana, johon lumotut siat syöksyvät (Mark. 5:13 rinnakk.). Myrskyävänä se pelottaa ihmisiä yhä, mutta Jeesus osoittaa sitä vastapäätä jumalallisen voiman, joka voittaa luonnonvoimat: hän tulee omiensa luo kävellen meren päällä (Mark. 6:45 f.; Joh. 6:19 f.), tai tyynnyttää sen sanalla, jolla hän manaa sen hiljaiseksi: ”Vaikene! Ole vaiti!” (Mark. 4:39), ja opetuslapset tunnistavat, että hänessä on yli-inhimillinen läsnäolo (Mark. 4:41). Ilmestyskirja ei tyydy liittämään merta niihin pahoihin voimiin, joita Kristus-Herran on kohdattava historian kuluessa (Ilm. 13:1; Ilm. 13:11). Kuvaillessaan uutta luomakuntaa, jossa hänen kuninkuutensa toteutuu täyteydessään, se viittaa erääseen ihmeelliseen päivään, jolloin ”merta ei enää ole” (Ilm. 21:1). Meri siis katoaa saatanallisena syvyytenä ja epäjärjestyksen voimana. Siellä ylhäällä säilyy kuitenkin kristallimeri (Ilm. 4:6), joka levittäytyy silmänkantamattomiin jumalallisen valtaistuimen edessä, valon täyttämän rauhan vertauskuvana uudistuneessa maailmankaikkeudessa.

JDF & PG

Katso myös: → Antikristus AT I — bapteme I — Pedot ja Peto I — eau IV 2 — feu NT I 3 — sel I

MONIAVIOISUUS

Katso: → Aviorikos I — Avioliitto AT II 2,3

MOOSES

Israelille Mooses on vertaansa vailla oleva profeetta (5. Moos. 34:10 ff.), jonka kautta Jumala vapautti kansansa, solmi sen kanssa liiton (2. Moos. 24:8) ja ilmoitti sille lakinsa (2. Moos. 24:3; vrt. 2. Moos. 34:27). Hän on Jeesuksen ohella ainoa, jolle UT antaa Välittäjän arvonimen. Mutta siinä missä Jumala Mooseksen, uskollisen palvelijansa, välityksellä (Gal. 3:19; Hepr. 3:5) antoi Lain yksin Israelin kansalle, hän pelastaa kaikki ihmiset Kristuksen Jeesuksen, Poikansa, välityksellä (1. Tim. 2:4 ff.; Hepr. 3:6): Laki on annettu meille Mooseksen kautta, armo ja totuus ovat tulleet meille Jeesuksen Kristuksen kautta (Joh. 1:17). Tämä Mooseksen ja Jeesuksen rinnastus tuo esiin näiden kahden testamentin välisen eron.

1. Jumalan palvelija ja ystävä. Mooseksen kutsumus on pitkän kaitselmuksellisen valmistelun huipentuma. Sorrettuun kansaan syntyneenä (2. Moos. 1:8–22) Mooses on velkaa häntä sortavan faraon tyttärelle paitsi sen, että hänet ”pelastettiin vesistä” ja hän jäi henkiin (2. Moos. 2:1–10), myös sen, että hän sai kasvatuksen, joka valmisti häntä johtajan tehtävään (Ap. t. 7:21 f.). Kuitenkaan viisaus, voima eikä maine, jotka hän näin saavutti (vrt. 2. Moos. 11:3), riitä tekemään hänestä kansansa vapauttajaa. Hän kohtaa jopa omiensa pahantahtoisuuden (2. Moos. 2:11–15; Ap. t. 7:26 ff.) ja joutuu pakenemaan erämaahan. Siellä hän saa kutsumuksensa: Jahve ilmestyy hänelle, ilmoittaa hänelle sekä nimensä että suunnitelmansa pelastukseksi, tekee tunnetuksi hänen tehtävänsä ja antaa hänelle voiman sen täyttämiseen (2. Moos. 3:1–15): Jumala tulee olemaan hänen kanssaan (2. Moos. 3:12). Turhaan hän vetoaa: ”Kuka minä olen?…” (2. Moos. 3:11). Nöyryys, joka saa hänet epäröimään näin raskaan tehtävän edessä (2. Moos. 4:10–13), saa hänet myöhemmin täyttämään sen vertaansa vailla olevalla lempeydellä omiensa vastustuksen keskellä (4. Moos. 12:3, 13). Vaikka hänen uskonsa horjui (4. Moos. 20:10), Jumala julistaa hänet uskollisimmaksi palvelijakseen (4. Moos. 12:7 f.) ja kohtelee häntä ystävänä (2. Moos. 33:11); erityisestä armosta hän paljastaa hänelle, ellei kunniaansa, niin ainakin nimensä (2. Moos. 33:17–23). Puhuessaan hänelle näin pilven keskeltä Jumala vahvistaa hänet kansansa johtajaksi (2. Moos. 19:9; 2. Moos. 33:8 ff.).

2. Kansan vapauttaja ja liiton välittäjä. Ensimmäinen teko hänen johtajantehtävässään on kansansa vapauttaminen. Mooseksen on tehtävä loppu sorrosta, joka estää Israelia palvomasta Jumalaa, jota farao kieltäytyy tunnustamasta (2. Moos. 4:22 f.; 2. Moos. 5:1–18). Tätä varten Jumalan on ”näytettävä väkevä kätensä” lyömällä egyptiläisiä yhä uudelleen: Mooses on niiden vitsausten toimeenpanija, jotka tuovat ilmi Jumalan tuomion. Viimeisen vitsauksen hetkellä Israel viettää jälleen Mooseksen käskyjen mukaan, Jumalan viisauden täyttämänä (Viis. 10:16–20), pääsiäistä. Sitten Jumalan kansa vapautetaan Mooseksen käden kautta (Ps. 77:21) sitä takaa ajavista egyptiläisistä: Israel kulkee meren poikki, ja meri nielee sen takaa-ajajat (2. Moos. 14). Näin Eksoduksen ensimmäinen päämäärä saavutetaan: Siinailla Mooses toimittaa uhrin, joka tekee Israelista Jumalan kansan (2. Moos. 19:4 ff.), ja sinetöi sen liiton hänen kanssaan (2. Moos. 24:3–8; vrt. Hepr. 9:18 ff.).

Liiton kansaan liitetään kaikki, jotka on kastettu Mooseksessa (1. Kor. 10:2), toisin sanoen ne, jotka häntä seurattuaan ovat kulkeneet meren poikki pilven johdolla ja kokeneet pelastuksen. Mooses, ”heidän johtajansa ja Lunastajansa” (Ap. t. 7:35), on näin Kristuksen esikuva: Kristus on uuden ja paremman liiton välittäjä (Hepr. 8:6; Hepr. 9:14 f.) ja Lunastaja, joka vapauttaa synnistä ne, jotka kastetaan hänen nimeensä (Ap. t. 2:38; Ap. t. 5:31).

3. Profeetta, lainsäätäjä ja esirukoilija. Liiton kansan johtajana Mooses puhuu sille Jumalan nimissä (2. Moos. 19:6 ff.; 2. Moos. 20:19; 5. Moos. 5:1–5). Kuten jokainen tosi profeetta, hän on Jumalan suu (5. Moos. 18:13–20). Hän ilmoittaa Israelille Jumalan lain ja opettaa sille, miten sen mukaan tulee elää (2. Moos. 18:19; 2. Moos. 20:1–17). Hän kehottaa sitä pysymään uskollisena yhdelle ja tuonpuoleiselle Jumalalle, joka on aina sen kanssa (5. Moos. 6) ja joka on rakkaudessaan valinnut sen ja pelastanut sen lahjana (5. Moos. 7:7 ff.).

Profeetan tehtävänä on ylläpitää Liittoa ja kasvattaa kapinallista kansaa (Hoos. 12:14). Tämän lähetystyön harjoittaminen tekee hänestä ensimmäisen vainottujen Jumalan palvelijoiden joukossa (vrt. Ap. t. 7:52 f.). Toisinaan hän valittaa Jumalalle: ”Olenko minä siittänyt tämän kansan, kun sinä sanot minulle: Kanna sitä povellasi, niin kuin imettäjä kantaa imetettävää lasta… Taakka on minulle liian raskas” (4. Moos. 11:12 ff.). Kerran, kansansa uskottomuuden musertamana (4. Moos. 20:10 ff.; Ps. 106:33), hän antaa uskonsa ja lempeytensä, jotka ovat kuitenkin niin syvät (Sir. 45:4; Hepr. 11:24–29), horjua, ja häntä rangaistaan siitä (5. Moos. 3:26; 5. Moos. 4:21).

Profeettana Mooses rukoilee kansansa puolesta, johon hän on itsekin sidoksissa; tässä esirukoilijan tehtävässä hän on erityisen ihailtava: juuri hän hankkii rukouksellaan Israelille voiton sen vihollisista (2. Moos. 17:9–13) ja sille anteeksiannon sen synneistä (2. Moos. 32:11–14; 4. Moos. 14:13–20; 4. Moos. 21:7 ff.). Näin hän pelastaa sen kuolemasta asettumalla Jumalan vihan tielle (Ps. 106:23). ”Anna heille heidän syntinsä anteeksi…; muuten pyyhi minut pois kirjastasi!” (2. Moos. 32:31 f.). Tällä palavalla rakkaudellaan hän hahmottelee kärsivän Palvelijan piirteitä: tämä rukoilee syntisten puolesta kantaen heidän rikkomuksensa (Jes. 53:12). Hän ennakoi myös ”hänen kaltaisensa profeetan” ja julistaa tämän tulemisen (5. Moos. 18:15–18); Stefanus palauttaa tämän ennustuksen mieleen (Ap. t. 7:37), ja Pietari julistaa sen toteutuneen Jeesuksessa (Ap. t. 3:22 f.). Mooses todistaa Kirjoituksissa tästä ylivertaisesta ”Profeetasta” (Joh. 1:21; Joh. 6:14; Joh. 5:46; Luuk. 24:27); siksi hän on tämän rinnalla Kirkastumisessa (Luuk. 9:30 f.).

Mutta Kristus, uusi Mooses, ylittää Lain täyttämällä sen (Matt. 5:17), sillä hän on sen päämäärä (Room. 10:4): hän on täyttänyt kaiken, mitä hänestä oli kirjoitettu Mooseksen laissa, ja Isä on herättänyt hänet kuolleista, jotta hän antaisi ihmisille Pyhän Hengen (Luuk. 24:44–49).

4. Mooses ja Jumalan kunnia. Kristuksessa ilmestyy nyt Jumalan kunnia (Joh. 1:14), jonka heijastus valaisi Mooseksen kasvoja hänen kohdattuaan Jumalan (2. Moos. 34:29–35). Vanhan liiton kansa ei kyennyt kestämään tämän heijastuksen loistetta, vaikka se olikin ohimenevä (2. Kor. 3:7); siksi Mooses peitti kasvonsa verholla. Paavalille tämä verho symboloi juutalaisten sokeutta: lukiessaan Moosesta he eivät ymmärrä häntä eivätkä käänny Kristuksen puoleen, jonka tulosta Mooses oli julistanut (2. Kor. 3:13 ff.). Sillä ne, jotka todella uskovat Moosekseen, uskovat Kristukseen (Joh. 5:45 ff.), ja heidän kasvonsa heijastavat Mooseksen kasvojen tavoin Herran kunniaa, joka muuttaa heidät omaksi kuvakseen (2. Kor. 3:18). Taivaassa lunastetut laulavat Mooseksen, Jumalan palvelijan, laulun ja Karitsan laulun (Ilm. 15:3; vrt. 2. Moos. 15): ne ovat yhden ainoan Pelastajan yksi pääsiäislaulu, ja Mooses oli hänen esikuvansa.

RM & MFL

Katso myös: → Aaron I — Liitto — Ystävä I — Rakkaus I AT I — Liitonarkki II — Lempeys 2 — election AT I 3 c — Kasvot 4 — feu AT I I, II 2 — foi AT I — Joosua I — loi — mediateur I — priere I — prophete — serviteur-de-dieu I — transfiguration 2 — vocation O, I — voir AT I I — yahweh

MORAALI

Katso: ⟶ bien-mal — chair II — justice — loi — Palkka III 2 — vertus-vices

MUISTAMINEN

Muistaminen.

Jos Raamatulta kysyttäisiin ihmisen muistista, siitä voitaisiin poimia joitakin psykologisia huomioita, kuten hyvän teon muistaminen (1. Moos. 40:14) tai isällisten neuvojen unohtaminen (Tob. 6:16), mutta tässä meitä kiinnostaa muistin uskonnollinen merkitys ja sen tehtävä suhteessa Jumalaan.

Raamattu puhuu siitä, että Jumala muistaa ihmistä ja ihminen Jumalaa. Jokainen vastavuoroinen muistaminen edellyttää menneitä tapahtumia, joissa on oltu suhteessa toisiinsa, ja sen vaikutuksena on näitä tapahtumia mieleen palauttamalla uudistaa tuo suhde. Näin on Jumalan ja hänen kansansa välillä. Raamatullinen muistaminen viittaa menneisyydessä tapahtuneisiin kohtaamisiin, joissa Liitto solmittiin. Palauttamalla mieleen nämä perustavanlaatuiset tapahtumat se vahvistaa Liittoa; se saa elämään ”tänään” sillä läsnäolon intensiteetillä, joka Liitosta kumpuaa. Muistaminen on tässä sitäkin paikallaan, koska kyse on erityisistä tapahtumista, jotka ratkaisivat tulevaisuuden ja sisälsivät sen jo ennakolta. Vain menneisyyden uskollinen muistaminen voi turvata tulevaisuuden oikean suunnan.

1. Muistamisen synty.

a). Tapahtumat.. Ensimmäinen tapahtuma on luominen, merkki, joka on aina annettu ihmiselle, jotta hän muistaisi Jumalan (Sir. 42:15–43:33; Room. 1:20 f.). Ihminen itse on enemmän kuin merkki: hän on Jumalan kuva, ja siksi hän voi muistaa hänet. Jumalan peräkkäiset liitot ihmisen kanssa (Nooa, Abraham, Mooses, Daavid) saivat alkunsa Jumalan muistamisesta: silloin hän muisti ja lupasi muistaa (1. Moos. 8:1 f.; 1. Moos. 9:5 ff.; 1. Moos. 12:4; 2. Sam. 7) pelastaakseen (1. Moos. 19:29; 2. Moos. 6:5). Ja pelastava tapahtuma, joka suuntaa ikuisiksi ajoiksi Jumalan kansan muistamista, on pääsiäinen (Hoos. 13:4 ff.).

b). Tapahtumien muistaminen.. Muistamisella on monia tapoja jatkaa menneisyyden vaikuttavuutta nykyhetkessä. Heprean zkr-verbin eri muodot ja merkitykset antavat siitä jonkinlaisen käsityksen: muistaa, muistuttaa, mainita, mutta myös säilyttää ja huutaa avuksi – kaikki nämä teot ovat erittäin tärkeitä hengellisessä elämässä ja liturgiassa.

Nimen avuksi huutaminen on erottamaton osa pääsiäisen muistamista (2. Moos. 20:2), sillä antaessaan Nimensä tietoon Jahve aloitti pääsiäisen (2. Moos. 3), ja tämän avuksihuutamisen pyytämä nykyinen pelastus (Ps. 20:8) ymmärretään muinaisten ihmetekojen uudistumiseksi (Ps. 77; Joel 3). Jumalanpalvelukseen kuuluu myös muistamisen ulottuvuus, sillä se herättää ”muiston hänen Liitostaan”. Tämä pappistraditiolle rakas ilmaus osoittaa selvästi, että Jumala muistaa kansaansa ja kansan tulee muistaa Jumalansa jumalanpalveluksen kiertokulkuun kuuluvissa riiteissä (juhlat, sapatti) tai paikoissa, joissa he kohtaavat (kivi, alttari, liitonarkki, teltta, temppeli). Pelastustekoihin perustuva rukous on väistämättä täynnä kiitoksenantoa, joka on Jumalan edessä tapahtuvan muistamisen tavanomainen sävy (2. Moos. 15; Ps. 136).

Muistojen säilyminen turvataan välittämällä Jumalan sanaa, suullisesti tai kirjallisesti (2. Moos. 12:25 ff.; 2. Moos. 17:14), erityisesti Lain kirjoissa (2. Moos. 34:27; 5. Moos. 31:19 ff.). Lain mietiskely on silloin uskovalle muistamisen rinnakkainen muoto (5. Moos. 6:8; Joos. 1:8); tämä valpas tarkkaavaisuus avaa tien viisauteen (Sananl. 3:1 ff.). Kuuliaisuus käskyille on lopulta tuon muistamisen aito ilmaus: se merkitsee ”Jahven teiden noudattamista” (Ps. 119; Viis. 6:18; Jes. 26:8).

2. Unohduksen draama.

Mutta juuri ihmisen muisti osoittautuu pettäväksi, vaikka Jumala ei unohda sanaansa eikä nimeään (Jer. 1:12; Hes. 20:14). Deuteronomiumin varoituksista huolimatta (5. Moos. 4:9; 5. Moos. 8:7) kansa unohtaa Jumalansa, ja siinä on sen synti (Tuom. 8:34; Jer. 2:13; Hoos. 2:5). Rakkauden logiikan mukaisesti Jumala näyttää silloin unohtavan uskottoman puolison; tämä onnettomuus saisi hänet palaamaan (Hoos. 4:6; Miika 3:4; Jer. 14:9). Jokaisen ahdingon tulisi näet herättää ihmisessä uudelleen Jumalan muistaminen (2. Aikak. 15:2 ff.; Hoos. 2:9; Hoos. 5:15). Profeetallinen julistus liittyy tähän pitkänä ”muistutuksena” (Miika 6:3 ff.; Jer. 13:22–25), jonka tarkoituksena on saattaa ihmisen sydän takaisin vastaanottavaisuuden tilaan, jossa Jumala voi toteuttaa pääsiäisensä (Hes. 16:63; 5. Moos. 8:2 ff.).

Samalla kun muistetaan rikkomuksia, katumus on vetoamista Jumalan muistiin (Hes. 16:61 ff.; Neh. 1:7 ff.), ja anteeksiannossa Jumala, jonka muisti on rakkauden muisti, muistaa Liiton (1. Kun. 21:29; Jer. 31:20) ja unohtaa synnin (Jer. 31:34).

3. Muistamisesta odotukseen.

Ja tässä on paradoksi: mennyt pääsiäinen on yhä edessäpäin. Kansa muistaa kaiken, mitä Jahve on tehnyt sen hyväksi: menneisyys todistaa Jumalan uskollisuudesta. Nykyisyys on kuitenkin pettymys. Siksi lupaukset, jotka ovat jo osittain toteutuneet, täyttyvät tulevaisuudessa, ”tulevana aikana”. Uskollisuus ja pettymys avaavat Jumalan kansan tajunnan ratkaisevien ”viimeisten aikojen” näköalalle. Menneisyyden kautta avautuva hyvin elävä tulevaisuuden taju luonnehtii kansan muistamista pakkosiirtolaisuudesta paluun jälkeen; siinä tapahtuu eräänlainen muutos. Muistaminen muuttuu odotukseksi, ja siitä avautuu tie apokalyptiseen kuvitteluun. Tyypillinen tapaus on Hesekiel (40–48), jota seuraavat Sakarja, Daniel, neljäs evankelista ja Ilmestyskirjan kirjoittaja.

Yhteisön tasolla mennyt kunnia muodostaa nykyisen ahdingon keskellä vapautuksen takeen (Jes. 63:15–64:11; Ps. 77; Ps. 79; Ps. 80; Ps. 89). Yksilön tasolla köyhä, jonka Jumala näyttää unohtaneen (Ps. 10:12; Ps. 13:2), saa kuitenkin tietää olevansa hänen rakkautensa piirissä (Jes. 66:2; Ps. 9:19). Koettelemus elvyttää muistamista (1. Makk. 2:51; Bar. 4:27), ja tämä valmistaa uuteen tapahtumaan (Jes. 43:18 f.).

4. Läsnäolosta läpinäkyvyyteen.

a). Kun ”Jahve on läsnä”. (Hes. 48:35; Matt. 1:23), muistaminen yhtyy nykyhetkeen, ja kyse on täyttymyksestä. Lupausten ja liiton muistaminen toteutuu Kristuksen tapahtumassa, joka kokoaa ajan yhteen (2. Kor. 1:20; Luuk. 1:54–72). Hänessä kahdenlaisen unohtamisen draama ratkeaa ihmisen paluun ja Jumalan anteeksiannon kautta (Kol. 3:13). Koska Kristuksessa Jumala on läsnä ja muistaa ihmistä, ihmisen ei enää tarvitse etsiä Jumalaa menneisyydestä vaan tänään, Kristuksessa (Joh. 14:6 f.; 2. Kor. 5:16 f.). Jeesus Kristus on näet ihminen, joka on lopullisesti läsnä Jumalan luona, ja Jumala on lopullisesti läsnä ihmiselle. Kristus-pappi antaa meidän päästä Isän luo (Ef. 2:18; Hepr. 10:19), ja hänen Henkensä saattaa meidät yhteyteen hänen kanssaan (Room. 8:15–16; Room. 8:26–27).

b). Mutta aika ei ole vielä täyttynyt. , ja vaikka Jumala on nyt läsnä uudessa ja ikuisessa liitossa, ihminen on usein poissa Jumalansa luota ja tarvitsee muistamista. Siksi Henki ”palauttaa mieleen” Kristuksen salaisuuden, ei kirjan tavoin, vaan elävän Sanan henkilökohtaisessa nykyhetkessä: traditiossa (Joh. 14:26; Joh. 16:13). Henki toteuttaa Kristuksen salaisuuden ruumiissaan, ei pelkkänä muistamisena, vaan tämän ruumiin sakramentaalisessa nykyhetkessä, sillä se on samalla sekä ylösnoussut että läsnä maailmassa (Luuk. 22:19 f.; 1. Kor. 11:24 ff.): liturgiassa. Tämä pääsiäisen ”uudelleen läsnä olevaksi tekeminen”, kuten VT:ssäkin, suuntautuu toimintaan, elämään: kristillinen muistaminen merkitsee ”Jahven teiden noudattamista”, Herran testamentin säilyttämistä, toisin sanoen pysymistä rakkaudessa (Joh. 13:34; Joh. 15:10 ff.; 1. Joh. 3:24). Lopuksi, kun ihmisen muistaminen mukautuu viimein Jumalan muistamiseen, mitä syvemmälle Henki tunkeutuu kristityn elämään, sitä valppaammaksi ja ”aikojen merkkejä” tarkkaavaisemmaksi se tekee hänet, todistajaksi, joka antaa Herran aktiivisen läsnäolon kuultaa lävitseen ja ilmoittaa hänen tulemuksensa lähestymisestä (Ilm. 3:3; Fil. 3:13; 1. Tess. 5:1–10).

JCo

Katso myös: → Abraham II 1 — Liitto AT II 1; NT I — Alttari I — culte AT II 1; NT III 1 — eucharistie I 1, III 3, IV 2; V 2 — Puolustaja 2 — Kivi 2 — signe AT I, II — temps AT I 2, II 7; NT II 3

MUNUAISET

Sana tarkoittaa usein ihmisen ruumiillista voimaa (1. Kun. 12:10), hänen siittämiskykyään sekä vyötärön ja lantion seutua tai sukuelinten sijaintipaikkaa (2. Sam. 7:34; Ps. 132:11). Se tarkoittaa myös intohimojen, salaisten ajatusten ja tunteiden sijaintipaikkaa tai lähdettä (Ps. 72:21; Ilm. 2:23). Näin muodostuu kaksi symbolien ryhmää: toinen kehottaa toimintaan, toinen muistuttaa Jumalan vallasta kaikkein kätketyimpään persoonallisuuteemme.

1. Ihmisen voima keskittyy lanneselän alueelle.. Samoin kuin matkalle lähdettäessä tai taisteluun mentäessä viitta, vaatteet ja laukku on sidottava vyötärölle (1. Moos. 37:34), lannevaate puettava ylle (1. Kun. 20:31; Matt. 3:4) tai aseet vyötettävä (2. Sam. 20:8), myös Jumalan palveluksessa on oltava kupeet vyötettyinä. Silloin heprealaiset ovat valmiita Eksodukseen (2. Moos. 12:11); Jeremian on oltava valmis taisteluun (Jer. 1:17); vahva nainen tekee aina työtä (Sananl. 31:17); Messiaan voimana ovat vanhurskaus ja uskollisuus (Jes. 11:5); Jeesuksen opetuslapsen on pidettävä kupeensa vyötettyinä ja lamppunsa palamassa (Luuk. 12:35); kristittyä kehotetaan taistelemaan ”totuus vyönä ja vanhurskaus haarniskana” (Ef. 6:14). Pyhä Pietari päättää: ”Vyöttäkää mielenne, olkaa valppaat” (1. Piet. 1:13).

2. Munuaisissa, sisäelimissä, tuntuvat syvät reaktiot:. siellä muodostuvat salatut suunnitelmat ja syttyvät väkevät intohimot. Ne voivat riemuita mestarissa, joka kuulee opetuslapsen puhuvan hyvin (Sananl. 23:16), väristä luopumuksen edessä (1. Makk. 2:24) tai tulla koettelemuksen lävistämiksi (Job 16:13). Hän, joka on ne luonut (Ps. 139:13), voi niiden kautta antaa niille ”rukoilevan ihmisen omantunnon” (Ps. 16:7). Tavallisesti sydämeen yhdistettyinä munuaiset tarkoittavat aluetta, joka jää ihmisen katseelta piiloon ja eroaa siitä, mikä kuuluu. Vain ”Jumala tutkii munuaiset ja sydämet” (Ps. 7:10; Jer. 11:20; Ilm. 2:23), samoin Jeesus, joka tietää, mitä ihmisessä on (Joh. 2:25): vain Jumala tunkeutuu olemuksen syvyyteen. Sisäisen elämän profeetta Jeremia ja psalmistakaan eivät pelkää joutua Jumalan katseen koeteltaviksi: ”Tutki minut, Jahve, koettele minua, vie munuaiseni ja sydämeni tulen läpi” (Ps. 26:2; Jer. 17:10; 20:12), sillä he tietävät, että toisin kuin heidän vihollisensa heidän munuaisensa lausuvat sen, mitä heidän huulensa puhuvat (Jer. 12:2 f.). ”Jumala kuulee sanat, mutta hän on myös munuaisten todistaja ja sydämen totuudellinen vartija” (Viis. 1:6). Siksi liturgiassa rukoillaan samassa hengessä: ”Polttakaa, Herra, munuaisemme ja sydämemme Pyhän Hengen tulella.”

RF

Katso myös: → coeur I 2 — conscience 1

MURHA

Katso: ⟶ Abel — coeur II 2 a — Viha I 1 — Veri AT I ; NT I — vengeance I 1 — violence II

MUSTASUKKAISUUS

Katso: → Rakkaus I — dieu AT III 3.4 — epoux-epouse AT I — feu AT I 3 — Viha — peche III 3 — zele

MYRSKY

I. Pakanallinen tulkinta. Muinaisessa Lähi-idässä myrskyä pidetään jumalan (Baal Kanaaninmaassa) ilmestymisenä. Tällä ilmestymisellä on kolme piirrettä. Kosmisten voimien ilmeneminen, jota vastaan ihminen ei voi mitään, paljastaa jumalan pelottavan majesteetin. Ihmiselle vaarallisena ilmiönä myrsky on tässä mielessä vihan merkki: pilveen kätkeytynyt jumala korottaa äänensä vihollisiaan vastaan (= ukkonen) ja ampuu heitä nuolillaan (vrt. Ps. 18:6–16). Lopuksi myrsky tuo mukanaan hedelmöittävän sateen ja osoittaa jumalan olevan hedelmällisyyden lähde.
2. Myrsky jumalallisen majesteetin merkkinä. Raamatullisessa kielessä kaikki polyteistiset vivahteet on poistettu, erityisesti hedelmällisyyskultteihin liittyneet; myrskyllä on kuitenkin merkitys. Se on yksi niistä ihmeistä, jotka julistavat Luojan suuruutta (Jer. 51:16; Ps. 135:7; Job 38:34–38), verhottu ilmestys hänen pelottavasta majesteetistaan (Job 36:29–37:5): Jumala istuu valtaistuimella sen yläpuolella, transsendenssissaan (Ps. 29). Näin se antaa mahdollisuuden kuvata Herraa hänen kunniassaan (5. Moos. 33:1; Hes. 1:13; Hes. 10:5; Ilm. 4:5; Ilm. 8:5 ff.; Ilm. 10:3). Se muodostaa klassisen teofanian kehyksen, jossa muistellaan Jumalan itsensä väliintuloja: pyhän historian tapahtumia Egyptistä lähdön yhteydessä (Ps. 77:19 ff.), Siinailla (2. Moos. 19:9–19), Kanaaninmaahan saavuttaessa (Tuom. 5:4 ff.); väliintuloja, joilla hän vapauttaa Voideltunsa (Ps. 18) tai kansansa (Hab. 3:3–16); sekä väliintuloa, joka panee alulle hänen lopullisen hallituskautensa (Ps. 97:1–6). Jumala ei kuitenkaan ole vain majesteettinen läsnäolo, joka herättää pyhää pelkoa. Hoorebilla Eliaa kehotetaan jo ylittämään tämä osittainen merkki, jotta hän kuulisi korkeamman ilmoituksen: Jumala on myös läheinen läsnäolo, joka puhuu ihmiselle vienon tuulen lempeydellä (1. Kun. 19:11 ff.).
3. Myrsky jumalallisen vihan merkkinä. Jumalan suhtautumisen ilmaisemiseksi ihmisiin myrsky säilyy monitulkintaisena merkkinä: hyvää tuottavana merkkinä, kun Jumala sen kautta suo hedelmällisyyden autiolle luonnolle (1. Kun. 18); mutta myös pelottavana vitsauksena, jonka Jumala varaa vihollisilleen vihansa merkiksi (2. Moos. 9:13–34). Myrskyteofania sopii siis erityisesti Jumalalle silloin, kun hän tuomitsee ja rankaissee (Jes. 30:27 ff.), varsinkin viimeisellä tuomiolla, jolloin hän sinkoaa salamoitaan Babylonia vastaan (Ilm. 16:18; vrt. Ilm. 11:19). Siksi tämän tuomion ennakointina jumalallinen ääni kuuluu ukkosenjyrähdyksenä, kun se julistaa Pojan kirkastamista sillä hetkellä, kun tämän maailman ruhtinas aiotaan syöstä alas (Joh. 12:28–32).
Tämä tuomion näköala saisi vapisemaan kauhusta, ellei Jumala vakuuttaisi omilleen, että hän on heidän suojansa tämän eskatologisen vitsauksen myrskyä vastaan; vain syntinen maailma on uhattuna (Jes. 4:6). Sillä Jumala on muutakin kuin jyrisevä Jupiter: Jeesus osoittaa ”Ukkosenjylinän pojille” (Mark. 3:17), ettei hän mielisty sinkoamaan salamoitaan niiden päälle, jotka eivät ota häntä vastaan (Luuk. 9:54). Myrskyteofaniaa täydentää nyt Jumalan armon ilmoitus, joka annetaan meille Jeesuksen persoonassa (vrt. Tit. 2:11). Pasuunoita, salamoita, maa järisee; mutta kun sinä laskeuduit Neitseen kohtuun, askeleesi ei päästänyt ääntäkään (kristillinen Kristuksen syntymän epigrammi).

PG

Katso myös: → Onnettomuus o — feu AT I 2 — gloire III 1 — Pilvi — Jumalan läsnäolo AT II

MÄSSÄILY

Katso: → desir II — faim-soif AT I a.

NAURU

Iisakin nimi — ”Nauru” — antaa aiheen muunnelmaan teemasta, johon se hyvin sopii: mikä voisi olla naurua monimutkaisempaa? Ensimmäisen Mooseksen kirjan kohdissa 1. Moos. 17:17; 1. Moos. 18:12–15; 1. Moos. 21:6 ff. Raamattu leikittelee naurun kahdella puolella: nauretaan epäuskosta, mutta jumalallisen ihmeteon edessä tämä nauru voi muuttua onnelliseksi hämmästykseksi. Raamatun ihminen osaa toki nauraa: useammassa innoitetussa kertomuksessa kuin arvaammekaan piilee väkevä koominen voima. Tätä naurua leimaa kuitenkin Israelin ihmisen osan kovuus, eikä siitä useinkaan puutu uhmaa, pilkkaa tai voitonriemua. Teksteistä kuulee itse asiassa useammin tyhmyrin, toisin sanoen totuuden ulkopuolella vaeltavan ihmisen, naurun kuin vanhurskaan naurun.

1. Tyhmyrin nauru. On epäpuhdasta naurua (Sir. 27:13) tai yksinkertaisesti liioiteltua naurua (Sir. 21:20), kun taas viisaan nauru on hillittyä. Ennen kaikkea on pilkkaajan naurua. Pilkkaaja on tarkasti määritelty nimitys: sillä ei tarkoiteta mitä tahansa ironiaa, vaan sellaisen ihmisen ironiaa, joka kapinoi ojennusta (Ps. 1:1; Sananl. 13:1; Sananl. 15:12 ff.), opetusta ja uskon vastaanottamista vastaan. Pilkkaaja on viisaan vastakohta (Sananl. 9:12; Sananl. 29:8): hän vastaa pilkallaan Jumalan sanaan (Jer. 20:7 f.), esimerkiksi Hiskian toimeenpanemaan uudistukseen (2. Aikak. 30:10) tai myöhemmin julistukseen kuolleiden ylösnousemuksesta (Ap. t. 17:32). Viimeisinä päivinä ”pilkkaajat, jotka pilkkaavat” (2. Piet. 3:3) asettavat lupaukset kyseenalaisiksi. Pilkka on silloin miltei samaa kuin uskomisesta kieltäytyminen. Pilkan kohteena on myös vanhurskaan persoona, varsinkin jos hän kärsii (Ps. 22:8; Ps. 35:26; Valit. 3:14 ff.), tai Israel, jota kansat pilkkaavat. Pilkkaajat saavat äänensä kuuluviin Golgatalla (Mark. 15:29 f.).

2. Uskovan nauru. Saarnaaja, joka julistaa naurun mielettömäksi (Saarn. 2:2) ja pitää kyyneleitä parempina (Saarn. 7:3), tunnustaa kuitenkin, että on ”aika nauraa” (Saarn. 3:4). Naurun merkitys tosiaan muuttuu sen mukaan, kuka nauraa ja milloin. Vanhurskas nauraa aikanaan jumalattomalle (Ps. 52:8), niin kuin Jumala pilkkaa pilkkaajia (Ps. 2:4; Sananl. 3:34). Pilkka on epäjumalia vastaan suunnattu ase, jota Elia käytti Karmelilla (1. Kun. 18:27) ja jota Barukin kirjassa käytetään (Bar. 6). Makkabilaiset marttyyrit kohdistavat ivansa vainoojaan (2. Makk. 7:39). Vanhurskaan nauru voi kuitenkin irtautua kiistasta ja ilmaista Jumalan täyttämän sielun helpotusta (Ps. 35:27; Ps. 126:2; Job 8:21) tai luottamusta, niin kuin vahva nainen, joka ”nauraa tulevalle päivälle” (Sananl. 31:25). Jeesus sanoi, ettei eräs nauru, nykyhetkeen tyytyväisten nauru, kestäisi (Luuk. 6:25), mutta lupasi itkeville lopullisen ilon naurun (Luuk. 6:21). Tällainen lopullinen nauru vastaa Viisauden täydellisen puhdasta naurua: alusta asti se iloitsee leikkien (”leikkiä” kääntää saman sanan kuin ”nauraa”) Jumalan edessä ja ihmisten keskellä (Sananl. 8:30 f.).

PBp

Katso myös: → incredulite O — joie

NEBUKADNESSAR

Katso: → Baabel ja Babylon 2,5 — guerre AT III 2 — Ylpeys 2 — puissance IV 2

NELJÄKYMMENTÄ

Katso: ⟶ Taivaaseenastuminen II 3 — Luvut I 1

NEUVO

Katso: → dessein-de-dieu — Viisaus

NIMI

VT.

Nimi ei ole muinaisille ihmisille mikään sopimuksenvarainen nimitys, vaan ilmaisee olennon tehtävän maailmankaikkeudessa. Jumala saattaa luomisen päätökseen nimeämällä luodut: päivän, yön, taivaan, maan ja meren (1. Moos. 1:3–10), nimeämällä jokaisen taivaankappaleen (Jes. 40:26) tai antamalla Aadamin tehtäväksi antaa nimen jokaiselle eläimelle (1. Moos. 2:20). Ihmiset puolestaan antavat mielellään merkityksellisen nimen paikoille, joihin liittyy jokin tärkeä tapahtuma, vaikka tämä tapahtuisi oudon etymologian kustannuksella, kuten Babelin kohdalla (1. Moos. 11:9).

1. Ihmisten nimet. Syntymässä annettu nimi ilmaisee tavallisesti sen kantajan toimintaa tai kohtaloa: Jaakob on Syrjäyttäjä (1. Moos. 27:36), Nabal on saanut osuvan nimen, sillä hän on hullu (1. Sam. 25:25). Nimi voi myös viitata syntymän olosuhteisiin tai vanhempien aavistamaan tulevaisuuteen: kuoleva Raakel kutsuu lastaan ”tuskani pojaksi”, mutta Jaakob antaa hänelle nimeksi Benjamin, ”oikean käteni poika” (1. Moos. 35:18). Joskus nimi on eräänlainen oraakkeli, joka toivoo lapselle Israelin Jumalan tukea: Jesaja (Yesa’-Yahu), ”Pelastakoon Jumala!” Nimi ilmaisee aina ihmisen sosiaalisen painoarvon siinä määrin, että ”nimi” voi merkitä myös ”mainetta” (4. Moos. 16:2) ja nimettömänä oleminen sitä, ettei ole kukaan (Job 30:8).

Toisaalta useampi nimi voi merkitä, että ihminen on tärkeä ja hänellä on useita tehtäviä, kuten Salomolla, jota kutsuttiin myös ”Jumalan rakastamaksi” (2. Sam. 12:25).

Jos nimi on sama kuin henkilö itse, nimeen vaikuttaminen merkitsee olentoon vaikuttamista. Väestönlaskennan yhteydessä se voi näyttää merkitsevän ihmisten alistamista (vrt. 2. Sam. 24). Nimen muuttaminen merkitsee ihmiselle uuden persoonallisuuden määräämistä, merkitä, että hänestä tulee vastedes vasalli (2. Kun. 23:34; 2. Kun. 24:17). Osoittaakseen ottavansa maailmankaikkeuden haltuunsa Jumala muuttaa näin Abramin (1. Moos. 17:5), Saarain (1. Moos. 17:15) tai Jaakobin (1. Moos. 32:29) nimen. Samoin Jumalan anteeksiantamalle Jerusalemille annetut uudet nimet — Oikeuden kaupunki, Uskollinen kaupunki (Jes. 1:26), Jahven kaupunki (Jes. 60:14), Haluttu (Jes. 62:12), Minun iloni (Jes. 62:4) — ilmaisevat sellaisen kaupungin uutta elämää, jonka sydämet Uusi liitto uudistaa.

2. Jumalan nimet. Kaikissa kansoissa jumaluuden nimellä oli siis suuri merkitys; ja jos babylonialaiset menivät niin pitkälle, että antoivat ylimmälle jumalalleen Mardukille viisikymmentä nimeä vahvistaakseen hänen voittonsa luomisessa, kanaanilaiset pitivät jumaliensa nimet kätkettyinä yleisnimityksen Baal, ”herra” (tämän tai tuon paikan), alle.

Israelilaisten keskuudessa Jumala itse suvaitsi nimetä itsensä. Aiemmin Mooseksen Jumala tunnettiin vain esi-isien Jumalana, Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumalana. Jaakobin kanssa paininut enkeli ei kysyttäessä suostunut ilmoittamaan nimeään (1. Moos. 32:30); Simsonin isälle ilmoitetaan tästä nimestä vain yksi määrite: ”Ihmeellinen” (Tuom. 13:18). Patriarkkojen aikana Israelin Jumalaa kutsuttiin myös määritteillä, kuten ”Shaddai” (vuorella oleva), tai ilmauksilla, kuten ”Iisakin kauhu” tai ”Jaakobin Väkevä”. Mutta eräänä päivänä Hoorebilla Jumala ilmoitti itse nimensä Moosekselle. Käytetty kaava ymmärretään joskus samanlaiseksi kieltäytymiseksi, jolla enkeli vältti paljastamasta itseään Jaakobille: ”Minä olen se, joka olen”, ”Minä olen se, mikä olen” (2. Moos. 3:13–16; 2. Moos. 6:3). Pyhä tekstiyhteys antaa kuitenkin tälle kaavalle myönteisen merkityksen. Yhteydestä käy ilmi, että tämän nimen tulee tehdä Mooseksen tehtävä uskottavaksi kansan keskuudessa: ”Minä-Olen on lähettänyt minut luoksenne”, Mooses sanoo, ja kansa tulee palvomaan pyhällä vuorella häntä, joka ”on” (tai ”saa olemaan”). Kaiken tämän perusteella tämä nimi merkitsee, että Jumala on läsnä kansansa keskellä: hän on Jahve.

3. Jumalan nimen avuksi huutaminen. Jos Jumala on ilmoittanut nimensä, hän on tehnyt sen, jotta häntä palvottaisiin tällä todellisella nimellä, ainoalla aidolla (vrt. 2. Moos. 3:15). Siitä tulee siis heimojen kokoava huuto valloituksen aikana ja sen jälkeen (Tuom. 7:20). Profeetat sanovat myöhemmin, että se on ainoan tosi Jumalan nimi: ”Ennen minua ei ole muovattu yhtäkään jumalaa, eikä minun jälkeeni sellaista tule. Minä, minä olen Jahve” (Jes. 43:10 f.).

Se on siis ainoa nimi, jonka Israel saa lausua (2. Moos. 23:13), ainoa, jota Jerusalemissa avuksi huudetaan, kun Daavid on tehnyt kaupungista uskonnollisen pääkaupungin, sillä ”Jahve on kiivas, se on hänen nimensä” (2. Moos. 34:14). ”Jahven nimen avuksi huutaminen” tarkoittaa varsinaisesti Jumalan palvomista, jumalanpalvelusta ja hänen rukoilemistaan: hänen nimeään huudetaan (Jes. 12:4), häntä kutsutaan (Ps. 28:1; vrt. Jes. 41:25), häntä avuksi huudetaan (Ps. 99:6). Mutta vaikka Jumala on näin uskonut oman nimensä Israelille, sen ei pidä lausua Jahven nimeä turhaan (2. Moos. 20:7; 5. Moos. 5:11); nimi ei näet ole sen käytettävissä, niin että se voisi käyttää sitä väärin ja lopulta kiusata Jumalaa. Silloin se ei enää palvelisi Jumalaa, vaan käyttäisi häntä omiin tarkoituksiinsa.

4. Nimi on itse Jumala. Jumala samastuu niin täysin Nimeensä, että puhuessaan hän nimeää sillä itsensä. Tätä Nimeä rakastetaan (Ps. 5:12), ylistetään (Ps. 7:18), pyhitetään (Jes. 29:23), sitä pelätään (5. Moos. 28:58), ja se on ikuinen (Ps. 135:13). Hän toimii Israelin hyväksi ”suuren nimensä tähden” (Joos. 7:9) ja nimensä tähden (Hes. 20:9); tämä merkitsee: hänen kunniansa tähden, jotta hänet tunnustettaisiin suureksi ja pyhäksi.

Jotta saavuttamattoman ja salaperäisen Jumalan transsendenssi tulisi selvemmin esiin, Nimi riittää Jumalan tarkoittamiseen. Niinpä temppeli on, ikään kuin näin vältettäisiin Jumalan sopimaton paikallistaminen, paikka, jossa Jumala on ”antanut Nimensä asua” (5. Moos. 12:5); siellä tullaan hänen eteensä (2. Moos. 34:23), tähän temppeliin, joka ”kantaa hänen Nimeään” (Jer. 7:10, 14). Nimi tulee kaukaa panemaan kansat tuhon seulan läpi (Jes. 30:27). Lopuksi myöhäisessä tekstissä (3. Moos. 24:11–16) ”Nimi” tarkoittaa Jahvea sen kummemmin täsmentämättä, kuten myöhemmin myös rabbiininen kieli tekee. Yhä syvenevästä kunnioituksesta juutalaisuus pyrki näet olemaan enää lausumatta Horebilla ilmoitettua nimeä. Lukemisessa se korvattiin *Elohim*-sanalla, ”Jumalalla”, tai useammin *Adonai*-sanalla, ”Herrallani”. Siksi juutalaiset, jotka käänsivät pyhät kirjat hepreasta kreikaksi, eivät koskaan kirjoittaneet Jahven nimeä kreikkalaisin kirjaimin, vaan ilmaisivat sen sanalla *kyrios*, ”Herra”. Kun Jahven nimi siirtyy *Jahou*-muodossa tai muissa muodoissa maagiseen tai maalliseen käyttöön, tämä Herra-nimi saa UT:ssa pyhityksensä.

UT.

1. Isän nimi. Jumalan VT:ssa antamaa ilmoitusta omasta nimestään vastaa UT:ssa ilmoitus, jossa Jeesus on tehnyt opetuslapsilleen tunnetuksi Isän nimen (Joh. 17:6, 26). Ilmoittamalla itsensä Poikana hän ilmoittaa, että Isä on nimi, joka ilmaisee syvällisimmin Jumalan olemuksen. Tämä Isä, jonka Poika on Jeesus (Matt. 11:25 ff.), ulottaa isyytensä myös kaikkiin, jotka uskovat hänen Poikaansa (Joh. 20:17).

Jeesus pyytää Isää kirkastamaan Isän nimen (Joh. 12:28) ja kehottaa opetuslapsiaan pyytämään häntä pyhittämään sen (Matt. 6:9 rinnakk.): tämän Jumala tekee ilmaisemalla kunniansa ja voimansa (Room. 9:17; vrt. Luuk. 1:49) ja kirkastamalla Poikansa (Joh. 17:1, 5, 23). Kristittyjen velvollisuutena on ylistää Jumalan nimeä (Hepr. 13:15) ja varoa, ettei heidän käytöksensä aiheuta sen pilkkaamista (Room. 2:24; 1. Tim. 6:1).

2. Jeesuksen nimi. Vetoamalla Jeesuksen nimeen opetuslapset parantavat sairaita (Ap. t. 3:6; 9:34), ajavat ulos demoneja (Mark. 9:38; 16:17; Luuk. 10:17; Ap. t. 16:18; 19:13) ja tekevät kaikenlaisia ihmeitä (Matt. 7:22; Ap. t. 4:30). Näin Jeesus näyttäytyy sellaisena kuin hänen nimensä osoittaa: hän on se, joka pelastaa (Matt. 1:21–25), palauttaa terveyden sairaille (Ap. t. 3:16) mutta ennen kaikkea hankkii iankaikkisen pelastuksen niille, jotka uskovat häneen (Ap. t. 4:7–12; 5:31; 13:23).

3. Herran nimi. Kun Jumala herätti Jeesuksen kuolleista ja asetti hänet istumaan oikealle puolelleen, hän antoi hänelle Nimen, joka on kaikkia nimiä korkeampi (Fil. 2:9; Ef. 1:20), uuden nimen (Ilm. 3:12), joka ei ole erillinen Jumalan nimestä (Ilm. 14:1; Ilm. 22:3) ja osallistuu hänen salaisuuteensa (Ilm. 19:12). Tämä lausumaton Nimi saa kuitenkin ilmauksensa Herra-nimityksessä, joka sopii kuolleista nousseelle Jeesukselle yhtä lailla kuin Jumalalle (Fil. 2:10 f. = Jes. 45:23; Ilm. 19:13, 16 = 5. Moos. 10:17), sekä Poika-nimityksessä, jota hän tässä merkityksessä ei jaa minkään luodun kanssa (Hepr. 1:3 ff.; Hepr. 5:5; vrt. Ap. t. 13:33; Room. 1:4; Ps. 2:7). Ensimmäiset kristityt eivät epäröi käyttää Jeesuksesta yhtä juutalaisuuden luonteenomaisimmista Jumalasta käytetyistä nimityksistä: apostolien kerrotaan olleen iloissaan siitä, että heidät oli katsottu arvollisiksi kärsimään Nimen tähden (Ap. t. 5:41); mainitaan lähetystyöntekijöitä, jotka ”ovat lähteneet matkaan Nimen tähden” (3. Joh. 7).

a) Kristillinen usko merkitsee sitä, että ”uskotaan Jumalan herättäneen Jeesuksen kuolleista”, ”tunnustetaan Jeesus Herraksi” ja ”huudetaan avuksi Herran nimeä”: nämä kolme ilmausta ovat käytännössä samanarvoisia (Room. 10:9–13). Ensimmäiset kristityt nimittävät itseään mielellään ”niiksi, jotka huutavat avuksi Herran nimeä” (Ap. t. 9:14, 21; 1. Kor. 1:2; 2. Tim. 2:22; vrt. Ap. t. 2:21; Joel 3:5) ja ilmaisevat näin tunnustavansa Jeesuksen Herraksi (Ap. t. 2:36). Uskontunnustus on erityisen tärkeä kasteen hetkellä: kaste toimitetaan Herran Jeesuksen nimeen (Ap. t. 8:16; Ap. t. 19:5; 1. Kor. 6:11), tai Kristuksen nimeen (Gal. 3:27), Jeesuksen Kristuksen nimeen (Room. 6:3). Vastakastettu huutaa avuksi Herran nimeä (Ap. t. 22:16), ja Herran nimi lausutaan hänen ylleen (Jaak. 2:7); näin hän joutuu sen valtaan, jonka herruuden hän tunnustaa.

b) Apostolisen julistuksen aiheena on Jeesuksen Kristuksen nimen julistaminen (Luuk. 24:46 f.; Ap. t. 4:17 f.; Ap. t. 5:28, 40; Ap. t. 8:12; Ap. t. 10:43). Julistajat joutuvat kärsimään tämän nimen tähden (Mark. 13:13 rinnakk.), ja sen tulee olla heille ilon aihe (Matt. 5:11 rinnakk.; Joh. 15:21; 1. Piet. 4:13–16). Ilmestyskirja on osoitettu kristityille, jotka kärsivät tämän nimen tähden (Ilm. 2:3), mutta pitävät siitä lujasti kiinni (Ilm. 2:13) eivätkä kiellä sitä (Ilm. 3:8). Jeesuksen nimen palvelutehtävä kuuluu erityisesti Paavalille: hän sai sen tehtäväkseen (Ap. t. 9:15) ja kärsimyksen aiheeksi (Ap. t. 9:16); silti hän täyttää tehtävänsä rohkeasti ja arvokkaasti (Ap. t. 9:20, 22, 27 f.), sillä hän on omistanut elämänsä Herramme Jeesuksen Kristuksen nimelle (Ap. t. 15:26) ja on valmis kuolemaan hänen puolestaan (Ap. t. 21:13).

c) Kristillinen elämä on kokonaan uskon läpäisemä: kokoonnutaan Jeesuksen nimeen (Matt. 18:20), otetaan vastaan ne, jotka tulevat hänen nimessään (Mark. 9:37 rinnakk.), mutta varotaan petkuttajia (Mark. 13:6 rinnakk.); kiitetään Jumalaa Herramme Jeesuksen Kristuksen nimessä (Ef. 5:20; Kol. 3:17) ja eletään niin, että Herramme Jeesuksen Kristuksen nimeä ylistetään (2. Tess. 1:12, 11). Rukouksessa puhutellaan Isää hänen Poikansa nimessä (Joh. 14:13–16; Joh. 15:16; Joh. 16:23 f.; Joh. 16:26 f.).

4. Muut nimet. Jokainen olento kantaa nimeä, joka sopii hänelle määrättyyn tehtävään. Kun hänen tehtävänsä on jumalallinen, hänen nimensä tulee taivaasta, kuten Johanneksen (Luuk. 1:13, 63) nimi. Vaikka nimen antaisivat ihmiset, se on merkki Jumalan toiminnasta: Sakarias (”Jumala on muisto”), Elisabet (”vala, jonka hän oli vannonut”), Maria (”ylistetty, korotettu”). Antaessaan Simonille nimen Pietari Jeesus osoittaa, millaisen tehtävän hän aikoo tälle antaa ja millaisen uuden persoonallisuuden hän luo hänessä (Matt. 16:18).

Hyvä paimen tuntee jokaisen lampaansa nimeltä (Joh. 10:3). Valittujen nimet on kirjoitettu taivaaseen (Luuk. 10:20), elämän kirjaan (Fil. 4:5; Ilm. 3:5; Ilm. 13:8; Ilm. 17:8). Astuessaan kunniaan he saavat uuden ja lausumattoman nimen (Ilm. 2:17); koska he osallistuvat Jumalan olemassaoloon, he kantavat Isän ja hänen Poikansa nimeä (Ilm. 3:12; Ilm. 14:1). Jumala kutsuu heitä pojikseen (Matt. 5:3, 9), sillä sitä he todella ovat (1. Joh. 3:1).

HC (AT) ; JD (NT)

Katso myös: → Abraham I 3 — bapteme IV 2 — blaspheme — Tunnustus AT I — dieu AT II, III, IV — fecondite II — femme AT I — force I — jesus-nom-de — Taikuus 2 c — Muistaminen I b — Isä II 3 — Pyhä Pietari I — Jumalan läsnäolo AT I — priere IV 4 — Ilmoitus AT II 2; NT III 1 b — Pyhä I — seigneur — signe AT II 5 — vocation I — yahweh

NINIVE

Katso: → Baabel ja Babylon 2,3 — cite AT 2 — Parannus ja kääntymys NT II

NOOAN ARKKI

Katso: → deluge — noe

NOUSTA

Katso: → Taivaaseenastuminen — chemin — Jerusalem AT III 3 ; NT I 1.4 — montagne — Pyhiinvaellus

NUHTEETTOMUUS

Katso: ⟶ Oikeus — justice O ; A I — Täydellisyys — Puhdas — simple

NUORUUS

Katso: ⟶ Uusi — vieillesse

NÄLÄNHÄTÄ

Katso: → Onnettomuus I — faim-soif

NÖYRYYTYS

Katso: → Häpeä I 1 — humilite

ODOTUS

Katso: ⟶ Onnettomuus 2 — ciel VI — desir — esperance — jour-du-seigneur AT II ; NT II — Muistaminen 3 — messie AT ; NT I — Kärsivällisyys — Valtakunta AT lU — Pelastus NT II 3 — veiller I

OIKEA KÄSI

Oikea tarkoittaa oikeaa kättä, voiman symbolia, tai paikkaa oikealla puolella, suosion symbolia.

1. Oikea käsi.. Se ei ole vain käsistä taitavampi vaan myös voimakkaampi, käsi joka pitelee miekkaa. Siksi se on Jumalan voiman symboli: Jumala osoittaa voimansa oikean kätensä suurissa teoissa, lyö sillä vihollista ja vapauttaa kansansa (2. Moos. 15:6; Ps. 20:7; Ps. 21:9). Niinpä Jeesus kuolemansa jälkeen ”korotettiin Jumalan oikealla kädellä” (Ap. t. 2:33), kuten psalminkirjoittaja oli ilmoittanut (Ps. 118:16).

2. Paikka oikealla puolella.. Oikea käsi suojelee niitä, jotka ovat tällä paikalla. Jumalan oikealla puolella on paikka, jossa hänen ystävänsä saavat maistaa iankaikkisia iloja (Ps. 16:11), paikka, jossa Messias istuu valtaistuimella hänen vierellään (Ps. 110:1). Niinpä Ap. t. 2:33 voidaan kääntää myös: Jeesus ”korotettiin Jumalan oikealle puolelle”. Hänestä tulee Jumalan voimakkaan käden välikappale, ”oikean käden poika” (Ps. 80:16, 18), kuten Israelin kuningas, jota Jumala vahvisti voimallaan (vrt. 1. Moos. 33:18: Benjamin = oikean käden poika). Jeesus vahvistaa ja toteuttaa nämä Vanhan liiton lupaukset. Kun hän tulee Kuninkaana tuomitsemaan koko maailmankaikkeuden, Ihmisen Poika asettaa oikealle puolelleen Isänsä siunaamat (Matt. 25:31–34). Hän itse vakuuttaa, että hänet nähdään istumassa Voiman oikealla puolella, kuten Ps. 110 ilmoittaa (Matt. 26:64); ja ennen kuin koittaa hetki, jolloin hänen vihollisensa näkevät hänen ilmestyvän Tuomarina tälle paikalle, Stefanos näkee hänet siellä seisomassa todistajana (Ap. t. 7:55).

JBB

Katso myös: → bras-main — puissance

OIKEAMIELISYYS

Katso: ⟶ justice — simple 2 — verite AT 1.a

OIKEUDENKÄYNTI

Jos oikeudenkäynnillä on suuri sija Raamatussa ja jos Jumala esiintyy siinä usein syytetyn, tuomarin, kantajan tai asianajajan eri rooleissa, syynä ei ole se, että Israel olisi ollut muita kansoja taipuvaisempi riitelyyn ja oikeudenkäynteihin, vaan se, että Raamatun Jumala tahtoo oikeudenmukaisuutta ja pyhyyttä. Luodessaan ihmisen omaksi kuvakseen hän odottaa tältä tunnustusta kiitoksenannossa, vapaudessa tapahtuvaa sitoutumista ja yhteyttä totuudessa. Vaikka hänen luotunsa on tehnyt syntiä, Jumala ei menetä toivoaan sen sydämen ja ymmärryksen suhteen; ennen kuin hän joutuu hylkäämään sen, hän tekee ensin kaikkensa tavoittaakseen sen; jos hänen täytyy tuomita se, hän ei tee sitä kuulematta sitä, vaan vasta saatuaan sen vakuuttuneeksi siitä, että se on väärässä ja hän itse oikeassa; jos hän voittaa, se tapahtuu yksin totuuden voimalla. Oikeudenkäynti edellyttää erimielisyyttä, osapuolten välistä riitaa, mutta myös vähimmäismäärää yhteisymmärrystä muutamasta perusperiaatteesta; niin kauan kuin oikeudenkäynti jatkuu eikä tuomiota ole vielä annettu, toivo ”sovinnosta” säilyy; vielä tuomion julistamisen jälkeenkin aiempien käsittelyjen valo pysyy ja vaientaa jokaisen suun (hiljaisuuteen) (Room. 3:19), tuoden ilmi Jumalan oikeudenmukaisuuden.

I. Jumala ja hänen kansansa oikeudenkäynnissä VT:ssa.

1. Syntinen oikeudenkäynnissä Jumalan kanssa. Käydä oikeutta Jumalaa vastaan, epäillä häntä valehtelusta ja pahantahtoisuudesta, on perustavanlaatuinen kiusaus, jonka käärme kuiskuttaa Eevan sydämeen: ”Ei suinkaan! Ette te kuole! Jumala huiputtaa teitä” (1. Moos. 3:3 ff.); — tämä on syntiä tehneen Aadamin ensimmäinen reaktio: ”Nainen, jonka asetit rinnalleni…”, kaikki paha johtuu sinusta (1. Moos. 3:12); — tämä on Israelin jatkuva synti erämaassa: se unohtaa, että sen Jumala pelasti sen Egyptistä, ja epäilee hänen voimaansa ja uskollisuuttaan. Meriban tapahtuma Punaisenmeren ylityksen jälkeen (2. Moos. 17:7: erisnimi tuo mieleen rib-juuren, joka merkitsee oikeudenkäyntiä) ennakoi kaikki ”turmeltuneen sukupolven” lankeemukset (5. Moos. 32:20) ja kaikki oikeusjutut, joita sen kansa nostaa Jahvea vastaan (Jer. 2:29). Aina on kyse siitä, että kieltäydytään uskomasta Jahvea: keksitään syitä Jumalaa vastaan, asetetaan hänet kyseenalaiseksi ja kiusataan häntä.

2. Jumala käy oikeutta kansansa kanssa. Jumala ei voi sietää tätä kyseenalaistamista, joka loukkaa hänen rakkauttaan. Hän puolestaan ”käy oikeutta” Israelin kanssa (Hoos. 4:1; Hoos. 12:3; Jes. 3:13; Miika 6:2; Jer. 2:9). Profeetallisen perinteen mukaan oikeudenkäynti edellyttää liittoa ja merkkejä, joita se tarjoaa uskolle: Jumala käy oikeutta valittujensa kanssa. Mutta sitä mukaa kuin liitto osoittautuu maailmankaikkeuden keskukseksi, oikeudenkäynti laajenee ja siitä tulee ” kansojen oikeudenkäynti” (Jer. 25:3), sitten kaikkien väärien jumalien oikeudenkäynti (Jes. 41:21–24; Jes. 43:8–13; Jes. 44:6 ff.).

Oikeudenkäynti on julkinen selvitys mahdollisimman suurenmoisissa ja laajoissa puitteissa: ”vuoret, kukkulat, maan perustukset” (Miika 6:1 f.; vrt. Ps. 50:4). Koko maailma kutsutaan todistamaan: Kedar ja Kittimin saaret (Jer. 2:10), samoin kuin ensimmäinen ohikulkija Jerusalemista tai Juudasta (Jes. 5:3). Jumala astuu esiin todistajiensa kanssa (Jes. 43:10; Jes. 44:8) syyttäjänä (Ps. 50:7, 21; Hoos. 4:1–5), mutta myös kansansa hylkäämänä uhrina, joka on käyttänyt kaikki muut keinot (Miika 6:3 f.; Jer. 2:9; …; Jes. 43:22–25). Hän kehottaa Israelia esittämään perustelunsa (Jes. 1:18; Jes. 43:26; Miika 6:3) ja saa vastaukseksi vain valheellisia kiistämisiä (Jer. 2:35). Kukaan ei voi vastata hänelle: ”yksikään elävä ei voi vanhurskauttaa itseään hänen edessään” (Ps. 143:2). Hänelle jää vain tuomion julistaminen; sen pitäisi olla pelkkä langettava tuomio (Hoos. 2:4; Hoos. 4:1 f.; Jer. 2:9, 29), joka osoittaisi, että vain hän voi puhua, hän, jonka puolella kaikki oikeus on (Jes. 41:24; Jes. 43:12; Jes. 44:7; Ps. 50:7, 21; Ps. 51:6). Silti itse tuomion keskeltä pilkahtaa vielä oikeussuojakeino, ilmoitus perinpohjaisesta käänteestä: ”Tulkaa, selvittäkäämme asia: vaikka syntinne olisivat helakanpunaiset, ne tulevat valkeiksi kuin lumi” (Jes. 1:18; vrt. Hoos. 2:16–25).

3. Job oikeudenkäynnissä Jumalan kanssa. On myönnettävä, että vaikka Jumalan syyttäminen on vakava synti, se on kuitenkin yleinen kiusaus ja voi Jumalan hämmentävien teiden edessä olla, ellei oikeutettu, ainakin kohtalokas. Eikö kärsimys, maailman pahuus aseta Jumalaa syytteeseen? Job on äärimmilleen viedyn kiusauksen esimerkkitapaus, ja koko runo näyttää olevan vain Jumalaa vastaan nostettu oikeudenkäynti. Koska kaikki se paha, josta Job kärsii, tulee Jumalalta itseltään (Job 6:4; Job 10:2; Job 16:12; Job 19:21), eikö Jumalan itsensä kuulu puolustaa itseään? Job tietää, että on mieletöntä kuvitella voivansa olla oikeassa Jumalaa vastaan (Job 9:1–13); mutta jos hän voisi ”ajaa asiaansa” (Job 9:14), ”osoittaa menettelynsä oikeaksi hänen edessään” (Job 13:15) ja edes astua hänen eteensä, hän tietää asiansa voittavan (Job 23:3–7) ja hänen ”Puolustajansa… olevan hänen puolellaan” (Job 19:25 ff.). Tämä on kokonaan oikeudenkäynnin kieltä, mutta todellisuudessa Job pysähtyy juuri sillä hetkellä, jolloin hänen valituksestaan tulisi oikeudenkäynti ja hänen kysymyksestään syytös. Hän ei voi ymmärtää Jumalaa eikä anna periksi kiusaukselle syyttää häntä; hän pitää kiinni siitä, että Jumala on hänen puolellaan, ja pysyy hänen palvelijanaan.

On luontevaa, että ihminen esittää Jumalalle nämä pelottavat kysymykset (vrt. Jer. 12:1), eikä Job tehnyt syntiä esittäessään ne; hänen on kuitenkin opittava jättämään ne sikseen. Jumala itse puuttuu asiaan, ihminen ymmärtää

sokeutensa (Jer. 38:1 f.) ja peruuttaa kaikki kysymyksensä (Job 42:6); Jumalan ei tarvitse lausua tuomiota: riittää, että hän on läsnä, niin kaikki selittyy.

II. Jeesuksessa Kristuksessa Jumala päättää oikeudenkäynnin.

Ihmisen synnin nostama ja Jumalan vanhurskauden jatkama oikeudenkäynti saa päätöksensä Jeesuksessa Kristuksessa. Ratkaisu on kuitenkin rohkea ihme, mutta se täyttää tarkoin järjen ja oikeuden vaatimukset, joita ilman oikeudenkäynnillä ei olisi ollut merkitystä. Synti tuomitaan siinä ilman muutoksenhakua ja sovittelua; kaikissa muodoissaan ja kaikissa järjestelmissä, sekä pakanuudessa että juutalaisuudessa, se näyttäytyy Kristuksen edessä ylimpänä pahana, Jumalan radikaalina tunnustamatta jättämisenä ja ihmisen parantumattomana turmeltumisena (Room. 1:18–3:20). Jeesuksen Kristuksen evankeliumissa ilmenevä pyhyys paljastaa kaikkiin sydämiin kätkeytyneen valheen (Room. 3:4), saattaa jokaisen suun hiljaisuuteen (Room. 3:19) ja tuo esiin Jumalan voiton (Room. 3:4).

Tämä voitto on samalla ihmisen pelastus. Oikeudenkäyntinsä aikana syntinen, joka hyväksyy tappionsa ja luopuu oman vanhurskautensa puolustamisesta (Fil. 3:9) uskoakseen anteeksiantoon, armoon ja Jumalan vanhurskauteen Jeesuksessa Kristuksessa, saa näin vanhurskauttamisensa (Room. 3:21–26), arvonsa ja merkityksensä Jumalan edessä. Jeesukseen Kristukseen ja hänen kuolemansa lunastavaan voimaan uskominen merkitsee samalla omasta, tämän kuoleman aiheuttaneesta synnistä irtisanoutumista ja sen tunnustamista, että on käsittämättömän rakkauden kohteena: Jumala kykenee luovuttamaan ainoan Poikansa vihollisten tähden (Room. 5:6–10; Room. 8:32). Se merkitsee puolustautumisesta ja Jumalan syyttämisestä luopumista, jotta voi antautua rakkaudelle ja kiitoksenannolle. Oikeudenkäynti päättyy täydelliseen sovintoon.

III. Jeesuksen oikeudenkäynti.

Tämä sovinto toteutuu vain uskossa, ja tämän uskon kohteena on Kristus, hänen kuolemansa ja ylösnousemuksensa. Jotta voittaisimme spontaanin liikehdinnän, joka saa meidät asettumaan Jumalan syyttäjiksi, meidän on tunnistettava Jeesuksessa Isän luovuttama rakas Poika. Syntisen reaktiona on kuitenkin torjua Jumalan anteliaisuus, hylätä hänen lähettämänsä ja nähdä jumalanpilkkaa niissä merkeissä, joilla hän osoittaa tehtävänsä. Kaifaan aloittama ja kaikissa Jerusalemin tuomioistuimissa jatkunut oikeudenkäynti on täydellinen esikuva oikeudenkäynnistä, jonka ihminen on ensimmäisestä synnistä lähtien nostanut Jumalaa vastaan. Kykenemättä luottamaan Jumalaan hän kääntää häntä vastaan kaikki todistukset, joita hän saa Jumalan rakkaudesta.

1. Evankeliumien kertomukset Jeesuksen kärsimyksestä. asettavat kaikki tämän oikeudenkäynnin keskiöön ratkaisevan kysymyksen: onko Jeesus Kristus, Jumalan lähettämä, jonka tehtävänä on maailman pelastus (Matt. 26:63 rinnakk.; Matt. 27:11 rinnakk.; Joh. 19:7)? Ne tuovat kaikki ensiksi esiin varmuuden siitä, että Jeesusta sitoo Jumalaan side, jota mikään voima, ei ihmisten eikä kuoleman voima, kykene katkaisemaan; — ja hänen vastustajissaan totuuden tietoinen torjuminen: juutalaisten oikeudenkäynnin väärissä todistuksissa (Matt. 26:59), Pilatuksen pelkuruudessa (Matt. 27:18, 24), Herodeksen turhamaisuudessa (Luuk. 23:8–11), Barabbaan suosimisessa (Luuk. 23:18; Luuk. 34; Ap. t. 3:24), mutta myös tilanteen puolustelussa (Luuk. 23:34; Ap. t. 3:24), jossa Jumala harkitusti luovuttaa Poikansa ja hylkää hänet (Ap. t. 2:23; Matt. 27:46) synnin vallalle (Luuk. 22:53; Joh. 14:30 f.; 2. Kor. 5:21).

2. Johanneksen evankeliumi. tekee Jeesuksen oikeudenkäynnin esimerkillisen luonteen vielä selvemmäksi. Se ulottuu koko hänen julkisen toimintansa ajalle: jo ensimmäisen Jerusalemissa tehdyn ihmeen yhteydessä ”juutalaiset etsivät Jeesuksen kanssa riitaa” (Joh. 5:16) ja ennakoivat jo hänen kuolemaansa (Joh. 5:18; vrt. Mark. 3:6); kaikki keskustelut, joita ”juutalaisten” ja hänen välillään käydään, ovat kuin oikeudenkäynnin tutkintaa, jossa Jeesus tuo esiin todistuksensa: Johanneksen todistuksen (Joh. 5:33), omat tunnusmerkkinsä ja tekonsa, jotka kaikki muodostavat lopulta sen ainoan todistuksen, jonka hän tahtoo tuoda esiin, Jumalan todistuksen (Joh. 5:31–37; Joh. 8:13–18). Tämän oikeudenkäynnin panoksena on täsmälleen sama kuin synoptikoilla: Jeesuksen messiaaninen ja jumalallinen olemus, hänen asemansa Jumalan Poikana (Joh. 5:18; Joh. 8:25 ff.; Joh. 10:22–38; Joh. 19:7).

3. Jeesuksen oikeudenkäynnin uudelleentarkastelu. on Kirkon ensimmäinen julkinen teko, ja se pysyy sen pysyvänä lähetystehtävänä. Herättäessään Jeesuksen kuolleista Jumala osoitti juhlallisesti hänen asiansa oikeaksi ja saattoi hänen vastustajansa häpeään; hän teki Herraksi ja Kristukseksi (Ap. t. 2:36) sen, jonka he olivat tuominneet kuolemaan. Kun Jumala tekee tästä ylösnousemuksesta voimannäytön sijasta kutsun uskoon ja kääntymykseen, hän osoittaa, että hänen voittonsa on hänen anteeksiantonsa voitto. Tämä kaksinkertainen julistus — Jumalan voitto syntisistä ja pelastus, jonka tämä voitto tuo syntisille — on vastasyntyneen Kirkon julistuksen keskeinen teema (Ap. t. 2:36). Se vastaa täsmälleen Paavalin Roomalaiskirjeessä esittämää teologiaa.

Sellainen on se todistus, jonka kristitty antaa maailmalle. Kuten apostolit Jerusalemissa, hänen tehtävänään on osoittaa maailmalle sen oikeudenkäynnin vääryys, jota se lakkaamatta ajaa Jumalaa ja Kristusta vastaan. On luonnollista, että kristitty viedään oikeuden eteen, että häntä syytetään ja että hänen läheisensä luovuttavat hänet (Mark. 13:9–13 rinnakk.); väistämätöntä on, että maailma vihaa ja vainoa Kristuksen opetuslapsia (Joh. 15:18 ff.) ja että heidän koko olemassaolonsa joutuu sen säälimättömän katseen alaiseksi (1. Kor. 4:9); heidän on oltava ”aina valmiit puolustamaan (omaa) toivoaan” kenen tahansa edessä (1. Piet. 3:15). Mutta tämä oikeudenkäynti ei ole heidän, vaan se on Kristuksen oikeudenkäynti, joka jatkuu ja josta heidän tulee todistaa. Siksi heidän todistuksensa ei

ole heidän omaansa, vaan Pyhän Hengen todistusta (Mark. 13:11); erehtymättömänä puolustajana Puolustaja heidän suunsa ja elämänsä kautta ”saattaa maailman syylliseksi” ja tekee uskovien silmien edessä ilmeiseksi maailman asian vääryyden ja Jeesuksen Kristuksen vanhurskauden (Joh. 16:8–11).

JG

Katso myös: → colere B AT II 2 — Tuomio — Vanhurskauttaminen — mensonge I — Puolustaja 3 — Vaino — temoignage

OIKEUS

Oikeuteen sisältyy kaksi napaa: kollektiivinen ja yksilöllinen. Se on samalla järjestys, joka säätelee yhteisön kaikkia ihmissuhteita, ja jokaiselle yksilölle taattu tiettyjen mahdollisuuksien tunnustaminen. Jokaisella yhteisöllä on oma oikeutensa, jolle on ominaista tapa, jolla se määrittelee ja takaa jäsentensä henkilökohtaiset oikeudet. Israelin yhteisöllä ei ainoastaan ole omaa oikeuttaan, vaan se on siitä ylpeä ja pitää sitä yhtenä kallisarvoisimmista suosionosoituksista, joita se on saanut Jumalalta (5. Moos. 4:6 ff.).

VT.

Heprean *mishpat* ei kata täsmälleen kaikkia sanamme ”oikeus” merkityksiä, mutta vastaa melko hyvin sen perustavia piirteitä.

1. Auktoriteetin määräämä oikeus. *Mishpat* on päätös, jonka julistaa se, jolla on valta lausua tuomio, toisin sanoen tunnustettu auktoriteetin haltija. Monikossa sana liittyy usein kaikkiin niihin sanoihin, joilla tarkoitetaan käskyjä, määräyksiä, säädöksiä, asetuksia… oikeudellisessa kielessä, jossa pyritään täsmentämään vallan eri muotoja. Luontevasti tästä sanastosta tulee Jumalan laki, kun liiton nojalla koko Israelin olemassaolo joutuu Jumalan tahdon piiriin. Käytännössä Jumalan kansalleen antamat *mishpatim* muodostavat Israelin oikeuden. Sitä voidaan sanoa pyhäksi, koska se ilmaisee pyhän Jumalan tahdon, mutta se ulottuu kaikilta osin sakraalin, varsinaisen jumalanpalveluksen piirin ulkopuolelle ja käsittää koko olemassaolon.

2. Oikeus ja vanhurskaus. Tämä jumalallisen tahdon kaikkialla läsnäolo Israelin oikeudessa ei vaikuttanut poikkeukselliselta muinaisessa Lähi-idässä. Mutta kansan ylpeys ja todellisen Jumalan merkki oli se, ettei yksikään maailmaa hallinneista suurista kansoista ollut saanut jumaliltaan yhtä oikeudenmukaista oikeutta kuin Jahven oikeus (5. Moos. 4:6 ff.). Raamatussa kauttaaltaan oikeuden ja vanhurskauden yhteys ilmaisee omantunnon pysyvää vaatimusta. Siitä julistavat profeetat (Aam. 5:7, 24; Aam. 6:12 ff.; Jes. 5:7, 16 ff.; Jer. 4:2; Jer. 9:23 ff.); se on viisaiden opetus (Sananl. 2:9) ja messiaanisen toivon keskeinen piirre (Jes. 1:27; Jes. 11:5; Jes. 28:17 ff.). Tämän ihanteen toteuttaa kuitenkin ensimmäisenä Jumala itse (Ps. 19:10; Ps. 89:15; Ps. 119:7 ff.). ”Hän, joka asettaa oikeuden koko maalle, ei voi rikkoa oikeutta” (1. Moos. 18:25).

3. Köyhän oikeus. Oikeuden ja vanhurskauden yhteys näyttää meistä luonnolliselta. Mitä olisi oikeus, joka sivuuttaisi vanhurskauden? Entä vanhurskaus, joka ei turvaisi oikeutta? Mutta tämän yhteyden voima ja omaperäisyys Raamatussa perustuvat siihen konkreettiseen ja henkilökohtaiseen luonteeseen, jonka oikeus ja vanhurskaus siellä saavat. Vanhurskaus ei merkitse normin noudattamista, olipa se kuinka täydellinen tahansa, eikä edes ainoastaan yhtäläisten mahdollisuuksien turvaamista ja kunkin kohtelemista hänen ansioidensa mukaan. Sen on löydettävä kunkin todellinen tarve ja juuri se huomio, jota hän tarvitsee löytääkseen paikkansa ihmisten joukossa. Tämä olennainen tarve, joka on leipääkin välttämättömämpi, on oikeuden perusta, ja vanhurskaus jää vajaaksi itsessään, kunnes se vastaa tähän kutsuun. Tämä oikeus koskee siis ennen kaikkea niitä, jotka eivät kykene selviytymään omin voimin, köyhiä, ahdistettuja (2. Moos. 23:6; Jes. 10:2; Jer. 5:28; Job 36:6, 17). Syyllinenkin Israel saa onnettomuudessaan takaisin tämän kurjuuden oikeuden (Jes. 40:27; Jes. 49:4).

UT.

UT:n näkökulma on melko erilainen. Vaikka vanhurskaudella on siellä yhä tärkeä sija, itse oikeuden käsite näyttää jäävän taka-alalle; ehkä siksi, ettei Jumalan kansa enää ole poliittinen kansa, joka on yhteiskunnallisesti järjestäytynyt kansakunnaksi. Edes Jaakobin kirje, joka on kuitenkin lähellä profeettoja ja kiinnittää huomiota köyhiin, ei mainitse heidän oikeuttaan. Ainoa UT:n kohta, joka nojaa sanaan *mishpat*, on ilmaus, jossa Kristus määrittelee kolmella sanalla ”Lain painavimmat kohdat: oikeus (*krisis* = *mishpat*), hyvyys (*eleos*) ja uskollisuus (*pistis*)” (Matt. 23:23; vrt. Miika 6:8). Tämä osoittaa, että Jeesus antaa täyden arvon VT:n oikeutta koskevalle painotukselle, mutta myös sen, että sana kuuluu enemmän VT:hen kuin UT:hen.

Tämä jääminen taka-alalle johtuu siitä, että sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ongelmat olivat syntyvässä Kirkossa vähemmän kärjistyneitä kuin profeettojen aikana. Se johtuu myös sisäisten asenteiden kasvaneesta merkityksestä: niistä syntyvät käytännön toimintatavat. Ennen kaikkea se johtuu siitä, että itse oikeus, vaikka se olisi yhtä syvästi persoonallista kuin VT:n oikeus, muuttuu evankeliumissa. Jeesuksen kultainen sääntö näet määrää: ”Kaiken, mitä toivotte muiden tekevän teille, tehkää itse heille” (Matt. 7:12). Jeesuksen oma käsky kuuluu: ”Rakastakaa toisianne niin kuin minä olen rakastanut teitä” (Joh. 13:34). Tässä ei ole mitään, mikä kumoaisi tai vähentäisi VT:n vaatimaa huomiota jokaisen oikeuteen. Vaan uusi innoitus, kutsu samastua toiseen sekä jakamisen ja yhteyden vaaliminen aina täydelliseen uhriin asti. Lopulta vain rakkaus perustaa oikeuden.

JG

Katso myös: → Auktoriteetti — Tuomio — justice — Vanhurskauttaminen — liberation-liberte II 1,2 — loi — Avioliitto AT II 4 — Köyhät AT II — Oikeudenkäynti

OJENNUS

Katso: → chatiments — education O, I 2 b III 2

OLEMATTOMUUS

Katso: ⟶ cendre — creation AT II 3 — Pettymys I 1 — Epäjumalat II 2 — mensonge II 1 — mort AT I 2,4

OLEMINEN

OMAISUUS

Katso: ⟶ heritage AT I 1-3 — richesse — maa AT I 1; II 1; III 3

ONNETTOMUUS

1. Onnettomuus Jumalan suunnitelmassa. Niin syvimmältä olemukseltaan kuin ulkoisesti onnettomuus on tasapainon järkkymistä. Se on sukua rangaistukselle siinä mielessä, että se johtuu viime kädessä ihmisen synnistä. Se eroaa kuitenkin rangaistuksesta, koska se koskee koko luomakuntaa ja tuo selvemmin esiin saatanan kasvot: maailma on hänen valtansa alainen koettelemuksen ajaksi (Job 1:12; Matt. 24:22). Onnettomuus on yhteisöön kohdistuva ”isku” (naga’, lyödä), joka osoittaa, missä määrin synti vaikuttaa ihmiskunnan historiassa (Ilm. 6:8; 8:6; 9:19).

Sota, nälänhätä, rutto, kuolema: Ilmestyskirja ei esitä näitä vitsauksia pelkkänä aikaan kuuluvana ilmiönä. Jos nimittäin seurataan sen kirjallisia yhteyksiä aikaisempiin apokalypseihin, löytyy juonne, joka ulottuu juutalaisuuden myöhäisistä kirjoista (Viis. 10–19; Dan. 9:24–27; 12:1) psalmien (Ps. 78; 105) ja profeettojen (Hes. 14; 21; 38; Jes. 24; Sef. 1:2–3) kautta aina Egyptin vitsauksiin asti (2. Moos. 7–10). Silloin onnettomuuden merkitys käy selväksi: se on osa sitä suurta tuomiota, joka pääsiäinen on. Ensimmäisen pääsiäisen ja ensimmäisen eksoduksen vapautus on esikuva eskatologisesta vapautuksesta, jota me elämme.

Tässä pääsiäisen valossa onnettomuuden todellinen luonne paljastuu: hetki, jolloin synnin kuoleman voima näyttää siinä voittavan, merkitsee sen tappion ja Kristuksen voiton alkua. Jumalan rakkauden vaikutuksesta, joka toimii ristissä, onnettomuuden merkitys muuttuu (Room. 8:31–39; Ilm. 7:3; 10:7).

2. Ihminen onnettomuuden edessä. Jos onnettomuus on tällainen, ihmisen tulee katsoa sitä totuudenmukaisesti. Hän ei saa pilkata Jumalaa (Ilm. 16:9) eikä kääntyä minkään epäjumalan puoleen, joka vapauttaisi hänet siitä (2. Kun. 1:2–17; Jes. 44:17; 47:13). Hänen tulee tunnistaa siinä ajan merkki (Luuk. 12:54–58), ilmaus siitä, että hän on synnin orja, sekä ilmoitus Pelastajan vierailun läheisyydestä (Matt. 24:33). Onnettomuus ennakoi Jahven päivää: se on viimeinen vaatimus kääntymykseen (Ilm. 9:20–21), kutsu valvoa (Matt. 24:44). Ennen kaikkea se on kuitenkin täydellisen vapautuksemme alku: ”Kun tämä alkaa tapahtua, nouskaa suoriksi ja nostakaa päänne, sillä vapautuksenne on lähellä” (Luuk. 21:28).

Samaan eskatologiseen näkökulmaan kuuluu, että onnettomuus seuraa Jumalan sanan leviämistä maailmassa (Ilm. 11:1–13), sillä se ilmaisee omalla tavallaan Antikristuksen salaisuuden samanaikaista kehittymistä. Ennen kaikkea kristityn tulee kuitenkin elää onnettomuuden keskellä varmana siitä, että häntä rakastetaan (Luuk. 21:8–19), ja Kristuksen voimassa (2. Kor. 12:9). Varsinaisesti eskatologinen mielentila, jota onnettomuuden tulee ylläpitää meissä, on siis odotus: onnettomuus todistaa uuden maailman syntymästä ja Hengen työstä, joka johdattaa koko luomakuntaa kohti täydellistä lunastusta (Matt. 24:6–8; Room. 8:19–23).

Katso myös: → chatiments — colere B — deluge — Tuomio AT I 2 ; II I — souffrance — visite

ONNI

Katso: ⟶ beatitude — bien-mal II 1.3 — ciel VI

OPAS

Katso: ⟶ Liitonarkki I — chemin I, III — exemple — Pilvi I — suivre

OPETTAA

Katso: ⟶ education — enseigner — Viisaus

OPETTAJA

Katso: → enseigner NT II 3

OPETTAJA

Katso: ⟶ Auktoriteetti — disciple — education — enseigner — esclave — Avioliitto AT II 1 — Kuuliaisuus — Isä I 1 — Palkka I — seigneur — servir

OPPI

Katso: → enseigner — evangile — parole-de-dieu — Saarnata — Viisaus — tradition — verite NT 2

ORPO

Katso: ⟶ consoler 2 — Köyhät — veuves 1

OVI

Avattuna ovi sallii kulkemisen, sisään menemisen ja ulos tulemisen, mahdollistaen vapaan liikkumisen; se ilmaisee vieraanvaraisuutta (Job 31:32), tarjolla olevaa mahdollisuutta (1. Kor. 16:9). Suljettuna se estää kulkemisen: se suojaa (Joh. 20:19) tai ilmaisee torjuntaa (Matt. 25:10). Se tuo siis mieleen myös valikoinnin ajatuksen.

VT.

I. I. Kaupungin portti.

Kaupunki suojaa sisäänkäyntiään monumentaalisella, linnoitetulla portilla, joka torjuu vihollisen hyökkäykset ja päästää ystävät sisään: porteissa asuva muukalainen (2. Moos. 20:10) saa osansa Israelin etuoikeuksista. Portti turvaa näin asukkaat ja mahdollistaa kaupungin muodostumisen yhteisöksi. Kaupungin elämä keskittyy portin luo: siellä kohdataan (Job 29:7; Ps. 69:13), käydään kauppaa (1. Moos. 23:1–18; Ruut 4:1–11), juonitellaan poliittisesti (2. Sam. 15:1–6), lähdetään sotaan (Jer. 22:10) ja ennen kaikkea käydään oikeutta (5. Moos. 21:19; 5. Moos. 22:15; 5. Moos. 25:7; Aam. 5:10; Job 5:4; Job 31:21; Sananl. 22:22; Sananl. 24:7). Oikeudenmukaisuus ja turvallisuus luonnehtivat porttia (Jes. 28:6). Portti samastuu siis tavallaan kaupunkiin, ja sana voi tarkoittaa itse kaupunkia (5. Moos. 28:52–57); lopulta se alkaa viitata myös kaupungin mahtiin. Portin valtaaminen merkitsee kaupungin ottamista haltuun (1. Moos. 22:17) ja vankien vapauttamista (Ps. 107:16; Jes. 45:2); sen avainten saaminen merkitsee vallan saamista (Jes. 22:22). Vertausta käyttäen puhutaan tuonelan tai kuoleman porteista, joilla tarkoitetaan salaperäistä olinpaikkaa, jonne jokainen ihminen joutuu (Ps. 107:18; Jes. 38:10) ja jonka sisäänkäynnin vain Jumala tuntee (Job 38:17), mutta myös valtaa, jonka vain hän voi voittaa (Ps. 9:14; Viis. 16:13; vrt. Matt. 16:18).

Jerusalem on kaupunki vailla vertaa, ja sen muinaiset portit (Ps. 24:7 ff.) ovat erityisesti Jahven rakastamat (Ps. 87), sillä hän itse on vahvistanut ne (Ps. 147:13). Ne ylittävä pyhiinvaeltaja kokee ykseyden ja rauhan tunteen (Ps. 122). Valloittamattomana pidetty kaupunki voi tarjota asukkailleen turvaa sulkemalla porttinsa; silti sen porteilla ei aina jaeta oikeutta (Ps. 15:2 ff.; Jes. 29:21). Profeetat näkevät silloin uuden Jerusalemin, joka on avoin kansoille ja jossa vallitsevat rauha ja oikeus (Jes. 26:1–5; Jes. 60:11; Hes. 48:30 ff.; Sak. 2:8 f.).

II. Taivaan portti.

Epäilemättä Jahve avaa taivaan portit lähettääkseen sateen, mannan (Ps. 78:23) ja kaikenlaisia siunauksia maan päälle (Mal. 3:10); mutta siitä lähtien, kun paratiisi suljettiin, ihminen ei enää ole ollut tuttavallisessa yhteydessä Jumalaan. Jumalanpalvelus luo suhteen näiden kahden maailman, jumalallisen ja maallisen, välille: näin Jaakob oli tunnistanut Betelissä taivaan portin (1. Moos. 28:17). Temppelin porteille saapuva israelilainen haluaa lähestyä Jahvea (Ps. 100:4); mutta hän kuulee papin muistuttavan häntä sisäänpääsyn ehdoista: uskollisuudesta liitolle ja vanhurskaudesta (Ps. 15:2 f.; Jes. 33:15 f.; vrt. Miika 6:6–8; Sak. 8:16 f.): ”Tässä on Jahven portti, vanhurskaat menevät siitä sisään” (Ps. 118:19 f.). Jeremia puolestaan seisoo näillä samoilla porteilla ja julistaa, ettei ehto suinkaan täyty: kohtaaminen Jumalan kanssa on harhaa, temppeli hylätään (Jer. 7; vrt. Hes. 8–11); Jerusalem menettää olemassaolonsa tarkoituksen. Kaupunki tulee pyhäksi, kun ”paha poistetaan sen keskeltä”, eikä sulkemalla porttinsa kansoilta. Kun temppeli tuhoutuu, Israel ymmärtää, ettei ihminen voi nousta taivaaseen; siksi se pyytää rukouksessaan Jumalaa repäisemään taivaat auki ja itse laskeutumaan: käyköön hän lauman edellä ja johdattakoon sen porttien läpi (Jes. 63:19; Miika 2:13; vrt. Joh. 10:4).

UT.

Jeesus täyttää tämän kaipauksen: kasteessaan taivas avautuu, ja hänestä itsestään tulee todellinen taivaan portti, joka on laskeutunut maan päälle (Joh. 1:51; vrt. 1. Moos. 28:17). Tämän portin kautta jumalalliset hyvyydet tarjotaan vapaasti (Joh. 10:9). Jeesus on ainoa välittäjä: hänen kauttaan Jumala ilmoittaa itsensä ihmisille, ja hänen kauttaan ihmiset pääsevät Isän luo (Ef. 2:18; Hepr. 10:19). Samalla Jeesuksella on Daavidin avain (Ilm. 3:7), ja hän asettaa ehtoja Valtakuntaan pääsemiselle; sen avaimet hän on luovuttanut Pietarille (Matt. 16:19). Elämään ja pelastukseen, jotka esitetään kaupunkina tai juhlasalina, johtaa ahdas portti: kääntymys (Matt. 7:13 f.; Luuk. 13:24), usko (Ap. t. 14:27; Ef. 3:12). Se, joka ei pidä varaansa, huomaa portin suljetuksi (Matt. 25:10; Luuk. 13:25). Mutta Jeesus, joka on ottanut haltuunsa Kuoleman ja helvetin avaimen (Ilm. 1:18), on voittanut pahan ja antanut Kirkolleen voiman olla pahoja valtoja vahvempi (Matt. 16:18).

Aikojen lopulla kaupunki ja taivas yhtyvät. Ilmestyskirja näyttää meille taivaallisen Jerusalemin Jesajan, Hesekielin ja Sakarjan ennustusten mukaisena: taivaallisessa Jerusalemissa on kaksitoista porttia; ne ovat aina avoinna, mutta paha ei enää pääse sinne. Siellä vallitsevat rauha ja täysi vanhurskaus; siellä toteutuu täydellinen yhteys Jumalan ja ihmiskunnan välillä (Ilm. 21:12–27).

JB

Katso myös: → enfers-enfer — mort AT I 2 — Paimen ja lauma NT I — Pelastus NT 1

PAAVALI

Katso: → Apostolit II — Kristuksen ilmestymiset 5 — evangile IV — foi III — loi C III — Lähetystyö / Missio NT II 2 — nations NT II 2

PAHA

Katso: → bien-mal

PAHENNUS

Pahentaa merkitsee saada joku lankeamaan, olla jollekulle lankeemuksen aihe. Pahennus on konkreettisesti ansa, jonka asettaa vihollisensa tielle saadakseen tämän lankeamaan. Moraalisella ja uskonnollisella alalla on useita tapoja saada joku ”lankeamaan”: Saatanan tai ihmisten harjoittama kiusaus ja koettelemus, johon Jumala asettaa kansansa tai lapsensa, ovat ”pahennuksia”. Aina on kuitenkin kyse uskosta Jumalaan.

I. Kristus, pahennus ihmiselle.

1. Jo VT osoittaa, että Jumala voi olla Israelille pahennuksen aihe: ”Hän on kivi, johon kompastutaan, ja kallio, joka saa Israelin molemmat heimot lankeamaan.” Monet kompastuvat siihen, lankeavat ja murskautuvat (Jes. 8:14 f.). Toimimalla tavallaan Jumala koettelee kansansa uskoa. Samoin Jeesus ilmestyi ihmisille ristiriidan merkkinä. Hänet lähetettiin kaikkien pelastukseksi, mutta tosiasiassa hänestä tuli monille paatuksen aihe: ”Tämä lapsi on paneva monet Israelissa lankeamaan ja monet nousemaan; hän on merkki, jota vastaan puhutaan” (Luuk. 2:34). Hänen persoonassaan ja elämässään kaikki aiheuttaa pahennusta. Hän on Nasaretin puusepän poika (Matt. 13:57); hän tahtoo pelastaa maailman, ei kostoa janoavan messianismin (Luuk. 2:5; vrt. Joh. 3:17) eikä poliittisen messianismin avulla (Joh. 6:15), vaan kärsimyksensä ja ristinsä kautta (Matt. 16:21). Opetuslapsetkin asettuvat häntä vastaan kuin Saatana (Matt. 16:22 f.) ja pahentuvat sekä jättävät Mestarinsa (Joh. 6:66). Ylösnoussut Jeesus kuitenkin kokoaa heidät jälleen yhteen (Matt. 26:31 f.).

2. Johannes tuo esiin evankeliumin pahennusta herättävän luonteen: Jeesus on kaikessa muiden kaltainen ihminen (Joh. 1:14), jonka alkuperän ihmiset luulevat tietävänsä (Joh. 1:46; Joh. 6:42; Joh. 7:27) ja jonka lunastavaa suunnitelmaa he eivät voi ymmärtää: se toteutuu ristin kautta (Joh. 6:52) ja taivaaseenastumisen kautta (Joh. 6:62). Kuulijat kompastuvat kaikki siihen, että heille ilmoitetaan kolminkertainen salaisuus: ihmiseksitulo, lunastus ja taivaaseenastuminen. Jeesus nostaa kuitenkin toiset, kun taas toiset paaduttavat mielensä: heidän syntinsä on vailla puolustusta (Joh. 15:22 ff.).

3. Asettamalla itsensä ihmisten eteen Jeesus pakotti heidät valitsemaan, hänen puolestaan tai häntä vastaan: ”Autuas se, joka ei minua torju” (Matt. 11:6 rinnakk.). Apostoliyhteisö sovelsi siksi Jeesukseen itseensä Jesajan Jumalasta puhuvan profetian. Hän on ”pahennuksen kivi” ja samalla ”kulmakivi” (1. Piet. 2:7 f.; Room. 9:32 f.; Matt. 21:42). Kristus on yhtä aikaa elämän lähde ja kuoleman aihe (vrt. 2. Kor. 2:16).

4. Paavalin täytyi kohdata tämä pahennus sekä kreikkalaisessa että juutalaisessa maailmassa. Eikö hän ollut itsekin kokenut sitä ennen kääntymystään? Hän oli huomannut, että Kristus, tai toisin sanoen risti, on mielettömyyttä niille, jotka joutuvat kadotukseen, mutta pelastuville se on Jumalan voima (1. Kor. 1:18). Ristiinnaulittu Kristus on juutalaisille pahennus ja pakanoille mielettömyys (1. Kor. 1:23). Inhimillinen viisaus ei voi ymmärtää, että Jumala tahtoo pelastaa maailman nöyryytetyn, kärsivän ja ristiinnaulitun Kristuksen kautta. Vain Jumalan Henki auttaa ihmistä ylittämään ristin pahennuksen tai pikemminkin tunnistamaan siinä korkeimman viisauden (1. Kor. 1:25; 1. Kor. 2:11–16).

5. Sama pahennus ja sama uskon koettelemus jatkuvat siis koko Kirkon historian ajan. Kirkko on maailmassa aina ristiriidan merkki, ja viha sekä vaino ovat monille lankeemuksen aihe (Matt. 13:21; Matt. 24:10), vaikka Jeesus ennusti ne, jotta hänen opetuslapsensa eivät lankeaisi (Joh. 16:1).

II. Ihminen pahennuksena ihmiselle.

Ihminen on veljelleen pahennuksen aihe, kun hän yrittää vieroittaa tämän uskollisuudesta Jumalalle. Se, joka käyttää väärin veljensä heikkoutta tai Jumalalta saamaansa valtaa häneen saadakseen hänet luopumaan liitosta, on vastuussa veljelleen ja Jumalalle. Jumala vihaa ruhtinaita, jotka ovat kääntäneet kansan pois Jahven seuraamisesta: Jerobeamia (1. Kun. 14:16; 1. Kun. 15:30, 34), Ahabia tai Iisebeliä (1. Kun. 21:22, 25) sekä samoin niitä, jotka ovat tahtoneet viedä Israelin hellenisoitumisen tielle, pois oikeasta uskosta (2. Makk. 4:7 ff.). Sen sijaan ylistystä ansaitsevat ne, jotka vastustavat pahennusta säilyttääkseen uskollisuutensa liitolle (Jer. 35).

Jeesus, joka itsekin on ristiriidan merkki, tekee kuitenkin liiton täyttämisen kautta lopun suuresta pahennuksesta, joka syntyy ihmisen ja Jumalan välirikosta. Siksi hän ei sääli pahennuksen aiheuttajia: ”Voi sitä, joka viettelee lankeemukseen yhdenkin näistä vähäisistä, jotka uskovat minuun! Parempi olisi, että hänen kaulaansa pantaisiin myllynkivi ja hänet upotettaisiin meren syvyyteen” (Matt. 18:6). Jeesus kuitenkin tietää, että tällaiset pahennukset ovat väistämättömiä: väärät opettajat (2. Piet. 2:1) ja viettelijät, kuten muinainen Iisebel (Ilm. 2:20), toimivat aina.

Pahennus voi tulla myös opetuslapsesta itsestään. Siksi Jeesus vaatii ankarasti ja säälimättä luopumaan kaikesta, mikä voi olla esteenä Jumalan valtakunnalle: ”Jos silmäsi viettelee sinua, repäise se irti ja heitä pois luotasi” (Matt. 5:29 f.; Matt. 18:8 f.).

Jeesuksen tavoin, joka ei tahtonut häiritä tämän maan ihmisiä (Matt. 17:27), Paavali tahtoo, ettei heikkoja ja vähän koulittuja omatuntoja saateta lankeemukseen: ”Varokaa, ettei vapautenne koidu heikoille lankeemuksen aiheeksi”

(1. Kor. 8:9; Room. 14:13–20). Kristillinen vapaus on aitoa vain, jos sitä läpäisee rakkaus (Gal. 5:13); usko on todellista vain, jos se tukee veljien uskoa (Room. 14:1–23).

CA

Katso myös: → croix I 2 — incredulite II — Kivi 5 — rocher 1 — souffrance AT II

PAIKKA

Katso: → Uhrikukkula

PAIMEN JA LAUMA

Paimen ja lauma.

Syvästi juurtuneena niiden ”vaeltavien aramealaisten” kokemukseen (5. Moos. 26:5), joita Israelin patriarkat olivat paimentolaisessa kulttuurissa (vrt. 1. Moos. 4:2), vertaus paimenesta laumansa johdattajana ilmaisee ihailtavasti kaksi näennäisesti vastakkaista ja usein erillään esiintyvää piirrettä ihmisiin kohdistuvassa auktoriteetissa. Paimen on samalla kertaa johtaja ja kumppani. Hän on vahva mies, joka kykenee puolustamaan laumaansa villipedoilta (1. Sam. 17:34–37; vrt. Matt. 10:16; Ap. t. 20:29); hän on myös hellä lampailleen, tuntee niiden tilan (Sananl. 27:23), mukautuu niiden tilanteeseen (1. Moos. 33:13 ff.), kantaa niitä sylissään (Jes. 40:11) ja vaalii jotakuta niistä ”kuin omaa tytärtään” (2. Sam. 12:3). Hänen auktoriteettiaan ei kyseenalaisteta, ja se perustuu omistautumiseen ja rakkauteen. Muinaisessa Lähi-idässä (Babyloniassa, Assyriassa) kuninkaat pitivät itseään mielellään paimenina, joille jumaluus oli uskonut tehtäväksi koota ja hoitaa lauman lampaita. Tätä taustaa vasten Raamattu kuvaa yksityiskohtaisesti suhteita, jotka yhdistävät Israelin ja Jumalan Kristuksen ja hänen edustajiensa kautta.

VT. VT.

I. Jahve, lauman päällikkö ja isä.. Vastoin sitä, mitä voisi ajatella, Jahve ei koskaan merkitse paimenen arvonimeä. Se on yksi vanhoista nimityksistä (1. Moos. 49:24; 1. Moos. 48:15) ja esiintyy kahdessa psalmien rukoushuudossa (Ps. 23:1; Ps. 80:2). Arvonimi näyttää olevan varattu Hänelle, jonka on määrä tulla. Jos paimenen arvonimeä ei allegorisesti sovelleta Jahveen, Jumalan suhdetta kansaansa voidaan sitä vastoin kuvata varsinaisella hyvän paimenen vertauskuvalla. Lähdön aikana hän kuljetti kansaansa kuin lampaita (Ps. 95:7), kuin ”laumaa erämaassa” (Ps. 78:52 f.). ”Kuin paimen, joka kaitsee laumaansa”, hän kokoaa karitsat käsivarsilleen, kantaa niitä rintaansa vasten ja johdattaa emolampaat lepoon (Jes. 40:11). Jahve jatkaa näin kansansa ”kuljettamista” (Ps. 80:2). Israel muistuttaa tosin enemmän niskoittelevaa hiehoa kuin karitsaa niityllä (Hoos. 4:16); sen on lähdettävä pakkosiirtolaisuuteen (Jer. 13:17). Silloin Jahve jälleen ohjaa sen kuohuvien vesien luo (Jes. 49:10), kokoaa hajallaan olevat lampaat yhteen (vrt. Jes. 56:8) ja ”viheltää” niitä (Sak. 10:8). Hän osoittaa samaa huolenpitoa jokaista uskollistaan kohtaan: tältä ei mitään puutu, eikä hän voi mitään pelätä Jumalan paimensauvan alla (Ps. 23:1–4). Lopuksi hänen laupeutensa ulottuu kaikkeen lihaan (Sir. 18:13).

2. Lauma ja sen paimenet.. Herra uskoo palvelijoilleen lampaat, joita hän itse paimentaa (Ps. 100:3; Ps. 79:13; Ps. 74:1; Miika 7:14); hän johdattaa niitä ”Mooseksen käden kautta” (Ps. 77:21) ja asettaa Joosuan Mooseksen seuraajaksi johtamaan kansaa, jottei ”Jahven yhteisö jäisi ilman paimenta” (4. Moos. 27:15–20); hän ottaa Daavidin lammastarhan takaa paimentamaan kansaansa (Ps. 78:70 ff.; 2. Sam. 7:8; vrt. 2. Sam. 5:2; 2. Sam. 24:17).

Vaikka tuomarit (2. Sam. 7:7), kansan johtajat (Jer. 2:8) ja kansojen ruhtinaat (Jer. 25:34 ff.; Nah. 3:18; Jes. 44:28) saavat paimenen arvonimen, Israelin kuninkaista ei, kuten Jahvestakaan, nimenomaisesti käytetä tätä nimitystä; heille kuitenkin annetaan tämä tehtävä (1. Kun. 22:17; Jer. 23:1–2; Hes. 34:1–10). Arvonimi on näet varattu uudelle Daavidille, ja muodostaa näin osan eskatologisesta toivosta. Tämä on Hesekielin sanoma, jota Jeremian sanoma on valmistellut: Herra ottaa jälleen laumansa johdon ja aikoo uskoa sen Messiaalle.

Israelin paimenet ovat osoittautuneet uskottomiksi tehtävälleen. He eivät ole etsineet Jahvea (Jer. 10:21), vaan ovat kapinoineet häntä vastaan (Jer. 2:8). He eivät ole huolehtineet laumasta, vaan ovat ruokkineet itseään (Hes. 34:3), ja jättäneet lampaat eksymään ja hajaantumaan (Jer. 23:5; Jer. 50:6; Hes. 34:1–10). ”Kaikki nämä paimenet tuuli ajaa laitumelle” (Jer. 22:22). Profeetan toiveen mukaan (Miika 7:14 f.) Jahve ottaa lauman huostaansa (Jer. 23:3), kokoaa sen (Miika 4:6), tuo sen takaisin (Jer. 50:19) ja lopulta varjelee sitä (Jer. 31:10; Hes. 34:11–22). Sitten hän antaa sille sydämensä mukaiset paimenet, jotka kaitsevat sitä ymmärtäväisesti ja viisaasti (Jer. 3:15; Jer. 23:4). Hesekielin mukaan lopulta on oleva vain yksi paimen, uusi Daavid, ja Jahve hänen Jumalanaan (Hes. 34:23 f.): ”sellainen on lauma, jota minä paimennan” (Hes. 34:31), ja se lisääntyy. Tämän yhden paimenen alaisuudessa Juuda ja Israel, jotka ennen olivat vihollisia, yhdistyvät (Hes. 37:22, 24; vrt. Miika 2:12 f.).

Pakkosiirtolaisuuden jälkeen yhteisön pakkosiirtolaiset eivät kuitenkaan vastaa Jahven odotuksia, ja Sakarja jatkaa polemiikkia heitä vastaan ja julistaa tulevan Paimenen kohtalon. Jahve aikoo ”vierailla vihassaan näiden pahojen paimenten luona” (Sak. 10:3; Sak. 11:4–17) ja kohottaa miekan (Sak. 13:7); näin puhdistetusta Israelista jää jäljelle jäännös (Sak. 13:8).

UT. UT.

Kristuksen aikana paimenia arvioitiin eri tavoin. Lain nimissä, jota he tuskin saattoivat noudattaa, heidät rinnastettiin varkaisiin ja tappajiin. Kuitenkin muistissa pidettiin tulevan Paimenen profetiaa. Jeesus toteuttaa sen; hän näyttää jopa tahtoneen lukea paimenet niiden ”pienten” joukkoon, jotka publikaanien ja prostituoitujen tavoin ottavat mielellään vastaan hyvän uutisen. Tässä mielessä voidaan tulkita vastaanotto, jonka Betlehemin paimenet osoittivat Jeesukselle, joka todennäköisesti syntyi heidän tallissaan (Luuk. 2:8–20). Raamatulliselle traditiolle uskollisena Jeesus kuvaa Jumalan laupiaan huolenpidon paimenen hahmossa: tämä lähtee etsimään kadonnutta lammasta

(Luuk. 15:4–7). Hyvän paimenen odotus toteutuu kuitenkin hänen persoonassaan, ja hän delegoi joillekin miehille paimenen tehtävän Kirkossa.

1. Jeesus, hyvä paimen.. Synoptikot tarjoavat monia piirteitä, jotka ennakoivat Johanneksen evankeliumin allegoriaa. Jeesuksen syntymä Betlehemissä toteutti Miikan profetian (Matt. 2:6; Miika 5:1); hänen laupeutensa paljastaa hänessä paimenen, jota Mooses kaipasi (4. Moos. 27:17), sillä hän tulee niiden lampaiden avuksi, joilla ei ole paimenta (Matt. 9:36; Mark. 6:34). Jeesus pitää itseään lähetettynä Israelin kadonneiden lampaiden luo (Matt. 15:24; Matt. 10:6; Luuk. 19:10). Hänen kokoamansa opetuslasten ”pieni lauma” (Luuk. 12:32) edustaa lopunajan yhteisöä, jolle on luvattu pyhien Valtakunta (vrt. Dan. 7:27): sitä vainoavat ulkopuolelta sudet (Matt. 10:16; Room. 8:36) ja sisäpuolelta ne, jotka ovat naamioituneet lampaiksi (Matt. 7:15). Lauma hajaantuu, mutta Sakarjan profetian mukaan lyöty paimen kokoaa sen kansojen Galileaan (Matt. 26:31 f.; vrt. Sak. 13:7). Lopulta aikojen illassa lampaiden Herra erottaa laumasta hyvät ja pahat (Matt. 25:31 f.).

Muut UT:n kirjoittajat esittävät tässä hengessä ”lampaiden suurta paimenta” (Hepr. 13:20), joka on Moosesta suurempi, ”paimenten päämies” (1. Piet. 5:4), ”paimen ja kaitsija”, joka on tuonut eksyneet sielut takaisin parantaen ne omalla haavallaan (1. Piet. 2:24 f.). Ilmestyskirjassa, joka näyttää seuraavan apokryfistä perinnettä valloittavasta Messiaasta, Kristus-Karitsa muuttuu paimeneksi, joka johtaa elämän lähteille (Ilm. 7:17) ja lyö pakanoita rautaisella valtikalla (Ilm. 19:15; Ilm. 12:5).

Johanneksen evankeliumissa nämä hajallaan olevat viittaukset muodostavat suurenmoisen kuvan Kirkosta, joka elää ainoan Paimenen kaitsemana (Joh. 10). Eräs vivahde kuitenkin muuttuu: kyse on pikemmin Jumalan Pojasta, joka ilmoittaa omilleen Isän rakkauden, kuin Kuninkaasta, lauman Herrasta. Jeesuksen puhe ottaa aiemmat ainekset uudelleen käsiteltäviksi ja syventää niitä. Kuten Hesekielissä (Hes. 34:17), kyse on tuomiosta (Joh. 9:39). Israel muistuttaa ahdistettuja lampaita (Hes. 34:3), jotka on jätetty ”varkaiden ja rosvojen” käsiin (Joh. 10:1, 10) ja hajotettu (Hes. 34:5 f.; Hes. 34:12; Joh. 10:12). Jeesus, kuten Jahve, ”vie ne ulos” ja ”johtaa ne hyvälle laitumelle” (Hes. 34:10–14; Joh. 10:3, 9, 16); silloin ne tuntevat Herran (Hes. 34:15, 30; Joh. 10:15). Ennustetusta ”ainoasta paimenesta” (Hes. 34:23) Jeesus sanoo: ”minä se olen” (Joh. 10:11).

Jeesus täsmentää vielä. Hän on ainoa välittäjä, ovi, jonka kautta pääsee lampaiden luo ja laitumille. Ainoastaan hän delegoi paimenen palveluviran; ainoastaan hän antaa elämän, joka mahdollistaa vapaan kulkemisen sisään ja ulos (vrt. 4. Moos. 27:17). Uusi elämä perustuu paimenen ja lampaiden keskinäiseen tuntemiseen (Joh. 10:3 f.; Joh. 10:14 f.), vastavuoroiseen rakkauteen, joka perustuu Isän ja Pojan yhdistävään rakkauteen (Joh. 14:20; Joh. 15:10; Joh. 17:8, 18–23). Jeesus on täydellinen paimen, koska hän antaa elämänsä lampaiden puolesta (Joh. 10:15, 17 f.); häntä ei ainoastaan ”lyödä” (Matt. 26:31; Sak. 13:7), vaan hän antaa elämänsä omasta tahdostaan (Joh. 10:18). Hajaantuneet lampaat, jotka hän kokoaa, tulevat Israelin tarhasta ja kansoista (Joh. 10:16; Joh. 11:52). Näin koottu yksi lauma pysyy lopulta yhdessä, sillä kaikkivaltiaan Isän rakkaus pitää sitä koossa ja takaa sille iankaikkisen elämän (Joh. 10:27–30).

2. Kirkko ja sen paimenet.. Johanneksen mukaan Hyvän Paimenen puhe merkitsi Kirkon alkua: Jeesus ottaa vastaan parannetun, sokeana syntyneen miehen, jonka Israelin kelvottomat johtajat olivat ajaneet pois synagogasta. Ylösnousemuksen jälkeen Pietari saa tehtäväkseen paimentaa koko Kirkkoa. Muidenkin ”paimenten” (Ef. 4:11) tehtävänä on ”valvoa” seurakuntia: näitä ovat ”vanhimmat” ja ”piispat” (1. Piet. 5:1 ff.; Ap. t. 20:28). Herran esimerkin mukaisesti heidän tulee etsiä eksynyttä lammasta (Matt. 18:12 ff.) ja varoa raatelevia susia, jotka eivät säästä laumaa: näitä vääriä opettajia, jotka johtavat harhaoppiin (Ap. t. 20:28 ff.). Jo pelkän ”paimenen” nimityksen pitäisi tuoda mieleen paimenten ominaisuudet ja Jahven toimintatapa VT:ssa; UT palauttaa mieleen niistä muutamia piirteitä: Jumalan Kirkkoa on paimennettava sydämen innolla ja pyyteettömästi (vrt. Hes. 34:2 f.), niin että paimenista tulee lauman esikuvia; silloin ”saatte palkkanne paimenten Päämieheltä” (1. Piet. 5:3 f.).

CL & XLD

Katso myös: → Jumalan Karitsa 3 — Auktoriteetti — Daavid 1,3 — dieu AT IV — eglise II 2, V 2 — ministere II 3 — Pyhä Pietari 3 c — Ovi NT — unite III — visite AT 1

PAIMENTOLAINEN

Katso: → chemin — cite AT I — Asettua — etranger II — Paimen ja lauma O — vin I 2

PAKANA

Katso: ⟶ Anateema AT — Apostolit II.2 — heresie 2.3 — Epäjumalat — Juutalainen I — nations — Kansa C’ II

PAKKOSIIRTO

Katso: → captivite I

PAKO

Katso: ⟶ desert — exode — egypte I

PALKINTO

Katso: → Juosta 2 — justice A I AT 3 ; B II AT — redemption NT 1 — Palkka

PALKINTO

Katso: ⟶ justice A I AT 3 ; B II AT — Palkka

PALKKA

Palkka.

Ihminen pitää palkkaa oikeudenmukaisuuskysymyksenä: jokainen toiminta ansaitsee palkan. Uskonnollisella alalla hänestä päinvastoin näyttää siltä, että pyyteettömyyden tulee ulottua niin pitkälle, että kaikki ajatus palkkiosta torjutaan. Kristus ei kuitenkaan vaatinut tällaista harhamaista ihannetta, mutta ei silti luopunut vaatimasta opetuslapseltaan täydellistä aikomusten puhtautta.

I. Palkka ja palkkaus.

Palkka on uskonnollisen elämän perustava lähtökohta, mutta sen täsmällisen merkityksen ymmärtämiseksi on tärkeää kuvata, miten tämä käsite syntyy tietoisuudessa. Monien muiden käsitteiden tavoin se juurtuu inhimilliseen kokemukseen, tässä isännän ja palvelijan väliseen suhteeseen; mutta se ylittää tämän suhteen äärettömästi, sillä sen perustaa Jumala itse. Siitä puhutaan epäilemättä sanoilla, jotka merkitsevät ”palkkaa”, mutta sitä ei voi palauttaa siihen, mitä nykyään tarkoitamme työstä saatavalla palkalla: sellainen perustuu sopimukseen, kun taas palkka on seurausta Jumalan vierailusta, jossa hän vahvistaa palvelijansa työn tuomiolla.

Alusta asti ihminen on maan päällä tehdäkseen työtä Jumalalle (1. Moos. 2:15; vrt. Job 14:6; Matt. 20:1–15), ja tähän työhön kuuluu palkka (Job 7:7). Jumala on oikeudenmukainen isäntä: hän ei voi olla antamatta jokaiselle sitä, mikä hänelle kuuluu, jos tämä on suorittanut hänelle uskotun tehtävän. Toisaalta ihminen ei ole mikään huomattava henkilö, jolla olisi omat toimeentulon lähteensä ja joka voisi antaa Jumalalle ilmaiseksi ”pyyteetöntä” apua. Ihminen on Jumalan edessä köyhä, kerjäläinen, palvelija, ellei jopa orja, jolla ei ole muuta kuin se, minkä Herra hänelle päivä päivältä suo. Palkka näyttäytyy siis uskonnollisen elämän tavanomaisena hedelmänä, ei sen päämääränä.

Siksi Jumala lupaa pelastushistorian alusta alkaen Abrahamille palkan (1. Moos. 15:1); ja tämä ”palkka työn mukaan” esiintyy uudelleen Raamatun viimeisillä riveillä (Ilm. 22:12). Näiden välissä Raamattu toistaa lakkaamatta, että Jumala maksaa jokaiselle hänen tekojensa mukaan (Sananl. 12:14; Jer. 31:16; Ps. 28:4; 2. Aikak. 15:7; Job 34:11; Jes. 59:18; Sir. 51:30; Luuk. 10:7; Joh. 4:36; Room. 2:6; 2. Tim. 4:14), ja tämä maksu kuuluu sitä paitsi yksin Jumalalle (5. Moos. 32:35; Sananl. 20:22; vrt. Room. 12:17–20). Merkittävä opetus on, että jumalattoman ominaispiirre on kieltää palkka (Viis. 2:22), ja että usko Jumalaan, joka ”maksaa palkan niille, jotka etsivät häntä”, täydentää välttämättömällä tavalla uskoa Jumalan olemassaoloon (Hepr. 11:6).

Jos palvelustehtävänsä täyttävä ihminen voi luottaa saavansa palkkansa, se, joka kieltäytyy hänelle tarjotusta tehtävästä, jää tästä palkasta osattomaksi ja menettää lopulta oikeuden olla olemassa Jumalan edessä. Tulla palkituksi tekojensa mukaan merkitsee joutumista Jumalan tuomion eteen ja palkkion tai rangaistuksen saamista sen mukaan, mitä on tehnyt: tämä vaihtoehto merkitsee ihmiselle valintaa elämän ja kuoleman välillä. Jumalan tuomio ylittää kuitenkin ihmisen tuomion, sillä yksin Jumala tutkii munaskuut ja sydämet; ihminen ei tunkeudu Jumalan salaisuuteen, hänen laupeuteensa ja vihaansa, uskollisuuteensa, vanhurskauteensa ja rakkauteensa.

II. Ilmoituksen vaiheet.

Vaikka palkan todellisuus on perustavanlaatuinen varmuus, sen luonne pysyy salaisuutena, ja Jumala on ilmoittanut sen vain vähitellen.

1. Solidaarisuus ja vastuu. Jo alkuajoista lähtien ihmisten tekojen näyttää riippuvan sekä henkilökohtaisesta vastuusta että niiden vaikutusten ulottuvan yhteisöön. Ihmisen olemassaolo on näet erottamaton perheestä, klaanista ja kansasta. Siksi vanhoissa teksteissä Jumalan katse ja tuomio kohdistuvat ihmiseen kokonaisuutena (1. Moos. 6:5 ff.); Jahven liitto ja uskollisuus koskevat ennen kaikkea kansaa. Vaikka tämä yhteisöllinen ulottuvuus hallitsee, henkilökohtainen vastuu ei ole tuntematon: siitä todistaa jo rikosoikeuden olemassaolo. Vanhat ordalioiden eli ”Jumalan tuomioiden” käytännöt (vrt. 4. Moos. 5:11–30) ja Jumalan ”tutkinta” paratiisikertomuksessa (1. Moos. 3:11 ff.) osoittavat kaikki tahtoa löytää vastuullinen henkilö ja rangaista häntä. Akanin tapaus havainnollistaa hyvin jatkuvaa pyrkimystä olla sivuuttamatta sen paremmin henkilökohtaista vastuuta kuin yhteisöllistä ulottuvuuttakaan. Jumalan avulla on löydettävä syyllinen, jonka olemassaolon koko kansan tappio paljasti (Joos. 7:5–12); hänen kärsimänsä henkilökohtainen rangaistus ulottuu myös hänen perheeseensä ja omaisuuteensa (Joos. 7:24; vrt. 1. Moos. 3:16–19). Samoin vanhurskaan palkka ulottuu hänen läheisiinsä: näin käy Nooalle (1. Moos. 6:18; 1. Moos. 7:1), Lootille (1. Moos. 19:12) ja Obed-Edomille (2. Sam. 6:12).

Rangaistus ja laupeus vaikuttavat sekä tilassa (yhden jäsenensä kautta niihin joutuu osalliseksi koko kansa) että ajassa (yhden sukupolvensa kautta niihin joutuu osalliseksi kokonainen sukulinja), vaikka vaaka kallistuu selvästi laupeuden puolelle, sillä se kestää äärettömän paljon kauemmin (2. Moos. 20:5 ff.; 2. Moos. 34:7).

2. Oman kohtalonsa vastuullinen ihminen. Vainon kärsimysten paineessa kansa oli näet johtanut tästä ankarasta periaatteesta sananparren: ”Isät söivät raakoja rypäleitä, mutta poikien hampaita vihloi” (Jer. 31:29). Tämä oli pöyristyttävä seuraus, joka asetti kyseenalaiseksi Jumalan oikeudenmukaisuuden. Jeremia julistaa, ettei tätä sananpartta enää pidä lausua (Jer. 31:30); Hesekielille sillä ei enää ole merkitystä (Hes. 18:2–3). Yhtyen traditioon, jossa 5. Moos. 7:9 ff. puhui yhteisvastuusta palkkiona ja henkilökohtaisesta rangaistuksesta synnin vuoksi, Hesekiel

tukeutuu kääntymyksen oppiin julistaessaan, että vanhurskaat voivat pelastaa vain itsensä: Nooa, joka kerran pelasti poikansa (1. Moos. 7:7), ei enää pelastaisi heitä; Jumalan suunnitelmassa oli siirrytty uuteen vaiheeseen (Hes. 14:12–20). Sitten Hesekiel analysoi kaikki mahdolliset tapaukset (18): jokainen kantaa joka hetki omaa kohtaloaan ja voi lakkaamatta vaarantaa sen tai palauttaa sen ennalleen. Mutta Jumala ei tässä draamassa ole vihamielinen eikä edes puolueeton: ”Minä en halua kenenkään kuolemaa. Kääntykää, niin saatte elää” (Hes. 18:32).

3. Jumalan oikeudenmukaisuuden salaisuus. Jos ihminen on täysin vastuussa kohtalostaan, hänen elämänsä saa vakavamman luonteen; mutta silloin nousee esiin toinen ongelma, johon saadaan täysi vastaus vasta ilmoituksessa tuonpuoleisesta elämästä. Jos palkka maksetaan jo täällä maan päällä, miksi se ei ole jatkuvaa? Kokemus on ristiriidassa perinteisen väitteen kanssa, jonka mukaan vanhurskas on aina onnellinen (Ps. 37; Ps. 91; Ps. 92; Ps. 112). Raamattu osoittaa tämän omantunnon draaman olevan läsnä kaikkien niiden sydämessä, jotka pyrkivät vilpittömästi sovittamaan yhteen uskonsa ja kokemuksensa. Jeremia ei saanut ahdistukseensa muuta vastausta kuin kehotuksen jatkaa lujasti matkaansa (Jer. 12:1–5); mutta Job, Saarnaaja ja psalminkirjoittajat ovat kohdanneet ongelman ja yrittäneet ratkaista sen.

a) Pitkän aikaa viisaat pitäytyivät perinteiseen ratkaisuun ja yrittivät sovittaa sitä uusiin oloihin: niin pitkään viivästynyt palkka ilmenisi vielä maan päällä, kokonaan kuoleman dramaattiseen hetkeen tiivistyneenä; tämä hetki saa poikkeuksellisen autuuden tai kärsimyksen tiheyden (Ps. 49:17 ff.; Sir. 1:3; Sir. 7:36; Sir. 11:18–28). Psalminkirjoittaja torjuu epäilemättä tämän hauraan hypoteesin: ”Kuollessaan heillä ei ole tuskaa” (Ps. 73:4).

b) Saarnaaja, joka on ”tutkinut viisautta ja palkkaa” (Saarn. 7:25) löytämättä muuta kuin perinteiset periaatteet kumoavaa ristiriitaisuutta (Saarn. 8:12 ff.), suosittelee aktiivista vaatimattomuutta, joka pyrkii saamaan elämästä päivä kerrallaan irti parhaan mahdollisen (Saarn. 9:9 ff.), sekä luottamusta Jumalaan, joka pysyy rauhallisena mutta kieltäytyy ratkaisemasta ongelmaa.

c) Niille, jotka kärsivät uskonsa tähden ja liittyvät ehdoitta Herraan, alkaa kajastaa valo: Jumala on heidän ”osansa”, heidän valonsa ja heidän ”kallionsa” kaikkien ahdinkojen keskellä (Ps. 16:5; Ps. 18:35; Ps. 27:13; Ps. 73:26; Ps. 142:6; Valit. 3:24); heillä ei ole muuta päämäärää, eivätkä he halua muuta palkkaa kuin tehdä hänen tahtonsa (Ps. 119:57; Sir. 2:18; Sir. 51:20 ff.). Tämä edellyttää voimakkaan uskon ilmapiiriä, sellaista, jossa Job elää: hän on ”nähnyt” Jumalan, ja tämä salaperäinen kosketus Jumalan pyhyyteen jättää hänet nöyräksi ja palvovaksi, tietoiseksi synnistään ja häikäistyneeksi Jumalan tuntemisen uudesta muodosta (Job 42:5).

d) Jotkut aavistavat lopuksi, että vanhurskaan kärsimyksen selittämiseksi on laajennettava näköalaa ja siirryttävä palkitsemisen tasolta lunastuksen tasolle. Tämä on Jumalan palvelijan runoista viimeisen merkitys (Jes. 53:10; vrt. Ps. 22). Mutta aivan kuten kuivuneiden ja henkiin herätettyjen luiden näyssä (Hes. 37:1–14), palkka näyttää yhä koskevan vain pakkosiirtolaisuuden kärsimysten puhdistamaa kansaa.

4. Henkilökohtainen palkka. Viimeisessä vaiheessa ongelmaan esitetyn ratkaisun antaa usko henkilökohtaiseen ylösnousemukseen aikojen lopussa. Joidenkin vaikeasti tulkittavien tekstien mukaan Jumalan näet kuuluu täyttää ihmisen oikeudenmukaisuuden jano: hän ei voi hylätä vanhurskasta, vaikka joutuisikin nostamaan hänet hetkeksi sheolista palkitakseen hänet (Job 19:25 ff.). Jumala ei myöskään voi jättää vastaamatta ihmisen kutsuun päästä lopullisesti yhteen hänen kanssaan (vrt. Ps. 16:9 ff.): jos Jumala on ”ottanut” Henokin luokseen, miksi vanhurskastakin ei otettaisi hänen luokseen (Ps. 49:16; Ps. 73:24)? Antiokhos Epifaneen kokemus, kun se synnyttää marttyyreja, johtaa uskovat varmuuteen siitä, että kuoleman jälkeen saadaan palkka ylösnousemuksen kautta (2. Makk. 7; vrt. Dan. 12:2 ff.). Usko ylösnousemukseen sisältyy Viisauden kirjan uskoon kuolemattomuudesta (Viis. 3:1; Viis. 4:1): kun Jumala viimeisen päivän koittaessa vierailee, vanhurskaat elävät ikuisesti Jumalan ystävyydessä, ja se on heidän ”palkkansa” (vrt. Viis. 2:22; Viis. 5:15), palkka, joka on myös armo (vrt. Viis. 3:9–14; Viis. 4:15) ja ylittää äärettömästi inhimillisen ponnistelun arvon.

III. Kristus ja palkka.

Kristuksen tullessa palkka saa täyden merkityksensä ja täyttymyksensä.

1. Yksilöllisen palkan säilyminen. Jotkut Israelissa (Matt. 22:23; Ap. t. 23:8), jopa Kristuksen opetuslasten joukossa (1. Kor. 15:12), epäilevät yhä ylösnousemusta, iankaikkista elämää ja loputonta valtakuntaa, joka palkitsee vanhurskaat; mutta Jeesus ja hänen apostolinsa pitävät lujasti kiinni Israelin aidosta perinteestä (Matt. 22:31 f.; Matt. 25:31–46; 1. Kor. 15:13–19; Ap. t. 24:14 ff.). Jeesuksen Kristuksen Jumala osoittaa Pojassaan olevansa ”vanhurskas” (Ap. t. 3:14 ff.; Kol. 2:12 f.). Uskova tietää siis saavansa palkan teoistaan (vrt. Matt. 16:27; Mark. 9:41; 2. Tim. 4:14; 2. Joh. 8; 2. Piet. 2:13; Ilm. 18:6), ja että tuomiossa ”Kuningas” lähettää ihmiset sen mukaan, mitä he ovat tehneet, elämään tai rangaistukseen (Matt. 25:46), taivaaseen tai helvettiin. Niinpä on käytävä taistelua palavasti, jotta saavuttaisi palkinnon (1. Kor. 9:24–27; Gal. 5:7; 2. Tim. 4:7).

2. Todellinen palkinto. Jos näin on, vaarana on jälleen palata sellaiseen käsitykseen, jonka mukaan Jumalan antama palkka määräytyy ihmisen noudattamisen perusteella; tällaista käsitystä edustivat fariseukset. Uskovaa varoitetaan jatkuvasti tällaisesta palkkaa koskevan opin vääristymästä.

Ensinnäkin ihmisen ei tule enää tavoitella maallisia etuja, kunniaa, mainetta, tunnustusta tai hyötyä; se, joka tekee hyvää tällaisista syistä, on jo saanut palkkansa (Matt. 6:1–18; Luuk. 14:12 ff.; vrt. 1. Kor. 9:17 f.). Ennen kaikkea kristitty ei Kristuksen asettaessa kaiken keskipisteeseen tavoittele omaa onneaan, ei edes hengellistä onnea, ei edes sellaista, jonka hän saavuttaisi kieltäymyksellä ja itsensä antamisella; kristityn päämäärä on Kristus (Fil. 1:21–26). Hänen palkkansa on Jumalan antama perintö (Kol. 3:24), ja tämä perintö tekee hänestä ennen kaikkea Kristuksen kanssaperillisen ja veljen (Room. 8:17). Apostoli saa odottamansa kruunun jo Kristuksen tullessa, kun hän odottaa tätä rakkaudella (2. Tim. 4:8). Lyhyesti sanottuna hän tahtoo olla ”Jeesuksen kanssa” ikuisesti (1. Tess. 4:17; vrt. Fil. 1:23; Luuk. 23:43; Ilm. 21:3 f.). Hänen elämänsä kilvoittelu on uskollisuutta kasteelleen: Kristuksen kuolemaan samaistuneena hän valmistautuu nousemaan ylös hänen kanssaan (Room. 6:5–8; Kol. 3:1–4). Pelastus, jota vanhurskautettu ihminen odottaa (Room. 5:9 f.), ei ole mitään muuta kuin Jumalan rakkaus, joka on ilmoitettu Kristuksen persoonassa (Room. 8:38 f.). Johannes ilmaisee tämän toisin sanoin: ihmisten nälkään ja janoon sekä heidän kiihkeään haluunsa voittaa kuolema Jeesus vastaa sillä, mitä hän itse on: hän on elävän veden lähde, hän on leipä, valo ja elämä (Joh. 7:37 f.; Joh. 6:26–35; Joh. 8:12; Joh. 11:23 ff.).

Elämässä Kristuksessa Jeesuksessa ratkeavat kaikki ristiriidat, joita palkkaa koskeva oppi esitti. Ihmiselle hänen etsintänsä ja ponnistelujensa päätteeksi annettuna se on kuitenkin ehdotonta lahjaa, joka ylittää äärettömästi kaikki odotukset ja ansiot. Kiihkeästi ja toivossa odotettuna se omistetaan jo vanhurskauttamisessa. Rauhallisena varmuutena se perustuu yksinomaan Jumalan todistukseen, joka otetaan vastaan uskon pimeydessä ja koettelemuksessa. Se koskettaa jokaista ihmistä hänen persoonallisuutensa syvimmässä ytimessä ja saavuttaa hänet Kristuksen ruumiissa. ”Palkan moraalin” ja ”rakkauden moraalin” välillä ei ole vastakohtaa, sillä rakkaus itse tahtoo palkkaa.

CV

Katso myös: → Almu AT 3 ; NT 2a — beatitude AT I 2 — chatiments 2 — ciel VI — eau II 1 — education I 2a — enfers-enfer — heritage AT II 1 — impie AT 3 — justice O ; A I AT 3 ; B II AT — Sadonkorjuu III — Teot AT II ; NT II — Köyhät AT I — Vastuu — Ylösnousemus AT III — vengeance 3

PALKKA

Katso: ⟶ Armo IV — justice — Palkka — Valtakunta NT II 3 — travail II, III

PALUU

Katso: → exil II 3 — Parannus ja kääntymys O — veiller I

PALVONTA

Hesekiel heittäytyy maahan Jahven kirkkauden edessä (Hes. 1:28), Saul ylösnousseen Kristuksen ilmestyessä hänelle (Ap. t. 9:4); he ovat kuin olemattomiin musertuneita. Pyhyydessä ja Jumalan suuruudessa on jotakin luodulle musertavaa: ne painavat hänet takaisin hänen olemattomuuteensa.

On poikkeuksellista, että ihminen kohtaa Jumalan näin välittömässä kokemuksessa. On kuitenkin luonnollista, että hän tunnistaa maailmankaikkeudessa ja koko elämänsä ajan Jumalan läsnäolon ja toiminnan, hänen kirkkautensa ja pyhyytensä. Palvonta ilmaisee ihmisen monitahoista reaktiota Jumalan läheisyyteen: se on yhtä aikaa spontaania ja tietoista, hänen ylleen tulevaa ja hänen itsensä tahtomaa. Siihen kuuluvat terävä tietoisuus omasta vähäisyydestä ja synnistä, sanaton hämmennys (Job 42:1–6), vavahteleva kunnioitus (Ps. 5:8) ja kiitollisuus (1. Moos. 24:48) sekä koko olemuksen riemuitseva kunnianosoitus (Ps. 95:1–6).

Koska tämä uskon reaktio todella täyttää koko olemuksen, se ilmenee myös ulkoisissa eleissä. Tuskin on todellista palvontaa, ellei ruumiskin jollakin tavoin ilmaise Herran valtaa luomakuntaansa nähden sekä luodun hätkähtänyttä ja vapaaehtoista kunnianosoitusta. Syntinen luotu pyrkii kuitenkin aina väistämään Jumalan otetta ja rajoittamaan suostumuksensa ulkoisiin muotoihin. Siksi Jumalalle kelpaa vain sellainen palvonta, joka lähtee sydämestä.

I. Palvonnan eleet. Ne voidaan palauttaa kahteen: maahan heittäytymiseen ja suudelmaan. Kumpikin saa jumalanpalveluksessa vakiintuneen muotonsa, mutta ne liittyvät aina luodun spontaaniin liikkeeseen Jumalan edessä, kun häntä hallitsevat sekä pakokauhuinen pelko että ihmetyksen täyttämä viehätys.

1. Maahan heittäytyminen. — Ennen kuin se on spontaani ele, se on asento, johon voimakkaampi vastustaja pakottaa: sellainen on Jaelin kuolettavasti lyömän Siseran asento (Tuom. 5:27) ja sellainen asento, johon Babylon pakottaa vangitut israelilaiset (Jes. 51:23). Välttääkseen joutumasta siihen väkivalloin heikompi menee usein mieluummin itse heittäytymään maahan voimakkaamman eteen ja anomaan hänen armoaan (2. Kun. 1:13). Assyrialaiset korkokuvat esittävät mielellään kuninkaan vasallit polvistuneina, pää maahan asti painettuna. Herralle Jahvelle, ”joka on kaikkea korkeampi” (1. Aikak. 29:11), kuuluu kaikkien kansojen (Ps. 99:1–5) ja koko maan (Ps. 96:9) palvonta.

2. Suudelma. — Se liittää kunnioitukseen kosketuksen ja yhteenkuuluvuuden tarpeen, rakkauden sävyn (2. Moos. 18:7; 1. Sam. 10:1 ff.). Suudellakseen epäjumaliaan (1. Kun. 19:18) pakanat veivät kätensä suulleen (ad os = adorare, vrt. Job 31:26 ff.); näin he ilmaisivat yhtä aikaa halunsa koskettaa Jumalaa ja välimatkan, joka erotti heidät hänestä. Katakombien rukoilijahahmon perinteinen ele on säilynyt kristillisessä liturgiassa: käsivarret ovat ojennettuina ja kädet ilmaisevat asennostaan riippuen uhrilahjaa, anomista tai tervehdystä. Siihen ei enää kuulu suudelmaa, mutta se tavoittaa yhä suudelman syvimmän merkityksen.

3. Kaikki jumalanpalveluksen eleet. — Niihin kuuluvat paitsi rituaalinen maahan heittäytyminen Jahven eteen (5. Moos. 26:10; Ps. 22:28 ff.) ja liitonarkin eteen (Ps. 99:5) myös kaikki alttarin äärellä (2. Kun. 18:22) tai ” Jahven talossa” (2. Sam. 12:20) suoritetut toimitukset, muun muassa uhrit (1. Moos. 22:5; 2. Kun. 17:36). Toisin sanoen kaikki Jumalan palvelemisen eleet voidaan sisällyttää ilmaukseen ”palvoa Jahvea” (1. Sam. 1:3; 2. Sam. 15:32). Palvonnasta on näet tullut sopivin mutta myös monimuotoisin tapa osoittaa kunnioitusta Jumalalle, jonka edessä enkelit heittäytyvät maahan (Neh. 9:6) ja jonka edessä väärät jumalat eivät enää ole mitään (Sef. 2:11).

II. ”Herraa, sinun Jumalaasi, sinun tulee palvoa”. 1. Vain Jahvella on oikeus palvontaan. — Vaikka Vanha testamentti tuntee ihmisten edessä maahan heittäytymisen, johon ei liity epäselvyyttä (1. Moos. 23:7, 12; 2. Sam. 24:20; 2. Kun. 2:15; 2. Kun. 4:37) ja jonka herättää usein enemmän tai vähemmän selvä aavistus Jumalan majesteetista (1. Sam. 28:14, 20; 1. Moos. 18:2; 1. Moos. 19:1; 4. Moos. 22:31; Joos. 5:14), se kieltää ankarasti kaikki palvonnan eleet, jotka voisivat antaa minkäänlaista arvoa Jahven mahdolliselle kilpailijalle: epäjumalille, taivaankappaleille (5. Moos. 4:19) ja vieraille jumalille (2. Moos. 34:14; 4. Moos. 25:2). Epäilemättä kaikkien epäjumalanpalvonnan jäänteiden järjestelmällinen torjuminen juurrutti Israeliin aidon palvonnan syvän merkityksen ja antoi puhtaasti uskonnollisen arvon Mordokain ylpeälle kieltäytymiselle (Est. 3:2, 5) sekä kolmen juutalaisen nuorukaisen kieltäytymiselle Nebukadnessarin patsaan edessä (Dan. 3:18). Kaikki tämä sisältyy Jeesuksen vastaukseen Kiusaajalle: ”Herraa, sinun Jumalaasi, sinun tulee palvoa, ja yksin häntä palvella” (Matt. 4:10).

2. Jeesus Kristus on Herra. — Palvonta, joka kuuluu yksin Jumalalle, julistetaan ”juutalaisille pahennukseksi” (1. Kor. 1:23) ristiinnaulitulle Jeesukselle, joka tunnustetaan Herraksi ja Kristukseksi (Ap. t. 2:36). ”Hänen nimensä edessä jokainen polvi notkistuu taivaassa, maan päällä ja tuonelassa” (Fil. 2:9 ff.; Ilm. 15:4). Tämän palvonnan kohteena on ylösnoussut ja korotettu Kristus (Matt. 28:9, 17; Luuk. 24:52), mutta usko tunnistaa Jumalan Pojan ja palvoo häntä jo ihmisessä, jonka oli vielä määrä kuolla (Matt. 14:33; Joh. 9:38), ja jopa vastasyntyneessä (Matt. 2:2, 11; vrt. Jes. 49:7). Herran Jeesuksen palvonta ei vähennä kristittyjen tinkimättömyyttä: he kieltäytyvät osoittamasta edes ulkonaisia palvonnan eleitä enkeleille (Ilm. 19:10; Ilm. 22:9) ja apostoleille (Ap. t. 10:25 f.; Ap. t. 14:11–18). Mutta tunnustaessaan palvovansa Messiasta, ihmiseksi tullutta Jumalaa ja Pelastajaa, he päätyvät avoimesti uhmaamaan keisarien kulttia, jota Ilmestyskirjan Peto edustaa (Ilm. 13:4–15; Ilm. 14:9 ff.), ja kohtaamaan keisarivallan.

3. Palvoa hengessä ja totuudessa. — Kristillisen palvonnan uutuus ei ole vain siinä uudessa hahmossa, jota se katselee: Jumalassa, joka on kolme persoonaa. Tämä Jumala, ”joka on Henki”, muuttaa palvonnan ja vie sen täyttymykseensä: tästä lähtien ne, jotka ovat ”syntyneet Hengestä” (Joh. 3:8), voivat palvoa ”hengessä ja totuudessa” (Joh. 4:24). Tämä asenne ei ole pelkästään sisäinen pyrkimys ilman eleitä tai muotoja, vaan se syntyy koko olemuksen, hengen, sielun ja ruumiin, pyhittämisestä (1. Tess. 5:23). Näin juuriaan myöten pyhittyneet todelliset palvojat eivät enää tarvitse Jerusalemia eivätkä Garisiminvuorta (Joh. 4:20–23), eivät kansallista uskontoa. Kaikki kuuluu heille, koska he kuuluvat Kristukselle ja Kristus kuuluu Jumalalle (1. Kor. 3:22 f.).

Palvonta hengessä tapahtuu näet ainoassa temppelissä, joka on Isälle otollinen: ylösnousseen Kristuksen ruumiissa (Joh. 2:19–22). ”Hengestä syntyneet” (Joh. 3:8) liittävät siellä palvontansa siihen ainoaan palvontaan, johon Isä mielistyy (Matt. 3:17); he toistavat rakkaan Pojan huudon: ”Abba, Isä” (Gal. 4:6). Lopulta taivaassa ei enää ole temppeliä, vaan Jumala ja Karitsa (Ilm. 21:22); päivin ja öin (Ilm. 4:8) ei lakkaa palvonta, jolla annetaan kunnia ja kirkkaus hänelle, joka elää iankaikkisesti (Ilm. 4:10; Ilm. 15:3 f.).

JDV & JG

Katso myös: → blaspheme — crainte-de-dieu I — creation AT IV — culte — genou — Epäjumalat I — parfum 2 — priere — servir II i — silence a

PANETTELU

Katso: → mensonge I — Ihmisen sana I — Saatana O

PANETTELU

Katso: → Kieli 1 — Huulet 1 — Ihmisen sana 1

PANTTI

Katso: ⟶ esprit-de-dieu NT V 3 — premices 12b

PARANEMINEN

Katso: → Sairaus ja parantuminen

PARANNUS JA KÄÄNTYMYS

Jumala kutsuu ihmisiä astumaan yhteyteen kanssaan. Kyse on kuitenkin syntisistä ihmisistä. He ovat syntisiä ensimmäisen isänsä rikkomuksen tähden: synti tuli maailmaan (Room. 5:12), ja on siitä lähtien asunut heidän ”minänsä” syvimmässä sisimmässä (Room. 7:20). He ovat syntisiä myös henkilökohtaisen syyllisyytensä vuoksi, sillä jokainen heistä on ”myyty synnin valtaan” (Room. 7:14) ja hyväksynyt vapaaehtoisesti tämän syntisten himojen ikeen (vrt. Room. 7:5). Jumalan kutsuun vastaaminen edellyttää heiltä siis aluksi kääntymystä ja sen jälkeen koko elämän ajan parannuksellista asennetta. Siksi kääntymyksellä ja parannuksella on huomattava asema raamatullisessa ilmoituksessa.

Niitä kuvaava sanasto on kuitenkin saavuttanut merkityksensä täyden laajuuden vain vähitellen, sitä mukaa kuin käsitys synnistä on syventynyt. Eräät ilmaukset kuvaavat ihmisen asennetta, jossa hän suuntautuu tietoisesti Jumalaan: ”etsiä Jahvea” (Aam. 5:4; Hoos. 10:12), ”etsiä hänen kasvojaan” (Hoos. 5:15; Ps. 24:6; Ps. 27:8), ”nöyrtyä hänen edessään” (1. Kun. 21:29; 2. Kun. 22:19), ”kiinnittää sydämensä häneen” (1. Sam. 7:3)… Ilmaisuvoimaisin termi on kuitenkin verbi *shub*, joka välittää ajatuksen suunnan muuttamisesta, palaamisesta ja takaisin kääntymisestä. Uskonnollisessa yhteydessä se merkitsee kääntymistä pois pahasta ja Jumalan puoleen. Tämä määrittää kääntymyksen olennaisen sisällön: siihen kuuluu käytöksen muuttuminen ja koko käyttäytymisen uusi suuntautuminen. Myöhempänä aikana alettiin erottaa selvemmin parannuksen sisäinen puoli ja sen vaatimat ulkoiset teot. Siksi kreikankielinen Raamattu käyttää rinnakkain verbiä *epistrephein*, joka viittaa Jumalan luo palaamiseen ja josta seuraa käytännön elämänmuutos, sekä verbiä *metanoein*, joka tarkoittaa sisäistä kääntymistä (*metanoia* merkitsee katumusta ja parannusta). Raamatuntekstejä analysoitaessa on otettava huomioon nämä kaksi erillistä mutta läheisesti toisiaan täydentävää puolta.

VT. VT.

I. Parannuksen liturgioiden alkuperä.

1. Varhaisista ajoista lähtien. Liiton oppiin liittyen tiedetään, että yhteisön ja Jumalan välinen side voi rikkoutua ihmisten syyllisyyden vuoksi, olipa kyse yhteisistä synneistä tai yksittäisistä synneistä, jotka koskettavat jossakin määrin koko yhteisöä. Siksi julkiset onnettomuudet antavat aiheen tulla tietoiseksi tehdyistä rikkomuksista (Joos. 7; 1. Sam. 5–6). On totta, että käsitys synnistä on usein varsin kehittymätön: jokainen konkreettinen rikkomus Jumalan vaatimusta vastaan saattoi vihastuttaa Jahven. Palauttaakseen yhteyden häneen ja päästäkseen jälleen hänen suosioonsa yhteisön on ensin rangaistava syyllisiä; tämä voi ulottua kuolemanrangaistukseen asti (2. Moos. 32:25–28; 4. Moos. 25:7 ff.; Joos. 7:24 ff.), ellei syyllistä lunasteta (1. Sam. 14:36–45). Syyllinen voi lisäksi itse antautua ”Jumalan rangaistusten” kohteeksi, jotta yhteisö säästyisi (2. Sam. 24:17).

2. Lisäksi niin kauan kuin vitsaus kestää. (tai estääkseen sen tulon) rukoillaan hartaasti Jumalalta anteeksiantoa askeettisin harjoituksin ja parannusliturgioin: paastotaan (paastotaan) (Tuom. 20:26; 1. Kun. 21:8 ff.), revitään vaatteet ja pukeudutaan säkkiin (1. Kun. 20:31; 2. Kun. 6:30; 2. Kun. 19:1 f.; Jes. 22:12; vrt. Joel 3:5–8), istutaan tuhkassa (tuhkassa) (Jes. 58:5; vrt. 2. Sam. 12:16). Jumalanpalveluskokouksissa annetaan kuulua vaikerrusta ja suruhuutoja (Tuom. 2:4; Joel 1:13; Joel 2:17). Valitus- ja anomuskaavoja on laadittu, ja psalttarissamme on säilynyt niistä useampi esimerkki (vrt. Ps. 60; Ps. 74; Ps. 79; Ps. 83; Valit. 5, jne.). Turvaudutaan sovitusriitteihin ja -uhreihin (sovitusriitteihin ja -uhreihin) (4. Moos. 16:6–15). Ennen kaikkea tunnustetaan yhteisesti synti (synnintunnustus) (Tuom. 10:10; 1. Sam. 7:6), ja tarvittaessa turvaudutaan johtajan tai profeetan, kuten Mooseksen, esirukoukseen (2. Moos. 32:30 ff.).

3. Tällaisia käytäntöjä. esiintyy kaikkina aikakausina. Profeetta Jeremia itse osallistuu katumusliturgiaan esirukoilijan tehtävässä (Jer. 14:1–15:4). Pakkosiirtolaisuuden jälkeen niiden nähdään saavan huomattavat mittasuhteet. Vaarana on, että ne jäävät täysin ulkonaisiksi niin, ettei ihminen pane niihin sydäntään syvällisesti eikä myöhemmin ilmaise katumustaan teoissaan. Profeetat asettavat pinnallisen ritualismin vaaralle vastapainoksi kääntymyksen sanomansa.

II. PROFEETTOJEN KÄÄNTYMYKSEN SANOMA.

Jo Daavidin aikana Natanin puuttuminen aviorikkoisen kuninkaan asiaan ennakoi profeetallista oppia parannuksesta: Daavid joutuu tunnustamaan rikkomuksensa (2. Sam. 12:13), tekee sitten parannusta sääntöjen mukaisesti ja hyväksyy lopulta Jumalan langettaman rangaistuksen (2. Sam. 12:13–23). Mutta ennen kaikkea 700-luvulta alkaen profeettojen kääntymyksen sanoma on suunnattu koko kansalle. Israel on rikkonut liiton, hylännyt Jahven ja halveksinut Israelin pyhyyttä (Jes. 1:4); Jahvella olisi oikeus hylätä se, ellei se kääntyisi. Siksi parannukseen kutsuminen on olennainen osa profeetallista saarnaa (vrt. Jer. 25:3–6).

1. Amos, oikeudenmukaisuuden profeetta. ei tyydy tuomitsemaan aikalaistensa syntejä. Kun hän sanoo, että on ” etsittävä Jumalaa” (Aam. 5:4, 6), ilmaus ei ole pelkästään kultillinen. Se merkitsee: on etsittävä hyvää eikä pahaa, ”vihattava pahaa ja rakastettava hyvää” (Aam. 5:14 f.); tähän sisältyy käytöstapojen oikaiseminen ja oikeudenmukaisuuden uskollinen toteuttaminen: vain tällainen kääntyminen voi saada Jumalan ”armahtamaan Joosefin jäännöstä” (Aam. 5:15). Hoosea vaatii samoin todellista irrottautumista vääryydestä, erityisesti epäjuma-

lanpalveluksesta; hän lupaa, että vastavuoroisesti Jumala osoittaa suosionsa ja kääntää vihansa pois (Hoos. 14:2–9). Leimaten pinnalliset kääntymykset, jotka eivät voi kantaa hedelmää, hän painottaa todellisen kääntymyksen sisäistä luonnetta: sitä innoittavat rakkaus (*hesed*) ja Jumalan tunteminen (Hoos. 6:1–6; vrt. Hoos. 2:9).

2. Jesaja paljastaa Juudan asukkaiden monenlaiset synnit:. oikeudenmukaisuuden loukkaukset ja kultilliset poikkeamat, turvautuminen inhimilliseen politiikkaan jne. Vain todellinen kääntymys voisi tuoda pelastuksen, sillä jumalanpalvelus ei merkitse mitään (Jes. 1:11–15; vrt. Aam. 5:21–25) siellä, missä ei alistuta Jumalan tahtoon: ”Peseytykää! Puhdistautukaa! Poistakaa pahuutenne minun silmieni edestä! Lakatkaa tekemästä pahaa, oppikaa tekemään hyvää! Etsikää oikeutta, auttakaa sorrettua, tehkää oikeutta orvolle, ajakaa lesken asiaa… Silloin syntinne, tulipunaiset, valkenisivat kuin lumi, — purppuranpunaiset muuttuisivat villan kaltaisiksi (Jes. 1:16 ff.).” Valitettavasti Jesaja tietää, että hänen sanomansa kohtaa sydänten paatumuksen (Jes. 6:10): ”Kääntymällä ja rauhaan asettumalla te olisitte pelastuneet…, mutta te ette tahtoneet!” (Jes. 30:15). Näin Israelin murhenäytelmä kulkee kohti katastrofaalista loppua. Jesaja säilyttää vain varmuuden siitä, että ” Jäännös palaa… väkevän Jumalan luo” (Jes. 10:21; vrt. Jes. 7:3). Kansa, joka lopulta saa osakseen pelastuksen, koostuu yksinomaan kääntyneistä.

3. Jumalalle osoitettavien sisäisten asenteiden korostaminen. muodostuu nopeasti profeetallisen julistuksen vakioteemaksi: oikeudenmukaisuus, hurskaus ja nöyryys, sanoo Miika (Miika 6:8); nöyryys ja vilpittömyys, kaikuna Sefanja (Sef. 2:3; Sef. 3:12 f.). Erityisesti Jeremia kuitenkin kehittää laajasti kääntymyksen teemaa Hoosean aloittamalla ajatuslinjalla. Jos profeetta ilmoittaa Juudaa uhkaavista onnettomuuksista, se tapahtuu siksi, että jokainen kääntyisi pois pahalta tieltään ja Jahve voisi antaa anteeksi (Jer. 36:3). Kutsut ”palaamaan” kulkevatkin läpi koko kirjan, mutta niissä täsmennetään aina paluun ehtoja. Kapinallisen Israelin on ”tunnustettava syyllisyytensä”, jos se haluaa, ettei Jahve enää katsoisi sitä ankarin kasvoin (Jer. 3:11 ff.; vrt. Jer. 2:23). Kapinallisten lasten ei pidä tyytyä itkemään ja anomaan tunnustaessaan syntinsä (Jer. 3:21–25); heidän tulee muuttaa käytöstään ja ympärileikata sydämensä (Jer. 4:1–4).

4. Uskollisena samalle profeetalliselle traditiolle Hesekiel keskittää sanomansa. Jumalan uhkausten täyttyessä välttämättömään kääntymykseen: ”Hylätkää luotanne kaikki rikkomukset, joita olette tehneet, ja hankkikaa itsellenne uusi sydän ja uusi henki. Miksi te kuolisitte, Israelin heimo? En minä halua kenenkään kuolemaa! Kääntykää, niin saatte elää” (Hes. 18:31 f.). Kun profeetta täsmentää parannuksen vaatimuksia, hän antaa epäilemättä kultillisille määräyksille enemmän tilaa kuin edeltäjänsä (Hes. 22:29–31); mutta hän korostaa heitäkin enemmän kääntymyksen ehdottoman henkilökohtaista luonnetta: jokainen voi vastata vain omasta puolestaan, ja jokainen saa palkkansa oman käytöksensä mukaan (Hes. 3:16–21; Hes. 18; Hes. 33:10–20). Israel on epäilemättä ”kapinallinen suku” (Hes. 2:4–8). Mutta näille kovasydämisille ihmisille Jumala voi antaa armona sen, mitä hän heiltä niin ehdottomasti vaatii: uuden liiton aikana hän antaa heille uuden sydämen ja panee Henkensä heihin, niin että he pitäytyvät hänen lakiinsa ja hylkäävät pahat tapansa (Hes. 36:26–31; vrt. Hes. 11:19 f.).

5. Aamoksesta Hesekieliin kääntymyksen oppi siis syveni. jatkuvasti, rinnakkain synnin ymmärtämisen kanssa. Pakkosiirtolaisuuden lopulla Lohdutuksen sanoma panee merkille Israelin todella kääntyneen, tai ainakin sen ” jäännöksen”. Sen julistama pelastus kuuluu ”niille, jotka etsivät oikeutta ja etsivät Jahvea” (Jes. 51:1), ”joiden sydämessä on laki” (Jes. 51:7). Heille hän voi vakuuttaa, että pakkotyö on päättynyt ja synti sovitettu (Jes. 40:2). Jahve sanoo Israelille, palvelijalleen: ”Minä olen pyyhkäissyt pois syntisi kuin pilven. Palaa minun luokseni, sillä minä olen lunastanut sinut” (Jes. 44:22). Tässä uudessa näkökulmassa, jossa Jumalan kansan oletetaan lujittuneen uskollisuudessa, profeetta näkee pelastuksen lupausten ennennäkemättömän laajenemisen. Israelin jälkeen myös kansat kääntyvät: ne hylkäävät epäjumalansa ja kääntyvät kaikki elävän Jumalan puoleen (Jes. 45:14 f.; Jes. 45:23; vrt. Jer. 16:19 ff.). Ajatus etenee. Pakkosiirtolaisuuden jälkeinen juutalaisuus avautuu pakanallisuudesta kääntyneille käännynnäisille (Jes. 56:3, 6). Eskatologisissa kuvauksissa mainitaan tästä lähtien vääjäämättä myös uskonnollinen universalismi (vrt. Ps. 22:28). Joonan kirjassa profeetallinen julistus osoitetaan jopa suoraan pakanoille, ”jotta he kääntyisivät ja jäisivät eloon”. Tällaisen opillisen kehityksen päätteeksi nähdään, miten parannuksen käsite on syventynyt; ollaan kaukana puhtaasta ritualismista, jolla oli muinaisessa Israelissa vielä liian suuri sijansa.

III. Parannus ja kääntymys.

1. Israelin kansallinen kääntymys oli profeetallisen julistuksen ja pakkosiirtolaisuuden koettelemuksen kaksinkertainen hedelmä. Pakkosiirtolaisuus oli kaitselmuksellinen tilaisuus tulla tietoiseksi synnistä ja tunnustaa se vilpittömästi, kuten deuteronomistisen kirjallisuuden myöhäiset tekstit (1. Kun. 8:46–51) ja pappiskirjallisuuden tekstit (3. Moos. 26:39 f.) osoittavat täysin yhtäpitävästi. Pakkosiirtolaisuuden jälkeen parannuksen merkitys oli juurtunut mieliin niin syvästi, että se värittää kaikkea juutalaista hengellisyyttä. Vanhat katumusliturgiat säilyvät (vrt. Joel 1–2), mutta profeetallinen oppi on uudistanut niiden sisällön. Tuon ajan kirjoissa on säilynyt vakiintuneita kaavamaisia rukousmuotoja, joissa yhteisö tunnustaa kaikki kansalliset synnit, joita on tehty alkuajoista lähtien, ja rukoilee vastineeksi Jumalalta anteeksiantoa ja hänen pelastuksensa koittamista (Jes. 63:7–64:11; Esra 9:5–15; Neh. 9; Dan. 9:4–19; Bar. 1:15–3:8). Yhteisölliset katumusvalitukset rakentuvat tämän mallin mukaan (Ps. 79; Ps. 106), ja menneiden jumalattomuuksien muistelu on vielä tätäkin yleisempää (vrt. Ps. 95:8–11).

Israelin huomaa pyrkivän yhä uudelleen syvään kääntymykseen. Tänä aikana myös sovituksen liturgiat yleistyvät huomattavasti, sillä synnin pelko on suuri (3. Moos. 4–5; 3. Moos. 16).

2. Yksilötasolla ponnistus ei ole vähäisempi. sillä Hesekielin opetus on otettu vastaan. Sairaiden ja vainottujen psalmeissa päädytään useammin kuin kerran synnin tunnustamiseen (Ps. 6:2; Ps. 32; Ps. 38; Ps. 103:3 f.; Ps. 143:1 f.), ja Jobin runoilija osoittaa syvää ymmärrystä ihmisen perimmäisestä saastaisuudesta (Job 9:30 f.; Job 14:4). Näiden tuntojen täydellisin ilmaus on Miserere (Ps. 51), jossa profeetallinen kääntymyksen oppi muuttuu kokonaisuudessaan rukoukseksi, Jumalan kanssa käytävän keskustelun puitteissa (vrt. j. 6): syntien tunnustaminen (j. 5 ff.), pyyntö sisäisestä puhdistumisesta (j. 3–4), vetoaminen armoon, joka yksin voi muuttaa sydämen (j. 12 ff.), suuntautuminen kohti hartaan elämän viettoa (j. 15–19). Parannuksen liturgian keskiössä on nyt ”särkyneen sydämen” uhri (j. 18–19). Ymmärrämme, että Qumranin lahkolaiset, tällaisen tekstin koulussa kasvaneina ja sitä edeltäneen koko tradition perillisinä, ajattelivat vetäytyä erämaahan kääntyäkseen vilpittömästi Jumalan lain puoleen ja ”valmistaakseen sille tien”. Vaikka heidän ponnistustaan leimaa tietty lakihenkisyys, se ei ole kovin kaukana siitä, jonka kohta tapaamme UT:ssa.

UT. UT.

I. PROFEETTOJEN VIIMEINEN.

UT:n kynnyksellä profeettojen kääntymyksen sanoma löytyy kaikessa puhtaudessaan Johannes Kastajan, viimeisen heistä, saarnasta. Luukas tiivistää hänen tehtävänsä näin: ”Hän palauttaa monet Israelin pojista Herran, heidän Jumalansa, luo” (Luuk. 1:16 f.; vrt. Mal. 2:6; Mal. 3:2). Yksi lause tiivistää hänen sanomansa: ”Kääntykää, sillä taivasten valtakunta on tullut lähelle” (Matt. 3:2). Valtakunnan tuleminen avaa toivon näköalan, mutta Johannes tähdentää ennen kaikkea tuomiota, jonka on edellettävä sitä. Kukaan ei voi välttää vihaa, joka ilmestyy Jahven päivänä (Matt. 3:7, 10, 12). Abrahamin sukuun kuulumisesta ei ole mitään hyötyä (Matt. 3:9). Kaikkien ihmisten tulee tunnustaa olevansa syntisiä, tuottaa katumuksen arvoista hedelmää (Matt. 3:8) ja omaksua uusi, omaan tilaansa sopiva käyttäytyminen (Luuk. 3:10–14). Merkiksi tästä kääntymyksestä Johannes antaa vesikasteen, jonka tulee valmistaa parannuksentekijät Messiaan antamaan tulen ja Pyhän Hengen kasteeseen (Matt. 3:11).

II. KÄÄNTYMYS JA JUMALAN VALTAKUNTAAN ASTUMINEN.

1. Jeesus ei tyydy julistamaan Jumalan valtakunnan lähestymistä,. vaan alkaa toteuttaa sitä voimallisesti: hänen myötään valtakunta astuu alkuun, vaikka se suuntautuukin vielä kohti salaperäisiä täyttymyksiä. Kastajan esittämä kääntymyskutsu on silti edelleen täysin ajankohtainen: Jeesus toistaa sen omin sanoin virkatoimensa alussa (Mark. 1:15; Matt. 4:17). Hän on tullut ”kutsumaan syntisiä kääntymykseen” (Luuk. 5:32); tämä on valtakunnan evankeliumin olennainen ulottuvuus. Ihminen, joka tiedostaa olevansa syntinen, voi kääntyä luottavaisena Jeesuksen puoleen, sillä Ihmisen Pojalla on valta antaa synnit anteeksi (Matt. 9:6 rinnakk.). Mutta kääntymyksen sanoma törmää ihmisen omahyväisyyteen kaikissa muodoissaan, kiintymyksestä rikkauksiin (Mark. 10:21–25) fariseusten ylpeään itsevarmuuteen asti (Luuk. 18:9). Jeesus nousee ”Joonan merkkinä” pahan sukupolven keskelle, joka suhtautui Jumalaan huonommin kuin muinainen Ninive (Luuk. 11:29–32 rinnakk.). Siksi hän esittää sitä vastaan uhkauksia täynnä olevan syytöksen: Niniven miehet tuomitsevat sen Tuomiolla (Luuk. 11:32); Tyroksen ja Sidonin kohtalo on lievempi kuin Järven kaupunkien (Luuk. 10:13 ff. rinnakk.). Israelin nykyinen katumattomuus on näet merkki sen sydämen paatumisesta (Matt. 13:15 rinnakk.; vrt. Jes. 6:10). Jos Jeesuksen katumattomat kuulijat eivät muuta käytöstään, he joutuvat perikatoon (Luuk. 13:1–5), kuten hedelmättömän viikunapuun kuva osoittaa (Luuk. 13:6–9; vrt. Matt. 21:18–22 rinnakk.). Jeesus nousee ”Joonan merkkinä” pahan sukupolven keskelle, joka suhtautui Jumalaan huonommin kuin muinainen Ninive (Luuk. 11:29–32 rinnakk.).

Kun Jeesus vaatii kääntymystä, hän ei viittaa lainkaan parannuksen liturgioihin. Hän suhtautuu epäillen jopa liian näkyviin merkkeihin (Matt. 6:16 ff.). Tärkeää on sydämen kääntyminen, joka saa ihmisen tulemaan jälleen pienen lapsen kaltaiseksi (Matt. 18:3 rinnakk.). Sen jälkeen tulee jatkuva pyrkimys ”etsiä Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskauttaan” (Matt. 6:33). Kääntymyksen teko itsessään kuvataan hyvin puhuvissa vertauksissa. Vaikka siihen sisältyy tahto moraaliseen muutokseen, se on ennen kaikkea nöyrä avunhuuto, luottamuksen teko: ”Jumalani, armahda minua, joka olen syntinen” (Luuk. 18:13). Kääntymys on armoa, joka perustuu aina Jumalan edeltävään aloitteeseen: paimen lähtee etsimään kadonnutta lammasta (Luuk. 15:4 ff.; vrt. Luuk. 15:8). Ihmisen vastausta tähän armoon tarkastellaan konkreettisesti tuhlaajapojan vertauksessa, joka nostaa hämmästyttävän selvästi esiin Isän laupeuden (Luuk. 15:11–32). Valtakunnan evankeliumiin kuuluu tämä hämmentävä ilmoitus: ”Taivaassa on suurempi ilo yhdestä syntisestä, joka kääntyy, kuin yhdeksästäkymmenestäyhdeksästä vanhurskaasta, jotka eivät tarvitse parannusta” (Luuk. 15:7, 10). Jeesus osoittaa syntisille vastaanottavaa asennetta, joka pahentaa fariseuksia (Matt. 9:10–13 rinnakk.; Luuk. 15:2) mutta saa aikaan kääntymyksiä. Luukkaan evankeliumi kertoo mielellään yksityiskohtaisesti joistakin näistä kääntymisistä, kuten syntisen naisen (Luuk. 7:36–50) ja Sakkeuksen tapauksista (Luuk. 19:5–9).

III. Kääntymys ja kaste.

1. Juutalaisilta vaaditaan. ensiksi moraalinen kääntymys, johon Jeesus oli heitä jo kutsunut. Tähän metanoiaan Jumala vastaa antamalla syntien anteeksiannon (Ap. t. 2:38; 3:19; 5:31); se sinetöidään ottamalla vastaan kaste ja saamalla Pyhä Henki lahjaksi (Ap. t. 2:38). Moraalisen kääntymyksen lisäksi kääntymykseen täytyy kuitenkin sisältyä myös myönteinen uskonteko Kristukseen: juutalaiset kääntyvät (epistrephein) Herran puoleen (Ap. t. 3:19; 9:35). Pyhä Paavali saa kokea, kuinka vaikeaa tällaisen kiinnittymisen saavuttaminen Kristukseen on. Juutalaisten sydämellä on verho. Jos he kääntyisivät, verho putoaisi (2. Kor. 3:16). Jesajan tekstin mukaan (Jes. 6:9 f.) heidän paatumuksensa kahlitsee heidät epäuskoon (Ap. t. 28:24–27). Pakanat, yhtä lailla syntiset kuin kapinalliset ja heidän laillaan Jumalan vihan uhkaamat, eivät ymmärrä, että Jumala osoittaa kärsivällisyyttä saadakseen heidät katumukseen (Room. 2:4). Vain jäännös vastaa apostoliseen julistukseen (Room. 11:1–5).

2. Evankeliumi saa paremman vastaanoton pakanakansojen keskuudessa. Jo sadanpäämies Corneliuksen kasteesta lähtien juutalaistaustaiset kristityt hämmästyneinä toteavat, että ”elämään johtava katumus on tarjolla pakanoille niin kuin heillekin” (Ap. t. 11:18; vrt. Ap. t. 17:30). Sitä julistetaan menestyksekkäästi Antiokiassa ja muuallakin (Ap. t. 11:21; 15:3, 19); se on jopa Paavalin lähetystyön erityinen kohde (Ap. t. 26:18, 20). Mutta moraalisen katumuksen (metanoia) ohella kääntymys edellyttää tässä tapauksessa irtautumista epäjumalista ja kääntymistä elävän Jumalan puoleen (Ap. t. 14:15; 26:18; 1. Tess. 1:9), toisen Jesajan jo ennakoiman kääntymyksen mallin mukaisesti. Kun tämä ensimmäinen askel on otettu, sekä pakanat että juutalaiset johdetaan ”kääntymään Kristuksen, sielujensa paimenen ja vartijan, puoleen” (1. Piet. 2:25).

IV. SYNTI JA PARANNUS KIRKOSSA.

1. Kasteella sinetöity kääntymys. on toteutunut kertakaikkisesti; sen armoa on mahdotonta uudistaa (Hepr. 6:6). Kastetut voivat kuitenkin langeta uudelleen syntiin: apostolinen yhteisö sai tästä kokemuksen jo varhain. Tässä tapauksessa katumus on yhä välttämätön, jos halutaan kaikesta huolimatta päästä osallisiksi pelastuksesta. Pietari kehottaa tähän Simon Magusta (Ap. t. 8:22). Jaakob kehottaa hartaasti kristittyjä palauttamaan syntiset harhapolultaan (Jaak. 5:19 f.). Paavali iloitsee siitä, että korinttilaiset ovat katuneet (2. Kor. 7:9 f.), mutta pelkää samalla, etteivät jotkut syntiset ole katuneet (2. Kor. 12:21). Hän kehottaa Timoteusta ojentamaan vastustajia ja toivoo, että Jumala suo heille katumuksen armon (2. Tim. 2:25). Lopuksi Ilmestyskirjan alussa olevissa viesteissä seitsemälle seurakunnalle on selviä kehotuksia katumukseen; ne edellyttävät, että vastaanottajat ovat langenneet pois alkuperäisestä palavasta innostuksestaan (Ilm. 2:5, 16, 21 f.; 3:3, 19). Puhumatta nimenomaisesti parannuksen sakramentista nämä tekstit osoittavat, että parannuksen hyveellä tulee olla paikkansa kristillisessä elämässä kasteessa alkaneen kääntymyksen jatkona.

2. Vain parannus. sillä parannus valmistaa ihmistä kohtaamaan Jumalan tuomion (vrt. Ap. t. 17:30 f.). Historia kulkee kohti tätä tuomiota. Jos sen tulo näyttää viipyvän, se johtuu yksinomaan siitä, että Jumala ”on kärsivällinen, koska hän tahtoo, ettei kukaan tuhoutuisi vaan että kaikki, jos mahdollista, pääsisivät katumukseen” (2. Piet. 3:9). Mutta niin kuin Israel paatui katumattomuuteen Kristuksen aikana ja apostolisen julistuksen edessä, samoin ihmiset Ilmestyskirjan mukaan itsepintaisesti kieltäytyvät ymmärtämästä niiden onnettomuuksien merkitystä, jotka kohtaavat heitä heidän historiansa kuluessa ja ennakoivat vihan päivää: hekin paatuvat katumattomuuteen (Ilm. 9:20 f.) ja pilkkaavat Jumalan nimeä sen sijaan, että katuisivat ja antaisivat hänelle kunnian (Ilm. 16:9–11). Kyseessä eivät ole Kirkon jäsenet, vaan ainoastaan pakanat ja luopiot (vrt. Ilm. 21:8). Synkkä näkymä, jonka Jumalan tuomio tulee päättämään. Siksi onkin kiireellistä, että kristityt parannuksen avulla ”pelastuvat tästä turmeltuneesta sukupolvesta” (Ap. t. 2:40).

J Gɪ & PG

Katso myös: → bapteme II ; IV 3 — cendre — chatiments 2.3 — chercher I, II — coeur I 3 — colere B AT II 2 — Tunnustus AT 2 ; NT 2 — desert AT II 2 — desir AT II 1 — endurcissement II 2 — impie AT 3 ; NT 3 — jean-baptiste I 1 — jeune — Laupeus AT I 2 c — mort AT III 2 — Anteeksianto — peche III 1 a ; IV 1 a — Saarnata I 1 — Vastuu 5 — sommeil III 1 — tristesse AT 3

PARATIISI

Kreikan *paradeisos* (= hepr. *pardes*; akk. *pardisu*; keskipers. *pairidaeza*) tarkoittaa: puutarha. Septuaginta käyttää tätä sanaa toisinaan kirjaimellisessa merkityksessä (Saarn. 2:5; Laul. 4:12), toisinaan uskonnollisessa merkityksessä, joka yksin tässä otetaan huomioon.

1. Jumalan puutarha. Lähi-idän uskonnoissa kuva jumalten elämästä ammentaa mielikuvansa maanpäällisten mahtavien elämästä: jumalat elävät nautiskellen palatseissa, joita ympäröivät puutarhat. Niissä virtaa ” elämän vesi”, ja muiden ihmeellisten puiden joukossa kasvaa ”elämän puu”, jonka hedelmä ravitsee kuolemattomia. Täällä maan päällä niiden temppelit, joita ympäröivät pyhät puutarhat, jäljittelevät tätä esikuvaa. Monijumalaisuudesta puhdistettuina nämä mielikuvat ovat kotiutuneet Raamattuun: antropomorfismin käytäntöjen mukaisesti ei kaihdeta kuvata Jumalaa ”kävelemässä päivän tuulenhenkäyksessä” puutarhassaan (1. Moos. 3:8); puutarha ja sen puut mainitaan jopa sananlaskussa (1. Moos. 13:10; Hes. 31:8 f.; Hes. 31:16 ff.).

2. Kadotetusta paratiisista takaisin löydettyyn paratiisiin.

a. Kadotettu paratiisi. Sama kuvasto tuodaan osaksi pyhän historian kulkua, jotta voitaisiin kuvata tilaa, jossa Jumala loi ihmisen, ja paikkaa, johon hän hänet asetti täällä maan päällä. Jumala istutti hänelle puutarhan Eedeniin (1. Moos. 2:8 ff.; vrt. Hes. 28:13). Hänen elämäänsä tässä puutarhassa kuului työ (1. Moos. 2:15), mutta samalla sillä oli ihanteellisen onnen luonne, joka muistuttaa monin tavoin kultakauden klassisia kuvauksia: läheisyys Jumalaan, puutarhan hedelmien vapaa käyttö, eläinten hallitseminen (1. Moos. 2:19 f.), alkuperäisen avioparin sopusointuinen ykseys (1. Moos. 2:18, 23), moraalinen viattomuus, joka ei tunne häpeää (1. Moos. 2:25), sekä kuoleman puuttuminen; kuolema tulee tänne maan päälle vasta synnin seurauksena (vrt. 1. Moos. 3:19). Ihmisen koettelemuksella on kuitenkin myös olennainen osa tässä alkuaikojen paratiisissa: Jumala asetti sinne tiedon puun, ja Käärme tulee sinne kiusaamaan Eevaa. Tästä huolimatta Eedenin onni korostaa vastakohtana nykyisen tilamme kurjuutta, sillä tähän tilaan kuuluvat päinvastaiset kokemukset: tämä tila, ihmisen synnin hedelmä, liittyy kadotetun paratiisin teemaan (1. Moos. 3:3, 19).

b. Paratiisin lupaus. Ihmisen sisimmässään kantama unelma ei siis ole harhainen: se vastaa hänen alkuperäistä kutsumustaan. Mutta se jäisi ikuisiksi ajoiksi toteutumatta (vrt. 1. Moos. 3:23), ellei pyhän historian päämääränä ja tarkoituksena olisi kaitselmuksen järjestyksen mukaisesti palauttaa ihminen alkuperäiseen tilaansa. Siksi paratiisin takaisin saamisen teema kulkee eskatologisten oraakkelien läpi Vanhan testamentin ajoista Uuteen testamenttiin ja limittyy uuden pyhän maan ja uuden luomisen oraakkeleihin. Jumalan kansan synnit ovat tehneet sen maanpäällisestä asuinsijasta aution paikan (Jer. 4:23), mutta viimeisinä aikoina Jumala muuttaa sen Eedenin puutarhaksi (Hes. 36:35; Jes. 51:3). Tässä uudessa paratiisissa elävät vedet kumpuavat temppelistä, jonka äärellä Jumala asuu. Kasvamaan puhkeaa ihmeellisiä puita, jotka antavat uudelle kansalle ravintoa ja parantumista (Hes. 47:12). Näin elämän puun luo johtava tie avataan jälleen ihmisille (Ilm. 2:7; Ilm. 22:2; vrt. 1. Moos. 3:24). Palautettu paratiisillinen elämä ilmentää pyhän historian päättyessä alkuperäisen Eedenin piirteitä ja monessa suhteessa jopa ylittää ne: luonnon ihmeellinen hedelmällisyys (Hoos. 2:23; Aam. 9:13; Jer. 31:23–26; Joel 4:18); yleinen rauha paitsi ihmisten kesken (Jes. 2:4), myös luonnon ja eläinten kanssa (Hoos. 2:20; Jes. 11:6–9; Jes. 65:25); sekoittumaton ilo (Jer. 31:13; Jes. 35:10; Jes. 65:18 ff.); kaiken kärsimyksen ja itse kuoleman poistuminen (Jes. 35:5 ff.; Jes. 65:19 ff.; Jes. 25:7 ff.; Ilm. 20:14; Ilm. 21:4); muinaisen Käärmeen poistaminen (Ilm. 20:2 f.; Ilm. 20:10); pääsy ikuiseen elämään (Dan. 12:2; Viis. 5:15; Ilm. 2:11; Ilm. 3:5). Näiden kuvien esiin kutsuma todellisuus, vastakohtana tilalle, johon synti on ihmisen alentanut, palauttaa siis hänen alkuperäisen tilansa piirteet mutta poistaa kaiken ajatuksen koettelemuksesta ja kaiken lankeamisen mahdollisuuden.

c. Palautetun paratiisin ennakointeja. Palautettu paratiisi on eskatologinen todellisuus. Jumalan kansa on tuntenut siitä historiallisessa kokemuksessaan vain ohikiitäviä varjoja: esimerkiksi sellaisen maan omistamisen, joka ”vuotaa maitoa ja hunajaa” (2. Moos. 3:17; 5. Moos. 6:3 jne.). Sen hengellinen kokemus on kuitenkin antanut sille toisenlaisen ennakkoaavistuksen. Jumala on näet suonut sille lakinsa, kaiken viisauden lähteen (5. Moos. 4:5 f.); viisaus taas on elämän puu, joka takaa autuuden (Sananl. 3:18; vrt. Sir. 24:12–21); laki saa sitä noudattavan ihmisen viisauden tulvimaan ”kuin paratiisin virta” (Sir. 24:25 ff.; vrt. 1. Moos. 2:10 ff.); sitä muille opettava viisas on ”kuin paratiisiin johtava vesivirta” (Sir. 24:30); armo ja Jumalan pelko ovat siunauksen paratiisi. Jumala siis palauttaa ihmiselle viisauden kautta esimakua paratiisin ilosta.

UT tekee tunnetuksi tämän jumalallisen suunnitelman viimeisen salaisuuden. Kristus on viisauden lähde; hän itse on tämä Viisaus (1. Kor. 1:30). Hän on samalla uusi Aadam (Room. 5:14; 1. Kor. 15:45), jonka kautta ihmiskunta pääsee eskatologiseen tilaansa. Hän voitti itse muinaisen Käärmeen, joka on paholainen ja Saatana (vrt. Ilm. 20:2), kiusauksensa aikana; sen jälkeen hän eli ”villieläinten kanssa” ikään kuin palautetussa paratiisissa (Mark. 1:13; vrt. 1. Moos. 1:26; 1. Moos. 2:19 f.). Hänen ihmeensä osoittavat lopuksi, että sairaus ja kuolema on jo nyt voitettu. Häneen uskova ihminen on löytänyt ”elämän ravinnon” (Joh. 6:35), ”elävän veden” (Joh. 4:14), ”ikuisen elämän” (Joh. 5:24 ff.), toisin sanoen nyt alkaneen eskatologisen paratiisin lahjat.

3. Paratiisi, vanhurskaiden asuinsija. Raamatullisissa teksteissä eskatologisen paratiisin kuvaus pysyy pidättyvänä ja pelkistyy vähitellen; apokryfikirjat kuitenkin laajentavat sitä huomattavasti ja todistavat juutalaisissa uskomuksissa tapahtuneesta kehityksestä (esim. Henokin kirjassa). Ennen kuin palaamme pyhän maan viimeisiin aikoihin, paratiisi toimii välivaiheen asuinpaikkana, jossa Jumala kokoaa vanhurskaat odottamaan päivää tuomiota, ylösnousemusta ja tulevan maailman elämää. Tällaisen asuinpaikan Jeesus lupasi hyvälle ryövärille (Luuk. 23:43), mutta sen muuttaa jo hänen läsnäolonsa, hänen, joka on elämä: ”Sinä olet oleva minun kanssani…” Autuuden tilaan, joka on varma pyhän historian päättyessä, Jeesus astuu ensimmäisenä kuolemansa tuolle puolen tehdäkseen sinne pääsyn mahdolliseksi lunastetuille syntisille.

4. Paratiisi ja taivas. Jumalan asuinsijana paratiisi sijoittuu tämän maailman ulkopuolelle. Raamatun kielessä jumalallinen asuinsija sijoitetaan kuitenkin myös taivaaseen. Siksi paratiisi samaistetaan toisinaan ”korkeimpaan taivaaseen”, siihen, jossa Jumala asuu: sinne Paavali temmattiin hengessä katselemaan sanoin kuvaamattomia todellisuuksia (2. Kor. 12:4). Tämä on myös sanan paratiisi tavanomainen merkitys kristillisessä kielessä: In paradisum deducant te angeli… (”Johdattakoot enkelit sinut paratiisiin…” (Hautausliturgia). Paratiisi on nyt avoinna niille, jotka kuolevat Herrassa.

PG

Katso myös: ⟶ Aadam I 2 — Puu I — ciel VI 1 — creation AT II 1 — desert AT II 3; NT I 1 — Isänmaa AT 2 — maa AT I 3, II 2.4

PARUSIA

Katso: ⟶ Antikristus NT — Kristuksen ilmestymiset I — Taivaaseenastuminen III — dessein-de-dieu NT IV — epoux-epouse NT 3 b — esperance NT II, IV — gloire IV, V — guerre NT III — jesus-christ II 1 a — jour-du-seigneur NT — Tuomio NT 6 — roi NT II 2 — Valtakunta NT III 3 — temps NT III — veiller I — victoire AT 3 a — visite NT

PATRIARKAT

Katso: → Abraham — election AT I 3 b — Isänmaa AT — Isä I 2, II

PEDOT JA PETO

1. Symboliikan synty. Raamatussa ei ole keskiajan bestiaarien kaltaista symboliikkaa; korkeintaan siitä näkyy alku joistakin eläimistä puhuttaessa. Ihmiselle vihamielisillä pedoilla on kuitenkin sijansa uskonnollisessa ajattelussa, ja ne tarjoavat kuvallisia esityksiä, joita tavataan Ensimmäisestä Mooseksen kirjasta Ilmestyskirjaan asti. Eläinten salaisuutta ei pohdita; sen sijaan mukana ovat kaikki vastenmieliset tai vaaralliset eläimet, myös tarujen eläimet: villipedot, leijonat, sudet ja pantterit (Hoos. 5:14; 13:7), hyeenat ja sakaalit (Jes. 13:22); petolinnut ja raunioissa asuvat linnut (Jes. 13:21; 34:11ss; Sef. 2:14); matelijat basiliskista krokotiiliin (Ps. 91:13; Hes. 29); vahingolliset hyönteiset, kuten heinäsirkat ja kulkusirkat (Nah. 3:15ss)… Näin ihmistä vastaan asettuu kokonainen pahantahtoinen eläimistö, joka liittyy demonien läsnäoloon (vrt. satyyrit kohdissa Jes. 13:21; 34:12–14; 3. Moos. 17:7). Lisäksi ovat suuret merihirviöt (1. Moos. 1:21), Pedon prototyypit: Lohikäärme, pakeneva Käärme, Rahab tai Leviatan (Jes. 27:1; Job 7:12; Jes. 51:9). Tämä olento, joka itämaisten myyttien symboliikassa personifioi meren, asettuu itse Jahvea vastaan hänen pelastussuunnitelmansa vastustajana.

2. Alussa. Jotkin tekstit kuvaavat Jumalan luomisteon voitokkaaksi taisteluksi alkuhirviötä, epäjärjestyksen ruumiillistumaa, Rahabia tai Leviatania vastaan. Ne käyttävät tässä kuvastoa, josta myyttinen sisältö on jo riisuttu (Ps. 74:13s; 89:10s; Job 9:13; Job 25:12; Jes. 51:9). Tämä historian ulkopuolelle sijoittuva sota antaa merkityksen kaikille historian aikana tapahtuville yhteenotoille Jahven ja hänen vihollistensa välillä. Ensimmäinen näistä yhteenotoista on paratiisin draama (1. Moos. 3). Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa Jumalan ja ihmisten kavalaa vastustajaa ei vielä kutsuta hänen oikealla nimellään; mutta maallisen käärmeen takana piilee alkukäärme, Lohikäärme, joka on Paholainen ja Saatana (Viis. 3:24; Ilm. 12:9; 20:2). Kaikista eläimistä kirotuin edustaa näin Kirottua sanan täydessä merkityksessä; ja historiasta tulee suljettu taistelukenttä, jolla tämä mittaa voimansa naisen jälkeläisten kanssa, joihin hän on saanut jonkin verran valtaa (1. Moos. 3:14ss).

3. Pedon taistelut ihmistä vastaan.

a. Pedot Jumalan vitsauksina. Tämä sota käydään ensin ajallisella tasolla: vahingolliset pedot käyvät syntisen ihmiskunnan kimppuun. Ne eivät kuitenkaan toimi täysin itsenäisesti; Jumala osaa kääntää niiden toiminnan palvelemaan tarkoituksiaan. Ne panevat täytäntöön hänen tuomionsa Egyptiä vastaan (2. Moos. 7:26–8:28; 10:1–20; Viis. 16:1–12); ne toteuttavat hänen kirouksensa uskottomalle kansalleen (5. Moos. 28:26,42; 3. Moos. 26:22; vrt. Jer. 15:3). Siksi autioituneiden, villipedoille jätettyjen kaupunkien tuttu kuva havainnollistaa ihmisyhteisöjen rangaistusta (Jes. 34:11a; Jer. 9:10; 10:22; 49:33; 50:39; 51:37; Sef. 2:14s…). Erämaassa polttavat käärmeet purevat napisevia (4. Moos. 21:5–7); luvatussa maassa heinäsirkat ahmivat sadon. Tämän pelottavan armeijan hyökkäys ennakoi Jahven päivää (Joel 1–2). Symbolisia heinäsirkkoja tavataan myös eskatologisten vitsausten joukossa: ne ovat outoja ratsastajia, jotka hävittävät syntistä ihmiskuntaa (Ilm. 9:3–10; vrt. Nah. 3:15ss; Jer. 51:27). Niiden kärjessä kulkee Syvyyden enkeli (Ilm. 9:11), eikä kukaan välty niiltä, ellei häneen ole tehty pelastuksen merkkiä (Ilm. 9:4; vrt. 7:3).

b. Pedon voitot. Mutta Pedolla on muitakin voittoja. Sen hahmon suojissa Saatana saa ihmiset palvomaan itseään. Sokeudessaan nämä kumartavat ”kaikenlaisia matelijoiden ja vastenmielisten eläinten kuvia” (Hes. 8:10). Lain Israelissa kieltämä (5. Moos. 4:16ss) epäjumalanpalveluksen muoto aiheuttaa tuhoa pakanakansojen keskuudessa (Viis. 11:15; 12:24; 13:10,14; Room. 1:23) ja vetää niiden päälle Jumalan vihan ankaruuden (Viis. 16:1–9; Room. 1:24ss). Vielä enemmän: Peto ikään kuin ruumiillistuu suurissa pakanallisissa valtakunnissa, jotka pyrkivät hallitsemaan maailmaa, käyvät sotaa Jumalan kansaa vastaan ja osoittavat jumalanpilkallista ylimielisyyttä (Dan. 7:2–8). Näin alkutaistelu alkaa uudelleen täällä maan päällä, sillä kyseinen Peto saa valtansa Lohikäärmeeltä, tämän maailman ruhtinaalta (Ilm. 13:4). Kristus-Kuningasta vastaan se nousee Antikristuksena, pilkkaa Jumalaa, vainoaa pyhiä ja vaatii itseään palvottavaksi (Ilm. 13:1–9), eikä kenelläkään ole oikeutta elää täällä maan päällä, ellei häntä ole merkitty Pedon luvulla (Ilm. 13:16ss; luku). Tämä totalitaarisen valtakunnan vaatimus ei koske vain Antiokhos Epifanesta tai pakanallista Roomaa; sen nähdään syntyvän uudelleen kautta Kirkon historian.

c. Pedon tappio. Mutta tämä Pedon voitto on vain näennäinen ja väliaikainen. Jo Vanhassa testamentissa käy ilmi uskovien voitto. Israelin ollessa erämaassa Mooses pystyttää pronssikäärmeen merkiksi (4. Moos. 21:9), ja jokaisen sitä katsovan elämä säilyy (Viis. 16:6). Pakanoiden eläintenpalvonnan edessä Israel osaa puolustaa uskoaan ainoaan elävään Jumalaan (5. Moos. 14:2–42). Se kohtaa horjumatta leijonien vaaran, ja Jumala vapauttaa sen niistä (Dan. 6); sillä Jumalaan turvautuvaa varjelevat hänen enkelinsä, ja hän voi tallata vahingolliset pedot jalkoihinsa (Ps. 91:11–13). Nämä ennakoivat voitot ilmoittavat Jeesuksen voitosta: torjuttuaan Saatanan (Matt. 4:1–11 rinn.) hän jää erämaahan ”villieläinten pariin”, ja enkelit palvelevat häntä (Mark. 1:13). Siksi hän voi antaa opetuslapsilleen ”vallan polkea jalkoihinsa käärmeitä, skorpioneja ja vihollisen kaiken voiman” (Luuk. 10:17s), sillä Saatana on nyt pudonnut taivaasta, ja jopa demonit tottelevat Jeesuksen lähettämiä (vrt. Luuk. 10:17ss). Vaikka Pedon tappio ei vielä ole kaikkien nähtävissä, se on silti jo toteutunut.

4. Pedon kuolema. Historian päättävä tuomio vie tämän tappion täyttymykseen: Peto surmataan ja sen ruumis annetaan tulelle (Dan. 7:11–27). Näin sinetöidään alkukäärmeen, Paholaisen ja Saatanan, tappio (Ilm. 12:9). Tämä on Kristuksen viimeinen taistelu (Ilm. 19:11–16), jossa hän puolustaa pyhää kaupunkiaan valloilleen päässeitä kansoja vastaan (Ilm. 20:8s). Silloin Saatana, Kuolema ja Haades, Peto ja sen väärä profeetta sekä kaikki Pedon palvojat, Antikristuksen seuraajat, heitetään yhdessä tuliseen, rikkiä palavaan järveen, joka on toinen kuolema (Ilm. 19:19ss; 20:10,14). Näin päättyy draama, joka alkoi alussa.

PG

Katso myös: → Baabel ja Babylon 6 — blaspheme — guerre AT IV — Luvut II 2 — roi NT II — Saatana III victoire AT i ; NT z

PEILI

Katso: ⟶ Kasvot — image — Viisaus AT III 2

PELASTAJA

Katso: → jesus-christ II 1 b. 2 c — Joosua 2 — Pelastus

PELASTUS

Ajatus pelastuksesta (kreik. sozo ja johdokset) ilmaistaan hepreaksi kokonaisella joukolla juuria, jotka liittyvät samaan perustavaan kokemukseen: pelastua merkitsee tulla vedetyksi pois vaarasta, jossa uhkaa tuhoutua. Vaaran laadun mukaan pelastaminen on sukua suojelemiselle, vapauttamiselle, lunastamiselle ja parantamiselle; pelastus taas voitolle, elämälle, rauhalle… Tällaisen inhimillisen kokemuksen pohjalta ja käyttämällä uudelleen samoja termejä, joilla sitä ilmaistiin, ilmoitus on selittänyt yhden Jumalan täällä maan päällä tekemän työn olennaisimmista puolista: Jumala pelastaa ihmiset, Kristus on pelastajamme (Luuk. 2:11), evankeliumi tuo pelastuksen jokaiselle uskovalle (Room. 1:16). Kyseessä on siis raamatullisen kielen avaintermi, mutta sen merkityskaikujen ei pidä antaa unohtaa, miten hitaasti se on muotoutunut.

VT

I. Jumalan pelastus historiassa ja eskatologiassa.

Ajatus Jumalasta, joka pelastaa uskollisensa, on yhteinen kaikille uskonnoille. VT:ssä se on yleinen ja vanha aihe, kuten osoittavat erisnimet, jotka on muodostettu juuresta ”pelastaa” (Joosua, Jesaja, Elisa, Hoosea, mainitaksemme vain pääjuuren yaša‘). Jumalan kansan historiallinen kokemus antaa sille kuitenkin erityisen sävyn, joka osaltaan selittää sen käyttöä profeetallisessa eskatologiassa.

1.. Historiallinen kokemus.. Kun Israel joutuu kriittiseen tilanteeseen ja Jumala vapauttaa sen siitä joko kaitselmuksellisten olosuhteiden yhteisvaikutuksella, joka voi ulottua aina ihmeeseen asti, tai lähettämällä sille inhimillisen johtajan, joka vie sen voittoon, se kokee ”Jumalan pelastuksen”. Sanheribin Jerusalemiin kohdistama piiritys tarjoaa tästä klassisen esimerkin: Assyrian kuningas uhmaa Jahvea ja vaatii tätä pelastamaan Israelin (2. Kun. 18:30–35); Jesaja lupaa pelastuksen (2. Kun. 19:34; 2. Kun. 20:6), ja Jumala todella pelastaa kansansa. Pyhät historioitsijat mainitsevat menneisyydestä lukuisia samanlaisia kokemuksia. Jumala pelasti Daavidin (toisin sanoen antoi hänelle voiton) kaikkialla, minne tämä meni (2. Sam. 8:6, 14; 2. Sam. 23:10, 12). Daavidin välityksellä hän pelasti kansansa vihollistensa käsistä (2. Sam. 3:18), kuten hän oli jo tehnyt Saulin (1. Sam. 11:13), Samuelin (1. Sam. 7:8), Simsonin (Tuom. 13:5), Gideonin (Tuom. 6:14) ja kaikkien tuomarien välityksellä (Tuom. 2:16, 18). Varsinkin Egyptistä lähdön aikana hän pelasti Israelin lunastamalla sen ja vapauttamalla sen (2. Moos. 14:13; vrt. Jes. 63:8; Ps. 106:8, 10, 21). Kun mennään vielä tätä ratkaisevaa kokemusta kauemmas menneisyyteen, nähdään hänen pelastaneen Jaakobin pojat Joosefin välityksellä (1. Moos. 45:5), pelastaneen Lootin hengen (Viis. 10:6) ja pelastaneen Nooan vedenpaisumuksessa (Viis. 10:4; vrt. 1. Moos. 7:23)… Ymmärtää siis, miksi Israel kääntyy jokaisessa uhkaavassa vaarassa Jahveen ”pelastuakseen” (Jer. 4:14) ja valittaa, jos odotettu pelastus ei tule (Jer. 8:20). Se tietää, ettei sen Jumalan ulkopuolella ole pelastajaa (Jes. 43:11; vrt. Jes. 47:15; Hoos. 13:4), ja menneitä pelastustekoja muistellessaan se mielellään huutaa häntä avuksi tällä nimityksellä (vrt. Jes. 63:8; 1. Makk. 4:30). On totta, että tässä historiassa hahmottuu joskus useammassakin tapauksessa kaitselmuksellinen laki, jonka seuraukset tulevat ilmi eskatologian yhteydessä: ihmisen synnin aiheuttamissa vaaroissa pelastuu vain jäännös (kuten Nooa vedenpaisumuksessa). Pelastus ei toteudu ilman sitä seuraavaa jumalallista tuomiota, jossa vanhurskaat erotetaan syntisistä.

2.. Eskatologiset lupaukset.. Suuren koettelemuksen hetkellä Jahve katsoo kaikkein luottavaisimpana Jumalaan, joka pelastaa hänet (vrt. Miika 7:7). Pelastajan arvonimestä tulee profeetallisen eskatologian johtoaihe (Sef. 3:17; Jes. 33:22; Jes. 43:3; Jes. 45:15, 21; Jes. 60:16; Bar. 4:22), ja ”viimeisiä aikoja” koskevat oraakkelit kuvaavat eri näkökulmista Israelin lopullista pelastusta. Jeremia sanoo, että Jahve pelastaa kansansa tuomalla sen takaisin maahansa (Jer. 31:7) ja lähettämällä sille Kuninkaan-Messiaan (Jer. 23:6). Hesekiel sanoo, että Jahve pelastaa lampaansa tuomalla ne takaisin hyvälle laitumelle (Hes. 34:22); hän pelastaa kansansa kaikesta saastaisuudestaan lahjoittamalla sille Henkensä (Hes. 36:29). Lohdutuksen sanoma ja siihen liittyvä kirjallisuus tuovat myös esiin Jumalan, joka tulee pelastamaan kansansa (Jes. 35:4) ja Israelin lisäksi koko maan (Jes. 45:22). Pelastus on hänen voittoisan vanhurskautensa olennainen teko (vrt. Jes. 63:1); toteuttaakseen sen hän lähettää Palvelijansa (Jes. 49:6, 8). Sanapari ”vanhurskaus ja pelastus” pyrkiikin muodostumaan tekniseksi nimitykseksi hänen eskatologiselle työlleen, joka on luvattu ja jota jo ennakolta tervehditään innokkaasti (Jes. 46:13; Jes. 52:7–10; Jes. 56:1; Jes. 59:17; Jes. 61:10; Jes. 62:1). Vielä enemmän kuin Israelin historiassa tämän pelastuksen kokemus varataan jäännökselle (Aam. 3:12; Aam. 5:15; Aam. 9:8; Jes. 10:20; Jes. 28:5): ennen kuin se toteutuu, Jumalan tuomio pannaan täällä maan päällä toimeen.

Maanpakolaisuuden jälkeiset kuvaukset Jahven päivästä laulavat pelastuksen iloa (Jes. 12:2; Jes. 25:9), joka suodaan kaikille, jotka huutavat avuksi Herran nimeä (Joel 3:5), kaikille, jotka on merkitty hänen Kirjaansa (Dan. 12:1). Lopuksi Aleksandrialainen Viisaus kuvaa vanhurskaiden pelastusta viimeisenä päivänä (Viis. 5:2). Tekstien myötä ajatus pelastuksesta on rikastunut monenlaisilla vivahteilla. Jumalan kuninkuuteen liittyneenä se on synonyymi rauhalle ja onnelle (Jes. 52:7), puhdistukselle (Hes. 36:29) ja vapautukselle (Jer. 31:7). Sen inhimillinen toteuttaja, eskatologinen Kuningas, ansaitsee myös pelastajan nimen (Sak. 9:9 LXX), sillä hän pelastaa sorretut köyhät (Ps. 72:4, 13). Kaikki nämä profetian näkökohdat valmistavat suoraan UT:tä.

II. Jumalan pelastus Israelin rukouksessa.
Tällaisen historiallisen kokemuksen ja profetian taustaa vasten Israelin rukous antaa pelastuksen teemalle hyvin tärkeän sijan.

1.. Uskon varmuudet.. Pelastus on Jumalan lahja: tämä on perustava varmuus, jonka tueksi voidaan vedota valloituksesta saatuun kokemukseen (Ps. 44:4, 7 f.). On turha ylläpitää ylimielistä luottamusta ihmisen voimaan (Ps. 33:16–19): vanhurskaiden pelastus tulee Jahvelta (Ps. 37:39 f.); hän itse on pelastus (Ps. 27:1; 35:3; 62:7). Tätä oppia vahvistavat monet kokemukset. Kuinka monet vaarassa olleet ihmiset Jumala onkaan pelastanut, kun he huusivat häntä avuksi (Ps. 107:13, 19, 28; vrt. Ps. 22:6)! Useat kiitosrukoukset todistavat tällaisista tapahtumista (esim. Ps. 118:14): rukoukset ihmisiltä, jotka pelastuivat vaarasta (Ps. 18:20), koettelemuksesta (Sir. 51:11) ja uhkaavasta kuolemasta (Ps. 116:6). Myöhäiset kirjat kertovat mielellään samankaltaisia tapahtumia: kolme lasta pelastui tulesta (Dan. 3:28 = 95) ja Daniel leijonien luolasta (Dan. 6:28), sillä Jumala pelastaa aina sen, joka panee toivonsa häneen (Dan. 13:60). Hän vakuuttaa tämän jokaiselle palvelijalleen (Ps. 91:14 ff.), niin kuin hän on luvannut kansalleen (Ps. 69:36) ja Voidellulleen (Ps. 20:7). Psalmeissa luetellaan kaikki Jumalan puoleen kääntyvät, jotka hänellä on tapana pelastaa, kun he huutavat häntä avuksi: vanhurskaat (Ps. 34:16, 19), köyhät (Ps. 34:7; 109:31), nöyrät (Ps. 18:28; 76:10; 149:4), pienet (Ps. 116:6), vainotut (Ps. 55:17), vilpittömät sydämet (Ps. 7:11), masentuneet (Ps. 34:19) ja yleensä kaikki, jotka pelkäävät häntä (Ps. 145:19). Tästä saa luottamusta ja aihetta rukoukseen.

2.. Vetoomukset pelastavaan Jumalaan.. Rukoilijat huutavat Jumalaa avuksi Pelastajana (Sir. 51:1; ”toivottomien Pelastaja”, Jud. 9:11) tai ”pelastuksen Jumalana” (Ps. 51:16; Ps. 79:9). Heidän rukouksensa tiivistyy yhteen sanaan: ”Pelastaja, Jahve!” (Ps. 118:25), ”Pelasta minut, niin minä pelastun” (Jer. 17:14). Seuraavaksi mainitaan yleensä konkreettisia olosuhteita, joihin jokainen ihminen joskus joutuu: koettelemus ja ahdistus (Ps. 86:2), välitön, kuolettava vaara (Ps. 69:2, 15), vihollisten vaino (Ps. 22:22; Ps. 31:12, 16; Ps. 43:1; Ps. 59:2). Joskus Jahve itse vastaa anomukseen pelastuksen oraakkelilla (Ps. 12:2, 6). Yksilöllisten pyyntöjen lisäksi Israelin sielu kaipaa profeettojen lupaamaa eskatologista pelastusta (vrt. Ps. 14:7; Ps. 80:3, 8, 20): ”Pelasta meidät, Jahve, meidän Jumalamme, ja kokoa meidät kansojen keskeltä!” (Ps. 106:47). Tässäkin Jahve saattaa vastata oraakkelilla (Ps. 85:5, 8, 10). Lohdutuksen sanoman vaikutus on niin suuri, että jotkin psalmit laulavat jo ennalta sen julistaman pelastuksen ilmenemisestä (Ps. 96:2; Ps. 98:1 ff.), kun taas toiset ilmaisevat toivonsa saada kokea sen ilo (Ps. 51:14). Näistä kaikista teksteistä käy ilmi, kuinka Israelin sielu on UT:n kynnyksellä suuntautunut kohti pelastusta, jonka Kristus on tuomaisillaan maailmaan.

UT

I. Pelastuksen ilmoitus.

1.. [[jesus-christ|Jeesus Kristus]], ihmisten pelastaja.
a) Ensimmäiseksi Jeesus ilmoittaa itsensä Pelastajaksi merkityksellisten tekojensa kautta. Hän pelastaa sairaat parantamalla heidät (Matt. 9:21; Mark. 3:4; Mark. 5:23; Mark. 6:56); hän pelastaa Pietarin, joka kävelee vetten päällä, ja myrskyyn joutuneet opetuslapset (Matt. 8:25; Matt. 14:30). Olennaista on uskoa häneen: usko pelastaa sairaat (Luuk. 8:48; Luuk. 17:19; Luuk. 18:42), ja opetuslapsia moititaan siitä, että he epäilivät (Matt. 8:26; Matt. 14:31). Nämä tapahtumat osoittavat jo, millainen pelastuksen talous on. On kuitenkin katsottava ruumiillista pelastusta pidemmälle. Jeesus tuo ihmisille paljon tärkeämmän pelastuksen: syntinen nainen pelastuu, koska hän antaa tälle synnit anteeksi (Luuk. 7:48 ff.), ja pelastus tulee katuvan Sakkeuksen taloon (Luuk. 19:9). Pelastuakseen on siis otettava uskossa vastaan Valtakunnan evankeliumi (vrt. Luuk. 8:12). Jeesukselle pelastus on hänen elämänsä päämäärä: hän tuli tänne pelastamaan sen, mikä oli kadonnut (Luuk. 9:56; Luuk. 19:10), pelastamaan maailman eikä tuomitsemaan sitä (Joh. 3:17; Joh. 12:47). Jos hän puhuu, hän puhuu pelastaakseen ihmiset (Joh. 5:34). Hän on Ovi: se, joka käy sisään hänen kauttaan, pelastuu (Joh. 10:9).

b) Nämä sanat osoittavat, että ihmisten pelastus on olennainen kysymys. Synti saattaa heidät kadotuksen vaaraan. Saatana on läsnä, valmiina tekemään kaikkensa saattaakseen heidät kadotukseen ja estääkseen heidän pelastumisensa (Luuk. 8:12). He ovat kadonneita lampaita (Luuk. 15:4, 7), mutta Jeesus on lähetetty juuri heidän tähtensä (Matt. 15:24); he eivät enää joudu kadotukseen, jos he liittyvät hänen laumaansa (Joh. 10:28; vrt. Joh. 6:39; Joh. 17:12; Joh. 18:9). Jeesuksen tarjoamalla pelastuksella on kuitenkin vastapuolensa: sille, joka ei tartu tilaisuuteen, kadotuksen vaara on välitön ja peruuttamaton. On tehtävä parannus ajoissa, jos ei tahdo joutua kadotukseen (Luuk. 13:3, 5). On kuljettava sisään ahtaasta portista, jos tahtoo kuulua pelastettujen joukkoon (Luuk. 13:23 ff.). Tällä tiellä on pysyttävä loppuun asti (Matt. 24:13). Luopumisen vaatimus on niin suuri, että opetuslapset kysyvät: ”Kuka siis voi pelastua?” Todellakin tällainen vaatimusten sarja olisi ihmisille mahdoton; siihen tarvitaan Jumalan kaikkivaltiuden teko (Matt. 19:25 rinnakk.). Lopulta Jeesuksen tarjoama pelastus näyttäytyy paradoksina: joka tahtoo pelastaa itsensä, kadottaa itsensä; joka suostuu kadottamaan itsensä, pelastuu iankaikkiseen elämään (Matt. 10:39; Luuk. 9:24; Joh. 12:25). Tällainen on laki, ja Jeesus itse alistuu siihen: hän, joka on pelastanut muita, ei pelasta itseään ristin hetkellä (Mark. 15:30). Isä voisi toki pelastaa hänet kuolemasta (Hepr. 5:7), mutta juuri tätä hetkeä varten hän on

tullut maailmaan (Joh. 12:27). Sen tähden sen, joka etsii pelastusta uskomalla häneen, on seurattava häntä siihen asti.

2.. Pelastuksen evankeliumi.

a) Ylösnousemuksen ja helluntain jälkeen apostolisen yhteisön julistuksen aiheena on pelastus, joka on toteutunut Kirjoitusten mukaisesti. Ylösnousemuksellaan Jumala on asettanut Jeesuksen ”johtajaksi ja Pelastajaksi” (Ap. t. 5:31; vrt. Ap. t. 13:23). Apostolien tekemät ihmeet vahvistavat sanomaa; jos sairaita pelastetaan Jeesuksen Nimen voimalla, se johtuu siitä, ettei ole mitään muuta Nimeä, jonka kautta meidän pitäisi pelastua (Ap. t. 4:9–12; vrt. Ap. t. 14:3). Niinpä evankeliumi määritellään ”pelastuksen sanaksi” (Ap. t. 13:26; vrt. Ap. t. 11:14), joka osoitetaan ensin juutalaisille (Ap. t. 13:26) ja sitten muille kansoille (Ap. t. 13:47; Ap. t. 28:28). Vastavuoroisesti ihmisiä kehotetaan uskomaan ”pelastuakseen tästä kieroutuneesta sukupolvesta” (Ap. t. 2:40). Pelastuksen ehtona on usko Herraan Jeesukseen (Ap. t. 16:30 f.; vrt. Mark. 16:16) ja hänen Nimensä avuksi huutaminen (Ap. t. 2:21; vrt. Joel 3:5). Juutalaiset ja pakanat ovat tässä suhteessa samassa asemassa. He eivät pelasta itse itseään, vaan heidät pelastaa Herran Jeesuksen armo (Ap. t. 15:11). Apostolit tuovat siis ihmisille ainoan ”pelastuksen tien” (Ap. t. 16:17). Kääntyneet ovat tästä niin tietoisia, että he pitävät itseään jäännöksenä, joka on pelastettava (Ap. t. 2:47).

b) Pelastusteeman merkitys alkukirkon julistuksessa selittää, miksi evankelistat Matteus ja Luukas halusivat korostaa jo Jeesuksen lapsuudesta lähtien hänen tulevaa tehtäväänsä Pelastajana. Matteus liittää tämän tehtävän hänen nimeensä, joka merkitsee ”Jahve pelastaa” (Matt. 1:21). Luukas antaa hänelle Pelastajan arvonimen (Luuk. 2:11). Hän antaa Sakariaan tervehtiä profeettojen lupaaman pelastuksen lähestyvää aamua (Luuk. 1:69–77) ja Simeonin sen ilmestymistä tänne maan päälle täydellisen universalismin näkökulmasta (Luuk. 2:30). Lopuksi Johannes Kastajan julistus valmistaa Kirjoitusten mukaisesti Herralle tietä, jotta ”kaikki liha näkisi Jumalan pelastuksen” (Luuk. 3:2–6; vrt. Jes. 40:3 ff.; Jes. 52:10). Evankeliumien kertomukset ihmeistä esittävät konkreettisesti tämän pelastuksen ilmenemisen, joka huipentuu ristissä ja ylösnousemuksessa.

II. Kristillinen pelastusteologia.

Vaikka apostolisissa kirjoituksissa käytetään monenlaista sanastoa Jeesuksen lunastustyön kuvaamiseen, voidaan kristillisen opin synteesiä rakentaa pelastuksen ajatuksen ympärille.

1.. Kristuksen elämän merkitys.. ”Jumala tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuvat” (1. Tim. 2:4; vrt. 1. Tim. 4:10). Siksi hän lähetti Poikansa maailman pelastajaksi (1. Joh. 4:14). Kun täällä maan päällä ilmestyi ”meidän Jumalamme ja Pelastajamme” (Tit. 2:13), hän, joka tuli pelastamaan syntisiä (1. Tim. 1:15), silloin tuli ilmi Jumalan, Pelastajamme, armo ja rakkaus (Tit. 2:11; Tit. 3:4); sillä kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan Kristuksesta tuli meille ”ikuisen pelastuksen alkuunpanija” (Hepr. 5:9), sen ruumiin pelastaja, joka on Kirkko (Ef. 5:23). Pelastajan arvonimi sopii siten yhtä lailla Isälle (1. Tim. 1:1; 1. Tim. 2:3; 1. Tim. 4:10; Tit. 3:4; Tit. 2:10) kuin Jeesukselle (Tit. 1:4; Tit. 2:13; Tit. 3:6; 2. Piet. 1:1; 2. Piet. 2:20; 2. Piet. 3:18). Siksi evankeliumi, joka kertoo kaikista näistä tapahtumista, on ”Jumalan voima jokaisen uskovan pelastukseksi” (Room. 1:16). Julistaessaan sitä apostolilla ei ole muuta päämäärää kuin ihmisten pelastus (1. Kor. 9:22; 1. Kor. 10:33; 1. Tim. 1:15), olipa kyse pakanoista (Room. 11:11) tai juutalaisista, joista ainakin jäännös on pelastettu (Room. 9:27; Room. 11:14), odotettaessa, että koko Israel lopulta pelastuu (Room. 11:26).

2.. Kristillisen elämän merkitys.. Kun evankeliumi on kerran esitetty ihmisille apostolisella sanalla, heidän on tehtävä valinta, joka ratkaisee heidän kohtalonsa: pelastus tai kadotus (2. Tess. 2:10; 2. Kor. 2:15), elämä tai kuolema. Ne, jotka uskovat ja tunnustavat uskonsa, pelastuvat (Room. 10:9 f.; Room. 10:13), ja heidän uskonsa sinetöidään lisäksi ottamalla vastaan kaste, joka on todellinen kokemus pelastuksesta (1. Piet. 3:21). Jumala pelastaa heidät pelkästä laupeudesta ottamatta huomioon heidän tekojaan (2. Tim. 1:9; Tit. 3:5), armosta (Ef. 2:5, 8), antamalla heille Pyhän Hengen (2. Tess. 2:13; Ef. 1:13; Tit. 3:5). Tästä hetkestä lähtien kristityn tulee uskollisesti pitää kiinni sanasta, joka voi pelastaa hänen sielunsa (Jaak. 1:21); hänen tulee ravita uskoaan kirjoitusten tuntemisella (2. Tim. 3:15) ja antaa sen kantaa hedelmää hyvissä teoissa (Jaak. 2:14); hänen tulee työskennellä pelastuksensa toteuttamiseksi ”peläten ja vavisten” (Fil. 2:12). Tämä edellyttää pelastusta edistävien hyveiden jatkuvaa harjoittamista (1. Tess. 5:8), ja niiden ansiosta hän kasvaa pelastusta kohti (1. Piet. 2:2). Laiminlyöntiä ei sallita: pelastus tarjoutuu elämän joka hetkenä (Hepr. 2:3); ”nyt on pelastuksen päivä” (2. Kor. 6:2).

3.. Lopullisen pelastuksen odotus.. Jos siis olemme pelastuksen perillisiä (Hepr. 1:14) ja täysin vanhurskautettuja (Room. 5:1), meitä ei kuitenkaan ole vielä pelastettu muuten kuin toivossa (Room. 8:24). Jumala on varannut meidät pelastusta varten (1. Tess. 5:9), mutta kyse on perinnöstä, joka tulee ilmi ajan päättyessä (1. Piet. 1:5). Kristillisen elämän ponnistelu on välttämätöntä, sillä jokainen kuluva päivä tuo pelastuksen lähemmäksi meitä (Room. 13:11). Pelastusta sanan vahvassa merkityksessä on siis tarkasteltava eskatologisessa perspektiivissä, ”Herran päivän” näkökulmasta (1. Kor. 3:13; 5:5). Jo nyt olemme sovitettuja Jumalan kanssa hänen Poikansa kuoleman kautta ja vanhurskautettuja hänen verensä kautta; silloin meidät pelastetaan hänen kauttaan vihasta (Room. 5:9 ff.). Kristus ilmestyy antaakseen meille Pelastuksen (Hepr. 9:28). Siksi odotamme Pelastajan lopullista ilmestymistä: hän saattaa työnsä päätökseen muuttamalla ruumiimme (Fil. 3:20 f.); juuri tässä pelastuksemme on toivon kohteena (1. Piet. 1:3, 23 ff.). Silloin meidät pelastetaan sairaudesta, kärsimyksestä ja kuolemasta; kaikki ne pahat asiat, joista

psalmistit pyysivät päästä vapaiksi ja jotka Jeesus elinaikanaan voitti ihmeen kautta, häviävät lopullisesti. Sellaisen työn toteutuminen on Jumalan ja Kristuksen voitto ylivertaisessa mielessä. Juuri tässä merkityksessä Ilmestyskirjan liturgiset ylistyshuudot todistavat: ”Pelastus kuuluu meidän Jumalallemme ja Karitsalle” (Ilm. 7:10; 12:10; 19:1).

CL & PG

Katso myös: ⟶ beatitude — ciel IV — coupe 3 — culte NT III 1 — deluge — dessein-de-dieu — esperance AT II — esprit-de-dieu AT I — evangile IV 2 a — foi NT III — joie NT I 1 — Joosua — Teot AT I 1 ; NT I 2 — Rauha I 3 — Anteeksianto II 1.2 — parole-de-dieu NT II — Ennalta määrätä 2.3 — prophete AT IV 2 — puissance IV — Sovinto I 3 — redemption — Ilmoitus NT II 1 a — serviteur-de-dieu III 1.2 — victoire — visite — volonte-de-dieu

PELKO

Katso: ⟶ Ahdistus — Luottamus 3 — crainte-de-dieu I — incredulite I 1

PERSOONA

Katso: → Sielu I 3 — coeur O — corps O, I 1 — Kasvot — jesus-nom-de I — Nimi — vetement I I — visite AT 2

PERUSTUS

Katso: ⟶ Apostolit I — edifier II, III 2 — eglise III 2 — rocher I

PESTÄ

Katso: → bapteme — eau — Anteeksianto O — Puhdas — Veri NT 4

PETTYMYS

Raamattu ei ainoastaan tunne pettymystä, vaan se mielellään huutaa sen julki. Kreikkalaisetkin ovat syvästi herkkiä elämän epäonnistumisille. Mutta jos he usein palaavat tähän kohtaloon, he tekevät sen ikään kuin salaa ja ajatellen ennen kaikkea, kuinka kantaa se arvokkaasti. Raamattu ei juuri tunne tällaista pidättyvyyttä; se näyttää mieltyvän siihen, että Jobin huudot ja Saarnaajan ivailu kaikuvat. Temperamentti ja kulttuuri erottavat kreikkalaisen maltillisuuden heprealaisesta intohimosta. Ennen kaikkea ero on uskonnollisessa asenteessa: uskonsa kautta Israelilla on näet tarkka taju luomakunnan arvosta mutta myös sen hauraudesta, tuskallinen mutta ei koskaan alistunut käsitys epäonnistumisesta sekä ehdoton varmuus lopullisesta voitosta.

I.. HÄPEÄ, VALHE JA TURHUUS.

Pettymyksen heprealaisessa sanastossa korostuu erityisesti kaksi vivahdetta: pettymyksen tuottavan kohteen turhuus ja pettymyksen kokijan hämmennys.

1.. Turhien asioiden valhe. Heprealaisella on syvä tarve vakauteen ja kammo epäjohdonmukaisuutta ja harhaanjohtavia näennäisyyksiä kohtaan. Valheessa hän paheksuu ehkä vielä enemmän sen perustavaa olemattomuutta kuin sen vilpillisyyttä. Valhe, turhuus ja olemattomuus ovat tavallisia sanoja, joilla tarkoitetaan pettymyksen tuottavia olentoja, niitä, jotka eivät saa mitään aikaan, ”Beliarin ihmisiä” (LXX on translitteroinut kääntämättä, vrt. 5. Moos. 13:14). Tavallisimmat kuvat ovat henkäys (hevel, Saarnaajan ”turhuus”), tomu (afar) ja tyhjyys (riq).

2.. Häpeä julkisesti häväistyksi joutumisesta. Maailmassa, jossa koko elämä eletään toisten katseen alla, pettymys saattaa uhrinsa väistämättä häpeään: se, joka on pannut luottamuksensa sellaiseen, joka ei ole sitä ansainnut, joutuu julkisesti häväistyksi. Se on kauhea koettelemus ihmisen arvokkuudelle ja hänen tarpeelleen tulla vertaistensa tunnustamaksi. Siksi tavallisimmat sanat pettymyksen kuvaamiseen ovatkin häpeää ja häpeään joutumista tarkoittavat sanat, erityisesti heprean buš-juuresta johdetut muodot. Tämä olennainen vivahde jää meiltä liian helposti huomaamatta. Niinpä käännämme tavallisesti Paavalin sanat: ”toivo ei tuota pettymystä” (Room. 5:5), vaikka olisi sanottava: ”toivo ei saata häpeään” (kreikaksi: ou kataischynei). Tämä selittää, miksi apostoli julistaa ylpeänä evankeliumia ja ristiä.

II.. KAIKKI ON PETTÄMYSTÄ.

Etenkin kahdenlaiset olennot tuottavat pettymyksen, koska ne väittävät ansaitsevansa ihmisten luottamuksen ja takaavansa heidän kohtalonsa: suurvallat ja väärät jumalat, toisin sanoen Egypti ja epäjumalat. Loistavan ulkokuoren alla Egypti, ”Rahab, työtön”, on pelkkää tyhjyyttä ja voimattomuutta (Jes. 30:7); sen mahtava ratsuväki on pelkkää lihaa, ja egyptiläinen on vain ihminen (Jes. 31:1 ff.; vrt. Jer. 2:37). Nuo hevoset ja sotilaat ovat sentään todellisia olentoja, mutta väärät jumalat eivät ole mitään: niiden epäjumalat ovat valhetta ja voimattomuutta. Siksi niiden palvelijat ja tekijät joutuvat häpeään (Jer. 2:28; Jes. 44:9 ff.).

Qohélet menee kuitenkin pidemmälle ja yleistää pettymyksen kokemuksen: ”Auringon alla… kaikki on turhuutta… turhuuksien turhuutta”, hän toistelee (1:2,14 jne.). Elämä on tuottanut hänelle niin suuren pettymyksen, että hän panee Salomonin, kaikilla lahjoilla siunatun kuninkaan, lausumaan tämän tuomion. Qohélet ei kuitenkaan halveksi tämän maailman asioita; päinvastoin hän odottaa niiltä paljon. Siitä johtuu hänen syvä katkeruutensa, johon sisältyy silti ulospääsy: on osattava ottaa Jumalalta vastaan kaikki, niin paha kuin hyväkin (7:13 ff.).

III.. Jumala ei tuota pettymystä.

Ihminen on toiselle ihmiselle pettymyksen lähde (Jer. 17:5; Ps. 118:8), mutta hän tuottaa pettymystä myös Jumalalle. Viinitarha, jota Jumala oli hoitanut rakkaudella, tuotti vain happamia rypäleitä (Jes. 5:4). Jeesus, joka ”tiesi, mitä ihmisessä on” (Joh. 2:25), koki pettymyksen: hänen läheisensä eivät tunnistaneet häntä (Mark. 6:35), ja hän näki sydänten sulkeutuvan sitä mukaa kuin hän yritti tavoittaa niitä (Matt. 23:37 ff.; Joh. 12:37–40). Hän näki myös opetuslastensa pakenevan, kun hän antautui heidän puolestaan (Mark. 14:50).

Jumalakin näyttää toisinaan tuottavan pettymystä. Hänen uskollisimmat palvelijansa joutuvat kiusaukseen ajatella, että heidän ponnistelunsa ovat epäonnistuneet ja että Jumala on jättänyt heidät oman onnensa nojaan. Elia toivoo kuolemaa tajutessaan, ettei hän ole isiään parempi (1. Kun. 19:4). Jeremia alkaa epäillä Jumalan luotettavuutta: ”Olisitko sinä minulle kuin petollinen puro, jonka vedet pettävät?” (Jer. 15:18; vrt. Jer. 2:13; Jes. 58:11). Jeesus itse koki, kuinka pitkälle Jumalan hylkääminen voi ulottua (Mark. 15:34).

Sen vakuuttaminen, että vain Jumala ei tuota pettymystä, edellyttää kaikkien näennäisyyksien ylittämistä; se on uskon kokemus, jota eletään usein pimeydessä ja joka saavutetaan kipeästi koettujen pettymysten hinnalla. Tämä perustavanlaatuinen varmuus voi syntyä ihmisessä vain sitoutumalla Jeesuksen Kristuksen tuomaan pelastukseen: antaessaan henkensä Isän käsiin (Luuk. 23:46) hän paljastaa sellaisen Jumalan uskollisuuden, joka näyttää poissaolevalta ja välinpitämättömältä. Tähän uskoon nojaten mikään ei voi enää tuottaa meille pettymystä (vrt. Room. 8:31–39), sillä Jumala on uskollinen; tämän uskollisuuden pantti, varmuus kaikkea pettymystä vastaan, on hänen Poikansa lahja: hänessä meidät on kutsuttu ja varjeltu hänen tulemiseensa asti (1. Kor. 1:9; 1. Tess. 5:23 f.).

JG

Katso myös: ⟶ Luottamus — esperance — Häpeä I 1 — mensonge II 1 — tristesse

PIDÄTTYMINEN

Katso: ⟶ jeune — vin I 2

PIDÄTTÄYTYMINEN

Katso: ⟶ jeune — Köyhät NT III 1 — vin I 2

PIISPA

Katso: ⟶ Vieraanvaraisuus 2 — ministere II 3 — Paimen ja lauma NT 2

PIISPA

Katso: → eglise III 2 c — ministere II 3-4

PILKKAAJA

Katso: → impie — Nauru

PILVI

Kuten yö tai varjo, pilvi voi merkitä kahta erilaista uskonnollista kokemusta: Jumalan hyvää tekevää läheisyyttä tai kasvojensa kätkevän Jumalan rangaistusta. Vielä enemmän se on erityinen symboli, joka ilmaisee jumalallisen läsnäolon salaisuutta: se tekee Jumalan ilmeiseksi ja samalla verhoaa hänet. Pilvien luonnollisen symboliikan, joka helpottaa kaikkivaltiaan Viisauden mietiskelyä (Job 36:22–37:24), täytyi auttaa ilmaisemaan jumalallisen läsnäolon kokemusta. Pilvillä on tosiaan kaksi pääasiallista piirrettä. Kevyinä ja nopeina (Jes. 60:8) ne ovat sanansaattajia — joskus pettäviä (Job 7:9; Hoos. 6:4; Hoos. 13:3; Juud. 12), useammin hyvää tekevää sadetta lupaavia (1. Kun. 18:44 f.; Jes. 5:6; Ps. 78:23). Tästä voidaan ymmärtää, että niistä voi tulla ”Jahven vaunut” (Ps. 104:3). Toisaalta tummina, tiheinä ja raskaina (kuten Jes. 5:30) ne muodostavat läpinäkymättömän verhon taivaan (Job 22:13 f.) ja Jumalan asuinsijan (Ps. 18:12) ympärille; ne peittävät maan kauhistuttavaan varjoon (Hes. 34:12; Hes. 38:9, 16), kuin uhkaava pyörremyrsky (Nah. 1:3; Jer. 4:13).

I. Pilvi- ja tulipatsas. Exoduksen jahvistisen kertomuksen mukaan heprealaisia johdatti ”pylväs”, joka näyttäytyi kahdella tavalla: ”Jahve kulki heidän edellään päivällä pilvipatsaan muodossa osoittaakseen heille tien ja yöllä tulipatsaan muodossa valaistakseen heitä” (2. Moos. 13:21 f.). Herra on läsnä kansansa luona kaikkina aikoina, jotta se voisi jatkaa matkaansa. Hän myös suojelee sitä vihollisiltaan; pylväs muuttaa muotoaan enää ajankohdan sijasta ihmisten mukaan: ”Pilvi oli toiselta puolelta pimeä ja toiselta valoisa” (2. Moos. 14:20); puhutaan jopa ”tulen ja pilven pylväästä” (2. Moos. 14:24), joka tuo näin esiin jumalallisen salaisuuden kaksi puolta: syntiselle saavuttamattoman pyhyyden ja valittua kohtaan osoitetun armon läheisyyden. Jumalassa ristiriidat ratkeavat; ihmisessä ne ilmaisevat synnin läsnäoloa tai poissaoloa. Tämä pilven ja tulen rinnakkaiselo, joka on mystiselle hurskaudelle niin rakas, omaksuttiin myöhemmässä traditiossa (5. Moos. 1:33; Neh. 9:12; Ps. 78:14; Ps. 105:39; Viis. 17:20–18:4). Jumala ei puhunut ihmisen tekemän kuvan kautta, vaan ”tulen, pilven ja pimeyden keskeltä” (5. Moos. 5:22).

2. Pilvi ja Jahven kunnia. Juuri Siinailta Jumala puhui: pilvi oli peittänyt vuoren kuudeksi päiväksi, kun Jahve laskeutui tulen muodossa (2. Moos. 19:16 ff.). Elohisti- ja pappistraditioissa, joiden mukaan pilvi oli ”Jumalan enkeli” (2. Moos. 14:19) ja jonka oli määrä tulla ”Jahven Pyhän Hengen … läsnäoloksi” (Jes. 63:14), pilvi korostaa Jumalan transsendenssia. Kyse ei enää ole tulesta ja pilvestä, vaan tulesta pilvessä; pilvestä tulee verho, joka suojaa Jumalan kunniaa epäpuhtailta katseilta. Tarkoituksena ei niinkään ole korostaa ihmisten välistä erottelua kuin Jumalan ja ihmisen välistä etäisyyttä. Samalla kertaa lähestyttävä ja läpitunkematon pilvi antaa pääsyn Jumalan luo näkemättä häntä ”kasvoista kasvoihin”, mikä olisi kuolettava näky (2. Moos. 33:20). Vuorta peittävästä pilvestä Jahve kutsuu Mooseksen, joka yksin voi mennä sinne (2. Moos. 24:14–18). Toisaalta pilvi suojaa kunniaa mutta myös ilmaisee sen: ”Jahven kunnia ilmestyi pilven muodossa” (2. Moos. 16:10); pilvi pysyy liikkumattomana kohtaamisteltan sisäänkäynnillä (2. Moos. 33:9 f.) tai määrää kansan kulkusuunnan (2. Moos. 40:34–38). Osittain edelliseen symboliikkaan liittyen se yhdistyy tuleen, joka on kunnia (4. Moos. 9:15); se myös loistaa yöllä kuin tuli (2. Moos. 40:38). Myöhemmin, Salomon vihkiessä temppelin, temppeli ”täyttyi” pilvestä, kunniasta (1. Kun. 8:10 ff.; vrt. Jes. 6:4 f.). Hesekiel näkee tämän pilven suojelemassa kunniaa, joka on lähdössä temppelistä (Hes. 10:3 f.; vrt. Hes. 43:4), ja juutalaisuus unelmoi sen palaavan yhdessä kunnian kanssa (2. Makk. 2:8).

3. Eskatologiset pilvet. Kuten Exoduksen teofanioissa, myös Jahven päivää saattelevat pilvet ja sankat pilvet; ne merkitsevät Jumalan tuloa tuomarina (vrt. 4. Moos. 17:7), joko luonnollisen symboliikkansa kautta tai taivaallisen vaunun vertauskuvan avulla. Esimerkiksi ”paksu sumu” (Joos. 24:7) kuvaa Herran tuloa: ”se on pilvien ja pimeyden päivä” (Sef. 1:15; Hes. 30:3, 18; Hes. 34:12; Nah. 1:3; Joel 2:2). Pilvi ennakoi silloin myrskyä (Jer. 4:13), jonka mentyä jäljelle jää muisto verhon taakse kätkeytyneestä Jahvesta: ”Olet verhoutunut pilveen, ettei rukous pääsisi lävitsesi” (Valit. 3:44). Pilvet voivat myös osoittaa uuden, hyvää tuovan eksoduksen aikaa (Jes. 4:5) ja herättää pelastuksen toivoa: ”Satakoot pilvet vanhurskautta!” (Jes. 45:8). — Vertauskuvasta, jossa Jahve esitettiin saapumassa vaunuillaan (Ps. 104:3), ”kevyen pilven päällä ratsastaen” (Jes. 19:1), niiden joukossa, jotka muodostavat hänen saattueensa (2. Sam. 22:12; Ps. 97:2), on apokalyptiikkaan piirtynyt kuva: ”Katso, taivaan pilvissä tulee Ihmisen Poika” (Dan. 7:13), jonka valtakunta ei katoa.

4. Kristus ja pilvi. Ennen kuin hän tulee taivaan pilvissä, Ihmisen Poika saa alkunsa Neitsyt Mariasta, joka oli Pyhän Hengen varjon ja Korkeimman voiman peittämä (Luuk. 1:35). Kun Jeesus kirkastui, pilvi ilmaisi, kuten VT:ssa, Jumalan läsnäolon, mutta myös Pojan kunnian (Matt. 17:1–8 rinnakk.). Sitten se kätki hänet opetuslasten katseilta ja osoitti, että hän pysyy taivaassa, näkyvien asioiden tuolla puolen (Ap. t. 1:9), mutta on läsnä todistajilleen (Ap. t. 7:55). Kuten VT:ssa jälleen, pilvi on hänen taivaallinen vaununsa, kun Ihmisen Poika tulee viimeisenä päivänä, ”pilvien kanssa” tai ”pilvien päällä” (Matt. 24:30 rinnakk.; Matt. 26:64 rinnakk.). Sillä välin Ilmestyskirjan näkijä katselee Ihmisen Poikaa, joka istuu ”valkoisen pilven päällä” (Ilm. 14:14) ja tulee pilvien saattamana (Ilm. 1:7): sellainen on historian Herran saattue.

5. Kristityt pilvessä. Kirkastumisen aikana pilvi peitti paitsi Jeesuksen ja taivaalliset henkilöt myös opetuslapset (Luuk. 9:34); se yhdisti taivaan ja maan ja pyhitti opetuslasten kokoontumisen, jonka Jeesus oli aloittanut kokoa-

malla heidät sanansa ympärille. Astuttuaan kerran taivaalliseen pilveen opetuslapset tietävät muodostavansa tästä lähtien yhteisön Jeesuksen ja itse taivaan kanssa, siinä määrin kuin he kuuntelevat hänen sanaansa. Toisen tradition mukaan, kuten profetia ennusti (Jes. 63:14), esikuva väistyy todellisuuden tieltä ja pilvi Hengen tieltä. Kun hepreaalaiset oli ”kastettu [Mooseksen nimeen] pilvessä ja meressä” (1. Kor. 10:1 f.), kristitty kastetaan [Kristuksen nimeen] Pyhässä Hengessä ja vedessä. Todellinen pilvi on Henki, joka ilmoittaa (Joh. 14:26) ja johtaa (Joh. 16:13). ”Verho”, joka pilven tavoin peitti tilapäisestä kunniasta säteilevän Mooseksen kasvot, on poistunut niiden yltä, jotka ovat kääntyneet Herran puoleen, joka on Henki (2. Kor. 3:12–18). Lopunajan pilvien kuva säilyttää kuitenkin merkityksensä: se ilmaisee, että viimeisenä Päivänä myös uskovat temmataan maasta vastaanottamaan tulevaa Herraa (1. Tess. 4:17; vrt. Ilm. 11:12).

XLD

Katso myös: → Taivaaseenastuminen I, II 4, III — ciel IV — feu AT I 2 — gloire III 2 — Varjo O, I — Pilvi AT II — Yö AT I — Varjo — Myrsky — Jumalan läsnäolo AT II — temple AT I 1

POISSAOLO

Katso: → Jäähyväiset — enfers-enfer NT III — Jumalan läsnäolo — silence i

POLTTOUHRI

Katso: → feu AT II 1 — Uhri AT II, NT I

PRIMAATTI

Katso: → Auktoriteetti — Pyhä Pietari 2 — roi — tete

PROFAANI / MAALLINEN

Katso: → Pyhä O.

PSALMIT

Katso: → Kiitoksenanto AT 3 — benediction III 5 — Daavid 3 — Ylistys — priere II

PUHDAS

Puhdas.

Puhtaus, muinaisille uskonnoille yhteinen käsitys, on edellytys pyhien asioiden lähestymiselle. Vaikka siihen voi sivumennen sisältyä himon vastainen moraalinen hyve, se saavutetaan riiteillä, ei moraalisilla teoilla; sen voi menettää aineellisen kosketuksen kautta riippumatta moraalisesta vastuusta. Tavallisesti tämä alkuperäinen käsitys pyrkii syvenemään, mutta eri ajatusympäristöissä se syvenee eri tavoin. Raamatullisen uskon mukaan, joka pitää koko luomakuntaa hyvänä, puhtauden käsite pyrkii muuttumaan sisäiseksi ja moraaliseksi, kunnes Kristus osoittaa sen ainoan lähteen olevan Sanassaan ja uhrissaan.

VT. VT.

I. Kultillinen puhtaus.

1. Pyhän yhteisön elämässä. Puhtaus ei liity suoraan moraalisuuteen, vaan takaa lain mukaisen kelpoisuuden osallistua jumalanpalvelukseen tai itse pyhän yhteisön tavalliseen elämään. Tämä monitahoinen käsite, jota kehitetään erityisesti kohdissa 3. Moos. 11–16, esiintyy kautta koko VT:n.

Puhtaus käsittää fyysisen puhtauden: pysymisen erossa siitä, mikä on saastaista (ulosteet: 5. Moos. 23:13 ff.), sairaasta (spitaali: 3. Moos. 13–14; 2. Kun. 7:3) tai turmeltuneesta (ruumiit: 4. Moos. 19:11–14; 2. Kun. 23:13). Puhtaiden ja saastaisten eläinten erottelua (3. Moos. 11), joka usein juontuu alkukantaisista tabuista, ei kuitenkaan voida selittää yksinomaan hygieniasyillä.

Se suojaa pakanuudelta: koska Kanaan oli saastunut pakanoiden läsnäolosta, sotasaalis määrätään anateeman alaiseksi (Joos. 6:24 ff.), ja tämän maan hedelmätkin olivat kiellettyjä sadonkorjuun kolmena ensimmäisenä vuotena (3. Moos. 19:23 ff.). Tietyt eläimet, kuten sika, ovat saastaisia (3. Moos. 11:7), luultavasti siksi, että pakanat yhdistävät ne omaan jumalanpalvelukseensa (vrt. Jes. 66:3).

Se sääntelee kaiken pyhän käyttöä. Kaiken jumalanpalvelukseen liittyvän on oltava erityisen puhdasta, eikä sitä saa lähestyä sopimattomasti (3. Moos. 21; 3. Moos. 22; 1. Sam. 21:5). Pyhä ja saastainen ovat sitä paitsi yhtä lailla koskemattomia: epäjumaliin oli ladattu pelottava ja tarttuva voima (2. Moos. 29:37; 4. Moos. 19). Elämänvoimia pidettiin siunauksen lähteenä ja pyhinä, joten niiden moraalisesti hyväkin käyttö aiheuttaa seksuaalista saastaisuutta (3. Moos. 12).

2. Puhdistusriitit. Useimmat saastaisuudet, elleivät ne häviä itsestään (3. Moos. 11:24 f.), poistetaan pesemällä ruumis tai vaatteet (2. Moos. 19:10; 3. Moos. 17:15 f.), sovitusuhrien avulla (3. Moos. 12:6 f.) ja sovituksen päivänä, puhdistuksen varsinaisena juhlana, lähettämällä erämaahan pukki, jonka päälle on symbolisesti sälytetty koko kansan saastaisuudet ja jopa synnit (3. Moos. 16).

3. Pyhän yhteisön kunnioittaminen. Tämän vielä hyvin aineellisen puhtauden käsityksen perustana on ajatus, että ihminen on niin jakamaton kokonaisuus, ettei ruumista ja sielua voi erottaa toisistaan, ja että hänen uskonnolliset tekonsa, olivatpa ne kuinka hengellisiä tahansa, pysyvät ruumiillisina. Jumalalle pyhitetyssä yhteisössä, joka haluaa ylittää olemassaolonsa luonnollisen tilan, ei syödä mitä tahansa, ei kosketa kaikkeen eikä käytetä miten sattuu elämän synnyttäviä voimia. Näillä monilla rajoituksilla, jotka ehkä alun perin olivat mielivaltaisia, oli kaksi vaikutusta. Ne suojelivat monoteistista uskoa ympäröivän pakanallisen ympäristön saastutukselta; lisäksi ne, kun niihin alistuttiin kuuliaisuudesta Jumalaa kohtaan, muodostivat todellisen moraalisen kurinalaisuuden. Näin Jumalan hengelliset vaatimukset tulivat vähitellen ilmi.

II. Kohti moraalisen puhtauden käsitettä.

1. Profeetat. Profeetat julistavat jatkuvasti, ettei pesuilla eikä uhreilla ole arvoa sinänsä, ellei niihin sisälly sisäistä puhdistumista (Jes. 1:15 ff.; Jes. 29:13; vrt. Hoos. 6:6; Aam. 4:1–5; Jer. 7:21 ff.). Jumalanpalvelukseen liittyvä puoli ei silti katoa (Jes. 52:11), mutta ihmistä saastuttavan todellisen saastaisuuden lähteeksi paljastuu synti; lain mukaiset saastaisuudet ovat siitä vain ulkoinen kuva (Hes. 36:17 f.). Ihmisessä on syvään juurtunutta saastaisuutta, josta vain Jumala voi hänet puhdistaa (Jes. 6:5 ff.). Huulten, sydämen ja koko olemuksen perinpohjainen puhdistuminen kuuluu messiaanisiin lupauksiin: ”Minä vihmon teidän päällenne puhdasta vettä, ja te puhdistutte kaikista saastaisuuksistanne” (Hes. 36:25 f.; vrt. Sef. 3:9; Jes. 35:8; Jes. 52:2).

2. Viisaiden parissa. Viisaiden parissa Jumalalle otollisen elämän edellytyksenä on käsien, sydämen, otsan ja rukouksen puhtaus (Job 11:13 f.; Job 16:17; Job 22:30), siis moitteeton moraalinen käytös. Viisaat ovat kuitenkin tietoisia ihmisen perimmäisestä saastaisuudesta Jumalan edessä (Sananl. 20:9; Job 9:30 f.); on julkeaa pitää itseään puhtaana (Sananl. 16:2; Sananl. 21:2; vrt. Sananl. 1:7). Viisas pyrkii silti syventämään puhtautta moraalisesti, ja sen seksuaalista ulottuvuutta aletaan painottaa: Sara varjeli puhtauttaan (Tob. 3:14), kun taas pakanat ovat joutuneet alentavaan saastaisuuteen (Viis. 14:24).

3. Psalmistojen parissa. Psalmistojen parissa moraalisen puhtauden tavoittelu tulee yhä selvemmin esiin kultillisessa kehyksessä. Jumalan rakkaus kääntyy puhtaiden sydänten puoleen (Ps. 73:1). Pääsy pyhäkköön on varattu miehelle, jonka kädet ovat viattomat ja sydän puhdas (Ps. 24:4), ja Jumala palkitsee sen puhtaat kädet, joka

harjoittaa vanhurskautta (Ps. 18:21, 25). Mutta koska vain hän voi antaa tämän puhtauden, häntä rukoillaan puhdistamaan sydämet. *Miserere* tuo esiin sen puhdistumisen moraalisen vaikutuksen, jota odotetaan yksin Jumalalta: ”Pese minut kaikesta pahuudesta…, puhdista minut iisopilla! Minä tulen puhtaaksi.” Enemmänkin: kootessaan yhteen Hesekielin perinnön (Hes. 36:25 f.) ja kruunatessaan VT:n tradition hän huudahtaa: ”Jumala, luo minuun puhdas sydän” (Ps. 51:12) — rukous on jo hengellinen, ja UT:n uskova voi toistaa sen sellaisenaan.

UT. UT.

I. Puhtaus evankeliumeissa.

1. Puhtauden käytännöt. Puhtauden käytännöt jatkuvat Jeesuksen ajan juutalaisuudessa, ja lainopillinen formalismi menee Lakia pidemmälle korostamalla puhtauden aineellisia edellytyksiä: toistuvat peseytymiset (Mark. 7:3), huolelliset pesut (Matt. 23:25), syntisten karttaminen, sillä he levittävät saastaisuutta (Mark. 2:15 ff.), hautojen merkitseminen tahattoman saastumisen välttämiseksi (Matt. 23:27).

2. Jeesus ja sisäinen puhtaus. Jeesus kehottaa noudattamaan tiettyjä laillisen puhtauden sääntöjä (Mark. 1:43 f.) ja näyttää aluksi tuomitsevan vain Lakiin lisättyjen käytäntöjen liioittelun (Mark. 7:6–13). Hän kuitenkin päätyy julistamaan, että ainoa puhtaus on sisäistä (Mark. 7:14–23 rinnakk.): ”Mikään ulkoa ihmiseen tuleva ei voi tehdä häntä saastaiseksi…, sillä sisältä, ihmisten sydämestä, lähtevät pahat aikeet.” Tässä mielessä myös demonit voidaan nimittää ”saastaisiksi hengiksi” (Mark. 1:23; Luuk. 9:42). Tämä Jeesuksen vapauttava opetus oli niin uusi, että opetuslapset osoittautuivat hyvin hitaiksi ymmärtämään sitä.

3. Jeesus ja puhtaat sydämet. Jeesus ottaa läheiseen yhteyteensä ne, jotka antautuvat hänelle uskon ja rakkauden yksinkertaisuudessa, ”puhtaat sydämet” (Matt. 5:8). Jumalan näkemiseen ja hänen eteensä astumiseen — ei enää Jerusalemin temppelissä vaan hänen valtakunnassaan — ei enää riitä moraalinen puhtaus sinänsä. Siihen tarvitaan Herran aktiivista läsnäoloa ihmisen elämässä; vasta silloin ihminen on perin pohjin puhdas. Jeesus sanoo näin apostoleilleen: ”Te olette jo puhtaat sen sanan tähden, jonka olen teille puhunut” (Joh. 15:3). Vielä selvemmin hän sanoo: ”Joka on kylpenyt, ei tarvitse muuta kuin että jalat pestään, ja niin hän on kokonaan puhdas; tekin olette puhtaat” (Joh. 13:10).

II. Apostolinen oppi.

1. Puhtaan ja epäpuhtaan välisen erottelun tuolle puolen. Juutalaiskristilliset yhteisöt noudattavat edelleen puhtauden käytäntöjä. Tarvitaan yliluonnollinen väliintulo, jotta Pietari voi Kristuksen sanan perusteella tehdä tämän kolmiosaisen päätelmän: enää ei ole mitään epäpuhdasta ravintoa (Ap. t. 10:15; Ap. t. 11:9); ympärileikkaamattomatkaan eivät enää ole saastaisia (Ap. t. 10:28); Jumala puhdistaa nyt uskon kautta pakanoiden sydämen (Ap. t. 15:9). Paavali puolestaan julistaa rohkeasti Jeesuksen opetukseen nojautuen (vrt. Mark. 7), että kristitylle ”mikään ei ole itsessään epäpuhdasta” (Room. 14:14). Kun vanhan lain järjestys on väistynyt, puhtauden noudattamisesta tulee ”voimattomia alkeisvoimia”, joista Kristus on vapauttanut meidät (Gal. 4:3, 9; Kol. 2:16–23). ”Todellisuus on Kristuksen ruumiissa” (Kol. 2:17), sillä hänen ylösnoussut ruumiinsa on uuden maailmankaikkeuden itu.

2. Riittien sijaan, jotka eivät kykene puhdistamaan sisintä. Riittien sijaan, jotka eivät kykene puhdistamaan sisintä, Kristus asetti täysin vaikuttavan uhrinsa (Hepr. 9:10): koska Jeesuksen veri on puhdistanut meidät synnistä (1. Joh. 1:7–9), toivomme pääsevämme niiden joukkoon, jotka ”ovat valkaisseet vaatteensa Karitsan veressä” (Ilm. 7:14). Tämä perusteellinen puhdistuminen toteutuu kasteen riitissä, joka saa vaikuttavuutensa rististä: ”Kristus antoi itsensä Kirkon puolesta pyhittääkseen sen ja puhdistaakseen sen vedellä pesemällä” (Ef. 5:26). Kun vanhat käytännöt saivat aikaan vain ulkonaisen puhdistumisen, kasteen vedet vapauttavat meidät kaikesta saastasta liittämällä meidät ylösnousseeseen Jeesukseen Kristukseen (1. Piet. 3:21 f.). Meidät puhdistaa todella toivo Jumalaan, joka on Kristuksen kautta tehnyt meistä lapsiaan (1. Joh. 3:3).

3. Siirtyminen rituaaliselta tasolta hengellisen pelastuksen tasolle. Siirtyminen rituaaliselta tasolta hengellisen pelastuksen tasolle ilmenee erityisesti ensimmäisessä kirjeessä korinttilaisille, jossa Paavali kehottaa kristittyjä karkottamaan elämästään ”vanhan hapatuksen” ja korvaamaan sen ”puhtauden ja totuuden happamattomalla leivällä” (1. Kor. 5:8; vrt. Jaak. 4:8). Kristityn on siis puhdistauduttava kaikesta ruumiin ja hengen saastasta saattaakseen päätökseen pyhittymisensä (2. Kor. 7:1).

Tämän puhtauden moraalista puolta käsitellään laajemmin pastoraalikirjeissä. ”Kaikki on puhdasta puhtaille” (Tit. 1:15), sillä uudestisyntyneiden sydänten syvä asenne on nyt ainoa, millä on merkitystä Jumalan edessä (vrt. 1. Tim. 4:4).

Kristillinen rakkaus kumpuaa puhtaasta sydämestä, hyvästä omastatunnosta ja vilpittömästä uskosta (1. Tim. 1:5; vrt. 1. Tim. 5:22). Paavali itse kiittää Herraa siitä, että saa palvella häntä puhtaalla omallatunnolla (2. Tim. 1:3), ja pyytää myös opetuslapsiaan puhtaaseen sydämeen, josta kumpuavat vanhurskaus, usko, rakkaus ja rauha (2. Tim. 2:22; vrt. 1. Tim. 3:9).

Lopuksi kristitty voi elää moitteettomasti moraalisesti siksi, että hänet on vihitty uuteen jumalanpalvelukseen Hengessä: saastaisuuden vastakohta on pyhyys (1. Tess. 4:7 f.; Room. 6:19). Vanhan testamentin jo suosittama

moraalinen puhtaus on yhä välttämätöntä (Fil. 4:8), mutta sen arvo perustuu yksinomaan siihen, että se johtaa Kristuksen kohtaamiseen hänen paluunsa viimeisenä päivänä (Fil. 1:10).

LS

Katso myös: → Eläin II 2 — bapteme — Valkoinen 2 — coeur II — Kyyhkynen I — conscience 2 b, 3 — eau — epreuve-tentation AT I 2 — Sovitus I — feu — Spitaali — liberation-liberte II 3 — Sairaus ja parantuminen II 2 — Ravinto I, III — Anteeksianto — peche III 3 — Täydellisyys AT 2 — Jäännös — sacerdoce AT III 2 — Uhri AT II 2; NT II 2 — Pyhä — sel 2 — sexualite II — simple 2 — souillure — virginite AT 1

PUHE

Katso: ⟶ Kirjoitus V — Kieli 2 — Kansa C II — sel 3

PUNAINENMERI

Katso: ⟶ exode AT 2 ; NT 1 — Meri 2

PUNASTUA

Katso: → Häpeä

PUOLUSTAJA

Sana ”Puolustaja” (kreik. parakletos) kuuluu johannekselaiseen kirjallisuuteen. Se ei ilmaise jonkun olemusta vaan tehtävää: se, joka on ”kutsuttu vierelle” (para-kaleo; ad-vocatus), toimii aktiivisesti avustajana, asianajajana ja tukena (merkitystä ”lohduttaja” — joka johtuu luultavasti väärästä etymologiasta — ei esiinny UT:ssa). Tätä tehtävää hoitavat sekä Jeesus Kristus, joka taivaassa on ”meidän puolustajamme Isän luona ja rukoilee syntisten puolesta” (1. Joh. 2:1), että Pyhä Henki, joka täällä maan päällä on uskoville Jeesuksen ilmoittaja ja puolustaja (Joh. 14:16 f.) ja tekee hänen läsnäolonsa todelliseksi.

I. Pyhä Henki, Jeesuksen läsnäolo. Puolustajan tuleminen liittyy Jeesuksen lähtöön (Joh. 16:7), joka merkitsee uutta vaihetta Jumalan läsnäolon historiassa ihmisten keskuudessa. Viimeisen aterian jälkeisessä puheessaan Jeesus ilmoittaa tulevansa jälleen, ei ainoastaan aikojen lopussa (Joh. 14:3), vaan myös ” pääsiäisilmestymisten” yhteydessä (Joh. 14:18 f.; Joh. 16:16–19); tämä ”Ylösnousseen näkeminen” täyttää opetuslapset ilolla (Joh. 16:22). Hänen läsnäolonsa omiensa keskuudessa ei kuitenkaan enää ole aistittavaa vaan ”hengellistä”. Tähän asti hän oli ”heidän kanssaan” (Joh. 14:25); nyt Isä ”antaa” heille Jeesuksen rukouksesta, hänen ”nimessään” (Joh. 14:26), toisen Puolustajan (Joh. 14:16), jonka Jeesus itse lähettää (Joh. 15:26; Joh. 16:7). Vaikka Henki on ”toinen” kuin Jeesus, hän vie Jeesuksen läsnäolon täyteyteensä. Jeesuksen tavoin hän on heissä (Joh. 14:17; Joh. 17:23); Jeesuksen tavoin hän pysyy uskovien ”kanssa” (Joh. 14:17, 25), mutta ”ikuisesti” (Joh. 14:16; vrt. Matt. 28:20), sillä hän ennakoi niitä asuinsijoja, jotka Jeesus on mennyt valmistamaan Isän kotiin (Joh. 14:2 f.). Hän on totuuden Henki (Joh. 14:17; Joh. 16:13), sen totuuden, joka Jeesus on (Joh. 14:6), vastakohtana ”valheen” isälle (Joh. 8:44), ja sen totuuden, joka tästä lähtien luonnehtii ”Isän palvontaa” (Joh. 4:23 f.). Hän on Pyhä Henki (Joh. 14:26), jonka Jeesus, Pyhä, on pyhityksellään ansainnut antaa heille (Joh. 6:69; Joh. 17:19; Joh. 20:22; Joh. 7:39); hän ”pyhittää” heidät (Joh. 17:17), niin etteivät he enää kuulu ”maailmaan” (Joh. 17:16). Siksi, niin kuin Jeesus ei ilmoita itseään maailmalle (Joh. 14:21), joka vihaa häntä (Joh. 7:7; Joh. 15:18), ei myöskään Henkeä ota vastaan maailma (Joh. 14:17).

2. Totuuden Henki, Kirkon elävä muisti. Opetuslasten yhteisössä Puolustajalla on aktiivinen läsnäolo. Hänen tulee kirkastaa Jeesusta ennen kaikkea tekemällä hänen opetuksensa eläväksi: ”Hän opettaa teille kaiken ja muistuttaa teitä kaikesta, mitä olen teille sanonut.” Tämä opetus ja tämä muistaminen liittyvät läheisesti Jeesukseen, aivan kuten Jeesus oli toteuttanut tehtävänsä aina Isäänsä yhdistyneenä. Samoin kuin Jeesuksella on käytettävissään kaikki, mikä Isällä on, niin Henki ”ottaa minun omastani” antaakseen sen teille; hän muistuttaa siitä, mitä Jeesus on sanonut, sillä ”hän ei puhu omissa nimissään”, vaan sanoo kaiken, minkä kuulee: näin Jeesuskin ammensi kaiken Isältään; hänen opetuksensa ei ollut ”hänen omaansa”. Samoin kuin ”Jeesuksen nähdessään nähtiin Isä”, niin ”voitelu (*chrisma*) opettaa kaikesta” (1. Joh. 2:27), toisin sanoen Henki ”johdattaa koko totuuteen” (Joh. 16:13); hän tekee menneet tapahtumat jälleen läsnä oleviksi pääsiäisen valossa (vrt. Joh. 2:22; Joh. 7:39; Joh. 11:15; Joh. 12:16; Joh. 13:7). Näin hän todistaa Kristuksesta (Joh. 15:26) ja antaa opetuslapsille mahdollisuuden todistaa yhdessä hänen kanssaan ja hänen kauttaan (Joh. 15:27).

3. Totuuden Henki, Jeesuksen puolustaja. Puolustaja ei paljasta ainoastaan totuutta, joka asettuu virhettä vastaan, vaan hän ”osoittaa totuuden oikeaksi maailman valhetta vastaan”; ”totuuden Henkenä” hän todistaa Kristuksesta siinä ”oikeudenkäynnissä”, jonka ”maailma” panee opetuslasten sydämessä Jeesusta vastaan vireille. Synoptisessa traditiossa Henki puolusti kuninkaiden eteen oikeuteen kutsuttuja opetuslapsia (Mark. 13:11 rinnakk.), mutta Johanneksella hän on Jeesuksen puolustaja: opetuslapset muuttuvat syytetyistä omien tuomariensa tuomareiksi, kuten Jeesus oli ollut maanpäällisen elämänsä aikana (Joh. 5:19–47). Puolustaja tuomitsee maailman kolmesta asiasta (Joh. 16:8–11): synnistä, sillä synti on epäuskoa Jeesusta kohtaan; vanhurskaudesta, sillä vanhurskaus on Jeesuksen puolella, hänen, joka on kirkastettu Isän luona; tuomiosta, sillä tälle maailmalle langetettu tuomio on jo lausuttu sen ”ruhtinasta” vastaan. Näin uskova, joka ottaa Puolustajan vastaan ja kuulee häntä, kantaa sydämessään vakaumusta: oikeassa ei ole maailma vaan Jeesus; siksi myös hänellä on syy uskoa ja kärsiä Mestarinsa asian puolesta. Yhdessä hänen kanssaan hän on jo voittanut maailman ja demonin (Joh. 16:33).

XLD

Katso myös: → enseigner NT II — esprit-de-dieu NT II — Lähetystyö / Missio NT II — Jumalan läsnäolo NT II — Oikeudenkäynti III 3

PUU

Ihmisen silmissä puu on konkreettinen merkki siitä elämänvoimasta, jota Luoja on levittänyt luontoon (vrt. Gn). Joka kevät se ennakoi elämän uudestisyntymistä (valtakunta? Matt. 24:32). Kaadettuna se versoo uudelleen (Job 14:7–9). Kuivassa erämaassa se osoittaa paikat, joissa vesi mahdollistaa elämän (2. Moos. 15:27; Jes. 41:19). Se ravitsee ihmistä hedelmillään (vrt. Dan. 4:9). Näin voidaan verrata vehreään puuhun niin vanhurskasta ihmistä, jota Jumala siunaa (Ps. 1:3; Jer. 17:7 f.), kuin kansaa, jonka hän täyttää suosiollaan (Hoos. 14:6 f.). On totta, että on hyviä ja huonoja puita, jotka tunnistetaan niiden hedelmistä; huonot ansaitsevat vain tulla kaadetuiksi ja heitetyiksi tuleen. Samoin käy ihmisten Jumalan tuomiolla (Matt. 7:16–20 rinnakk.; vrt. Matt. 3:10 rinnakk.; Luuk. 23:31). Tästä yleisestä merkityksestä puun symboliikka kehittyy Raamatussa kolmeen suuntaan.

1. Elämän puu.. Ensimmäinen Mooseksen kirja ottaa käyttöön Mesopotamian mytologiassa yleisen symbolin ja sijoittaa alkuaikojen paratiisiin elämän puun, jonka hedelmä antaa kuolemattomuuden (1. Moos. 2:9; 1. Moos. 3:22). Tähän ensimmäiseen symboliin liittyy väärä viisaus, jonka ihminen anastaa itselleen ottamalla omakseen ”hyvän ja pahan tiedon”: sekin kuvataan puuna, jonka hedelmä on kielletty (1. Moos. 2:16 f.). Puun petollisen ulkonäön eksyttämänä ihminen söi sen hedelmää (1. Moos. 3:2–6). Sen seurauksena tie elämän puulle on nyt häneltä suljettu (1. Moos. 3:22–23). Mutta koko pelastushistorian kulku osoittaa, kuinka Jumala avaa hänelle jälleen pääsyn sen luo. Profeetallisessa eskatologiassa pyhä maa kuvataan viimeisinä aikoina takaisin saaduksi paratiisiksi, jonka ihmeelliset puut antavat ihmisille ravintoa ja lääkettä (Hes. 47:12; vrt. Ilm. 22:2). Jo nyt Viisaus on siihen tarttuvalle ihmiselle elämän puu, joka antaa onnen (Sananl. 3:18; Sananl. 11:30; vrt. Sir. 24:12–22). Lopulta Uudessa testamentissa Kristus lupaa niille, jotka pysyvät hänelle uskollisina, että he saavat syödä Jumalan paratiisissa olevasta elämän puusta (Ilm. 2:7).

2. Jumalan valtakunnan puu.. Itämaiset mytologiat tunsivat myös kosmisen puun symbolin, joka kuvasi maailmankaikkeutta. Raamattu ei omaksu tätä symbolia. Se kuitenkin vertaa mielellään ihmisten valtakuntia, joiden varjossa niin monet kansat elävät, poikkeukselliseen puuhun: se kohoaa taivaaseen asti ja ulottuu alas tuonelaan, ja se tarjoaa suojan kaikille linnuille ja eläimille (Hes. 31:1–9; Dan. 4:7 ff.). Sen suuruus on näennäistä, sillä se perustuu ylpeyteen. Jumalan tuomio kaataa tämän puun (Hes. 31:10–18; Dan. 4:10–14). Mutta Jumalan valtakunnasta, joka syntyy vaatimattomasta siemenestä, tulee itsestään suuri puu, johon kaikki linnut tulevat pesimään (Hes. 17:22 f.; Matt. 13:31 f.).

3. Ristin puu.. Puusta voi tulla kirouksen merkki, kun sitä käytetään hirsipuuna kuolemaan tuomituille (1. Moos. 40:19; Joos. 8:29; Joos. 10:26; Est. 2:23; Est. 5:14): siinä riippuva ruumis saastuttaa pyhän maan, sillä hirtetty on Jumalan kiroama (5. Moos. 21:22 f.). Jeesus tahtoi kuitenkin ottaa tämän kirouksen kantaakseen (Gal. 3:13). Hän kantoi meidän syntimme ruumiissaan ristin puuhun (1. Piet. 2:24) ja naulitsi siihen meitä vastaan annetun kuolemantuomion (Kol. 2:14). Samalla ristin puusta tuli ”puu, joka pelastaa” (vrt. Viis. 14:7): tie on avattu takaisin löydettyyn paratiisiin, jossa elämän puu kantaa hedelmää meille (Ilm. 2:7; Ilm. 22:14). Entisestä kirouksen merkistä on itsestään tullut tuo elämän puu: ”Uskollinen risti! Puiden joukossa sinä yksin olet kaikkia muita jalompi! Yhdessäkään metsässä ei ole vertaistasi lehdiltään, kukiltaan eikä siemeniltään…” (pitkäperjantain liturgia).

PEBSEPG

Katso myös: → croix I 3.4 — Hedelmä — Varjo H — Paratiisi — Valtakunta NT II 1 — Viisaus AT III 3 — vie III i

PUU

Katso: ⟶ Puu 3 — croix I, II 3

PYHIINVAELLUS

Pyhiinvaellus.

Useimmissa uskonnoissa harjoitettu pyhiinvaellus on tapa, joka on huomattavasti Raamatun kirjoittamista vanhempi. Se on uskovien matka paikkaan, jonka jumalallinen ilmestys tai uskonnollisen opettajan toiminta on pyhittänyt, jotta he esittäisivät siellä rukouksensa erityisen otollisissa oloissa. Tavallisesti pyhän paikan, joka on pyhiinvaelluksen päämäärä, vierailua edeltävät puhdistautumisriitit, ja vierailu tapahtuu kokoontumisessa, joka tekee uskoville näkyväksi sen uskonnollisen yhteisön, johon he kuuluvat. Pyhiinvaellus on näin Jumalan etsimistä ja kohtaamista hänen kanssaan jumalanpalveluksen puitteissa.

VT.

I. Kohti vanhoja pyhäkköjä.. Ennen kuin Josian deuteronomistisessa uudistuksessa toteutettiin pyhäkköjen ykseys, Israelissa oli lukuisia pyhiinvaelluskeskuksia: pyhiä paikkoja, jotka liittyivät pyhään historiaan ja joihin kansa tuli etsimään Jumalaansa etsimään.

Patriarkkakertomuksissa mainitaan vain yksi varsinainen pyhiinvaellus (1. Moos. 35:1–7). Esitellessään Abrahamille suodut teofaniat (1. Moos. 12:6 f. Sikemissä; Mamressa), Iisakille suodun teofanian (1. Moos. 26:24 Beersebassa) ja Jaakobille suodut teofaniat (1. Moos. 28:12; 1. Moos. 35:9 Betelissä; Penuelissa) kertojat pyrkivät oikeuttamaan kanaanilaisten pyhäkköjen omaksumisen vetoamalla isien käytäntöön. He selittävät näiden pyhäkköjen ominaispiirteitä: niiden alttarit (1. Moos. 12:7 f.; 1. Moos. 13:4; 1. Moos. 26:25; 1. Moos. 33:20), kivipaadet (1. Moos. 28:18) ja pyhät puut (1. Moos. 12:6; 1. Moos. 18:1; 1. Moos. 21:33)… He perustavat ne riitit, joita myöhemmät pyhiinvaeltajat näissä paikoissa toimittavat: Jahven Nimen avuksi huutamisen eri nimityksin (1. Moos. 12:8; 1. Moos. 13:4; 1. Moos. 21:33; 1. Moos. 33:20), öljyllä voitelemisen (1. Moos. 28:18; 1. Moos. 35:14), puhdistautumiset (1. Moos. 35:2 ff.) ja kymmenykset (1. Moos. 14:20; 1. Moos. 28:22).

Myöhemmin uskonnolliset kokoontumiset ja siten myös pyhiinvaellukset jatkuivat pitkään monenlaisissa pyhäköissä: Sikemissä (Joos. 24:25; Tuom. 9:6; 1. Kun. 12:19), Betelissä (kohdassa 1. Sam. 10:3 mainitaan siellä pyhiinvaeltajia; 1. Kun. 12:29 ff.; Aam. 5:5; Aam. 7:13) ja Beersebassa (Aam. 5:5). Myös Ofran ja Sorean pyhäkköjä ilmaantuu (Tuom. 6:24; Tuom. 13:19 f.); Soreassa (= Kallio) muistetaan Jahven Enkelin ilmestymisiä. Näihin kuuluu myös Silo, jossa arkki sijaitsee ja jossa vietetään joka vuosi Jahven juhlaa (Tuom. 21:19): luultavasti juuri tähän juhlaan Elkana vaimoineen ”nousee” (1. Sam. 1:3). Vanhat kertomukset mainitsevat muitakin uskonnollisia kokoontumisia: Mispassa (1. Sam. 7:5 f.), Gilgalissa (1. Sam. 11:15), Gibeonissa (1. Kun. 3:4) ja Silossa (1. Kun. 12:29). Mutta sen jälkeen, kun Daavid toi arkin Jerusalemiin (2. Sam. 6) ja Salomon temppeli rakennettiin (1. Kun. 5–8), Jerusalemin-pyhiinvaellukset saivat ylivertaisen aseman (1. Kun. 12:27).

2. Kohti ainoaa pyhäkköä.. Hiskian alulle panema Josian uudistus (2. Kun. 18:4, 22; 2. Aikak. 29–31) lakkauttaa paikalliset pyhäköt ja keskittää pääsiäisen vieton Jerusalemiin (2. Kun. 23; 2. Aikak. 35), samoin kahden muun juhlan, viikkojuhlan ja lehtimajanjuhlan, vieton (5. Moos. 16:1–17). Näin sillä pyritään kokoamaan kansa Jumalansa eteen ja varjelemaan sitä paikallisilta epäjumalanpalveluksen saastutuksilta. Tämä uudistus joutui epäilemättä kyseenalaiseksi Josian kuollessa. Pakkosiirtolaisuudesta paluun jälkeen Jerusalemin temppeli on kuitenkin nyt ainoa pyhäkkö. Sinne pyhiinvaeltajat tulevat vuoden suurina juhla-aikoina kaikkialta Palestiinasta ja myös diasporasta, joka alkaa ulottua yhä laajemmalle. ”Nousulaulujen psalmit” (Ps. 120–134) ilmaisevat pyhiinvaeltajien rukousta ja tunteita: heidän kiintymystään Herran huoneeseen ja pyhään kaupunkiin, heidän uskoaan ja palvontaansa sekä iloaan siitä, että he toteuttavat liturgisessa kokoontumisessa Jumalan kansan syvän yhteyden.

Tämä Israelissa usein toistuva kokemus antaa eskatologiselle toivolle vaikuttavan ilmauksen: pelastuksen Päivä hahmotetaan pyhiinvaellusten esimerkin mukaisesti kansan ja pakanoiden lopulta yhteen kokoontumisena (Jes. 2:2–5; Jes. 60; Jes. 66:18–21; Miika 7:12; Sak. 14:16–19; Tob. 13:11).

UT.

Ensi näkemältä UT ei tuo tähän mitään uutta: Jeesus ”nousee” Jerusalemiin vanhempiensa kanssa ollessaan kaksitoistavuotias noudattaakseen lakia (Luuk. 2:41 f.), ja koko missionaikansa hän ”nousee” sinne yhä eri juhlia varten (Joh. 2:13; Joh. 5:1; Joh. 7:14; Joh. 10:22 f.; Joh. 12:12); Paavali itsekin haluaa tehdä helluntain pyhiinvaelluksen yli kaksikymmentäviisi vuotta ristin jälkeen (Ap. t. 20:16; Ap. t. 24:11).

Mutta Jeesus ilmoittaa temppelin tuhon (Mark. 13:2 rinnakk.), ja Israelin kieltäytyminen saattaa päätökseen eron Kirkon ja juutalaisuuden välillä. Vielä enemmän: Jeesuksen ylösnousemus keskittää hänen uskoviensa jumalanpalveluksen nyt hänen kirkastuneeseen persoonaansa, uuteen temppeliin, eikä enää johonkin maan päällä olevaan paikkaan (Joh. 2:19–21; Joh. 4:21–23). Tästä lähtien Jumalan kansan elämä itsessään näyttäytyy todellisena eskatologisena pyhiinvaelluksena (2. Kor. 5:6 ff.; Hepr. 13:14). Tämä pyhiinvaellus on myös Eksodus, jota Herra Jeesus johtaa (Ap. t. 3:15; Ap. t. 5:31; Hepr. 2:10); sen päämääränä ovat hengelliset todellisuudet: ”Siionin vuori, taivaallinen Jerusalem, esikoisten juhlakokous, joiden nimet ovat kirjoitettuina taivaissa” (Hepr. 12:22 f.), ja temppeli, joka on ”Herra, kaikkivaltias Jumala… samoin Karitsa” (Ilm. 21:22–26).

Kirkko on niin kiinnittynyt historiaan, ettei se voi kieltää arvoa pyhiinvaelluksilta Kristuksen maallisen elämän paikoille tai niille paikoille, joissa hän on tullut ilmi pyhien elämässä. Se näkee näissä Kristuksen toiminnan paikoille kokoontumisissa uskoville tilaisuuden jakaa usko ja rukous; ennen kaikkea se pyrkii muistuttamaan heitä siellä siitä, että he ovat matkalla Herraansa kohti ja hänen johdatuksessaan.

AG

Katso myös: → Alttari — chemin I — etranger II — fetes II 2 — Jerusalem AT III 3; NT I 4 — montagne III 1 — paque I 5.6 — Jumalan läsnäolo AT III 1 — temple AT I 4

PYHITTÄÄ

Katso: → Anateema — benediction II 2 — esprit-de-dieu AT III ; NT 1 1.2, V 5 — imposition-des-mains AT ; NT a — onction III — premices — sacerdoce AT II i — Uhri — Pyhä — Veri -AT 3 d — Sinetti 2 b

PYHÄ

Katso: ⟶ Anateema AT I 1 — crainte-de-dieu I — Puhdas AT I — Ateria II — Uhri — Pyhä — sexualite II 1

PYHÄ

Liturgia ylistää kolmesti Pyhää Jumalaa; se julistaa Kristuksen ”ainoaksi Pyhäksi” ja viettää pyhien juhlaa. Puhumme myös pyhistä evankeliumeista ja pyhästä viikosta, ja meidät on kutsuttu tulemaan pyhiksi. Pyhyys näyttää siis monisyiseltä todellisuudelta, joka koskettaa Jumalan salaisuutta mutta myös jumalanpalvelusta ja moraalia; se käsittää pyhän ja puhtaan käsitteet mutta ulottuu niitä laajemmalle. Se näyttää kuuluvan vain Jumalalle ja olevan saavuttamaton, mutta sitä liitetään jatkuvasti luotuihin olentoihin.

Seemiläinen sana *qodes*, pyhä asia, pyhyys, juontuu juuresta, joka tarkoittaa luultavasti ”leikata, erottaa”, ja ohjaa ajattelemaan erottautumista profaanista: pyhiä ovat ne asiat, joita ei kosketa tai joita lähestytään vain tietyin rituaalisen puhtauden ehdoin. Koska ne ovat täynnä dynamiikkaa, salaisuutta ja majesteettisuutta, joissa voidaan nähdä yliluonnollista, ne herättävät pelon ja lumoutumisen sekaisen tunteen. Tämä saa ihmisen tiedostamaan pienuutensa ”numinoosin” ilmenemismuotojen edessä.

Raamatullinen pyhyyden käsite on paljon rikkaampi. Raamattu ei tyydy tuomaan esiin ihmisen reaktioita jumalallisen edessä eikä määrittelemään pyhyyttä profaanin vastakohtana, vaan sisältää itse Jumalan ilmoituksen; se määrittelee pyhyyden sen omassa lähteessä, Jumalassa, josta kaikki pyhyys on peräisin. Näin tehdessään Kirjoitus kuitenkin asettaa kysymyksen pyhyyden luonteesta; viime kädessä kyse on Jumalan salaisuudesta ja siitä, kuinka hän välittää itsensä ihmisille. Aluksi tämä pyhyys on ulkoista henkilöille, paikoille ja esineille, jotka se tekee ”pyhiksi”; niistä johdettu pyhyys tulee todelliseksi ja sisäiseksi vasta itse Pyhän Hengen lahjan kautta. Silloin rakkaus, joka itse on Jumala (1. Joh. 4:18), välittyy ja voittaa synnin, joka esti hänen pyhyytensä säteilemisen.

VT

I. Jumala on pyhä, hän osoittaa olevansa pyhä.

Jumalan pyhyys on ihmiselle saavuttamaton. Jotta ihminen tunnistaisi sen, Jumalan täytyy ”pyhittää itsensä”, toisin sanoen osoittaa olevansa pyhä ilmaisemalla kunniansa. Luominen, teofaniat, koettelemukset, rangaistukset ja onnettomuudet (4. Moos. 20:1–13; Hes. 38:2 ff.) mutta myös ihmeellinen suojelu ja odottamattomat vapautukset paljastavat, missä mielessä Jumala on pyhä (Hes. 28:25).

Yahwen pyhyys ilmeni ensin Siinain majesteettisissa teofanioissa (2. Moos. 19:3–20): se näyttäytyy voimana, joka on samalla pelottava ja salaperäinen ja valmis tuhoamaan kaiken, mikä lähestyy sitä (1. Sam. 6:19), mutta joka kykenee myös siunaamaan niitä, jotka ottavat vastaan arkin, jossa se asuu (2. Sam. 6:7–11). Se ei siis ole sama asia kuin Jumalan transsendenssi tai viha, sillä se ilmenee yhtä lailla rakkaudessa ja anteeksiannossa: ”En anna vihani kiihkon päästä valloilleen… Sillä minä olen Jumala, en ihminen: sinun keskelläsi on Pyhä” (Hoos. 11:9).

Temppelissä Yahweh ilmestyy Jesajalle kuninkaana, jonka majesteetti on ääretön, luojana, jonka kunnia täyttää koko maan, sekä palvonnan kohteena, jolle vain serafit voivat osoittaa sitä. Eivät nekään ole riittävän pyhiä katsellakseen hänen kasvojaan, eikä ihminen voi nähdä häntä kuolematta (Jes. 6:1–5; 2. Moos. 33:18–23). Ja kuitenkin tämä saavuttamaton Jumala ylittää etäisyyden, joka erottaa hänet luoduista: hän on ”Israelin Pyhä”, tämän kansan ilo, voima, tuki, pelastus ja lunastus, kansan, johon hän on liittynyt liiton kautta (Jes. 10:20; 17:7; 41:14–20).

Jumalan pyhyys ei siis suinkaan rajoitu erillisyyteen tai transsendenssiin, vaan siihen sisältyy kaikki se rikkaus ja elämä, voima ja hyvyys, jota Jumalassa on. Se on enemmän kuin yksi jumalallinen ominaisuus muiden joukossa: se luonnehtii itse Jumalaa. Siksi hänen nimensä on pyhä (Ps. 33:21; Aam. 2:7; vrt. 2. Moos. 3:14), ja Yahweh vannoo pyhyytensä kautta (Aam. 4:2). Itse kieli heijastaa tätä vakaumusta, kun se ei tunne adjektiivia ”jumalallinen” ja pitää Jahven ja Pyhän nimiä synonyymeina (Ps. 71:22; Jes. 5:24; Hab. 3:3).

II. Jumala tahtoo tulla pyhitetyksi.

Jumala, joka kiivaasti vaalii yksinomaista oikeuttaan jumalanpalvelukseen ja kuuliaisuuteen, tahtoo tulla tunnustetuksi pyhäksi, tulla kohdelluksi ainoana tosi Jumalana ja siten ilmaista ihmisten kautta oman pyhyytensä. Jos hän säätää tarkoin uhritoimitusten yksityiskohdat (3. Moos. 1–7) ja puhtauden ehdot, joita jumalanpalvelus edellyttää (3. Moos. 12–15), ja jos hän vaatii, ettei hänen pyhää nimeään häväistä (3. Moos. 22:32), se johtuu siitä, että hyvin toimitettu liturgia saa hänen kunniansa loistamaan (3. Moos. 9:6–23; 1. Kun. 8:10 ff.; vrt. 3. Moos. 10:1 ff.; 1. Sam. 2:17; 1. Sam. 3:11 ff.) ja tuo esiin hänen majesteettisuutensa. Mutta tällä jumalanpalveluksella on arvoa vain, jos se ilmaisee kuuliaisuutta laile (3. Moos. 22:31 ff.), syvää uskoa (5. Moos. 20:12) ja henkilökohtaista ylistystä (Ps. 99:3–9): juuri tätä on Jumalan pelkääminen, hänen pyhittämisensä (Jes. 8:13).

III. Jumala pyhittää ja jakaa pyhyyttään.

1. Pyhyys ja pyhittäminen. Määrätessään jumalanpalvelusta koskevat säännöt, joiden kautta hän osoittaa olevansa pyhä, Jahve on varannut itselleen paikkoja (pyhän maan, pyhäkköjä, temppelin), henkilöitä (papit, leeviläiset, esikoiset, nazirit, profeetat), esineitä (uhrilahjat, vaatteet ja jumalanpalveluksen esineet) sekä aikoja (sapattipäivät, riemuvuodet), jotka pyhitetään hänelle tarkoin määrätyin riitein (uhrilahjoin, uhrein, vihkimisin, voiteluin, veren vihmomisella) ja jotka samalla kielletään maalliseen käyttöön. Niinpä liitonarkkia eivät edes leevi-

läiset saa katsoa (4. Moos. 4:20); sapatteja ei saa ”häpäistä” (Hes. 20:12–24); pappien käytöstä säätelevät erityiset säännöt, jotka ovat vaativampia kuin yleiset lait (3. Moos. 21).

Kaikki nämä asiat ovat pyhiä, mutta ne voivat olla pyhiä eri määrin sen mukaan, millainen side niillä on Jumalaan. Näiden pyhitettyjen henkilöiden ja esineiden pyhyys ei ole samaa lajia kuin Jumalan pyhyys. Tarttuvasta saastaisuudesta poiketen (3. Moos. 11:31; 3. Moos. 15:4–27) sitä ei saada automaattisesti kosketuksesta jumalalliseen pyhyyteen. Se on seurausta Jumalan vapaasta päätöksestä, hänen lakinsa ja määräämiensä riittien mukaisesti. Ero, joka erottaa tämän pyhyyden Jumalan pyhyydestä, on ääretön (Job 15:15), ja se ilmenee riiteissä: ylipappi voi astua kaikkeinpyhimpään vain kerran vuodessa tarkkojen puhdistautumisten jälkeen (3. Moos. 16:1–16). On siis erotettava toisistaan Jumalalle ominainen todellinen pyhyys ja pyhä luonne, joka erottaa tietyt henkilöt ja esineet maallisesta ja sijoittaa ne välitilaan, jossa Jumalan pyhyys sekä peittyy että tulee ilmi.

2. Pyhä kansa. Valittuna ja kansojen joukosta erotettuna Israelista tulee Jumalan erityisomaisuus, pappien kansa, ”pyhä kansa”. Vankkumattomassa rakkaudessaan Jumala elää ja kulkee kansansa keskellä (2. Moos. 33:12–17); hän ilmestyy sille pilvessä, liitonarkissa, temppelissä tai yksinkertaisesti kunniassaan, joka seuraa sitä jopa pakkosiirtolaisuudessa (Hes. 1:1–28): ”Sinun keskelläsi minä olen Pyhä” (Hoos. 11:9). Tämä Jumalan aktiivinen läsnäolo antaa kansalle paitsi rituaalisen pyhyyden myös todellisen arvokkuuden, joka velvoittaa sen moraaliseen pyhyyteen. Pyhittääkseen kansan Jahve julistaa lain (3. Moos. 22:31 ff.). Israel ei esimerkiksi voi antautua kanaanilaisten heimojen paheisiin, vaan sen on kieltäydyttävä avioliitoista vierasmaalaisten tyttärien kanssa ja tuhottava anateeman avulla kaikki, mikä voisi saastuttaa sen (5. Moos. 7:1–6). Sen voima ei ole armeijoissa eikä taitavassa diplomatiassa, vaan uskossa Jahveen, Israelin Pyhään (Jes. 7:9). Tämä antaa sille paitsi sen, mikä erottaa sen muista kansoista, myös kaiken, mikä tuo sille turvallisuutta (Jes. 41:14–20; Jes. 54:1–5), ylpeyttä (Jes. 43:3–14; Jes. 49:7) ja lopulta voittamatonta toivoa (Jes. 60:9–14).

IV. Israelin tulee pyhittäytyä.

Jumalan vapaaseen valintaan, jossa hän tahtoo pyhittää Israelin, Israelin tulee vastata pyhittäytymällä.

1 Hänen tulee ensin puhdistautua, toisin sanoen peseytyä kaikesta saastasta, joka ei sovi yhteen Jumalan pyhyyden kanssa, ennen kuin hän on läsnä Jumalan teofanioissa tai osallistuu jumalanpalvelukseen (2. Moos. 19:10–15). Mutta viime kädessä yksin Jumala antaa hänelle puhtauden uhrin veren kautta (3. Moos. 17:11) tai puhdistamalla hänen sydämensä (Ps. 51).

2 Profeetat ja Deuteronomium ovat alinomaa toistaneet, etteivät syntiuhr it riitä olemaan Jumalalle otollisia, vaan tarvitaan vanhurskautta, kuuliaisuutta ja rakkautta (Jes. 1:4–20; 5. Moos. 6:4–9). Niinpä käskyä: ”Olkaa pyhät, sillä minä, Jahve, olen pyhä” (3. Moos. 19:2; 3. Moos. 20:26) on ymmärrettävä niin, ettei se tarkoita ainoastaan kultillista puhtautta, vaan elämää pyhyydessä niiden moninaisten perhe-elämää, yhteiskuntaa ja taloutta koskevien määräysten mukaan, joita on eri lakikokoelmissa, samoin kuin rituaalisissa määräyksissä (esim. 3. Moos. 17–26).

3 Lopuksi ihmisten pyhittyminen voi edistyä; siksi vain niitä, jotka ovat käyneet läpi koettelemuksen ja pääsevät osallisiksi eskatologisesta hallituskaudesta, voidaan kutsua ”pyhiksi” (Dan. 7:18–22). He ovat viisaita, jotka ovat pelänneet Jahvea (Ps. 34:10), Siionin pakoon päässeiden ”pieni jäännös”, ne, jotka Jumala on ”merkinnyt muistiin eloon jäämistä varten” (Jes. 4:3).

UT

Apostolinen yhteisö omaksui VT:n opit ja sanaston. Jumala on Pyhä Isä (Joh. 17:11), transsendentti Pantokrator ja eskatologinen tuomari (Ilm. 4:8; 6:10); pyhä on hänen Nimensä (Luuk. 1:49), samoin hänen Lakinsa (Room. 7:12) ja liittonsa (Luuk. 1:72). Pyhiä ovat myös enkelit (Mark. 8:38), profeetat ja pyhien kirjoitusten kirjoittajat (Luuk. 1:70; Mark. 6:20; Room. 1:2). Pyhä on hänen temppelinsä, samoin taivaallinen Jerusalem (1. Kor. 3:17; Ilm. 21:2). Koska hän on pyhä, myös hänen valitsemiensa tulee olla pyhiä (1. Piet. 1:15 = 3. Moos. 19:2), ja hänen Nimensä pyhyys tulee ilmetä hänen hallitusvaltansa tullessa (Matt. 6:9). Kuitenkin juuri helluntai, Jumalan Hengen ilmeneminen, näyttää olevan varsinaisesti Uuden testamentin pyhyyttä koskevan käsityksen lähtökohta.

I. Jeesus, Pyhä.

Kristuksen pyhyys liittyy läheisesti hänen jumalalliseen lapseuteensa ja Jumalan Hengen läsnäoloon hänessä: Pyhästä Hengestä siinnyt hän ”on oleva pyhä, ja häntä kutsutaan Jumalan Pojaksi” (Luuk. 1:35; vrt. Matt. 1:18). Johannes kastoi hänet, ja ”rakas Poika” sai Pyhän Hengen voitelun (Ap. t. 10:38; Luuk. 3:22). Hän karkottaa saastaisia henkiä, jotka julistavat hänet ”Jumalan Pyhäksi” tai ”Jumalan Pojaksi” (Mark. 1:24; 3:11); nämä kaksi ilmausta ovat tästä lähtien samanarvoisia (Joh. 6:69; vrt. Matt. 16:16). ”Pyhällä Hengellä täytettynä” (Luuk. 4:1) Kristus ilmaisee itsensä ihmeteoillaan ja opetuksillaan, joiden tarkoituksena on olla pikemminkin merkkejä hänen pyhyydestään kuin ihailtavia voiman merkkejä; hänen edessään ihminen tuntee itsensä syntiseksi niin kuin Jumalan edessä (Luuk. 5:8; vrt. Jes. 6:5). Jumalan ”pyhä palvelija” (Ap. t. 4:27–30), joka kärsi kuoleman, vaikka on elämän lähde, Kristus on ennen kaikkea ”Pyhä ja Vanhurskas” (Ap. t. 3:14). Siksi Jumala on korottanut hänet (Fil. 2:9); pyhyyden Hengen mukaan kuolleista herätettynä (Room. 1:4) hän ei ole tästä maailmasta (Joh. 17:11). Siitä lähtien hänestä, joka istuu Jumalan oikealla puolella (Mark. 16:19), voidaan käyttää nimitystä ”Pyhä”, kuten Jumalasta (Ilm. 3:7; 6:10). Kristuksen

pyhyys on siis toista lajia kuin Vanhan testamentin pyhien henkilöiden täysin suhteellinen pyhyys; se on samaa kuin Jumalan, hänen pyhän Isänsä, pyhyys (Joh. 17:11): sama hengellinen voima, samat ihmeelliset ilmenemismuodot, sama salaperäinen syvyys. Se saa hänet rakastamaan omiaan niin, että hän jakaa heidän kanssaan Isältä saamansa kunnian ja uhrautuu heidän puolestaan. Näin hän osoittaa olevansa pyhä: ”Minä pyhitän itseni, jotta hekin olisivat pyhitetyt” (Joh. 17:19–24).

II. Kristus pyhittää kristityt.
Toisin kuin Vanhan testamentin uhrit ja kultti, jotka puhdistivat heprealaiset vain ulkoisesti (Hepr. 9:11–14; Hepr. 10:10), Kristuksen uhri pyhittää uskovat ”totuudessa” (Joh. 17:19) ja välittää heille todella pyhyyden. Kristityt osallistuvat ylösnousseen Kristuksen elämään uskon ja kasteen kautta; kaste antaa heille ”Pyhältä tulevan voitelun” (1. Kor. 1:30; Ef. 5:26; 1. Joh. 2:20). Niinpä he ovat ”pyhiä Kristuksessa” (1. Kor. 1:2; Fil. 1:1), koska Pyhä Henki on läsnä heissä (1. Kor. 3:16; Ef. 2:22); heidät on näet kastettu ”Pyhässä Hengessä”, kuten Johannes Kastaja oli ilmoittanut (Luuk. 3:16 rinnakk.; Ap. t. 1:5; Ap. t. 11:16).

III. Pyhä Henki.
Kristityn pyhityksen pääasiallinen toimija on siis Pyhä Henki; hän täyttää ensimmäiset yhteisöt lahjoilla ja armolahjoilla. Hänen toimintansa Kirkossa eroaa kuitenkin Jumalan Hengen toiminnasta VT:ssa. Hänen vuodatuksensa laajuus ja yleismaailmallisuus merkitsevät, että messiaaninen aika on toteutunut Kristuksen ylösnousemuksesta lähtien (Ap. t. 2:16–38). Toisaalta hänen tulemisensa liittyy kasteeseen ja uskoon kuolleen ja ylösnousseen Kristuksen salaisuuteen (Ap. t. 2:38; Ap. t. 10:47; Ap. t. 19:1–7). Hänen läsnäolonsa on pysyvää, ja Paavali voi sanoa, että lunastetut ovat ”Pyhän Hengen temppeleitä”, ”Jumalan temppeleitä” (1. Kor. 6:11, 20; vrt. 1. Kor. 3:16) ja että he ovat todellisessa yhteydessä häneen (2. Kor. 13:13). Ja koska kaikki, joita Jumalan Henki johtaa, ovat Jumalan lapsia (Room. 8:14–17), kristityt eivät ole vain profeettoja, jotka ovat Hengen tilapäisen vaikutuksen alaisia (Luuk. 1:15; Luuk. 7:28), vaan Jumalan lapsia, joissa jumalallisen pyhyyden lähde on aina läsnä.

IV. Pyhät.
Sanaa ”pyhä” käytettiin VT:ssa itsenäisenä nimityksenä vain poikkeuksellisesti; se oli varattu lopun aikojen valituille. UT:ssa se tarkoittaa kristittyjä. Ensin nimitystä käytettiin Jerusalemin alkuseurakunnan jäsenistä ja erityisesti Helluntain pienestä joukosta (Ap. t. 9:13; 1. Kor. 16; Ef. 3:5), sitten Juudean veljistä (Ap. t. 9:31–41) ja lopulta kaikista uskovista (Room. 16:2; 2. Kor. 1:1; 2. Kor. 13:12). Pyhän Hengen kautta kristitty näet osallistuu itse jumalalliseen pyhyyteen. Kristityt muodostavat todellisen ”pyhän kansan” ja ”kuninkaallisen papiston” sekä ovat ”pyhä temppeli” (1. Piet. 2:9; Ef. 2:21). Siksi heidän tulee osoittaa Jumalalle oikeaa jumalanpalvelusta uhraamalla itsensä Kristuksen kanssa ”pyhäksi uhriksi” (Room. 12:1; Room. 15:16; Fil. 2:17).

Kristittyjen pyhyys, joka johtuu valinnasta (Room. 1:7; 1. Kor. 1:2), edellyttää, että he irtautuvat synneistä ja pakanallisista tavoista (1. Tess. 4:3); heidän tulee toimia ”Jumalalta tulevan pyhyyden mukaan, ei lihallisen viisauden mukaan” (2. Kor. 1:12; vrt. 1. Kor. 6:9 ff.; Ef. 4:30–5:1; Tit. 3:4–7; Room. 6:19). Tämä pyhän elämän vaatimus on koko kristillisen askeettisen perinteen perusta. Se ei perustu yhä ulkoisena pysyvän lain ihanteeseen, vaan siihen, että ”Kristuksen valtaamaksi tullut” kristitty ”tulee osalliseksi hänen kärsimyksistään ja kuolemastaan päästäkseen osalliseksi hänen ylösnousemuksestaan” (Fil. 3:10–14).

V. Pyhä kaupunki.
Jo oikeudellisesti saavutettu Jumalan pyhyys kamppailee tosiasiassa synnin kanssa. Vielä ei ole tullut aika, jolloin ”pyhät tuomitsevat maailman” (1. Kor. 6:2 f.). Pyhät voivat ja heidän tulee yhä pyhittää itseään ollakseen valmiita Herran Parusiaan (1. Tess. 3:13; Ilm. 22:11). Sinä päivänä ilmestyy uusi Jerusalem, ”pyhä kaupunki” (Ilm. 21:2), jossa elämän puu kukoistaa ja josta suljetaan pois kaikki saastainen ja epäpyhä (Ilm. 21–22; vrt. Sak. 14:20); ja Herra Jeesus kirkastetaan pyhissään (2. Tess. 1:10; 2. Tess. 2:14), ”sillä Jumala on rakkaus” (1. Joh. 4:8). Tässä on epäilemättä salaisuus siinä, että Jumalan saavuttamaton pyhyys välittyy ihmisille.

JDV

Katso myös: → Anateema AT — Alttari 3 — benediction II 3 — colere A 2; B 2; AT II; NT III 1 — culte AT III — dieu AT II 2,5; IV — Kirjoitus III — eglise VI — esprit-de-dieu — exemple — gloire III — justice AT I; NT II — Uusi I, III 3 b — Puolustaja 1 — Täydellisyys AT — premices I 2 b — Puhdas — Uhri — sexualite II — verite NT 3 c — zele I

PYHÄ PIETARI

I. Kutsumus. Vaikka nimi tavallisesti käännetään ”Pietariksi”, Kristuksen Simonille antama nimi Kefas (Matt. 16:18; Joh. 1:42; vrt. 1. Kor. 1:12; 1. Kor. 15:5; Gal. 1:18) tarkoittaa pikemminkin ”kalliota” kuin ”kiveä”. Tämän uuden nimen armosta Simon-Pietari osallistuu Jahven ja hänen Messiaansa kestävään lujuuteen ja järkkymättömään uskollisuuteen. Tämä kertoo hänen poikkeuksellisesta asemastaan.

Jos Pietari valittiin, syynä ei voi olla hänen persoonallisuutensa, olipa se kuinka viehättävä tahansa, eikä mikään ansio (ei edes ennen hänen kieltämistään). Tämä ilmainen valinta ja siihen liittyvä suuruus perustuvat siihen missioon, jonka Kristus uskoi hänelle ja joka hänen tuli täyttää rakkauden uskollisuudessa (Joh. 21:15 ff.).

2. Ensisijaisuus. Yksi ensimmäisistä, Simon sai Jeesukselta kutsun seurata häntä (Joh. 1:35–42). Synoptikot näyttävät jopa tekevän Pietarista ensimmäisenä kutsutun opetuslapsen ja ennakoivan hänen ensisijaisuuttaan Jeesuksen maallisen elämän aikana (Matt. 4:18–22 rinnakk.). Oli miten oli, Pietarilla on opetuslasten joukossa huomattava asema: hän on apostolien luetteloiden kärjessä (Matt. 10:2) tai kolmen erityisasemassa olevan ryhmässä (Matt. 17:1 rinnakk.); Kapernaumissa Jeesus asuu tavallisesti hänen talossaan (Mark. 1:29); hän puhuu muiden puolesta (Matt. 16:23; Matt. 18:21; Matt. 19:27), varsinkin sillä juhlallisella hetkellä, jolloin hän tunnustaa Jeesuksen messiaanisuuden (Matt. 16:16 rinnakk.; Joh. 6:68). Ylösnousemuksen enkelien pyhille naisille uskomassa viestissä mainitaan erityisesti Pietari (Mark. 16:7); Johannes antaa hänen mennä ensimmäisenä hautaan (Joh. 20:1–10); ja ennen kaikkea ylösnoussut Kristus ilmestyy Kefakselle ennen kuin näyttäytyy kahdelletoista (Luuk. 24:34; 1. Kor. 15:5). Kauttaaltaan UT:ssa tuodaan esiin Pietarin tämä ensisijaisuus. Se ei kuitenkaan sulje pois Jumalan suunnitelman työlästä selvittämistä (vrt. Ap. t. 10–15 ja Gal. 2 universaalisuuden yhteydessä), apostolien yhteistä vastuuta eikä Paavalin aloitteita. Kääntymyksensä jälkeen tämä, vaikka oli tietoinen erityisestä kutsumuksestaan (Gal. 1:15 f.), lähti Jerusalemiin tavatakseen Pietarin (Gal. 1:18); ja muistellessaan jopa Antiokian tapausta (Gal. 2:11–14), jossa arka Pietari epäröi, miten käytännön tilanteessa tuli menetellä, Paavali puhuttelee Pietaria sellaisena, jonka auktoriteetti vetää koko Kirkon mukaansa.

III. Missio. Tämä Pietarin ensisijaisuus perustuu hänen missioonsa, joka ilmaistaan useissa evankeliumiteksteissä.

a. Matt. 16:13–23. Uutena Abrahamina, louhoksena, josta hakataan eläviä kiviä (vrt. Jes. 51:1 ff. ja Matt. 3:9), ja perustuksena, jolle Kristus rakentaa eskatologisen yhteisönsä, Pietari saa mission, josta koko kansan tulee hyötyä. Pahan voimia vastaan, jotka ovat kuoleman valtoja, Pietarin varaan rakennettu Kirkko on varma voitostaan. Näin Pietarille, joka tunnisti Jeesuksessa elävän Jumalan Pojan, uskotaan ylin missio koota ihmiset yhteyteen, jossa he saavat autuaan ja iankaikkisen elämän. Samoin kuin ruumiissa elintärkeä toiminto ei voi lakata, niin Kirkossa, elävässä ja eläväksi tekevässä elimistössä, Pietarin on tavalla tai toisella oltava jatkuvasti läsnä välittääkseen uskoville lakkaamatta Kristuksen elämää.

b. Luuk. 22:31–32 ja Apostolien teot. Viitaten epäilemättä nimeensä Jeesus ilmoittaa Pietarille, että tämän tulee kieltämisestään palattuaan ”vahvistaa veljiään”; Kristuksen rukouksen ansiosta hänen uskonsa ei katoa. Juuri tämä onkin Pietarin missio, jota Luukas kuvaa Apostolien teoissa: hän on yläsaliin kokoontuneen ryhmän johdossa (Ap. t. 1:13); hän johtaa Mattiaan valintaa (Ap. t. 1:15); hän tuomitsee Ananiaan ja Safiran (Ap. t. 5:1–11); muiden hänen kanssaan olevien apostolien nimissä hän julistaa väkijoukoille ylösnousseen Kristuksen messiaanista kirkastamista ja ilmoittaa Hengen lahjasta (Ap. t. 2:14–36); hän kutsuu kaikkia ihmisiä kasteelle (Ap. t. 2:37–41), myös ”pakanoita” (Ap. t. 10:1–11:18), ja tarkastaa kaikki seurakunnat (Ap. t. 9:32). Merkkinä vallastaan elämän yli hän parantaa Jeesuksen nimessä sairaita (Ap. t. 3:1–10) ja herättää kuolleen eloon (Ap. t. 9:36–42). Toisaalta se, että Pietari joutui perustelemaan menettelyään Korneliuksen kasteen yhteydessä (Ap. t. 11:1–18), Jerusalemin kirkolliskokouksen kulku (Ap. t. 15:1–35) sekä eräät Paavalin viittaukset (Gal. 1:18–2:14) osoittavat, että Jerusalemin Kirkon johdossa, joka oli suuressa määrin kollegiaalinen, Jaakobilla oli tärkeä asema ja hänen suostumuksensa oli ratkaiseva. Mutta nämä seikat ja niiden keskinäinen suhde eivät suinkaan ole esteenä Pietarin primaatille ja missiolle, vaan valaisevat niiden syvää merkitystä. Jaakobin auktoriteetin juuret ja ilmenemismuoto eivät näet ole samat kuin Pietarin: erityisellä perusteella Pietari sai tehtäväkseen välittää pettämätöntä uskon sääntöä (vrt. Gal. 1:18), ja hän on elämän lupausten haltija (Matt. 16:18 f.).

c. Joh. 21. Juhlallisessa ja ehkä oikeudellisessa muodossa ylösnoussut Kristus uskoo kolmasti Pietarin huoleksi koko laumansa johtamisen, karitsat ja lampaat. Tämä missio on ymmärrettävä Hyvän paimenen vertauksen valossa (Joh. 10:1–28). Hyvä paimen pelastaa lampaansa, jotka on koottu yhdeksi laumaksi (Joh. 10:16; Joh. 11:52), ja niillä on hänessä elämä yltäkyllin; niiden puolesta hän antaa jopa oman elämänsä (Joh. 10:11). Siksi Kristus, ilmoittaessaan Pietarille tämän tulevasta marttyyrikuolemasta, lisää: ”Seuraa minua.” Jos Pietarin on kuljettava Mestarinsa jäljissä, hänen tulee tehdä se antamalla elämänsä; mutta myös välittämällä lampailleen iankaikkista elämää, jotta ne eivät koskaan joutuisi kadotukseen (Joh. 10:28).

Seuratessaan Kristusta, Kalliota, elävää kiveä (1. Piet. 2:4), Pietari on paimen, jolla on valta päästää uskolliset Kirkkoon, toisin sanoen pelastaa heidät kuolemasta ja välittää heille jumalallinen elämä. Näin Pietari, joka aloitti Kirkolle olennaisen tehtävän, on todella Kristuksen ”sijainen”. Tämä on hänen missionsa ja sen suuruus.

PL

Katso myös: ⟶ Apostolit — edifier III 1 — eglise III 2 c, IV 2, V 2 — Paimen ja lauma NT 2 — rocher I — suivre 2 b

PYHÄKKÖ

Katso: ⟶ Liitonarkki — culte — Pyhiinvaellus AT I — temple

PYYTEETTÖMYYS

Katso: → Rakkaus — Almu NT I — don NT 3 — Armo IV — Palkka

PYYTÄÄ

Katso: ⟶ Leipä III — priere

PÄIVÄ

Katso: → Taivaankappaleet 1.2 — jour-du-seigneur — lumiere-tenebres — Yö — temps AT I

PÄÄ

Katso: ⟶ Auktoriteetti — corps-du-christ III a — eglise V I — Paimen ja lauma — roi — tete

RABBI

Katso: → enseigner NT I — jesus-nom-de III

RAHA

Katso: ⟶ cupidite — Ylpeys 3 — Köyhät NT III — richesse — servir III o

RAHAB

Katso: → Pedot ja Peto I, 2

RAKKAUS

”Jumala on rakkaus” — ”Rakastakaa toisianne”. Ennen kuin ihminen pääsee tälle Uuden testamentin ilmoituksen huipulle, hänen on puhdistettava ne pelkästään inhimilliset käsitykset, joita hänellä on rakkaudesta, voidakseen ottaa vastaan Jumalan rakkauden salaisuuden — ja tie siihen kulkee ristin kautta. Sana ”rakkaus” tarkoittaa näet monia erilaisia asioita: lihallisia tai hengellisiä, intohimoisia tai harkittuja, vakavia tai keveitä, ihmistä kasvattavia tai tuhoavia. Ihminen rakastaa miellyttävää asiaa, eläintä, työtoveria, ystävää, vanhempiaan, lapsiaan ja lopulta naista. Raamatun ihminen tuntee tämän kaiken. Ensimmäinen Mooseksen kirja (vrt. 1. Moos. 2:23 f.; 1. Moos. 3:16; 1. Moos. 12:10–19; 1. Moos. 22; 1. Moos. 24; 1. Moos. 34), Daavidin historia (vrt. 1. Sam. 18:1 ff.; 2. Sam. 3:16; 2. Sam. 12:15–25; 2. Sam. 19:1–5) ja Laulujen laulu todistavat monien muiden tekstien ohella kaikenlaisista tunteista. Niihin sekoittuu usein syntiä, mutta niissä on myös oikeamielisyyttä, syvyyttä ja vilpittömyyttä, vaikka ilmaisu on tavallisesti niukkaa ja pidättyvää.

Israel, joka ei juuri taivu käsitteelliseen ajatteluun, antaa sanoille usein tunnepitoisen sävyn: sille tunteminen on jo rakastamista; sen uskollisuus yhteiskunnallisille ja perhesiteille (hesed) on kauttaaltaan täynnä innostusta ja spontaania anteliaisuutta (vrt. 1. Moos. 24:49; Joos. 2:12 ff.; Ruut 3:10; Sak. 7:9). Vanhan testamentin kielessä sanalla ”rakastaa” (hepr. akab; kreik. agapân; Septuagintan kääntäjät valitsivat rakkautta tarkoittavista kreikan sanoista tämän harvinaisemman verbin, josta tulee Uudessa testamentissa yksinomaan uskonnollinen sana) on yhtä monta vivahdetta kuin ranskassa.

Raamatun ihminen siis tuntee tunne-elämän arvon (vrt. Sananl. 15:17), vaikka hän ei ole tietämätön sen vaaroista (Sananl. 5; Sir. 9:1–9). Kun rakkauden käsite tulee osaksi hänen uskonnollista ajatteluaan, siinä on mukana tiivis ja konkreettinen inhimillinen kokemus. Samalla se herättää monia kysymyksiä. Voiko Jumala, joka on niin suuri ja niin puhdas, alentua rakastamaan vähäistä ja syntistä ihmistä? Ja jos Jumala alentuu rakastamaan ihmistä, kuinka ihminen voisi vastata tähän rakkauteen rakkaudella? Mikä suhde on Jumalan rakkauden ja ihmisten välisen rakkauden välillä? Kaikki uskonnot pyrkivät vastaamaan näihin kysymyksiin omalla tavallaan ja päätyvät tavallisesti jompaankumpaan kahdesta vastakkaisesta liiallisuudesta: säilyttääkseen Jumalan ja ihmisen välisen etäisyyden ne sijoittavat Jumalan rakkauden saavuttamattomaan piiriin — tai tehdäkseen Jumalan ihmiselle läsnä olevaksi ne alentavat Jumalan rakkauden pelkästään inhimilliseksi rakkaudeksi. Tähän ihmisen uskonnolliseen levottomuuteen Raamattu vastaa selvästi: Jumala on tehnyt aloitteen rakkauden vuoropuheluun ihmisten kanssa; tämän rakkauden nimissä hän kutsuu heitä rakastamaan toisiaan ja opettaa heitä siihen.

I. Jumalan ja ihmisen välinen rakkauden vuoropuhelu — VT. Vaikka sanaa ”rakkaus” ei niissä esiinny, luomiskertomukset (1. Moos. 1; 1. Moos. 2–3) tuovat esiin Jumalan rakkauden siinä hyvyydessä, jota Aadam ja Eeva saavat osakseen. Jumala tahtoo antaa heille elämän täyteydessä, mutta tämä lahja edellyttää vapaata suostumista hänen tahtoonsa: käskyn kautta Jumala aloittaa rakkauden vuoropuhelun. Aadam tahtoi ottaa väkisin sen, mikä oli tarkoitettu hänelle lahjaksi: hän teki syntiä. Silloin hyvyyden salaisuus syvenee laupeudeksi syntistä kohtaan pelastuksen lupausten kautta; vähitellen palautuvat rakkauden siteet, jotka yhdistävät Jumalan ja ihmisen. Kertomus paratiisista ennakoi jo koko pelastushistoriaa.

1. Jumalan ystävät ja uskotut. Kutsuessaan Abrahamin, joka oli valittu pakanoiden keskeltä (Joos. 24:2 f.), ystäväkseen (Jes. 41:8) Jumala ilmaisee rakkautensa ystävyytenä. Abraham saa hänen salaisuutensa uskottavakseen (1. Moos. 18:17). Näin on siksi, että Abraham on vastannut Jumalan rakkauden vaatimuksiin: hän on jättänyt kotimaansa Jumalan kutsusta (1. Moos. 12:1). Hänen on päästävä yhä syvemmälle Jumalan pelon salaisuuteen, joka on rakkautta, sillä hänet kutsutaan uhraamaan ainoa poikansa ja tämän mukana inhimillinen rakkautensa: ”Ota poikasi, jota rakastat” (1. Moos. 22:2).

Mooseksen ei tarvitse uhrata poikaansa, mutta jumalallisen pyhyyden ja synnin välinen ristiriita saattaa hänen koko kansansa uhanalaiseksi. Hän joutuu Jumalan, jonka lähettiläs hän on, ja edustamansa kansan väliin (2. Moos. 32:9–13). Hän pysyy uskollisesti lujana, koska hän on kutsumuksensa alusta (2. Moos. 3:4) kuolemaansa asti kasvanut lakkaamatta läheisyydessä Jumalaan ja puhunut hänen kanssaan kuin lähimmäisen kanssa (2. Moos. 33:11). Hänelle on ilmoitettu Jumalan ääretön hellyys: rakkaus, joka tinkimättä lainkaan pyhyydestä on laupeutta (2. Moos. 34:6 f.).

2. Profeetallinen ilmoitus. Myös profeetat ovat Jumalan uskottuja (Aam. 3:7). Jumala rakastaa heitä henkilökohtaisesti: hänen valintansa tarttuu heihin (Aam. 7:15), repii heitä toisinaan (Jer. 20:7–13) mutta täyttää heidät myös ilolla (Jer. 20:11 ff.). He todistavat Jahven rakkauden ja vihan draamasta (Aam. 3:2). Hoosea, sitten Jeremia ja Hesekiel, ilmoittavat, että Jumala on yhä uskottoman Israelin Sulhanen; tämä intohimoinen ja mustasukkainen rakkaus (vrt. kiivaus) saa osakseen vain kiittämättömyyttä ja petosta. Mutta rakkaus on syntiä voimakkaampi, vaikka sen täytyisi kärsiä (Hoos. 11:8); se antaa anteeksi ja luo Israeliin uuden sydämen, joka kykenee rakastamaan (Hoos. 2:21 f.; Jer. 31:3, 20, 22; Hes. 16:60–63; Hes. 36:26 f.). Muut kuvat, kuten Paimen (Hes. 34) tai Viinitarha (Jes. 5; Hes. 17:6–10), ilmaisevat samaa Jumalan paloa ja samaa draamaa.

Viides Mooseksen kirja, joka julistettiin ilmeisesti (2. Kun. 22) aikana, jolloin kansa näyttää valitsevan lopullisesti Jumalan rakkauden sijasta epäjumalien palvonnan, muistuttaa lakkaamatta, että Jumalan rakkaus Israelia kohtaan on lahja (5. Moos. 7:7 f.) ja että Israelin tulee rakastaa Jumalaa koko sydämestään (5. Moos. 6:5). Tämä rakkaus ilmenee palvonnan ja kuuliaisuuden tekoina (5. Moos. 11:13; 5. Moos. 19:9), jotka edellyttävät ratkaisevaa valintaa ja tuskallista irrottautumista (5. Moos. 4:13–31; 5. Moos. 30:13–20). Mutta se on mahdollista vain, jos Jumala itse tulee ympärileikkaamaan Israelin sydämen ja tekee sen kykeneväksi rakastamaan (5. Moos. 30:6).

3. Kohti henkilökohtaista vuoropuhelua. Pakkosiirtolaisuuden jälkeen Israel, koettelemuksen puhdistamana, oivaltaa yhä selvemmin, että elämä Jumalan kanssa on rakkauden vuoropuhelua. Epäilemättä se lukee näin myös Laulujen laulua: vuoroin toinen kuuluu toiselle, vuoroin he etsivät toisiaan; Sulhanen ja morsian rakastavat toisiaan rakkaudella, joka on ”väkevä kuin kuolema” (Laul. 8:6).

Vielä pakkosiirtolaisuuden jälkeen ymmärretään paremmin, että Jumala puhuttelee jokaisen sydäntä: hän ei rakasta vain kansaa kokonaisuutena (5. Moos. 4:7) tai sen johtajia (2. Sam. 12:24 f.), vaan jokaista juutalaista, erityisesti vanhurskasta (Ps. 37:25–29; Ps. 146:8), köyhää ja vähäistä (Ps. 113:5–9). Vähitellen alkaa hahmottua jopa ajatus, että juutalaisten lisäksi Jahven rakkaus koskee myös pakanoita (Joona 4:10 f.), vieläpä jokaista luotua (Viis. 11:23–26).

Niinpä Kristuksen tulemisen lähestyessä Raamattua mietiskelevä hurskas juutalainen (hepr. hasid: Ps. 4:4; Ps. 132:9, 16) tulee tietoiseksi siitä, että häntä rakastaa Jumala, jonka laupiasta uskollisuutta liitolle (Ps. 136; Joel 2:13), hyvyyttä (Ps. 34:9; Ps. 100:5), armoa (1. Moos. 6:8; Jes. 30:18) ja hellyyttä (Ps. 86:15) hän laulaa. Vastaukseksi hän ilmaisee lakkaamatta rakkautensa Jumalaa kohtaan (Ps. 31:24; Ps. 73:25; Ps. 116:1) ja kaikkea häneen liittyvää kohtaan: hänen nimeään, lakiaan ja viisauttaan kohtaan (Ps. 34:13; Ps. 119:127; Jes. 56:6; Sir. 1:10; Sir. 4:14). Tämä rakkaus on usein osoitettava todeksi jumalattomien esimerkin ja painostuksen edessä (Ps. 10; Ps. 40:14–17; Ps. 73; Sir. 2:11–17); se voi johtaa aina marttyyriuteen asti, kuten makkabilaisten aikana tapahtui (2. Makk. 6–7). Samoin myöhemmin rabbi Akiba, joka kuoli uskonsa tähden vuonna 135 jKr., sanoi: ”Olen rakastanut häntä koko sydämestäni ja kaikella omaisuudellani; en ollut vielä saanut tilaisuutta rakastaa häntä koko olemuksellani (vrt. sielu). Nyt se hetki on tullut…” Kun nämä ylevät sanat lausuttiin, täysi ilmoitus oli jo annettu ihmisille Jeesuksen Kristuksen kautta.

UT. Uusi testamentti. Jumalan ja ihmisten välinen rakkaus oli tullut ilmi Vanhassa testamentissa tapahtumien sarjan kautta: Jumalan aloitteet ja ihmisen torjunta, torjutun rakkauden kärsimys sekä tuskalliset ponnistelut rakkauden tasolle nousemiseksi ja sen armon vastaanottamiseksi. Uudessa testamentissa Jumalan rakkaus ilmenee yhdessä ainoassa tapahtumassa, jonka luonne muuttaa itse tilanteen lähtökohdat: Jeesus tulee elämään Jumalana ja ihmisenä Jumalan ja ihmisen välisen rakkauden vuoropuhelun draaman.

1. Isän lahja. Jeesuksen tuleminen on ennen kaikkea Isän teko. Vanhan testamentin profeettojen ja lupausten jälkeen Jumala ”muistaa laupeutensa” (Luuk. 1:54 f.; Hepr. 1:1 f.) ja tekee itsensä tunnetuksi (Joh. 1:18); hän ilmaisee rakkautensa (Room. 8:39; 1. Joh. 3:1; 1. Joh. 4:9) hänessä, joka ei ole vain odotettu pelastava Messias (Luuk. 2:11), vaan myös hänen oma Poikansa (Mark. 1:11; Mark. 9:7; Mark. 12:6), se, jota hän rakastaa (Joh. 3:35; Joh. 10:17; Joh. 13:9; Kol. 1:13).

Isän rakkaus ilmenee nyt tavalla, jota mikään ei voi ylittää. Uusi liitto on toteutunut, ja Sulhasen ja ihmiskunnan iankaikkinen avioliitto on solmittu. Jumalan anteliaisuus, joka on ilmennyt Israelin alkuajoista lähtien (5. Moos. 7:7 f.), saavuttaa huippunsa; ottaessaan Pojan vastaan ihminen voi vain luopua kaikesta ylpeydestä ja kaikesta omaan ansioonsa perustuvasta arvokkuudesta: Jumalan antama rakkauden lahja on täysin ansioton (Room. 5:6 f.; Tit. 3:5; 1. Joh. 4:10–19). Tämä lahja on lopullinen ja ulottuu Jeesuksen maanpäällisen elämän tuolle puolen (Matt. 28:20; Joh. 14:18 f.); se viedään äärimmilleen, sillä Jumala suostuu Pojan kuolemaan, jotta maailmalla olisi elämä (Room. 5:8; Room. 8:32) ja jotta me olisimme Jumalan lapsia (1. Joh. 3:1; Gal. 4:4–7). Jos ”Jumala rakasti maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa” (Joh. 3:16), hän teki sen, jotta ihmisillä olisi iankaikkinen elämä; mutta ne, jotka kieltäytyvät uskomasta lähetettyyn ja ”rakastavat enemmän” pimeyttä kuin valoa (Joh. 3:19), tuomitsevat itse itsensä. Valinta on väistämätön: joko rakkaus uskon kautta Poikaan tai viha uskon torjumisen vuoksi (Joh. 3:36).

2. Jeesuksessa ilmoitettu täydellinen rakkaus. Rakkauden draama ei tästä lähtien tapahdu vain kohtaamisissa Jeesuksen kanssa, vaan hänen omassa persoonassaan. Koko olemassaolollaan Jeesus ilmoittaa rakkauden konkreettisesti. Jeesus on ihminen, joka elää lapsen vuoropuhelua Jumalan kanssa ja todistaa siitä ihmisille. Jeesus on Jumala, joka tulee elämään rakkauttaan täydessä ihmisyydessä ja antaa sen palavan kutsun kuulua. Jeesuksen persoonassa ihminen rakastaa Jumalaa, ja Jumala rakastaa häntä.

a) Jeesuksen koko elämä todistaa tästä kaksisuuntaisesta vuoropuhelusta. Hän on antautunut Isälle alusta asti (Luuk. 2:49; vrt. Hepr. 10:5 ff.), elää rukouksessa ja kiitoksenannossa (vrt. Mark. 1:35; Matt. 11:25) ja ennen kaikkea täydellisessä sopusoinnussa Jumalan tahdon kanssa (Joh. 4:34; Joh. 6:38). Hän kuuntelee lakkaamatta Jumalaa (Joh. 5:30; Joh. 8:26, 40), ja siksi hän tietää Jumalan kuulevan häntä (Joh. 11:41 f.; vrt. Joh. 9:31). Ihmisiä kohtaan hänen elämänsä on kokonaan annettu, ei vain muutamille ystäville (vrt. Mark. 10:21; Luuk. 8:1 ff.; Joh. 11:3, 5, 36), vaan kaikille (Mark. 10:45): hän kulkee tehden hyvää (Ap. t. 10:38; Matt. 11:28 ff.), täysin pyyteettömästi (Luuk. 9:58) ja kaikkia huomioiden, myös ja erityisesti halveksituimpia ja arvottomimpina pidettyjä (Luuk. 7:36–50; Luuk. 19:1–

10; Matt. 21:31 f.). Hän valitsee ilman ansioihin perustuvaa syytä ne, jotka tahtoo (Mark. 3:13), tehdäkseen heistä ystäviään (Joh. 15:15 f.).

Tämä rakkaus kutsuu vastarakkauteen. Viidennen Mooseksen kirjan käsky pysyy voimassa (Matt. 22:37; 1. Kor. 8:3; 1. Joh. 5:2), mutta sitä noudatetaan Jeesuksen kautta: rakastamalla häntä rakastetaan Isää (Matt. 10:40; Joh. 8:42; Joh. 14:21–24). Jeesuksen rakastaminen merkitsee myös hänen sanansa noudattamista kokonaan (Joh. 14:15, 21, 23) ja hänen seuraamistaan kaikesta luopuen (Mark. 10:17–21; Luuk. 14:25–35). Näin evankeliumissa syntyy jakolinja (Luuk. 2:34) niiden välille, jotka ottavat tämän rakkauden vastaan, ja niiden, jotka torjuvat sen. Sen edessä ei voi jäädä puolueettomaksi (Joh. 6:60–71; vrt. Joh. 3:18 f.; Joh. 8:13–59; Joh. 12:40).

b) Ristillä rakkaus paljastaa ratkaisevalla tavalla voimansa ja draamansa. Jeesuksen täytyi kärsiä (Luuk. 9:22; Luuk. 17:25; Luuk. 24:7, 26; vrt. Hepr. 2:17 f.), jotta hänen kuuliaisuutensa Isää kohtaan (Fil. 2:8) ja rakkautensa omiaan kohtaan (Joh. 13:1) tulisivat täysin ilmi. Täysin vapaana (vrt. Matt. 26:51–54; Joh. 10:18), kiusauksen ja Jumalan näennäisen vaikenemisen keskellä (Matt. 26:39–44; Matt. 27:46; vrt. Hepr. 4:15), äärimmäisessä inhimillisessä yksinäisyydessä (Mark. 14:50; Mark. 15:29–32), mutta yhä anteeksi antaen ja toisia luokseen ottaen (Luuk. 23:28, 34, 43; Joh. 19:26 f.), Jeesus saapuu ”suurimman rakkauden” ainutkertaiseen hetkeen (Joh. 15:13). Siinä hän antaa kaiken varauksetta Jumalalle (Luuk. 23:46) ja poikkeuksetta kaikille ihmisille (Mark. 10:45; Mark. 14:24; 2. Kor. 5:14 f.; 1. Tim. 2:5 f.). Ristin kautta Jumala tulee täydellisesti kirkastetuksi (Joh. 17:4); ”ihminen Jeesus” (1. Tim. 2:5) ja hänen kanssaan koko ihmiskunta tulee Jumalan varauksettoman rakkauden arvoiseksi (Joh. 10:17; Fil. 2:9–11). Jumala ja ihminen ovat yhteydessä ykseydessä Jeesuksen viimeisen rukouksen mukaisesti (Joh. 17). Ihmisen on kuitenkin vielä otettava vapaasti vastaan näin täydellinen ja vaativa rakkaus, jonka tulee johtaa hänet uhraamaan itsensä Kristuksen seuraajana (Joh. 17:19). Tiellään hän kohtaa ristin pahennuksen, joka on rakkauden pahennus. Siinä ilmenee täyteydessään Sulhasen lahja morsiamelle (Ef. 5:25 ff.; Gal. 2:20), mutta myös ihmisten suurin kiusaus uskottomuuteen.

3. Yleismaailmallinen rakkaus Hengessä. Jos Golgata on täydellisen rakkauden paikka, tapa, jolla rakkaus siellä ilmenee, on ratkaiseva koettelemus: ristiinnaulitun ystävät näet hylkäävät hänet (Mark. 14:50; Luuk. 23:13–24). Jumalalliseen rakkauteen liittyminen ei perustu fyysiseen kohtaamiseen eikä inhimilliseen päättelyyn, lyhyesti sanoen ” lihan mukaiseen tuntemiseen” (2. Kor. 5:16). Siihen tarvitaan Hengen lahja, joka luo ihmiseen ” uuden sydämen” (vrt. Jer. 31:33 f.; Hes. 36:25–38). Helluntaina vuodatettu Henki (Ap. t. 2:1–40), kuten Kristus oli luvannut (Joh. 14:16 ff.; vrt. Luuk. 24:49), on siitä lähtien läsnä maailmassa (Joh. 14:16) Kirkon kautta (Ef. 2:21 f.). Hän opettaa ihmisille sen, mitä Jeesus on heille sanonut (Joh. 14:26), ja saa heidät ymmärtämään sen sisältäpäin, aidon uskonnollisen tuntemisen kautta. Olivatpa ihmiset nähneet Jeesuksen maanpäällisen elämän tai eivät, he ovat tässä samalla viivalla ajasta ja sukutaustasta riippumatta. Jokainen ihminen tarvitsee Henkeä voidakseen sanoa ”Isä” (Room. 8:15) ja kirkastaa Kristusta (Joh. 16:14). Näin meihin vuodatetaan rakkaus (Room. 5:5), joka vaatii meitä toimimaan (2. Kor. 5:14), rakkaus, josta mikään ei enää voi erottaa meitä (Room. 8:35–39) ja joka valmistaa meitä lopulliseen rakkauden kohtaamiseen, jossa ”tunnemme niin kuin meidät tunnetaan” (1. Kor. 13:12).

4. Jumala on rakkaus. Kun Henki on näin johdattanut kristityn elämään Herransa kanssa rakkauden vuoropuhelussa, hän lähestyy itse Jumalan salaisuutta. Jumala ei näet heti ilmoita, mitä hän on: hän puhuu, kutsuu ja toimii, ja tätä tietä ihminen pääsee tuntemaan hänet syvemmin. Antamalla Poikansa Jumala ilmoittaa olevansa se, joka antaa itsensä rakkaudesta (vrt. Room. 8:32). Poika elää Isänsä kanssa täydellisen rakkauden vuoropuhelussa ja ilmoittaa siten, että Isä ja hän ovat ”yhtä” iankaikkisuudesta asti (Joh. 10:30; vrt. Joh. 17:11, 21 f.) ja että hän itse on Jumala (Joh. 1:1; vrt. Joh. 10:33–38; Matt. 11:27). ”Ainoa Poika, joka on Isän sylissä”, tekee meille tunnetuksi Jumalan, jota ”kukaan ei ole koskaan nähnyt” (Joh. 1:18). Tämä Jumala on hän ja hänen Isänsä Hengen ykseydessä. Ja ”rakas opetuslapsi”, joka on kokenut rakkauden ja uskon, voi lausua sen, mikä epäilemättä on kaiken viimeinen sana: ”Jumala on rakkaus” (1. Joh. 4:8, 16). Kaikista inhimillisistä sanoista, rikkauksineen ja rajoituksineen, juuri ”rakkaus” voi parhaiten antaa meidän aavistaa Kolmiyhteisen Jumalan salaisuutta: Isän, Pojan ja Hengen vastavuoroista ja iankaikkista lahjoittautumista.

II. Veljellinen rakkaus — VT. Jo Vanhassa testamentissa Jumalan rakastamisen käskyä täydentää ”toinen käsky”: ”Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi” (3. Moos. 19:18). Tämä käsky esitetään tosin vähemmän juhlallisesti kuin edellinen (vrt. 3. Moos. 19:1–37 ja 5. Moos. 6:4–13), ja sanalla ”lähimmäinen” on siinä epäilemättä melko suppea merkitys. Israelilaista kehotetaan kuitenkin jo kiinnittämään huomiota ”toiseen ihmiseen”. Vanhimmista teksteistä lähtien välinpitämättömyys tai vihamielisyys läheisiä kohtaan on loukkaus Jumalaa vastaan (1. Moos. 3:12; 1. Moos. 4:9), ja laki liittää Jumala-suhdetta koskeviin vaatimuksiin ihmisten välisiä suhteita koskevat vaatimukset: näin tekevät dekalogi (2. Moos. 20:12–17) ja ”liiton laki”, jossa on runsaasti määräyksiä köyhistä ja vähäisistä huolehtimisesta (2. Moos. 22:20–26; 2. Moos. 23:4–12). Koko profeetallinen traditio (Aam. 1–2; Jes. 1:14–17; Jer. 9:2–5; Hes. 18:3–9; Mal. 3:5) ja koko viisaustraditio (Sananl. 14:21; Sananl. 1:8–19; Sir. 25:1; Viis. 2:10 ff.) kulkevat samaan suuntaan: Jumalaa ei voi miellyttää kunnioittamatta muita ihmisiä, varsinkaan kaikkein hylätyimpiä ja vähiten ”kiinnostavia”. Koskaan ei ole uskottu voitavan rakastaa Jumalaa välittämättä ihmisistä: ”Hän harjoitti vanhurskautta ja oikeutta…

hän ajoi köyhän ja kurjan asiaa. Eikö juuri se ole minun tuntemistani?" (Jer. 22:15 f.) Jumalan sana koskee Josiaa mutta ulottuu koko Israeliin (vrt. Jer. 9:4).

Sitä, että tätä velvollisuutta nimitettäisiin nimenomaisesti "rakkaudeksi", ei sanota usein (3. Moos. 19:18; 3. Moos. 19:34; 5. Moos. 10:19). Jo muukalaisen rakastamisen yhteydessä käsky kuitenkin perustellaan velvollisuudella toimia niin kuin Jahve toimi eksoduksen aikana: "Jahve rakastaa muukalaista ja antaa hänelle leipää ja vaatteen. Rakastakaa muukalaista, sillä Egyptin maassa tekin olitte muukalaisia" (5. Moos. 10:18 f.). Perusteena ei ole pelkkä luonnollinen yhteenkuuluvuus vaan pelastushistoria.

Ennen Kristuksen tulemista juutalaisuus syventää käsitystä veljellisen rakkauden luonteesta. Lähimmäisenrakkauden piiriin luetaan juutalainen vastustaja ja jopa pakanallinen vihollinen; rakkaudesta tulee yleismaailmallisempaa, vaikka Israel säilyttää keskeisen asemansa. "Rakasta rauhaa", sanoo Hillel. "Tavoittele rauhaa. Rakasta luotuja, johdata heidät lain luo." Aletaan ymmärtää, että rakastaminen on Jumalan toiminnan jatkamista: "Niin kuin Pyhä, siunattu olkoon hän, pukee alastomat, lohduttaa murheellisia ja hautaa kuolleet, niin sinäkin pue alastomat, käy sairaiden luona ja niin edelleen." Näin oli helppo yhdistää toisiinsa Jumalan ja lähimmäisen rakastamisen kaksi käskyä; juuri sen teki kerran eräs kirjanoppinut lähestyessään Jeesusta (Luuk. 10:26 f.).

UT. UT. Jos juutalainen käsitys saattoi antaa ymmärtää, että veljellinen rakkaus on muiden käskyjen rinnalla tasavertaisena, kristillisessä näkemyksessä sille annetaan keskeinen, jopa ainoa sija.

1. Kaksi rakkautta. Uuden testamentin alusta loppuun lähimmäisen rakastaminen näyttäytyy erottamattomana Jumalan rakastamisesta; nämä kaksi käskyä ovat lain huipentuma ja avain (Mark. 12:28–33). Veljellinen rakkaus täyttää kaikki moraaliset vaatimukset (Gal. 5:14; Gal. 6:2; Room. 13:8; Kol. 3:14): se on viime kädessä ainoa käsky (Joh. 13:12; 2. Joh. 5), kaiken elävän uskon ainoa, monimuotoinen teko (Gal. 5:6, 22). "Joka ei rakasta veljeään, jonka näkee, ei voi rakastaa Jumalaa, jota ei näe… me rakastamme Jumalan lapsia, kun rakastamme Jumalaa" (1. Joh. 4:20 f.; 1. Joh. 5:2). Tuskin voisi selvemmin sanoa, että pohjimmiltaan on vain yksi rakkaus.

Lähimmäisenrakkaus on siis olennaisesti uskonnollista; se ei ole pelkkää ihmisrakkautta. Uskonnollista se on myös esikuvansa vuoksi: sen esikuvana on Jumalan oma rakkaus (Matt. 5:44 f.; Ef. 5:13, 25; 1. Joh. 4:11 f.). Uskonnollista se on lopulta ja ennen kaikkea lähteensä vuoksi, sillä se on Jumalan työtä meissä: voisimmeko olla laupiaita niin kuin taivaallinen Isä (Luuk. 6:36), ellei Herra opettaisi sitä meille (1. Tess. 4:9), ellei Henki vuodattaisi rakkautta sydämiimme (Room. 5:5; Room. 15:30)? Tämä rakkaus tulee Jumalasta ja on meissä juuri siksi, että Jumala ottaa meidät lapsikseen (1. Joh. 4:7). Jumalasta tulleena se myös palaa hänen luokseen: rakastaessamme veljiämme rakastamme itse Herraa (Matt. 25:40), sillä me kaikki yhdessä muodostamme Kristuksen ruumiin (Room. 12:5–10; 1. Kor. 12:12–27). Näin voimme vastata siihen rakkauteen, jolla Jumala on ensin rakastanut meitä (1. Joh. 3:16; 1. Joh. 4:19 f.). Odottaessamme Herran parusiaa rakkaus on se olennainen vaatimus, jonka perusteella ihmiset tuomitaan (Matt. 25:31–46). Tällaisen testamentin Jeesus jätti: "Rakastakaa toisianne niin kuin minä olen rakastanut teitä" (Joh. 13:34 f.). Kristuksen rakkaudenteko ilmaisee itseään edelleen opetuslasten teoissa. Vaikka tämä käsky on vanha, koska se liittyy itse ilmoituksen alkujuuriin (1. Joh. 2:7 f.), se on uusi: Jeesus näet aloitti uhrillaan uuden aikakauden, perusti profeettojen ennustaman uuden yhteisön ja antoi jokaiselle Hengen, joka luo uudet sydämet. Nämä kaksi käskyä ovat siis yhtä, koska Kristuksen rakkaus ilmaisee itseään edelleen siinä rakkaudessa, jota opetuslapset osoittavat toisilleen.

2. Rakkaus on lahja. Kristillinen rakkaus nähdään varsinkin synoptikkojen ja Paavalin kirjoituksissa Jumalan esikuvan mukaisena: Jumala antaa Poikansa lahjaksi kaikkien syntisten ihmisten pelastukseksi ilman mitään heidän omaa ansiotaan (Mark. 10:45; Room. 5:6 ff.). Siksi rakkaus on yleismaailmallista: se ei jätä voimaan mitään yhteiskunnallista tai syntyperään perustuvaa rajaa (Gal. 3:28) eikä halveksi ketään (Luuk. 14:13; Luuk. 7:39). Enemmänkin: se vaatii rakastamaan vihollisia (Matt. 5:43–47; Luuk. 10:29–37). Rakkaus ei voi lannistua. Se ilmenee rajattomana anteeksiantona (Matt. 18:21 f.; Matt. 6:12, 14 f.), oma-aloitteisena sovinnon eleenä vastustajaa kohtaan (Matt. 5:23 f.), kärsivällisyytenä ja hyvän tekemisenä pahaa vastaan (Room. 12:14–21; Ef. 4:25–5:2). Avioliitossa se ilmenee täydellisenä itsensä antamisena Kristuksen uhrin esikuvan mukaan (Ef. 5:25–32). Kaikille se on lopulta keskinäistä orjana palvelemista (Gal. 5:13), jossa ihminen luopuu itsestään ristiinnaulitun Kristuksen kanssa (Fil. 2:1–11). Paavali tuo esiin rakkauden luonteen ja suuruuden "rakkauden ylistyslaulussaan" (1. Kor. 13). Hän ei vähättele sen arkisia vaatimuksia (1. Kor. 13:4–13), mutta vakuuttaa, ettei ilman rakkautta millään ole arvoa (1. Kor. 13:1–3) ja että vain rakkaus kestää kaiken jälkeenkin. Rakastaessamme Kristuksen tavoin elämme jo nyt jumalallista ja iankaikkista todellisuutta (1. Kor. 13:8–13). Rakkauden kautta Kirkko rakentuu (1. Kor. 8:1; Ef. 4:16), ja sen kautta ihmisestä tulee täydellinen Herran päivää varten (Fil. 1:9 ff.).

3. Rakkaus on yhteyttä. Johannes puhuu myös rakkauden yleismaailmallisuudesta ja lahjanluonteisuudesta (Joh. 3:16; Joh. 15:16; 1. Joh. 4:10), mutta hän on erityisen herkkä Isän ja Pojan yhteydelle Hengessä ja korostaa sen seurauksia kristittyjen keskinäiselle rakkaudelle. Heidän veljeytensä tulee olla täydellistä yhteyttä, jossa jokainen sitoutuu koko rakkauden ja uskon kyvyllään.

Maailman edessä, jossa hän ei voi rakastaa ”Pahan” valtaa (1. Joh. 2:14 f.; vrt. Joh. 17:9), kristitty rakastaa veljiään vaativalla ja konkreettisella rakkaudella (1. Joh. 3:11–18). Siinä toteutuu luopumisen ja kuoleman laki, jota ilman ei ole todellista hedelmällisyyttä (Joh. 12:24 f.). Tämän rakkauden kautta uskova pysyy yhteydessä Jumalaan (1. Joh. 4:7–5:4). Tämä oli Jeesuksen viimeinen rukous: ”Olkoon heissä se rakkaus, jolla olet rakastanut minua, ja minä heissä” (Joh. 17:26). Kun opetuslapset elävät tätä veljellistä rakkautta keskellä maailmaa, johon he eivät kuulu (Joh. 17:11, 15), se on todistus, jonka kautta maailma voi tunnistaa Jeesuksen Isän lähettämäksi (Joh. 17:21): ”Tästä kaikki tunnistavat teidät minun opetuslapsikseni: siitä rakkaudesta, jota teillä on toisianne kohtaan” (Joh. 13:35).

CW

RANGAISTUS

Katso: → chatiments — education

RAUHA

Ihminen kaipaa rauhaa olemuksensa syvimmästä sopukasta. Usein hän ei kuitenkaan tunne sen hyvän luonnetta, jota hän hartaasti toivoo, eivätkä hänen kulkemansa tiet sen saavuttamiseksi aina ole Jumalan teitä. Siksi hänen on opittava pyhästä historiasta, mitä todellisen rauhan tavoittelu merkitsee, ja kuultava julistettavan Jumalan lahjaa: tätä rauhaa Jeesuksessa Kristuksessa.

I. Rauha, täydellinen autuus.

1. Rauha ja hyvinvointi. Heprean sana *shalom* juontuu juuresta, joka eri käyttöyhteyksissään merkitsee ehjänä ja kokonaisena olemista (Job 9:4), esimerkiksi talon valmiiksi saattamista (1. Kun. 9:25), tai asioiden palauttamista entiseen tilaansa, eheiksi, esimerkiksi velkojan lepyttämistä (2. Moos. 21:34) tai lupauksen täyttämistä (Ps. 50:14). Raamatullinen rauha ei siis ole ainoastaan sopimus, joka mahdollistaa rauhallisen elämän, eikä rauhanaika vastakohtana sodan ajalle (Saarn. 3:8; Ilm. 6:4); se tarkoittaa jokapäiväisen elämän hyvinvointia, ihmisen tilaa, jossa hän elää sopusoinnussa luonnon, itsensä ja Jumalan kanssa. Konkreettisesti se on siunaus, lepo, kunnia, rikkaus, pelastus ja elämä.

2. Rauha ja autuus. ”Olla terve” ja ”olla rauhassa” ovat rinnakkaisia ilmauksia (Ps. 38:4). Kun kysytään, mitä jollekulle kuuluu ja voiko hän hyvin, sanotaan: ”Onko hän rauhassa?” (2. Sam. 18:32; 1. Moos. 43:27). Abraham, joka kuoli onnellisena, elämäänsä kylläisenä (1. Moos. 25:8), lähti rauhassa (1. Moos. 15:15; vrt. Luuk. 2:29). Laajemmin rauha merkitsee turvallisuutta. Gideonin ei enää tarvitse pelätä kuolemaa taivaallisen ilmestyksen edessä (Tuom. 6:23; vrt. Dan. 10:19); Israelin ei enää tarvitse pelätä vihollisia voittaja Joosuan (Joos. 21:44; Joos. 23:1), Daavidin (2. Sam. 7:1) ja Salomonin ansiosta (1. Kun. 5:4; 1. Aikak. 22:9; Sir. 47:13). Lopuksi rauha on perheen sopusointua ja veljellistä elämää: ”läheinen ystäväni, ystäväni, rauhan mieheni” (Ps. 41:10; Jer. 20:10). Se on keskinäistä luottamusta, jonka usein vahvistaa liitto (4. Moos. 25:12; Sir. 45:24) tai hyvän naapuruuden sopimus (Joos. 9:15; Tuom. 4:17; 1. Kun. 5:26; Luuk. 14:32; Ap. t. 12:20).

3. Rauha ja pelastus. Kaikki nämä aineelliset ja hengelliset hyvät sisältyvät tervehdykseen, rauhantoivotukseen (arab. salamalek), jolla sekä VT:ssa että UT:ssa sanotaan toiselle ”hyvää päivää” ja ”näkemiin”, joko keskustelussa (1. Moos. 26:29; 2. Sam. 18:29) tai kirjeissä (esim. Dan. 3:31; Filem. 3). Rauhaa on aiheellista toivottaa tai kysyä vierailijan rauhanomaisista aikeista (2. Kun. 9:18), sillä rauha on tila, joka on valloitettava tai jota on puolustettava: se on voitto jostakin vihollisesta. Gideon tai Ahab toivoo palaavansa rauhassa, toisin sanoen sodan voittajana (Tuom. 8:9; 2. Kun. 22:27); samoin toivotaan tutkimusmatkan onnistumista (Tuom. 18:5), Hannan voittoa hedelmättömyydestä (1. Sam. 1:17), haavojen paranemista (Jer. 6:14; Jer. 15:18); lopuksi uhrataan ” rauhanuhreja” (salutaris hostia), jotka merkitsevät Jumalan ja ihmisen välistä kommuuniota (3. Moos. 3:1).

4. Rauha ja vanhurskaus. Rauha on lopulta hyvää, vastakohtana pahalle (Sananl. 12:20; Ps. 28:3; vrt. Ps. 34:15): ”Jumalattomilla ei ole rauhaa” (Jes. 48:22). Katsokaa sen sijaan vanhurskasta: rauhan miehellä on jälkeläisiä (Ps. 37:37); ” nöyrät saavat periä maan ja nauttivat pohjattoman rauhan ihanuuksista” (Ps. 37:11; vrt. Sananl. 3:2). Rauha on vanhurskaudelle suotujen hyvien summa: hedelmällinen maa, kylläiseksi syöminen, turvallinen asuminen, pelotta nukkuminen, vihollisista voiton saaminen ja lisääntyminen — kaikki tämä lopulta siksi, että Jumala on kanssamme (3. Moos. 26:1–13). Rauha ei siis ole vain sodan poissaoloa, vaan autuuden täyteyttä.

II. Rauha, Jumalan lahja.

Jos rauha on vanhurskauden hedelmä ja merkki, kuinka jumalattomat sitten elävät rauhassa (Ps. 73:3)? Tähän ahdistavaan kysymykseen vastataan pyhän historian kuluessa: aluksi maalliseksi onneksi käsitettynä rauha näyttäytyy yhä hengellisempänä hyvänä, koska sen lähde on taivaallinen.

1. Rauhan Jumala. Raamatun historian alusta lähtien nähdään Gideonin rakentavan alttarin ”Jahve Shalomille” (Tuom. 6:24). Jumala, joka hallitsee taivaassa (Job 25:2), voi näet luoda rauhan (Jes. 45:7). Häneltä siis odotetaan tätä hyvää. ”Suuri on Jahve, joka tahtoo palvelijansa rauhaa” (Ps. 35:27); hän siunaa Israelia (4. Moos. 6:26), kansaansa (Ps. 29:11) ja Daavidin sukua (1. Kun. 2:33). Pappeus (Mal. 2:5), valta (Jes. 9:5), viisas (Sananl. 3:2), uskollinen (Ps. 4:9; vrt. Jes. 26:3). ”Toivottakaa Jerusalemille rauhaa! Olkoot turvassa ne, jotka sinua rakastavat!” (Ps. 122:6; vrt. Ps. 125:5; Ps. 128:6).

2. ”Anna rauha, Herra!”. Ihminen saa tämän Jumalan lahjan luottavaisen rukouksen kautta, mutta myös ”oikeudenmukaisuuden harjoittamisella”, sillä hänen tulee Jumalan oman suunnitelman mukaan tehdä työtä rauhan rakentamiseksi maan päälle. Tämä yhteistyö osoittautuu monitulkintaiseksi aina läsnä olevan synnin vuoksi. Tuomarien ajan historia kertoo Jumalasta, joka herättää vapauttajia palauttamaan rauhan, jonka Israel on menettänyt rikkomustensa tähden. Daavid ajattelee täyttäneensä tehtävänsä, kun hän on vapauttanut maan vihollisistaan (2. Sam. 7:1). Ihanteellisen kuninkaan nimi on Salomo; hän on rauhan kuningas (1. Aikak. 22:9), ja hänen hallituskaudellaan pohjoisen ja etelän kaksi kansaa ovat veljellisessä yhteydessä (1. Kun. 5).

3. Taistelu rauhan puolesta.

a. Profeetallinen taistelu. Mutta tämä ihanne turmeltuu pian, ja kuninkaat tavoittelevat rauhaa eivät Jumalan vanhurskauden hedelmänä vaan poliittisten, usein jumalattomien liittojen avulla. Tämä harhaanjohtava menettely näyttää saavan oikeutuksensa joidenkin miesten näennäisen profeetallisesta sanasta; he ovat vähemmän kiinnostuneita kuulemaan Jumalaa kuin saamaan jotakin purtavaa (Miika 3:5). Ollessaan synnin vallassa he uskaltavat julistaa kestävää rauhaa (Jer. 14:13). Noin vuonna 850 Miika, Imlan poika, nousee kiistämään näiltä vääriltä profeetoilta sekä rauhan sanan että sen todellisuuden (1. Kun. 22:13–28). Taistelu käy hyvin kiivaaksi Jerusalemin piirityksen yhteydessä (vrt. Jer. 23:9–40). Rauhan lahja edellyttää synnin poistamista ja siten sitä edeltävää rangaistusta. Jeremia syyttää: ”He parantavat pinnallisesti kansani haavaa sanoen: Rauha! Rauha! Eikä rauhaa kuitenkaan ole” (Jer. 6:14). Hesekiel repäisee: ”Ei enää paikkaamista! Muurin on kaaduttava” (Hes. 13:15). Mutta kun muuri on sortunut, ne, jotka ennustivat onnettomuutta, julistavat jälleen rauhaa, nyt varmoina siitä, ettei harhakuvitelmille enää ole sijaa. Pakkosiirtolaisille Jumala ilmoittaa: ”Minä tiedän, mitä olen teitä varten suunnitellut: rauhaa enkä onnettomuutta, antaakseni teille tulevaisuuden ja toivon” (Jer. 29:11; vrt. Jer. 33:9). Solmitaan rauhan liitto, joka poistaa villipedot ja takaa turvallisuuden ja siunauksen (Hes. 34:25–30), sillä, kuten Jumala sanoo: ”Minä olen heidän kanssaan” (Hes. 37:26).

b. Eskatologinen rauha. Tämä rauhaa koskeva kiista on koko profeetallisen sanoman taustalla. Kun todellisesta rauhasta tulee eskatologisen julistuksen olennainen osa, se vapautuu maallisista rajoituksistaan ja synnin vääristämistä jäljitelmistään. Profeettojen uhkaavat julistukset päättyvät tavallisesti ilmoitukseen yltäkylläisestä ennalleen palauttamisesta (Hoos. 2:20 ff.; Aam. 9:13 ff.; jne.). Israel unelmoi ”rauhanruhtinaasta” (Jes. 9:5; vrt. Sak. 9:9 f.), joka antaa ”loppumattoman rauhan” (Jes. 9:6) ja avaa uuden paratiisin, sillä ”hän on oleva Rauha” (Miika 5:4). Luonto alistetaan ihmiselle, kaksi erillään ollutta valtakuntaa ”tekevät sovinnon”, ja kansat elävät rauhassa (Jes. 2:2 ff.; Jes. 11:1 ff.; Jes. 32:5–20; vrt. Jes. 65:25); ”vanhurskas kukoistaa” (Ps. 72:7). Tämä rauhan evankeliumi (Nah. 2:1), vapautus Babylonista (Jes. 52:7; Jes. 55:12), toteutuu kärsivässä Palvelijassa (Jes. 53:5), joka ilmoittaa uhrillaan, mikä rauhan hinta on. Silloin ”rauha kaukana oleville ja lähellä oleville! Haavat paranevat” (Jes. 57:19). Kansan johtajina ovat Rauha ja Vanhurskaus (Jes. 60:17). ”Minä annan rauhan virrata Jerusalemiin kuin virran ja kansojen kunnian kuin tulvivan puron” (Jes. 66:12; vrt. Jes. 48:18; Sak. 8:12).

c. Lopuksi viisauskirjallinen pohdinta. Lopuksi viisauskirjallinen pohdinta käsittelee todellisen rauhan kysymystä. Usko vakuuttaa: ”Suuri rauha niillä, jotka rakastavat sinun lakiasi, heille ei ole pahennusta” (Ps. 119:165); mutta tapahtumat näyttävät olevan sen kanssa ristiriidassa (Ps. 73:3), mikä nostaa esiin palkkaa koskevan kysymyksen. Tämä ratkeaa täydellisesti vasta uskossa täydelliseen ja persoonalliseen kuolemanjälkeiseen elämään: ”Vanhurskaiden sielut ovat Jumalan kädessä… Tyhmien silmissä he näyttävät kuolleilta… mutta he ovat rauhassa” (Viis. 3:1 ff.), toisin sanoen kaikkien hyvien lahjojen täyteydessä ja hänen yhteydessään, joka hallitsee heitä: autuudessa.

III. Kristuksen rauha.

Profeettojen ja viisaiden toivo toteutuu Jeesuksessa Kristuksessa, sillä synti on hänessä ja hänen kauttaan voitettu; mutta niin kauan kuin synti ei ole kuollut jokaisessa ihmisessä, niin kauan kuin Herra ei ole tullut viimeisenä Päivänä, rauha pysyy tulevana hyvänä; profeetallinen sanoma säilyttää siis arvonsa: ”Vanhurskauden hedelmä on rauha” (Jes. 32:18; vrt. Jes. 32:17). Tämä on sanoma, jota UT julistaa Luukkaasta Johannekseen Paavalin kautta.

1. Luukas. Evankeliumissaan Luukas maalaa kuvan rauhan kuninkaasta. Hänen syntyessään enkelit julistivat rauhaa ihmisille, joita Jumala rakastaa (Luuk. 2:14); saman sanoman toistavat iloiset opetuslapset saattaessaan ”kaupunkiinsa saapuvaa Kuningasta” (Luuk. 19:38), mutta Jeesus ei ota sitä vastaan (Luuk. 19:42). Rauhan kuninkaan suussa toivotus maallisesta rauhasta muuttuu pelastuksen julistukseksi: hyvän juutalaisen tavoin Jeesus sanoo: ”Mene rauhassa!”, mutta näillä sanoilla hän palauttaa terveyden verenvuodosta kärsineelle naiselle (Luuk. 8:48 rinnakk.), antaa synnit anteeksi katuvalle syntiselle naiselle (Luuk. 7:50) ja osoittaa näin voittonsa sairauden ja synnin vallasta. Hänen tavallaan opetuslapsetkin matkaavat kaupunkeihin rauhantoivotuksineen, pelastus Jeesuksessa (Luuk. 10:5–9). Mutta tämä pelastus mullistaa tämän maailman rauhan: ”Luuletteko, että olen tullut tuomaan maan päälle rauhaa? En suinkaan, vaan jakautumisen” (Luuk. 12:51). Jeesus ei siis tyydy esittämään samoja uhkauksia kuin profeetat kaikkea väärää turvallisuutta vastaan (Luuk. 17:26–36; vrt. 1. Tess. 5:3), vaan erottaa saman perheen jäsenet toisistaan. Kristityn runoilijan sanoin: hän ei tullut hävittämään sotaa, vaan lisäämään rauhaa, tuota pääsiäisrauhaa, joka on hänen lopullinen voittonsa (Luuk. 24:36). Opetuslapset levittävät siis maailman ääriin asti israelilaista rauhaa (vrt. Ap. t. 7:26; Ap. t. 9:31; Ap. t. 15:33), joka on uskonnollisella tasolla ikään kuin roomalaisen rauhan kirkastuma (vrt. Ap. t. 24:2), sillä Jumala on julistanut rauhan Jeesuksen Kristuksen kautta osoittautuessaan ”kaikkien Herraksi” (Ap. t. 10:36).

2. Paavali. Liittäessään kirjeidensä tervehdyksissä tavallisesti armon rauhaan Paavali vahvistaa näin rauhan alkuperän ja pysyvyyden. Ennen kaikkea hän tuo esiin sen yhteyden lunastukseen. Kristus on meidän rauhamme: hän on tehnyt rauhan ja sovittanut nämä kaksi kansaa yhdistämällä ne yhdeksi ruumiiksi (Ef. 2:14–22). Näin

Jumala on sovittanut kaikki olennot, niin maan päällä kuin taivaissakin, tekemällä rauhan Kristuksen ristin verellä (Kol. 1:20). Siksi, koska ”meidät on koottu yhdeksi ruumiiksi”, ”Kristuksen rauha hallitsee sydämissämme” (Kol. 3:15), kiitos Hengen, joka punoo välillemme lujan siteen (Ef. 4:3). Jokainen uskova, joka on vanhurskautettu, elää Jeesuksen Kristuksen kautta rauhassa Jumalan kanssa (Room. 5:1), Jumalan, joka on rakkauden ja rauhan Jumala (2. Kor. 13:11) ja pyhittää hänet kokonaan (1. Tess. 5:23). Rakkauden ja ilon tavoin rauha on Hengen hedelmä (Gal. 5:22; Room. 14:17); se on jo täällä maan päällä ennakoitua iankaikkista elämää (vrt. Room. 8:6). Se ylittää kaiken ymmärryksen (Fil. 4:7), kestää ahdingossa (Room. 5:1–5) ja säteilee suhteissamme ihmisiin (1. Kor. 7:15; Room. 12:18; 2. Tim. 2:22), aina siihen ”päivään asti, jolloin rauhan Jumala, joka on herättänyt Jeesuksen kuolleista (vrt. Hepr. 13:20), kukistettuaan saatanan (Room. 16:20), palauttaa kaiken alkuperäiseen eheyteensä”.

3. Johannes. Johannes selittää ilmoitusta vielä tarkemmin. Hänelle, kuten Paavalillekin, rauha on Jeesuksen uhrin hedelmä (Joh. 16:33); kuten synoptisessa traditiossa, sillä ei ole mitään tekemistä tämän maailman rauhan kanssa.

4. ”Autuas rauhan näky”. Toivoon lujasti kiinnittyneenä, niin että hän voi katsella taivaallista Jerusalemia (Ilm. 21:2), kristitty pyrkii toteuttamaan julistetun autuuden: ”Autuaita ovat rauhan työtä tekevät!” (Matt. 5:9), sillä se merkitsee elämistä Jumalan tavoin, olemista ”Jumalan poika” ainokaisessa Pojassa, Jeesuksessa. Siksi hän pyrkii kaikin voimin saamaan aikaan sovun ja rauhan maan päällä. Tämä kristillinen maanpäällisen rauhan politiikka osoittautuu sitä tehokkaammaksi, mitä vähemmän siihen liittyy harhakuvitelmia: kolme periaatetta ohjaa sen hellittämätöntä tavoittelua.

Vain Kristuksen herruuden yleismaailmallinen tunnustaminen koko maailmankaikkeudessa hänen viimeisen tulemisensa hetkellä perustaa lopullisen ja yleismaailmallisen rauhan. Vain Kirkko, joka ylittää rodun, luokan ja sukupuolen erot (Gal. 3:28; Kol. 3:11), on maan päällä kansojen välisen rauhan paikka, merkki ja lähde, sillä se on Kristuksen ruumis ja Hengen jakaja. Vain vanhurskaus Jumalan edessä ja ihmisten kesken on lopulta rauhan perusta, sillä se poistaa synnin, kaiken hajaannuksen lähteen. Kristitty tukee rauhanomaista ponnisteluaan kuuntelemalla Jumalaa, joka yksin antaa rauhan ja puhuu tämän psalmin kautta; siihen on koottu historian Jumalan ominaisuuksia: ”Mitä Jumala puhuu, on rauha hänen kansalleen… Uskollisuus versoo maasta, ja taivaasta vanhurskaus katsoo alas. Jahve itse antaa onnen, ja meidän maamme kantaa hedelmänsä. Vanhurskaus kulkee hänen edellään ja rauha hänen askeltensa jäljissä” (Ps. 85:9–14).

XLD

Katso myös: → beatitude — benediction II, IV 3 — guerre — Jerusalem AT III 3 — Sovinto — Lepo — Pelastus AT I 2 — soucis 2 — violence IV 3

RAVINTO

Katso: → Eläin II z — Puu i — eucharistie II 3, III — Öljy 1 — Maito — Manna — Ravinto — Leipä — Puhdas AT I 3 ; NT II i — Ateria — sel 2.3 — vin

RAVINTO

Kuten kaikkien elävien olentojen, ihmisen on ravittava itseään pysyäkseen hengissä. Tämä riippuvuus maailmasta on olennainen merkki hänen olemuksensa epävakaisuudesta, mutta samalla se kutsuu häntä ravitsemaan itseään Jumalasta, jolla yksin on pysyvyys. Opettaakseen ihmiselle, että hänen todellinen ravintonsa on, kuten Herrankin, hänen Isänsä tahto (Joh. 4:34), Raamattu esittää ravinnon saamisen kolmella eri tasolla: luomisen ja kuuliaisuuden tasolla, liiton ja uskon tasolla sekä evankeliumin ja rakkauden tasolla.

I. JUMALA PITÄÄ HUOLEN LUOTUJENSA RAVINNOSTA.

”Minä annan teille kaikki siementä kantavat ruohot… kaikki puut, joissa on hedelmiä… Kaikille villieläimille annan ravinnoksi kasvien vihreyden” (1. Moos. 1:29 f.). Luotuaan ihmisen ja tehtyään hänestä luomakunnan herran Jumala antaa hänelle ravintoa, kuten koko eläinkunnalle. Tässä kultaisen aikakauden ja yleisen rauhan tilassa yksikään eläin ei syö toisen lihaa; mutta kun Jumala vedenpaisumuksen jälkeen antaa ihmisen käsiin ”kaikki elävät eläimet hänen ravinnokseen”, hän käyttää samaa kieltä: ”Annan teille tämän kaiken samalla tavoin kuin kasvien vihreyden” (1. Moos. 9:2 f.). Tästä ilmenee samalla sekä ihmisen riippuvuus luonnosta, jota ilman hän ei voi elää, että hänen itsenäisyytensä. Eläin ravitsee itseään löytämällään ruoholla tai saaliilla, jota se ajaa takaa; ihminen ravitsee itseään hedelmillä ja kasveilla, joita hän viljelee, sekä eläimillä, jotka kuuluvat hänelle ja joita hän kasvattaa: hän saa ravintonsa viljelynsä tuotteista, työstään (1. Moos. 3:19), ”kättensä työstä” (5. Moos. 14:29).

On kuitenkin vaara käyttää tätä ravintoa liikaa ja langeta ahmimiseen (Sananl. 23:20 f.; Sananl. 21:17). Toisaalta ihminen voi käyttää sitä itsekkäästi ja langeta ylellisyyteen (Aam. 6:4), aina köyhien riistämiseen saakka (Sananl. 11:26), unohtaen, että kaikki ravinto on Jumalan lahja. Jos vankka viisausperinne kykenee säilyttämään tasapainon (Sir. 31:12, 13; Sir. 37:27–31), tunnustamaan yhtäältä, että ”syöminen ja juominen ja hyvä aika työn äärellä muodostavat suuren osan ihmisen onnesta” (Saarn. 2:24; Saarn. 3:13 jne.), ja toisaalta, että ”parempi on vihannesateria rakkauden kera kuin lihava härkä vihan kanssa” (Sananl. 15:17; vrt. Sananl. 17:1), syynä on se, ettei tämä perinne, edes skeptisen ja epäluuloisen Saarnaajan kohdalla, koskaan unohda, että kaikki tämä tulee Jumalan kädestä (Saarn. 2:24). Evankeliumin mukaan kultainen sääntö on jättää ravinnosta huolehtiminen kaitselmuksen varaan (Matt. 6:25–33; Luuk. 12:22–31). Siksi sitä on joka päivä pyydettävä rukouksessa taivaalliselta Isältä (Matt. 6:11; Luuk. 11:3).

Jotta säilyisi elävänä tietoisuus siitä, että Jumalan kädet ravitsevat meitä näin, uhreilla ja uhrilahjoilla yhtäältä sekä ruokasäännöksillä toisaalta on ollut keskeinen merkitys. Hyvät ateriat ja juhla-ateriat vietetään sen jälkeen, kun on noustu pyhäkköön teurastamaan eläin ja uhraamaan sadon ensimmäiset tähkät ja kauneimmat hedelmät (5. Moos. 16:1–17). Saastaisten eläinten kielto (3. Moos. 11), joka perustuu periaatteeseen ”pyhälle kansalle pyhä ravinto” (vrt. 5. Moos. 14:21), ylläpitää ihmiselämän epämääräisellä alueella, jota ravinto edustaa, kunnioitusta Jumalan suvereenia tahtoa kohtaan.

II. JUMALA RAVITSEE KANSAANSA SANALLAAN.

Liiton kautta Jumala ottaa huolehtiakseen kansansa olemassaolosta. ”Taivaasta” tullut manna (2. Moos. 16:4) on ravintoa, jonka Jumala antaa suoraan (2. Moos. 16:15) ja johon ihmisen työllä ja laskelmilla ei ole vaikutusta (2. Moos. 16:4 f.); se on tämän uuden olotilan merkki. Tämä olotila edellyttää kuitenkin uskoa: manna on tarkoitettu ravitsemaan ruumista ja uskoa sekä opettamaan Israelia odottamaan elatustaan ja elämänsä jatkumista sanasta, ”joka lähtee Jahven suusta” (5. Moos. 8:3; Viis. 16:26; vrt. Matt. 4:4) ja tuo iloa (Jer. 15:16). Sen käskyt ovat hunajaa makeammat (Ps. 19:10 f.). Enää ei ole kyse monenlaisten hedelmien syömisestä vaan Herran sanasta ravinnoksi ottamisesta (Viis. 16:26). Siksi profeetta Hesekiel (Hes. 3:1 ff.) ja apostoli Johannes (Ilm. 10:8 ff.) omaksuvat ennen sanomansa julistamista tämän jumalallisen sanan vertauskuvallisesti: heidän on nieltävä kirjakäärö. Uuden liiton aikana kristityt jatkavat Jumalan lupausten ravinnoksi ottamista (Hepr. 5:12 ff.; vrt. 1. Kor. 3:1 f.; 1. Piet. 2:2), syövät hengellistä ravintoa ja juovat hengellisestä kalliosta, joka on Kristus (1. Kor. 10:3 f.).

III. JUMALA RAVITSEE LAPSIAAN.

Koska ihminen on Jumalan lapsi, hän voi sekä tulla toimeen ilman kaikkia tämän maailman ravintoja että käyttää niitä kaikkia. ”Tapa ja syö!”, taivaasta kuuluva ääni sanoo Pietarille (Ap. t. 10:13); kristitty ei enää tee eroa puhtaiden ja epäpuhtaiden eläinten välillä; hän ei enää ole ”maailman alkeisvoimien orjuudessa”, hän on saanut osakseen lapseksi ottamisen (Gal. 4:3 f.), ja kaikki kuuluu hänelle maailmankaikkeudessa (1. Kor. 3:22), jopa epäjumalille uhrattu liha (1. Kor. 8:4; 1. Kor. 10:26), kunhan hän muistaa kuuluvansa itse Kristukselle, samoin kuin Kristus Jumalalle (1. Kor. 3:23). Söipä tai joi hän mitä tahansa, kaikki on hänelle kiitoksenannon lähde (1. Kor. 10:30 f.; 1. Tim. 4:3 f.).

Kristus puolestaan paastoaa neljäkymmentä päivää ja neljäkymmentä yötä osoittaakseen, että Jumala riittää hänelle ja että hänen ravintonaan on Isänsä tahto (Joh. 4:34; Matt. 4:1–4). Tämä ei tarkoita, että hän halveksisi ravintoa: hän syö kuten hänen opetuslapsensa (Joh. 4:31); hän ottaa vastaan kutsut aterioille, joita hänelle esitetään (Matt. 11:19), kehottaa opetuslapsiaan ottamaan vastaan kaiken, mitä heille tarjotaan (Luuk. 10:8); hän moninkertaistaa leivät, jotteivät ihmiset joutuisi kärsimään nälkää (Matt. 15:32 rinnakk.). Tällä ihmeellä Kristus osoittaa, että Isä, taivaan

lintujen suojelija (Matt. 6:26), pitää vielä enemmän huolta lapsistaan; ennen kaikkea hän kuitenkin tahtoo opettaa, että hän itse on ”Jumalan leipä, joka tulee alas taivaasta ja antaa maailmalle elämän” (Joh. 6:32 f.). Samoin kuin hän vuorisaarnassa kehotti ”olemaan huolehtimatta ravinnosta” (Matt. 6:25) ja ”etsimään ensin Jumalan valtakuntaa” (Matt. 6:33), hän kehottaa tässä ”etsimään jotakin muuta kuin ”katoavaa ravintoa”” (Joh. 6:27; vrt. Room. 14:17) ja tarjoaa itse lihansa todelliseksi ravinnoksi ja verensä todelliseksi juomaksi (Joh. 6:55). Eukaristia, jossa maan leivästä tulee Kristuksen ruumis, tekee Jumalan lapseksi tulleen ihmisen kykeneväksi ravitsemaan itseään kaikissa olosuhteissa Jeesuksella Kristuksella, hänen sanoillaan, teoillaan ja elämällään.

PMG & JG

Katso myös: → Puu 1 — desert AT I 3 — eucharistie III 1,2 — faim-soif I — Maistaa I — Öljy — jeune — Manna — Leipä — providence I — Puhdas AT I 1; NT II 1 — Ateria — sel 2,3 — travail I 2, IV 1

RAVITA

Katso: ⟶ Abraham I 3 — Hedelmä — joie — Sadonkorjuu I — Ateria — richesse I 3-4

REITTI

Katso: → chemin

RIEMUVUOSI

Katso: → semaine 1.

RIITTI

Katso: → Alttari 2 — culte — Hurskaus AT 2 — sacerdoce AT II 1 — temps AT I 2

RIIVAUS

Katso: ⟶ demons NT — Sairaus ja parantuminen — Ihme II 2 b — Saatana II

ROHKEA PUHE

Katso: → Luottamus 3 — esprit-de-dieu NT IV — Häpeä II — liberation-liberte III 3 a — Saarnata II 2 b — priere IV 4

ROHKEUS

Katso: ⟶ Luottamus — fierte — liberation-liberte III 3 a

ROHKEUS

Katso: → fierte — force — Vaino II

ROOMA

Katso: → Baabel ja Babylon 6

RUNSAUS

Katso: → benediction — Täyteys — richesse

SAARNATA

Nykyään saarnata tarkoittaa yhtä lailla pelastustapahtuman julistamista kuin kehottamista (parakalein) tai opettamista (didaskein). UT:ssa sitä vastoin verbit *keryssein* ja *euangelizesthai* rajaavat saarnaamisen yhden tapahtuman juhlalliseksi julistamiseksi (kerygma): Jeesus on Herra ja Pelastaja. Tämä rajaus ei kuitenkaan köyhdytä saarnaamista laajassa merkityksessä, sillä se tuo esiin lähteen, josta kaiken opetuksen ja kehotuksen tulee ammentaa: pääsiäissanoman. Tällä saarnaamisella on yhteyksiä VT:hen: Jumalan sanaa saarnasi tuolloin profeetta; Jumalan Hengen ajamana hän julisti aikalaisilleen Jumalan tuomion; hänen sanansa oli Jumalan sana. UT:ssa saarnaajien sana on yhä Jumalan sanaa, mutta siitä lähtien kun tämä on tullut lihaksi Jeesuksessa, Kristus tuomitsee heidän sanansa ja olemassaolonsa.

I. KRISTILLISEN SAARNAAMISEN SANOMA.

Aikojen, paikkojen ja kuulijakuntien moninaisuudesta huolimatta Johannes Kastajan, Jeesuksen, Pietarin ja Paavalin saarnat noudattavat kaikki samaa kaavaa ja suuntautuvat samaan: kutsumaan kääntymykseen ja julistamaan tapahtumaa.

1. Kutsu kääntymykseen. Yksi ja sama sana aloittaa Jeesuksen ja hänen edelläkävijänsä saarnaamisen ja kruunaa ensimmäiset apostoliset saarnat: ”Kääntykää!” (Matt. 3:2; Matt. 4:17; Ap. t. 2:38; Ap. t. 3:19; Ap. t. 5:31; Ap. t. 10:43; Ap. t. 13:38 f.). Näin julistetulla totuudella ei siis ole mitään tekemistä sellaisen teorian kanssa, jonka voi vapaasti hyväksyä; se vaatii kuulijalta sitoutumista, sillä raamatullisessa merkityksessään Sana ja Totuus ovat elämää antavia. Jokainen saarna, joka ei johda kehotukseen parannukseen ja kääntymykseen, on vaarassa lakata olemasta Evankeliumi ja muuttua luennoksi.

2. Tapahtuman julistaminen. Jos saarnaaminen edellyttää kääntymystä, se ei johdu moralisoivasta kehotuksesta vaan siitä, että se julistaa pelastustapahtumaa:

Evankelistat, ja erityisesti Matteus, ovat halunneet osoittaa, kuinka Jeesus maanpäällisen elämänsä aikana aloitti apostolisen saarnaamisen. ”Taivasten valtakunta on aivan lähellä” (Matt. 4:17); Edelläkävijän jälkeen Jeesus julisti samaa tapahtumaa (Matt. 3:2), ja opetuslapset julistivat sitä kaikuna (Matt. 10:7): profetiat ovat täyttyneet. Johannes on ääni, joka huutaa erämaassa profeetta Jesajan mukaan (Jes. 40:3); Jeesus esittäytyy Palvelijana, joka ”julistaa köyhille evankeliumia”. Tänäänkin käy toteen tämä sana, joka on juuri kaikunut korvissanne (Luuk. 4:17–21; Jes. 61:1 f.).

Pääsiäisenä julistettu Valtakunta tuli ilmi Ylösnousseen kirkkaudessa; helluntaipäivänä Hengen lahja synnytti Kirkon ja toteutti siten Valtakuntaa maan päällä. Tästä lähtien saarnaaminen ei enää julista vain lähitulevaisuutta, kuten Jeesuksen aikana; se julistaa nykyhetken tosiasiaa, joka osoittaa Pyhän Hengen olevan työssä, tosiasiaa, joka viittaa menneeseen tapahtumaan (Kristuksen pääsiäiseen) ja tulevaan tapahtumaan (Herran parusiaan). Ensimmäisten saarnojen tiivistelmät paljastavat tämän kristillisen nykyhetken uuden luonteen.

Pietari selittää näin, että jos hänen kuullaan puhuvan ”vieraalla kielellä” helluntaina, se johtuu siitä, että Henki annetaan (Ap. t. 2:4, 11, 15 ff.). Olipa kyse ihmeestä, kuten ramman parantumisesta (Ap. t. 3:1–10), tai näiden saarnaajien hämmästyttävästä rohkeudesta (Ap. t. 4:13; Ap. t. 5:28), saarnaaminen asettaa aina eteen tapahtuman, joka herättää kysymyksen: siihen liittyy ”voimaa, Pyhää Henkeä ja luottamusta” (1. Tess. 1:5). Tätä jatkuvaa nykyhetkeä, tätä uudistunutta helluntaita (Ap. t. 10:44–47), ei puolestaan voida perustella muutoin kuin viittaamalla menneisyyteen ja tulevaisuuteen, jotka molemmat koskevat Kristusta. Jeesus on noussut kuolleista, hän elää: tästä Henki todistaa helluntain ihmeen kautta (Ap. t. 2:22–36); tätä ramman parantuminen merkitsee (Ap. t. 3:12–16). Jeesus on Herra, kirkastettu taivaassa (Ap. t. 3:21), ja hän palaa sieltä voitokkaasti tuomiolle (1. Tess. 1:10; 2. Tess. 1:7). Saarnaaminen on olennaisesti pääsiäissanoma; samalla se ilmoittaa pyhän historian salaisuuden.

3. Tapahtuman esittäminen. Kerygma on itsessään juhlallinen julistus: kuuluttajan huuto, joka ilmoittaa virallisesti tapahtuman; ja koska tämä tapahtuma on Kristuksen voitto Kuolemasta, kuulija näkee nykyhetkensä saavan äkkiä ikuisuuden ulottuvuuden. Tämä voisi riittää; on kuitenkin välttämätöntä, että kuulijakunta, jonka oma aika ja ympäristö ovat muovanneet, kykenee ymmärtämään sanoman. Kun ateenalaiset kuulevat Paavalin ”julistavan Jeesusta ja ylösnousemusta”, he ajattelevat kahta uutta jumaluutta ja pitävät häntä tarinoiden kaupustelijana (Ap. t. 17:18). Siksi Paavali pyrkii tekemään itsensä ymmärretyksi haluamatta kuitenkaan perustella sanomaansa inhimillisellä järjellä. Korinttilaiset luulivat, että Apollos, ”puhetaitoinen mies ja Kirjoituksiin perehtynyt” (Ap. t. 18:24), oli tämän vuoksi saarnaajan esikuva; Paavali oikaisee heidän käsityksensä: jottei tekisi Kristuksen ristiä tyhjäksi, hän torjuu ”puheen viisauden” (1. Kor. 1:17). Jokaisen saarnan on siis tuotava lunastava tapahtuma esiin ja samalla oltava ymmärrettävä. Tästä johtuvat sanoman esittämiseen tarvittavat vaihtelut.

a) Jeesuksen tavoin myös apostolien kuulijakunta uskoi Jumalaan ja hänen pelastussuunnitelmaansa. Saarna ottaa siis lähtökohtansa Raamatusta esittääkseen lunastustapahtuman. Kuten Jeesus ja Johannes Kastaja, opetuslapset osoittavat siinä profetioiden täyttymyksen. Elämme Joelin (Ap. t. 2:17) ja kaikkien profeettojen (Ap. t. 3:24)

ennustamia viimeisiä päiviä; isille annettu lupaus on täyttynyt (Ap. t. 13:33). Jumala oli ennalta nähnyt pahennusta herättävän ristin (Ap. t. 2:23); se on ”puu”, josta VT puhui (Ap. t. 5:30; 10:39; 13:9; vrt. 5. Moos. 2:31). Profeetat olivat ennalta ilmoittaneet Kristuksen kohtalon (Ap. t. 3:18; 13:27), erityisesti Palvelijasta kertovassa runossa, psalmeissa (Ap. t. 2:25–28, 30–34; 13:22, 33, 35) tai Mooseksen kautta (Ap. t. 3:22). Myös kääntymykseen velvoittaminen on profetoitu (Ap. t. 2:21, 39). Saarna on siis olemukseltaan raamatullista, ja ilmaus ”Kirjoitusten mukaan” rytmittää vanhinta uskontunnustusta (1. Kor. 15:3–5).

b) Kuulijat eivät ehkä olleet tunteneet Jeesusta hänen eläessään; silloin pääsiäissanoma avautuu pelkistetyksi esitykseksi Jeesuksen elämästä: näin tapahtuu sadanpäällikkö Corneliuksen edessä (Ap. t. 10:37–42), kun Pietari hahmottelee Jeesuksen elämää koskevan evankeliumin rungon. Jeesuksen elämä tulee näet esiin saarnan valossa, mutta pääsiäissanoman valossa.

c) Lopulta kuulijakunta ei ehkä edes usko tosi Jumalaan ja sen on saatava tuntea Raamatun uskon taustalla olevat lähtökohdat. Lystrassa Paavali puhuttelee kuulijoitaan puhumalla ”elävästä Jumalasta, joka on tehnyt taivaan ja maan… joka on antanut taivaasta sateet ja vuodenajat” (Ap. t. 14:15 ff.). Ateenassa hän osoittaa, kuinka Kristuksen ylösnousemus on sen historiallisen pelastustalouden päämäärä, joka saa alkunsa luomisesta ja ihmisen Jumalan etsimisestä (Ap. t. 17:22–31); tessalonikalaiset taas ovat ”hylänneet epäjumalat kääntyäkseen Jumalan puoleen, palvellakseen elävää ja todellista Jumalaa ja odottaakseen taivaista hänen Poikaansa, jonka hän on herättänyt kuolleista, Jeesuksen, joka pelastaa meidät tulevalta vihalta” (1. Tess. 1:9 f.). Joka tapauksessa saarnan tulee, suoraan tai kiertotietä, johtaa Kristuksen, historian Herran, luo.

4. Saarnasta opettamiseen. Pääsiäisen salaisuudesta käsin — sen, jonka Paavalin vastaanottama uskontunnustus tiivistää (1. Kor. 15:3 ff.) ja jota on lakkaamatta toistettava, jotta usko pysyisi oikein keskittyneenä — saarna muuttuu opetukseksi. Jeesus itse toimi näin, kun hän ”opetti” vuorella (Matt. 5:2) tai synagogissa (Matt. 9:35); samoin tekivät opetuslapset Ylösnousseen heiltä saaman käskyn mukaisesti (Matt. 28:20; Ap. t. 4:2). Paavali kehittää opetustaan pääsiäisen salaisuudesta käsin, kun hän esimerkiksi opettaa ristin viisautta (1. Kor. 1:23) tai kastetta osallistumisena Jeesuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen (Room. 6). Saarnaajasta tulee katekisti ja teologi, mutta teologi ansaitsee tämän nimityksen vain, jos hän viittaa lakkaamatta pääsiäisevankeliumin julistamiseen.

II. SAARNAAMISEN SALAISUUS.

Saarnaaminen on salaisuus sanoman sisällön puolesta; se on sitä myös sen muodon puolesta, jossa se julistetaan: puhutun Jumalan sanan salaisuus, Jumalan sanaa julistavan saarnaajan salaisuus.

1. Sanan salaisuus. Jos saarnaamisella on teon merkitys ja se edellyttää kääntymyksen aktia, niin näin on siksi, että saarnaaminen itse on Jumalan teko. Paavalin todistuksen mukaan se asettaa ihmiset sen salaisuuden eteen, jota se julistaa. Siksi usko voi syntyä saarnaamisesta (Room. 10:17). Kuulija asetetaan kuolleen ja ylösnousseen Kristuksen eteen: hänestä on tullut historian Herra, joka jakaa lahjat ja Hengen niille, jotka ottavat sanan vastaan, ja uhkaa vihalla niitä, jotka torjuvat sen (1. Tess. 1:10). Kuten Jumalan kuninkuutta julistava ja sen aloittava airut (Jes. 40:9), saarnaaminen on Jumalan teko, joka aloittaa Kristuksen herruuden maailmassa. Sitä eivät kuulijat arvioi, vaan se vaatii uskon kuuliaisuutta (Room. 1:5) maailman loppuun asti (Matt. 24:14).

2. Jumalan sana ja ihmisen sana. Pelastuakseen on uskottava; uskoakseen on kuultava saarnaamista; ja kuinka saarnata, ellei ensin ole lähetetty? (Room. 10:15). Saarnaaja on saanut Jeesukselta Kristukselta Kirkkonsa kautta lähetystehtävän ja auktoriteetin.

a) Vain missio voi muuttaa ihmisen sanan Jumalan sanaksi. Se tapahtuu, ei niin kuin profeetoilla Hengen äkillisen vaikutuksen kautta, vaan Kristuksen uskoman lähetystehtävän nojalla: ”ikään kuin Jumala itse kehottaisi meidän kauttamme” (2. Kor. 5:20) sovinnon aikaansaamiseksi Jumalan kanssa. Saarnaajan on airuen tavoin julistettava Jumalan sanaa uskollisesti, niin että se vaikuttaa, vaikka hän ei toimisikaan pyyteettömästi (Fil. 1:15–18); joka tapauksessa Kristusta julistetaan. Mitäpä siis siitä, kenen palvelijan kautta usko on välitetty! Tärkeintä on perustus, Jeesus Kristus; muu on lisätty siihen päälle, ja tuomion tuli koettelee sen arvon (1. Kor. 3:5–15). Alkukirkko osoittaa huolehtivansa saarnaamisen valtuuttamisesta: toisinaan se vahvistaa aloitteen, jota se ei itse ole tehnyt (Ap. t. 8:14–17; 11:22 ff.), toisinaan se panee kätensä lähetystyöntekijöiden päälle (Ap. t. 13:2 f.).

Lähetetyn auktoriteetti perustuu lisäksi todistukseen, jonka hän antaa pääsiäissalaisuudesta; kyseessä on apostolien todistus laajassa merkityksessä, ja se liittyy kahdentoista ainutlaatuiseen todistukseen (Ap. t. 2:32; 3:15; 5:32; 10:39, 41; 13:31), joka annettiin Ylösnousseen käskystä (Ap. t. 1:8). Uskollisten todistajien katkeamattoman tradition välityksellä kristillinen saarnaaminen antaa todella kuulla Jumalan sanan.

b) Saarnaajan arvokkuus juontuu tästä apostolisesta valtuutuksesta. Hänellä on täysi auktoriteetti ja apostolien tavoin rohkea puhe: hän puhuu luottavaisesti (Ap. t. 2:29; Ap. t. 4:13, 29, 31). Hänen tulee ”julistaa Jumalan sanaa ei ihmisten sanana vaan sellaisena kuin se todella on: Jumalan sanana” (1. Tess. 2:13).

3. Saarnaaminen ja lunastus. Saarnaajan salaisuutta ei vielä tyhjennä hänelle uskotun lähetystehtävän arvokkuus. Saarnaaja on näet ”Jumalan työtoveri” (1. Kor. 3:9); ”Jumala kuljettaa häntä Kristuksen voitonkulkueessa”, ”hänen välityksellään hänen tuntemisensa tuoksu leviää kaikkialle”. Saarnaajan traaginen kohtalo: hän on ”Kristuk-

sen hyvä tuoksu”, joka tuottaa elämää tai kuolemaa (2. Kor. 2:14 f.). Ensiksi hän saattaa itse joutua hylätyksi (1. Kor. 9:27), mutta ennen kaikkea hänen on jaettava sen kohtalo, jonka airut hän on; Jumala asettaa apostolinsa viimeisiksi kaikkien joukossa (1. Kor. 4:9): ristin saarnaajat ovat eläviä ristiinnaulittuja (2. Kor. 4:7–15; 2. Kor. 6:4–10). Voisivatko he enää saada siitä kunniaa (vrt. Ap. t. 14:12 ff.)? Heidän tulee kuitenkin olla ylpeitä siitä, että he ovat yhdistyneet Lunastajaan, sovitusuhriin (kohdan 1. Kor. 4:13 todennäköisessä merkityksessä), ja todeta, että jos kuolema tekee työtään heissä, elämä tekee sen niissä, joille he saarnaavat (2. Kor. 4:12). Silloin ei enää vain saarnaajan sana ole Jumalan sanaa, vaan hänen oma elämänsä on itse toteutuva pääsiäissalaisuus.

JA & XLD

Katso myös: → Apostolit — dessein-de-dieu NT II, III — enseigner — evangile — Kehottaa — foi NT II, 1 — Lähetystyö / Missio NT II, 1, III 2 — parole-de-dieu NT II, 1 — Ylösnousemus NT I 3 — Valtakunta NT I — temoignage NT II, 1

SAATANA

Nimityksillä Saatana (hepr. *satan*, vastustaja) tai paholainen (kreik. *diabolos*, panettelija), joita molempia käytetään UT:ssa suunnilleen yhtä usein, Raamattu tarkoittaa persoonallista olentoa, joka itsessään on näkymätön mutta jonka toiminta tai vaikutus ilmenee joko muiden olentojen (demonien tai saastaisten henkien) toiminnassa tai kiusauksessa. Tässä suhteessa Raamattu osoittaa myöhäisjuutalaisuudesta ja useimmista muinaisen Lähi-idän kirjallisuuksista poiketen äärimmäistä pidättyvyyttä: se rajoittuu opettamaan meille tämän olennon olemassaolosta ja hänen juonistaan sekä keinoista suojautua niiltä.

I. JUMALAN SUUNNITELMAN VASTUSTAJA.

1. VT puhuu Saatanasta hyvin harvoin ja sellaisessa muodossa, joka varjellessaan yhden ainoan Jumalan tuonpuoleisuutta välttää huolellisesti kaiken, mikä olisi voinut kallistaa Israelin siihen dualismiin, johon se oli liiankin altis. Varsinaisena vastustajana esiintymisen sijaan Saatana näyttäytyy yhtenä Jahven hovin enkeleistä, joka hoitaa taivaallisessa tuomioistuimessa tehtävää, joka vastaa julkisen syyttäjän tehtävää: hänen tulee valvoa maan päällä Jumalan oikeudenmukaisuutta ja oikeuksia. Tämän oletetun Jumalan palvelemisen alla voidaan kuitenkin jo nähdä (Job 1–3) vihamielinen tahto, ellei itse Jumalaa, niin ainakin ihmistä ja tämän vanhurskautta kohtaan (Job 1:9): Saatana ei usko pyyteettömään rakkauteen; vaikkei hän ole ”kiusaaja”, hän odottaa Jobin lankeavan; salaa hän toivoo sitä ja tuntee iloitsevansa siitä. Sak. 3:1–5 syyttäjä muuttuu Jumalan Israelia koskevien rakkaudellisten suunnitelmien varsinaiseksi vastustajaksi. Jotta Israel pelastuisi, Jahven enkelin on ensin vaiennettava hänet Jumalan itsensä nimessä: ”Herra käskee sinua!” (Juud. 9, Vulg.).

2. Raamatun lukija tietää kuitenkin myös, että salaperäisellä olennolla on ollut ratkaiseva rooli ihmiskunnan alkuajoista lähtien. Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa puhutaan vain Käärmeestä. Vaikka Käärme on Jumalan luoma ”kuten kaikki muutkin” (1. Moos. 3:1), sillä on silti tietoa ja taitoa, jotka ylittävät ihmisen kyvyt. Ennen kaikkea se esitetään heti näyttämölle tullessaan ihmisluonnon vihollisena. Kateellisena ihmisen onnesta (vrt. Viis. 2:24) se saavuttaa päämääränsä käyttämällä jo niitä aseita, jotka pysyvät sille ominaisina: viekkautta ja valhetta. Se on ”kaikista kedon eläimistä viekkain” (1. Moos. 3:1), ”viettelijä” (1. Moos. 3:13; Room. 7:11; Ilm. 12:9; Ilm. 20:8 ff.), ”murhaaja ja valehtelija alusta asti” (Joh. 8:44). Viisaus antaa Käärmeelle sen oikean nimen: se on paholainen (Viis. 2:24).

II. Kristuksen vastustaja.

Jo tämän historiansa ensimmäisessä tapahtumassa voitettu ihmiskunta kuitenkin aavistaa, että se jonakin päivänä voittaa vastustajansa (1. Moos. 3:15). Ihmisen voitto saatanasta on näet juuri Kristuksen mission päämäärä: hän tuli tekemään voimattomaksi sen, jolla oli kuoleman valta, paholaisen (Hepr. 2:14), ”tuhoamaan hänen tekonsa” (1. Joh. 3:8), toisin sanoen asettamaan Isänsä hallitusvallan saatanan hallitusvallan tilalle (1. Kor. 15:24–28; Kol. 1:13). Siksi evankeliumit kuvaavat hänen julkista toimintaansa taisteluna saatanaa vastaan. Taistelu alkaa kiusauksen tapahtumasta, jossa Paratiisin tapahtuman jälkeen ensimmäistä kertaa ihmiskuntaa edustava ihminen, ”Aadamin poika” (Luuk. 3:38), kohtaa kasvotusten paholaisen. Taistelu tulee näkyviin riivattujen vapauttamisissa (vrt. demonit); ne todistavat, että ”Jumalan hallitusvalta on tullut” (Mark. 3:22 ff. rinnakk.) ja saatanan hallitusvalta päättynyt (vrt. Luuk. 10:17–20), sekä jopa tavallisten sairaiden parantamisissa (vrt. Matt. 13:38). Se jatkuu myös salakavalampana yhteenotossa, jossa Kristus kohtaa epäuskoiset juutalaiset, nuo todelliset ”paholaisen pojat” (Joh. 8:44; vrt. Matt. 13:38), nuo ”kyykäärmeiden sikiöt” (Matt. 3:7 ff.; Matt. 12:34; Matt. 23:33). Taistelu saavuttaa huippunsa kärsimyksen hetkellä. Luukas liittää sen tietoisesti kiusaukseen (Luuk. 4:13; Luuk. 22:53), ja Johannes korostaa siinä saatanan osuutta (Joh. 13:2, 27; Joh. 14:30; vrt. Luuk. 22:3, 31) vain julistaakseen saatanan lopullisen tappion. Saatana näyttää johtavan peliä, mutta todellisuudessa hänellä ei ole mitään valtaa Kristukseen: kaikki on Pojan rakkauden ja kuuliaisuuden työtä (Joh. 14:30; vrt. lunastus). Juuri sillä hetkellä, jolloin hän luulee voittonsa olevan varma, ”tämän maailman ruhtinas” ”heitetään alas” (Joh. 12:31; vrt. Joh. 16:11; Ilm. 12:9–13); maailman herruus, jonka hän oli aikanaan anastanut, kuuluu nyt kuolleelle ja kirkastetulle Kristukselle (Matt. 28:18; vrt. Fil. 2:9).

III. KRISTITTYJEN VASTUSTAJA.

Jos Kristuksen ylösnousemus sinetöi saatanan tappion, taistelu päättyy Paavalin mukaan vasta ”pelastushistorian” viimeiseen näytökseen, ”Herran päivänä”, jolloin ”Poika, tehtyään tehottomiksi kaikki hallitusvallat ja voimat sekä itse Kuoleman, luovuttaa valtakunnan Isälleen, jotta Jumala olisi kaikki kaikissa” (1. Kor. 15:24–28).

Kristitty joutuu siis Kristuksen tavoin kohtaamaan Vastustajan: juuri hän estää Paavalia lähtemästä Tessalonikaan (1. Tess. 2:18), ja hänen lihaansa pistetty oka, hänen apostolintyönsä este, on saatanan sanansaattaja (2. Kor. 12:7–10). Evankeliumi oli jo tunnistanut hänet viholliseksi, joka kylvää rikkaviljaa perheenisän peltoon (Matt. 13:39), tai joka tempaa ihmisten sydämestä Jumalan sanan siemenen, ”jotteivät he uskoisi ja pelastuisi” (Mark. 4:15 rinnakk.). Pietari puolestaan kuvaa hänet nälkäiseksi leijonaksi, joka kiertelee lakkaamatta uskovien ympärillä etsien, kenet voisi niellä (1. Piet. 5:8). Kuten paratiisissa, hän toimii ennen kaikkea kiusaajana ja pyrkii saattamaan ihmiset syntiin (1. Tess. 3:5; 1. Kor. 7:5) ja näin asettamaan heidät itse Jumalaa vastaan (Ap. t. 5:3). Vieläpä tämän persoonallistetun

voiman, Synnin, takana Paavali näyttää tavallisesti olettavan saatanan, synnin isän, vaikutuksen (vrt. Room. 5:12 ja Viis. 2:24; Room. 7:7 ja 1. Moos. 3:13). Jos on totta, että Antikristus toimii jo täällä maan päällä, hänen pahantekonsa takana kätkeytyy saatanan voima (2. Tess. 2:7 ff.).

Näin kristityn — ja tämä on hänen kohtalonsa traagisuus — on valittava Jumalan ja saatanan, Kristuksen ja Beliarin (2. Kor. 6:14), ”Pahan” ja ”Totuudellisen” (1. Joh. 5:18 f.) välillä. Viimeisenä päivänä hän on ikuisesti jommankumman luona.

Vaikka saatana on juoniensa, ansojensa ja vehkeilyjensä vuoksi pelottava henki (2. Kor. 2:11; Ef. 6:11; 1. Tim. 3:7; 1. Tim. 6:9 ff.) ja mielellään ”naamioituu valon enkeliksi” (2. Kor. 11:14), hän pysyy silti jo voitettuna vihollisena. Kristukseen uskon (Ef. 6:10) ja rukouksen (Matt. 6:13; Matt. 26:41 rinnakk.) kautta liittynyt kristitty on varma voitostaan — Jeesuksen rukous tukee lisäksi hänen rukoustaan (Luuk. 22:32; vrt. Room. 8:34; Hepr. 7:25) —: vain se kukistuu, joka suostuu tulemaan kukistetuksi (Jaak. 4:7; Ef. 4:27).

Ilmestyskirja tarjoaa ilmoituksen lopussa, etenkin luvusta 12 lähtien, eräänlaisen yhteenvedon raamatullisesta opetuksesta tästä Vastustajasta. Saatana on kääntynyt Naista ja hänen synnyttämäänsä Lasta vastaan (12:5), ja saatana on kääntynyt ”jäljelle jäänyttä jälkeläistöään” vastaan (12:17). Antikristuksen ihmeteot saavat hänet näyttäytymään voittoisana (13–17), mutta tämä päättyy Karitsan ja hänen morsiamensa, Kirkon, lopulliseen voittoon (18–22). Pedon ja väärän profeetan, Kuoleman ja Tuonelan sekä kaikkien niiden kanssa, jotka ovat langenneet saatanan juoniin, saatana ”heitetään palavaan rikkijärveen”, joka on ”toinen” kuolema (Ilm. 20:10, 14 f.).

SL

Katso myös: → Enkelit AT 2 — Antikristus — Taivaankappaleet 4 — Baabel ja Babylon 6 — Pedot ja Peto — bien-mal I 4 — blaspheme — Onnettomuus I — captivite II — colere B AT I 2; NT III 2 — demons — ennemi II 2 — epreuve-tentation — Erehtyminen NT — esprit AT 4; NT I — femme AT I; NT 3 — guerre AT IV; NT — Viha I — lumiere-tenebres NT II 1 — Sairaus ja parantuminen AT I 2; NT I 1 — Kirous I — mensonge III — Ihme II 2 b — Maailma NT I 2 — mort AT II 1; NT I 1, II 3 — Ylpeys 5 — peche — Vaino I 4,8 — puissance III 2 — signe NT II 3 — veiller II 2 — victoire NT

SADDUKEUKSET

Katso: → loi B III 5 — Fariseukset 1 — Ylösnousemus AT III — roi AT II 3

SADE

Katso: ⟶ ciel I — deluge — desert O — eau — Hedelmä II — Myrsky I

SADONKORJUU

Sadonkorjuu.

Viininkorjuun tavoin sadonkorjuu merkitsee talonpojan silmissä hänen työnsä hedelmää ja vuotuisen toimeentulonsa takuuta. Tämä luonnon työstä ihmiselle antama arvio voi merkitä myös Jumalan tuomiota.

I. Sadonkorjaajien ilo.

Ohran (huhtikuu) ja vehnän (toukokuu) korjuu on kansan iloisten juhlien aikaa: niittäjäjoukkojen laulu kantautuu kukkulalta toiselle ja saa unohtamaan sirppityön raskaan vaivan paahtavan auringon alla (Ruut 2; Jes. 9:2; Jer. 31:12; Ps. 126:6). Tässä ilossa Jahveä ei unohdeta: sadonkorjuu on Jumalan siunauksen merkki ja hedelmä. Jumalalle, joka on antanut kasvun, kuuluu kiitoksenanto (1. Kor. 3:6; Ps. 67:7; Ps. 85:13); se ilmenee liturgisessa sadonkorjuun juhlassa, helluntaissa, jolloin tuodaan uhriksi sadon ensihedelmät, erityisesti ensimmäinen lyhde (2. Moos. 23:16; 2. Moos. 34:22; 3. Moos. 23:10).

Niittäjän tulee myös jakaa ilonsa toisille osoittamalla anteliaisuutta. Laki käskee: ”Älä sido viljaa puivan härän suuta” (5. Moos. 25:4; 1. Kor. 9:9), ja ennen kaikkea: ”Älä korjaa peltoa loppuun asti äläkä kerää jälkikorjuun tähkiä” (3. Moos. 19:9; 5. Moos. 24:19), jotta köyhälle ja muukalaiselle jäisi osansa. Tämän anteliaisuuden ansiosta Boas kohtasi ja nai muukalaisen Ruutin, jota pidetään Daavidin ja Messiaan esiäitinä (Ruut 2:15 ff.; Matt. 1:5).

Tämä oikeutettu ja veljellinen ilo ei kuitenkaan saa sitoa maanviljelijän katsetta maahan. Tätä epäilemättä Laki pyrki juurruttamaan sapattivuotta koskevalla säädöksellään, joka määräsi ”antamaan maan levätä joka seitsemäs vuosi” (3. Moos. 25:4 ff.) ja kutsui maanviljelijää palaamaan paimentolaiselämään sekä turvautumaan entistä enemmän yksin Jumalaan. Tätä Jeesus täsmentää: taivaallisen Isän varaan on jättäydyttävä, kuten ”korppien, jotka eivät kylvä eivätkä korjaa” (Luuk. 12:24 rinnakk.). Maanviljelijä ei siis pane turvallisuuttaan eikä toivoaan täysiin viljamakasiineihinsa eikä kokoa aarteita itselleen, vaan korjaa jonakin päivänä sielunsa sadon ”Jumalaa varten” (Luuk. 12:16–21; vrt. Jer. 17:11).

On turha vastustaa tätä ja sanoa laiskan palvelijan tavoin: ”Jumala korjaa sieltä, minne hän ei ole kylvänyt” (Luuk. 19:21), sillä luodessaan ja lunastaessaan ihmiset Jumala on kylvänyt sanansa kaikkiin sydämiin (Jaak. 1:21; Mark. 4:20).

2. Kun sadonkorjuu liittyy kylvämiseen. Se tapahtuu usein toisenlaisessa hengellisessä ilmapiirissä: ”Ne, jotka kyynelin kylvävät, korjaavat sadon laulaen” (Ps. 126:5). Se eroaa myös määrältään: ”Ne, jotka kylvävät niukasti, korjaavat niukasti, ja joka kylvää runsaasti, korjaa runsaasti” (2. Kor. 9:6). Jumalan tavoin, joka on teoissaan aina ylenpalttinen, sato voi kuitenkin ylittää kylvön ja nousta satakertaiseksi, kuten Iisakin tapauksessa (1. Moos. 26:12), hyvälle maalle, joka ottaa vastaan Jumalan sanan (Matt. 13:8, 23 rinnakk.).

3. Lopuksi, vaikka ihanteena on korjata se, mitä on kylvänyt. (Jes. 37:30), Jumala on jakanut kylvö- ja sadonkorjuuajat (1. Moos. 8:22; Jer. 5:24), niin että ihmisen on odotettava viljan kypsymistä (Mark. 4:26–29), kuitenkin täysin luottaen, sananlaskusta huolimatta: ”Toinen kylvää, toinen korjaa” (Joh. 4:37).

III. Sadonkorjuu, Jumalan tuomio.

Korjatessaan ihmisten teot Jumala tuomitsee heidät vanhurskautensa mukaan. Tämä aikojen lopussa tapahtuva tuomio ennakoituu Kristuksen tulemuksessa.

1. Jahven päivänä. Sadonkorjuulla on kaksi puolta. Sato korjataan — se on iloa; se leikataan, sitä puidaan nurmella, sitä tallataan puimareellä ja lopuksi oljet poltetaan (Jes. 28:27 f.); tämä on rangaistus.

Viikatemiehen tavoin Jumala leikkaa, murskaa ja viskaa ilmaan rangaistessaan Israelia (Jes. 17:5; Jer. 13:24) tai Babylonia (Jer. 51:2, 33). Ja kun ihmisten pahuus on saavuttanut huippunsa, on aika tarttua sirppiin: sato on kypsä (Joel 4:13), kansojen tuomion sato. Mutta samalla, jyrkkänä vastakohtana, jonka profeetalliset julistukset tuovat esiin, ilmoitetaan iloisesta sadonkorjuusta, joka seuraa pian kyntämistä (Joel 4:18; Aam. 9:13; Hoos. 6:11; Ps. 126:5 f.).

2. Messiaanisina aikoina. Tämä ilmoitus toteutuu Jeesuksen tulon myötä.

a. Kylväjä ja sadonkorjaaja. Kun Edelläkävijälle Kristus on viskaaja, joka puhdistaa puimatantereensa ja erottaa jyvät akanoista (Matt. 3:12 rinnakk.), kristityille Jeesus on sekä ylivertainen Herra, joka levittää Jumalan sanan ihmisten sydämiin (Mark. 4:3–9 rinnakk.), että Sadonkorjaaja, joka panee sirpin peltoon sadon ollessa kypsä (Mark. 4:29). Ei tarvitse odottaa: ”Pellot ovat valkeat sadonkorjuuta varten…”; myös kylväjä jakaa sadonkorjaajan ilon (Joh. 4:35 f.).

b. Sadonkorjuun työmiehet. Jos sadonkorjuu on jo kypsä, Herra kutsuu työhön (Matt. 9:38 rinnakk.); sadonkorjuuseen lähetetyt opetuslapset kokoavat edeltäjiensä työn hedelmän, ennen kaikkea Jeesuksen, joka on verellään maksanut vehnänjyvän moninkertaistumisen. Tässä pitää yhä paikkansa sananlasku, joka erottaa kylväjän sadonkorjaajista (Joh. 4:37). Sadonkorjaajat itsekin kuitenkin joutuvat koettelemuksen ja vainon seulottaviksi (Luuk. 22:31).

c. Lopullista sadonkorjuuta odotettaessa. Jos uusi helluntai todella aloittaa Kirkon sadonkorjuun, se ei kuitenkaan pääty ennen kuin Herran päivä koittaa, jolloin Ihmisen Poika iskee sirppinsä vihdoin kypsään satoon (Ilm. 14:14 ff.; Mark. 4:29). Siihen saakka rikkavilja pysyy sekoittuneena hyvään viljaan; Kirkon tulee arvioida ja tuomita paha, mutta sen tehtävänä ei ole heittää jumalatonta tuleen. Aikojen lopussa Ihmisen Poika lähettää enkelinsä panemaan täytäntöön tuomion, jonka hän on langettanut ihmisten teoista (Matt. 13:24–30, 36–43).

RG

Katso myös: → fetes AT I — Hedelmä — joie AT I — Tuomio AT II 2 — Helluntai I — semer — vendange

SADONKORJUU

Katso: → Almu AT 2 — Hedelmä — Sadonkorjuu — semer — vendange

SAIRAIDEN VOITELU

Katso: ⟶ Öljy 2 — Sairaus ja parantuminen NT II 1 — onction II 1

SAIRAUS JA PARANTUMINEN

Sairaus ja siihen liittyvä kärsimys asettavat ongelman kaikkien aikojen ihmisille. Heidän vastauksensa riippuu siitä, millainen käsitys heillä on maailmasta, jossa he elävät, ja sitä hallitsevista voimista. Muinaisessa Orientissa sairautta pidettiin vitsauksena, jonka aiheuttivat pahat henget tai jonka lähettivät jumalat, joita kulttiin liittyvä rikkomus oli suututtanut. Parantumisen saamiseksi harjoitettiin manaamisia, joiden tarkoituksena oli karkottaa demonit, ja jumalilta anottiin anteeksiantoa rukouksin ja uhrein; babylonialaisessa kirjallisuudessa on säilynyt kummankinlaisia kaavatekstejä. Niinpä lääketiede kuului ennen kaikkea papeille; osittain se pysyi lähellä taikuutta. Vasta kreikkalaisten havaintokykyisen hengen myötä lääketiede alkoi kehittyä itsenäisesti empiiriseksi tieteeksi. Tässä tilanteessa raamatullinen ilmoitus jättää ongelman tieteellisen puolen käsittelemättä. Se keskittyy yksinomaan sairauden ja parantumisen uskonnolliseen merkitykseen pelastussuunnitelmassa. Sitäkin suuremmalla syyllä, koska sairauden kautta ilmenee jo kuoleman valta ihmiseen (vrt. 1. Kor. 11:28–32); sairaudella täytyy siis olla samankaltainen merkitys.

VT. VT.

I. Sairaus.

1. Terveys edellyttää elinvoiman täyteyttä; sairaus käsitetään ennen kaikkea heikkouden ja voimattomuuden tilana.. (Ps. 38:11.) Tämän empiirisen havainnon lisäksi lääketieteelliset havainnot ovat hyvin ylimalkaisia: ne rajoittuvat siihen, mikä näkyy: ihosairauksiin, haavoihin ja murtumiin, kuumeeseen ja levottomuuteen (kuten sairaiden psalmeissa: Ps. 6; Ps. 32; Ps. 38; Ps. 39; Ps. 88; Ps. 102). Erilaisten sairauksien luokittelu jää epämääräiseksi (esimerkiksi spitaalin kohdalla). Luonnollisia syitä ei edes etsitä, lukuun ottamatta ilmeisiä syitä: haavoja, kaatumista (2. Sam. 4:4) ja vanhuutta, jonka rappiota Saarnaaja kuvaa synkän humoristisesti (Saarn. 12:1–6; vrt. 1. Moos. 27:1; 1. Kun. 1:1–4; ja vastakohtana 5. Moos. 34:7). Uskonnolliselle ihmiselle olennaista onkin muualla: mitä sairaus merkitsee sille, jota se kohtaa?

2. Maailmassa, jossa kaikki riippuu Jumalan syyvaikutuksesta, sairaus ei ole poikkeus: on mahdotonta olla näkemättä siinä Jumalan iskua, joka kohtaa ihmistä.. (2. Moos. 4:6; Job 16:12 ff.; Job 19:21; Ps. 39:11.) Jumalasta riippuvaisena siinä voidaan tunnistaa myös ihmistä ylempien olentojen toiminta: tuhoojaenkeli (2. Sam. 24:15 ff.; 2. Kun. 19:35; vrt. 2. Moos. 12:23), personoidut vitsaukset (Ps. 91:5 f.), Saatana (Job 2:7)… Pakkosiirtolaisuuden jälkeisessä juutalaisuudessa huomio kohdistuu yhä enemmän demonien toimintaan, pahantahtoisiin henkiin, joiden vaikutuksen sairaus antaa aavistaa maailmassa, jossa elämme. Mutta miksi tämä demoninen vaikutus, miksi tämä pahan läsnäolo täällä maan päällä, jos Jumala on ehdoton valtias?

3. Ihmisen uskonnollinen taju muodostaa spontaanisti yhteyden sairauden ja [[peche|synnin]] välille.. Raamatullinen ilmoitus ei ole tämän kanssa ristiriidassa; se ainoastaan täsmentää, millä edellytyksillä tämä yhteys on ymmärrettävä. Jumala loi ihmisen autuutta varten (vrt. 1. Moos. 2). Sairaus on kaikkien muiden ihmistä kohtaavien pahojen asioiden tavoin vastoin tätä syvää tarkoitusta; se tuli maailmaan vain synnin seurauksena (vrt. 1. Moos. 3:16–19). Se on yksi Jumalan vihan merkeistä syntistä maailmaa kohtaan (vrt. 2. Moos. 9:1–12). Tällä on erityinen merkitys Liiton opin yhteydessä: se on yksi tärkeimmistä kirouksista, jotka kohtaavat uskottoman Jumalan kansan (5. Moos. 28:21 f.; 5. Moos. 28:27 ff.; 5. Moos. 28:35). Sairauden kokemuksen tulisi siis terävöittää ihmisessä tietoisuutta synnistä. Näin käykin anomuspsalmeissa: paranemista koskevaan pyyntöön liittyy aina syntien tunnustaminen (Ps. 38:2–6; Ps. 39:9–12; Ps. 107:17). Kysymys kuitenkin kuuluu, aiheuttavatko sairastuneen omat synnit aina hänen sairautensa. Tässä opetus on epätarkempi. Vetoaminen kollektiivisen vastuun periaatteeseen antaa vain riittämättömän vastauksen (vrt. Joh. 9:2). VT näkee ratkaisun vain kahdesta näkökulmasta. Kun sairaus toisinaan kohtaa vanhurskaita, kuten Jobia tai Tobitia, se voi olla kaitselmuksellinen koettelemus, jonka tarkoituksena on osoittaa heidän uskollisuutensa (Tob. 12:13). Kaikkein varsinaisimmassa mielessä kärsivän Vanhurskaan, Jahven Palvelijan, tapauksessa sairaus saa sovituksen arvon syntisten rikkomusten tähden (Jes. 53:4 f.).

II. Parantuminen.

1. VT ei suinkaan kiellä lääketieteellisiin hoitokeinoihin turvautumista:. Jesaja käyttää niitä parantaakseen Hiskian (2. Kun. 20:7), ja Rafael Tobitin hoitamiseen (Tob. 11:8, 11 f.). Joidenkin yksinkertaisten lääkkeiden käyttö on tavallista (vrt. Jes. 1:6; Jer. 8:22; Viis. 7:20), ja Sirak ylistää jopa lääkärin ammattia (Sir. 38:1–8, 12 f.). Kiellettyjä ovat epäjumalanpalvelukseen liittyvät maagiset käytännöt (2. Kun. 1:1–4), jotka usein saastuttavat itse lääketiedettäkin (vrt. 2. Aikak. 16:12).

2. Ennen kaikkea on kuitenkin turvauduttava Jumalaan, sillä hän on elämän valtias (Sir. 38:9 ff., 14).. Hän lyö ja parantaa (5. Moos. 32:39; Hoos. 6:1). Hän on ihmisen ylivertainen lääkäri (2. Moos. 15:26): näin parantamaan lähetetyn enkelin nimi on Rafael (= ”Jumala parantaa”) (Tob. 3:17). Sairaat kääntyvätkin hänen edustajiensa, pappien (3. Moos. 13:49 ff.; 3. Moos. 14:2 ff.; vrt. Matt. 8:4) ja profeettojen (1. Kun. 14:1–13; 2. Kun. 4:21; 2. Kun. 8:7 ff.), puoleen. Tunnustaessaan nöyrästi syntinsä he anovat parantumista armonlahjana. Psalmista kuvaa heidän tuovan esiin ahdinkonsa, anovan Jumalan apua sekä rukoilevan hänen kaikkivaltiuttaan ja laupeuttaan (Ps. 6; Ps. 38; Ps. 41;

Ps. 88; Ps. 102 ff.). Luottamalla häneen he valmistautuvat vastaanottamaan pyytämänsä suosion. Joskus tämä tulee heidän osakseen ihmeen muodossa (1. Kun. 17:17–24; 2. Kun. 4:18–37; 2. Kun. 5). Joka tapauksessa sillä on merkin arvo: Jumala on kumartunut kärsivän ihmiskunnan puoleen vapauttaakseen sen vaivoistaan.

3. Sillä sairaus, vaikka sillä on merkitys, on silti paha.. Siksi profeettojen eskatologiset lupaukset ennakoivat sen poistamista uudessa maailmassa, johon Jumala asettaa omansa viimeisinä aikoina: ei enää raihnaisia (Jes. 35:5 f.), ei enää kärsimystä eikä kyyneleitä (Jes. 25:8; Jes. 65:19 ff.). Synnistä vapautetusta maailmasta täytyy kadota synnin seuraukset, jotka painavat koko ihmissukuamme. Kun kärsivä vanhurskas on ottanut kantaakseen sairautemme, me tulemme parannetuiksi hänen haavojensa ansiosta (Jes. 53:4 f.).

UT. UT.

I. Jeesus sairauden edessä.

1. Koko palvelutyönsä ajan Jeesus kohtaa tiellään sairaita.. Tarkastelematta sairautta liian ahtaasti rangaistuksen näkökulmasta (vrt. Joh. 9:2 f.) hän näkee siinä pahan, josta ihmiset kärsivät, synnin seurauksen, merkin Saatanan vallasta ihmisten yli (Luuk. 13:16). Hän tuntee sääliä sairaita kohtaan (Matt. 20:34), ja tämä sääli ohjaa hänen toimintaansa. Hän ei jää tekemään eroa luonnollisen sairauden ja demonisen riivauksen välille; hän ajaa henget ulos ja parantaa sairaat (Matt. 8:16 rinnakk.). Nämä kaksi asiaa kulkevat yhdessä. Ne osoittavat samalla tavoin hänen voimansa (vrt. Luuk. 6:19), ja lopulta niillä on sama merkitys: ne merkitsevät Jeesuksen voittoa Saatanasta ja Jumalan kuninkuuden toteutumista täällä maan päällä, kirjoitusten mukaisesti (vrt. Matt. 11:5 rinnakk.). Tämä ei tarkoita, että sairauden pitäisi nyt kadota maailmasta; jumalallinen voima, joka lopulta voittaa sen, vaikuttaa kuitenkin jo nyt täällä. Siksi Jeesus esittää kaikille sairaille, jotka ilmaisevat hänelle luottamuksensa (Mark. 1:40; Matt. 8:2–6 rinnakk.), vain yhden vaatimuksen: heidän tulee uskoa, sillä uskolle kaikki on mahdollista (Matt. 9:28; Mark. 5:36 rinnakk.; Mark. 9:23). Heidän uskonsa häneen merkitsee uskoa Jumalan valtakuntaan, ja tämä usko pelastaa heidät (Matt. 9:22 rinnakk.; Matt. 15:28; Mark. 10:52 rinnakk.).

2. [[miracle|Parantumisihmeet]] ennakoivat siis jossain määrin sitä täydellisyyden tilaa, jonka ihmiskunta lopulta saa jälleen Jumalan valtakunnassa profetioiden mukaisesti.. Mutta niillä on myös symbolinen merkitys nykyiselle ajalle. Sairaus on vertauskuva tilasta, jossa syntinen ihminen on: hengellisesti hän on sokea, kuuro, halvaantunut… Sairaan parantuminenkin on siis vertauskuva: se edustaa hengellistä parantumista, jonka Jeesus tulee toteuttamaan ihmisissä. Hän antaa halvaantuneen synnit anteeksi ja parantaa hänet osoittaakseen, että hänellä on siihen valta (Mark. 2:1–12 rinnakk.). Tämä ihmeiden merkitys merkkeinä tulee esiin varsinkin neljännessä evankeliumissa: Betesdan halvaantuneen parantuminen merkitsee Jeesuksen toteuttamaa eläväksi tekemisen työtä (Joh. 5:1–9, 19–26), ja sokeana syntyneen parantuminen osoittaa Jeesuksen olevan maailman valo (Joh. 9). Jeesuksen teot sairaiden hyväksi ennakoivat näin kristillisiä sakramentteja. Hän on näet tullut tänne alas syntisten lääkäriksi (Mark. 2:17 rinnakk.), lääkäriksi, joka ottaa heikkoudet ja sairaudet kantaakseen poistaakseen ne (Matt. 8:17 = Jes. 53:4). Tämä tulee olemaan hänen kärsimisensä merkitys: Jeesus osallistuu kärsivän ihmiskunnan osaan voidakseen lopulta voittaa sen vaivat.

II. Apostolit ja Kirkko sairauden edessä.

1. Jumalan kuninkuuden merkkinä olevat ihmeparantumiset eivät rajoittuneet Jeesuksen maanpäälliseen elämään.. Hän oli liittänyt apostolinsa jo ensimmäisen lähetystehtävänsä aikana osallisiksi vallastaan parantaa sairauksia (Matt. 10:1). Viimeisen lähetystehtävänsä yhteydessä hän lupaa heille, että tämä merkki toteutuu jatkuvasti ja vahvistaa heidän evankeliumin julistustaan (Mark. 16:17 f.). Niinpä Apostolien teoissa mainitaan useaan otteeseen ihmeparantumisia (Ap. t. 3:1 ff.; 8:7; 9:32 ff.; 14:8 ff.; 28:8 f.), jotka osoittavat Jeesuksen nimen voiman ja hänen ylösnousemuksensa todellisuuden. Samoin Paavali mainitsee armolahjojen joukossa parantamisen (1. Kor. 12:9, 28, 30): tämä pysyvä merkki vahvistaa edelleen Jeesuksen Kirkon uskottavuutta osoittaen, että Pyhä Henki toimii siinä. Jumalan armo tulee kuitenkin tavallisesti sairaiden luo vähemmän näyttävällä tavalla. Apostolien tekoa jäljitellen (Mark. 6:13) Kirkon presbyteerit toimittavat heille öljyvoitelun Herran nimessä, samalla kun he rukoilevat uskossa ja tunnustavat syntinsä: tämä rukous pelastaa heidät, sillä heidän syntinsä annetaan anteeksi ja he voivat toivoa parantumista, jos se on Jumalan tahto (Jaak. 5:14 ff.).

2. Tämä parantuminen ei kuitenkaan tapahdu vääjäämättä, ikään kuin se olisi rukouksen tai riitin maaginen vaikutus.. Niin kauan kuin nykyinen maailma kestää, ihmiskunnan on edelleen kannettava synnin seurauksia. Mutta ottaessaan meidän sairautemme kantaakseen kärsimyksensä hetkellä Jeesus antoi niille uuden merkityksen: kuten kaikella kärsimyksellä, niillä on nyt lunastava arvo. Paavali, joka on kokenut tämän monta kertaa (Gal. 4:13; 2. Kor. 1:8 ff.; 2. Kor. 12:7–10), tietää, että sairaudet yhdistävät ihmisen kärsivään Kristukseen; siksi hän sanoo: Me kannamme ruumiissamme Jeesuksen kuoleman kärsimyksiä, jotta myös Jeesuksen elämä tulisi ilmi ruumiissamme (2. Kor. 4:10). Job ei kyennyt ymmärtämään koettelemuksensa merkitystä, mutta kristitty iloitsee siitä, että saa täydentää omassa lihassaan sen, mikä Kristuksen kärsimyksistä vielä puuttuu hänen ruumiinsa, Kirkon, hyväksi (Kol. 1:24). Kunnes koittaa paluu paratiisiin, jossa ihmiset paranevat ikuisesti elämän puun hedelmien kautta (Ilm. 22:2; vrt. Hes. 47:12), sairaus itse liittyy, kuten kärsimys ja kuolema, pelastuksen järjestykseen. Sitä ei ole helppo

kantaa: se on yhä koettelemus, ja on rakkautta auttaa sairasta kantamaan sitä käymällä hänen luonaan ja hoitamalla häntä. ”Kantakaa kaikkien sairauksia”, neuvoo Ignatios Antiokialainen. Sairaiden palveleminen on kuitenkin Jeesuksen itsensä palvelemista hänen kärsivissä jäsenissään: ”Minä olin sairas, ja te kävitte minua katsomassa”, hän sanoo tuomion päivänä (Matt. 25:36). Kristillisessä maailmassa sairas ei enää ole kirottu, jota kartetaan (vrt. Ps. 38:12; Ps. 41:5–10; Ps. 88:9), vaan hän on Jeesuksen Kristuksen kuva ja merkki.

JG & PG

SAKRAMENTTI

Katso: → signe NT I 2

SALAISUUS

Katso: → dessein-de-dieu AT II ; NT II 3:4 — mystere — Ilmoitus — Sinetti

SALOMO

Katso: ⟶ Rauha II 2 — Viisaus AT I 1; NT I — temple AT I 3

SAPATTI

VT. VT.

1. Sapatin asettaminen. Sapatti-nimitys tarkoittaa uskonnollisessa tarkoituksessa vietettävää työnteosta pidättymistä. Sen viettäminen ilmenee jo Lain vanhimmissa kerrostumissa (2. Moos. 20:8; 2. Moos. 23:12; 2. Moos. 34:21). Sen alkuperä on luultavasti Mooseksen aikaa edeltävä, mutta jää hämäräksi. Raamatussa sapatti liittyy viikon pyhään rytmiin, jonka se päättää lepopäivällä, iloitsemisella ja jumalanpalveluksellisella kokoontumisella (Hoos. 2:13; 2. Kun. 4:23; Jes. 1:13).

2. Sapattia koskevat perustelut. Liiton laki korosti tämän levon inhimillistä puolta: se antoi orjille mahdollisuuden hengähtää (2. Moos. 23:12). Tämä on myös Deuteronomiumin näkökulma (5. Moos. 5:12 ff.). Mutta pappislainsäädäntö antaa sille toisen merkityksen. Työllään ihminen jäljittelee Luoja-Jumalan toimintaa. Pidättymällä työstä seitsemäntenä päivänä hän jäljittelee Jumalan pyhää lepoa (2. Moos. 31:13 ff.; 1. Moos. 2:2 f.). Näin Jumala antoi sapatin Israelille merkiksi, jotta se tietäisi, että Jumala pyhittää kansansa (Hes. 20:12).

3. Sapatin viettäminen. Laki sääntеli sapatinlepoa hyvin tiukasti: tulen sytyttäminen oli kielletty (2. Moos. 35:3), samoin puiden kerääminen (4. Moos. 15:32 ff.) ja ruoan valmistaminen (2. Moos. 16:23 ff.). Profeettojen todistuksen mukaan sapatin noudattaminen oli eskatologisten lupausten toteutumisen ehtona (Jer. 17:19–27; Jes. 58:13 ff.). Siksi Nehemia piti tiukasti kiinni sapatin täydellisestä noudattamisesta (Neh. 13:15–22). Tämän päivän ”pyhittämiseksi” (5. Moos. 5:12) pidetään ”pyhä kokous” (3. Moos. 23:3), uhrataan uhreja (4. Moos. 28:9 ff.) ja asetetaan näkyleivät uudelleen (3. Moos. 24:8; 1. Aikak. 9:32). Jerusalemin ulkopuolella nämä riitit korvataan synagogassa pidettävällä kokoontumisella, joka on omistettu yhteiselle rukoukselle ja pyhän Raamatun selittävälle lukemiselle. Makkabealaiskaudella hasidit olivat niin uskollisia sapatin työnteosta pidättymiselle, että he antoivat surmata itsensä mieluummin kuin rikkoa sapatin tarttumalla aseisiin (1. Makk. 2:32–38). Uuden testamentin aikaan tiedetään essealaisten noudattaneen sapattia hieman lievemmin, kun taas farisealaiset opettajat kehittivät sitä koskevan yksityiskohtaisen kasuistiikan.

Tässä uudessa näkökulmassa vanha juutalainen sapatti saa esikuvallisen merkityksen, kuten monet muutkin Vanhan testamentin instituutiot. Levollaan ihmiset muistelivat siinä Jumalan lepoa seitsemäntenä päivänä. Mutta tähän jumalalliseen lepoon Jeesus on astunut ylösnousemuksensa kautta, ja meille on annettu lupaus päästä siihen hänen jäljessään (Hepr. 4:1–11). Siitä tulee todellinen sapatti, jossa ihmiset lepäävät vaivoistaan Jumalan esikuvan mukaisesti ja osallisina hänen levostaan, kun hän lepää teoistaan (Hepr. 4:10; Ilm. 14:13).

Katso myös: ⟶ fetes — jour-du-seigneur NT III 3 — Luvut I 1, II 1 — Lepo — semaine — signe AT II 2; NT II 1 — temps impr. 2 a; AT I 1 — travail I 1, III

SEBAOT

Katso: ⟶ Liitonarkki I — Taivaankappaleet 2 — puissance I 1, III 2 — yahweh 3 — zele I 2

SEISOA

Katso: → fierte — genou z — Ylösnousemus

SERAFIT

Katso: → Enkelit AT 1

SIELU

Sielu ei suinkaan ole ”osa”, joka yhdessä ruumiin kanssa muodostaa ihmisen, vaan se tarkoittaa koko ihmistä sikäli kuin elämän henki elävöittää häntä. Tarkkaan ottaen sielu ei asu ruumiissa, vaan ilmaisee itseään ruumiin kautta; myös ruumis, samoin kuin liha, tarkoittaa koko ihmistä. Suhteensa Henkeen vuoksi sielu osoittaa ihmisen hengellisen alkuperän, mutta tämä ”hengellisyys” juurtuu syvälle konkreettiseen maailmaan, kuten käytetyn sanan merkityksen laajuus osoittaa.

I.. Sielu ja elävä persoona. Raamatun kielissä sielua tarkoittavat sanat, nefesh (hepr.), psykhe (kreik.) ja anima (lat.), liittyvät enemmän tai vähemmän suoraan henkäyksen mielikuvaan.

1.. Elävä ihminen.. Henkäys, hengitys on näet ennen kaikkea elävän olennon merkki. Elossa oleminen merkitsee sitä, että ihmisessä on vielä henkäys (2. Sam. 1:9; Ap. t. 20:10); kun ihminen kuolee, sielu lähtee hänestä (1. Moos. 35:18), huokuu pois (Jer. 15:9) tai vuodatetaan kuin neste (Jes. 53:12); jos hän herää kuolleista, sielu palaa häneen (1. Kun. 17:21).

Niin kreikkalaiset kuin seemiläisetkin voisivat ilmaista asian näin, mutta saman ilmaisutavan taakse kätkeytyy erilaisia näkökulmia. Erään melko yleisen näkemyksen mukaan (jonka eräs kreikkalaisen filosofian suuntaus esittää selvästi) sielu pyrkii hahmottumaan itsenäisesti olemassa olevaksi periaatteeksi, joka on olemassa riippumatta ruumiista, jossa se on ja josta se lähtee. Tämä ”spiritualistinen” käsitys perustuu epäilemättä henkäyksen lähes aineettomaan luonteeseen, joka asettuu vastakkain aineellisen ruumiin kanssa. Seemiläisille sitä vastoin henkäys pysyy erottamattomana ruumiista, jonka se tekee eläväksi; se ilmaisee yksinkertaisesti, millä tavoin konkreettinen elämä ilmenee ihmisessä, ennen kaikkea siinä, mikä liikkuu silloinkin, kun ihminen nukkuessaan näyttää liikkumattomalta. Eikö tässä voisi olla yksi niistä syvistä syistä, joiden vuoksi sielu ja veri on samastettu (Ps. 72:14)? Sielu on veressä (3. Moos. 17:10 f.), se on itse veri (3. Moos. 17:14; 5. Moos. 12:23): se on elävä ihminen.

2.. Elämä.. Merkityksestä ”elävä” sana siirtyy helposti merkitsemään elämää, kuten näiden kahden sanan rinnakkainen käyttö osoittaa: ”Älä anna pedolle kyyhkysesi sielua, älä unohda onnettomiesi elämää” (Ps. 74:19); toisaalla vastaavuusperiaatteen laissa ”sielu sielusta” voidaan kääntää ”elämä elämästä” (2. Moos. 21:23). Näin ”elämä” ja ”sielu” usein samastetaan, vaikka kyse ei ole vain ”hengellisestä” elämästä ”ruumiillisen” elämän vastakohtana. Toisaalta tämä elämä, jonka näköpiiri rajoittui pitkään maanpäälliseen, osoittautuu lopulta avoimeksi taivaalliselle, iankaikkiselle elämälle. Siksi sanan tarkka merkitys on joka kerta selvitettävä asiayhteydestä.

Joissakin tapauksissa sielua pidetään ajallisen elämän periaatteena. Sen menettämistä pelätään (Joos. 9:24; Ap. t. 27:22), se tahdotaan varjella kuolemalta (1. Sam. 19:11; Ps. 6:5) ja saattaa turvaan (Luuk. 21:19), kun sen tunnetaan olevan uhattuna (Room. 11:3 = 1. Kun. 19:10; Matt. 2:20 = 2. Moos. 4:19; Ps. 35:4; Ps. 38:13). Sitä ei sitä vastoin pidä murehtia liikaa (Matt. 6:25 rinnakk.), vaan se on pantava alttiiksi (Fil. 2:30), annettava laumansa puolesta (1. Tess. 2:8). Sen Jeesus antaa (Matt. 20:28 rinnakk.; Joh. 10:11, 15, 17), ja hänen esimerkkinsä mukaan meidänkin on uhrattava oma elämämme (Joh. 13:37 f.; Joh. 15:13; 1. Joh. 3:16).

Jos tällainen elämän uhraaminen on mahdollista, syynä ei ole vain tieto siitä, että Jahve voi lunastaa elämän (Ps. 34:23; Ps. 72:14), vaan se, että Jeesus on saman sanan kautta ilmoittanut iankaikkisen elämän lahjan. Hän käyttääkin sanan eri merkityksiä: ”Joka tahtoo pelastaa sielunsa, kadottaa sen, mutta joka kadottaa sielunsa minun tähteni, löytää sen” (Matt. 16:25 f.; vrt. Matt. 10:39; Luuk. 14:26; Luuk. 17:33; Joh. 12:25). Näin ollen ”sielun pelastus” on lopulta sieluun talletetun iankaikkisen elämän voitto (1. Piet. 1:9; Hepr. 10:39).

3.. Ihmispersoona.. Jos elämä on ihmisen kallein hyvä (1. Sam. 26:24), sielunsa pelastaminen merkitsee itsensä pelastamista: sielu alkaa lopulta tarkoittaa persoonaa.

Objektiivisesti ”sieluksi” kutsutaan ensinnäkin jokaista elävää olentoa, myös eläintä (1. Moos. 1:20, 24; 1. Moos. 2:19); useimmiten kyse on kuitenkin ihmisistä. Niinpä puhutaan ”seitsemänkymmenen sielun maasta” (1. Moos. 46:27 = Ap. t. 7:14; vrt. 5. Moos. 10:22; Ap. t. 2:41; Ap. t. 27:37). Sielu on ihminen, joku henkilö (3. Moos. 5:1 ff.; 3. Moos. 24:17; Mark. 3:4; Ap. t. 2:43; 1. Piet. 3:20; Ilm. 8:9), erotukseksi lastista (Ap. t. 27:10). Kun käsitteellistäminen viedään pisimmälle, jopa ruumista voidaan sen muistoksi, mitä se oli, kutsua ”kuolleeksi sieluksi” (4. Moos. 6:6).

Subjektiivisesti sielu vastaa omaa itseämme, samoin kuin sydän tai liha, mutta siihen liittyy sisäisyyden ja elinvoiman vivahde. ”Niin totta kuin sieluni elää!” (Aam. 6:8; Jer. 51:14; 2. Kor. 1:23) ilmaisee valan vannojan syvää sitoutumista. Jonatan rakasti Daavidia ”kuin omaa sieluaan” (1. Sam. 18:1, 3). Lopuksi tämä minä ilmenee toiminnoissa, jotka eivät kaikki ole ”hengellisiä”. Niinpä rikas mies sanoo: ”Minä sanon sielulleni: Sieluni, lepää, syö, juo ja juhli! Mutta Jumala sanoi hänelle: Mieletön, tänä yönä sinulta vaaditaan sielusi (= elämäsi) takaisin” (Luuk. 12:19 f.). Sielun mainitseminen korostaa elämänhalua ja tahtoa elää; se muistuttaa hieman janon pakottavuutta polttavassa kurkussa (Ps. 63:2). Janoava, nälkäinen sielu voidaan ravita kylläiseksi (Ps. 107:9; Jer. 31:14). Sen tunteet ulottuvat ilosta (Ps. 86:4) ahdistukseen (Joh. 12:27) ja suruun (Matt. 26:38 = Ps. 42:6), huojennuksesta (Fil. 2:19) uupumukseen (Hepr. 12:3). Se tahtoo vahvistua voidakseen välittää isän siunauksen (1. Moos. 27:4) tai kestää vainon (Ap. t. 14:22).

Se on luotu rakastamaan (1. Moos. 34:3) tai vihaamaan (Ps. 11:5), mielistymään johonkuhun (Matt. 12:18 = Jes. 42:1; Hepr. 10:38 = Hab. 2:4), etsimään Jumalaa varauksetta (Matt. 22:37 rinnakk. = 5. Moos. 6:5; Ef. 6:6; Kol. 3:23) ja siunaamaan Herraa iäti (Ps. 103:1).

Kun sanalla on näin täysi merkitys, tietyt ilmaukset voivat saada takaisin alkuperäisen voimansa: sielut tulee pyhittää (1. Piet. 1:22). Niiden puolesta Paavali antaa kaikkensa (2. Kor. 12:15), niitä hengelliset johtajat kaitsevat (Hepr. 13:17), ja Jeesus lupaa niille levon (Matt. 11:29). Nämä sielut ovat lihallisia olentoja, mutta heihin on talletettu elämän siemen (1. Piet. 1:9).

II.. Sielu ja elämän henki.

1.. Sielu ja elämän periaate.. Jos sielu on elämän merkki, se ei ole elämän lähde. Tässä on toinen ero, joka erottaa syvästi seemiläistä ja platonista alkuperää olevat ajattelutavat. Platonisessa ajattelussa sielu samastuu henkeen, josta se on eräänlainen säteily; näin se antaa ihmiselle todellisen itsenäisyyden. Seemiläisessä ajattelussa elämän lähde ei ole sielu vaan Jumala, joka antaa elämän Henkensä kautta: ”Jumala puhalsi hänen sieraimiinsa elämän hengen henkäyksen, ja ihmisestä tuli elävä sielu” (1. Moos. 2:7). Jokaisessa elävässä olennossa on ”elämän hengen [= henkäyksen] henkäys” (1. Moos. 7:22), jota ilman se kuolisi. Tämä henkäys on sille lainassa sen kuolevaisen elämän ajan: ”Sinä otat heiltä henkäyksen, he kuolevat ja palaavat tomuun; sinä lähetät henkäyksesi, ja heidät luodaan” (Ps. 104:29 f.). Näin sielu (psykhe), elämän periaate, ja henki (pneuma), sen lähde, erottuvat toisistaan ihmisen sisimmässä, jonne vain Jumalan sana voi ulottua (Hepr. 4:12). Kristilliseen yhteyteen siirrettynä tämä erottelu mahdollistaa puhumisen ”sielullisista, joilla ei ole henkeä” (Juud. 19) tai ”sielullisina” pidetyistä uskovista, jotka ovat vajonneet kasteen heille avaamasta ”hengellisestä” tilasta takaisin ”maalliseen” tilaan (1. Kor. 2:14; 15:44).

2,. Sielu ja kuolemanjälkeinen elämä.. Välitön seuraus on tämä: toisin kuin hengestä, jonka ei koskaan sanota kuolevan vaan jonka sanotaan palaavan Jahven luo (Job 34:14 f.; Ps. 31:6; Saarn. 12:7), sielu voi kuolla (4. Moos. 23:10; Tuom. 16:30; Hes. 13:19), tulla luovutetuksi kuolemalle (Ps. 78:50), samoin kuin luut (Hes. 37:1–14) tai liha (Ps. 63:2; Ps. 16:9 f.). Se laskeutuu šeoliin viettämään varjojen ja kuolleiden kuihtunutta olemassaoloa, kaukana ”elävien maasta”, josta se ei enää tiedä mitään (Job 14:21 f.; Saarn. 9:5, 10), ja kaukana myös Jumalasta, jota se ei voi ylistää (Ps. 88:11 ff.), sillä kuolleet asuvat ” hiljaisuudessa” (Ps. 94:17; Ps. 113:17). Lyhyesti sanottuna sitä ”ei enää ole” (Job 7:8, 21; Ps. 39:14).

Kuitenkin Jumalan kaikkivaltius antaa tämän syvyyksiin laskeutuneen sielun (Ps. 30:4; Ps. 49:16; Sananl. 23:14) nousta niistä jälleen (2. Makk. 7:9, 14, 23) ja elävöittää hajallaan olevat luut; usko on tästä varma!

Sielu ja ruumis.. Jos sielut menevät šeoliin, se ei tarkoita, että ne siellä ”eläisivät” ilman ruumista: niiden ”olemassaolo” ei ole varsinaista olemassaoloa juuri siksi, etteivät ne voi ilmaista itseään ilman ruumistaan. Oppi ihmisen kuolemattomuudesta ei siis ole sama asia kuin käsitys sielun hengellisyydestä. Ei myöskään näytä siltä, että Viisauden kirja olisi tuonut tätä käsitystä Raamatun ilmoituksen perintöön. Vaikka Viisauden kirjan kirjoittaja on saanut vaikutteita hellenismistä ja käyttää toisinaan kreikkalaiseen ihmiskäsitykseen kuuluvia termejä, hänen ajattelutapansa on silti erilainen. Epäilemättä ”turmeltuva ruumis painaa sielua, ja sen maallinen asumus rasittaa monien ajatusten täyttämää mieltä” (Viis. 9:15), mutta kyse on silloin ihmisen ymmärryksestä, ei elämän hengestä. Ennen kaikkea kysymys ei ole aineen (vrt. Viis. 13:3) eikä ruumiin halveksimisesta: ”Koska olin hyvä, tulin tahrattomaan ruumiiseen”, kirjoittaja sanoo (Viis. 8:19). Jos sielu ja ruumis siis erotetaan toisistaan, tarkoitus ei ole ajatella erillään olevan sielun todellista olemassaoloa; kuten tuon ajan juutalaisissa apokalypseissa, sielut menevät Haadekseen (Viis. 16:14). Jumala, jonka kädessä ne ovat (Viis. 3:1; Viis. 4:14), voi herättää ne kuolleista, sillä hän on luonut ihmisen katoamattomaksi (Viis. 2:23).

Raamattu lukee koko ihmisen ominaisuudeksi sen, mikä myöhemmin sielun ja ruumiin erottamisen seurauksena varataan sielulle. Tämä ei kuitenkaan vähennä sen uskoa kuolemattomuuteen. Sielut, jotka odottavat alttarin alla (Ilm. 6:9; Ilm. 20:4) palkintoaan (Viis. 2:22), ovat siellä olemassa vain kutsuna ylösnousemukseen, joka on elämän Hengen työtä eikä ihmisessä itsessään vaikuttavan voiman tulosta. Jumala on pannut sieluun iankaikkisuuden siemenen, joka itää aikanaan. Koko ihmisestä tulee jälleen ”elävä sielu” ja, kuten Paavali sanoo, ”hengellinen ruumis”: hän nousee kuolleista koko olemuksessaan (1. Kor. 15:49; 1. Kor. 2:7).

XLD

Katso myös: → chair — corps — esprit — homme — mort — Ylösnousemus — Veri AT — vie II 3

SIITTÄÄ / SYNNYTTÄÄ

Katso: → fecondite — Äiti — Uudestisyntyminen — Isä — sterilite

SIIVET

Katso: ⟶ Varjo II 2

SILMÄ

Katso: ⟶ lumiere-tenebres AT II 1,2; NT II 3 — Pahennus II — simple 2 — voir

SINETTI

1. Sinetin merkitys ja käyttö.. Sinetti ei ole vain taidokkaasti kaiverrettu koru (Sir. 32:5 f.), vaan se on henkilön symboli (1. Moos. 38:18) ja hänen auktoriteettinsa symboli (1. Moos. 41:42; 1. Makk. 6:15); siksi se kiinnitetään usein sormukseen, jota ei riisuta ilman painavaa syytä (Hagg. 2:23; vrt. Jer. 22:24). Sinetin painallus osoittaa, että esine kuuluu hänelle (5. Moos. 32:34), että asiakirja on hänen antamansa (1. Kun. 21:8) ja että pääsy johonkin hänen alueeseensa on kielletty (Dan. 14:11). Sinetti on siis allekirjoitus: se takaa asiakirjan pätevyyden (Jer. 32:10); toisinaan se tekee asiakirjasta salaisen, kuten sinetöidyn kirjakäärön tapauksessa: kukaan ei voi lukea sitä paitsi se, jolla on oikeus murtaa sinetti (Jes. 29:11).

2. Jumalan sinetti.

a) Jumalan sinetti on runollinen symboli hänen vallastaan luotuihinsa ja historiaan: hän voi sinetöidä tähdet (Job 9:7), jolloin on pilkkopimeä yö; hän sinetöi suunnitelmiensa kirjan (Ilm. 5:1–8:1), eikä kukaan saa selville sen salaisuutta paitsi Karitsa, joka täyttää ne. Jumala sinetöi synnit siinä merkityksessä, että hän tekee niille lopun: yksittäiset synnit (Job 14:17) tai yhteisölliset synnit (Dan. 9:24); jälkimmäisessä tapauksessa hän sinetöi samalla profetian, toisin sanoen tekee sille lopun toteuttamalla sen.

b) Symboliikka saa uuden merkityksen, kun Kristus sanoo olevansa merkitty Jumalan, Isänsä, sinetillä (Joh. 6:27); sillä Isän sinetti Ihmisen Pojan päällä ei ole ainoastaan valta, jonka hän antaa tälle työnsä täyttämiseen (vrt. Joh. 5:32, 36), vaan myös vihkiminen, joka tekee hänestä Jumalan Pojan (Joh. 10:36). Kristitty osallistuu tähän vihkimiseen, kun Jumala merkitsee hänet sinetillään antamalla hänelle Hengen (2. Kor. 1:22; Ef. 1:13), lahjan, joka edellyttää uskollisuutta Hengelle (Ef. 4:30). Tämä sinetti on Jumalan palvelijoiden merkki ja heidän suojansa eskatologisessa koettelemuksessa (Ilm. 7:2–4; Ilm. 9:4). Sen ansiosta he voivat pysyä uskollisina jumalallisille sanoille, joista Paavali sanoo, että ne ovat sinetti: niiden kautta Jumala näet todistaa peruuttamattomasti, millä ehdoilla pelastukseen päästään (2. Tim. 2:19).

CL & MFL.

Katso myös: → bapteme IV 4 — Kirja IV — onction III 6

SITOA JA PÄÄSTÄÄ

Katso: → Auktoriteetti NT II 1 — eglise III 2 c — Anteeksianto II 3

SITOUTUMINEN

Katso: → Aamen i • — fidelite — foi O — promesses — serment

SKISMA

Ensimmäisessä korinttilaiskirjeessä pelkkä vivahde-ero erottaa skisman (repeämän) harhaopista. Israelissa esiintyneiden, sen luonteen ”Jahven kokouksena” vastaisten jakautumien tavoin nämä erimielisyydet hajottavat Kirkon keskenään kilpaileviksi ryhmiksi ja ovat vastoin sen luonnetta Kristuksen ruumiina (1. Aikak. 28:8).

VT. VT.

1. Synti muuttaa luonnolliset jakautumat skismoiksi.. Ihmisten jakautuminen kansoihin, kieliin ja erilaisiin asuinalueisiin on luonnollinen prosessi (1. Moos. 1:28; 1. Moos. 9:1; 1. Moos. 10) ja valmistelee pelastushistoriaa (5. Moos. 32:8 f.), mutta synti tekee siitä monien konfliktien lähteen. Siksi jakautumista ilmaisevat sanat saavat usein kielteisen merkityksen: ne tarkoittavat ykseyden repimistä rikki (Ps. 55:10; vrt. 1. Moos. 49:7; Valit. 4:16) tai ihmisen ylpeyttä rankaisevaa hajaannusta (1. Moos. 11:9).

2. Skisma uhkaa valitun kansan uskonelämää ja vaarantaa sen todistuksen.. Valitun kansan ykseys, joka oli sosiologisella tasolla epävarma (2. Sam. 5:5; 2. Sam. 15:6, 13; 2. Sam. 19:41–20:2), perustui uskon yhteisöön: ennen kaikkea liitto Jahven kanssa yhdisti liittoutuneet heimot saman lain ja saman jumalanpalveluksen alaisuuteen (2. Moos. 24:4–8; Joos. 24). Pyhiinvaellukset ja määräajoin tapahtuvat kokoontumiset keskisen pyhäkön (Sikem, Silo… ja sitten Jerusalemin temppeli) ympärillä vaalivat heimojen ykseyttä ja säilyttivät sen uskonnollisen perustan. Sitä vastoin heimon on synti vetäytyä pyhästä sodasta (4. Moos. 32:23; Tuom. 5:23) ja rakentaa keskisen pyhäkön kanssa kilpaileva jumalanpalveluspaikka (Joos. 22:29); kahdeksi erilliseksi valtakunnaksi jakautumista ei sen sijaan missään tuomita poliittisena tapahtumana, vaan se esitetään Jumalan aloitteena (1. Kun. 11:31–39; 1. Kun. 12:24; 2. Kun. 17:21), jolla hän näin rankaisee Salomon rikkomuksista (1. Kun. 11:33). Juuri uskonnollisena skismana repeämä siis tuomitaan: Jerobeamin synti oli israelilaisten vieroittaminen Jerusalemin keskisestä pyhäköstä rakentamalla kilpailevia pyhäkköjä (1. Kun. 12:27 f.), jumalallisen läsnäolon asettaminen häränmuotoiselle jalustalle, mikä edisti epäjumalanpalvelukseen liittyviä sekaannuksia (1. Kun. 12:28, 32; 1. Kun. 14:9; 1. Kun. 16:26; 2. Kun. 10:29; 2. Kun. 17:16; Hoos. 8:5 f.), sekä Leevin heimoon kuulumattomien pappien asettaminen Beteliin (1. Kun. 12:31; 1. Kun. 13:33; vrt. 2. Aikak. 13:4–12). Jotkin pakkosiirtolaisuuden ajalta peräisin olevat tekstit, jotka ennustavat Israelin ja Juudan yhdistymistä, antavat ymmärtää, että skisma haittaa pyhän kansan uskonelämää ja heikentää myös sen todistuksen voimaa kansojen edessä (Jes. 43:10 ff.; Jes. 44:8): jotta kansat kokoontuisivat Siioniin (Jer. 3:17), Juudan on kuljettava Israelin kanssa (Jer. 3:18; vrt. Jes. 11:12 ff.; Hes. 37:11 f.; Hes. 37:28). Pyhän kansan ykseys kuvastaa ja todistaa sen Jumalan ykseydestä.

UT. UT.

Merkki joutuu vastakkainasettelun kohteeksi (Luuk. 2:34). Jeesus tuo hajaannuksen (Luuk. 12:51) perheisiinkin (jakeet 52–53), niiden välille, jotka ovat hänen puolellaan ja jotka ovat häntä vastaan (vrt. Joh. 7:43; Joh. 9:16; Joh. 10:19). Mutta näin hän häiritsee vain ”näennäistä tai liian luonnollista rauhaa”, sitä rauhaa, jonka hän tuli ”kokoamaan hajallaan olevat” (Joh. 11:52; vrt. Joh. 10:16), ”surmaamaan vihan”, hävittämään raja-aidat ja luomaan ihmisten välille todellisen rauhan tekemällä heistä saman Isän lapsia, saman ruumiin jäseniä, saman Hengen elävöittämiä (Ef. 2:14–18). Tässä ruumiissa mahdollinen hajaannus näyttäytyy hirviömäisenä (1. Kor. 12:25): se on ”lihan” hedelmä (Gal. 5:20; vrt. 1. Kor. 3:3 f.), sillä liha tuottaa syntiä.

I. Skismoja, jotka ovat syntyneet [[charismes|armolahjoista]].. Paavali kohtaa uskovien välisten hajaannusten ongelman ennen kaikkea Korintissa (1. Kor. 1:10; 1. Kor. 11:18; 1. Kor. 12:25). Hän kirjoittaa: ”Onko Kristus jaettu? Eivätkö he ole kastetut yksin hänen nimeensä, hänen, joka yksin on pelastanut heidät kuolemallaan (1. Kor. 1:13)?” Ryhmäkuntien muodostajat eivät todellisuudessa ole ”viisaita” (1. Kor. 2:6) eivätkä ”hengellisiä” (1. Kor. 3:1), ja Paavali tuomitsee eripuraisuuden, jonka aiheuttaa hillitön into tavoitella näyttäviä armolahjoja. Unohdetaan lahjojen moninaisuuden yksi jumalallinen lähde ja se, että Henki jakaa niitä tahtonsa mukaan yhteisön rakentumiseksi (1. Kor. 12:11). Jotkut, jotka ylensyövät ja ovat itsekkäitä agape-aterialla, pahentavat hajaannuksen aiheuttamaa skandaalia (1. Kor. 11:22, 27–32). Kaikki eivät myöskään tunnista suurinta hengellisistä lahjoista (1. Kor. 12:31), ainoaa välttämätöntä (1. Kor. 13:3 ff.): veljellistä rakkautta, joka synnyttämällä välittömästi ykseyttä ja rakentumista (1. Kor. 8:1) sulkee hajaannuksen pois.

2. Skismat vääristävät Kirkon todistusta.. Vaikka ne säästävät uskon ykseyden (jota ne kuitenkin uhkaavat aina seuratessaan tai edeltäessään harhaopillista propagandaa), sisäiset hajaannukset ovat siis ristiriidassa Kirkon olemuksen kanssa ja haavoittavat rakkautta. Johannes tuo esiin tästä kaksinaisesta vaikutuksesta tärkeän seurauksen: todistus, jonka Kirkon tulee antaa Kristuksesta, estyy, sillä kristittyjen keskinäisestä rakkaudesta heidät tunnistetaan hänen opetuslapsikseen (Joh. 13:35). Saumaton ja ”repimätön” tunika (Joh. 19:23) merkitsee ehkä sitä, että Jeesus on oman uhrinsa Ylipappi ja että hänen Kirkkoaan ei ole jaettu; joka tapauksessa hän uhrasi itsensä (Joh. 17:19), jotta hänen omansa olisivat yhtä ja ilmoittaisivat näin maailmalle rakkauden yhteyden, jonka Isän lähettämä on saanut aikaan (Joh. 17:21–23).

PT

Katso myös: → charismes II 1 — Hajaannus — eglise IV 3 — heresie 1 — Israel AT 2 a — unite II, III

SOKEUS

Katso: → endurcissement — Tekopyhyys — lumiere-tenebres — peche IV 2» — voir A'T II : NT 1 ,1.2

SORTO

Katso: ⟶ ennemi II 2 — humilite II — Ylpeys 2.3 — Vaino — puissance III 1 — violence I 1.2

SOVINTO

Jumala oli jo VT:n aikana valmistanut tietä ihmisten sovinnolle hänen kanssaan lakkaamatta tarjoamalla heille anteeksiantoaan. Hän on ilmoittanut itsensä ”hellyyden ja laupeuden Jumalana” (2. Moos. 34:6), joka mielellään luopuu ”vihansa kiivaudesta” (Ps. 85:4; vrt. Ps. 103:8–12) ja puhuu ”rauhasta kansalleen” (Ps. 85:9). Israelin synnit merkitsevät Siinain liiton rikkoutumista, mutta Jumala ei alistu siihen, vaan ottaa itse aloitteen uuden ja ikuisen liiton solmimiseksi (Jer. 31:31 ff.; Hes. 36:24–30). Jahve tarjoaa siis sovintoa — vaikka tätä sanaa ei käytetäkään — uskottomalle morsiamelleen (Hoos. 2:16–22) ja kapinallisille lapsilleen (Hes. 18:31 f.). Myös kaikki Mooseksen kultin sovitusriitit, joiden tarkoituksena oli puhdistaa mitä erilaisimmista rikkomuksista, tähtäsivät lopulta ihmisen sovintoon Jumalan kanssa. Täydellisen syntien anteeksiannon aika ei kuitenkaan ollut vielä tullut, ja tosi Jumalan uskolliset jäivät odottamaan jotakin parempaa (vrt. 2. Makk. 1:5; 2. Makk. 7:33; 2. Makk. 8:29).

Täydellisen ja lopullisen sovinnon toteutti Kristus Jeesus, ”välittäjä Jumalan ja ihmisten välillä” (1. Tim. 2:5), ja sovinto on lisäksi vain yksi ulottuvuus hänen lunastustyöstään. On silti perusteltua tarkastella pelastuksen salaisuutta tästä erityisestä näkökulmasta muutamien Paavalin tekstien valossa (Room. 5:10 f.; 2. Kor. 5:18 ff.; Ef. 2:16 f.; Kol. 1:20 ff.): juuri tätä nämä rivit käsittelevät.

I. MEIDÄN SOVINTOMME JUMALAN KANSSA KRISTUKSEN KAUTTA.

1. Jumalan aloite. Ihminen ei omin voimin kykene tekemään sovintoa Luojansa kanssa, jota hän on loukannut synnillään. Jumalan toiminta on tässä ensisijaista ja ratkaisevaa: ”kaikki tulee Jumalalta, joka on tehnyt sovinnon kanssamme Kristuksen kautta” (2. Kor. 5:18). Hän rakasti meitä jo silloin, kun olimme hänen ”vihollisiaan” (Room. 5:10), ja juuri silloin hänen Poikansa ”kuoli puolestamme” (Room. 5:8). Sovintomme salaisuus liittyy Ristin salaisuuteen (vrt. Ef. 2:16) ja siihen suureen rakkauteen, jolla meitä on rakastettu (vrt. Ef. 2:4).

2. Sovinnon vaikutukset. Jumala ei enää pidä ihmisten syntejä heitä vastaan (vrt. 2. Kor. 5:19). Tämä ei kuitenkaan ole pelkkää oikeudellista fiktiota: Paavalin mukaan Jumalan toiminta on pikemminkin kuin ”uusi luomakunta” (2. Kor. 5:17). Sovinto merkitsee sen osallisiksi tuleville täydellistä uudistumista, ja se käy yksiin vanhurskauttamisen kanssa (Room. 5:9 f.) sekä pyhityksen kanssa (Kol. 1:21 f.). Oltuamme tähän asti huonon käytöksemme vuoksi Jumalan vihollisia (Room. 1:30; 8:7), voimme nyt ”kerskata Jumalasta” (Room. 5:11), joka tahtoo ”antaa meidän näyttäytyä silmissään pyhinä, tahrattomina ja moitteettomina” (Kol. 1:22); meillä kaikilla on ”yhdessä Hengessä pääsy Isän luo” (Ef. 2:18).

3. ”Sovinnon palveluvirka”. Koko pelastustyö on Jumalan puolelta jo saatettu päätökseen, mutta toisesta näkökulmasta se jatkuu parhaillaan parusiaan asti, ja Paavali voi määritellä apostolisen toiminnan ”sovinnon palveluviraksi” (2. Kor. 5:18). ”Kristuksen lähettiläinä” apostolit ovat sovinnon sanan sanansaattajia (2. Kor. 5:19). Eräässä vanhassa papyruksessa puhutaan tässä jopa ”sovinnon evankeliumista”, ja juuri tämä on apostolisen sanoman sisältö (vrt. Ef. 6:15: ”rauhan evankeliumi”). Palveluvirassaan evankeliumin palvelijat pyrkivät siis Paavalin esimerkin mukaisesti omalta osaltaan olemaan julistamansa rauhan rakentajia (2. Kor. 6:4–13).

4. Jumalan lahjan vastaanottaminen. Koska Jumala on sovinnon ensimmäinen ja tärkein tekijä, tästä ei seuraa, että ihmisellä olisi tässä täysin passiivinen asenne: hänen tulee ottaa vastaan Jumalan lahja. Jumalan toiminta vaikuttaa tehokkaasti vain niissä, jotka tahtovat suostua siihen uskossa. Tästä johtuu Paavalin painokas kehotus: ”Kristuksen nimessä me pyydämme teitä hartaasti: antakaa sovittaa itsenne Jumalan kanssa” (2. Kor. 5:20).

II. YLEINEN SOVINTO.

Paavali oli sovinnon innoitettu teologi ja väsymätön palvelija, mutta Jeesus oli sen toteuttaja uhrillaan, ”lihansa ruumiissa” (Kol. 1:22). Juuri hän toi ensimmäisenä esiin myös sovinnon syvät vaatimukset: Jumalan sovittama syntinen ei voi osoittaa hänelle otollista jumalanpalvelusta, ellei hän ensin tahdo itse tehdä sovintoa veljensä kanssa (Matt. 5:23).

1. Sovitettu luomakunta. Puhuessaan maailman sovinnosta (2. Kor. 5:19; Room. 11:15) Paavali tarkoitti tähän asti ennen kaikkea syntisiä ihmisiä unohtamatta kuitenkaan, että myös aineellinen maailma on solidaarinen ihmisen kanssa ja sen on osallistuttava hänen vapautukseensa (vrt. Room. 8:19–22). Vankeudessa kirjoitetuissa kirjeissä, Kolossalaiskirjeessä ja Efesolaiskirjeessä, Apostolin näköala laajenee käsittämään koko maailmankaikkeuden, ”maan päällä” ja ”taivaissa” (Kol. 1:20): ihmiset, jotka on sovitettu Jumalan kanssa ristin veren kautta, ovat sovitettuja myös taivaallisten henkien kanssa; meitä kohtaan omaksuttavissa ollut vihamielinen asenne on saanut loppunsa, kun vallitsivat vanhentuneen Lain olot (vrt. Kol. 2:15).

2. Juutalaisten ja pakanoiden sovinto. Paavali kruunaa opetuksensa kohdassa Ef. 2:17–22. Kristuksen, ”meidän rauhamme”, toiminta (Ef. 2:14) tulee siinä täysin näkyviin, ja ennen kaikkea ne ihmeelliset hyvät lahjat, jotka hän antaa entisille pakanoille: heidät on nyt liitetty valittuun kansaan samoin kuin juutalaiset; eron ja vihan aika on päättynyt; kaikki ihmiset muodostavat Kristuksessa enää yhden ruumiin (Ef. 2:16), yhden pyhän temppelin (Ef. 2:21). Kansojen apostolille ovat vähämerkityksisiä ne ”kunniakkaat kärsimykset”, joita tämän ”salaisuuden” julistaminen hänelle tuo (Ef. 3:1–13).

LR

Katso myös: → ennemi III — frere AT 3; NT 1 — Juutalainen I 2 — nations III 1 b — Rauha II 3 b, III 2 — Anteeksianto — peche I 2 — Oikeudenkäynti II — redemption — violence IV 3

SOVITUS

Sovitus.

Raamatun ranskankielisissä käännöksissä käytetään usein sanaa ”sovitus” tai toisinaan ”lepytys” (hepr. kipper, kreik. hilaskesthai) VT:ssa joko uhreista ”synnin tähden”, jolloin papin sanotaan ”toimittavan sovitusriitin” (esim. 3. Moos. 4), tai erityisesti vuotuisesta tisrin 10. päivän juhlasta, jota tavallisesti kutsutaan ”sovituksen päiväksi” tai ”suureksi sovituksen päiväksi” ja jonka rituaalin 3. Moos. 16 kuvaa yksityiskohtaisesti.

UT:ssa, vaikka sana on harvinainen (Room. 3:25; Hepr. 2:17; 1. Joh. 2:2; 1. Joh. 4:10), ajatus esiintyy usein: ei ainoastaan koko Heprealaiskirjeessä, joka rinnastaa Kristuksen lunastavan tehtävän ylipapin tehtävään ”sovituksen päivänä”, vaan myös suuremmalla tai pienemmällä varmuudella joka kerta, kun Kristuksen sanotaan ”kuolevan syntiemme tähden” (esim. 1. Kor. 15:3) tai ”vuodattavan verensä syntien anteeksiantamiseksi” (esim. Matt. 26:28).

1. Sovitus ja synti. Ranskassa, kuten monissa nykykielissä, sovituksen käsite sekoittuu helposti ”rangaistuksen” käsitteeseen, olipa rangaistuksella sitten parantava tarkoitus tai ei. Kaikille muinaisille — ja tässä merkityksessä verbiä expiare käytetään Vulgatassa ja liturgiassa — ”sovittaa” merkitsi ennen kaikkea ”puhdistaa”, tarkemmin sanoen tehdä esineestä, paikasta tai henkilöstä vastedes jumalille otollinen, vaikka se ei aikaisemmin ollut heille otollinen. Jokainen sovitus edellyttää siis syntiä, ja sen vaikutuksena on synnin tuhoutuminen.

Koska tätä syntiä ei käsitetä aineelliseksi saastaksi, jonka ihminen voisi omassa vallassaan hävittää, vaan se samastuu ihmisen omaan kapinaan Jumalaa vastaan, tehokas sovitus yhdistää ihmisen jälleen Jumalaan ja ”pyhittää” hänet hänelle veren pirskottamisen merkityksen mukaisesti. Toisaalta, koska synti herättää Jumalan vihan, jokainen sovitus päättää tämän vihan ja ”tekee Jumalan suopeaksi”; Raamattu antaa tämän tehtävän tavallisesti rukoukselle, kun taas sovitusuhri pyrkii pikemminkin ”tekemään ihmisen Jumalalle otolliseksi”.

2. Sovitus ja esirukous. Niissä harvoissa kohdissa, joissa sovitus ja viha esiintyvät yhdessä, on itse asiassa kyse rukouksesta: tällainen on Mooseksen sovitus (2. Moos. 32:30; vrt. 2. Moos. 32:11 ff.) ja Aaronin sovitus (4. Moos. 17:11 ff.) Viisauden kirjan tulkinnan mukaan (Viis. 18:21–25); samoin Targumin mukaan Pinehasin sovitus (Ps. 106:30) ja vielä selvemmin ”Jahven palvelijan” sovitus, sillä hänen tehtävänsä esirukoilijana mainitaan neljästi (Jes. 53:4, 7, 11, 12). Saman sovituskäsityksen nojalla pyhä Hieronymus saattoi vanhojen latinankielisten käännösten käytäntöä seuraten kääntää heprean verbin, joka tarkoittaa sovitusriitin toimittamista, verbillä, joka merkitsee ”rukoilla” tai ”esirukoilla”; kyseessä on kaavamainen ilmaus, joka päättää kunkin syntiuhrin kuvauksen (3. Moos. 4:20, 26, 31; jne.). Ei siis ole ihme, että Heprealaiskirje, kuvatessaan Kristusta menemässä taivaaseen toimittamaan pappeutensa olennaista tehtävää, joka määritellään ”esirukoukseksi” (Hepr. 7:25, Hepr. 9:24), voi rinnastaa hänet ylipappiin, joka menee verhon tuolle puolen toimittaakseen uhririitin, joka on ylivertainen: veren pirskottamisen armoistuimelle. Siksi Kristuksen kuolemakin esitetään ylimpänä ”esirukouksena” (Hepr. 5:7).

3. Sovitus ja anteeksianto. Niinpä ”sovituksen päivä” oli juutalaisten uskonnollisessa tietoisuudessa vielä enemmän ”anteeksiannon päivä”. Kun pyhä Johannes kahdesti joko viitatessaan Kristuksen taivaalliseen esirukoukseen Isän luona (1. Joh. 2:2) tai hänen maan päällä kuolemansa ja ylösnousemuksensa kautta toteuttamaansa työhön (1. Joh. 4:10) julistaa, että hän on — tai että Isä on tehnyt hänestä — ”hilasmosin meidän syntiemme tähden”, termillä on epäilemättä sama merkitys kuin sillä aina on kreikkalaisessa VT:ssä (Ps. 130:4) ja kuin latinan sanalla propitiatio aina on liturgiassa: Kristuksen kautta ja Kristuksessa Isä toteuttaa ikuisen rakkautensa suunnitelman (1. Joh. 4:8) ”osoittamalla olevansa suopea”, eli ”antamalla anteeksi” ihmisille tehokkaalla anteeksiannolla, joka todella hävittää synnin ja ”puhdistaa ihmisen sekä välittää hänelle oman elämänsä” (1. Joh. 4:9).

SL

Katso myös: → Jumalan Karitsa 1 — chatiments 3 — coupe 3 — fetes AT II 3; NT I — imposition-des-mains AT — jeune 2 — martyr I — Anteeksianto II 2 — peche III 3 — Parannus ja kääntymys AT I 2, III — Puhdas AT I 2 — redemption — sacerdoce AT II 1 — Uhri — Veri — serviteur-de-dieu — souffrance AT III

SPITAALI

Samaan ryhmään varsinaisen spitaalin kanssa (nega: sana, joka merkitsee alun perin ”haavaa, iskua”) Raamattu kokoaa eri nimitysten alle useita erityisen tarttuvia ihosairauksia ja jopa vaatteiden ja muurien homeen (3. Moos. 13:47 ff.; 3. Moos. 14:33 ff.).

1. Spitaali saastaisuutena ja Jumalan rangaistuksena. Lain mukaan spitaali on tarttuvaa saastaa; siksi spitaalinen suljetaan yhteisön ulkopuolelle parantumiseensa ja ”rituaaliseen puhdistukseensa” asti, mikä edellyttää uhria synnin tähden (3. Moos. 13–14). Tämä spitaali on varsinainen ”vitsaus”, jolla Jumala lyö (naga) syntisiä. Israelia uhkaa tämä (5. Moos. 28:27, 35). Egyptiläisiä se kohtaa (2. Moos. 9:9 ff.), samoin Mirjamia (4. Moos. 12:10–15) ja Ussiaa (2. Aikak. 26:19–23). Se on siis periaatteessa synnin merkki. Jos kuitenkin kärsivä Palvelija saa Jumalalta iskun (naga; Vulg.: leprosus), niin että hänen edessään käännytään pois niin kuin spitaalisen edessä, syynä on se, että syyttömyydestään huolimatta hän kantaa ihmisten syntejä, ja he paranevat hänen haavojensa kautta (Jes. 53:3–12; vrt. Ps. 73:14).

2. Spitaalisten parantaminen. Parantuminen voi tapahtua luonnollisesti mutta myös ihmeen kautta, kuten Naamanin parantuminen Jordanin vesissä (2. Kun. 5), joka on merkki Jumalan suosiosta ja profeetallisesta voimasta. Kun Jeesus parantaa spitaalisia (Matt. 8:1–4 rinnakk.; Luuk. 17:11–19), hän voittaa varsinaisen vitsauksen; hän parantaa ihmiset, joiden sairaudet hän ottaa kantaakseen (Matt. 8:17). Puhdistamalla spitaaliset ja palauttamalla heidät yhteisöön hän poistaa ihmeellisellä teolla eron puhtaan ja saastaisen väliltä. Jos hän vielä määrää lain mukaiset uhrilahjat, se tapahtuu todistukseksi: papit toteavat näin hänen kunnioittavan lakia ja samalla hänen ihmeellisen voimansa. Yhdessä muiden parantumisten kanssa spitaalisten parantaminen on siis merkki siitä, että hän todella on ”se, jonka on määrä tulla” (Matt. 11:5). Siksi hänen lähettämänsä kaksitoista saavat tehtäväkseen ja vallan osoittaa tällä merkillä, että Jumalan kuninkuus on täällä (Matt. 10:8).

PG

Katso myös: → Sairaus ja parantuminen AT I 1 — Puhdas AT I

SUITSUKE

Katso: → parfum 2

SUKU

Katso: ⟶ fecondite — generation — nations — Isä I, II — Kansa

SUKULUETTELO

Katso: → fecondite — generation

SUKULUNASTAJA

Katso: ⟶ liberation-liberte II 2 — Veri AT 1 — vengeance I.3

SULKEA

Katso: → Ovi — Sinetti

SUNNUNTAI

Katso: ⟶ fetes NT II — jour-du-seigneur NT III 3 — paque III 1 — Sapatti NT 2 — semaine 2 — temps NT II 3

SUOJA

Katso: → Luottamus — talo — montagne — Varjo II — rocher I

SUOJELLA

Katso: ⟶ bras-main — montagne — Varjo II — providence — Pelastus

SURU

Katso: → cendre 2 ■ — consoler — jeune — mort — sepulture tristesse — veuves

SUU

Katso: ⟶ Kieli — Huulet — parole-de-dieu — Ihmisen sana

SUURUUS

Katso: → dieu III 5 — force — gloire — puissance — Pyhä AT I 1

SYVYYS

Katso: ⟶ Pedot ja Peto 3’ia — creation AT Hz — eau 1 , Il Z — enfers-enfer — Meri

SYYTTÄÄ

Katso: → Oikeudenkäynti — Saatana

SYÖDÄ

Katso: ⟶ Puu 1 — faim-soif — Ravinto — Leipä — Ateria

SÄÄLI

Katso: → Sairaus ja parantuminen NT I — Ihme II 2 b — Laupeus — Anteeksianto — tendresse

TAIKUUS

1. Taikuus ja taikurit. Ihmistä musertavan maailman ja häntä pelottavien tai hänen hallittavakseen haluamiensa olentojen edessä ihminen pyrkii hankkimaan vallan, joka ylittää hänen omat voimansa ja tekee hänestä jumaluuden herran ja siten oman kohtalonsa hallitsijan. Vaikka menetelmät ovat nykyään muuttuneet, pyrkimys ja halu hallita tuntematonta ovat yhä juurtuneet ihmisen sydämeen ja johtavat samankaltaisiin käytäntöihin.

Ennustaminen (hepr. qsm: Hes. 21:26) ja noituus (hepr. kshf: Miika 5:11; Nah. 3:4; kreik. pharmakeia: 5. Moos. 18:10; vrt. Viis. 12:4; Ilm. 18:23) ovat ”taikuuden taitoa” (magike techne: Viis. 17:7), jota ei pidä sekoittaa ”itämaan tietäjien” astrologiseen tieteeseen (Matt. 2:1–12). Taikuuteen liittyvät loitsut (Ps. 58:6; Jer. 8:17; Saarn. 10:11), solmujen ja siteiden käyttö (Hes. 13:17–23), lumoukseen saattava ”paha silmä” (Viis. 4:12; vrt. Viis. 2:24; Gal. 3:1) jne. Heprealaiset ja juutalaiset olivat tekemisissä egyptiläisten ja kaldealaisten taikureiden (2. Moos. 7–9; Jes. 47:12 f.), ennustajien (1. Moos. 41:8, 24; Jes. 44:25) sekä viisaiden ja noitien kanssa (2. Moos. 7:11); taikuutta tavataan kaikkialla, jopa Israelissa.

Tyypillinen tapaus kerrotaan yksityiskohtaisesti: Endorin noita kutsuu esiin Samuelin vainajahengen ilmoittaakseen Saulille hänen traagisesta kuolemastaan (1. Sam. 28:3–25). Lisäksi mainitaan Isebelin noituudet (2. Kun. 9:22) sekä kuninkaiden Ahasin (2. Kun. 16:3) ja Manassen (2. Kun. 21:6) taikauskoiset menot, joita Josia vastustaa (2. Kun. 23:24). Tavallisesti tapahtumat kerrotaan, jotta osoitettaisiin Jahven tai myöhemmin Herran Jeesuksen ylivalta niihin pimeyden voimiin nähden, joita taikuus ja ennustaminen pyrkivät valjastamaan käyttöönsä.

2. Taikuuden vastustaminen. Tässä tarkoituksessa on säädetty lakeja ja välitetty muistitietoa, jotka ilmaisevat jumalallisen ilmoituksen arvion tästä tärkeästä asiasta.

a. Kiellot. Kolme suurta Mooseksen lakikokoelmaa kieltävät taikuuden kuolemanrangaistuksen uhalla (3. Moos. 19; 5. Moos. 18; 2. Moos. 23). Tätä varten kielletään sellaiset käytännöt kuin taikuuteen liittyvät sekoitukset (5. Moos. 22:5, 11; 3. Moos. 19:19), esimerkiksi kanaanilainen riitti, jossa vohla keitetään emänsä maidossa (2. Moos. 23:19; 2. Moos. 34:26; 5. Moos. 14:21). Lasten uhraaminen hylätään kauhistuksena (5. Moos. 18), varsinkin perustamisriiteissä (1. Kun. 16:34), suojelusriiteissä (2. Kun. 3:27) tai vihkimysriiteissä (Viis. 12:35). Lisäksi on paljon kieltoja, jotka koskevat verta, sillä veren juominen merkitsisi sen elinvoiman ottamista itselleen, joka kuuluu yksin Jumalalle (1. Moos. 9:4; 3. Moos. 3:17; Ap. t. 15:29). Nämä käytännöt rinnastetaan yksinkertaisesti epäjumalanpalvelukseen (Gal. 5:20; Ilm. 21:8).

b. Monissa kertomuksissa. Taikurit joutuvat häpeään jumalallisen voiman edessä. Näin Joosef voittaa ennustajat (1. Moos. 41), Mooses Egyptin taikurit (2. Moos. 7:10–13, 19–23; 2. Moos. 8:1–3, 12–15; 2. Moos. 9:8–12). Bileam joutuu aasinensa palvelemaan Jahvea ja heprealaista kansaa (4. Moos. 22–24). Daniel saattaa häpeään kaldealaiset viisaat (Dan. 2; Dan. 4; Dan. 5; Dan. 14). Samankaltaisia kertomuksia, joiden tarkoituksena on rakentaa jonkin muiston pohjalta ja joissa käytetään tarvittaessa legendaarisia aineksia, kuten niitä, jotka liittyvät Jannakseen ja Jambrekseen (2. Tim. 3:8), on myös UT:ssa: taikuri Simon puhuttelee nöyrästi Pietaria (Ap. t. 8:9–24), Paavali vaientaa Barjesus-Elymaan (Ap. t. 13:6–11), samoin Filippin ennustajanaisen (Ap. t. 16:16 ff.) ja Efesoksen juutalaiset manaajat (Ap. t. 19:13–20).

Juuri ihmeet ja profetiat tekevät taikuuden harjoittamisen tarpeettomaksi, sillä ne tekevät Jumalan läsnäolon varmaksi (5. Moos. 18:9–22; vrt. 4. Moos. 23:23); sitä vastoin noidat kääntävät ihmisiä pois todellisen Jumalan palvelemisesta (5. Moos. 13:2–6), ja ihmeidentekijät väärentävät opin (Matt. 24:34; Ilm. 16:12–16 ff.).

Taikuuden kiusaus on suuri, ja tietyssä mielessä Jeesus on tahtonut kokea sen. Saatana houkuttelee häntä käyttämään jumalallista voimaansa nälkänsä tyydyttämiseen ja juutalaisten hämmästyttämiseen; mutta Jeesus ei tahdo ottaa häneltä vastaan valtaa maailmaan: ”Herraa, Jumalaasi, sinun tulee kumartaa, ja häntä yksin palvella” (Matt. 4:1–11).

c. Taikuuden käytännöt ja riitti. On selvää, että VT:n riitti on omaksunut joitakin käytäntöjä, jotka olivat alun perin maagisia, mutta niitä puhdistettiin: näin ne alistettiin tosi Jumalan palvelemiseen. Niinpä vaikka veren maallinen käyttö on kielletty, pappi toimittaa Jumalan nimessä verellä sovitusriitit (3. Moos. 17:11) ja liiton riitin (2. Moos. 24:8); veren tuli peittää niiden syntien ääni, jotka huutavat Jumalan puoleen (Jer. 17:1; 3. Moos. 4). Tässä uudessa yhteydessä riitti sai uuden merkityksen. Jos riitistä kuitenkin tulee taikauskoa, se lopulta lakkautetaan: pronssikäärme, josta oli tullut epäjumalanpalveluksen kohde, tuhotaan (2. Kun. 18:4). Jumalan nimen käyttökin, joka aluksi oli annettu koko kansalle (sillä toisin kuin egyptiläiset jumalat Jahve ei pelkää, että noidat ottavat sen haltuunsa), varataan lopulta papille (4. Moos. 6:27). Egyptin kreikankielisistä papyruksista tiedetään, etteivät muinaiset taikurit epäröineet käyttää sitä ja siten lausua Jumalan nimen turhaan (vrt. 2. Moos. 20:7 LXX).

Vapaaksi luotuna ja Jumalaa valitsemaan kykenevänä ihminen saa itse Jumalalta maailman hallintavallan; hänen ei siis tarvitse turvautua taikuuteen, tähän sekamuotoiseen taitoon, joka pyrkii keinotekoisesti yhdistämään uskonnon ja esoteerisen tieteen mutta voi vain parodioida luontoa ja turmella uskon vaikutukset.

XLD

Katso myös: → egypte I — Epäjumalat — Sairaus ja parantuminen O; AT II 1 — Ihme I 2a, II — mort AT I 3 — mystere O — Nimi AT 4 — Ihmisen sana I — puissance III 2 — Ilmoitus AT I 1 — signe AT II 3; NT II 4

TAISTELU

Katso: ⟶ Juosta — ennemi — epreuve-tentation — fidelite NT 2 — guerre — priere V 2 a

TAIVAALLISET VOIMAT

Katso: → Enkelit — Taivaankappaleet — Taivaaseenastuminen II 2 — ciel — puissance III 2 — Sovinto II 1

TAIVAAN SOTAJOUKOT

Katso: ⟶ Enkelit — Taivaankappaleet — puissance III 2 — yahweh 3

TAIVAANKAPPALEET

I. Taivaankappaleet muinaisessa pakanuudessa.. Muinaisen Lähi-idän ihminen oli taivaankappaleiden läsnäololle herkempi kuin me. Aurinko, kuu, planeetat ja tähdet toivat hänen mieleensä salaperäisen, omastamme aivan poikkeavan maailman: taivaan, jonka hän kuvitteli päällekkäisiksi puolipalloiksi, joilla taivaankappaleet kulkivat ratojaan. Niiden säännölliset kiertokulut antoivat hänelle keinon mitata aikaa ja laatia ajanlaskunsa; samalla ne kuitenkin herättivät hänessä ajatuksen, että maailmaa hallitsee ikuisen paluun laki ja että taivaankappaleet määräävät ylhäältä käsin maan asioille tiettyjä pyhiä rytmejä, joita ei voi verrata historian muuttuviin sattumiin. Nämä valoisat ruumiit näyttivät hänestä siis ihmiskuntaa hallitsevien ja sen kohtaloita määräävien yliluonnollisten voimien ilmenemismuodolta. Hän harjoitti näiden voimien palvontaa spontaanisti varmistaakseen niiden suosion. Aurinko, kuu, Venus-planeetta ja muut olivat hänelle jumalia tai jumalattaria, ja tähtikuviotkin piirsivät taivaalle arvoituksellisia hahmoja, joille hän antoi myyttisiä nimiä. Kiinnostus taivaankappaleisiin sai hänet havainnoimaan niitä järjestelmällisesti: egyptiläiset ja mesopotamialaiset olivat tunnettuja tähtitieteellisistä tiedoistaan, mutta tämä alkuvaiheessa oleva tiede liittyi läheisesti ennustamiseen sekä maagisiin ja epäjumalanpalvelukseen kuuluviin käytäntöihin. Näin muinaisajan ihminen oli ikään kuin pelottavien voimien lumoissa: ne painoivat hänen kohtaloaan ja peittivät häneltä todellisen Jumalan.

2.. Taivaankappaleet, Jumalan palvelijat.. Kun avaa Raamatun, näkökulma muuttuu heti. Taivaankappaleita ei tosin vielä selvästi eroteta Jumalan hovin muodostavista enkeleistä (Job 38:7; Ps. 148:2 f.); näitä ”taivaan sotajoukkoja” (1. Moos. 2:1) pidetään elävinä olentoina. Mutta ne ovat luotuja kuten kaikki muukin maailmankaikkeudessa (Aam. 5:8; 1. Moos. 1:14 ff.; Ps. 33:6; Ps. 136:7 ff.). Jahven kutsusta ne loistavat paikoillaan (Bar. 3:33 ff.), ja hänen käskystään ne osallistuvat hänen kansansa taisteluihin sen tukena (Joos. 10:12 f.; Tuom. 5:20). Taivaankappaleet eivät siis ole jumalia vaan Jahve Sebaotin palvelijoita. Jos ne säätelevät aikaa ja hallitsevat päivää ja yötä, se johtuu siitä, että Jumala on määrännyt niille nämä täsmälliset tehtävät (1. Moos. 1:15 f.). Voi ihailla auringon loistoa (Ps. 19:5 ff.), kuun kauneutta (Laul. 6:10) ja taivaankappaleiden kiertokulkujen täydellistä järjestystä (Viis. 7:18 ff.); mutta kaikki tämä laulaa ainoan Jumalan kunniaa (Ps. 19:2), hänen, joka on säätänyt ”taivaan lait” (Job 38:31 ff.). Taivaankappaleet eivät näin enää peitä Luojaansa, vaan ne ilmoittavat hänestä (Viis. 13:5). Epäjumalanpalvelukseen liittyvästä merkityksestään puhdistettuina ne ovat nyt symboleja maanpäällisille todellisuuksille, joissa Jumalan suunnitelma ilmenee: Abrahamin lasten paljoudelle (1. Moos. 15:5), Daavidin sukuun kuuluvan kuninkaan tulolle (4. Moos. 24:17), tulevan pelastuksen valolle (Jes. 60:1 ff.; Mal. 3:20) tai ylösnousseiden vanhurskaiden iankaikkiselle kirkkaudelle (Dan. 12:3).

3.. Pakanuuden houkutus. Raamatullisen ilmoituksen tästä lujuudesta huolimatta Israel ei välty taivaankappaleiden palvonnan kiusaukselta. Uskonnollisen taantumisen kausina aurinko, kuu ja koko taivaan sotajoukko säilyttävät palvojansa tai saavat heitä jälleen (2. Kun. 17:16; 2. Kun. 21:3, 5; Hes. 8:16): näiden kosmisten voimien vaistonvaraisesta pelosta niitä pyritään lepyttämään. ”Taivaan kuningattarelle”, Ištarille, Venus-planeetalle, tuodaan uhrilahjoja (Jer. 7:18; Jer. 44:17 ff.); ”taivaan merkkejä” tarkkaillaan (Jer. 10:2), jotta niistä voitaisiin lukea kohtalot (Jes. 47:13). Mutta profeettojen ääni kohoaa tätä pakanuuden uutta hyökkäystä vastaan; Viides Mooseksen kirja tuomitsee sen (5. Moos. 4:19; 5. Moos. 17:3): kuningas Josia puuttuu asiaan kovin ottein kitkeäkseen nämä käytännöt (2. Kun. 23:4 f.); taivaankappaleiden palvojille Jeremia lupaa ankarimman rangaistuksen (Jer. 8:1 f.). Tarvitaan kuitenkin hajaannuksen ja pakkosiirtolaisuuden koettelemus, ennen kuin kääntynyt Israel irtautuu lopulta tästä epäjumalanpalveluksen muodosta (vrt. Job 31:26 ff.), jonka turhuuden aleksandrialainen Viisauden kirja julistaa painokkaasti (Viis. 13:1–5).

4.. Taivaankappaleista pahoihin enkeleihin.. Tällä vuosisataisella taistelulla taivaankappaleiden palvontaa vastaan on ollut vaikutuksia myös uskomusten alalla. Jos taivaankappaleet ovat ihmisille ansa, joka kääntää heidät pois todellisesta Jumalasta, eikö se ole merkki siitä, että ne itse ovat yhteydessä Jumalalle vihamielisiin pahoihin voimiin? Eikö taivaan sotajoukon muodostavien enkelien joukossa ole langenneita, jotka pyrkivät vetämään ihmiset mukaansa antamalla näiden palvoa itseään? Vanha myyttinen aihe jumalten sodasta tarjoaa tässä aineksia, joiden avulla voidaan kuvata runollisesti Jumalaa vastaan kapinoineiden taivaallisten voimien lankeemusta (Lucifer; Jes. 14:12–15). Uudessa testamentissa saatanan hahmo saa lisää piirteitä näistä symboleista (Ilm. 8:10; Ilm. 9:1; Ilm. 12:3, 7 ff.). Siksi ei ole yllättävää, että Jahven päiväksi ennustetaan taivaan sotajoukon tuomio: sitä rangaistaan yhdessä sen maanpäällisten palvojien kanssa (Jes. 24:21 ff.). Taivaankappaleet näyttävät tässä olevan demonien sijalla.

Kristuksen lunastamassa maailmankaikkeudessa taivaankappaleet saavat kuitenkin takaisin kaitselmuksen mukaisen tehtävänsä. Risti on vapauttanut ihmiset kosmisesta ahdistuksesta, joka kauhistutti kolossalaisia: he eivät enää ole ”maailman alkuvoimien” orjia, sillä Kristus on ”riisunut aseista hallitukset ja vallat” ja ”kuljettanut niitä voittosaatossaan” (Kol. 2:8, 15–18; Gal. 4:3). Ei enää taivaankappaleiden määräämää kohtaloa eikä taivaaseen kirjoitettuja kohtaloita: Kristus on tehnyt lopun pakanallisista taikauskoista. Erään taivaankappaleen katsotaan ilmoittavan hänen syntymästään (Matt. 2:2) ja osoittavan hänet itsensä aamutähdeksi sanan täydessä merkityksessä (Ilm. 2:28;

Ilm. 22:16), kunnes sama tähti nousee meidän sydämissämme (2. Piet. 1:19; vrt. pääsiäisyön Exsultet). Hän on todellinen aurinko, joka valaisee uudistetun maailman (Luuk. 1:78 f.). Ja vaikka on varmaa, että taivaankappaleiden pimeneminen on merkkinä hänen kunniakkaan parusiansa edellä (Matt. 24:29 rinnakk.; Jes. 13:9 f.; Jes. 34:4; Joel 4:15), samoin kuin se merkitsi hänen kuolemansa hetkeä (Matt. 27:45 rinnakk.), syynä on se, että tulevassa maailmassa nämä luodut valot käyvät tarpeettomiksi: Jumalan kirkkaus valaisee itse uuden Jerusalemin, ja Karitsa on sen lamppu (Ilm. 21:23).

ADA & PG

Katso myös: → ciel I — demons AT 3 — Epäjumalat II 2 — lumiere-tenebres AT I — Taikuus 1 — signe AT II a — temps AT I 1

TAIVAASEENASTUMINEN

Uskoon kuuluu, että ylösnoussut Kristus on astunut kirkkauteen. Tämä on kuitenkin salaisuus, joka ylittää aistein havaittavan kokemuksen eikä sitä voi rajata esimerkiksi vain siihen Öljymäen tapahtumaan, jossa apostolit näkivät Mestarinsa lähtevän heidän luotaan palatakseen Jumalan luo. Pyhät tekstit ilmaisevatkin Kristuksen taivaallisen korottamisen merkityksen, ajankohdan ja tavan monin tavoin, ja tämä moninaisuus on rikkaudessaan opettavaa. Niiden valossa yritämme tavoittaa salaisuuden syvän todellisuuden tutkimalla, miten sen kirjallinen ilmaisu on syntynyt.

I. Taivaan ja maan välinen kulku. Raamatun omaksuman luonnollisen ja yleismaailmallisen käsityksen mukaan taivas on jumaluuden asuinsija, siinä määrin että sanaa käytetään vertauskuvana Jumalasta. Maa, hänen jalkojensa astinlauta (Jes. 66:1), on ihmisten asuinsija (Ps. 115:16; Saarn. 5:1). Vieraillakseen heidän luonaan Jumala siis ”laskeutuu” taivaasta (1. Moos. 11:5; 2. Moos. 19:11 ff.; Miika 1:3; Ps. 144:5) ja ”nousee” sinne takaisin (1. Moos. 17:22). Pilvi on hänen kulkuvälineensä (4. Moos. 11:25; Ps. 18:10; Jes. 19:1). Myös hänen lähettämänsä Henki laskeutuu (Jes. 32:15; Matt. 3:16; 1. Piet. 1:12); samoin Sana, joka palaa hänen luokseen täytettyään tehtävänsä (Jes. 55:10 f.; Viis. 18:15). Enkelitkin, jotka asuvat taivaassa Jumalan luona (1. Kun. 22:19; Tob. 12:15; Matt. 18:10), laskeutuvat täyttämään tehtäviään (Dan. 4:10; Matt. 28:2; Luuk. 22:43) ja nousevat sitten takaisin (Tuom. 13:20; Tob. 12:20): tämä nouseminen ja laskeutuminen muodostaa yhteyden taivaan ja maan välille (1. Moos. 28:12; Joh. 1:51).

Ihmisille tämä matka on sinänsä mahdoton. Taivaaseen nousemisesta puhuminen ilmaisee tavoittamattoman etsimistä (5. Moos. 30:12; Ps. 139:8; Sananl. 30:4; Bar. 3:29), ellei kyse ole mielettömän ylpeyden pyrkimyksestä (1. Moos. 11:4; Jes. 14:14; Jer. 51:53; Job 20:6; Matt. 11:23). Jo se on paljon, että rukoukset nousevat taivaaseen (Tob. 12:12; Sir. 35:16 f.; Ap. t. 10:4) ja että Jumala antaa ihmisille kohtaamispaikan vuorilla, joille hän laskeutuu heidän noustessaan niille, kuten Siinailla (2. Moos. 19:20) tai Siioninvuorella (Jes. 2:3). Vain valituilla, kuten Henokilla (1. Moos. 5:24; Sir. 44:16; Sir. 49:14) tai Elialla (2. Kun. 2:11; Sir. 48:9–12; 1. Makk. 2:58), on ollut etuoikeus tulla temmatuiksi taivaaseen Jumalan voimasta. Kohdassa (Dan. 7:13) Ihmisen Poika tulee Ikiaikaisen luo, mikä sekin viittaa nousemiseen, vaikka hänen lähtöpaikkansa jää salaisuudeksi ja taivaan pilvet ovat tässä ehkä vain Jumalan asuinsijan näyttämö eivätkä kulkuväline.

II. Kristuksen nouseminen taivaaseen. Tämän raamatullisen maailmankuvan mukaan Jeesuksen, jonka ylösnousemus on korottanut Jumalan oikealle puolelle (Ap. t. 2:34; Room. 8:34; Ef. 1:20 f.; 1. Piet. 3:22; vrt. Mark. 12:35 ff.) ja joka siellä hallitsee kuninkaana (Ilm. 1:5; Ilm. 3:21; Ilm. 5:6; Ilm. 7:17), täytyi ”nousta” taivaaseen. Ensimmäisissä uskontunnustuksissa hänen taivaaseenastumisensa näyttäytyykin pikemmin välttämättömänä ilmauksena Kristuksen taivaalliselle korottamiselle kuin itsessään tarkasteltuna tapahtumana (vrt. Ap. t. 2:34; Mark. 16:19; 1. Piet. 3:22). Ilmoituksen edetessä ja uskon selkiytyessä se on kuitenkin saanut yhä selvemmän oman teologisen ja historiallisen luonteensa.

1. Laskeutuminen ja paluu ylös. — Kristuksen ennaltaoleminen, joka oli uskon alkuvaiheessa lausumaton oletus, tuli vähitellen selvemmin ilmaistuksi: Kirjoituksissa mainittu hänen ennaltaolemisensa auttoi ymmärtämään hänen olemuksellista ennaltaolemistaan. Ennen elämäänsä maan päällä Jeesus oli Jumalan luona Poikana, Sanana ja Viisautena. Hänen taivaallinen korottamisensa ei siten ollut vain jumalalliseen asemaan nostetun ihmisen voitto, kuten varhainen kristologia saattoi antaa ymmärtää (Ap. t. 2:22–36; Ap. t. 10:36–42), vaan paluu siihen taivaalliseen maailmaan, josta hän oli tullut. Johannes ilmaisi selvimmin tämän laskeutumisen taivaasta (Joh. 6:33, 38, 41, 50 f.) ja liitti siihen taivaaseenastumisen, paluun ylös (Joh. 3:13; Joh. 6:62). Kohtaan Room. 10:6 f. ei tässä voi vedota, sillä siinä ihmiseksitulon laskeutumista seuraa pikemmin nouseminen kuolleiden valtakunnasta kuin nouseminen taivaaseen. Sen sijaan Ef. 4:9 f. kuvaa laajempaa kulkua: laskeutumista maan alimpiin seutuihin (vai maan päälle?) seuraa nouseminen, joka vie Kristuksen kaikkien taivaiden yläpuolelle. Samaa kulkua edellyttää myös hymni Fil. 2:6–11.

2. Koko maailmankaikkeutta koskeva voitto. — Toinenkin syy vaikutti siihen, että taivaaseenastuminen hahmottui ylösnousemuksesta ja taivaalliselle valtaistuimelle asettumisesta erilliseksi kirkastumisen vaiheeksi: tarve ilmaista selvemmin Kristuksen ylivalta koko maailmankaikkeudessa. Kolossan harhaoppi uhkasi alentaa Kristuksen enkelihierarkioiden joukossa alisteiseen asemaan. Siksi Paavali ilmaisee aiempaa ehdottomammin sen, mitä hän oli jo sanonut Kristuksen voitosta taivaallisista voimista (1. Kor. 15:24): tämä voitto on saavutettu jo ristillä (Kol. 2:15), ja Kristus hallitsee jo nyt taivaissa kaikkien näiden valtojen yläpuolella, olivatpa ne mitä tahansa (Ef. 1:20 f.). Tällöin hän käyttää kohtaa Ps. 68:19 osoittaakseen, että nousemalla kaikkien taivaiden yläpuolelle Kristus otti haltuunsa maailmankaikkeuden, jonka hän ”täyttää” (Ef. 4:10) ja jonka hän ”kokoaa yhteen” (Ef. 1:10) Päänä. Sama koko maailmankaikkeuden kattava näkökulma näkyy hymnissä 1. Tim. 3:16: siinä korottaminen kirkkauteen seuraa ilmestymistä enkeleille ja maailmalle. Myös Heprealaiskirje tulkitsee Kristuksen nousemisen uudelleen taivaallista maailmaa koskevan näkemyksensä pohjalta: siellä ovat pelastuksen todellisuudet, ja sinne ihmiset vaeltavat pyhiinvaeltajina. Istuakseen siellä Jumalan oikealla puolella (Hepr. 1:3; Hepr. 8:1; Hepr. 10:12 f.; Hepr. 12:2), enkelien

yläpuolella (Hepr. 1:4–13; Hepr. 2:7 ff.), ylipappi nousi sinne ensimmäisenä: hän kulki taivaiden halki (Hepr. 4:14) ja meni esiripun taakse (Hepr. 6:19 f.) pyhäkköön, jossa hän rukoilee puolestamme Jumalan edessä (Hepr. 9:24).

3. Taivaaseenastumiskertomuksen synty. — Kristuksen nouseminen taivaaseen erotettiin haudasta lähtemisestä koko maailmankaikkeudelle näkyvänä ilmauksena. Ne oli erotettava toisistaan myös siksi, että ihmisten ajan puitteissa täytyi kertoa tapahtumasta, joka ylittää tuon ajan, ja ottaa huomioon ilmestymisten kausi. Mikään ei estä, vaan kaikki pikemminkin edellyttää, että Jeesus palasi opetuslapsilleen ilmestyäkseen heille kirkkauden maailmasta, johon hän oli astunut heti ylösnousemuksensa hetkellä. Onhan vaikea nähdä, missä hän muuten olisi voinut olla näiden ilmestymisten välillä, ja hän näyttää heille juuri jo kirkastuneen olemuksensa. Matteus näyttääkin käsittävän asiat näin: hän ei puhu taivaaseenastumisesta, mutta antaa ymmärtää Jeesuksen taivasta ja maata koskevaa valtaa käsittelevästä lausumasta (Matt. 28:18), että taivaallinen valtaistuin oli jo otettu haltuun hänen ilmestyessään Galilean vuorella. Johannes opettaa saman toisella tavalla: jos Jeesus käskee Maria Magdalenan ilmoittaa opetuslapsille, että hän nousee Isän luo (Joh. 20:17), hän on siis jo noussut ja laskeutunut takaisin ilmestyessään heille samana iltana (Joh. 20:19). Tämä muutaman tunnin väli ylösnousemuksen ja taivaaseenastumisen välillä palvelee kokonaan opetuksellista tarkoitusta. Sen avulla Jeesus tekee Maria Magdalenalle selväksi, että hän astuu uuteen tilaan, jossa entiset kohtaamiset muuttuvat hengellisiksi.

Muissa teksteissä taivaaseenastumisen hetki erottuu ylösnousemuksen hetkestä vielä selvemmin. Luuk. 24:50 f. antaa vaikutelman, että taivaaseenastuminen tapahtuu pääsiäissunnuntain iltana Jeesuksen keskusteltua eri tavoin opetuslastensa kanssa. Markuksen evankeliumin loppujaksossa Mark. 16:19, joka perustuu suurelta osin Luukkaaseen, taivaaseenastumisesta kerrotaan peräkkäisten ilmestymisten jälkeen; tekstistä ei selviä, tapahtuivatko ne yhtenä päivänä vai useampana. Lopulta Ap. t. 1:3–11 mukaan Jeesus lähti omiensa luota noustakseen taivaaseen neljänkymmenen päivän ilmestymisten ja keskustelujen päätteeksi. Näissä kolmessa tekstissä kerrottu taivaaseenastuminen päättää selvästi ilmestymisten kauden. Sen tarkoitus ei ole kuvata Kristuksen ensimmäistä astumista kirkkauteen jonkin vaihtelevan ja selittämättömän viiveen jälkeen, vaan hänen viimeistä lähtöään, joka päättää hänen näkyvän ilmestymisensä maan päällä. Ajoituksen epävarmuuskin ymmärretään paremmin, kun kyse on tällaisesta ajallisesti määräytyvästä päätöksestä. Apostolien teoissa luku 40 on epäilemättä valittu helluntain viidenkymmenen päivän perusteella: Jeesus palaa lopullisesti taivaaseen lähettääkseen Henkensä, joka tästä lähtien on hänen sijassaan opetuslasten luona.

Pyhien tekstien monimuotoinen opetus kehottaa siis tunnistamaan tässä salaisuudessa kaksi toisiinsa liittyvää mutta erillistä puolta: yhtäältä Kristuksen taivaallisen kirkastamisen, joka tapahtui samanaikaisesti hänen ylösnousemuksensa kanssa, ja toisaalta hänen viimeisen lähtönsä ilmestymisten kauden jälkeen. Apostolit olivat Öljymäellä todistamassa tätä lähtöä ja paluuta Jumalan luo, ja juuri sitä viettää erityisesti taivaaseenastumisen liturginen juhla.

4. Taivaaseenastumisen tapa. — Ap. t. 1:9 on ainoa kanoninen teksti, joka edes jossakin määrin kuvaa Jeesuksen nousemista taivaaseen. Kuvauksen äärimmäinen niukkuus vahvistaa, ettei sen tarkoitus ole esittää Kristuksen ensimmäistä astumista kirkkauteen. Tämä pidättyvä kuvaus ei ole velkaa pakanallisten sankarien, kuten Romuluksen tai Mithran, jumalallistamiskertomuksille eikä edes raamatulliselle Elian esikuvalle. Se tuo esiin Jumalan ilmestymisille ominaisen pilven ja enkelin sanat, jotka selittävät tapahtuman. Näin se luopuu antamasta salaisuudesta epäilyttävän makuista, realistista kuvausta, jollaisia eräät apokryfiset kirjoitukset myöhemmin sepittävät, ja pitäytyy olennaisissa piirteissä, jotka ilmaisevat tapahtuman merkityksen. Tämä ei tarkoita, ettei juuri Öljymäelle sijoitettu tapahtuma olisi historiallinen muisto tai ettei Jeesus olisi voinut antaa opetuslapsilleen jonkinlaista aistein havaittavaa kokemusta paluustaan Jumalan luo. Kertomuksen tarkoitus ei kuitenkaan varmasti ole kuvata voittoa, joka oli todellisuudessa tapahtunut jo ylösnousemuksen hetkellä. Se opettaa vain, että keskusteltuaan jonkin aikaa tuttavallisesti opetuslastensa kanssa Ylösnoussut veti näkyvän läsnäolonsa pois maailmasta näyttääkseen sen jälleen vasta aikojen lopussa.

III. Taivaaseenastuminen Kristuksen paluun alkusoittona. ”Tämä Jeesus, joka on otettu teidän luotanne, tulee takaisin samalla tavalla kuin näitte hänen lähtevän taivaaseen” (Ap. t. 1:11). Nämä enkelin sanat selittävät taivaaseenastumiskertomuksen niukkuutta ja luovat syvän yhteyden Kristuksen taivaaseen nousemisen ja hänen aikojen lopussa tapahtuvan paluunsa välille. Koska tätä paluuta joudutaan odottamaan, Kristuksen oleskelu taivaassa jää pelastuksen kokonaisuudessa ikään kuin välivaiheeksi, vaikka se hänen itsensä kannalta on lopullista: hän pysyy siellä ihmisiltä kätkettynä odottaessaan viimeistä ilmestymistään (Kol. 3:1–4), kaiken ennalleen asettamisen aikaan (Ap. t. 3:21; 1. Tess. 1:10). Silloin hän palaa samalla tavalla kuin lähti (Ap. t. 1:11), laskeutuu taivaasta (1. Tess. 4:16; 2. Tess. 1:7) pilvien päällä (Ilm. 1:7; vrt. Ilm. 14:14 ff.), samalla kun hänen valittunsa nousevat häntä vastaan, niin ikään pilvien päällä (1. Tess. 4:17), kuten jo Ilmestyskirjan kaksi todistajaa (Ilm. 11:12). Kyse on yhä samasta maailmankaikkeutta koskevasta kuvauksesta, joka kuuluu ihmisen mielikuvitukseen ja joka on tässä supistettu mahdollisimman vähään.

Kaikista näistä aiheista nousee esiin syvempi väite: kuoleman voittanut Kristus on aloittanut uuden tavan elää Jumalan luona. Hän meni sinne ensimmäisenä valmistaakseen sijan valituilleen; sitten hän palaa ja vie heidät sinne, jotta he olisivat aina hänen kanssaan (Joh. 14:2 f.).

IV. Taivaaseenastumisen kristillinen hengellisyys. Tätä määrähetkeä odottaessaan kristittyjen on pysyttävä uskon ja sakramenttien kautta yhteydessä kirkastettuun Herraansa. Jo nyt heidät on herätetty kuolleista ja asetettu hänen kanssaan istumaan taivaaseen (Ef. 2:6). He etsivät ”sitä, mikä on ylhäällä”, sillä heidän todellinen elämänsä on ”kätketty Kristuksen kanssa Jumalaan” (Kol. 3:1 ff.). Heidän kaupunkinsa on taivaassa (Fil. 3:20). Taivaallinen asunto, joka heitä odottaa ja johon he kaipaavat pukeutua (2. Kor. 5:1 ff.), ei ole kukaan muu kuin kirkastettu Kristus itse (Fil. 3:21), ”taivaallinen ihminen” (1. Kor. 15:45–49).

Tästä kumpuaa kokonainen taivaaseenastumisen hengellisyys, jonka perustana on toivo, sillä se saa kristityn elämään jo nyt sen uuden maailman todellisuudessa, jossa Kristus hallitsee. Kristittyä ei silti temmata pois vanhasta maailmasta, joka yhä pitää hänet otteessaan. Päinvastoin hänellä on tehtävä ja valta elää siinä uudella tavalla, joka kohottaa tätä maailmaa kohti sitä kirkkauden muutosta, johon Jumala sen kutsuu.

PBp

Katso myös: → gloire IV 2 — montagne III I — Pilvi 4 — Ylösnousemus NT 1 z

TALO

Elääkseen ihminen tarvitsee suotuisan ympäristön ja suojaavan turvapaikan: perheen ja talon. Molempia tarkoittaa sama heprean sana: bayt [bet yhdyssanoissa: Betel, Jumalan talo]. Jumala ei kuitenkaan tyydy antamaan ihmiselle luonnollista perhettä ja aineellista asuntoa. Hän tahtoo tuoda ihmisen omaan taloonsa, ei vain palvelijana vaan poikana. Siksi Jumala, asuttuaan Israelin keskellä temppelissä, lähetti ainoan Poikansa rakentamaan hänelle elävistä kivistä muodostuvan hengellisen asumuksen, joka on avoin kaikille ihmisille.

I. Ihmisten lasten talo.

1.. Perheen talo.. Ihminen kaipaa paikkaa, jossa hän on ”kotona”: pesää, kuten vanha sananlasku sanoo (Sananl. 27:8), kattoa, joka suojaa hänen yksityiselämäänsä (Sir. 29:21). Hän kaipaa sitä omassa maassaan (1. Moos. 30:25), siellä missä on hänen isänsä talo, tuo perintö, jota kukaan ei saa häneltä riistää (Miika 2:2) eikä edes himoita (2. Moos. 20:17 rinn.). Tässä hyvin hoidetussa talossa loistaa naisen viehätys (Sir. 26:16), mutta paha vaimo tekee siitä asumiskelvottoman (25:16). Siellä mies elää poikiensa kanssa, jotka jäävät taloon, kun taas palvelijat voivat lähteä siitä (Joh. 8:35). Hän ottaa mielellään vastaan vieraita ja taivuttelee heidät jäämään tarvittaessa väkisinkin (1. Moos. 19:3; Ap. t. 16:15). Talolla on niin suuri arvo, ettei juuri talonsa rakentanutta saa estää nauttimasta siitä. Siksi Israelissa hyvin inhimillinen laki vapauttaa hänet sodan vaaroista, vaikka kyse olisi pyhästä sodasta (5. Moos. 20:5; 1. Makk. 3:56).

2.. Mikä rakentaa ja mikä tuhoaa.. Talon rakentaminen ei ole vain sen seinien pystyttämistä. Se on kodin perustamista, jälkeläisten saamista sekä uskonnollisten opetusten ja hyveellisten esimerkkien välittämistä heille. Se on viisauden työtä (Sananl. 14:1), ja siinä uurastuksessa hyveellinen nainen on korvaamaton (31:10–31). Se on myös Jumalan työtä, jota ihminen ei yksin voi saattaa päätökseen (Ps. 127:1). Pahuudellaan ihminen voi kuitenkin vetää onnettomuuden talonsa ylle (Sananl. 17:13). Mieletön nainen puolestaan hajottaa oman talonsa (14:1). Synti on näet jo ennen talon tuhoamista aiheuttanut toisen tuhon: itse ihmisen, tuon hauraan saviasumuksen (Job 4:19), jonka Jumalan henkäys on tehnyt eläväksi (1. Moos. 2:7). Syntisen ihmisen on kuoltava ja annettava henkäyksensä takaisin Jumalalle, ennen kuin hän menee isiensä luo hautaan, iankaikkisuuden taloon (1. Moos. 25:8; Ps. 49:12,20; Saarn. 12:5 seur.). Hän elää kuitenkin edelleen jälkeläisissään, talossa, jonka Jumala rakentaa ystävilleen (Ps. 127). Tästä ymmärtää, miksi talon rakentaminen ilman mahdollisuutta asua siinä on Jumalan rangaistuksen symboli, jonka uskottomuus ansaitsee (5. Moos. 28:30), kun taas valitut asuvat taloissaan ikuisesti eskatologisessa ilossa (Jes. 65:21 seur.).

II. Jumalan vertauskuvallinen talo.

1.. Israelin talo ja Daavidin talo.. Jumala tahtoo asua jälleen niiden ihmisten keskuudessa, jotka synti on erottanut hänestä. Hän aloittaa suunnitelmansa kutsumalla Abrahamin palvelemaan itseään ja ottamalla hänet pois toisia jumalia palvelevien ihmisten keskeltä (Joos. 24:2). Siksi Abrahamin on jätettävä maansa ja isänsä talo (1. Moos. 12:1). Hän elää teltassa matkalaisena, ja samoin elävät hänen poikansa (Hepr. 11:9,13), kunnes Jaakob ja hänen poikansa asettuvat Egyptiin. Pian Israel kuitenkin kaipaa pois tästä ”orjuuden talosta”, ja Jumala vapauttaa sen solmiakseen sen kanssa liiton ja asuakseen kansansa keskellä teltassa, jonka hän käskee valmistaa itselleen. Siinä lepää pilvi, joka peittää hänen kirkkautensa ja ilmaisee hänen läsnäolonsa koko Israelin talolle (2. Moos. 40:34–38). Tämä nimi sopii edelleen Jaakobin jälkeläisille, joista on tullut tähtiäkin lukuisampia (5. Moos. 10:22).

Tämä kansa kokoontuu Jumalansa teltan ympärille, jota siksi kutsutaan ilmestysmajaksi (2. Moos. 33:7). Siellä Jumala puhuu palvelijalleen Moosekselle, jolla on aina pääsy hänen taloonsa (33:9 seur.; 4. Moos. 12:7) ja joka johdattaa kansan luvattuun maahan. Jahve tahtoo tehdä tästä maasta, joka on kokonaan ”hänen talonsa” (Hoos. 8:1; 9:15; Jer. 12:7; Sak. 9:8), kansansa pysyvän asuinsijan (2. Sam. 7:10). Daavid puolestaan tahtoo sijoittaa Jumalan taloon, joka muistuttaa palatsia, jossa hän itse asuu (7:2). Jumala kuitenkin torjuu tämän hankkeen, sillä teltta riittää hänelle (7:5 seur.). Hän siunaa silti voideltunsa aikomuksen: vaikka hän ei halua asua kivitalossa, hän tahtoo rakentaa Daavidille talon ja vahvistaa tämän jälkeläiset valtaistuimellaan (7:11–16). Talon rakentaminen Jumalalle on varattu Daavidin pojalle, jonka Isä Jumala on oleva (7:13–14).

2.. Kivitalosta taivaalliseen temppeliin.. Salomo soveltaa itseensä tätä salaperäistä profetiaa. Vaikka hän julistaa, etteivät edes taivasten taivaat voi sisältää Jumalaa, joka niissä asuu (1. Kun. 8:27), hän rakentaa talon Jahven nimelle, jota siellä huudetaan avuksi, sekä arkille, joka on hänen läsnäolonsa symboli (8:19 seur.,29). Jumala ei kuitenkaan ole sidottu mihinkään paikkaan eikä mihinkään taloon. Hän julistuttaa tämän Jeremialla juuri siinä talossa, joka kantaa hänen nimeään (Jer. 7:2–14), ja osoittaa sen Hesekielille kahdessa näyssä: toisessa Jumalan kirkkaus lähtee hänen häväistystä talostaan (Hes. 10:18; 11:23), toisessa se ilmestyy profeetalle pakanallisessa maassa, johon Israelin talo on joutunut pakkosiirtolaiseksi (Hes. 1). Mutta tälle talolle, joka on häpäissyt hänen nimensä, Jumala ilmoittaa puhdistavansa sen, kokoavansa sen yhteen, yhdistävänsä sen ja asettavansa siihen jälleen asumuksensa (36:22–28; 37:15–16,26 seur.). Kaikki tämä on seurausta siitä, että hän vuodattaa Henkensä Israelin talon ylle (39:29).

Tämä keskeinen profetia antaa aavistaa, mikä on Jumalan todellinen talo: ei aineellinen, vertauskuvallinen temppeli, jonka profeetta kuvaa yksityiskohtaisesti (40–43), vaan Israelin talo itse, Jumalansa hengellinen asumus.

3.. Nöyrien Jumalan asumus.. Pakkosiirtolaisuudesta paluun jälkeen kansalle annetaan vielä kaksiosainen opetus, joka vapauttaa sen omaan kansaan rajoittumisesta ja muodollisuudesta. Ensinnäkin Jumala avaa talonsa kaikille kansoille (Jes. 56:5 seur.; vrt. Mark. 11:17). Toiseksi hän julistaa, että hänen talonsa on kaiken yläpuolella ja iankaikkinen ja että siihen pääseminen edellyttää nöyrää ja särkynyttä sydäntä (Jes. 57:15; 66:1–2; vrt. Ps. 15). Mutta kuka voi johdattaa ihmisen tähän taivaalliseen asumukseen? Jumalallinen Viisaus itse: se tulee ihmisten keskuuteen rakentamaan talonsa ja kutsumaan heidät sisään (Sananl. 8:31; 9:1–6).

III. Isän ja hänen poikiensa hengellinen talo.

1. Jeesus Kristus on todella Jumalan Viisaus (1. Kor. 1:24). Hän on Jumalan sana, joka tulee asumaan keskellemme tulemalla lihaksi (Joh. 1:14). Hän kuuluu Daavidin taloon ja tulee hallitsemaan Jaakobin sukua (Luuk. 1:27,33). Betlehemissä, Daavidin kaupungissa, jossa hän syntyy, hän ei kuitenkaan löydä taloa, joka ottaisi hänet vastaan (2:4,7). Vaikka hän asuu Nasaretissa vanhempiensa talossa (2:51), hän todistaa jo kahdentoista vuoden ikäisenä, että hänen tulee olla Isänsä luona (2:49), jonka talo temppeli on (Joh. 2:16). Tässä talossa hän toimii Pojan auktoriteetilla, sillä hän on siellä kotonaan (Mark. 11:17 rinn.). Hän kuitenkin tietää, että temppeli on tuomittu tuhoon (13:1 seur. rinn.), ja tulee rakentamaan toisen talon: Kirkkonsa (Matt. 16:18; vrt. 1. Tim. 3:15).

2. Tätä tehtävää täyttäessään hänellä ei ole omaa kotia (Luuk. 9:58) eikä perhettä. Hänet kutsutaan, ja hän kutsuu itse itsensä, syntisten ja publikaanien taloon (5:29–32; 19:5–10). Häntä vastaanottavien luona hän kohtaa milloin kylmän, milloin ystävällisen vastaanoton (7:36–50; 10:38 seur.). Näihin taloihin hän tuo kuitenkin aina kutsun käännytykseen, anteeksiannon armon ja ilmoituksen pelastuksesta, joka yksin on tarpeen. Opetuslapsille, jotka hänen kutsustaan ovat jättäneet talonsa ja luopuneet kaikesta seuratakseen häntä (Mark. 10:29–30), hän antaa tehtäväksi viedä rauhan taloihin, jotka ottavat heidät vastaan (Luuk. 10:5–6), ja samalla kutsun seurata Kristusta, Tietä, joka johtaa Isän taloon. Sinne hän lupaa johdattaa meidät (Joh. 14:2–6).

Avatakseen meille pääsyn tähän taloon, jonka rakentaja on Jumala ja jonka johdossa hän itse on Poikana (Hepr. 3:3–6), Kristus, meidän ylipappimme, kulkee edellämme ja astuu sinne uhrinsa kautta (6:19–20; 10:19 seur.). Tämä Isän talo, tämä taivaallinen pyhäkkö, on sitä paitsi hengellinen todellisuus, joka ei ole kaukana meistä: ”se olemme me itse”, jos vain toivomme pysyy horjumattomana (3:6).

3. Tämä Jumalan asumus valmistuu tosin vasta, kun jokainen meistä on jättänyt maallisen asumuksensa ja pukeutunut iankaikkiseen, taivaalliseen asumukseensa, kirkastettuun ja kuolemattomaan ruumiiseensa (2. Kor. 5:1 seur.; vrt. 1. Kor. 15:53). Mutta jo nyt Jumala kutsuu meitä rakentamaan kanssaan tätä taloa, jonka perustuksena on Jeesus Kristus (1. Kor. 3:9 seur.), kulmakivi ja elävä kivi ja joka muodostuu uskovista, elävistä kivistä (1. Piet. 2:4 seur.). Antaessaan meille pääsyn Isän luo Kristus ei siis ole vain päästänyt meitä vieraina taloonsa. Hän on antanut meidän kuulua ”talonväkeen” (Ef. 2:18–19), liittyä osaksi rakennusta ja kasvaa sen mukana. Jokaisesta tulee näet Jumalan asumus, kun hän on Hengen kautta Herrassa yhteydessä veljiinsä (2:21–22). Siksi taivaallisessa Jerusalemissa ei Ilmestyskirjan mukaan enää ole temppeliä (Ilm. 21:22): se on kokonaan Jumalan asumus niiden ihmisten keskellä, joista on tullut hänen poikiaan (21:3,7) ja jotka pysyvät Kristuksen kanssa hänen Isänsä rakkaudessa (Joh. 15:10).

AFF & AFPZ

Katso myös: ⟶ cite — edifier — Vieraanvaraisuus — Jumalan läsnäolo AT III » — temple AT 1 2 ; NT I I

TAPAHTUMA

Katso: ⟶ Ihme — signe AT II 4 — temps AT II

TAPPIO

Katso: → ennemi II 2 — guerre AT III 2 — Häpeä I 1 — victoire AT 2

TAPPO / SURMA

Katso: ⟶ colere A — Viha — peche IV 2 b — mensonge III — Veri AT I — Saatana I — vengeance I — violence II

TARU

Katso: → enseigner NT. II 3 — Erehtyminen NT. — heresie 3 — verite NT 2 c.

TEKOPYHYYS

Tekopyhyys. Profeettojen (vrt. Jes. 29:13) ja viisaiden (vrt. Sir. 1:28; 32:15; 36:20) jälkeen Jeesus paljasti vertaansa vailla olevalla voimalla tekopyhyyden juuret ja seuraukset ja kohdisti sanansa erityisesti niihin, jotka tuolloin muodostivat sivistyneistön: kirjanoppineisiin, fariseuksiin ja lainopettajiin. Tekopyhiä ovat tietenkin ne, joiden käytös ei ilmaise sydämen ajatuksia; mutta Jeesus kutsuu heitä myös sokeiksi (vrt. Matt. 23:25). Yksi yhteys näyttää selittävän siirtymän merkityksestä toiseen: yrittäessään jatkuvasti pettää muita tekopyhä pettää itseään ja sokeutuu omalle tilalleen, kykenemättä näkemään valoa.

I. Tekopyhyyden formalismi. Uskonnollinen tekopyhyys ei ole pelkkää valhetta; se pettää toisia voittaakseen heidän arvostuksensa uskonnollisilla teoilla, joiden tarkoitus ei ole yksinkertainen. Tekopyhä näyttää toimivan Jumalan hyväksi, mutta tosiasiassa hän toimii itsensä vuoksi. Suositeltavimmat uskonnonharjoituksen muodot — almujen antaminen, rukous ja paasto — turmeltuvat näin pyrkimyksestä ”tehdä itsensä huomatuksi” (Matt. 6:2, 5, 16; Matt. 23:5). Tapa pitää sydän ja huulet etäällä toisistaan opettaa kätkemään pahat aikeet mielistelevän esiintymisen taakse, esimerkiksi silloin, kun oikeudellisen kysymyksen varjolla halutaan virittää Jeesukselle ansa (Matt. 22:18; vrt. Jer. 18:18). Kasvonsa pelastaakseen tekopyhä osaa valikoida käskyjä tai järjestellä niitä oppineen kasuistiikan avulla: niin hän voi siivilöidä sääsken ja niellä kamelin (Matt. 23:24) tai kääntää jumalalliset määräykset ryöstelynsä ja hillittömyytensä eduksi (Matt. 23:25): ”Tekopyhät! Jesaja on osuvasti profetoinut teistä sanoessaan: ’Tämä kansa kunnioittaa minua huulillaan, mutta sen sydän on kaukana minusta’” (Matt. 15:7).

2. Sokea, joka pettää itseään. Formalismi on parannettavissa, mutta tekopyhyys on lähellä paatumusta. ”Valkeiksi kalkitut haudat” päätyvät pitämään totena sitä, minkä haluavat saada muut uskomaan: he pitävät itseään vanhurskaina (vrt. Luuk. 18:9; Luuk. 20:20) ja kuuroutuvat kaikille kääntymykseen kehottaville kutsuille. Kuten teatterinäyttelijä (kreik. *hypokrites*), tekopyhä jatkaa roolinsa esittämistä sitä innokkaammin, mitä korkeammassa asemassa hän on ja mitä enemmän hänen sanaansa totellaan (Matt. 23:2 f.). Veljellinen ojennus on tervettä, mutta kuinka tekopyhä voisi irrottaa hirren, joka peittää hänen näkönsä, kun hän ajattelee vain ottaa pois naapurinsa silmässä olevan oljenkorren (Matt. 7:4 f.; Matt. 23:3 f.)? Hengellisiä oppaita tarvitaan täällä maan päällä, mutta eivätkö he ota itse Jumalan paikkaa, kun he asettavat inhimillisiä perimätietoja Jumalan lain tilalle? He ovat sokeita, jotka väittävät opastavansa muita (Matt. 15:3–14), ja heidän oppinsa on vain paha hapate (Luuk. 12:1). Sokeina he eivät kykene tunnistamaan ajan merkkejä eli huomaamaan Jeesuksessa Jumalan lähettämää; he vaativat ”merkkiä taivaasta” (Luuk. 12:56; Matt. 16:1 ff.). Oman pahuutensa sokaisemina he eivät halua ottaa vastaan Jeesuksen hyvyyttä, vaan vetoavat sapattia koskevaan lakiin estääkseen häntä tekemästä hyvää (Luuk. 13:15). Jos he rohkenevat kuvitella, että Beelsebul on Jeesuksen ihmeiden takana, se johtuu siitä, ettei pahasta sydämestä voi lähteä hyvää puhetta (Matt. 12:24, 34). Murtaakseen heidän sydämensä ovet Jeesus saa heidät menettämään kasvonsa muiden edessä (Matt. 23:1 ff.) paljastamalla heidän perustavan syntinsä, heidän salaisen turmeluksensa (Matt. 23:27 f.): se on parempi kuin antaa heidän jakaa jumalattomien kohtalo (Matt. 24:51; Luuk. 12:46).

3. Tekopyhyyden jatkuva vaara. Olisi harhaa ajatella, että tekopyhyys kuuluu vain fariseuksille. Synoptinen traditio ulotti jo syytöksen tekopyhyydestä väkijoukkoon (Luuk. 12:56); Johannes tarkoittaa juutalaisten kautta kaikkien aikojen epäuskoisia. Kristitty, varsinkin jos hänellä on opastajan tehtävä, on vaarassa tulla itsekin tekopyhäksi. Pietarikaan ei välttynyt tältä vaaralta Antiokian tapauksessa, jossa hän joutui vastakkain Paavalin kanssa: hänen käytöksensä oli ”tekopyhyyttä” (Gal. 2:13). Sama Pietari kehottaa uskovaa elämään ”yksinkertaisena kuin vastasyntynyt, tietäen, että tekopyhyys vaanii häntä (1. Piet. 2:1 f.) ja voisi johtaa hänet luopumukseen (1. Tim. 4:2).

KLD

Katso myös: → incredulite II 1 — mensonge — Ylpeys I — Fariseukset 1 — simple 2

TEOT

Katso: → bras-main — coeur I i — Hedelmä — Armo V — Teot — travail

TEOT

Teot.

Sana teot voi saada monenlaisia merkityksiä: sillä voidaan tarkoittaa toimia, töitä ja erilaisia tuotoksia, erityisesti ”lihan tekoa”, jona lisääntyminen tapahtuu. Jumalaan sovellettuna se ilmaisee myös hänen ulkoisen toimintansa kaikkia puolia. Kummassakaan tapauksessa tekoa ei voi ymmärtää muutoin kuin palaamalla sen tekijään, joka on sen saanut aikaan. Jokaisen ihmisen teon takaa on löydettävä luomakunnan esikoinen: Jumalan oma Poika, johon luomakunta liittyy ja jota se tahtoo omalla tavallaan ilmaista.

VT. VT.

Ennen kuin asiaa käsitellään tarkemmin, on pantava merkille, etteivät Jumalan teot (*maaseh Jahve*) sijoitu kehyskertomukseen, vaan muodostavat historian sen totuudessa. Vaikka on totta, että *magnalia Dei* sisältää kaksi puolta, luomisen ja pelastuksen, niiden tarkoituksena on perustaa vähitellen Jumalan valtakunta maan päälle. VT:ssä ilmoitus etenee erityistä tietä: Israel tunnistaa Jumalan toimivan historiassaan ennen kuin se kiinnostuu hänen luomistyöstään.

I. LUOMINEN TOTTELEE JUMALAA.

1. Jumalan työ historiassa. Jumalan työ alkaa ilmetä teoissa ja suurissa tunnusteoissa, joita kukaan ei voi tehdä (5. Moos. 3:24): Israelin vapauttamisessa, erämaan ihmeellisissä tapahtumissa, joissa kansa näkee Jahven teot (Ps. 95:9), sekä asettamisessa luvattuun maahan (5. Moos. 11:2–7; Joos. 24:31). Menneen muisteleminen herättää kiitokseen: ”Tulkaa ja katsokaa Jumalan tekoja” (Ps. 66:3–6). Ei kuitenkaan riitä, että muistellaan menneitä (Ps. 77:12 f.); on kiinnitettävä huomiota Jumalan nykyiseen työhön (Jes. 5:12; Ps. 28:5), sillä hän muovaa lakkaamatta kaikkea (Jes. 22:11). On aavistettava hänen tuleva työnsä hänen ”päivänään” (Jes. 28:21), olipa kyse pakkosiirtolaisuudesta Babyloniaan (Hab. 1:5) tai pakkosiirtolaisuudesta vapautumisesta (Jes. 45:11): toimiessaan kansojen välityksellä (Jer. 51:10) tai vapauttajan, Kyroksen, kautta (Jes. 45:1–6), Jumala toteuttaa pelastustyönsä (Jes. 41:4) Israelin, kansansa, hyväksi (Jes. 43:1; Jes. 44:2).

Jumalan työ kohdistuu siis ennen kaikkea Israeliin, jota tarkastellaan kokonaisuutena. Hän ei silti jätä yksilöitä huomiotta: hän pitää huolta sekä niistä, jotka hän herättää kansaansa varten, kuten Mooseksesta ja Aaronista (1. Sam. 12:6), Daavidista ja profeetoista, että jokaisesta ihmisestä erikseen aina hänen jokapäiväisessä elämässään, kuten Tobitin kirja osoittaa yksityiskohtaisesti. Tällaista on ”hänen kättensä työ”: täydellinen (5. Moos. 32:4), uskollinen ja tosi (Ps. 33:4), syvä (Ps. 92:5), täynnä hyvyyttä ja rakkautta (Ps. 145:9, 17; Ps. 138:8), ja sen tulee herättää ihmisen sydämessä ylitsevuotavaa iloa (Ps. 107:22; Tob. 12:22).

2. Jumalan työ luomisessa. Alkuajoista lähtien Israel sai ihailla häntä, joka teki taivaan ja maan (1. Moos. 14:19), Plejadeja ja Orionia, häntä joka on muodostanut vuoret ja tuulen (Aam. 5:8; Aam. 4:13). Vasta pakkosiirtolaisuuden aikana luomisesta tulee luottamuksen aihe historian Herraan: eikö tämä vakaa, majesteettinen ja voimallinen työ ole tae Jumalan voimasta ja uskollisuudesta (Jes. 40:12 ff.)? Häntä ylistetään kaikesta, mikä on hänen kättensä työtä: taivaista (Ps. 9:2) ja maasta (Ps. 102:26). Ihminen on asetettu luomakunnan ylle (Ps. 8:4–7). Kiitos hänelle hänen tekojensa tähden (Ps. 145:10), joiden ihmeellinen kauneus tunnustetaan (Job 36:24 f.). Tietoisena siitä, että hän on Jumalan tekoa, ihmisen tulee ammentaa tästä uskonvarmuudesta todellista rohkeutta, sillä Jumala ei voi halveksia omaa tekoaansa (Job 10:3), mutta myös syvää nöyryyttä, sillä ”voiko teos sanoa tekijälleen: En ole hänen teoksensa?” (Jes. 29:16; Jes. 45:9; Viis. 12:12; Room. 9:20 f.).

3. Viisaus, jumalallinen tekijä. Liike, joka johtaa historian Jumalasta Luoja-Jumalan luo, päätyy viimeisessä ponnistuksessa aavistamaan Jumalassa luovan Sanan, Hengen, joka ohjaa maailman kulkua. Sirakin kirja mietiskelee Jumalan tekoa luomisessa (Sir. 42:15–43:33) ja ajan kuluessa (Sir. 44:1–50:29); Viisauden kirja pyrkii historian teologiaan (Viis. 10–19). Molemmat ovat näet tunnistaneet jumalallisen Viisauden vaikuttavan täällä maan päällä. Luomisen ”rakennusmestarina” esitetty kuninkaallinen Viisaus on Jumalan luoma hänen suunnitelmiensa alussa, ennen hänen vanhimpia tekojaan (Sananl. 8:30; Sananl. 8:22). Se on valinnut asuinsijakseen erityisesti Israelin (Sir. 24:3–8); mutta se oli olemassa jo paljon aikaisemmin (Sir. 24:9), sillä se oli ”kaiken tekijä” (Viis. 7:22); se antaa ihmisille mahdollisuuden oppia teoksensa kautta tuntemaan luonnon ja historian Herra.

II. IHMISEN TEOT.

Jumalan, Luojansa, kuvana myös ihmisen tulee olla lakkaamatta työssä.

1. Ihmisen tekojen lähteellä. Pelkkä sisäinen tarve ei saa ihmistä toimimaan, vaan Jumalan tahto. Jo paratiisissa se ilmaistaan hänelle käskyn muodossa, joka vastaa Jahven suunnitelmaa (1. Moos. 2:15 f.). Ihmisen teot näyttäytyvät näin Jumalan työn kukoistuksena. Ne vaativat häneltä kuitenkin henkilökohtaista ponnistelua, sitoutumista ja valintaa. Sillä ihmisen vapaudelle Jumalan tahto näyttäytyy konkreettisesti hänelle ulkoisen Lain muodossa, jota hänen tulee totella.

2. Ihmisen tärkeimmät teot. Ennen kuin Lain käskyt luetellaan, luomiskertomus tuo esiin kaksi päätekoa, jotka ihmisen tulee toteuttaa: hedelmällisyyden ja työn.

Ihmisellä on hedelmällisyyden velvollisuus: täyttääkseen maan hän siittää poikia omaksi kuvakseen (1. Moos. 1:28; 1. Moos. 5:1 ff.), ja tämä kuva toistaa Jumalan kuvaa. Tämän velvollisuuden nojalla patriarkkojen suku synnyttää Israelin kansan — kansan, joka on välittäjä maan kaikkien sukujen hyväksi — ja siitä syntyy lopulta Kristus. Näin lihan lisääntyminen saa merkityksen sekä luomisen että pelastushistorian kannalta. Ihmisen tulee myös tehdä työtä hallitakseen maata ja alistaakseen sen (1. Moos. 1:28), vaikka maa onkin hänen syntinsä tähden kirottu (1. Moos. 3:17 ff.). Työ auttaa häntä hankkimaan toimeentulonsa (1. Moos. 3:19), mutta täyden uskonnollisen merkityksensä se saa jumalanpalveluksessa: Israelin mestariteos on Jumalan kunniaksi rakennettu Temppeli.

On totta, että ihmiset voivat myös vääristää näiden kahden perustavan teon tarkoituksen: he voivat häpäistä lisääntymisen (Room. 1:26 f.) tai palvoa kättensä tekoja ja tehdä niistä mykkiä epäjumalia (1. Kor. 12:2). Laki pyrkii käskyillään ehkäisemään tällaista ihmisen tekojen turmeltumista. Se määrää myös monista muista teoista, joista myöhempi juutalaisuus nostaa erityisesti esiin lähimmäistä koskevat: almujen antamisen, sairaiden luona käymisen ja kuolleiden hautaamisen. Nämä ovat varsinaisia ”hyviä tekoja”.

3. Tekojen päämäärä. Juutalaisuus ei koskaan unohtanut, että Lain määräämät teot suuntautuivat Jumalan valtakuntaan. Kasuistiikka kuitenkin peitti usein suoritettavien tekojen todellisen merkityksen keskittämällä ihmisen ponnistelut Lain kirjaimeen. Ennen kaikkea Liiton väärä ymmärtäminen oli omiaan muuttamaan sen sopimukseksi ja antamaan ”lain noudattajille” liiallista luottamusta omiin inhimillisiin mahdollisuuksiinsa, ikään kuin tehdyt teot antaisivat ihmiselle oikeuden Jumalaan ja riittäisivät suomaan hänelle sisäisen vanhurskauden. Juuri tätä uskonnon vääristynyttä käsitystä Jeesus asettuu vastustamaan ja muistuttaa ihmisten tekojen ainoasta tarkoituksesta: niiden tulee tuoda esiin Jumalan kunniaa, sillä yksin hän toimii ihmisen kautta.

UT. UT.

I. Jeesuksen Kristuksen työ.

”Isäni tekee lakkaamatta työtä, ja minäkin teen työtä” (Joh. 5:17). Jeesus korostaa näillä sanoilla Pojan ja Isän toiminnan yhtäläisyyttä: Isän työ tulee täyteydessään ilmi Pojan työn kautta.

1. Jeesus Kristus, Jumalan mestariteos. Isän näkyvä kuva, Jeesus on Viisaus, josta VT puhui. Alussa kaikki on tehty hänen kauttaan, ja hänen kauttaan pelastuksen työ toteutuu historiassa. Siksi hän saa vertauksissaan luomakunnan värähtelemään ja paljastaa esimerkiksi vehnän kasvua ja uhria ohjaavien lakien sukulaisuuden (Joh. 12:24). Hän pelastaa ihmiset heitä uhkaavalta vaaralta ja tuo ilmi lihallisen hedelmällisyyden kätketyn merkityksen (Luuk. 11:27 f.) sekä temppelin ja jumalanpalveluksen syvän merkityksen (Joh. 4:21–24). Hän keskittää persoonaansa Valtakunnan odotuksen ja kuuliaisuuden Lakia kohtaan. Jos on totta, että ihmisen työ on toteutettava Jumalan työn kuvana, nyt riittää nähdä Jeesuksen toimivan, jotta tietää, miten toimia Jumalan tahdon mukaan.

2. Jeesus ja Isän teot. Synoptikot puhuvat Jeesuksen teoista vain harvoin (Matt. 11:2), vaikka ne kertovatkin hänen ihmeistään ja kaikista teoista, jotka valmistavat hänen Kirkkonsa tulevaisuutta. Johannes sitä vastoin osoittaa, että Kristus täyttää ne teot, jotka Isä on hänelle antanut (Joh. 5:36). Nämä teot todistavat, että hän on paitsi Messias myös Jumalan Poika, sillä ne ovat täsmälleen samoja kuin Isän teot. Isä ei antanut Pojalle valmiiksi tehtyjä tekoja, ikään kuin hän olisi niiden ainoa tekijä, vaan pikemminkin nämä teot vain suoritettaviksi, samoin kuin hän antaa käskyjä täytettäviksi (Joh. 4:34; 15:10). Pojan tehtävänä on kirkastaa Isää viemällä päätökseen se ainutkertainen työ, jonka Jumala tahtoo toteuttaa täällä maan päällä: ihmisten pelastus. Ja sen päätepiste on risti (Joh. 17:4). Kaikki Kristuksen teot liittyvät siihen. Ne eivät ole ainoastaan ”sinetti Jeesuksen missiolle (Joh. 6:27)”, vaan ne ilmoittavat Isän Pojan kautta (Joh. 14:9 f.).

Poika osoittautuu yhtä toimeliaaksi kuin Isä, mutta Poikana omassa asemassaan, siinä rakkaudessa, joka yhdistää hänet erottamattomasti Isään.

3. Kristus, ihmisten tekojen paljastaja. Tullessaan syntiseen maailmaan Jeesus paljastaa myös ihmisten teot, ja tämä ilmoitus on erottelua ja tuomiota. ”Tuomio on tämä: valo on tullut maailmaan, ja ihmiset ovat rakastaneet pimeyttä enemmän kuin valoa, koska heidän tekonsa olivat pahoja. Sillä jokainen, joka tekee pahaa, vihaa valoa eikä tule valoon, jottei hänen tekojaan paljastettaisi; mutta se, joka tekee totta, tulee valoon, jotta kävisi ilmi, että hänen tekonsa ovat Jumalassa tehdyt” (Joh. 3:19 ff.). Näin Kristus, tullessaan ihmisten keskelle, paljastaa heille heidän tilansa. Ennen tätä kohtaamista he elivät ikään kuin pimeydessä (Joh. 1:5), joka ei varsinaisesti ollut synnin tila (vrt. Joh. 9:41; Joh. 15:24). Kun Jeesus tulee, paljastuu heidän olemuksensa pohja, joka siihen asti oli tiedostamaton: sen hyvyys tai pahuus. Ratkaisu, jonka he tekevät Ihmisen Pojan suhteen ja joka perustuu heidän aiempaan käytökseensä, kokoaa heidän menneisyytensä yhteen ja paljastaa sen sellaisena kuin se on. Tämä ei tarkoita, että hyvät teot ansaitsisivat lopullisen liittymisen Kristukseen; tämä liittyminen kuitenkin osoittaa tekojen hyvyyden (vrt. Ef. 5:6–14).

II. KRISTITYN TEOT.

Uskova antaa toiminnalleen täyden merkityksen muovaamalla sen Jeesuksen Kristuksen toiminnan mukaiseksi; Pyhän Hengen kautta hän saa täyttää uuden rakkauden lain ja osallistua Kristuksen ruumiin rakentamiseen.

1. Usko, ainoa teko. Synoptikkojen mukaan Jeesus vaatii ”hyvien tekojen” tekemistä puhtaasta aikomuksesta (Matt. 5:16). Kahdessa ensimmäisessä käskyssä (Matt. 22:36–40 rinnakk.) Jeesus tuo esiin lain käskyjen ykseyden ja näin yksinkertaistaa ja puhdistaa välttämättömällä tavalla niitä lukemattomia tekoja, joita juutalainen traditio vaati. Neljännessä evankeliumissa tämä yksinkertaistaminen käy vielä selvemmäksi: niille juutalaisille, jotka kysyvät, mitä heidän tulee tehdä ”tehdäkseen Jumalan tekoja”, Jeesus vastaa: ”Jumalan teko on tämä: että te uskotte häneen, jonka hän on lähettänyt” (Joh. 6:28 f.). Jumalan tahto tiivistyy uskoon Jeesukseen, joka tekee Isän tekoja.

2. Lähimmäisenrakkaus, uskon teko. Jos teot eivät ole pelastuksen lähde, ne ovat kuitenkin uskon välttämätön ilmaus. Jaakob on tähdentänyt tätä (Jaak. 2:14–26), samoin Paavali (vrt. Ef. 2:10). On uskon tekoja, jotka ”kantavat Hengen hedelmää” (Gal. 5:22 f.). Kristuksen vaatima usko on se, joka vaikuttaa rakkauden kautta (Gal. 5:6). Pahoja tekoja on monenlaisia (Gal. 5:19 ff.), mutta uskon teot tiivistyvät sen käskyn noudattamiseen, johon sisältyy koko Laki (Gal. 5:14). Tällainen on ”uskon teko ja rakkauden vaivannäkö” (1. Tess. 1:3). Jeesus opetti lisäksi, että hänen paluutaan odotettaessa on pidettävä lamppu palamassa (Matt. 25:1–13), saatava talentit tuottamaan (Matt. 25:14–30) ja rakastettava veljiä (Matt. 25:31). Rakkauden käsky on hänen testamenttinsa (Joh. 13:34). Apostolit ottavat tämän opetuksen vastaan ja johtavat siitä seuraukset.

3. Kirkon, Kristuksen ruumiin, rakentaminen. Rakkauden teko ei saa täyttymystään siinä, että helpotetaan muutamien yksilöiden osaa. Tätä päämäärää pitemmälle ulottuen se myötävaikuttaa Kristuksen suureen työhön, joka on suunniteltu jo ikuisuudesta asti: hänen ruumiinsa, joka on Kirkko, rakentamiseen. Sillä me olemme hänen tekonsa, luodut Kristuksessa Jeesuksessa hyviä tekoja varten, jotka Jumala on ennalta valmistanut, jotta me tekisimme niitä (Ef. 2:10). Salaisuus on siinä, että ihminen tekee yhteistyötä Jumalan työssä, hänen, joka tekee kaiken kaikissa, antaen ihmisen toiminnalle sen arvokkuuden ja ikuisen ulottuvuuden (vrt. 1. Kor. 1:9; 1. Kor. 15:58; Room. 14:20; Fil. 1:6). Tässä uudessa näkökulmassa taivaallinen palkkio voidaan liittää niihin tekoihin, joita ihminen on tehnyt täällä maan päällä: ”Autuaita ovat ne, jotka ovat kuolleet Herrassa, sillä heidän tekonsa seuraavat heitä” (Ilm. 14:13).

FA & XLD

Katso myös: → Abraham II 3 — Täyttää NT 2 — creation — edifier — fecondite III 3 — foi III 2 — Hedelmä — Armo V — justice — loi II 5 — Ihme I 2bc, III 2b — Palkka I, III — travail — volonte-de-dieu NT I 2, II 2

TERVEYS

Katso: ⟶ Sairaus ja parantuminen — Rauha I 2

TIETO

Katso: ⟶ connaitre — conscience — dieu NT II 2 — Viisaus

TODISTE

Katso: → epreuve-tentation — signe — temoignage

TOMU

Katso: ⟶ Aadam I 1 — cendre — mort AT I 2

TORJUNTA

Katso: → endurcissement — incredulite — visite NT I — volonte-de-dieu AT II

TUKI

Katso: →

TULEMINEN

Katso: → Täyttää NT* i — jour-du-seigneur — veiller I ^ — visite

TULEVAISUUS

Katso: ⟶ culte AT II ; NT III 0.3 — esperance — fetes AT* II 2 ^ temps

TULKINTA

Katso: → jesus-christ concl. — parabole III — songes AT

TUNNUSTUS

Arkikielessä tunnustus tuo useimmiten mieleen vain parannuksen sakramentin ja rippituolin. Tämä tavanomainen merkitys on kuitenkin itsekin vain johdannainen ja hyvin erityinen merkitys. Tunnustus on sekä Vanhassa että Uudessa testamentissa ja niiden pyhiä, jotka tunnustavat uskonsa, kristillisessä traditiossa ensisijaisesti Jumalan suuruuden ja hänen pelastavien tekojensa julistamista, julkinen ja virallinen uskontunnustus häneen ja hänen toimintaansa; ja syntisen tunnustus on tosi vain, jos se julistaa Jumalan pyhyyttä.

Uskontunnustus on uskonnollisen ihmisen olennainen asenne. Se ei välttämättä liity eriteltyyn tietoon eikä Jumalan tekojen täydelliseen luettelemiseen, mutta se merkitsee ennen kaikkea käytännöllistä asennetta: avoimuutta ja vastaanottavaisuutta hänen aloitteilleen. Näin oli pappi Eelin kohdalla, kun hän tunnusti sekä poikiensa synnin että Jumalan suuruuden: ”Hän on Jahve” (1. Sam. 3:18). Tunnustus johtaa näin tavallisesti Jumalan tuntemisesta siihen reaktioon, jonka tämän tiedostamisen tulee herättää: kiitoksenantoon. Se on kiitoksenannon ja ylistyksen oikeutus ja julkinen ilmaus (Ps. 22:23). Niiden tavoin tunnustus osoitetaan siis suoraan Jumalalle, toisin kuin todistus, jonka kohteena ovat myös Jumalan teot mutta joka suuntautuu ensisijaisesti ihmisille.

VT

1.. Jumalan nimen tunnustaminen. Tunnustus, kiitoksenanto, ylistys ja siunaus liittyvät jatkuvasti toisiinsa. Niiden lähtökohtana ovat Jumalan teot; tapahtumien kuvaus on tunnustuksen keskeinen osa. Vanhimmat kaavat ovat lyhyitä; niitä käytettiin jumalanpalveluksessa Jumalalle annettuina arvoniminä. Jahve on ensisijaisesti hän, ”joka toi Israelin pois Egyptin maasta” (5. Moos. 6:12; 8:14…), yleisimmän kaavan mukaan; hän on myös ”isien Jumala” (2. Moos., 5. Moos., Aik.); myöhemmin hänestä käytetään nimitystä ”hän, joka vannoi antavansa [maan] isillesi” (5. Moos. 1:8, 35). Lopulta aletaan kuvata yksityiskohtaisesti pelastushistoriaa (5. Moos. 26:3–9); keskuksena olevan Eksoduksen yhteyteen liittyvät lupaukset, valinta ja liitto. Tämä kehitys ilmaistaan edelleen konkreettisin sanoin: ”minun kallioni, minun voimani, minun pelastukseni”. Silloinkin kun tunnustetaan, ettei Jumalan vertaista ole (2. Moos. 13:11; Ps. 18:32), kyse on hänen historiallisesta toiminnastaan eikä filosofisesta pohdinnasta hänen olemuksestaan. Näin täytetty velvollisuus hänen suurta nimeään kohtaan (Jer. 10:6; Ps. 76:2) turvaa muiston säilymisen ja Israelin uskon välittymisen (5. Moos. 6:6–9).

Esikristillinen juutalaisuus pysyy uskollisena tälle traditiolle. Se tunnustaa joka päivä uskonsa yhdistämällä kolme Pentateukin jaksoa, joista ensimmäinen vahvistaa perustavan uskon yhteen Jumalaan, joka on tehnyt liiton Israelin kanssa (5. Moos. 6:4–5).

2.. Syntien tunnustaminen. Syntien tunnustaminen merkitsee syvimmiltään sitä, että jokainen rikkomus tehdään Jahvea vastaan (3. Moos. 26:40), myös lähimmäistä vastaan tehdyt rikkomukset (3. Moos. 5:21; 2. Sam. 12:13–14). Synti estää niitä suhteita, joita Jumala tahtoo luoda ihmiseen. Kun syyllinen itse kiistää tekonsa ja tunnustaa vastuunsa siitä — yksilönä (Sananl. 28:13) tai yhteisönä (Neh. 9:2–3; Ps. 106) —, teosta, jolla hän on asettunut Jumalaa vastaan, hän vahvistaa uudelleen Jumalan loukkaamattomat oikeudet, jotka hänen syntinsä oli asettanut kyseenalaisiksi. Kun nämä oikeudet, jotka perustuvat erityisesti Jumalan aloitteesta syntyneeseen liittoon, on palautettu voimaan, hän saa anteeksiannon (2. Sam. 12:13; Ps. 32:5), ja katkeaa hajaannus, joka syöksee koko kansan onnettomuuteen (Joos. 7:19–53).

UT

I.. Jeesuksen Kristuksen tunnustaminen. Vaikka uskovan teko pysyy olennaisesti samana, hänen uskontunnustuksensa kohde muuttuu perusteellisesti. Jumalan suuruus tulee ilmi kaikessa loistossaan. Israelin vanhimmat uskontunnustukset (5. Moos. 26:5; Joos. 24:2–13) palauttivat mieleen Egyptistä lähdön tapahtumat. Mutta Kristuksen aikaansaama vapautus ulottuu koko ihmiskuntaan; se tuhoaa ihmisen pahimman vihollisen, hänen sisällään kalvavan synnin. Se ei ole enää väliaikainen, kuten menneisyyden kansalliset pelastumiset, vaan lopullinen pelastus.

Pietarin (Matt. 16:16 rinn.; Joh. 6:68–69) ja sokeana syntyneen (Joh. 9:15–33) uskontunnustukset osoittavat, että tämä usko syntyy elävästä yhteydestä Jeesus Nasaretilaiseen. Kirkossa Jeesus on uskontunnustuksen kohde kuolemassaan ja ylösnousemuksessaan, pelastuksen draaman keskeisenä toimijana. Tämä ilmenee alkukirkon kaavoissa ”Maranata” (1. Kor. 16:22) ja ”Jeesus on Herra” (1. Kor. 12:3; Fil. 2:11), jotka tiivistävät uskontunnustuksen ja toimivat liturgisina ylistyshuutoina. Saarnaamisessa kaavamaisen mallin (kerygma) mukaan julistettu uskon kohde ilmaistaan myös uskontunnustuksen luonnoksessa (1. Kor. 15:3–7) ja liturgisissa hymneissä (1. Tim. 3:16). Jeesus tunnustetaan ainoaksi Pelastajaksi (Ap. t. 4:12), Jumalaksi (Joh. 20:28), tulevan maailman tuomariksi (Ap. t. 10:42), Jumalan lähettämäksi ja meidän Ylipapiksemme (Hepr. 3:1). Kun uskossa liitytään häneen, jonka Jumala antaa maailmalle Messiaana ja Pelastajana, kristityn tunnustus kohdistuu itse Jumalaan.

Ei riitä, että sana otetaan vastaan ja se pysyy meissä (1. Joh. 2:14). Se on tunnustettava. Joskus tällä tarkoitetaan pelkkää uskon tunnustamista vastakohtana sen kieltämiselle, joka ei usko Jeesuksen lähettämiseen (1. Joh. 2:23); useimmiten kyse on kuitenkin, kuten luonnollista on, julkisesta julistamisesta. Se on välttämätöntä pelastuksen saavuttamiseksi (Room. 10:9–10) ja suotavaa kaikkina aikoina (Hepr. 13:15). Sen esikuvana on Jeesuksen tunnustus,

jossa hän todisti totuudesta (Joh. 18:37; 1. Tim. 6:12–13). Tunnustus liittyy kasteeseen (Ap. t. 8:37), ja tietyt tilanteet vaativat sitä erityisesti, esimerkiksi sellaiset, joissa vaikeneminen vastaisi Jeesuksen kieltämistä (Joh. 9:22). Vainoista huolimatta usko on tunnustettava tuomioistuimissa Pietarin tavoin (Ap. t. 4:20), ja marttyyrikuolemaan asti Stefanoksen tavoin (Ap. t. 7:56), sillä muuten Jeesus kieltää ihmisen Isänsä edessä (Matt. 10:32–33; Mark. 8:38), jos tämä on pitänyt ihmisiltä saatua kunniaa Jumalalta tulevaa kunniaa tärkeämpänä (Joh. 12:42–43). Valitut jatkavat Jumalan (Ilm. 15:3–4) ja Jeesuksen (Ilm. 5:9) tunnustamista taivaassa.

Koska aito tunnustus on Jumalan toiminnan kaikumista ihmisessä ja suuntautuu takaisin hänen luokseen, Jumalan Henki saa sen aikaan meissä (1. Kor. 12:3–5; 1. Joh. 4:2–3), erityisesti silloin, kun hän herättää sen vainoajien tuomioistuimissa (Matt. 10:20).

2.. Syntien tunnustaminen. Uudessa testamentissa ei näytä olevan todistusta siitä, että synnit tunnustettaisiin ihmiselle, joka on saanut vallan antaa ne anteeksi. Veljellinen ojennus ja yhteisön varoitus pyrkivät ensisijaisesti saamaan syyllisen tunnustamaan ulkonaiset rikkomuksensa (Matt. 18:15–18). Jaak. 5:15–16:n kehotus tunnustaa synnit toisilleen saattaa perustua juutalaiseen käytäntöön, eikä 1. Joh. 1:9 täsmennä, missä muodossa välttämätön tunnustaminen tulee tapahtua.

Syntien tunnustaminen on kuitenkin aina katumuksen merkki ja anteeksiannon tavanomainen edellytys. Johannes Kastajan luo tulevat juutalaiset tunnustavat syntinsä (Matt. 3:6 rinn.); Pietari tunnustaa olevansa syntinen ja arvoton lähestymään Jeesusta (Luuk. 5:8), ja kuvatessaan tuhlaajapojan katumusta Jeesus sisällyttää siihen tämän synnin tunnustamisen (Luuk. 15:21). Tämä tunnustus, jonka Sakkeus ilmaisee sanoin (Luuk. 19:8), syntinen nainen elein (Luuk. 7:36–50) tai aviorikoksesta tavattu nainen vaikenemalla ja puolustautumatta (Joh. 8:9–11), on Jeesuksen antaman anteeksiannon edellytys. Tästä alkaa sakramentaalinen synnintunnustus. Jokainen ihminen on syntinen ja hänen on tunnustettava se, jotta hänet puhdistettaisiin (1. Joh. 1:9–10). Oman arvottomuuden tunnustaminen ja huulten tunnustus saavat kuitenkin arvonsa sydämen katumuksesta, ja Juudaksen tunnustus on turha (Matt. 27:4).

3. Niinpä kummankin liiton aikana sekä se, joka tunnustaa uskonsa pelastavaan Jumalaan, että se, joka tunnustaa syntinsä, vapautuvat kumpikin synnistä uskon kautta (Gal. 3:22). Heissä toteutuu sana: ”Uskosi on pelastanut sinut” (Luuk. 7:50).

PS

Katso myös: → Kiitoksenanto — Palvonta — bapteme IV 3 — benediction II 2.3, III 5, IV — cendre — culte — dessein-de-dieu AT I, III — election AT I z fêtes — foi — jesus-nom-de ïlï Jésus-Christ II 1 a — Kieli — Huulet 2 - — Ylistys — martyr — Anteeksianto I, 1X 3 — Parannus ja kääntymys — Vastuu 4 — seigneur — silence 2 — temoignage AT III ; NT II, III

TUOKSU

Katso: → parfum

TUOMIO

Tuomio.

Odotus siitä, että Kristus palaa elävien ja kuolleiden Tuomarina, kuuluu kristilliseen uskontunnustukseen: jokainen ihminen astuu hänen eteensä tekemään tiliä teoistaan. Teema ei ole uskontojen historiassa poikkeuksellinen: myös Egyptissä ja Kreikassa tunnettiin ”kuolleiden tuomio”. Mutta tapa, jolla UT käsittää Kristuksen viimeisenä päivänä langettaman tuomion, voidaan ymmärtää vain aiemman kehityksen valossa. VT:ssa Jumalan tuomio oli jo uskonkappale: historia tarjosi siitä lukuisia konkreettisia esimerkkejä, ja eskatologia edellytti sen loistavaa toteutumista.

VT. VT.

Juuri *shaphat*, joka tavallisesti merkitsee ”tuomita”, voi saada laajemman merkityksen: *shofet* on kansaa johtava hallitsija (vrt. Tuom. 9:12). Sellaisia olivat Karthagon suffetit; sellaisia ovat Israelin tuomarit valloituksesta kuninkuuden aikaan (vrt. Tuom. 2:16). Kaikkien hallitsijoiden tärkeisiin tehtäviin kuuluu juuri ratkaista riita-asioita, jotta yhteiskunnassa vallitsisi oikeudenmukaisuus, ja julistaa tuomioita (*mishpat*), jotka määrittävät kunkin oikeudet ja tarvittaessa palauttavat ne, jos niitä on loukattu, tuomitsemalla loukkaajan. Tätä oikeudellista toimintaa, jota ilmaistaan rinnakkain juurilla *shaphat* ja *din*, harjoittavat Mooses ja häntä avustavat vanhimmat (2. Moos. 18:13–26), Samuel (1. Sam. 7:16–8:3), kuninkaat (2. Sam. 15:1–6; 1. Kun. 3:16–28) sekä paikalliset tuomarit ja erityisesti papit (5. Moos. 16:18 ff.; 5. Moos. 17:8–13). Käytännössä lainsäädännössä annetuista säännöistä huolimatta vääryyksiä ei läheskään aina oikaista, jokaisen oikeuksia kunnioiteta eikä oikeudenmukaisuutta noudateta tarkoin; tämä jää kuitenkin ihanteeksi, joka ei koskaan puutu Messias-Kuninkaan kuvauksista (Ps. 72:15; Jes. 11:3 ff.; Jer. 23:5) eikä eskatologisen kansan kuvauksista (Jes. 1:17, 26). Pyhät kirjoittajat ammentavat tästä inhimillisestä kokemuksesta puhuessaan Jumalan tuomiosta.

I. Jumalan tuomiot historiassa.

1. Usko Jumalan tuomioon on perustavanlaatuinen tosiasia, jota ei koskaan aseteta kyseenalaiseksi.. Jahve hallitsee maailmaa ja erityisesti ihmisiä. Hänen Sanansa määrää oikeuden ja vahvistaa oikeudenmukaisuuden säännöt. Hän ”tutkii munaskuut ja sydämet” (Jer. 11:20; Jer. 17:10) ja tuntee siten täydellisesti vanhurskaat ja syylliset. Koska hänellä on myös tapahtumien hallinta, hän ei voi jättää niitä ohjaamatta niin, että vanhurskaat lopulta välttyvät koettelemukselta ja jumalattomat saavat rangaistuksensa (vrt. 1. Moos. 18:23 ff.). Siksi hänen puoleensa käännytään luontaisesti ylimpänä oikeudenjakajana ja vääryyksien oikaisijana (1. Moos. 16:5; 1. Moos. 31:49; 1. Sam. 24:16; Jer. 11:20). Tämä onkin hänen ylimmän tuomarintehtävänsä olennainen tarkoitus. Kun asia jätetään hänen ratkaistavakseen ja vedotaan hänen kostoonsa, syynä on pikemmin halu palauttaa loukattu oikeus kuin kostonhalu. Psalmit kaikuvat vainottujen vanhurskaiden hänen puoleensa esittämistä avunhuudoista (Ps. 9:20; Ps. 26:1; Ps. 35:1, 24; Ps. 43:1 jne.). Toisinaan niissä ylistetään häntä siitä, että hän tuomitsee koko maan (1. Sam. 2:10; Ps. 67:5), toisinaan taas pyydetään häntä puuttumaan asiaan ja torjumaan ihmistuomarien vääryydet (Ps. 82).

2. Historiallinen kokemus tuo sitä paitsi uskoville konkreettisia esimerkkejä tästä Jumalan tuomiosta, jonka alaisia kaikki ihmiset ja kaikki kansat ovat.. Eksoduksen aikana Jumala ”tuomitsi Egyptin”, eli rankaisi Israelin sortajaa, jolle hän tahtoi antaa vapauden (1. Moos. 15:14; Viis. 11:10). Israelin erämaassa saamat rangaistukset, jotka olivat näkyviä merkkejä Jumalan vihasta, ovat kaikki uskottomalle kansalle langetettuja oikeudellisia tuomioita. Kanaanilaisten hävittäminen valloituksen aikana on toinen esimerkki; se osoittaa samalla kertaa Jumalan tuomioiden ankaruuden ja kohtuullisuuden (Viis. 12:10–22). Kun mennään ajassa taaksepäin, huomataan Jumala-Tuomarin päätös kaikkien syyllisen ihmiskunnan päälle lankeavien katastrofien taustalla: Sodoman hävityksen yhteydessä (1. Moos. 18:20; 1. Moos. 19:13), vedenpaisumuksen yhteydessä (1. Moos. 6:13) ja alkusynnin yhteydessä (1. Moos. 3:14–19)… Jumalan tuomio on siis ihmisten yllä jatkuvasti riippuva uhka, ei tuonpuoleisessa vaan historiassa. Yksikään syntinen ei voi välttää sitä.

II. Eskatologinen tuomio.

1. Uhkaavan tuomion muistutus ja ilmoitus sen välittömästä toteutumisesta kuuluvat profeetallisiin perusaiheisiin.. Jumala käy oikeutta kansansa kanssa: hän tuo sen tuomioistuimensa eteen ja lausuu tuomion, jonka aikoo panna täytäntöön (Jes. 3:13 ff.). Ajatus on taustalla kaikissa rangaistusta koskevissa julistuksissa (vrt. Jes. 1:24 f.; Jes. 5:5 f.). Amoksen ajoista lähtien se muuttaa Herran päivän odotuksen kauhun näkymäksi (Aam. 5:18 ff.). Uskoton vaimo Israel tuomitaan aviorikostapauksissa sovellettavan oikeuden mukaan (Hes. 16:38; Hes. 23:24): hänen poikansa tuomitaan käytöksensä ja tekojensa mukaan (Hes. 36:19). Vaikka tämä tulevaisuudennäkymä näyttää synkältä, ei kuitenkaan pidä unohtaa, että pannessaan tuomionsa täytäntöön Jumala erottaa vanhurskaiden asian syyllisten asiasta: hän rankaisee toisia vain vapauttaakseen toiset sitä paremmin (Hes. 34:17–22). Hänen kansassaan vanhurskaiden jäännös siis välttää tuomion. Tuomiot eivät sitä paitsi kohdistu ainoastaan Israeliin: kaikki kansat ovat niiden alaisia, kuten Amos jo osoittaa tiukasti oikeudenkäynnillisessä tyylissä (Aam. 1:3–2:3), joka toistuu vielä Hesekielilläkin (Hes. 25:1–17). Jeremia piirtää yleiskuvan tästä kansojen tuomiosta (Jer. 25:30–38). Näiden tulevien katastrofien ennustuksen takana on nähtävä odotus historiallisista tapahtumista, jotka osoittavat kokemuksen

tasolla Jumalan vastenmielisyyden ihmisen syntiä kohtaan. Ensimmäinen niistä on Jerusalemin hävitys ja Israelin hajaannus.

2. Pakosiirtolaisuuden jälkeisten profeettojen keskuudessa, joiden ilmaisutavat kehittyvät apokalyptiseen suuntaan, koko maailman syntiset ja kaikki Jumalaa ja hänen kansaansa vihamieliset yhteisöt käsittävän viimeisen tuomion kuvaus muodostaa pelastusjulistusten välttämättömän esinäytöksen.. Jumala tulee tuomitsemaan maailman tulella (Jes. 66:16). Hän kokoaa kansat Josafatin laaksoon (”Jumala-tuomari”): silloin koittavat eskatologinen missio ja viininkorjuu (Joel 4:12 ff.). Danielin kirjassa kuvataan järisyttävin kuvin tätä tuomiota, joka tulee päättämään ajan ja avaamaan Ihmisen Pojan ikuisen hallituskauden (Dan. 7:9–12, 26). Eskatologia ulottuu tässä maan ja historian tuolle puolen. Sama pätee Viisauden kirjaan, jossa vanhurskaat ja jumalattomat nähdään yhdessä tekemässä tiliä (Viis. 4:20–5:23). Silloin vain syntisten on vapistava, sillä Jumala itse suojelee vanhurskaita (Viis. 4:15; vrt. Viis. 3:1–9), ja Korkeimman pyhät saavat osansa Ihmisen Pojan hallituskaudesta (Dan. 7:27). Jumalan syntistä ihmiskuntaa vastaan langettama tuomio ei siis toteudu ainoastaan yksittäisinä tuomioina, jotka kohtaavat yksilöitä ja kansoja historian kuluessa. Se johtaa lopulliseen kohtaamiseen, joka muodostaa tuomion varsinaisessa merkityksessä, kun koittaa Herran päivä.

3. Tämä profeetallinen näkökulma on pidettävä mielessä, kun luetaan pakkosiirtolaisuuden jälkeisiä psalmeja.. Vetoaminen Jumala-Tuomariin näyttäytyy niissä useammin kuin kerran keinona jouduttaa lopullisen Tuomion hetkeä: ”Nouse, maan Tuomari! Maksa ylpeille heidän palkkansa!” (Ps. 94:2). Näiden juhlallisten oikeudenistuntojen kunniasta lauletaan jo ennalta (Ps. 75:2–11; Ps. 96:12 f.; Ps. 98:7 ff.), luottaen siihen, että Jumala lopulta hankkii oikeutta kärsiville köyhilleen (Ps. 140:13 f.). Näin sorretut, jumalattomien uhrit, ja pakanain orjuuttama Israel odottavat Tuomiota toivossa. Se on kuitenkin yhä pelottava mahdollisuus: ”Älä käy palvelijasi kanssa oikeutta, sillä yksikään elävä ei ole sinun edessäsi vanhurskas!” (Ps. 143:2). Jokainen ihminen on syntinen, ja kuinka kuvitella kauhistumatta syntisen ja Jumalan kohtaamista? Kuka voi välttää Jumalan tuomion muuten kuin Jumalan laupeuden ansiosta?

UT. UT.

Jeesuksen ajan juutalaisuudessa Jumalan Tuomion odotus sanan eskatologisessa merkityksessä oli yleistä, vaikka sen konkreettinen hahmottaminen ei ollut yhtenäistä eikä johdonmukaista. Evankeliumin kynnyksellä Johannes Kastaja vetoaa siihen, kun hän uhkaa kuulijoitaan tulevalla vihalla ja kehottaa heitä ottamaan vastaan kasteensa parannuksen merkiksi (Matt. 3:7–12 rinnakk.). Vaikka Jeesuksen ja sitten apostolien saarnaaminen liittyy tähän läheisesti, se muuttaa kuitenkin huomattavasti sen lähtökohtia: siitä hetkestä lähtien, kun Jeesus ilmestyy maailmaan, viimeiset ajat ovat alkaneet. Eskatologinen Tuomio tulee jo todellisuudeksi, vaikka sen täyttymistä koko täyteydessään on odotettava Kristuksen kunniakkaaseen paluuseen asti.

I. Tuomio evankeliumeissa.

1. Synoptikoissa Jeesuksen saarnaaminen viittaa usein viimeisen päivän Tuomioon.. Kaikkien ihmisten on silloin tehtävä tiliä (vrt. Matt. 25:14–30). Ankara tuomio odottaa tekopyhiä kirjanoppineita (Mark. 12:40 rinnakk.), järvenrantakaupunkeja, jotka eivät kuunnelleet Jeesuksen julistusta (Matt. 11:20–24), epäuskoista sukupolvea, joka ei kääntynyt hänen äänensä vaikutuksesta (Matt. 12:39–42), sekä kaupunkeja, jotka eivät ota vastaan hänen lähettiläitään (Matt. 10:14 f.). Sodoman ja Gomorran tuomio ei ole mitään heidän tuomioonsa verrattuna (Matt. 10:23); he joutuvat Tuomion alaisiksi, joka tuomitsee gehennaan (Matt. 23:33). Nämä uhkauksia täynnä olevat opetukset tuovat esiin Jumalan Tuomion keskeisen perusteen: sen, millaisen asenteen ihmiset omaksuvat evankeliumia kohtaan. Myös lähimmäiseen suhtautumisella on yhtä suuri merkitys: Mooseksen lain mukaan jokainen murhaaja voitiin asettaa maallisen tuomioistuimen eteen; evankeliumin lain mukaan tarvitaan paljon vähemmän, jotta ihminen joutuisi gehennaan (Matt. 5:22 f.)! Jokaisesta panettelusta on tehtävä tiliä (Matt. 12:36). Ihmistä tuomitaan samalla mitalla, jolla hän on mitannut lähimmäistään (Matt. 7:1–5). Kuvaus näistä juhlallisista oikeudenistunnoista, joissa Ihmisen Poika toimii oikeudenjakajana (Matt. 25:31–46), osoittaa, että ihmiset otetaan vastaan Valtakuntaan tai luovutetaan ikuiseen rangaistukseen sen mukaan, ovatko he osoittaneet rakkautta vai välinpitämättömyyttä toisia kohtaan.

2. Johanneksen evankeliumi kehittää tätä teologiaa korostaessaan Tuomion toteutumista historian ytimessä.. Se ei jätä huomiotta sitä, että Isä on asettanut Jeesuksen, Ihmisen Poikana, viimeisen päivän tuomariksi (Joh. 5:26–30). Todellisuudessa Tuomio toteutuu jo siitä hetkestä lähtien, kun Isä lähettää Poikansa maailmaan. Ei niin, että hänet olisi lähetetty tuomitsemaan maailmaa: päinvastoin hän tulee pelastamaan sen (Joh. 3:17; vrt. Joh. 8:15 f.). Mutta sen mukaan, millaisen asenteen kukin omaksuu häneen nähden, Tuomio tapahtuu heti: joka uskoo, sitä ei tuomita; joka ei usko, on jo tuomittu, koska hän on torjunut Valon (Joh. 3:18 ff.). Tuomio ei siis ole niinkään jumalallinen tuomionjulistus kuin ihmissydänten salaisuuden ilmoitus. Ne, joiden teot ovat pahoja, asettavat pimeyden Valon edelle (Joh. 3:19 f.), ja Jumalan tarvitsee vain antaa näiden omahyväisten ihmisten sokaistua, kun he kerskuvat näkevänsä selvästi; toisten silmät Jeesus taas tulee parantamaan (Joh. 9:39), jotta he totuudessa

toimien tulisivat Valoon (Joh. 3:21). Lopullinen Tuomio tuo vain päivänvaloon tämän erottelun, joka tapahtuu jo nyt sydänten salassa.

3 Johannes kiinnittää kuitenkin yhtä lailla huomiota Jeesuksen oikeudenkäynnin ja kuoleman merkitykseen. Hänellä oikeudenkäynti kestää yhtä kauan kuin Jeesuksen oma palvelutehtävä, ja Jeesus yrittää turhaan saada saatanan ja pahan maailman kätyrit ”tuomitsemaan oikeudenmukaisesti” (Joh. 7:24). Hänet luovutetaan Pilatukselle tuomittavaksi kuolemaan (Joh. 19:12–16). Jeesuksen kuolema merkitsee kuitenkin maailman Tuomiota ja saatanan tappiota (Joh. 12:31), ikään kuin hänen ylentämisensä ristille ennakoisi jollakin tavoin hänen paluutaan kirkkaudessa Ihmisen Poikana. Siitä hetkestä lähtien hän voi lähettää omilleen Hengen: Puolustaja osoittaa maailman syylliseksi ja todistaa, että sen ruhtinas on jo tuomittu, toisin sanoen saanut tuomionsa (Joh. 16:8, 11). Näin toteutuu profeettojen ennustama eskatologinen Tuomio: Kristuksen ajoista lähtien se on jo toteutunut tosiasia, joka on jatkuvasti läsnä ja josta odotetaan enää lopullista täyttymistä.

II. Tuomio apostolisessa julistuksessa.

1. Apostolien tekojen puheista Ilmestyskirjaan kaikki apostolisen julistuksen todistajat antavat olennaisen sijan Tuomion julistamiselle, joka kutsuu kääntymykseen.. Jumala on määrännyt päivän tuomitakseen maailman oikeudenmukaisesti Kristuksen kautta, jonka hän on herättänyt kuolleista (Ap. t. 17:31; vrt. Ap. t. 24:25; 1. Piet. 4:5; Hepr. 6:2). Jopa kääntymyksen jälkeen tämän Tuomion jatkuva läheisyys (Jaak. 5:9: ”Tuomari on ovella”) määrää, millainen asenne on omaksuttava, sillä Tuomio alkaa Jumalan huoneesta ennen kuin se ulottuu jumalattomiin (1. Piet. 4:17), ja Jumala tuomitsee jokaisen hänen tekojensa mukaan (1. Piet. 1:17; vrt. Room. 2:6). Pelottava näköala, jonka pitäisi saada kapinalliset vapisemaan (Hepr. 10:27–31; vrt. Room. 12:19)! Tämän ankaran Tuomion alaisiksi joutuvat haureuden harjoittajat ja avionrikkojat (Hepr. 13:4), kaikki ne, jotka ovat kieltäytyneet uskomasta ja asettuneet pahan puolelle (2. Tess. 2:12), jumalattomat, väärät opettajat ja jopa kapinalliset enkelit (2. Piet. 2:4–10), huonot piispat (1. Tim. 3:6) ja uskottomat lesket (1. Tim. 5:12). Tänä Vihan päivänä tulee ilmi Jumalan oikeudenmukainen Tuomio (Room. 2:5), jota on mahdoton paeta (Room. 2:3), koska Jumala tuomitsee jopa ihmisten salaiset teot (Room. 2:16; 1. Kor. 4:4). Kristus täyttää silloin elävien ja kuolleiden Tuomarin tehtävän (2. Tim. 4:1; vrt. Room. 2:16; Ilm. 19:11). Ilmestyskirja julistaa pelottavaa kuvaa näistä viimeisistä oikeudenkäynneistä (Ilm. 20:12 ff.; vrt. Ilm. 11:18; Ilm. 16:5 ff.), joita jo historiassa ennakoi Babylonin, Jumalan vihollisKaupungin, Tuomio (Ilm. 14:8; Ilm. 17:1; Ilm. 18:2–24); sillä Jumala vastaa marttyyrien pyyntöihin, kun he pyytävät häntä ratkaisemaan asiansa (Ilm. 6:9; Ilm. 18:20), ja kostaa Babylonille palvelijoidensa veren (Ilm. 19:2). Lopulta, ajan päättyessä, kaikki ihmiset joutuvat tulen alaisiksi, ja se koettelee heidän tekojensa arvon (1. Kor. 3:13; 2. Piet. 3:7). Mikä silloin on tämän tutkinnan kriteeri? Mooseksen laki niille, jotka vetoavat siihen (Room. 2:12), omatuntoon kirjoitettu laki niille, jotka ovat tunteneet vain sen (Room. 2:14 f.), ja vapauden laki niille, jotka ovat ottaneet vastaan evankeliumin (Jaak. 2:12).

2. Näissä viimeisen Tuomion kuvauksissa on otettava huomioon kuvakieli.. Mutta tärkein kysymys on tämä: jos Tuomio on sellainen kuin tekstit sanovat, kuka voi välttää sen, kuka silloin pelastuu? Jumalan Viha tulee todella ilmi historiassa koko ihmiskuntaa vastaan: kaikki ovat syyllisiä hänen edessään (Room. 3:10–20; vrt. Room. 1:18). Siitä lähtien kun synti tuli maailmaan ensimmäisen ihmisen rikkomuksen kautta, kaikkia ihmisiä vastaan on langetettu tuomitseva tuomio (Room. 5:16, 18). Kukaan ei voi välttää sitä omin ansioin. Mutta kun Jeesus kuoli meidän syntiemme tähden — hän, Jumalan Poika, joka oli tullut lihaksi — Jumala tuomitsi synnin Poikansa lihassa vapauttaakseen meidät sen ikeestä (Room. 8:3). Nyt Jumalan vanhurskaus siis tulee ilmi: ei se, joka rankaisee, vaan se, joka vanhurskauttaa ja pelastaa (Room. 3:21); kaikki ansaitsivat hänen Tuomionsa, mutta kaikki vanhurskautetaan lahjaksi, jos he uskovat Kristukseen Jeesukseen (Room. 3:24 ff.). Uskoville ei ole enää tuomiota (Room. 8:1): Jumala vanhurskauttaa heidät — kuka siis voisi tuomita heidät (Room. 8:34)? Vanhan Lain alaisuudessa Mooseksen virka oli tuomion virka, mutta evankeliumin palvelijoiden virka on armon virka (2. Kor. 3:9) ja sovinnon virka (2. Kor. 5:19 ff.). Tämä antaa meille täyden luottamuksen Tuomion päivänä (1. Joh. 4:17): Jumalan rakkaus meitä kohtaan on jo tullut ilmi Kristuksessa, joten meillä ei ole enää mitään pelättävää. Tuomion valtava uhka painaa enää vain pahaa maailmaa; Jeesus tuli vapauttamaan meidät siitä.

JCo & PG

Katso myös: → Baabel ja Babylon 2,5,6 — bapteme II, IV, 1 — Onnettomuus 2 — colere — conscience — crainte-de-dieu III, IV — deluge — Oikeus AT I — egypte 2 — endurcissement I 2 a — feu — fils-de-l-homme — guerre AT III 2; IV 2; NT III 1 — heure 1 — Häpeä — jour-du-seigneur — justice — Vanhurskauttaminen I — Kirous I, V — Sadonkorjuu III — Maailma AT III 1; NT III 3 — nations AT III 1; NT III 2 a — Teot NT I 3 — Puolustaja I — parole-de-dieu NT I 2, II 2, III 2 — Parannus ja kääntymys NT I, IV — Oikeudenkäynti — prophete AT IV 1 — Palkka I — Valtakunta AT III — temps AT III II — vengeance 2 — vengeance 3,4 — visite

TUOMIOVALTA

Katso: ⟶ Apostolit II — Auktoriteetti NT II 1.3 — ministere II — eglise III 2 c

TUOMITSEMINEN

Katso: → chatiments 2 — Tuomio

TURMELTUMINEN / PERVERSIO

Katso: ⟶ bien-mal I 4 — desir II — peche — vertus-vices 2

TURVALLISUUS

Katso: → foi O — Rauha — Ovi AT I

TURVAPAIKKA

Katso: ⟶ cite AT 2,3 — Luottamus — egypte 1 — montagne — Varjo II — rocher — Pelastus

TUTKISTELU

Katso: → conscience — epreuve-tentation — Tuomio

TÄHDET

Katso: ⟶ Taivaankappaleet

TÄYDELLISYYS

Eräässä evankeliumin lauseessa itse Jumala asetetaan jäljiteltävän täydellisyyden esikuvaksi: ”Olkaa täydellisiä, niin kuin teidän taivaallinen Isänne on täydellinen” (Matt. 5:48). Tällä hämmästyttävällä käskyllä on UT:ssa se asema, joka 3. Mooseksen kirjan käskyllä oli VT:ssa: ”Olkaa pyhät, sillä minä olen pyhä” (3. Moos. 11:45; 19:2). Näiden kahden välillä näkökulman muutos käy selvästi ilmi.

VT.

1. Jumalan pyhyys ja täydellisyys. VT:ssa ei puhuta niinkään täydellisyydestä kuin pyhyydestä. Jahve on pyhä, toisin sanoen hän kuuluu aivan toiseen järjestykseen kuin tämän maailman olennot: hän on suuri, voimallinen ja pelottava (5. Moos. 10:17; Ps. 76); hän osoittaa myös ihmeellistä hyvyyttä ja uskollisuutta (2. Moos. 34; Ps. 136); hän puuttuu historiaan suvereenilla oikeudenmukaisuudella (Ps. 99). Häntä ei luonnehdita täydelliseksi: hepreaksi tämä sana soveltuu hyvin vain rajallisiin olentoihin (kuten ranskan sana ”complet”). Mutta täydellisyydestä puhutaan hänen tekojensa (5. Moos. 32:4), lakinsa (Ps. 19:8) ja teidensä (2. Sam. 22:31) yhteydessä.

2. Täydellisyyden vaatimus. Kun pyhyyden Jumala valitsee itselleen kansan, tästä kansasta tulee vuorostaan pyhä, toisin sanoen profaanista erotettu ja pyhitetty. Samalla sitä koskee täydellisyyden vaatimus: sen, mikä on pyhitetty, tulee olla ehjää ja virheetöntä.

Ensiksi vaaditaan fyysistä eheyttä: sitä edellytetään uhrieläimiltä: ”Älkää uhratko Jahvelle sokeaa, rampaa tai runneltua eläintä…” (3. Moos. 22:22). Sama laki koskee pappeja (3. Moos. 21:17–23) ja tietyssä määrin koko kansaa: puhtautta ja epäpuhtautta koskevat säännöt täsmentävät sen, miten tätä vaatimusta sovelletaan (3. Moos. 11–15).

Kun on kyse ihmisistä, fyysiseen eheyteen tulee lisäksi moraalinen eheys: Israel tietää, että Jahvea tulee palvella ”täydellä sydämellä”, täysin vilpittömästi ja uskollisesti (1. Kun. 8:61; vrt. 5. Moos. 6:5; 5. Moos. 10:12), ja että tähän palveluun kuuluu käskyjen noudattaminen ja taistelu pahaa vastaan: ”Sinä hävität pahan keskuudestasi” (5. Moos. 17:7, 12). Profeetat taistelivat kiivaasti ”uskonnollisen tajun” vääristymiä vastaan (Aam. 4:4 ff.; Jes. 1:10–17; Jes. 29:13): on etsittävä todellista vanhurskautta karkottamalla väkivalta ja itsekkyys, elämällä uskossa Jumalaan, oikeutta kunnioittaen ja hyvää tehden (Jes. 58). Jumalan Abrahamille antama käsky: ”Vaella minun edessäni ja ole täydellinen” (1. Moos. 17:1) ilmaisi näin yhä selvemmin sisältönsä rikkauden.

3. Täydellisyyden harjoittaminen. Hurskaat juutalaiset pohtivat esi-isien esimerkkejä (Viis. 10; Sir. 44–49) ja etsivät täydellisyyttä Lain noudattamisesta: ”Onnellisia ovat tiellään täydelliset, ne, jotka vaeltavat Jahven laissa” (Ps. 119). Juuri heidän kiintymyksensä tähän ihanteeseen kuitenkin kärjisti eräitä ongelmia. Job on täydellisyyden esikuva, ”nuhteeton ja oikeamielinen mies, joka pelkäsi Jumalaa ja karttoi pahaa” (Job 1:1); miksi onnettomuus ei säästä häntä? Tämä tuskallinen kysymys pitää sielut avoimina ja odottavina.

UT.

1. Täydellisyys laissa. Evankeliumi osoittaa kunnioitusta tällaiselle odotukseen avoimelle täydellisyydelle, jota ilmentävät Johannes Kastajan vanhemmat, jotka olivat ”moitteettomia” uskollisuudessaan Laille (Luuk. 1:6), sekä Simeon ja Anna (Luuk. 2:25–38). Mutta jos Lain noudattaminen pyrkii sulkeutumaan itsetyytyväisesti itseensä, se ei ole enää muuta kuin väärää täydellisyyttä ja herättää Jeesuksen ehdottoman vastustuksen (esim. Luuk. 18:9–14; Joh. 5:44), jota Paavalin vastustus jatkaa (vrt. Room. 10:3; Gal. 3:10).

2. Jeesus ja täydellisyys. Lain on todellakin täytyttävä aivan toisella tavalla. Osoittaessaan täydesti, että kaikkein pyhin Jumala on rakkauden Jumala, Jeesus antaa uuden suunnan täydellisyyden vaatimukselle, jonka suhde Jumalaan synnyttää. Kyse ei enää ole säilytettävästä nuhteettomuudesta vaan Jumalan lahjoista ja rakkaudesta, jotka on otettava vastaan ja joita on levitettävä eteenpäin.

Jeesus ei asetu niiden ”vanhurskaiden” rinnalle, jotka karttavat syntisten seuraa: syntisiä varten hän tuli (Matt. 9:12). Hän on kyllä ”virheetön karitsa” (1. Piet. 1:19), jonka esikuvana olivat Leviticuksen säädökset, mutta hän ottaa kannettavakseen meidän syntimme ja vuodattaa verensä niiden anteeksiantamiseksi; näin hänestä tulee meidän ”täydellinen” pappimme (Hepr. 5:9; 7:26 ff.), joka kykenee tekemään meidätkin täydellisiksi (Hepr. 10:14).

3. Täydellisyys nöyryydessä. Joka siis tahtoo hyötyä hänen tuomastaan pelastuksesta, hänen on tunnustettava itsensä syntiseksi (1. Joh. 1:8) ja luovuttava vetoamasta mihinkään omaan ansioonsa, jotta hän turvautuisi yksin hänen armoonsa (Fil. 3:7–11; 2. Kor. 12:9). Ilman nöyryyttä ja irrottautumista ei voi seurata Jeesusta (Luuk. 9:23 rinnakk.; Luuk. 22:26 ff.). Kaikkia ei kutsuta samanlaisiin konkreettisen luopumisen muotoihin (vrt. Matt. 19:11; Ap. t. 5:4), mutta täydellisyyteen pyrkivän on kuljettava tätä tietä anteliaasti; rikkaalle nuorukaiselle lausutut sanat kiinnittävät hänen huomionsa: ”Jos tahdot olla täydellinen, myy, mitä omistat… ja tule, seuraa minua” (Matt. 19:21; vrt. Ap. t. 4:36 f.).

4. Rakkauden täydellisyys. Täydellisyys, johon Jumalan lapset on kutsuttu, on rakkauden täydellisyyttä (Kol. 3:14; Room. 13:8–10). Luukkaan rinnakkaiskohdassa Matt. 5:48:aan nähden luemme sanan ”täydellinen” sijasta ”armahtava” (Luuk. 6:36), ja myös Matteuksen asiayhteydessä puhutaan yleismaailmallisesta rakkaudesta, joka

ulottuu viholliseen ja vainoojaan. Kristityn on toki pysyttävä erossa pahasta (Matt. 5:29 f.; 1. Piet. 1:14 ff.); mutta muistuttaakseen Isäänsä (Matt. 5:45; Ef. 5:1 f.) hänen on samalla huolehdittava jumalattomasta (vrt. Room. 5:8), rakastettava häntä ja voitettava paha hyvällä, vaikka se maksaisi mitä (Room. 12:21; 1. Piet. 3:9).

5. Täydellisyys ja edistyminen. Tämä voittoisa anteliaisuus ei koskaan pidä saavutettua tulosta riittävänä. Edistyksen ajatus liittyy nyt täydellisyyden ajatukseen. Kristuksen opetuslasten on aina edistyttävä, ”kasvettava tuntemisessa ja rakkaudessa” (Fil. 1:9), myös silloin, kun he kuuluvat ”täydellisten” joukkoon; 1. Kor. 2:6; 14:20; vrt. Fil. 3:12.

6. Täydellisyys parusiassa. He valmistautuvat lakkaamatta Herransa tulemiseen ja toivovat, että Jumala suo heidän tulla sinä päivänä havaituiksi moitteettomiksi (1. Tess. 3:12 f.). Heidän sydämellään on vastata Kristuksen toiveeseen, että hänelle esitettäisiin silloin ”kauttaaltaan säteilevä…” Kirkko (Ef. 5:27); unohtaen sen, mikä on jo toteutunut, he siis kurottautuvat eteenpäin (vrt. Fil. 3:13), kunnes ”kaikki yhdessä… saavuttavat tämän ’täydellisen ihmisen’, täysi-ikäisyyden mitan, joka toteuttaa Kristuksen täyteyden” (Ef. 4:13).

AV

Katso myös: → Täyttää — croissance 3 — justice O — Täyteys — Puhdas — Pyhä — temps AT III 1 — vertus-vices 2

TÄYTEYS

Täyteys.

Kristuksen pelastavan voiman kuvaamiseen sopii erityisen hyvin sana täyteys: Kristus on saanut kaiken vallan taivaassa ja maan päällä, ja täyteys tuo mieleen täydellisyyden yltäkylläisyydessä. Taustalla oleva kreikkalainen substantiivi (pleroma) on kuitenkin merkitykseltään paljon moninaisempi: alkuaan se tarkoitti joko tilan täyttävää sisältöä, merta tai maata (Ps. 24:1; vrt. 1. Kor. 10:26), tai jotakin täydentävää (Matt. 9:16; Mark. 2:21; Kol. 1:24). Se voi merkitä myös säiliötä tai kokonaisuutta (Room. 11:12), yltäkylläisyyttä (Room. 15:29) tai täyttymystä (Room. 13:10).

1. Aikojen täyteys.. Samoin kuin Elisabetille (Luuk. 1:57) ja Marialle (Luuk. 2:6) täyttyvät päivät, jolloin heidän on määrä synnyttää, myös maan ajat ovat ”täyttyneet” (Mark. 1:15), ja voidaan puhua messiaanisten ja eskatologisten aikojen täyteydestä (Gal. 4:4; Ef. 1:10). Tämä viimein täydeksi tullut määrä, joka tuo mieleen täytetyn astian sisällön, ei vastaa ihmisten saavuttamaa kypsyyttä tai täydellisyyttä, vaan Jumalan määräämää aikaa. Silloin Jeesus ”täyttää”, ”toteuttaa” profetiat.

2. Kristuksessa asuva täyteys.. Jumala näki hyväksi antaa koko Täyteyden asua ylösnousseessa Kristuksessa (Kol. 1:19). Tälle ilmaukselle on useita tulkintoja; niistä on syytä mainita kaksi. Ensimmäisen, staattisemman tulkinnan mukaan ”pleroma” olisi Jumalan läsnäolon täyttämä maailmankaikkeus. Siinä tapauksessa Paavaliin olisivat vaikuttaneet sekä kansanomaisesti levinnyt stoalaisuus että viisauskirjallisuuden ympäristö; Viisaushan ”täyttää maailmankaikkeuden ja yhdistää kaiken” (Viis. 1:7). Toisen, dynaamisemman tulkinnan mukaan Paavali heijastaisi muita viisauskirjallisuuden kuvia: Viisaus virtaa suurimpien jokien vesien tavoin yli äyräidensä, tulvii ja leviää. Merta avarampana ja syvyyttä suurempana se täyttää viisaan, joka ensin on vain yksinkertainen kanava mutta muuttuu itse joeksi ja mereksi (Sir. 24:25–31; vrt. Sananl. 8:12 ff.). Jumala on myös asettanut Viisauden asumaan Israelissa (Sir. 24:8–12). Juuri Kristuksessa, jossa asuu koko Täyteys (Kol. 1:19; Kol. 2:9), ovat kätkössä kaikki Viisauden aarteet (Kol. 2:3). Näillä aarteilla ei ole mitään tekemistä kasattujen ja ahneesti säilytettyjen rikkauksien kanssa, vaan elävien vesien tavoin ne virtaavat esiin: ne ovat elämän täyteyttä, joka asettuu vastakohdaksi kuoleman tyhjyydelle (Fil. 2:7), ja ylenpalttista pelastavaa voimaa, joka kumpuaa kaikkia nimiä korkeammasta Nimestä (Fil. 2:9). Tämä ylenpalttisuus näkyy kaikkialla Paavalin kirjeissä, erityisesti lyyrisimmissä jaksoissa, kuten (Room. 5:15–21; Room. 8:31–39; Room. 11:33–36; Fil. 2:8 ff.); se tulee erityisen selvästi esiin efesolaiskirjeen hymnissä, jossa ehtymätön tyyli pyrkii ilmaisemaan sen runsaan armon rikkauden, jolla Jumala on täyttänyt meidät rakkaassa Pojassaan.

3. Kirkko, Kristuksen täyteys.. Kristuksessa, joka on täydellisesti täynnä Jumalan kaikkivaltaa (Kol. 1:19; Kol. 2:9), uskovat pääsevät osallisiksi hänen täyteydestään (Kol. 2:10; Ef. 3:19). Kristuksen kirkastetussa ruumiissa asuva iankaikkinen elämä ja ylenpalttinen pyhitys (Kol. 2:9) välittyvät Kirkolle, josta tulee hänen ruumiinsa. Siksi Kirkkoa voidaan jo nyt kutsua Kristuksen täyteydeksi (Ef. 1:23). Nimityksiä Ruumis ja Täyteys ei sovelleta maailmankaikkeuteen vaan ainoastaan Kirkkoon. Kirkon on kuitenkin vielä kasvettava saavuttaakseen Kristuksen täyteyden mitan (Ef. 4:13). Tämä kasvu tapahtuu sekä syvyyssuunnassa (vrt. Ef. 4:14 ff.) että laajuudessa. Kirkon on määrä levitä koko luomakuntaan, joka huokailee odottaessaan (vrt. Room. 8:19–23), kootakseen kaiken yhteen ja pelastaakseen kaiken: näin Kristus täyttää vähitellen sen kautta maailmankaikkeuden täyteydellään (Ef. 1:20 ff.; Ef. 4:10).

Pyhä Johannes esittää prologissaan tämän opin yksinkertaisemmin: kirkkaudessaan ainokainen Poika, joka on ”täynnä armoa ja totuutta” (Joh. 1:14), vuodattaa ihmisten ylle Jumalan hyväntahtoisuuden ehtymättömän runsauden. ”Niin, Kristuksen täyteydestä me kaikki olemme saaneet” (Joh. 1:16).

MFL

Katso myös: → Täyttää — benediction — corps-du-christ III 2 — croissance — dessein-de-dieu NT I — eglise V — figure NT — Maailma II 1 — Täydellisyys NT I — Ilmoitus NT I 3, III 3 — richesse — temps NT

TÄYTEYS

Katso: → eglise V 1 — plénitude.

TÄYTTÄÄ

Rauenneet suunnitelmat ja huonosti pidetyt päätökset sävyttävät elämäämme; ne ovat merkkejä ihmisen heikkoudesta ja häilyvyydestä. Kaikkivaltias ja uskollinen Jumala ei sitä vastoin tyydy keskeneräisiin tekoihin: koko Raamattu todistaa hänen suunnitelmiensa täyttymisestä.

Täyttää merkitsee enemmän kuin tehdä. Sanat, joita sillä käännetään, tuovat mieleen täyteyden (hepr. malé; kreik. plêroun) tai loppuun saattamisen (hepr. kalah; kreik. teleïn) ja täydellisyyden (hepr. tamam; kreik. teleioun). Aloitettu työ saatetaan täyttymykseen (1. Kun. 7:22; Ap. t. 14:26), toisin sanoen se viedään hyvään päätökseen. Sana, käsky, lupaus tai vala täytetään: sana on kuin ontto muotti, johon todellisuuden on asetuttava. Se on toiminnan ensimmäinen vaihe, ja toiminnan on jatkuttava ja saavutettava päämääränsä.

VT. Täyttymyksen näkymiä.

1. Jumalan sana ja laki. —. Enemmän kuin mikään muu sana Jumalan sana pyrkii täyttymään: ”Sana, joka lähtee minun suustani, ei palaa luokseni ilman tulosta” (Jes. 55:11). Jumala ”ei puhu turhaan” (Hes. 6:10). Hänen lakinsa ja käskynsä vaativat kuuliaisuutta (2. Moos. 20 ff.) ja lopulta myös saavat sitä (5. Moos. 4:30 f.; 5. Moos. 30:6 ff.; Hes. 36:27).

2. Profetiat. —. Jumalalliset profetiat toteutuvat ennemmin tai myöhemmin: ”Olin ilmoittanut siitä jo kauan sitten… äkkiä ryhdyin toimeen, ja se tapahtui” (Jes. 48:3; vrt. Sak. 1:6; Hes. 12:21–28). Toteutuminen on Jumalan merkki, joka vahvistaa profeetan kutsumuksen ja hänen sanomansa aitouden (5. Moos. 18:22). Vanha testamentti toteaa useammin kuin kerran, että jokin tapahtuma on tosiaan sattunut ”Jahven sanan täyttymiseksi”, jonka profeetta oli välittänyt. Näin esitetään Daavidin suvun säilyminen ja temppelin rakentaminen (1. Kun. 8:24) sekä lähtö pakkosiirtolaisuuteen ja paluu temppelin jälleenrakentamista varten (2. Aikak. 36:21–23; Esra 1:1). Nämä menneet toteutumat ovat tae tulevista täyttymyksistä.

3. Ajat täyttyvät. —. Vaikka täyttymys olisi toisinaan äkillinen, se ei tapahdu sattumalta vaan ”omana aikanaan” (Luuk. 1:20), eräänlaisen kypsymisajan päätteeksi. Jotta sana toteutuisi, ”ajan täytyy täyttyä” (vrt. Jer. 25:12), ja jotta koko Jumalan suunnitelma tulisi päätökseen, aikojen täyteyden on koitettava (Ef. 1:10; Gal. 4:4; vrt. Mark. 1:15).

UT. ”Se on täytetty”. Täyttymyksen aika sanan varsinaisessa merkityksessä on näet Uuden testamentin aika. Evankelistat, varsinkin Matteus, pyrkivät vakuuttamaan meidät tästä.

1. Profetiat. —. Ilmaus ”jotta täyttyisi se, mikä oli sanottu … kautta” toistuu Matteuksella kymmenen kertaa: neitseellisen sikiämisen ja Egyptiin paon, sairaiden parantamisen, vertauksilla opettamisen, Jerusalemiin tapahtuneen voitokkaan saapumisen, Juudaksen hopearahojen ja muiden tapahtumien yhteydessä. Vastaavia ilmauksia esiintyy muissa evankeliumeissa. Näiden yksityiskohtien tarkoitus on auttaa meitä ymmärtämään, että koko Vanha testamentti suuntautui Jeesuksen ilmoitukseen. Siinä tähdennetyt täyttymykset olivat vain hidasta valmistautumista Jumalan suunnitelman täyteen toteutumiseen Jeesuksen maanpäällisessä elämässä.

Jeesuksen omassakaan elämässä kaikki täyttymykset eivät ole samalla tasolla. Yhtä niistä, ja vain yhtä, nimitetään ”loppuun saattamiseksi”: Jeesuksen kuolemaa ristillä. Ilmauksessa ”jotta Kirjoitus saatettaisiin loppuun” (Joh. 19:28) verbi *teleioun* korvaa tavallisen verbin *plêroun*, ja asiayhteys korostaa tätä toistamalla sanat ”se on saatettu loppuun” (Joh. 19:30). Uusi testamentti käyttää tätä jälkimmäistä verbiä vain kärsimykseen viitatessaan (Luuk. 12:50; Luuk. 18:31; Luuk. 22:37), ja Heprealaiskirjeen mukaan Jeesus saatettiin täyttymykseen, päämääräänsä, juuri kärsimyksensä kautta (Hepr. 2:10; Hepr. 5:8 f.).

Kaikki pelastushistorian täyttymykset suuntautuvat siis Kristuksen tulemiseen, ja Kristuksen elämässä kaikki Kirjoitusten täyttymykset huipentuvat hänen uhriinsa. Näin ”kaikki Jumalan lupaukset ovat hänessä saaneet myöntävän vastauksensa” (2. Kor. 1:20).

Tämä täyttymys tekee enemmän kuin toteuttaa sen, mikä oli ennakoitu. Jumalallisten täyttymysten luonteeseen kuuluu näet, että ne ylittävät kaiken, mitä ennalta voitiin käsittää. Siksi Vanhan testamentin täyttymystä Uudessa testamentissa ei voi kuvata vain vastaavuuden ja jatkuvuuden käsittein: siihen sisältyy myös eroja ja katkoskohtia, joita siirtyminen korkeammalle tasolle edellyttää. Tämän kolminkertaisen suhteen — samankaltaisuuden, eron ja ylemmyyden — tuo erityisen selvästi esiin Heprealaiskirjeen kirjoittaja verratessaan Moosesta ja Kristusta (Hepr. 3:1–6), vanhaa pappeutta ja Kristuksen pappeutta (Hepr. 5:1–10; Hepr. 7:11–28), vanhaa jumalanpalvelusta ja Kristuksen uhria (Hepr. 9:1–14) ja niin edelleen. Sama käsitys on kuitenkin välttämättä koko Uuden testamentin perustana: lopullinen toteutuminen on itsessään ilmoitusta. Kun se liittää vanhat sanat kokonaisuuteen, jota ei aiemmin voitu ennakoida, se antaa niille uuden merkityksen täyteyden. Jeesus Kristus on todellakin Daavidille luvattu seuraaja (2. Sam. 7:12 f.; Luuk. 1:32 f.), mutta hänen kuninkuutensa ei ole tästä maailmasta (Joh. 18:36 f.), sillä hänen persoonassaan toteutuu sekä ennustus nöyryytettynä kuolevasta Palvelijasta (Jes. 53; 1. Piet. 2:24 f.) että ennustus taivaallisesta Ihmisen Pojasta (Dan. 7:13 f.; Mark. 14:62), voitokkaasta Herrasta (Ps. 110; Matt. 26:64). Hänen kauttaan rakennetaan uusi temppeli, johon pakanoiden rikkaudet virtaavat (Hagg. 2:6–9; Jes. 60:7, 13), mutta

se on temppeli, ”jota ihmiskädet eivät ole tehneet” (Mark. 14:58): hänen ylösnoussut ruumiinsa (Joh. 2:21), jonka jäseniksi me tulemme (1. Kor. 12:27). Tästä löytyy usein selitys sille, miksi Uusi testamentti käyttää Vanhan testamentin kirjoituksia toisinaan hämmentävällä tavalla: kirjoittajat kiinnittävät vähemmän huomiota kunkin sanan alkuperäiseen asiayhteyteen kuin siihen uuteen asiayhteyteen, jonka Jumala itse on tapahtumien kautta asettanut.

2. Laki. —. Jumalan sana ei ole vain lupaus, vaan myös vaatimus. Vuorisaarnassa Jeesus julistaa laista, ettei hän ole tullut sitä ”kumoamaan, vaan täyttämään” (Matt. 5:17).

Asiayhteydestä käy ilmi, ettei Jeesus suinkaan poista Mooseksen lakia, vaan syventää sen käskyjä: hän ulottaa vaatimuksen aikomukseen ja salaiseen haluun asti. Ennen kaikkea hän kuitenkin uudistaa lain ja tekee siitä ”täydellisen” tuomalla täysin ilmi sen keskeisen vaatimuksen, joka on avain kaikkiin muihin: rakkauden käskyn. Siinä laki ja profeetat tulevat yhteenvedetyiksi ja kohoavat täyteyteensä (Matt. 7:12; Matt. 22:40).

”Täyttääkseen lain” Jeesus ei myöskään tyydy vain julistamaan käskyään. Hänen, jonka ”tulee täyttää kaikki vanhurskaus” (Matt. 3:15), toteuttaa itse omassa persoonassaan ja uskovissa kaiken, mitä hän vaatii: hänen uhrinsa on rakkauden huippu (Joh. 15:13) ja myös sen lähde. Saavutettuaan täyttymyksen (Hepr. 5:9) Kristus on samalla ”tehnyt täydellisiksi ne, jotka hän pyhittää” (Hepr. 10:14; vrt. Joh. 17:4, 23).

Vanhan lain tällainen täyttyminen voidaan ristiriidatta esittää myös sen kumoamisena. Kun täydellinen tulee, osittainen lakkaa (vrt. 1. Kor. 13:10). Tämä on Paavalin näkökulma. Yhtäältä rakkaus, joka kokoaa lain yhteen, hallitsee sitä ja antaa sille muodon sekä poistaa siten alistumisen säädöksille. ”Se, joka rakastaa toista, on täyttänyt lain” (Room. 13:8; vrt. Room. 13:10; Gal. 5:14). Toisaalta lakihenkisyydeltä viedään perusta: ihminen ei voi enää väittää rakentavansa omaa täydellisyyttään lakia täyttämällä. Jotta ”lain vanhurskaus täyttyisi meissä”, Jumalan täytyi lähettää meille Poikansa (Room. 8:3 f.) ja meidän täytyi saada Henki hänen Poikansa kautta. Siksi ”emme enää ole lain vaan armon alaisia” (Room. 6:15).

Armon oma vaikutusvoima vaatii edelleen tekoja (Kol. 1:10 f.). Teoissa usko saavuttaa täyttymyksensä (vrt. Gal. 5:6), samoin rakkaus Jumalaan (1. Joh. 2:5; 1. Joh. 4:12). Nämä teot ovat kuitenkin täysin vastakkaisia Paavalin torjumalle lakihenkisyydelle: kyse ei enää ole ihmisen rakentamasta rakennelmasta, vaan Jumalasta lähtöisin olevasta hedelmällisyydestä (Gal. 5:22 f.; Joh. 15:5).

3. Aikojen loppu. —. Kristuksen ristillä täyttämä työ avautuu näin ajassa, kunnes koittaa Vanhan ja Uuden testamentin ennustama ”maailman loppu” (Matt. 24:3 rinnakk.), Herran päivä, jolloin Jumalan suunnitelman täyttyminen Kristuksessa ilmenee koko täyteydessään (vrt. 1. Kor. 15:23 f.).

AV

Katso myös: → croissance NT i — dessein-de-dieu — Kirjoitus IV — figure NT ■ — jesus-christ I -rrXxri C ■ — Muistaminen 4 a — Uusi — Teot NT I 2 — Täydellisyys NT 2 — Täyteys — Saarnata 13a — promesses — prophete NT I — Ilmoitus NT I 3, II 3, HI 3 — Valtakunta NT III 3 — Sinetti 2 — serment — temps NT — volonte-de-dieu NT

UHRAAMINEN

Katso: → mort — Uhri

UHRI

Raamatun nopea yleiskatsaus kertoo meille uhrin merkityksestä ja yleisyydestä. Uhri kulkee mukana läpi koko historian: varhaisin ihmiskunta (1. Moos. 8:20), patriarkkojen toimittama uhri (1. Moos. 15:9 ff.), Mooseksen aika (2. Moos. 5:3), tuomarien ja kuninkaiden aika (Tuom. 20:26; 1. Kun. 8:64), pakkosiirtolaisuuden jälkeinen aika (Esra 3:1–6). Se rytmittää yksilön ja yhteisön elämää. Melkisedekin arvoituksellinen tapaus (1. Moos. 14:18), jossa traditio näkee uhriaterian, ja Jetron liturginen toiminta (2. Moos. 18:12) laajentavat näkökulmaa vielä lisää: valitun kansan ulkopuolellakin (vrt. Joona 1:16) uhri ilmaisee henkilökohtaista ja yhteisöllistä hurskautta. Profeetat eivät tulevaisuuden näyissäänkään unohda pakanoiden uhrilahjoja (Jes. 56:7; 66:20). Näin VT:n kirjoittajat eivät kaukaista tulevaisuutta suurin piirtein hahmotellessaan kuvittele uskonnollista elämää ilman uhria. UT täsmentää tämän aavistuksen ja vahvistaa sen omaperäisellä ja lopullisella tavalla.

VT. VT.

I. Uhririittien kehitys.

1. Alkuperäisestä yksinkertaisuudesta. Varhaisimpana aikana, jonka Raamatun historia antaa nähdä, riittiä leimaa alkeellinen yksinkertaisuus, paimentolaisten tai puolipaimentolaisten elämäntapojen mukaisesti: alttareiden pystyttäminen, Jumalan nimen avuksi huutaminen, eläinten tai maan tuotteiden uhraaminen (1. Moos. 4:3; 1. Moos. 12:7 f.). Ei kiinteää paikkaa: uhrataan siellä, missä Jumala ilmestyy. Alkukantainen maasta rakennettu alttari ja liikkuva teltta (2. Moos. 20:24; 2. Moos. 23:15) todistavat omalla tavallaan muinaisten jumalanpalveluspaikkojen satunnaisesta ja väliaikaisesta luonteesta. Ei erityisiä uhritoimitusten toimittajia: perheen tai klaanin päämies ja monarkian aikana kuningas uhraavat uhrieläimiä. Mutta jo varhain erityisesti valitut miehet ottavat tämän tehtävän hoitaakseen (5. Moos. 33:8 ff.; Tuom. 17). Samoin kuin temppelistä tulee Josian aikana kaiken uhritoiminnan ainoa keskus, myös papit varaavat itselleen uhritoimitusten yksinoikeuden leeviläisten avustuksella tai ilman sitä.

2. … riittien monimutkaisuuteen. Tämä monimutkaisuus johtuu historian mukanaan tuomista rikastumisista. Havaitaan uhrien monilukuisuuden, moninaisuuden ja erikoistumisen kehityskulku. Tätä kehitystä selittävät monet syyt: siirtyminen paimentolaisesta ja paimentolaiselämästä paikallaan pysyvään, maanviljelyyn perustuvaan elämään, kanaanilaisten vaikutus ja papiston kasvava merkitys. Israel omaksuu naapureiltaan lainattuja aineksia: se suodattaa, korjaa ja hengellistää niitä. Israel torjuu ihmisuhrit (5. Moos. 12:31; 5. Moos. 18:10; 1. Sam. 15:33 ei kuvaa uhria vaan anateeman täytäntöönpanoa). Israel rikastuu muiden kansojen jumalanpalvelusperinnöstä ja toteuttaa näin välittävää tehtäväänsä suuntaamalla uudelleen tosi Jumalan puoleen käytäntöjä, joita pakanalliset käsitykset ovat johtaneet harhaan. Sen riitit täydentyvät ja monimutkaistuvat.

II. Uhrin eri näkökohdat.

1. Historian kuvaamat erilaiset uhrityypit. Raamattu todistaa erilaisten uhrityyppien esiintyneen rinnakkain jo alusta alkaen. Polttouhri (*olah*), jota Mesopotamiassa ei tunnettu ja joka tuotiin Egyptiin myöhään, esiintyy jo vanhoissa perimätiedoissa ja tuomarien aikana (1. Moos. 8:20; Tuom. 6:21; Tuom. 11:31; Tuom. 13:19). Uhrieläin (sonni, karitsa, vuohenkili, lintu) poltettiin kokonaan merkiksi siitä, että lahja annettiin kokonaan ja peruuttamattomasti. Toinen uhrityyppi, joka oli hyvin yleinen seemiläisten keskuudessa, koostui pääasiassa pyhästä ateriasta (*zebah selamim*): uskova syö ja juo ”Jahven edessä” (5. Moos. 12:18; 5. Moos. 14:26); Siinain liitto sinetöidään tällaisella uhrilla (2. Moos. 24:4–8). On totta, ettei jokainen pyhä ateria välttämättä edellytä uhria; tosiasiassa nämä yhteysateriat sisälsivät VT:ssä sen, että osa uhrieläimestä (suur- tai pienkarjasta) kuului oikeuden mukaan Jumalalle, elämän herralle (veri vuodatettiin; rasvat poltettiin = ”Jumalan ravinto”, Jahven ruoka), kun taas liha oli aterialle osallistuvien ravintona. Jo varhain harjoitettiin myös sovitusriittejä (1. Sam. 3:14; 1. Sam. 26:19; 2. Sam. 24:15; vrt. Hoos. 4:8; Miika 6:7). Arkaaisen kaavan mukaan (1. Moos. 8:21), joka säilytettiin ja hengellistettiin (3. Moos. 1:9; 3. Moos. 3:16), Jumala hyväksyi uhrilahjat ”lepyttäväksi tuoksuksi”.

2. … 3. Mooseksen kirjan synteesiin. 3. Mooseksen kirjassa esitetään teknisin termein ja järjestelmällisesti Jumalalle annetut ” lahjat” (3. Moos. 1–7; 3. Moos. 22:17–30), veriset tai verettömät (*minhah*): polttouhri, ruokauhrit, yhteysuhrit (eukaristiset uhrit, lupausuhrit, vapaaehtoiset uhrit), syntiuhri (*hattat*) ja hyvitysuhri (*asam*). Mutta määräykset eivät tukahduta henkeä: yksityiskohtaisiin eleisiin latautuu pyhä merkitys. Kiitoksenanto ja myös sovituksen kaipuu ohjaavat polttouhrin antamista (3. Moos. 1:4; vrt. Job 1:5). Joskus luotaantyöntävän terminologian takaa löytyy syventynyt taju Jumalan pyhyydestä, synnin hellittämätön tiedostaminen ja tyydyttämätön puhdistumisen tarve. Tässä rituaalissa uhrin käsite keskittyy sovituksen ajatuksen ympärille. Verellä on siinä suuri merkitys, mutta sen symboliikka juontuu lopulta Jumalan tahdosta (3. Moos. 17:11; vrt. Jes. 43:25) ja edellyttää parannuksellista mieltä. Rituaalisten epäpuhtauksien ja tiedostamattomien rikkomusten erottelu johdatti käytännössä uskovia sydämen puhdistamiseen, samoin kuin puhtautta ja epäpuhtautta koskevat lait suuntasivat sieluja pidättymään pahasta. *Selamim*-ateria ilmaisee ja toteuttaa ilossa ja hengellisessä riemussa aterialle osallistuvien keskinäisen yhteyden ja yhteyden Jumalaan, sillä kaikki saavat osansa samasta uhrieläimestä.

III. Riiteistä hengelliseen uhriin.

1. Riitit ”hengellisen uhrin” merkkeinä. Raamatun Jumala ei hyödy uhreista: Jahvea ei pidetä ihmisen velallisena vaan ihmistä Jumalan asiakkaana. Riitit tekevät näkyviksi sisäisiä tunteita: palvontaa (polttouhri), pyrkimystä läheiseen yhteyteen Jumalan kanssa (*selamim*), synnin tunnustamista ja anteeksiannon kaipuuta (sovitusriitit). Uhri kuuluu jumaluuden kanssa solmittavan liiton seremonioihin (vrt. 1. Moos. 8:20 ff.; 2. Moos. 24:5–8), ja erityisesti Siinailla; se pyhittää kansallisen, perhekohtaisen ja yksilöllisen elämän, ennen kaikkea pyhiinvaellusten ja juhlien yhteydessä (1. Sam. 1:3; 1. Sam. 20:6; 2. Kun. 16:15). Vuoropuhelut (2. Moos. 12:26; 2. Moos. 13:8; 2. Moos. 24:4–8), uskontunnustus (5. Moos. 26:5–11), syntien tunnustaminen (1. Sam. 7:6; vrt. 3. Moos. 5:5) ja psalmit (vrt. Ps. 22:23–30; Ps. 27:6; Ps. 54:8) tuovat toisinaan esiin aineellisen eleen hengellisen merkityksen. 1. Mooseksen kirjan luvun 22 perusteella — ehkä temppelin uhritoimitusten peruskirjana — Jumala torjuu ihmisuhrit ja hyväksyy eläinten surmaamisen; mutta hän hyväksyy nämä lahjat vain, jos ihminen uhraa ne sydämellä, joka kykenee luopumaan, uskossa ja patriarkka Abrahamin esimerkin mukaisesti, siitä mikä on hänelle kaikkein rakkainta (1. Moos. 22).

2. Sisäisen uskonnollisuuden ensisijaisuus. Yksi kiusaus jäi jäljelle: riittiin kiinnityttiin ja merkki laiminlyötiin. Siitä johtuivat profeettojen varoitukset. Heidän tarkoituksensa ymmärretään toisinaan väärin. He eivät tuomitse uhria sinänsä, vaan sen vääristymiä ja erityisesti kanaanilaisia käytäntöjä (Hoos. 2:15; Hoos. 4:13). Riittien moninaisuus ei itsessään kunnioita Jumalaa. Ennen tällaista paljoutta ei ollut (Aam. 5:25; Jes. 43:23; Jer. 7:22 ff.). Ilman sydämen oikeaa asennetta uhri jää turhaksi eleeksi ja tekopyhäksi; ulkoisiin muotoihin kiinnittyminen ei miellytä Jumalaa (Aam. 4:4; Jes. 1:11–16). Profeetat korostavat voimakkaasti, omalle kielelleen ominaisella ilmaisutavalla, sielun ensisijaisuutta (Aam. 5:24; Hoos. 6:6; Miika 6:8). He eivät keksi uutta, vaan jatkavat vanhaa (2. Moos. 19:5; 2. Moos. 24:7 f.) ja pysyvää perinnettä (1. Sam. 15:22; 1. Aikak. 29:17; Sananl. 15:8; Sananl. 21:3; Ps. 40:7 ff.; Ps. 50:16–23; Ps. 69:31 ff.; Sir. 34:18 ff.). Sisäinen uhri ei ole korvike, vaan olennainen (Ps. 51:18); toisinaan se korvaa riitin (Sir. 35:1–10; Dan. 3:38 ff.). Tämä hengellinen suuntaus, joka ilmaantuu uudelleen Qumranissa, tuomitsi pinnallisen, oman edun tavoitteluun perustuvan tai elämän kanssa ristiriidassa olevan hurskauden ja asetti lopulta itse riitit kyseenalaisiksi. Tässä mielessä profeetat ennakoivat UT:n ilmoitusta uhrin olemuksesta.

3. Sisäisen uskonnollisuuden huippu VT:ssa. Raamattu tarjoaa Leviticuksen lainsäädännöllisen synteesin rinnalla toisen, elävän synteesin, sillä se ruumiillistuu yhdessä persoonassa. Jumalan palvelija antaa kuolemansa sovitusuhriksi Jes. 53:n mukaan. Profeetallinen julistus merkitsee huomattavaa edistystä 3. Moos. 16:n käsityksiin nähden. Syntipukki vei kansan synnit suurena sovituspäivänä, mutta kätten päällepanemisen riitistä huolimatta sitä ei samastettu uhrieläimeen. Rangaistuksellisen sijaissovituksen oppi ei vielä tullut esiin tässä liturgiassa. Sitä vastoin Palvelija asettuu vapaaehtoisesti syntisten sijaan. Hänen virheetön uhrilahjansa koituu ”monien” hyväksi Jumalan suunnitelman mukaisesti. Tässä sisäisyyden äärimmäinen aste yhdistyy lahjan äärimmäiseen asteeseen ja äärimmäiseen vaikuttavuuteen.

UT. UT.

Jeesus ottaa jälleen esiin profeetallisen ajatuksen sielun ensisijaisuudesta riittiin nähden (Matt. 5:23 f.; Mark. 12:33). Muistuttamalla tästä hän valmistaa mieliä ymmärtämään oman uhrinsa merkityksen. Kahden testamentin välillä vallitsee jatkuvuus ja samalla ylittäminen: jatkuvuus ilmenee siinä, että Kristuksen kuolemaan sovelletaan VT:n uhrisanastoa; ylittäminen puolestaan Jeesuksen uhrilahjan ehdottomassa omaperäisyydessä. Tämä ylittäminen tuo maailmaan olennaisesti uuden todellisuuden.

I. Jeesus uhraa itsensä.

Jeesus ilmoittaa kärsimyksestään käyttäen sanasta sanaan niitä ilmauksia, jotka luonnehtivat Jumalan palvelijan sovitusuh ria: hän tulee ”palvelemaan”, hän ”antaa henkensä” ja kuolee ”lunnaiksi” monien hyväksi (Mark. 10:45 rinnakk.; Luuk. 22:37; Jes. 53:10 ff.). Lisäksi jäähyväisaterian pääsiäiskehys (Matt. 26:2; Joh. 11:55 ff.; Joh. 12:1 ff.; Joh. 13:1) liittää tarkoituksellisesti ja täsmällisesti yhteen Kristuksen kuoleman ja pääsiäisen Karitsan uhrin. Lopuksi Jeesus viittaa nimenomaisesti kohtaan 2. Moos. 24:8 omaksuessaan Mooseksen ilmauksen ”liiton veri” (Mark. 14:24 rinnakk.). Kolminkertainen viittaus Karitsaan, jonka veri vapauttaa juutalaisen kansan, Siinain uhreihin, jotka sinetöivät vanhan Liiton, ja Palvelijan sovittavaan kuolemaan osoittaa selvästi Jeesuksen kuoleman uhriluonteen: se tuo väkijoukoille syntien anteeksiannon, pyhittää lopullisen Liiton ja uuden kansan syntymän sekä turvaa lunastuksen. Nämä vaikutukset korostavat Golgatan uhrikuoleman hedelmällistä puolta: kuolemaa, joka on elämän lähde. Joh. 17:19:n painokas ilmaus tiivistää tämän opin: ”Heidän tähtensä minä pyhitän itseni, jotta hekin olisivat totuudessa pyhitetyt.” Eukaristia, jonka tarkoituksena on tehdä aterian yhteydessä läsnäolevaksi in memoriam (vrt. 3. Moos. 24:7) Ristin ainutkertainen uhri, liittää kristittyjen uuden riitin muinaisiin yhteysuhreihin. Näin Jeesuksen uhrilahja, sekä verisessä todellisuudessaan että sakramentaalisessa ilmaisussaan, kokoaa yhteen ja täyttää VT:n uhrijärjestyksen: se on samalla polttouhri, *minhah*, sovitusuhri ja yhteysuhri. Kahden testamentin jatkuvuus on kiistaton. Mutta ainutkertaisuutensa, Jumalan Pojan arvokkuuden ja hänen uhrilahjansa täydellisyyden sekä yleismaailmallisen vaikuttavuutensa ansiosta Kristuksen uhri ylittää VT:n moninaiset ja lukuisat uhrit. Vanha sanasto, uusi sisältö. Todellisuus ulottuu niiden ajattelun kategorioiden tuolle puolen, joilla sitä ilmaistaan.

II. Kirkko pohtii Jeesuksen uhria.

1. Golgatan uhrista eukaristiseen ateriaan. Apostoliset kirjoitukset kehittelevät näitä perusajatuksia monin eri tavoin. Jeesuksesta tulee ”meidän pääsiäisemme” (1. Kor. 5:7; Joh. 19:36); ”teurastettu Karitsa” (1. Piet. 1:19; Ilm. 5:6), joka lunastaa lauman (Ap. t. 20:28) ja toteuttaa syntien sovituksen (Room. 3:24 f.) sekä sovinnon Jumalan ja ihmisten välillä (2. Kor. 5:19 ff.; Kol. 2:14). Kuten Leviticuksessa, myös tässä korostetaan veren merkitystä (Room. 5:9; Kol. 1:20; Ef. 1:7; Ef. 2:13; 1. Piet. 1:2; 1. Joh. 1:7; Ilm. 1:5; Ilm. 5:9). Mutta tämän veren vuodattaa Poika Isänsä aloitteesta. Apostolit hahmottelevat näin rinnastuksen Iisakin uhraamisen ja Jeesuksen uhraamisen välille. Tämä rinnastus tuo esiin Golgatan uhrilahjan täydellisyyden: Kristus, ”rakastettu” Poika, *agapetos* (vrt. Mark. 12:6; Mark. 1:11; Mark. 9:7), antaa itsensä kuolemaan, eikä Isä ihmisiä rakastaessaan säästä omaa Poikaansa (Room. 8:32; Joh. 3:16). Näin Risti paljastaa ”suloisesti tuoksuvan” uhrin (Ef. 5:2) sisimmän olemuksen: uhri on hengelliseltä olemukseltaan rakkauden teko. Tästä lähtien syntisen ihmiskunnan kohtalona oleva kuolema sijoittuu täysin omaperäiseen näkökulmaan (Room. 5).

2. Esikuvat ja todellisuus. Evankeliumien ja apostolisten kirjoitusten lukuisat viittaukset VT:n rituaaliseen sanastoon paljastavat muinaisen liturgian syvän merkityksen: se valmisti lunastavaan uhriin ja esikuvasi sitä. Heprealaiskirje selittää tämän opin vertaamalla järjestelmällisesti kahta talousjärjestystä. Jeesus, ylipappi ja uhri, perustaa Mooseksen tavoin Siinailla liiton Jumalan ja kansansa välille. Tämä liitto on nyt täydellinen ja lopullinen (Hepr. 8:6–13; Hepr. 9:15–18). Lisäksi Kristus suorittaa sovituspäivän ylipapin tavoin puhdistavan teon. Tällä kertaa hän kuitenkin tekee synnin tyhjäksi vuodattamalla verensä, joka on tehokkaampi kuin temppelin uhrien veri. Uskovat saavat nyt paitsi ”lihan” puhtauden myös ”omantunnon puhdistuksen” (Hepr. 9:12 ff.). Ylipapin persoona ja sen pyhäkön ylevyys, jossa uhri toimitetaan — taivas — takaavat Kristuksen uhrin ainutkertaisen arvon sekä sen ehdottoman ja yleismaailmallisen tehokkuuden. Tätä uhria, joka on kaikkien muiden uhrien esikuva — nuo muut olivat vain todellisuuden varjo —, ei tarvitse toistaa (Hepr. 10:1–10). Ilmestyskirjan mukaan taivaassa teurastetun Karitsan ympärillä vietettävä liturgia (Ilm. 5:5 ff.) liittyy yhteen Heprealaiskirjeen esityksen kanssa.

3. Pään uhrista jäsenten ”hengelliseen uhriin”. Profeetat korostivat rituaalisen teon ulottumista jokapäiväiseen elämään; vielä enemmän, Sirak rinnastaa hyveellisen elämäntavan uhriin (Sir. 35:1 ff.). UT:ssa tavataan sama hengellinen sovellus kristilliseen ja apostoliseen elämään (Room. 12:1; Room. 15:16; Fil. 2:17; Fil. 4:18; Hepr. 13:15). Uskovat, joita heissä vaikuttava Henki innostaa ja jotka elävät yhteydessä Herraan, muodostavat ”pyhän papiston, joka uhraa hengellisiä uhreja, jotka ovat Jumalalle otollisia Jeesuksen Kristuksen kautta” (1. Piet. 2:5).

CH

Katso myös: → Abraham I 2 — Jumalan Karitsa — Liitto — Eläin II 3 — Almu AT 3 — Alttari — Kyyhkynen I — Kommuunio AT I — culte — don AT 3 ; NT 2 — eucharistie IV 2, V — Sovitus — feu AT II 1 — martyr NT 2 — Ravinto I — Leipä I 3, III — Rauha I 3 — paque — parfum 2 — premices 2 a, II — redemption NT 2 — Ateria II — sacerdoce AT II 2 ; NT II 2 — Pyhä — Veri AT 3 b ; NT I — sel 2 — serviteur-de-dieu II 2, III — temple NT III 1 — vin I 2

UHRIKUKKULA

Katso: → Alttari I — montagne II 2 — Pyhiinvaellus — Jumalan läsnäolo AT III 1

UHRILAHJA

Katso: ⟶ Alttari — culte — don AT 2; NT 2 — eucharistie IV 2, V — Leipä II — parfum 2 — premices — Uhri — vin I 2

ULKOKULTAISUUS

Katso: → Tekopyhyys — Fariseukset — Puhdas NT I 1

UNET

Katso: ⟶ sommeil I 2, II — songes

UNOHTAMINEN

Katso: ⟶ Juopumus 2 — Muistaminen 2.3

USKOLLISUUS

Katso: ⟶ Huulet 1 — mensonge — verite AT 2 ; NT 1

USKON TALLETUS

Katso: → tradition

USKONTO

Katso: ⟶ Almu AT 3 ; NT 1 — crainte-de-dieu IV — culte — Hurskaus — Uhri AT III — temple AT II 3

USKONTUNNUSTUS

Katso: → Tunnustus O; AT I; NT I — foi

USKOTTOMUUS

Katso: ⟶ Aviorikos — epoux-epouse AT I — fidelite

USKOVA

Katso: → Apostolit II 2 — disciple NT — fidelite NT 2

UUDESTISYNTYMINEN

Uudestisyntymisen vertauskuvallisuus on varsin yleinen teema ihmiskunnan uskonnoissa. Niinpä alkukantaisten kansojen keskuudessa yleisiin käytäntöihin, joissa lapsesta tehdään aikuinen ja maallikosta vihitty, kuuluu usein riittejä, joissa vastasyntynyt käy uudelleen läpi varhaislapsuuden vaiheet. Myös kuninkaan valtaistuimelle asettaminen voi näyttäytyä uudestisyntymisenä (Ps. 2:7; Ps. 110:3 LXX). Juutalais-kristillisessä ilmoituksessa tämä vertauskuvallisuus ilmaisee kuitenkin ainutlaatuiseen järjestykseen kuuluvia todellisuuksia. ”Mikä on syntynyt lihasta, on lihaa, ja mikä on syntynyt Hengestä, on henkeä” (Joh. 3:6). Ihmisen luonnollisen syntymän vastakohdaksi UT asettaa yliluonnollisen syntymän, jonka perustana on joko Jumalan sana tai Jumalan Henki ja joka toteutuu uskon ja kasteen kautta.

1. Valmistelut. VT:ssä ei puhuta koskaan ihmisen uudestisyntymisestä: luonnollisen syntymänsä perusteella israelilainen kuului täydellä oikeudella Jumalan kansaan; hänen ei siis tarvinnut syntyä uudelleen. Tämä teema on kuitenkin juurtunut syvälle VT:hen.

Israelin muodostuminen Jumalan kansaksi kuvataan siellä usein todellisena synnyttämisenä. Israel on Jumalan esikoinen (2. Moos. 4:22; Viis. 18:13). Jumala siitti sen, kun hän vei sen pois Egyptistä (5. Moos. 32:6, 18 f.), ja elämä erämaassa oli sille kuin varhaislapsuutta (5. Moos. 1:31; 5. Moos. 32:10; Hoos. 11:1–5). Juutalainen traditio yhdisti tämän Israelin syntymän erityisesti lain antamiseen: ”Miksi Siinaita kutsutaan äitini taloksi? Koska siellä israelilaisista tuli vastasyntyneitä lapsia” (Midraš, Laul. 8:2).

Uudessa liitossa Jumala sen sijaan ei tyydy profeettojen kautta antamaan kansalle lakiaan, vaan kaivertaa sen jokaisen ihmisen sydämeen, tämän sisimpään (Jer. 31:31–34; 5. Moos. 30:10–14). Tai sitten Henki tulee uudistamaan ihmisen sydämen (Hes. 36:26 f.). Uusi syntymä on myös se, joka ”avaa kohdun” Jerusalemille ja täyttää sen lapsillaan; se on ennenkuulumattoman ilon lähde (Jes. 66:7–14).

Ensimmäisellä vuosisadalla jKr. juutalaisuus tunsi uudestisyntymisen teeman. Kun pakana kääntyi ja sai proselyyttien kasteen, kaikkien aiempien siteiden katsottiin katkenneen. Tämän katkoksen ilmaisemiseksi hänestä sanottiin, että hän oli kuin vastasyntynyt lapsi. Kyse oli vain vertauskuvasta, jonka merkitys ymmärrettiin ennen kaikkea oikeudellisella tasolla; UT:ssä siitä tulee todellisuutta.

2. Jeesuksen sanat. Synoptisissa evankeliumeissa Kristus ei puhu uudestisyntymisestä. Hän kuitenkin vertaa Jumalan sanaa (vrt. Jer. 31; 5. Moos. 30) ihmisen sydämeen kylvettyyn siemeneen, josta tulee siellä uuden moraalisen elämän alku (Matt. 13:18–23 rinnakk.). Lisäksi hän opettaa, että taivasten valtakuntaan pääsemiseksi on ”palattava lasten tilaan” (Matt. 18:3); lapsen tavoin ihmisen on suostuttava ottamaan kaikki vastaan Jumalalta. Tämä totuus ilmaistaan selvästi neljännessä evankeliumissa: ”On synnyttävä uudesti, jotta pääsee taivasten valtakuntaan” (Joh. 3:3–5).

3. Apostolinen pohdinta.

a). Jumalallinen periaate. Jokainen syntymä saa alkunsa elämän idusta, joka määrää syntyvän olennon luonteen. Syntyäkseen uudesti yliluonnollisesti ihmisen on siis otettava itseensä ylhäältä, Jumalalta, tuleva elämän periaate. Apostolinen traditio on tunnistanut sen Jumalan Hengeksi.

Sana. Kohdan Jaak. 1:18, 21 mukaan Jumala on synnyttänyt meidät totuuden sanallaan, joka on otettava vastaan, jotta pelastuisimme. Juutalais-kristillisessä näkökulmassa Sana on tässäkin sama kuin Mooseksen laki (Jaak. 1:22–25), ja on vaikea ratkaista, tarkoittaako tässä mainittu synnyttäminen sitä, että Jumala muodostaa pyhän kansan, vai kristityn uudestisyntymistä. Kohdan 1. Piet. 1:22–25 mukaan Jumala on synnyttänyt meidät uudelleen sanallaan (evankeliumin julistuksella), jonka hän on pannut meihin elämän ”siemeneksi” ja jota meidän tulee totella. Meidän tulee ”vastasyntyneiden lasten tavoin” (vrt. pääsiäisen jälkeisen sunnuntain messun introitus) kaivata sanan maitoa, jonka tulee kasvattaa meitä pelastukseen asti (1. Piet. 2:2). Samoin Johanneksella: meidän uudestisyntymisemme on seurausta meihin pannusta Jumalan ”siemenestä” (1. Joh. 3:9); Kristus, Jumalan Sana (1. Joh. 2:14; 1. Joh. 5:18), on otettava vastaan uskossa (Joh. 1:12 f.).

Henki. Kohdassa Joh. 3:5 f. ei enää Sana vaan Henki annetaan uudestisyntymisemme lähtökohdaksi, yhteydessä kasteveteen, kuten myös kohdassa Tit. 3:5. Paavalille juuri Henki tekee meistä ”Jumalan lapsia” (Room. 8:15; Gal. 4:6). Sanan kautta tapahtuva syntymä, kun Sana otetaan vastaan uskossa, tai Hengen kautta tapahtuva syntymä, kun Henki annetaan kasteen välityksellä: nämä ovat saman todellisuuden kaksi toisiaan täydentävää puolta, sillä Sana ja Henki ovat erottamattomat: Henki tekee Sanan vaikuttavaksi. Kuten luomista (1. Moos. 1:2 f.; Ps. 33:6), uudestisyntymisemme työtä ei voida ajatella ilman Sanan ja Hengen myötävaikutusta.

b). Uusi elämä. Uudessa testamentissa uudestisyntyminen ei enää ole vertauskuva vaan syvä todellisuus. Sanan ja Hengen uudelleen luomana ihmisestä on tullut uusi olento (Tit. 3:5), jonka moraalinen käyttäytyminen on muuttunut radikaalisti. Hän on hylännyt pahan (1. Piet. 2:1; Jaak. 1:21), ei enää seuraa himojaan (1. Piet. 1:14) vaan noudattaa Sanaa, joka käskee häntä rakastamaan veljiään (1. Piet. 1:22 f.); hän ei voi enää tehdä syntiä

veljesrakkauden vaatimuksia vastaan (1. Joh. 3:9). Hän elää nyt Hengen vaikutuksessa (Room. 8:14), oksastettuna itse Kristuksen elämään (Room. 6:5).

c). Eskatologiset hedelmät. Jumalan lapseksi tulleena hän voi odottaa Valtakunnan perintöä (Joh. 3:5; 1. Piet. 1:3 ff.; Room. 8:17; Gal. 4:7). Häneen kylvetty siemen on katoamattomuuden itu, sillä Sana pysyy ikuisesti (1. Piet. 1:23 ff.). Taivaaseen nouseminen edellyttää alas laskeutumista (Joh. 3:13); tämä periaate pätee ennen kaikkea Ihmisen Poikaan, mutta sillä on yleismaailmallinen ulottuvuus: vain se voi siis nousta taivaaseen, joka on saanut itseensä tämän ylhäältä tulleen periaatteen (Joh. 3:3; Jaak. 1:17), Jumalan Hengen (Joh. 3:5), joka on takeena meidän kirkkaasta ylösnousemuksestamme (Room. 8:10–23).

MEB

Katso myös: → bapteme IV — enfant III — fils-de-dieu NT II — Armo V — Uusi — Valtakunta NT II 3 — vie IV 4

UUDESTISYNTYMINEN

Katso: ⟶ bapteme IV — Uudestisyntyminen 3 — Uusi III 3

UUDISTAA

Katso: → Liitto AT II 1 — Uusi

UUSI

Uutuuden ajatus ilmaistaan kreikaksi kahdella eri sanalla: *neos*, ajallisesti uusi, tuore, nuori (siitä myös: kypsymätön); *kainos*, luonnoltaan uusi, siis laadullisesti parempi. Raamatussa molempia sanoja käytetään pelastuksen todellisuuksista: ensimmäinen korostaa niiden äskettäistä läsnäoloa suhteessa menneisyyteen; toinen, paljon useammin, kuvaa niitä aivan toisenlaisina, ihmeellisinä, jumalallisina todellisuuksina, sillä ihminen ja maa vanhenevat kuin vaate (Sir. 14:17; Jes. 50:9; Jes. 51:6), mutta Jumalassa mikään ei vanhene, kaikki on uutta.

I. Uutuus ja pyhyys.

Koska koko luomakunta kuuluu Jumalalle, uusilla asioilla, joita käyttö ei ole vielä häpäissyt, on pyhä luonne: sadon ensihedelmät ja vastasyntyneet varataan Jumalalle (5. Moos. 26:1–11; 2. Moos. 13:13 ff.); jotkin uhrit toimitetaan eläimillä, jotka eivät ole vielä kantaneet iestä (4. Moos. 19:2; 5. Moos. 21:3); arkki on kuljetettava uusilla vaunuilla eläinten vetämänä, joilla ei ole tehty työtä (1. Sam. 6:7; 2. Sam. 6:3); ja symboloidakseen sitä, että hän puhdistaa sairaat sydämet, Elisa käyttää uutta suolalla täytettyä astiaa (2. Kun. 2:20). Sama pyhän kunnioittaminen johtaa siihen, että Jeesus haudataan uuteen hautaan, johon ketään ei vielä ollut pantu (Matt. 27:60; Joh. 19:41).

II. Uusien aikojen odotus.

Israelilaiset ihailevat luomakunnan vuodenaikaista uudistumista ja katsovat sen johtuvan Jumalan henkäyksestä (Ps. 104:30). Samoin he odottavat messiaanisilta ajoilta yleismaailmallista uudistumista; mutta toisin kuin luonnossa tapahtuu, siellä ”uusi” on oleva suurempi kuin vanha.

1.. Uusi eksodus. Lohtukirja asettaa vastakkain entisaikojen ihmeet ja ne ihmeet, jotka tapahtuvat pakkosiirtolaisuudesta palattaessa (Jes. 42:9); Egyptistä lähdön ihmeet ylittyvät uuden Eksoduksen ihmeillä: Jumala aikoo ”tehdä uutta… avata tien erämaahan, polut autioon maahan” (Jes. 43:19). Näillä ihmeillä Jahve johdattaa Israelin takaisin Palestiinaan (Jes. 40:33) ilmoittaakseen siellä kirkkautensa ja vakiinnuttaakseen lopullisesti valtansa kaikkien kansojen ylle (Jes. 45:14–17, 20–25). Näitä uusia todellisuuksia tulee juhlia uudella laululla (Jes. 42:10; Ps. 149:1), jota koko maan tulee laulaa (Ps. 96:1).

2.. Jumalan osoittama voima. Jumalan osoittama voima saa näkemään messiaanisen pelastuksen uutena luomisena (Jes. 41:20; 45:8; 48:6); Israelin Lunastaja on sen Luoja (Jes. 43:1, 15; 54:5), ensimmäinen ja viimeinen (Jes. 41:4; 44:6; 48:12). Tulevaisuuden Palestiina on oleva kuin Eedenin puutarha (Jes. 51:3; Hes. 36:35), jota profeetat kuvaavat paratiisimaisin värein (Jes. 11:6–9; 65:25; Hes. 47:7–12). Pakkosiirtolaisuuden jälkeen toivotaan jopa ”uusia taivaita ja uutta maata” (Jes. 65:17; 66:22).

3.. Uusi liitto. Useat vanhan liiton suuret todellisuudet saavat kuvaannollisen arvon ja ennakoivat tulevia aikoja varten liiton uudistumista ja täydellistymistä. Profeetat odottavat uutta Daavidia (Hes. 34:23 f.), uutta temppeliä, uutta Pyhää maata (Hes. 47:13–48:29), uutta Jerusalemia, jonka tunnusmerkkinä on Jahven ikuinen rakkaus (Jes. 54:11–17) ja hänen läsnäolonsa kansan keskellä (Hes. 48:35). Siionia kutsutaan uudella nimellä (Jes. 62:2; 65:15); sitä ei enää kutsuta ”hylätyksi” vaan ”morsiameksi” (Jes. 62:4). Jahve ja Israel palauttavat rakkaussuhteensa (Jes. 54:4–10): ”Jahve luo maan päälle jotakin uutta: vaimo [Israel] etsii miestään Jahvea” (Jer. 31:22). Tämä liitto on ikuinen (Jes. 55:3; 61:8). Mutta samalla se on uusi liitto (Jer. 31:31–34), erilainen kuin Siinain liitto: sille on luonteenomaista syntien puhdistaminen ja Lain sisäisyys (Hes. 36:26 f.). Tällainen liitto on mahdollinen, koska Jumala antaa ihmiselle uuden sydämen ja uuden hengen (Hes. 11:19; 18:31; 36:26). Lopuksi kaiken uudistaa jumalallinen Viisaus; se vuodattaa itsensä pyhiin sieluihin ja tekee niistä Jumalan ystäviä (Viis. 7:27).

III. Uusi messiaaninen liitto.

1.. Uusi opetus. Jo Jeesuksen julistuksen alusta lähtien hänen kuulijansa hämmästyvät hänen opetuksensa uutuudesta (Mark. 1:27); hän täydentää Lain ja profeettojen opetusta (Matt. 5:17); hän asettaa vanhojen opin vastakkain omansa kanssa (Matt. 5:21–48), kuin kuluneen vaatteen uutta kangasta vasten, kuin vanhat leilit nuorta viiniä vasten (neos, Matt. 9:16 f. rinnakk.). Lain olennainen sisältö jää voimaan, mutta sitä on uudistettava Evankeliumin täydentävillä uudistuksilla ja valtakunnan uudella hengellä; opetuslapset ovat talonomistaja, joka ottaa aarteestaan esiin uutta ja vanhaa (Matt. 13:52).

Rakkauden käsky on sekä vanha että uusi (1. Joh. 2:7 f.; 2. Joh. 5); se on vanha, ei siksi, että se on muotoiltu Laissa (3. Moos. 19:18), vaan koska uskovat ovat omistaneet sen kääntymyksestään lähtien. Jeesus oli kutsunut omaa käskyään ”uudeksi” (Joh. 13:12); juuri siksi se on uusi käsky (Joh. 13:34), sillä tämän rakkauden on nyt jäljiteltävä Kristuksen rakkautta: hän on antanut itsensä meidän puolestamme (Joh. 13:1; Joh. 13:34), ja hänessä on ilmoitettu Isän rakkaus (Joh. 3:16; 1. Joh. 4:9). Se on veljesten välistä rakkautta, osallisuutta Isän ja Pojan rakkauden yhteyteen (Joh. 15:9 f.; Joh. 17:26; 1. Joh. 4:16).

2.. Uusi liitto. Ehtoollisella Jeesus sanoo: ”Tämä malja on uusi liitto minun veressäni, joka vuodatetaan teidän puolestanne” (Luuk. 22:20 rinnakk.; 1. Kor. 11:25). Siinain liitto oli jo sinetöity uhrien verellä (2. Moos. 24:3–8). Uusi liitto, joka täyttää ja täydellistää vanhan (Hepr. 8:1–10:18), sinetöitiin ristillä Jeesuksen verellä; hän on täydellinen uhri, täydellinen Ylipappi ja uuden liiton välittäjä (Hepr. 9:15; Hepr. 12:24). Profeettojen julistama syntien anteek-

sianto toteutuu Kristuksen uhrissa (Hepr. 10:11–18). Uuden liiton veri annetaan Eukaristiassa; mutta eukaristinen viini on itse vain ennakkoa siitä uudesta viinistä, jota juodaan taivaassa eskatologisella juhla-aterialla (Matt. 26:29 rinnakk.).

Toinen vanhassa liitossa valmistellun uuden liiton ominaispiirre (laki sydämessä, 5. Moos. 30:14) on se, ettei sitä enää kirjoiteta kivitauluihin vaan lihan sydämiin (2. Kor. 3:3; vrt. Jer. 31:33; Hes. 36:26 f.). Paavali korostaa vastakohtaa: Mooseksen laki on ”Vanha testamentti” (2. Kor. 3:14); hän asettaa kuolettavan Lain vastakkain eläväksi tekevän Hengen kanssa (2. Kor. 3:6), kirjaimen vanhentuneisuuden vastakkain Hengen uutuuden kanssa (Room. 7:6). Uusi liitto on Hengen liitto. Ne, jotka joutuvat Hengen valtaan, puhuvat uusilla kielillä (Mark. 16:17; Ap. t. 2:4), toisin sanoen Hengen innoittamaa taivaallista kieltä.

3.. Uusi ihminen. Koko lunastustyö on suuri uudistuminen. Mutta profeettojen puhuma uusi luomakunta täsmentyy: etualalla on ihmisen uudistuminen, ja hänen kauttaan uudistuu maailmankaikkeus.

a). Kristus, uusi Aadam. Kristus, uusi Aadam, antaa elämän kaikille (1. Kor. 15:22, 44–49). Aadamin, langenneen ihmiskunnan pään, kautta vanha ihminen oli synnin orja (Room. 6:6, 17; Ef. 4:22); lunastuksesta alkaen uusi ihminen on Kristuksessa uudistunut ihmiskunta. Omassa lihassaan Kristus loi pakanoista ja juutalaisista yhden uuden ihmisen (Ef. 2:15). Aadamin esikuvan mukaisesti tämä uusi ihminen luodaan uudelleen vanhurskaudessa ja pyhyydessä, jotka kuuluvat totuudelle (Ef. 4:24). Tästä lähtien kaikki ovat yhtä Kristuksessa (Kol. 3:11).

b) Uudestisyntymisensä perusteella jokaista kristittyäkin voidaan kutsua ”Jumalan teoksi” (Ef. 2:10). ”Jos joku on Kristuksessa, hän on uusi luomus; vanha on kadonnut, uusi on tullut tilalle” (2. Kor. 5:17; Gal. 6:15). Uudestisyntyminen tapahtuu kasteen kautta (Joh. 3:5; Tit. 3:5), mutta myös totuuden sanan kautta (Jaak. 1:18; 1. Piet. 1:23), toisin sanoen uskon kautta, joka on Hengen lahja (Joh. 3:5; 1. Joh. 5:1, 4).

Paavali puhuu uudistumisesta ennen kaikkea uskovien asteittaisen pyhittymisen yhteydessä: ”Sisäinen ihmisemme uudistuu päivä päivältä” (2. Kor. 4:16). Kastettujen tulee puhdistautua vanhasta hapatuksesta, jotta he olisivat tuoretta ja uutta taikinaa (neos, 1. Kor. 5:7); heidän tulee riisua vanha ihminen, pukea ylleen uusi ihminen (Kol. 3:10; Ef. 4:22 ff.) ja elää uutta elämää (Room. 6:4). Jäljiteltävä esimerkki on Kristus, Jumalan kuva (Room. 8:29; 2. Kor. 3:18; 2. Kor. 4:4; Kol. 1:15). Luojan kuvan palauttaminen meissä (Kol. 3:10; 1. Moos. 1:27) merkitsee samaa kuin Kristukseen pukeutuminen (Room. 13:14).

Tämä muutos on ennen kaikkea Hengen työtä (Room. 7:6; Room. 8:16; Gal. 5:16–25). Pelastukseen ei tarvita ainoastaan uudestisyntymisen pesua, vaan myös Hengen mukaista syntymistä (Joh. 3:5, 8) ja Hengen uudistavaa työtä (Tit. 3:5). Tämän uudistumisen välineenä on Jumalan sanan maito (1. Piet. 2:2), totuus, joka saa meissä aikaan vanhurskauden ja pyhyyden (Ef. 4:24), sekä usko (Gal. 5:5). Näin uskova etenee kohti tätä tuntemista, joka vähitellen uudistaa hänessä hänen Luojansa kuvan (Kol. 3:10).

c) Kristityn kautta tapahtuvan uudistuksen työn tulee ulottua koko maailmankaikkeuteen. Kristus on sovittanut kaiken Jumalan kanssa (Kol. 1:20; Ef. 1:10); koko luomakunta odottaa lunastusta (Room. 8:19–23). Tämä kaiken ennalleen asettaminen toteutuu kuitenkin vasta aikojen lopussa, ”uusissa taivaissa ja uudessa maassa, joissa vanhurskaus asuu” (2. Piet. 3:13).

IV. Uusi Jerusalem.

Taivaaseenastumisellaan Kristus on avannut omassa persoonassaan uuden ja elävän tien, joka johtaa taivaalliseen pyhäkköön (Hepr. 10:19 f.). Ilmestyskirja kuvaa tämän eskatologisen uudistumisen viimeisen vaiheen: Jumalan kaupunki on ”uusi Jerusalem” (Ilm. 3:12; Ilm. 21:2), täynnä Jumalan läsnäoloa (Hes. 48:35). Morsiamen tavoin kaunistettuna se on ”Jumalan asumus ihmisten keskellä”, Liiton ylin toteutuma: ”Jumala asuu heidän kanssaan” (Ilm. 21:3). Koko luomakunta saa siinä osansa, sillä nyt tulevat näkyviin ”uusi taivas ja uusi maa”: ensimmäinen taivas ja ensimmäinen maa ovat kadonneet (Ilm. 21:1).

Suuret profeetalliset tekstit tulevasta uudistumisesta palaavat tässä esiin täydessä merkityksessään. Kuten muinoin pakkosiirtolaisuudesta palaavat heprealaiset (Jes. 42:10), vanhimmat ja valitut laulavat uuden laulun juhlistaakseen vihdoin toteutunutta lunastusta (Ilm. 5:9; Ilm. 14:3). Kuten messiaanisen Siionin asukkaat (Jes. 62:2; Jes. 65:15), voittoisat kristityt saavat valkoisen kiven, johon on kaiverrettu uusi nimi (Ilm. 2:17); tällä kertaa nimellä on nimenomaan kristillinen luonne: Jumalan nimi (Ilm. 3:12), joka on Karitsan ja Isän nimi ja jota valitut kantavat otsassaan (Ilm. 14:1; Ilm. 22:3 f.) merkkinä kuulumisestaan Jumalalle ja Kristukselle. Ilmestyskirja päättyy lopulliseen näkyyn, jossa Jumala julistaa: ”Katso, minä uudistan kaiken. Minä olen Alfa ja Omega, alku ja loppu” (Ilm. 21:5). Ilmoituksen viimeinen sivu sanoo tämän täysin selvästi: kaiken uuden perustana on itse Jumala.

Luotujen uudistamisen suuri työ on Kristuksen toteuttama pelastustyö: ”Kristus toi kaiken uuden tuodessaan itsensä” (pyhä Irenaeus); siksi juuri pääsiäisviikolla, kun Kirkko viettää lunastustamme, se kutsuu meitä rukoilemaan, että ”kaikesta vanhasta puhdistettuina voisimme tulla uusiksi luoduiksi”.

IDP

Katso myös: → Täyttää — Aadam II — Liitto AT III 2; NT — bapteme IV 1,3-4 — ciel VI — coeur II — connaitre NT 3 — creation AT III 2; NT II — culte NT II — deluge AT III 1; NT I 2,3; II 2 — esprit NT 2 — esprit-de-dieu NT V 3 — eucharistie V — exode AT 2 — figure AT II 2,3 — homme III 2,3 — image IV — Israel AT 3; NT 2,3 — Jerusalem AT III 2; NT II 1,3 — loi B IV; C — Maailma AT III 2,3; NT II — Uudestisyntyminen NT 4 — Isänmaa NT 2 — Kansa B; C — premices — promesses II 5 — prophete AT IV 3 — Ylösnousemus NT II 2 — temple NT I, II 2 — temps AT III 2; NT III — maa AT II 4 — vieillesse 2 — vin II 2 b

VAARA

Katso: → crainte-de-dieu II — Pelastus

VAATIMATTOMUUS

Katso: → humilite

VAELTAA

Katso: → chemin — Juosta — Asettua O — suivre — vertus-vices I

VAINO

Jumalan kansa saa historiansa kuluessa kokea vainoa: se ei säästä edes Jumalan Poikaa, joka tuli pelastamaan maailman ja jota maailma vihaa (Joh. 3:17; Joh. 15:18); vaino huipentuu hänen kärsimyksessään (Matt. 23:33 ff.); lopulta vaino tulee myös hänen opetuslastensa osaksi: ”Jos he ovat vainonneet minua, he vainoavat teitäkin” (Joh. 15:20).

Vainon salaisuus liittyy kärsimyksen salaisuuteen mutta eroaa siitä: kärsimys on ongelmallinen, koska se kohtaa kaikkia ihmisiä, myös vanhurskaita; ongelma kärjistyy vainon kohdalla, sillä se kohtaa vanhurskaita juuri siksi, että he ovat vanhurskaita. Alkuperänsä puolesta vaino eroaa muista ahdingoista. Kärsimyksen välityksellä Jumala tahtoo puhdistaa syntisen ja koetella vanhurskasta rakkauden suunnitelman mukaisesti; vainon välityksellä paha olento yrittää vastustaa tätä suunnitelmaa ja erottaa ihmisen Jumalasta. Kuitenkin Jumala käyttää vainoa, kuten kaikkea kärsimystä: ”Ristiinnaulitessaan kirkkauden Herran tämän maailman ruhtinaat eivät tienneet toimivansa hänen Viisautensa välikappaleina” (1. Kor. 2:6 ff.). Ja vainottu Vanhurskas (Ap. t. 3:14) on voittanut maailman ainiaaksi (Joh. 16:33). Varmoina siitä, että heitä vainotaan, hänen opetuslapsensa iloitsevat (2. Tim. 3:12; Matt. 5:11 f.); se on merkki siitä, etteivät he kuulu vainoavaan maailmaan (Joh. 15:19), vaan niiden joukkoon, joissa Herra Jeesus kirkastetaan sinä päivänä, jona hän voittaa kaiken vainon (2. Tess. 1:4–12).

I. Vainon salaisuus.

1. VT:ssa. Koko pyhä kansa kärsii pakanain väkivaltaisesta vastustuksesta paitsi Egyptissä oleskelusta lähtien (2. Moos. 1:8–14) aina Rooman herruuteen saakka, myös historiansa moninaisten kriisien kautta (vrt. Ps. 44:10–17; Ps. 79:1–4; Ps. 80:5 ff.); mutta suuret henkilöt, johtajat, kuninkaat ja ennen kaikkea profeetat joutuvat usein vainotuiksi rakkautensa tähden Jahvea kohtaan ja uskollisuudestaan hänen sanalleen. Mooses torjutaan omiensa keskuudessa (2. Moos. 2:14; Ap. t. 7:27, 35), ja hän joutuu alituiseen kohtaamaan heidän nurinansa (2. Moos. 5:21; 2. Moos. 14:11–12; 2. Moos. 15:24; 2. Moos. 16:3; Hes. 20:13, 21; Ps. 78:17–42); Daavidia ajetaan takaa (1. Sam. 19–24), samoin Eliaa (1. Kun. 19); myös Amos (Aam. 7:10–17), Jeremia (Jer. 11:18–12:6; Jer. 20; Jer. 26; Jer. 37–38) ja makkabilaiset marttyyrit (2. Makk. 6–7; 1. Makk. 1:57–64; Dan. 11:33–35) joutuvat vainotuiksi, ja niin edelleen. Jeremialle nämä vainot näyttävät olevan erottamattomia hänen lähetystyöstään, ja niiden ansiosta Palvelija toteuttaa Jumalan suunnitelman (Jes. 53:10). Samoin Danielin kirjassa osoitetaan, että vanhurskaiden vaino, heidän vastarintansa ja uskollisuutensa valmistavat Päivää ja Tuomiota sekä Valtakunnan tuloa (Dan. 7:2 ff.; Dan. 8:24 f.; Dan. 11:32–35). Lopuksi Viisauden kirja tuo esiin kaiken vainon syvän syyn: jumalaton vihaa vanhurskasta, koska tämä on hänelle ”elävä nuhde” (Viis. 2:12 ff.) ja samalla todistaja Jumalasta, jota hän ei tunne (Viis. 2:16–20): hänen mukaansa vainooja käy todistajansa kautta Jumalaa vastaan, ja viimeisenä päivänä Jumala tuomitsee vainoajan epäuskon (Viis. 3:7–10; Viis. 5:1–6).

2. Jeesus vainottuna. täydentää ja kruunaa tämän kärsivien joukon, jota juuri ne, joiden luo se oli lähetetty, sortavat epäoikeudenmukaisesti: tuomitessaan Jeesuksen Israelin johtajat täyttävät isiensä rikosten mitan ja todistavat olevansa niiden poikia, jotka murhasivat profeetat (Matt. 23:31 f.). Mutta tämä vaino on Kristuksen kaikkien kärsimysten tavoin välttämätön hänen lähetystehtävänsä täyttymiselle ja pelastussuunnitelman toteutumiselle.

3. Opetuslapset. He eivät voi odottaa erilaista kohtelua kuin Mestarinsa: hänen jäljessään, hänen tavallaan ja hänen tähtensä heitä vainotaan (Joh. 15:20; Joh. 16:1 ff.); heidän on juotava hänen maljansa ja saatava kaste hänen kasteessaan (Mark. 10:39 rinnakk.); heissä Jeesus elää vainonsa uudelleen (Ap. t. 9:4 f.; vrt. Kol. 1:24); se on heille armo ja siten ilon lähde (Fil. 1:29; 1. Piet. 4:12 ff.).

Ensin juutalaiset sortavat heitä (Ap. t. 4:1–3; Ap. t. 5:17–41; Ap. t. 8:1–3; Ap. t. 13:50), aivan kuten lihaa oleva lapsi ennen vainosi hengestä syntynyttä lasta (Gal. 4:29). Jeesuksen tavoin, jonka hänen omansa kavalsivat (Joh. 13:18; Joh. 18:35; vrt. Jer. 12:6), opetuslapsia vainoaa heidän oma perheensä (Matt. 10:34 ff.). Tässä on kyse muustakin kuin tilanteiden pelkästä rinnakkaisuudesta: ”Juutalaiset, jotka surmasivat Herran Jeesuksen ja profeetat ja vainosivat meitä…, täyttävät näin syntiensä mitan kaikkina aikoina” (1. Tess. 2:15).

Pakanatkin vainoavat Jeesuksen opetuslapsia. Rooma, uusi Babylon, juopuu vuorostaan pyhien verestä ja Jeesuksen todistajien verestä (Ilm. 17:6), niin totta on, että ”kaikkia, jotka tahtovat elää hurskaasti Kristuksessa Jeesuksessa, vainotaan” (2. Tim. 3:12).

4. Ongelman ydin. Jumalan ystävien vaino on vain yksi puoli vuosisataisesta sodasta, jossa Saatana ja pahan vallat taistelevat Jumalaa ja hänen palvelijoitaan vastaan ja joka ratkeaa käärmeen murskaamiseen. Syntiinlankeemuksesta lähtien (1. Moos. 3) aina Ilmestyskirjassa kuvattuihin viimeisiin taisteluihin asti Lohikäärme ”ajaa takaa” Naista ja hänen jälkeläisiään (Ilm. 12; vrt. Ilm. 17; Ilm. 19). Taistelu ulottuu koko historiaan, mutta voimistuu ajan kuluessa. Se saavuttaa huippunsa Jeesuksen passiossa; silloin on yhtä aikaa pimeyden ruhtinaan hetki ja Jeesuksen hetki, hänen kuolemansa ja kirkastumisensa hetki (Luuk. 22:53; Joh. 12:23; Joh. 17:1).

Kirkossa vainot ovat merkki Kristuksen ja hänen omiensa lopullisesta voitosta ja sen ehto. Siksi niillä on eskatologinen merkitys: ne ovat Tuomion (1. Piet. 4:17 ff.) ja Valtakunnan täydellisen toteutumisen esinäytös. Ne liittyvät

suureen ahdistukseen (Mark. 13:9–13, 14–20), ennakoivat maailman loppua ja ovat edellytyksenä uuden aikakauden syntymiselle (Ilm. 7:13–17).

b) Jos koettelemuksessa uskollisina pysyneet vainotut (Ilm. 7:14) ovat jo nyt voittajia ja ”riemuitsevat ylenpalttisesti”, heidän kunniakas kohtalonsa ei saa antaa unohtaa vainoojien rangaistuksen traagista puolta. Jumalan viha, joka ilmenee jo nyt syntisiä kohtaan (Room. 1:18), lankeaa aikojen lopussa niiden päälle, jotka ovat paatuneet, erityisesti vainoojien päälle (1. Tess. 2:16; 2. Tess. 1:5–8; Ilm. 6:9 ff.; Ilm. 11:17 f.; Ilm. 16:5 f.; Ilm. 19:2). Heidän kohtalonsa oli jo ennustettu Antiokhos Epifaneen traagisessa lopussa (2. Makk. 9; Dan. 7:11; Dan. 8:25; Dan. 11:45), jonka toistaa Herodes Agrippan kohtalo (Ap. t. 12:23 ff.). Vainojen ja eskatologisen rangaistuksen välinen yhteys tulee esiin murhaavien viinitarhureiden (Matt. 21:33–46 rinnakk.) ja hääjuhlan (Matt. 22:1–14) vertauksissa. Viinitarhureiden viimeinen rikos ja viimeisten palvelijoiden kaltoinkohtelu täyttävät loukkausten sarjan mitan ja saavat Herran tai Kuninkaan vihan leimahtamaan. ”He ovat vuodattaneet pyhien ja profeettojen veren, siksi sinä annat heidän juoda verta; he ovat sen ansainneet” (Ilm. 16:6; Ilm. 19:2).

II. Kristitty vainon edessä.

Uskova, jonka usko tunkeutuu vainon salaisuuteen, löytää toivostaan voiman kestää sitä ilolla; jo VT tarjosi hänelle esikuvia tästä asenteesta, jonka Jeesus vie täydellisyyteen esimerkillään ja neuvoillaan.

1. Esikuvat. Vanhurskaat omaksuivat VT:ssa vainon edessä kärsivällisen ja rohkean asenteen sekä uskollisuuden toivossa. Jeremia on uskollisen ja rukoilevan vainotun esikuva; hänen ”tunnustuksensa” ovat yhtä lailla uskollisuuden vakuutuksia kuin tuskallisia valituksia. Hän tietää, että tapahtuipa hänelle mitä tahansa, Jahve on hänen kanssaan suojellakseen ja pelastaakseen hänet (Jer. 1:8). Samoin on kärsivän Palvelijan laita (Jes. 52–53) ja niiden psalminkirjoittajien, joita vainotaan heidän uskollisuutensa tähden: ”Pelasta minut niiltä, jotka minua vainoavat” (Ps. 7:2). Tämä tuskan ja luottamuksen huuto kaikuu kautta koko psalttarin. Tällaiseen rukoukseen liittyy usein kirouksia vihollisia vastaan (Ps. 35; Ps. 55; Ps. 69; Ps. 70; Ps. 109) tai vetoomuksia Jumalan kostoon (Jer. 11:20; Jer. 15:15; Jer. 17:18). Se perustuu varmuuteen pelastuksesta, jonka uskollinen Jumala suo omilleen (Ps. 31:6; vrt. Ps. 23:4; Ps. 91:15).

Jeesus, jota vainotaan, ei ainoastaan luota Isäänsä, joka on hänen kanssaan (Matt. 26:53; Joh. 16:32), vaan rukoilee vainoojiensa puolesta (Luuk. 23:34): näin hän antaa opetuslapsilleen ylimmän esimerkin rakkaudesta, joka kestää kaiken vainon (1. Kor. 13:7).

Vainojen kohteina apostolit ja ensimmäiset kristityt rukoilevat saadakseen olla vapaita ja voidakseen siten julistaa evankeliumia (Ap. t. 4:29; vrt. Ap. t. 12:5). He osoittavat luottamusta ja varmuutta (Ap. t. 4:3, 31; Ap. t. 28:31; Fil. 1:20). Mestarinsa tavoin he ovat kärsivällisiä vainojen keskellä (2. Tess. 1:4), ja hänen laillaan he pyytävät Jumalaa antamaan anteeksi vainoojilleen (Ap. t. 7:60).

2. Jeesuksen antamat ohjeet vastaavat asennetta, josta hän itse antoi esimerkin. Kuten hän, opetuslapsen tulee rukoilla niiden puolesta, jotka vainoavat häntä (Matt. 5:44 rinnakk.; vrt. Room. 12:14). Hänen tulee kohdata vaino rohkeasti: hänen ei pidä olla uhkarohkea, vaan hänen tulee osata paeta kaupungista, jossa häntä ajetaan takaa (Matt. 10:23; Ap. t. 13:50 f.); hänen tulee myös varautua siihen, että hänet vangitaan, häntä lyödään ja hänet surmataan (Matt. 10:16–39; Joh. 16:1–4). Tällaisten näkymien edessä hänen ei kuitenkaan pidä pelätä: hänen Mestarinsa on voittanut maailman (Joh. 16:33), ja hän voittaa lopulta jumalattomat vainoojat yhdessä omiensa, kutsuttujen, valittujen ja uskollisten kanssa (Ilm. 17:14). Opetuslapsen viholliset eivät voi mitään hänen sielulleen (Matt. 10:28–31). Jumalan Henki auttaa häntä, kun hänet viedään tuomioistuinten eteen, joten hänen ei tarvitse huolehtia puolustuksestaan oikeudenkäynnissään (Matt. 10:19). Hänen tulee kuitenkin aina valvoa ja rukoilla, sillä vaino on koettelemus ja kiusaus, ja vaikka henki on altis, liha on heikko (Matt. 26:41 rinnakk.).

Paavali toistaa Jeesuksen ohjeet. Mikään, hän sanoo, ei voi erottaa meitä Kristuksen rakkaudesta, ei edes vaino tai miekka (Room. 8:35). Yhteenvetona opetuslapsi kohtaa vainon toivossa, joka tekee hänet uskolliseksi, kestäväksi ja iloiseksi (Room. 12:12; 2. Tess. 1:4; vrt. Matt. 13:21 rinnakk.). Hän tietää, keneen hän on pannut luottamuksensa (2. Tim. 1:12). Niinpä hän, lukemattomien VT:n ja UT:n marttyyrien ympäröimänä ja katse Kristukseen kiinnitettynä — Kristukseen, joka kesti syntisten taholta niin suurta vihamielisyyttä itseään kohtaan —, juoksee kohti päämäärää kestävänä, lannistumatta (Hepr. 11:1–12:3).

3. Toivon ilo. (Room. 12:12) on näin kestetyn vainon hedelmä: ”Autuaita olette, kun teitä herjataan ja vainotaan … minun tähteni. Iloitkaa ja riemuitkaa …” (Matt. 5:11 f.). Tämä Jeesuksen lupaus toteutuu kristityssä, joka kerskaa ahdistuksissa tietäen, että ahdistus synnyttää kestävyyttä, kestävyys koeteltua hyveellisyyttä, koeteltu hyveellisyys toivoa, eikä toivo tuota pettymystä … (Room. 5:3 ff.; vrt. Jaak. 1:2 ff.). Hän ”riemuitsee ylenpalttisesti ahdistuksissa” (2. Kor. 7:4; 2. Kor. 12:10; Kol. 1:24; vrt. Ap. t. 5:41; Hepr. 10:34). Lohdutus ahdistuksessa (2. Kor. 1:3–10) on Hengen hedelmä (1. Tess. 1:6; Ap. t. 13:52; vrt. Gal. 5:22) ja samalla merkki Valtakunnan läsnäolosta.

Kauhean koettelemuksen aikana kirjoitettu Ilmestyskirja, Kirkon elämän peili, ylläpitää tätä iloista toivoa vainottujen sydämissä vakuuttamalla heille Jeesuksen voitosta ja Valtakunnan perustamisesta. Jokaiselle heistä samoin kuin koko Kirkolle ylösnoussut Herra osoittaa yhä tämän sanoman: ”Älä pelkää niitä kärsimyksiä, jotka sinua odot-

tavat; Paholainen aikoo heittää muutamia teistä vankilaan kiusatakseen teitä, ja te joudutte kestämään kymmenen päivän koettelemuksen. Pysy uskollisena kuolemaan asti, niin minä annan sinulle elämän kruunun” (Ilm. 2:10).

RD

Katso myös: → Antikristus — Baabel ja Babylon 2 — beatitude NT II — blaspheme NT 2 — Juosta 2 — croix II 3 — ennemi — epreuve-tentation NT II — guerre AT IV 1 — Viha I 2, II 2 — joie NT II 2 — martyr 2 — Maailma NT III 2 — Kärsivällisyys I NT I ; II 1 — souffrance III — temoignage NT III 2 — violence II, IV 2

VALINTA?

Katso: → eglise I ■ — election — Nimi — vocation

VALITUS

Katso: ⟶ mort AT I 3 — Parannus ja kääntymys AT I, III — priere II 2 — souffrance AT I — tristesse AT 3,4 ; NT 1

VALITUS

Katso: → Parannus ja kääntymys AT I 2 — priere I 2, II 2 — souffrance AT I 1 — veuves 1

VALKOINEN

Raamatun maailmassa valkoinen liittyy ihmisten juhliin ja iloisiin tapahtumiin. Se tuo mieleen viattomuuden, ilon ja puhtauden; se herättää ihailua. Valon ja elämän värinä valkoinen on vastakohta mustalle, pimeyden ja surun värille. Raamattu käyttää näitä eri merkityksiä (Saarn. 9:8; Sir. 43:18), mutta antaa niille uuden, eskatologisen ulottuvuuden: valkoinen on Jumalan kunniaan liittyvien olentojen tuntomerkki: taivaallisten tai kirkastuneiden olentojen.

1. Taivaalliset olennot. Ilmestyskirja korostaa taivaallisen maailman kuvauksessa valkoista kaikkein painokkaimmin ja tähdentää näin sen eskatologista merkitystä: kivi (Ilm. 2:17), pilvi (Ilm. 14:14), hevonen (Ilm. 19:11), valtaistuin (Ilm. 20:11). Mutta koko Raamattu, sekä VT että UT, tuo esiin taivaasta tulleiden olentojen loiston ja valkeuden: olipa kyse Hes. 9:2:n valkoisiin pukeutuneesta miehestä tai enkeleistä, Jumalan sanansaattajista, joiden vaate on ”häikäisevä” (Luuk. 24:4 rinnakk.; Ap. t. 10:30), taivaallisen hovin 24 vanhimmasta (Ilm. 4:4) tai ”Ihmisen Pojasta” (Ilm. 1:13 f.), itse Kristuksesta, jota Ikiaikainen ennusti: ”vaate valkoinen kuin lumi, hiukset puhtaat kuin villa” (Dan. 7:9).

2. Kirkastuneet olennot. Kristuksen taivaallisena värinä valkoinen ei ilmene hänen maallisen elämänsä aikana muuten kuin erityisenä hetkenä, Kirkastumisessa, jolloin hänen vaatteensa ”muuttuvat niin säteilevän valkoisiksi, ettei kukaan pesijä voi valkaista niin valkoiseksi” (Mark. 9:3 rinnakk.). Samoin valkoinen on kirkastuneiden olentojen, pyhien, väri: synnistään puhdistettuina (Jes. 1:18; Ps. 51:9), Karitsan veressä valkaistuina (Ilm. 7:14), he tulevat osallisiksi Jumalan kirkkaasta olemisesta (Ilm. 7:9–13). He muodostavat voittajan ”valkoisen saattueen” (Ilm. 3:4 f.), suunnattoman ja riemuitsevan joukon, joka julistaa iloaan ikuisessa valon juhlassa: Karitsa yhtyy Morsiameen, joka on pukeutunut ”häikäisevän valkoiseen pellavaan” (Ilm. 19:5–14).

Kasteen liturgiassa on aina käytetty valkoista pellavaa vaatteena (vrt. 3. Moos. 6:3), ja vastakastetun päähän pannaan valkoinen kastepäähine. Näin hän armon kautta osallistuu taivaallisen olotilan kunniaan sekä siihen kuuluvaan viattomuuteen ja iloon.

GB

Katso myös: → gloire — joie — lumiere-tenebres — Puhdas — vetement II 4

VALTA

Katso: → Auktoriteetti — Pedot ja Peto 3 b — Oikeus AT I — puissance

VALTAKUNTA

Valtakunta.

”Jumalan valtakunta [tai hallitus] on lähellä” on Johannes Kastajan ja Jeesuksen saarnan ensisijainen aihe (Matt. 3:1; 4:17). Jotta tietäisimme, mistä salaperäisessä todellisuudessa, jonka Jeesus tuli perustamaan tänne maan päälle, on kyse, mikä sen luonne on ja mitä se vaatii, on käännyttävä UT:n puoleen. Teema on kuitenkin peräisin VT:sta, jossa sen pääpiirteet oli hahmoteltu samalla kun sen tuloa julistettiin ja valmisteltiin.

VT

Jumalallinen kuninkuus on kaikille muinaisen Lähi-idän uskonnoille yhteinen ajatus. Mytologiat käyttävät sitä antaakseen pyhän arvon inhimilliselle kuninkaalle, joka on jumalkuninkaan maallinen sijainen. Omaksuessaan tämän ajatuksen VT antaa sille kuitenkin erityisen sisällön, joka liittyy sen monoteismiin, sen käsitykseen poliittisesta vallasta ja sen eskatologiaan.

I. Israel, Jumalan valtakunta.

Ajatus Jahve-Kuninkaasta ei esiinny jo VT:n alussa. Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumalassa ei ole kuninkaallisia piirteitä edes silloin, kun hän tulee ilmoittamaan Nimensä Moosekselle (2. Moos. 3:14). Mutta Israelin asetuttua Kanaaniin tähän symboliseen kuvaan turvaudutaan pian ilmaisemaan Jahven ja hänen kansansa keskinäistä asemaa. Jahve hallitsee Israelia (Tuom. 8:23; 1. Sam. 8:7). Hänen jumalanpalveluksensa on palvelusta, jota hänen alamaisensa suorittavat täällä maan päällä, kuten hänen enkelinsä ylhäällä. Tämä on perustavanlaatuinen ajatus, joka esiintyy niin jumalanpalveluksen lyriikassa (Ps. 24:7–10) kuin profeetoillakin (Jes. 6:1–5), ja jota pyhät kirjoittajat erittelevät eri puolilta. Jahve hallitsee ikuisesti (2. Moos. 15:18), taivaassa (Ps. 11:4; Ps. 103:19), maan päällä (Ps. 47:3) ja luomassaan maailmankaikkeudessa (Ps. 93:1; Ps. 95:3 ff.). Hän hallitsee kaikkia kansoja. Niiden joukossa on kuitenkin kansa, jonka hän on valinnut erityiseksi valtapiirikseen: Israel, josta hän on Liiton kautta tehnyt ”pappisvaltakunnan ja pyhitetyn kansan” (2. Moos. 19:6). Jahven hallitusvalta ilmenee siis erityisesti Israelissa, hänen valtakunnassaan. Siellä Suuri Kuningas asuu omiensa keskellä, Jerusalemissa (Ps. 48:3; Jer. 8:19); sieltä hän siunaa heitä (Ps. 134:3), ohjaa heitä, suojelee heitä ja kokoaa heidät, kuten paimen laumansa (Ps. 80; vrt. Hes. 34). Näin liiton oppi saa erinomaisen ilmauksen jumalallisen kuninkuuden teemassa, jolle se antaa aivan uuden sisällön. Sillä vaikka sotajoukkojen Kuningas Jahve (Jes. 6:5) hallitsee maailmaa ohjaamalla sen kulkua ja tapahtumia johtamalla niitä sekä harjoittamalla niissä tuomiovaltaa, hän tahtoo, että hänen kansansa tunnustaa hänen hallitusvaltansa käytännössä noudattamalla hänen Lakiaan. Tämä ensisijainen vaatimus antaa hallitusvallalle moraalisen, ei poliittisen luonteen, joka erottaa sen kaikista muinaisista käsityksistä jumalallisesta kuninkuudesta.

II. Jumalan valtakunta ja Israelin kuninkuus.

Israelin, Jumalan valtakunnan, rakenne on kuitenkin poliittinen ja muuttuu ajan myötä. Kun kansa ottaa itselleen kuninkaan, tämän inhimillisen kuninkuuden perustamisen on alistuttava Jahven kuninkuudelle ja muututtava Liittoon perustuvan teokratian elimeksi. Tämä seikka selittää yhtäältä monarkiaa vastustavan suuntauksen (1. Sam. 8:1–7, 19 ff.) ja toisaalta jumalallisten lähettiläiden väliintulon: he ilmoittavat Jahven valinnan Saulin (1. Sam. 10:24), Daavidin (1. Sam. 16:12) ja lopulta Daavidin dynastian kohdalla (2. Sam. 7:12–16). Tästä lähtien Jumalan valtakunnan ajallisena tukena on inhimillinen valtakunta, joka osallistuu kansainväliseen politiikkaan kuten kaikki naapurinsa. Israelilaiset kuninkaat eivät tosin harjoita tavallista kuninkuutta: heillä on hallussaan Jahven kuninkuus, jota heidän tulee palvella (2. Aikak. 13:8; vrt. 1. Aikak. 28:5), ja Jahve pitää Daavidin jälkeläisiä poikinaan (2. Sam. 7:14; Ps. 2:7). Monarkiasta saatu kokemus jää silti ristiriitaiseksi: Jumalan hallitusvallan asia ei käy yksiin kuninkaiden maallisten pyrkimysten kanssa, varsinkaan jos he eivät tunne Jumalan Lakia. Siksi profeetat muistuttavat alituisesti poliittisen järjestyksen alisteisuudesta uskonnolliselle järjestykselle; he moittivat kuninkaita heidän synneistään ja ilmoittavat niitä seuraavista rangaistuksista (jo 2. Sam. 12:24, 10–17). Näin Israelin valtakunnan historiaa kirjoitetaan kyynelin ja verin, kunnes Jerusalemin hävitys lopullisesti päättää tämän kokemuksen uskollisten juutalaisten suureksi järkytykseksi (Ps. 89:39–46). Daavidin dynastian kukistumisen syvimpänä syynä on inhimillisten kuninkaiden välirikko sen Kuninkaan kanssa, jolta he saivat valtansa (vrt. Jer. 10:21).

III. Jahven lopullisen hallitusvallan odotuksessa.

Israelin kuninkuuden sortuessa kansan uskonnolliset johtajat katsovat monarkkisen kauden tuolle puolen, kohti alkuperäistä teokratiaa, jonka he haluavat palauttaa (vrt. 2. Moos. 19:6), ja profeetat ilmoittavat, että Israel löytää viimeisinä aikoina jälleen sen piirteet. Lupauksissaan he toki antavat sijan tulevalle Kuninkaalle, Daavidin pojalle, Messiaalle. Mutta Jahven kuninkuuden teema saa heidän keskuudessaan paljon suuremman merkityksen varsinkin pakkosiirtolaisuuden lopulta lähtien. Jahve itse ryhtyy paimenen tavoin huolehtimaan laumastaan pelastaakseen sen, kootakseen sen yhteen ja palauttaakseen sen omaan maahansa (Miika 2:13; Hes. 34:11; Jes. 40:9 ff.). Jerusalemille julistettu hyvä sanoma ennen kaikkea on: ”Sinun Jumalasi hallitsee” (Jes. 52:7; vrt. Sef. 3:14 f.). Tämän hallitusvallan nähdään ulottuvan vähitellen koko maahan asti: kaikkialta tullaan Jerusalemiin kumartamaan Kuningasta Jahvea (Sak. 14:9; Jes. 24:23).

Siirtäessään nämä suuret lupaukset kultin tasolle ja punomalla yhteen joidenkin vanhempien psalmien teemoja pakkosiirtolaisuuden jälkeinen lyriikka laulaa ennalta Jumalan eskatologisesta hallitusvallasta: se on universaali hallitusvalta, joka julistetaan ja tunnustetaan kaikissa kansoissa ja joka tulee ilmi Jumalan tuomiossa (Ps. 47; Ps. 96–99; vrt. Ps. 145:11 ff.). Lopulta Antiokhos Epifaneen vainon aikana Danielin apokalypsi uudistaa juhlallisesti profeetalliset lupaukset. Jumalan ylimaallinen hallitusvalta perustetaan inhimillisten valtakuntien raunioille (Dan. 2:44 ff.). Taivaan pilvissä tulevan Ihmisen Pojan symboli kuvaa sitä vastakohtana pedoille, jotka edustavat tämän maailman poliittisia valtoja (Dan. 7). Hänen tuloonsa liittyy tuomio, jonka jälkeen valtakunta annetaan ikuisiksi ajoiksi Ihmisen Pojalle ja Korkeimman pyhien kansalle (Dan. 7:14, 27). Jahven hallitusvalta saa siis jälleen konkreettisen Valtakunnan muodon, ja tämä kansa on sen haltija (vrt. 2. Moos. 19:6); mutta Valtakunta ei enää kuulu ”tähän maailmaan”. Viisauden kirjassa kaikuu tämä lupaus: tuomion jälkeen vanhurskaat käskevät kansoja ja hallitsevat kansoja, ja Herra hallitsee heitä ikuisesti (Viis. 3:8).

Vuosisatoja kestäneen valmistautumisen jälkeen juutalainen kansa elää tästä lähtien hallitusvallan odotuksessa, kuten ei-kanoninen kirjallisuus osoittaa. Usein tämä odotus saa poliittisen muodon: odotetaan Daavidin valtakunnan palauttamista Messiaan välityksellä. Uskonnollisimmat sielut osaavat kuitenkin nähdä siinä ennen kaikkea sisäisen todellisuuden: rabbit opettavat, että tottelemalla Lakia ”vanhurskas ottaa kantaakseen Taivasten valtakunnan ikeen”. Tällaiseen voimakkaaseen mutta yhä monitulkintaiseen toivoon vastaa Valtakunnan evankeliumi.

UT

I. Jumalan valtakunnan evankeliumi.

1. Jeesus antaa Jumalan valtakunnalle ensimmäisen sijan julistuksessaan. Se, mitä hän julistaa Galilean kylissä, on Valtakunnan hyvä sanoma (Matt. 4:23; 9:35). ”Jumalan valtakunta”, kirjoittaa Markus; ”Taivasten valtakunta”, kirjoittaa Matteus rabbiinisen kielenkäytön tapojen mukaisesti: nämä kaksi ilmausta ovat samanarvoiset. Julistusta säestävät ihmeet ovat Valtakunnan läsnäolon merkkejä, ja ne antavat aavistaa sen merkityksen. Sen tullessa päättyy Saatanan, synnin ja kuoleman valta ihmisten yllä: ”Jos minä karkotan demonit Jumalan Hengen voimalla, Jumalan valtakunta on siis tullut teidän luoksenne” (Matt. 12:28). Tästä seuraa, että on tehtävä päätös: on käännyttävä ja omaksuttava Valtakunnan vaatimukset, jotta tulisi Jeesuksen opetuslapseksi.

2. Apostolit saavat Mestarinsa eläessä tehtävän julistaa vuorostaan tätä Valtakunnan evankeliumia. (Matt. 10:7). Helluntain jälkeenkin Valtakunta säilyy evankelisen julistuksen lopullisena näköalana, myös pyhällä Paavalilla (Ap. t. 19:8; Ap. t. 20:25; Ap. t. 28:23, 31). Vaikka kääntyvät uskovat kärsivät tuhansia ahdinkoja, he kärsivät niitä ”päästäkseen Jumalan valtakuntaan” (Ap. t. 14:22), sillä Jumala ”kutsuu heidät valtakuntaansa ja kirkkauteensa” (1. Tess. 2:12). Nyt kuitenkin Jumalan valtakunnan rinnalle liitetään Nimi Jeesus Kristus, ja nämä yhdessä muodostavat evankeliumin täydellisen sisällön (Ap. t. 8:12): Valtakuntaan pääsemiseksi on uskottava Jeesukseen.

II. Jumalan valtakunnan salaisuudet.

Jumalan valtakunta on salaperäinen todellisuus, jonka luonteen vain Jeesus voi tehdä tunnetuksi. Hän ilmoittaa sen kuitenkin vain nöyrille ja pienille, ei tämän maailman viisaille ja taitaville (Matt. 11:25), opetuslapsilleen, ei ulkopuolisille, joille kaikki jää arvoitukselliseksi (Mark. 4:11 rinnakk.). Evankeliumien pedagogiikka koostuu suureksi osaksi Valtakunnan salaisuuksien asteittaisesta ilmoittamisesta, erityisesti vertauksissa. Ylösnousemuksen jälkeen tätä pedagogiikkaa täydennetään (Ap. t. 1:3), ja Pyhän Hengen toiminta saattaa sen päätökseen (vrt. Joh. 14:26; Joh. 16:13 ff.).

1. Valtakunnan paradoksit. Juutalaisuus, ottaessaan kirjaimellisesti VT:n eskatologiset ennustukset, kuvitteli Valtakunnan tulon loistavaksi ja välittömäksi. Jeesus ymmärtää asian aivan toisin. Valtakunta tulee, kun Jumalan sana osoitetaan ihmisille; maahan heitetyn siemenen tavoin sen tulee kasvaa (Matt. 13:3–9, 18–23 rinnakk.). Se kasvaa omalla voimallaan kuin sinapinsiemen (Mark. 4:26–29). Se saa maailman kohoamaan kuin hapate taikinan (Matt. 13:33 rinnakk.). Sen nöyrä alku on näin vastakohta sille tulevaisuudelle, joka sille on luvattu. Jeesus osoittaa sanan näet vain Palestiinan juutalaisille; ja heidänkin joukossaan vain opetuslasten ”pienelle laumalle” ”Valtakunta on annettu” (Luuk. 12:32). Mutta saman Valtakunnan tulee kasvaa suureksi puuksi, jonka oksille kaikki taivaan linnut pesiytyvät (Matt. 13:31 f. rinnakk.); se ottaa kaikki kansat sisäänsä, sillä se ei ole sidoksissa yhteenkään niistä, ei edes juutalaiseen kansaan. Sikäli kuin ihmiset ottavat Jumalan sanan vastaan (vrt. Matt. 13:23), Valtakunta on olemassa täällä maan päällä ja voisi näyttää näkymättömältä todellisuudelta. Sen tuloa ei tosiaankaan voi tarkkailla minään ilmiönä (Luuk. 17:20 f.). Silti se ilmenee ulkoisesti kuin vehnä rikkaviljan seassa pellolla (Matt. 13:24 ff.). ”Pieni lauma”, jolle Valtakunta on annettu (Luuk. 12:32), antaa sille maanpäälliset kasvot: uuden Israelin, Pietarin perustaman Kirkon; Pietari saa vieläpä ”taivasten valtakunnan avaimet” (Matt. 16:18 f.). On vain huomattava, ettei tämä maanpäällinen rakenne ole inhimillinen valtakunta: Jeesus vetäytyy, kun häntä halutaan tehdä kuninkaaksi (Joh. 6:15), ja hän antaa itseään kutsuttavan Messiaaksi aivan erityisessä merkityksessä.

2. Valtakunnan peräkkäiset vaiheet. Se, että Valtakunnan on määrä kasvaa, edellyttää, että aikaa kuluu. Tietyssä mielessä ajat ovat tosin täyttyneet ja Valtakunta on jo täällä: Johannes Kastajasta lähtien Valtakunnan aika on ollut avoinna (Matt. 11:12 f. rinnakk.); nyt on häiden aika (Mark. 2:19 rinnakk.; vrt. Joh. 2:1–11) ja sadonkorjuun

aika (Matt. 9:37 ff. rinnakk.; vrt. Joh. 4:35). Kasvua kuvaavat vertaukset (siemen, sinapinsiemen, hapate, rikkavilja ja hyvä vilja, kalastus: vrt. Matt. 13) antavat ymmärtää, että Valtakunnan historiallisen alkamisen ja sen täydellisen toteutumisen väliin jää aikaa. Vielä enemmän: nykyään ”Valtakunta kärsii väkivaltaa” (Matt. 11:12), sillä evankeliumia julistettaessa sitä yritetään estää pääsemästä kirkkauteen. Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen hänen kirkkauteen astumisensa erottaminen hänen paluustaan Tuomarina (Ap. t. 1:9 ff.) paljastaa lopullisesti tämän väliajan luonteen: se on todistuksen aika (Ap. t. 1:8; Joh. 15:27), Kirkon aika. Tämän ajan päättyessä Valtakunta tulee täyteydessään (vrt. Luuk. 21:31): pääsiäinen saavuttaa siinä täyttymyksensä (Luuk. 22:14 ff.), ja siitä tulee eskatologinen ateria (Luuk. 22:17 f.), jolla kaikkialta tulleet kutsutut juhlivat patriarkkojen kanssa (Luuk. 13:28 rinnakk.; vrt. Luuk. 14:15; Matt. 22:2–10; Matt. 25:10). Tämän täyttymykseensä päässeen Valtakunnan uskovat kutsutaan ”perimään” (Matt. 25:34) ylösnousemuksen ja ruumiidensa muuttumisen jälkeen (1. Kor. 15:50; vrt. 1. Kor. 6:10; Gal. 5:21; Ef. 5:5). Siihen asti he toivovat hartaasti sen tulemista: ”Tulkoon hänen hallituskautensa!” (Matt. 6:10 rinnakk.)

3. Ihmisten pääsy Valtakuntaan. Valtakunta on Jumalan lahjoista suurin, olennainen arvo, joka on hankittava kaiken omistamansa hinnalla (Matt. 13:44 ff.). Sen vastaanottaminen edellyttää kuitenkin tiettyjen ehtojen täyttämistä. Valtakuntaa ei suinkaan voida koskaan pitää oikeudenmukaisuuden perusteella maksettavana palkkana: Jumala ottaa ihmiset vapaasta tahdostaan viinitarhaansa ja antaa työntekijöilleen sen, mitä tahtoo antaa (Matt. 20:1–16). Vaikka kaikki on armoa, ihmisten on silti vastattava armoon: pahaan paatuneet syntiset eivät peri Kristuksen ja Jumalan valtakuntaa (1. Kor. 6:9 ff.; Gal. 5:21; Ef. 5:5; vrt. Ilm. 22:14 f.). Köyhän mielenlaatu (Matt. 5:3 rinnakk.), lapsen asenne (Matt. 18:1–4 rinnakk.; Matt. 19:14), Valtakunnan ja sen vanhurskauden aktiivinen etsiminen (Matt. 6:33), vainojen kestäminen (Matt. 5:10 rinnakk.; Ap. t. 14:22; 2. Tess. 1:5), kaiken omistamansa uhraaminen (Matt. 13:44 ff.; vrt. Matt. 19:23 rinnakk.), suurempi täydellisyys kuin fariseuksilla (Matt. 5:20) — sanalla sanoen Isän tahdon täyttäminen (Matt. 7:21), erityisesti veljellisen rakkauden alueella (Matt. 25:34): tätä kaikkea vaaditaan siltä, joka tahtoo päästä Valtakuntaan ja lopulta periä sen. Kaikki on kutsuttu sinne, mutta kaikki eivät tule valituiksi: vieras, jolla ei ole hääpukua, heitetään ulos (Matt. 22:11–14). Aluksi vaaditaan kääntymystä (vrt. Matt. 18:3) ja uutta syntymää, jota ilman ei voi ”nähdä Jumalan valtakuntaa” (Joh. 3:3 ff.). Juutalaiseen kansaan kuuluminen ei enää ole välttämätön ehto, kuten VT:ssa: ”Monet tulevat idästä ja lännestä ja asettuvat aterialle taivasten valtakunnassa, mutta Valtakunnan alamaiset heitetään ulos…” (Matt. 8:11 f. rinnakk.). Kyse on tuomion näkökulmasta, jonka eräät vertaukset esittävät konkreettisessa muodossa: rikkaviljan ja hyvän viljan erottelu (Matt. 13:24–30), kalojen lajittelu (Matt. 13:47–50), tilinteko (Matt. 20:8–15; Matt. 25:15–30). Kaikki tämä asettaa vaatimukseksi valppauden (Matt. 25:1–13).

III. Jumalan valtakunta ja Jeesuksen kuninkuus.

UT:ssa Jumalan valtakunnan ja messiaanisen kuninkuuden teemat liittyvät mitä läheisimmin toisiinsa, koska Kuningas-Messias on itse Jumalan Poika. Jeesuksen asema valtakunnan salaisuuden keskuksessa tulee esiin sen kolmessa peräkkäisessä vaiheessa, jotka valtakunnan on läpikäytävä: Jeesuksen maallinen elämä, Kirkon aika ja kaiken lopullinen täyttymys.

1. Elinaikanaan. Jeesus suhtautuu hyvin pidättyvästi Kuninkaan arvonimeen. Jos hän hyväksyy sen messiaanisena arvonimenä, joka vastaa profeetallisia lupauksia (Matt. 21:1–11 rinnakk.), hänen on riisuttava siitä poliittiset kaiut (vrt. Luuk. 23:2), jotta hän voi ilmoittaa kuninkuudesta, ”joka ei ole tästä maailmasta” ja joka ilmenee Totuudesta annettuna todistuksena (Joh. 18:36). Toisaalta hän ei epäröi samastaa Jumalan valtakunnan asiaa omaansa: kaiken jättäminen Jumalan valtakunnan tähden (Luuk. 18:29) merkitsee kaiken jättämistä ”hänen nimensä tähden” (Matt. 19:29; vrt. Mark. 10:29). Kuvatessaan ennakolta ihmisiä odottavaa eskatologista palkkiota hän samastaa ” Ihmisen Pojan valtakunnan” ja ”Isän valtakunnan” (Matt. 13:41 ff.) ja vakuuttaa apostoleilleen varaavansa heille valtakunnan, niin kuin Isä on varannut sen hänelle (Luuk. 22:29 f.).

2. Hänen kuninkaallinen valtaistuimelle asettamisensa. tapahtuu kuitenkin vasta hänen ylösnousemuksensa hetkellä: silloin hän ottaa paikan oman Isänsä valtaistuimella (Ilm. 3:21), hänet korotetaan Jumalan oikealle puolelle (Ap. t. 2:30–35). Koko Kirkon ajan Jumalan kuninkuus toteutuu näin ihmisten keskuudessa Kristuksen, kaikkialla hallitsevan Herran, kuninkuuden välityksellä (Fil. 2:11); sillä Isä on asettanut Poikansa ”kuninkaiden Kuninkaaksi ja herrojen Herraksi” (Ilm. 19:16; Ilm. 17:14; vrt. Ilm. 1:5).

3. Aikojen lopussa. Kristus, voitettuaan kaikki vihollisensa, ”luovuttaa kuninkuuden Jumalalle, Isälle” (1. Kor. 15:24). Silloin tämä kuninkuus ”tulee täysin meidän Herramme ja hänen Kristuksensa omaksi” (Ilm. 11:15; Ilm. 12:10), ja uskovat saavat ”perinnön Kristuksen ja Jumalan valtakunnassa” (Ef. 5:5). Näin Jumala, kaiken valtias, ottaa täysin haltuunsa kuninkuutensa (Ilm. 19:6). Jeesuksen opetuslapset kutsutaan jakamaan tämän kuninkuuden kirkkaus (Ilm. 3:21), sillä jo täällä maan päällä Jeesus on tehnyt heistä ”papiston valtakunnan Jumalalleen ja Isälleen” (Ilm. 1:6; Ilm. 5:10; 1. Piet. 2:9; vrt. 2. Moos. 19:6).

RD & PG

Katso myös: → Puu 2 — ciel II, V — croissance 3 — dessein-de-dieu AT IV — eglise — esperance NT I — evangile — fils-de-l-homme AT II 1 — heritage NT II — jesus-christ I 1,2 — justice B II — messie AT II 3 ; NT II 1 — Ihme II 2 —

mystere NT I — parabole I 2, II 2, III — Parannus ja kääntymys NT I, II 1 — Kansa A I 2 ; C I — Ateria IV — roi — Köyhät NT I — maa NT I 2 — violence IV 1,3

VALTIO

Katso: ⟶ Auktoriteetti — nations — Kansa

VANHA

Katso: ⟶ Uusi — vieillesse

VANHEMMAT

Katso: ⟶ education O, I — enfant — Äiti — Isä

VANHIMMAT

Katso: ⟶ Paimen ja lauma NT a — vieillesse a

VANHURSKAS

Katso: → Abel — beatitude AT I 2, II — enfers-enfer AT II — impie AT 2; NT I.2 — jesus-christ II 1 b — justice — Vanhurskauttaminen — noe — Vaino

VANHURSKAUTTAMINEN

Vanhurskauttaminen.

Vanhurskautetuksi tuleminen merkitsee tavallisesti sitä, että saa oman asiansa tai vastapuolen asian voitolle ja osoittaa oman oikeutensa. Tämän kohtaamisen ei kuitenkaan tarvitse tapahtua tuomioistuimessa, eikä vastapuolen tarvitse olla vihollinen. Oikeudenmukaisuuden ala on verrattomasti laajempi kuin lain ja jopa tapojen ala. Jokaiseen ihmissuhteeseen sisältyy oma oikeudenmukaisuutensa, oma norminsa: sen kunnioittaminen merkitsee jokaisen kohtaamamme ihmisen kohtelemista juuri hänelle sopivalla tavalla. Tätä tapaa eivät määrää ainoastaan ulkoiset seikat, hänen asemansa yhteiskunnassa ja hänen tekonsa, vaan myös ja syvemmin hänen oma olemuksensa, lahjansa ja tarpeensa. Oikeudenmukainen oleminen merkitsee sitä, että löytää jokaista kohtaan juuri sopivan asenteen; vanhurskautetuksi tuleminen taas merkitsee sitä, että koettelemuksessa tai kiistassa osoittaa ennen kaikkea koko toimintansa oikeellisuuden, ei niinkään syyttömyyttään: se merkitsee oman oikeudenmukaisuutensa osoittamista.

I.. Vanhurskautetuksi tuleminen Jumalan edessä.

Tahtoa tulla vanhurskautetuksi Jumalan edessä ja väittää olevansa oikeassa häntä vastaan näyttää mahdottomalta. Sen sijaan että uskaltaisi siihen ryhtyä, pelätään ennen kaikkea, että Jumala itse ottaisi aloitteen keskustelussa, jonka lopputulos on jo ennalta kohtalokas: ”Älä käy oikeutta palvelijasi kanssa; ei yksikään elävä ole vanhurskas sinun edessäsi” (Ps. 143:2), sillä ”jos sinä pidät mielessäsi synnit… kuka silloin kestää?” (Ps. 130:3). Viisasta on tunnustaa syntinsä ja antaa hiljaisuudessa Jumalan tuoda vanhurskautensa julki: ”Sinä olet vanhurskas, kun puhut” (Ps. 51:6). Omituisinta ei pohjimmiltaan ole se, ettei ihminen ole vanhurskautettu Jumalan edessä, vaan pikemminkin se, että hän voi pitää itseään vanhurskautettuna eikä Raamattu näytä pitävän sitä hirvittävänä. Vaikka Job tietää, että ”ihminen ei voi olla oikeassa Jumalaa vastaan” (Job 9:2), että ”hän ei ole ihminen…” ja että on ”mahdotonta kiistellä, käydä yhdessä oikeutta” (Job 9:32), hän ei voi luopua siitä, että ”ajaa asiaansa oikeudessa, tietoisena siitä, että on oikeassa” (Job 13:18). Koska Jumala on vanhurskas, Jobilla ei ole mitään pelättävää tässä vastakkainasettelussa, jossa ”Jumala kohtaisi vastustajassaan oikeamielisen ihmisen” ja Job saisi asiansa voitolle (Job 23:7). Jumala tosin vaiensi Jobin ja sai tämän vakuuttuneeksi tyhmyydestään ja kevytmielisyydestään (Job 38:2; Job 40:4), mutta ei kuitenkaan pohjimmiltaan julistanut häntä vääräksi. Jumala tunnustaa myös uskossa Abrahamiin teon, jolla tämä — ei tietenkään saadakseen etua Jumalasta — vastaa ainakin täsmälleen kaikkeen siihen, mitä Jumala häneltä odotti (1. Moos. 15:6).

VT esittää siis ihmisen vanhurskauttamisen Jumalan edessä yhtä aikaa toteutumattomana hypoteesina ja tilanteena, jota varten ihminen on luotu: Jumala on vanhurskas, mikä merkitsee, ettei hän ole koskaan väärässä eikä kukaan voi kiistellä hänen kanssaan (Jes. 29:16; Jer. 12:1). Mutta ehkä se merkitsee myös sitä, että tietäessään, millaisesta savesta hän on meidät muovannut ja mihin kommuunioon hän on meidät luonut, hän ei omankaan vanhurskautensa nimissä eikä luotuaan kunnioittaen luovu tekemästä meitä kykeneviksi olemaan hänen edessään juuri sellaisia kuin meidän tulee olla: vanhurskaita.

II.. VANHURSKAUTETUT JEESUKSESSA KRISTUKSESSA.

1.. Lain voimattomuus. Juutalainen opetus, jonka piirissä fariseus Paavali kasvatettiin, uskoi voitavan saavuttaa sen, minkä VT ehkä antaa aavistaa, tai ainakin piti sitä tavoitteena, jota kohti oli pyrittävä: koska Laki on Jumalan tahdon ilmaus ja Laki on ihmisen ulottuvilla (vrt. 5. Moos. 30:11 — itse asiassa hänen ymmärryksensä ulottuvilla: ymmärrettävissä ja helposti tunnettavissa), ihmisen tarvitsee vain noudattaa sitä kokonaisuudessaan voidakseen astua Jumalan eteen ja tulla vanhurskautetuksi. Fariseuksen erehdys ei ole siinä unelmassa, että Jumalaa voitaisiin kohdella oikeudenmukaisesti, niin kuin hän ansaitsee, vaan siinä harhassa, että tähän uskotaan voitavan päästä omin voimin, kun tahdotaan saada itsestä aikaan asenne, joka saavuttaa Jumalan ja jota hän meiltä odottaa. Tämä sydämen perustavanlaatuinen vääristymä, joka tahtoo saada ”oikeuden kerskailla Jumalan edessä” (Room. 3:27), ilmenee perustavanlaatuisena virheenä Liiton tulkinnassa: siinä Laki erotetaan lupauksista, Laissa nähdään keino tulla vanhurskaaksi Jumalan edessä ja unohdetaan, että tämäkin uskollisuus voi olla vain Jumalan teko, hänen Sanansa täyttymys.

2.. Jeesus Kristus. Mutta Jeesus Kristus todella oli ”vanhurskas” (Ap. t. 3:14); hän oli Jumalan edessä juuri sitä, mitä tämä odotti: Palvelija, johon Isä saattoi viimein mieltyä (Jes. 42:1; Matt. 3:17); hän osasi loppuun asti ”täyttää kaiken vanhurskauden” (Matt. 3:15) ja kuoli, jotta Jumala kirkastuisi (Joh. 17:1, 4), toisin sanoen tulisi maailman edessä näkyviin kaikessa suuruudessaan ja ansiossaan, kaikkien uhrausten arvoisena ja sellaisena, jota voidaan rakastaa yli kaiken (Joh. 14:31). Tässä kuolemassa, joka näytti hylätyn kuolemalta (Jes. 53:4; Matt. 27:43–46), Jeesus sai todellisuudessa vanhurskauttamisensa, kun Jumala tunnusti hänen suorittamansa työn (Joh. 16:10): Jumala julisti sen herättämällä hänet kuolleista ja täyttämällä hänet Pyhällä Hengellä (1. Tim. 3:16).

3.. Armo. Mutta Jeesus Kristus|Jeesus Kristus ylösnousi ”meidän vanhurskauttamiseksemme” (Room. 4:25). Sen, mitä Laki ei voinut saada aikaan ja minkä se päinvastoin osoitti ehdottomasti poissuljetuksi, Jumalan armo lahjoittaa meille Kristuksen lunastuksessa (Room. 3:23 ff.). Tämä lahja ei ole pelkkä ”ikään kuin”, alentuva myöntyminen,

jossa Jumala nähdessään ainoan Poikansa olevan täydellisesti vanhurskautettu edessään suostuisi pitämään meitä vanhurskautettuina sen vuoksi, että olemme sitein liittyneet häneen. Jos Paavali olisi tarkoittanut pelkkää armollista vapauttavaa tuomiota, hän ei olisi käyttänyt sanaa vanhurskauttaminen, joka päinvastoin merkitsee kyseenalaistetun oikeuden myönteistä tunnustamista, omaksutun kannan oikeudenmukaisuuden vahvistamista. Hän ei olisi liittänyt sitä tekoa, jolla hän vanhurskauttaa meidät, Jumalan vanhurskauteen vaan hänen pelkkään laupeuteensa. Totuus on kuitenkin se, että Jumala Kristuksessa ”tahtoi osoittaa vanhurskautensa… ollakseen itse vanhurskas ja vanhurskauttaakseen sen, joka uskoo Jeesukseen” (Room. 3:26).

4.. Jumalan lapset. Hänen vanhurskauttaan Jumala tietysti osoittaa ensin Poikaansa kohtaan: hänet on ”luovutettu meidän rikkomustemme tähden” (Room. 4:25), ja kuuliaisuudellaan ja vanhurskaudellaan hän on ansainnut monille vanhurskauttamisen ja vanhurskauden (Room. 5:16–19). Se, että Jumala antaa Jeesuksen Kristuksen ansaita meidän vanhurskauttamisemme, ei kuitenkaan merkitse vain sitä, että hän Poikansa tähden suostuisi kohtelemaan meitä vanhurskaina. Se merkitsee, että hän tekee meidät Jeesuksessa Kristuksessa kykeneviksi omaksumaan juuri sen asenteen, jota hän meiltä odottaa: kohtelemaan häntä hänen ansionsa mukaisesti ja osoittamaan hänelle todella sitä oikeutta, joka hänelle kuuluu — lyhyesti sanottuna olemaan todella vanhurskautettuja hänen edessään. Näin Jumala on vanhurskas itseään kohtaan alentamatta vähääkään sitä kunniaa ja kirkkautta, jotka hänelle kuuluvat; ja hän on oikeudenmukainen luotujaan kohtaan, sillä hän suo heidän löytää oikean asenteen häntä kohtaan — ei pelkän suosionosoituksen kautta vaan armon kautta, joka ulottuu heidän syvimpään olemukseensa —, kohdella häntä sellaisena kuin hän on, Isänä|Isä, toisin sanoen olla todella hänen lapsiaan (Room. 8:14–17; 1. Joh. 3:1 f.).

III.. Vanhurskautetut uskon kautta.

Tämä sisäinen uudestisyntyminen, jonka kautta Jumala vanhurskauttaa meidät, ei ole mitään maagista muodonmuutosta; se toteutuu todella meissä, teoissamme ja reaktioissamme, mutta irrottamalla meidät kiintymyksestämme itseemme ja omasta kunniastamme (vrt. Joh. 7:18) ja liittämällä meidät uskossa Jeesukseen Kristukseen (Room. 3:28 ff.). Uskoa Jeesukseen Kristukseen merkitsee näet sen tunnustamista, että hän on se, jonka Isä on lähettänyt; se merkitsee pitäytymistä hänen sanoihinsa, kaiken panemista alttiiksi hänen valtakuntansa tähden, suostumista menettämään kaiken… voittaakseen Kristuksen ja uhraamaan ” [oman] vanhurskautensa, sen, joka tulee laista”, saadakseen ”vanhurskauden… joka tulee Jumalalta ja perustuu uskoon” (Fil. 3:8). Uskoa Jeesukseen Kristukseen merkitsee ”sen tunnustamista, että Jumala rakastaa meitä”, ja sen tunnustamista, että ”Jumala on Rakkaus” (1. Joh. 4:16); se merkitsee hänen saavuttamistaan hänen salaisuutensa ytimessä, vanhurskaana olemista.

JG

Katso myös: → foi NT III 2 — Armo VI — impie NT 2 — Tuomio AT II 3 ; NT II 2 — justice — loi B III 5 ; C III 1 — Teot NT II 1 — Anteeksianto II 2 — peche III 3, IV 3 a c — Ennalta määrätä 2 — Oikeudenkäynti — Sovinto I 2

VANKILA

Katso: → captivite

VANNOA

Katso: ⟶ Ihmisen sana I — serment

VAPAUTTAA

Katso: → esclave

VAPAUTUS

Katso: ⟶ captivite — exode — guerre AT III — justice A II AT ; B I AT, NT 2 — liberation-liberte II, III — mort AT III — Yö AT I ; NT I — redemption AT I, NT I

VARJO

Kuten yö tai pilvi, varjo symboloi kaksinaista kokemusta sen mukaan, ilmaiseeko se valon poissaolon vai edellyttääkö se valon läsnäoloa. Ihminen tahtoo täyttä valoa ja etsii varjoa; Jumala on valo ja palava tuli, mutta myös virkistävä varjo, ja hän on päättänyt asua pimeässä pilvessä. Raamattu leikittelee merkityksen tällä kaksinaisuudella.

I. Kuoleman julistaminen.

1. Pakeneva varjo.. Katoamaan tuomituksi tietävä luotu olento, ihminen tunnistaa kohtalonsa varjon kohoamisessa tai sen ohikiitävässä läsnäolossa: ”päivä laskee, illan varjot pitenevät” (Jer. 6:4); samoin käy ihmiselämälle, jonka asteet karttuvat vääjäämättä ajan kellotaululle (2. Kun. 20:9 ff.). Ihminen on pysähtymättä pakeneva varjo (Job 14:2; vrt. Job 8:9); hänen päivänsä laskevat kuin varjo yössä (Ps. 102:12; Ps. 144:4), ja ne kuluvat toivottomina kuolemaan (1. Aikak. 29:15; Viis. 5:9). Turhan elämän halki hän kulkee varjon lailla (Saarn. 6:12; Ps. 39:7); mutta tässä peruuttamattomassa kulussa, kokiessaan oman muuttuvaisuutensa, hän säilyttää uskonsa ”valojen Isään, jossa ei ole vaihtelua eikä muutoksen varjoa” (Jaak. 1:17).

2. Pimeys ja kuoleman varjo.. Turvautuen kyseenalaiseen etymologiaan mutta todellisuudentajun syvyydellä Septuaginta käänsi tavallisesti heprean sanan, joka merkitsee ”syvää varjoa”, ilmauksella ”kuoleman varjo”; evankelistat osoittivat sen oikeaksi (Jes. 9:1; Matt. 4:16; Luuk. 1:79). Varjo ei nimittäin ole vain muuttuva ja pakeneva ilmiö, vaan tyhjyys, olemattomuus, tuo synkkä pimeys, jota Job onnettomuudessaan toivoo (Job 3:1–6). Toivoton sheol, kuoleman maa, on pimeyden ja varjon maa (Job 10:21), jossa kaikki valo on pelkkää yötä. Koettelemus riistää jo tämän elämän aikana ihmiseltä elävien valon: ”Silmäluomillani on varjo” (Job 16:16).

3. Varjon valtias.. Kuoleman uhkaavan varjon edessä ainoa apu on yksin Jumala. Hän, joka muuttaa sakeaksi varjoksi sen näennäisen valon, jonka syntinen itselleen lupaa (Jer. 13:16; vrt. Ps. 44:20), voi myös ”tuoda pimeän varjon valoon” (Job 12:22) ja ”vetää varjosta ja pimeydestä ne, jotka olivat niiden vankeina” (Ps. 107:10, 14). Siksi psalmista huudahtaa luottamusta täynnä: ”Vaikka kulkisin varjon laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa, sillä sinä olet kanssani” (Ps. 23:4). Tämä toivo on käynyt todeksi siitä lähtien, kun Jesajan profetia on täyttynyt Kristuksessa: ”Varjojen maassa asuville loisti valo” (Matt. 4:16; Jes. 9:1).

II. SUOJELEVA LÄSNÄOLO.

Samoin kuin pilvi oli toisille uhkaava pimeys ja toisille valo ja suoja, myös kauhistava varjo voi olla suojeleva; tarjoamansa suojan kautta ihminen löytää läsnäolon.

1. Maanpäälliset varjot.. Arkielämässä, varsinkin idässä, varjoa arvostetaan, sillä se suojaa auringon paahteelta. Kaikki luodut kaipaavat varjoa: lootuksen alla hurja Behemot (Job 40:22), puiden alla linnut, eläimet ja ihmiset (Hes. 31:6); siksi varjoa antava puu symboloi suojelevaa voimaa: kuten Daniel selittää Nebukadnessarille: ”Puu olet sinä, oi kuningas” (Dan. 4:17 ff.). Samoin turvan antaa kuninkaan varjo (Tuom. 9:15); vanhurskas ruhtinas on ”kuin kallion varjo kuivettuneella maalla” (Jes. 32:2). Tällainen varjo voi kuitenkin olla petollinen: sekä kuivettuneen risiinipensaan varjo Joonaan pään päällä (Joona 4:5 ff.) että Israelin kuninkaan varjo (Valit. 4:20); vielä paljon petollisempi on Egyptin varjo (Jes. 30:2) tai ”Libanonin setrien” varjo: ne voidaan hetkessä repiä juuriltaan ja syöstä kuiluun niiden kanssa, jotka turvaavat niiden petolliseen varjoon (Hes. 31; Dan. 4).

2. Jumalan varjo.. Hauraan suojan sijaan Jumala yksin antaa varman varjon. On lähdettävä pyhien puiden miellyttävästä varjosta (Hoos. 4:13) ja löydettävä Jahvessa varjo kaikkina aikoina (Ps. 121:5; Jes. 25:4 ff.). Uskovan toiveena on ”asua Shaddain varjossa” (Ps. 91:1), olla todellisena Palvelijana hänen voimakkaan kätensä varjossa (Jes. 49:2; 51:16) tai hänen siipiensä alla (Ps. 17:8; Ps. 57:2 ff.; Ps. 63:8).

Näiden vertausten taustalta löytyy joitakin Eksodukseen liittyviä muistoja. Septuaginta ymmärsi tämän, kun se käänsi verbin *sakhan* (peittää, asua, levätä) sanoilla *skiazein*, *episkiazein* (peittää varjollaan, varjostaa). Silloin pilvi varjosti Jumalan telttaa (2. Moos. 40:35) ja määräsi näin leiriytymisten keston (4. Moos. 9:18, 22); se peitti varjollaan myös israelilaiset (4. Moos. 10:34) ja suojeli heitä ihmeellisellä tavalla, kuten Viisauden kirjassa sanotaan (Viis. 19:7). Tämä suojelu uudistuu viimeisinä aikoina. Puhdistetun Siionin yllä lepää Jahven kunnia kuin ”katos ja teltta, varjona päivällä suojaamassa kuumuudelta ja turvana ja suojana sateelta ja rajuilmalta” (Jes. 4:5 ff.). Ja kun Israel vaeltaa tämän jumalallisen kunnian alla, ”metsät antavat sille varjon” (Bar. 5:7 ff.; vrt. Bar. 1:12).

Temppelin vihkimisen aikana pilvi täytti kaikkeinpyhimmän, ja Salomo huudahti: ”Jahve on päättänyt asua pimeässä pilvessä” (1. Kun. 8:12). Suojelun ajatukseen liittyy tässä myös Jumalan läheinen läsnäolo. Tässä merkityksessä Jerusalem voi, kuten Laulujen laulun morsian, ”istua kaipaamansa varjon alla” (Laul. 2:3). Mariassa toiveesta tuli todellisuutta, kun Jumalan voima varjosti hänet (Luuk. 1:35), ja hän tuli raskaaksi hänestä, jonka yllä pilvi lepää kirkastumisessa (Luuk. 9:34 rinnakk.).

3. Israelin varjo.. Valitusta kansasta tulee vuorostaan jumalallisen suojelun lähde. Muinoin Israelin viiniköynnös levittäytyi muiden valtakuntien yläpuolelle ja peitti vuoret varjollaan (Ps. 80:11). Jumalan tuomion kukistamana Israelista tulee lopulta jälleen ”vihreä puu, johon linnut tulevat pesimään” (Hes. 17:23; vrt. Dan. 4:9), näkyvä esikuva

Jumalan kaikille kansoille avoimesta valtakunnasta (Matt. 13:32 rinnakk.). Samoin kun Pietari parantaa sairaan varjollaan (Ap. t. 5:15), hän ilmaisee Jumalan pelastavan läsnäolon Kirkossaan.

XLD

Katso myös: → Puu 2 — enfers-enfer AT I — figure — lumiere-tenebres — mort — Pilvi — Yö

VARMUUS

Katso: → Ahdistus i — Luottamus 3 — fierte — foi O — liberation-liberte III 3 a — Ihme III 3 a

VASTAANOTTAA

Katso: ⟶ coeur H z a ■ — disciple — don — ecouter — endurcissement II i en&nt II énset^er AT II a ; NT ï 3 — foi AT 1 ; NT I 1.2 ; n 2 « — Vieraanvaraisuus — parole-de-dieu AT III 2 ; NT I 2, n 2» III 2 — Ovi — Sovinto 14 — Pelastus NT I I a — simple 2 — veiller I — visite I — vocation — volonte-de-dieu

VASTAANOTTAVAISUUS / OPETETTAVUUS

Katso: → disciple — ecouter — endurcissement — enfant — simple z

VASTOINKÄYMINEN

Katso: ⟶ bien-mal II 2,3 — Onnettomuus — cendre 2 — eau II 2 — Häpeä — Juopumus I — Kirous — souffrance

VASTUSTAJA

Katso: → Antikristus — ennemi — guerre — Viha — Saatana

VASTUU

Vastuunsa tiedostaminen, kun ihminen aikuistuu tai ihmiskunta kehittää kulttuuriaan, synnyttää merkittävän inhimillisen ongelman, joka ei suinkaan ole vieras Raamatulle. Tässä sitä voidaan kuitenkin käsitellä vain sivumennen, sillä tämä artikkeli keskittyy ihmisen vastuuseen Jumalan edessä muutamasta keskeisestä näkökulmasta tarkasteltuna.

1. Yhden ihmisen kautta synti tuli maailmaan (Room. 5:12). Raamatun kertomus Aadamin synnistä (1. Moos. 2–3) vastaa perustavaan kysymykseen: kuka on vastuussa elämän kovuudesta, kuolemasta? Paavali muotoilee vastauksen: vastuussa ei ole Jumala, vaan ihmisen teko, joka on päästänyt synnin yli-inhimillisen voiman valloilleen. Tämä teko on osittain mutta todella vastuussa maailmassa vallitsevasta pahasta.

Tämä vastaus on järkyttävä, ennenkuulumaton. Israelia ympäröineille suurille uskonnoille paha on yhtä vanha kuin maailma ja jumalat: jumalilta se on siirtynyt ihmisille. Ihmiset ja jumalat ovat siis kaikki sekä vastuullisia että vastuuttomia; kaikki ovat sitä mitä ovat, eri tavoin painottuva sekoitus hyvää ja pahaa. Kun Raamattu sitä vastoin olettaa hyvän Jumalan, hyvän luodun olennon ja luomista myöhemmän pahan, se asettaa pahan vastuun luotujen vapauden varaan.

Tämä vastuu ylittää ihmisen mitat. Raamatun kertomus tietää tämän ja kertoo synnin lähteneen Kiusaajasta. Mutta se tietää myös, että syntisessä tilassaan ihminen, vaikka vastuu käy yli hänen voimansa, ei kuitenkaan voi torjua sitä. Jokainen syntinen voi löytää näiltä sivuilta sekä sen kohtalonomaisuuden, jonka vuoksi hänen synneistään syntyy pahaa, jota hän ei ole tahtonut, että tarkan kuvan omista rikkomuksistaan, heikkouden (vrt. liha) ja pahantahtoisuuden sekoituksesta. Hän voi löytää niistä oman osuutensa maailman pahuudesta.

2. Tunsin synnin vain lain kautta (Room. 7:7). Laki oli Jumalan Israelille antama ”kasvattaja” (Gal. 3:24). Se kasvatti Israelia syvästi vastuuntuntoon. Sanomalla: ”Sinä teet tämän… et tee tuota…”, se asetti jokaisen israelilaisen vastuuseensa ja osoitti hänelle, että tämä kykeni kantamaan vastuunsa. Tuomalla esiin olosuhteiden moninaisuuden ja aikomusten vaikutuksen se terävöitti hänen omaatuntoaan. Osoittamalla hänelle, että Jumala tahtoo hyvää ja paheksuu pahaa, laki antoi hänen teoilleen äärettömän arvon. Liittämällä Lain liittoon se teki koko olemassaolosta valinnan Jumalan puolesta tai häntä vastaan. Totta, myös pakanat kykenevät tunnistamaan vastuunsa ”sydämessään” ”ilman lakia” (Room. 2:15). Mutta Laki teki Israelista kansan, joka oli ”kaikkien joukossa viisas ja ymmärtäväinen” (5. Moos. 4:6) ja tietoinen ihmisen tekojen vakavuudesta.

3. Tunnista, mitä olet tehnyt (Jer. 2:23). Se, minkä Laki julisti yleisesti, sen profeetat tulevat osoittamaan konkreettisesti jollekin omantunnottomalle ruhtinaalle tai harhakuvitelmissa elävälle kansalle ja asettamaan heidät kohtaamaan vastuunsa. Lähes aina, Samuelista ja Natanista (1. Sam. 3:13; 2. Sam. 12:10 ff.) Israelin viimeiseen perilliseen asti (Jes. 59:8 ff.), profeetat puuttuvat tapahtumiin jo koettujen tai ennakoitavissa olevien onnettomuuksien pohjalta: ”Koska teette tällaista pahaa, myös tällainen paha kohtaa teitä…” Jokainen kansallinen katastrofi tarjoaa heille tilaisuuden tarkastella kansan vastuuta terävämmin.

Suurin onnettomuus, pakkosiirtolaisuus, on Hesekielille ratkaiseva oivallus. Israel vajosi perikatoon laiminlyötyään vastuunsa, mutta jokaiselle israelilaiselle kaikki on yhä mahdollista. Jokaisen on otettava vastuunsa ja valittava elämän ja kuoleman välillä: ”Vanhurskaan vanhurskaus on hänen päällään, ja jumalattoman pahuus on hänen päällään” (Hes. 18:20).

4. Olen tehnyt syntiä sinua vastaan (Ps. 51:6). Syntien tunnustaminen Raamatussa, siinä muodossa jonka se saa, kaikuu Lakia ja profeettoja ja ilmaisee tietoisuutta vastuusta. Sillä ei pyritä laskemaan rikkomuksia eikä luettelemaan mahdollisimman monia syntejä sen varmistamiseksi, ettei mitään jäisi pois. Se asettaa vastakkain Jumalan vanhurskauden ja ihmisen vääryyden (Jes. 59:9, 14; Dan. 3:27–31; Ps. 51:6 ff.). Tunnustamisen tarkoituksena ei ole ainoastaan myöntää, että saatu rangaistus on ansaittu, vaan syvemmästä näkökulmasta, joka liittyy kiitoksenantoon, siirtää syyllisyyden paino syntisen kannettavaksi ja vapauttaa Jumala syytteestä: ”Sinulle, Herra, kuuluu vanhurskaus, meille häpeä” (Dan. 9:7; Bar. 1:15 ff.). Näin parannuksen rukous jatkaa alkukertomuksen oivallusta: Jumala on hyvä, paha on syntisen vastuulla.

5. Evankeliumi on pyhälle Paavalille Jumalan vanhurskauden ja syntisen vastuun lopullinen ilmoitus. Roomalaiskirjeen kolme ensimmäistä lukua osoittavat synnin tuhoisan vakavuuden ja ratkaisevien valintojen painon sekä samalla selittävät tämän kohtalon, joka ylittää inhimillisen mittapuun. Jos Jumalan viha kuormittaa ihmisen tekoja näin raskaasti ja saa hänen vastuunsa ylittämään kaiken, minkä hän itse voi ennakoida ja tahtoa, tämä paradoksaalinen kohtalo on sellaisen rakkauden kääntöpuoli, jonka mittasuhteet ovat Jumalan mittasuhteita: ”sillä Jumala on sulkenut kaikki ihmiset tottelemattomuuteen armahtaakseen kaikkia” (Room. 11:32).

Tämä suunnitelma tulee ilmi Kristuksen kärsimyksessä. Jumalan Pojan kuolemaan johtaneet erilaiset vastuut eivät ole samanarvoisia (vrt. Joh. 19:11; Ap. t. 3:13), eivätkä ne kata kaikkea vastuuta (Ap. t. 3:17), mutta ne ovat todellisia, ja kaikki yhdessä ne ovat saaneet aikaan tämän hirvittävän rikoksen. Siksi evankeliumin julistus syntyvässä Kirkossa

muistuttaa aina koko Jerusalemia sen vastuusta: ”Te surmasitte hänet” (Ap. t. 2:23; 3:14; 4:10; 5:30 ff.). Syntinen pääsee uskoon vain parannuksen ja vastuunsa tiedostamisen kautta.

JG

Katso myös: → bien-mal I 3 — conscience — epreuve-tentation AT II 2 — liberation-liberte I — loi C III 2 — peche — Parannus ja kääntymys — Palkka II 1.2 — semer I 2 a — soucis I

VERI

Veri.

Myöhäisjuutalaisuudessa ja UT:ssa sanapari ” liha ja veri” tarkoittaa ihmistä hänen katoavaisessa luonnossaan (Sir. 14:18; Sir. 17:31; Matt. 16:17; Joh. 1:13); se tarkoittaa myös sitä tilaa, jonka Jumalan Poika otti omakseen tullessaan tänne alas (Hepr. 2:14). Tätä tapausta lukuun ottamatta Raamattu käsittelee tuskin muuta kuin vuodatettua verta (latinan sanan *cruor* merkityksessä), joka liittyy aina menetettyyn tai annettuun elämään. Tämä eroaa kreikkalaisesta ajattelusta, jossa veri (latinan sanan *sanguis* merkityksessä) liitetään ihmisen lisääntymiseen ja tunne-elämään.

VT. VT.

Kuten kaikki muinaiset uskonnot, myös Israelin uskonto tunnustaa verellä olevan pyhän luonteen, sillä veri on elämä (3. Moos. 17:11, 14; 5. Moos. 12:23); ja kaikki, mikä koskettaa elämää, liittyy läheisesti Jumalaan, joka yksin on elämän herra. Tästä seuraa kolme asiaa: murhan kielto, veren syömisen kielto ja veren käyttö jumalanpalveluksessa.

I. Murhan kielto. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, joten yksin Jumalalla on valta hänen elämäänsä; jos joku vuodattaa verta, Jumala vaatii hänet siitä tilille (1. Moos. 9:5 f.). Tämä perustelee uskonnollisesti Dekalogin käskyn: ”Älä tapa” (2. Moos. 20:13). Murhatapauksessa uhrin veri, kuten Abelin veri, huutaa murhaajaa vastaan: ”kostoa” (1. Moos. 4:10 f.; vrt. 2. Sam. 21:1; Hes. 24:7 f.; Hes. 35:6). Tapaoikeus pitää tällöin ”verenkostajan” toimintaa oikeutettuna (1. Moos. 9:6). Se pyrkii ainoastaan välttämään rajattoman verikoston (vrt. 1. Moos. 4:15, 23 f.) ja asettamaan sille säännöt (5. Moos. 19:6–13; 4. Moos. 35:9–34). Jumala itsekin ottaa tämän koston tehtäväkseen ja antaa viattoman veren langeta niiden päähän, jotka sen vuodattavat (Tuom. 9:23 f.; 1. Kun. 2:32). Siksi vainotut uskovat vetoavat häneen, jotta hän kostaisi palvelijoidensa veren (Ps. 79:10; 2. Makk. 8:3; vrt. Job 16:18–21), ja hän itse lupaa tehdä niin, kun hänen Päivänsä koittaa (Jes. 63:1–6).

2. Veren syömisen kielto. Veren ja sellaisen lihan syömisen kielto, josta verta ei ole rituaalisesti laskettu (5. Moos. 12:16; 5. Moos. 15:23; vrt. 1. Sam. 14:32–35), on selvästi Raamatun ilmoitusta varhaisempi (vrt. 1. Moos. 9:4). Olipa sen alkuperäinen merkitys mikä tahansa, VT:ssä sille annetaan täsmälliset perustelut: veri, kuten elämä, kuuluu yksin Jumalalle; se on hänen oma osansa uhreissa (3. Moos. 3:17); ihminen voi käyttää sitä ainoastaan sovitukseen (3. Moos. 17:11 f.). Tämä veren kielto säilyi jonkin aikaa kristinuskon alkuvaiheessa, jotta juutalaisten ja kääntyneiden pakanoiden yhteinen pöytäyhteys helpottuisi (Ap. t. 15:20–29).

3. Veren kultillinen käyttö. Veren pyhä luonne määrää sen erilaiset käyttötavat jumalanpalveluksessa.

a. Jahven ja hänen kansansa välinen liitto sinetöidään verisellä riitillä. Uhrien veri vihmotaan puoliksi alttarille, joka edustaa Jumalaa, ja puoliksi kansan päälle. Mooses selittää riitin: ”Tämä on sen liiton veri, jonka Jahve on tehnyt kanssanne…” (2. Moos. 24:3–8). Näin Jumalan ja hänen kansansa välille muodostuu erottamaton side (vrt. Sak. 9:11; Hepr. 9:16–21).

b. Uhritoimituksissa veri on myös olennainen osa. Olipa kyse polttouhrista, yhteysuhrista tai vihkimisriiteistä, papit vihmovat verta alttarille ja sen ympärille (3. Moos. 1:5, 11; 3. Moos. 9:12; jne.). Pääsiäisriitissä Karitsan veri saa toisen merkityksen: sitä sivellään oven ylä- ja sivupieliin (2. Moos. 12:7, 22), jotta talo säästyisi tuhoavilta vitsauksilta (2. Moos. 12:13, 23).

c. Veririiteillä on poikkeuksellisen suuri merkitys sovitusliturgioissa. Sillä veri sovittaa (3. Moos. 17:11). Sitä vihmotaan (4,6s; jne.). Erityisesti anteeksiannon päivänä ylipappi menee kaikkeinpyhimpään niiden uhrien veren kanssa, jotka on uhrattu hänen syntiensä ja kansan syntien tähden (16).

d. Lopuksi uhriverellä on vihkimisen merkitys. Pappien (2. Moos. 29:20 f.; 3. Moos. 8:23, 30) ja alttarin (Hes. 43:20) vihkimisriiteissä se ilmaisee Jumalalle kuulumista.

UT. UT.

Jos UT tekee lopun juutalaisen jumalanpalveluksen verisistä uhreista ja kumoaa veren kostoa koskevat lain säädökset, niin se johtuu siitä, että se tunnustaa ihmisten lunastamiseksi vuodatetun ”viattoman veren”, ”kalliin veren” (1. Piet. 1:19) merkityksen ja arvon.

I. Synoptiset evankeliumit. Kun Jeesus katsoo kuolemaa selkein silmin, hän ajattelee Jerusalemin vastuuta: muinaiset profeetat on murhattu, hänet itsensä tullaan luovuttamaan, ja hänen lähettiläänsä kaikki tapetaan vuorollaan. Jumalan tuomio ei voi olla muu kuin ankara syyllistä kaupunkia kohtaan: kaikki viaton veri, joka on vuodatettu maan päällä Abelista lähtien, lankeaa tämän sukupolven päälle (Matt. 23:29–36). Kärsimyshistoria sijoittuu tähän dramaattiseen näkökulmaan: Juudas tunnustaa luovuttaneensa viattoman veren (Matt. 27:4), Pilatus pesee kätensä samalla, kun väkijoukko ottaa vastuun (Matt. 27:24 f.).

Mutta draamalla on myös toinen puolensa. Viimeisellä ehtoollisella Jeesus esitti maljan eukaristisena ”liiton verenä, joka vuodatetaan monien puolesta syntien anteeksiantamiseksi”. Hänen uhrattu ruumiinsa ja vuodatettu verensä tekevät hänen kuolemastaan siis kahdella tavalla merkityksellisen uhrin: liiton uhrin, joka asettaa uuden

liiton Siinain liiton tilalle; sovitusuhrin, joka seuraa Jahven ” Palvelijaa” koskevaa profetiaa. Näin epäoikeudenmukaisesti vuodatetusta viattomasta verestä tulee lunastuksen veri.

2. Pyhä Paavali. Paavali ilmaisee mielellään Kristuksen ristin merkityksen viittaamalla hänen lunastavaan vereensä. Oman verensä peittämänä Jeesus toimii nyt kaikkien ihmisten hyväksi siinä tehtävässä, jota sovitusarkun kansi aikoinaan ennakoi sovituksen toimituksessa (Room. 3:25): hän on jumalallisen läsnäolon paikka ja takaa syntien anteeksiannon. Sillä hänen verellään on pelastava voima: sen kautta meidät vanhurskautetaan (Room. 5:9), lunastetaan (Ef. 1:7) ja hankitaan Jumalalle (Ap. t. 20:28); sen kautta toteutuu ykseys juutalaisten ja pakanoiden välillä (Ef. 2:13) sekä ihmisten ja taivaallisten voimien välillä (Kol. 1:20). Tätä uuden liiton verta ihmiset voivat nauttia osallistuessaan ”eukaristiseen maljaan” (1. Kor. 10:16; 1. Kor. 11:25–28). Silloin heidän ja Herran välille syntyy syvä, eskatologinen yhteys: Herran kuolemaa muistellaan ja hänen tulemisensa julistetaan (1. Kor. 11:26).

3. Heprealaiskirje. 3. Heprealaiskirje. — Ylipapin meneminen kaikkeinpyhimpään sovitusveren kanssa ymmärretään Heprealaiskirjeessä profeetallisena esikuvana siitä, että Kristus menee taivaaseen oman verensä kanssa hankkiakseen meille lunastuksen (Hepr. 9:1–14). Tämä kuva liittyy Mooseksen Siinailla toimittaman liiton uhrin kuvaan: Jeesuksen veri, uuden liiton veri, uhrataan ihmisten syntien anteeksi antamiseksi (Hepr. 9:18–28). Sen kautta syntiset pääsevät Jumalan luo (Hepr. 10:19); se puhuu voimakkaammin kuin Abelin veri (Hepr. 12:24), takaa heidän pyhityksensä (Hepr. 10:29; Hepr. 13:12) ja heidän pääsynsä Hyvän Paimenen laumaan (Hepr. 13:20).

4. Pyhä Johannes. Ilmestyskirja yhtyy perinteiseen oppiin puhuessaan Karitsan verestä: tämä veri on pessyt meidät synneistämme (Ilm. 1:5; vrt. Ilm. 7:14) ja lunastanut meidät Jumalalle tehden meistä pappien kuningaskunnan (Ilm. 5:9). Oppi on sitäkin tärkeämpi, kun näkijän kirjoittaessa paha kaupunki Babylon ahmii marttyyrien verta (Ilm. 18:24). Marttyyrit ovat voittaneet saatanan Karitsan veren ansiosta (Ilm. 12:11), mutta heidän vuodatettu verensä huutaa silti oikeutta. Jumala kostaa sen antamalla verta juotavaksi niille, jotka ovat sitä vuodattaneet (Ilm. 16:3–7), kunnes heidänkin verensä vuodatetaan ja siitä tulee oikeutta jakavan Sanan voitonkoriste (Ilm. 19:13; vrt. Jes. 63:3).

Evankelista Johanneksen mietiskely Jeesuksen verestä on aivan toisenlaista. Hän näki keihäällä lävistetyn Kristuksen kyljestä vuotavan vettä ja verta (Joh. 19:31–37), Jumalan rakkauden kaksinkertaisen todistuksen, joka vahvistaa Hengen todistuksen (1. Joh. 5:6 ff.). Tämä vesi ja veri vaikuttavat yhä Kirkossa eläväksi tekevällä voimallaan. Vesi on Hengen merkki: Henki synnyttää uudesti ja sammuttaa janon (Joh. 3:5; Joh. 4:13 f.). Veri jaetaan ihmisille eukaristian vietossa: ”Joka syö minun lihaani ja juo minun vertani, sillä on iankaikkinen elämä… [hän] pysyy minussa ja minä hänessä” (Joh. 6:53–56).

CS & PG

Katso myös: → Abel — Jumalan Karitsa 2 — Liitto AT I 3; NT I — Sielu I — chair I 1-3 b — circoncision AT 2 — coupe 3 — eucharistie — Sovitus — Taikuus 2 a c — martyr — paque I 6 b — Vaino — Puhdas NT II 2 — redemption NT I.2 — Uhri — temoignage NT III 2 — vengeance 1.4 — vie II 3 — vin II 2 b — violence

VERTAUS

Katso: ⟶ figure — image — parabole

VIATON

Katso: → Valkoinen — enfant — Puhdas AT II ; NT — Veri AT I — simple

VIERAANVARAISUUS

1. Vieraanvaraisuus, laupeuden teko.. Vieras, joka kulkee ohi ja pyytää kattoa päänsä päälle (Sananl. 27:8; Sir. 29:21 f.), muistuttaa ensin Israelia sen menneestä asemasta orjuuteen joutuneena muukalaisena (3. Moos. 19:33 f.; vrt. Ap. t. 7:6) ja sitten sen nykyisestä asemasta maan päällä kulkijana (Ps. 39:13; vrt. Hepr. 11:13; 13:14). Tätä vierasta on siis otettava vastaan ja kohdeltava rakkaudella Jumalan nimessä, sillä Jumala suojelee häntä (5. Moos. 10:18 f.). Hänen puolustamisekseen ei kaihdeta suurimpiakaan uhrauksia (1. Moos. 19:8; Tuom. 19:23 f.); ei epäröidä vapauttaa häntä ystävistä, jos itsellä ei ole keinoja huolehtia odottamattoman vieraan tarpeista (Luuk. 11:5 f.). Tämä harras ja uskonnollinen vieraanvaraisuus, josta Abraham on esikuva (1. Moos. 18:2–8), josta Job kerskuu (Job 31:13 f.) ja jonka hienotunteisuutta Kristus kiittää (Luuk. 7:44 ff.), tuo ilmi veljellistä rakkautta, jota kristityn tulee osoittaa kaikkia kohtaan (Room. 12:13; 13:8).

2. Vieraanvaraisuus, uskon todistus.. Tästä rakkauden muodosta, vieraanvaraisuudesta, Jeesus paljastaa viimeisellä tuomiolla kaikille salaisuuden. Hänet kohdataan vieraassa (Matt. 25:35, 43), tunnistettuna tai tuntemattomana, kuten silloin kun hän tuli omiensa luo: hänelle ei ollut sijaa majatalossa ainoastaan hänen syntyessään (Luuk. 2:7), vaan maailma ei tuntenut häntä koko hänen elämänsä aikana eivätkä hänen omansa ottaneet häntä vastaan (Joh. 1:9 ff.). Ne, jotka uskovat häneen, ottavat hänen nimessään vastaan hänen lähettämänsä (Joh. 13:20) ja myös kaikki ihmiset, vähäisimmätkin (Luuk. 9:48); jokaisessa vieraassa he näkevät paitsi Herran lähettämän, ”enkelin” (1. Moos. 19:1 ff.), myös itse Herran (Matt. 10:40; Mark. 9:37).

Siksi vierasta ei kohdella velallisena (Sir. 29:24–28) eikä vaivalloisena ihmisenä, jota epäillään (Sir. 11:34) ja josta nuristaan (1. Piet. 4:9), vaan mielellään otetaan vastaan niitä, jotka eivät voi hyvittää saamiaan palveluksia (Luuk. 14:13). Jokaisen kristityn (1. Tim. 5:10), ja erityisesti piispan (1. Tim. 3:2; Tit. 1:8), tulee nähdä oveaan kolkuttavassa Jumalan Poika, joka tulee Isänsä kanssa täyttämään hänet ja tekemään hänestä asuinpaikkansa (vrt. Ilm. 3:20; Joh. 14:23). Nämä jumalalliset vieraat vuorostaan vievät hänet luokseen, eivät vieraana vaan talon lapsena (Joh. 14:2 f.; Ef. 2:19). Onnellisia ovat valppaat palvelijat, jotka avaavat oven Herralle, kun hän parusian tullessa kolkuttaa! Roolit vaihtuvat ja vieraanvaraisuuden salaisuus tulee ilmi: hän itse palvelee pöydässä (Luuk. 12:37), hän antaa heidän jakaa ateriansa (Ilm. 3:20).

PMG & MFL

Katso myös: → etranger I — frere — talo I 1, III 2 — parfum I — Köyhät NT III 1 — Lähimmäinen — Ateria

VIHA

Viha on rakkauden vastakohta, mutta samalla hyvin lähellä sitä. Amnonin rakkaus Tamaria kohtaan muuttuu yhtäkkiä rajuksi vastenmielisyydeksi, koska hänen intohimonsa oli kiihkeä (2. Sam. 13:15). Monet raamatulliset ilmaukset, joissa rakkaus ja viha asetetaan ehdottomasti vastakkain (Matt. 5:43; 6:24), edellyttävät rakkauden luonnollista reaktiota: sitä, että ihminen alkaa inhota sitä, mihin hän oli eniten kiintynyt. Tällaisen mielentilan olettaa Deuteronomium tapauksessa, jossa mies hylkää vaimonsa (5. Moos. 22:13, 16). Tällainen reaktioiden väkivaltaisuus on seemiläisen kielenkäytön perustana: siinä käytetään mielellään vastakohtaisia sanapareja tekemättä eroa niiden väliin jäävissä vivahteissa. Todellisuus ei kuitenkaan aina vastaa kielen voimakkuutta, ja moniavioisessa avioliitossa voidaan sanoa, että vaimoa, jota ei aseteta etusijalle tai jota vain rakastetaan vähemmän, vihataan (5. Moos. 21:15; vrt. 1. Moos. 29:18, 31). Nämä huomiot voivat selittää eräitä yllättäviä ilmauksia (Luuk. 14:26; vrt. Matt. 10:37); ne eivät kuitenkaan ratkaise vihan herättämää uskonnollista ongelmaa: Miksi ja miten viha ilmenee ihmiskunnassa? Mitä Raamattu tarkoittaa soveltaessaan käsitettä Jumalaan? Millaisen asenteen Kristus on ottanut vihaan?

I.. VIHA IHMISTEN KESKUUDESSA.

1.. Maailma vihan vallassa. Ihmisten välinen viha on aina ollut tosiasia. Ensimmäinen Mooseksen kirja kertoo siitä jo ensimmäisen ihmissukupolven yhteydessä (1. Moos. 4:2–8), ja viisaat tarkastelevat sitä selväjärkisesti (Sananl. 10:12; 14:20; 19:7; 26:24 ff.; Sir. 20:8). Raamattu kuitenkin arvioi tämän tosiasian moraalisesti. Viha on paha, synnin hedelmä, sillä Jumala on tehnyt ihmisistä veljiä, jotta he eläisivät keskinäisessä rakkaudessa. Kainin tapaus osoittaa hyvin vihan kehityskulun: kateudesta syntyneenä se pyrkii toisen hävittämiseen ja johtaa murhaan. Tämä riittää paljastamaan vihan saatanallisen alkuperän, kuten Viisauden kirja selittää: Paholainen kadehti ihmisen onnea, vihasi häntä ja aiheutti hänen kuolemansa (Viis. 2:24). Siitä lähtien maailma on ollut vihan vallassa (Tit. 3:3).

2.. Vanhurskas on vihan kohteena. Jo kaukaisista alkuajoista lähtien kaava ”kateus–viha–murha” toistuu aina samaan suuntaan: jumalaton vihaa vanhurskasta ja toimii tämän vihollisena. Näin Kain Abelia, Esau Jaakobia, Jaakobin pojat Joosefia, egyptiläiset Israelia (Ps. 105:25), jumalattomat kuninkaat profeettoja (1. Kun. 22:8), pahat ihmiset kansojen hurskaita, muukalaiset Jahven Voideltua (Ps. 18:21), Siionia (Ps. 129) ja Jerusalemia (Jes. 60:15) vastaan. Tämä on siis pysyvä laki: Jumalan rakastamaa vihataan, joko siksi, että hänen erottamisensa muista herättää kateutta, tai siksi, että hän on syntisille elävä nuhde (Viis. 2:10–20). Joka tapauksessa Jumala itse on valittunsa kautta tähtäimessä ja joutuu vihan kohteeksi (1. Sam. 8:7; Hes. 3:7).

3.. Voiko vanhurskas vihata?. Vastauksena tähän vihaan, jonka uhrina vanhurskas on, voiko hän vihata? Jumalan kansan keskuudessa säädetään, että on rakastettava lähimmäistä (3. Moos. 19:17 f.); siksi laki määrää surmaamaan murhaajan, joka on tappanut vihasta (5. Moos. 19:11 ff.), samalla kun se pyrkii lieventämään verikoston käytäntöä perustamalla turvakaupunkeja (5. Moos. 19:1–10). On kuitenkin muitakin tapauksia: jumalattomat, jotka vihaavat vanhurskaita, ja Jumalan kansan viholliset; molemmat toimivat Jumalan vihollisina (4. Moos. 10:35; Ps. 83:3). Jumalan rakkauden sanelema menettely voi tässä näyttää yllättävältä. Israel vihaa Jumalan vihollisia, jottei jäljittelisi heidän menettelyään: tämä on pyhän sodan merkitys (vrt. 5. Moos. 7:1–6). Kärsivä vanhurskas, jota voisi houkuttaa kadehtia jumalattomia ja jäljitellä heitä (Sananl. 3:31; Ps. 37:73), vihaa syntisten joukkoa varjellakseen itseään synniltä (Ps. 26:4 f.; Ps. 101:3 ff.). ”Rakastaa niitä, jotka vihaavat Jahvea” (2. Aikak. 19:2) merkitsisi liittoutumista jumalattomien kanssa ja uskottomaksi tulemista (Ps. 50:18–21). Jumalan kiivaaseen rakkauteen on vastattava jakamattomalla rakkaudella (Ps. 119:113; Ps. 97:10). Kaikessa on omaksuttava hänen asiansa: rakastettava sitä, mitä hän rakastaa, ja vihattava sitä, mitä hän vihaa (Aam. 5:15; Sananl. 8:13; Ps. 45:8). Kuinka siis olla vihaamatta niitä, jotka vihaavat häntä (Ps. 139:21 f.)? Tämä asenne ei ole ongelmaton eikä vaaraton: eikö helposti aleta nähdä jokaisessa henkilökohtaisessa tai kansallisessa vihollisessa Jumalan vihollista, jotta jumalallisen valinnan etuoikeuksia sovitettaisiin itsekkäästi?

Vaara ei ollut kuvitteellinen: pyrkiessään ikuiseen vihaan Belialin puoluetta kohtaan Qumranin lahkolaiset samastivat tosiasiassa ”Jumalan puolueen” omaan suljettuun ryhmäänsä. ”Rakasta lähimmäistäsi ja vihaa vihollistasi” (Matt. 5:43): tämä ei ollut vanhan lain kirjain, mutta monet hyväksyivät tämän väärän tulkinnan, jota ohjasi ahdas yksinoikeusajattelu.

II.. ONKO JUMALASSA VIHAA?.

Kuinka voidaan puhua vihasta rakkauden Jumalan yhteydessä? Jumala ei tosiaankaan voi vihata ketään luomistaan olennoista (Viis. 11:24), ja olisi loukkaus syyttää häntä vihasta kansaansa kohtaan (5. Moos. 1:27; 5. Moos. 9:28). Mutta rakkauden Jumala on myös pyhä Jumala, kiivas Jumala. Hänen rakkautensa merkitsee itsessään voimakasta vastenmielisyyttä syntiä kohtaan. Hän vihaa epäjumalanpalvelusta, olipa kyse kanaanilaisten (5. Moos. 12:31; 5. Moos. 16:22) tai Israelin epäjumalanpalveluksesta (Jer. 44:4). Hän vihaa kultillista tekopyhyyttä (Aam. 5:21; Jes. 1:14), ryöstelyä ja rikosta (Jes. 61:8), väärää valaa (Sak. 8:17), avioeroa (Mal. 2:16) ja yleisemmin niitä syntejä, jotka luetellaan kohdassa Sananl. 6:16–19. Syntinen nimittäin jollakin tavoin sulautuu syntiinsä; hän asettuu Jumalan vihollisen asemaan, toisin sanoen Jumalan ”vihaajaksi” (2. Moos. 20:5; 5. Moos. 7:10; Ps. 139:21; Room. 1:30). Hänen

syyllisyydellään synnyttämänsä täydellinen yhteensopimattomuus hänen ja Jumalan välillä ilmaistaan Raamatussa myös vihan käsittein: Jumala vihaa väkivaltaista (Ps. 11:5), epäjumalanpalvelijaa (Ps. 31:7), tekopyhää (Sir. 27:24) ja yleensä kaikkia pahantekijöitä (Ps. 5:6 ff.). Hän vihaa uskottomaksi käynyttä Israelia (Hoos. 9:15; Jer. 12:8), samoin kuin hän vihasi kanaanilaisia heidän rikostensa tähden (Viis. 12:3). Asia on hieman mutkikkaampi, kun hän julistaa: ”Rakastin Jaakobia ja vihasin Esauta” (Mal. 1:2 f.; Room. 9:13). Tässä Jaakob tarkoittaa Israelia ja Esau Edomia (Mal. 1:4; vrt. 1. Moos. 25:30; 1. Moos. 32:28). Näin Jumala leimaa Edomin väkivallan Israelia kohtaan (vrt. Ps. 137:7; Hes. 25:12 ff.; Obad. 10–14). Hän osoittaa tällä ilmauksella myös, että valinta merkitsee suosimista, joka muistuttaa ihmisen suhtautumista vaimoihinsa: hän ”rakastaa” toista ja ”vihaa” toista (vrt. 1. Moos. 29:31 ff.; Room. 9:13 ff.).
Mutta vaikka tämä suosiminen ja tämä vastenmielisyys ovat hyvin todellisia asioita, joissa Jumala ilmaisee itsensä koko voimallaan, niitä voidaan silti kutsua vihaksi vain, jos tämä sana puhdistetaan kaikesta siitä, mitä se syntisessä maailmassamme sisältää: pahantahtoisesta kaunasta sekä halusta vahingoittaa ja tuhota. Jos siis Jumala vihaa syntiä, voidaanko sanoa, että Jumala todella vihaa syntistä, häntä, joka ”ei tahdo hänen kuolemaansa, vaan että hän kääntyisi ja eläisi” (Hes. 18:23)? Valinnan ja rangaistuksen kautta Jumala toteuttaa yhtä ainoaa rakkauden suunnitelmaa kaikkia ihmisiä varten; hänen rakkautensa saa viimeisen sanan. Se ilmoitetaan täydellisesti Jeesuksessa. Siksi UT:ssa ei koskaan puhuta vihasta Jumalassa.

III.. Jeesus vihan edessä.

1.. Maailman viha Jeesusta kohtaan. Saapuessaan maailmaan, jota vihan vimma kuohuttaa, Jeesus näkee sen eri muotojen suuntautuvan häneen: kadehdittua Jumalan valittua vihataan (Luuk. 19:14; Matt. 27:18; Joh. 5:18), samoin vanhurskasta, jonka läsnäolo tuomitsee (Joh. 7:7; Joh. 15:24); myös Israelin johtajat vihaavat häntä, koska he tahtovat mustasukkaisesti pitää Jumalan valinnan yksin itsellään (vrt. Joh. 11:50). Heidän takanaan häntä vihaa lisäksi koko paha maailma (Joh. 15:18): hänessä maailma vihaa valoa, koska sen teot ovat pahoja (Joh. 3:20). Näin toteutuu Raamatussa ilmoitettu sokean ja aiheettoman vihan salaisuus (Joh. 15:25): Jeesuksen lisäksi tähtäimessä on itse Isä (Joh. 15:23). Jeesus siis kuolee vihan uhrina, mutta kuolemallaan hän surmaa vihan (Ef. 2:14, 16), sillä tämä kuolema on rakkauden teko, joka palauttaa rakkauden maailmaan ja vakiinnuttaa sen sinne lopullisesti.

2.. Maailman viha kristittyjä kohtaan. Jokainen, joka seuraa Jeesusta, saa kokea saman kohtalon. Opetuslapsia vihataan ”hänen nimensä tähden” (Matt. 10:22; Matt. 24:9). Heidän ei pidä hämmästyä siitä (1. Joh. 3:13); heidän tulee jopa iloita siitä (Luuk. 6:22), sillä näin heidät liitetään Mestarinsa kohtaloon; maailma vihaa heitä, koska he eivät ole maailmasta (Joh. 15:19; Joh. 17:14). Näin paljastuu vihollinen, joka on vaikuttanut alusta asti (Joh. 8:44); mutta Jeesus rukoili heidän puolestaan, ei sitä, että heidät otettaisiin pois maailmasta, vaan että heidät varjeltaisiin Pahalta.

3.. Vihata pahaa, ei ihmisiä. Samoin kuin Jeesus, joka ei anna mitään otetta tämän maailman ruhtinaalle (Joh. 14:30; Joh. 8:46), ja samoin kuin Pyhä Jumala, Pyhä Isä (Joh. 17:11), opetuslapset vihaavat pahaa. He tietävät, että Jumalan ja maailman välillä vallitsee radikaali yhteensopimattomuus (1. Joh. 2:15; Jaak. 4:4), samoin Jumalan ja lihan (Room. 8:7) sekä Jumalan ja rahan välillä (Matt. 6:24). Poistaakseen itsestään kaiken osallisuuden pahaan he luopuvat kaikesta ja menevät jopa niin pitkälle, että vihaavat itseään (Luuk. 14:26; Joh. 12:25). Mutta suhteessa muihin ihmisiin heidän sydämessään ei ole vihaa: ”Joka vihaa veljeään, on pimeydessä” (1. Joh. 2:9–11; 1. Joh. 3:15). Rakkaus on ainoa ohjenuora, myös vihollisia kohtaan (Luuk. 6:27).

Näin tämän vihan historian lopussa tilanne on kristitylle selvä ja selkeä toimintalinja hahmottuu: rakastaa kaikkia ihmisiä, vihata itseään. Ihminen ilman Kristusta (Ef. 2:1, 11 ff.; Tit. 3:3) saattoi kuvitella löytävänsä vihasta itsensä vahvistamista, mutta Kainin aika on ohi; kristitty tietää, että vain rakkaus antaa elämän ja tekee Jumalan kaltaiseksi (1. Joh. 3:1–24).

JR

Katso myös: → Rakkaus — colere — ennemi — frere AT 1 — guerre NT II 1 — peche IV 2 c — Vaino I 1 — vengeance — violence

VIHKIMINEN

Katso: → fetes AT I ; NT I — Pyhä AT III i — temple AT

VIIMEINEN

Katso: ⟶ Täyttää — Aadam II 2 — dieu AT I I ; NT IV — jour-du-seigneur AT II j NT — Uusi — temps AT III ; NT III

VIISAUS

Viisauden etsiminen on yhteistä kaikille muinaisen idän kulttuureille. Egypti ja Mesopotamia ovat jättäneet meille perinnöksi viisauskirjallisuuden kokoelmia, ja seitsemän viisasta olivat legendaarisia muinaisessa Kreikassa. Tällä viisaudella on käytännöllinen päämäärä: ihmisen on toimittava harkiten ja taitavasti menestyäkseen elämässä. Tämä edellyttää tietynlaista pohdintaa maailmasta; se johtaa myös moraalin kehittämiseen, josta uskonnollinen ulottuvuus ei puutu (varsinkaan Egyptissä). Kreikassa 6. vuosisadalla pohdiskelu saa spekulatiivisemman suunnan, ja viisaus muuttuu filosofiaksi. Alkionasteisen tieteen ja kehittyvien tekniikoiden rinnalla viisaus muodostaa siis tärkeän osan sivilisaatiosta. Se on antiikin humanismia.

Raamatullisessa ilmoituksessa Jumalan sana saa myös viisauden muodon. Tämä on tärkeä seikka, mutta se on tulkittava oikein: se ei merkitse sitä, että ilmoitus kehityksensä jossakin vaiheessa muuttuisi humanismiksi. Inspiroitu viisaus, silloinkin kun se sisällyttää itseensä inhimillisen viisauden parhaat puolet, on luonteeltaan toisenlaista kuin tämä. Tämä seikka on havaittavissa jo VT:ssä, mutta UT:ssa se tulee selvästi esiin.

VT. VT.

I. Inhimillinen viisaus ja Jumalan mukainen viisaus.

1. Viisauden juurtuminen Israeliin. Joosefia (1. Moos. 41:39 f.) ja Moosesta (2. Moos. 2:10; vrt. Ap. t. 7:21 ff.) lukuun ottamatta Israel tutustui idän viisauteen vasta asetuttuaan Kanaaniin, ja vasta kuningasvallan aikana se avautui laajalti aikakauden humanismille. Salomo oli tässä aloitteentekijä: ”Salomon viisaus oli suurempi kuin kaikkien itämaalaisten viisaus ja koko Egyptin viisaus” (1. Kun. 5:9–14; vrt. 1. Kun. 10:6, 23). Tämä sana viittaa sekä hänen henkilökohtaiseen sivistykseensä että taitoonsa hallita hyvin. Uskoville tämä kuninkaallinen viisaus ei kuitenkaan ole ongelma: se on Jumalan lahja, jonka Salomo sai rukouksellaan (1. Kun. 3:6–14). Arvio on optimistinen, ja sen kaikuja löytyy muualtakin: samalla kun hovikirjurit vaalivat viisauskirjallisuuden lajeja (vrt. Sananl. 10–22), pyhät historioitsijat ylistävät Joosefia, taitavaa hallintomiestä, jonka viisaus oli Jumalalta peräisin (1. Moos. 41; 1. Moos. 47).

2. Viisaus kyseenalaisena. Mutta viisautta on monenlaista. Todellinen viisaus tulee Jumalalta: hän antaa ihmiselle ”sydämen, joka kykenee erottamaan hyvän pahasta” (1. Kun. 3:9). Kaikkia ihmisiä kuitenkin houkutellaan heidän ensimmäisen isänsä tavoin anastamaan tämä jumalallinen etuoikeus ja hankkimaan omin voimin ”hyvän ja pahan tunteminen” (1. Moos. 3:5). Tämä on petollista viisautta, johon Käärmeen viekkaus heitä houkuttelee (1. Moos. 3:1). Sellaista viisautta edustavat kirjurit, jotka arvioivat kaikkea inhimillisten näkemysten mukaan ja ”muuttavat Jahven lain valheeksi” (Jer. 8:8), sekä kuninkaan neuvonantajat, jotka harjoittavat täysin inhimillistä politiikkaa (vrt. Jes. 29:15 ff.). Profeetat nousevat tällaista viisautta vastaan: ”Voi niitä, jotka ovat viisaita omissa silmissään ja omasta mielestään ymmärtäväisiä” (Jes. 5:21). Jumala tekee heidän viisautensa tyhjäksi (Jes. 29:14). He joutuvat ansaan, koska ovat halveksineet Jahven sanaa (Jer. 8:9). Sillä tämä sana on aidon viisauden ainoa lähde. Harhaan joutuneet mielet oppivat sen rangaistuksen jälkeen (Jes. 29:24). Daavidin poika, kuningas, joka hallitsee ”viimeisinä aikoina”, omistaa sen täydessä määrin, mutta saa sen Jahven Hengeltä (Jes. 11:2). Näin profeetallinen opetus torjuu kiusauksen humanismiin, joka kuvittelee riittävänsä itselleen: ihmisen pelastus tulee yksin Jumalalta.

3. Kohti todellista viisautta. Jerusalemin hävitys vahvistaa profeettojen uhkaukset: kuninkaallisten neuvonantajien väärä viisaus on siis johtanut maan katastrofiin! Kun tämä monitulkintaisuus on näin hälvennyt, todellinen viisaus voi päästä vapaasti kukoistamaan Israelissa. Sen perustana on jumalallinen laki, joka tekee Israelista ainoan viisaan ja ymmärtäväisen kansan (5. Moos. 4:6). Jahven pelko on sen alku ja kruunu (Sananl. 9:10; Sir. 1:14–18; 19:20). Pysyen aina tämän uskonnollisen viisauden näkökulmassa, innoitetut kirjurit sisällyttävät siihen tästä lähtien kaiken hyvän, mitä inhimillinen pohdinta voi heille tarjota. Pakkosiirtolaisuuden jälkeen toimitettu tai laadittu viisauskirjallisuus on tämän ponnistuksen hedelmä. Ylpeistä vaatimuksistaan vapautuneena humanismi kukoistaa siinä uskon valossa.

II. Viisauden näkökulmia.

1. Hyvän elämän taito. Raamatun viisas on kiinnostunut luonnon asioista (1. Kun. 5:13). Hän ihailee niitä, ja hänen uskonsa opettaa häntä näkemään niissä Jumalan käden (Job 36:22–37:18; Job 38–41; Sir. 42:15–43:33). Ennen kaikkea häntä kuitenkin askarruttaa, miten elämäänsä tulisi ohjata todellisen autuuden saavuttamiseksi. Jokainen ammattinsa taitaja ansaitsee jo tulla kutsutuksi viisaaksi (Jes. 40:20; Jer. 9:16; 1. Aikak. 22:15); viisas varsinaisessa merkityksessä on hyvän elämän taitaja. Hän katsoo ympäröivää maailmaa kirkkaasti ja vailla harhakuvia; hän tuntee sen heikkoudet, mikä ei merkitse, että hän hyväksyisi ne (esim. Sananl. 13:7; Sir. 13:21 ff.). Psykologina hän tietää, mitä ihmissydämessä kätkeytyy, mikä tuottaa ihmiselle iloa tai tuskaa (esim. Sananl. 13:12; Sananl. 14:13; Saarn. 7:2–6). Hän ei kuitenkaan rajoitu tarkkailijan rooliin. Luontaisena kasvattajana hän laatii sääntöjä opetuslapsilleen: harkitsevaisuus, kohtuullisuus toiveissa, työnteko, nöyryys, maltti, pidättyvyys, rehellisyys puheessa jne. Dekalogin koko moraali välittyy hänen käytännön neuvoissaan. Viidennen Mooseksen kirjan ja profeettojen yhteiskunnallinen näkemys innoittaa häntä antamaan kehotuksia almujen antamisesta (Sir. 7:32 ff.; Tob. 4:7–11), oikeudenmukaisuuden

kunnioittamisesta (Sananl. 11:1; Sananl. 17:15) ja rakkaudesta köyhiä kohtaan (Sananl. 14:31; Sananl. 17:5; Sir. 4:1–10). Perustellakseen neuvojaan hän vetoaa kokemukseen, erityisesti vanhusten kokemukseen; hänen syvä innoituksensa tulee kuitenkin kokemusta korkeammalta. Hankittuaan viisauden ankaran ponnistelun hinnalla hän ei toivo mitään niin paljon kuin voivansa välittää sen toisille (Sir. 51:13–30), ja hän kehottaa opetuslapsiaan rohkeasti opettelemaan sitä, vaikka oppiminen on vaikeaa (Sir. 6:18–37).

2. Pohdintaa olemassaolosta. Israelin viisaudenopettajalta ei pidä odottaa metafyysistä pohdintaa ihmisestä, hänen luonnostaan, kyvyistään jne. Sen sijaan hänellä on terävä käsitys ihmisen asemasta elämässä, ja hän tutkii tarkoin tämän kohtaloa. Profeetat keskittyvät ennen kaikkea Jumalan kansan kohtaloon sellaisenaan; Hesekielin yksilön vastuuta käsittelevät tekstit ovat poikkeuksia (Hes. 14:12–18; Hes. 33:10–20). Vaikka viisaat kiinnittävät yhä huomiota liiton kansan kokonaiskohtaloon (Sir. 44–50; Sir. 36:1–17; Viis. 10–12; Viis. 15–19), heitä kiinnostaa ennen kaikkea yksilöiden elämä. He ovat herkkiä ihmisen suuruudelle (Sir. 16:17) yhtä lailla kuin hänen kurjuudelleen (Sir. 40:1–11), hänen yksinäisyydelleen (Job 6:11–30; Job 19:13–22), hänen tuskan ja kuoleman edessä tuntemalleen ahdistukselle (Job 7:16; Saarn. 3; Sir. 41:1–4), tyhjyyden vaikutelmalle, jonka elämä häneen jättää (Job 14:1–12; Job 17; Saarn. 1:4–8; Sir. 18:8–14), sekä hänen levottomuudelleen Jumalan edessä, kun Jumala tuntuu hänestä käsittämättömältä (Job 10) tai poissaolevalta (23; 30,20–23). Tässä näkökulmassa palkkaa koskevaa kysymystä ei voi sivuuttaa, sillä perinteiset käsitykset johtavat oikeudenmukaisuuden kieltämiseen (Job 9:22–24; Job 21:7–26; Saarn. 7:15; Saarn. 8:14; Saarn. 9:25). Mutta tarvitaan pitkällistä ponnistelua, ennen kuin kysymys ratkeaa pettymyksiä tuottavan maallisen palkan tuolla puolen uskossa ylösnousemukseen (Dan. 12:2 f.) ja iankaikkiseen elämään (Viis. 5:15).

3. Viisaus ja ilmoitus. 3. Viisaus ja ilmoitus. — Koska viisaiden opetus antaa näin suuren sijan inhimilliselle kokemukselle ja pohdinnalle, se on ilmeisesti toisenlaista kuin profeetallinen sana, joka perustuu jumalalliseen innoitukseen, josta profeetta itse on tietoinen. Tämä ei estä sitä myös viemästä oppia eteenpäin heijastamalla ongelmiin pitkään mietiskeltyjen Kirjoitusten valoa (vrt. Sir. 39:1 ff.). Myöhäisellä aikakaudella profetismi ja viisaus kuitenkin kohtaavat apokalyptisessa lajissa paljastaakseen tulevaisuuden salaisuudet. Jos Daniel ”ilmoittaa Jumalan salaisuudet” (Dan. 2:28 ff.; Dan. 2:47), se ei johdu inhimillisestä viisaudesta (Dan. 2:30), vaan siitä, että hänessä asuva Jumalan Henki antaa hänelle ylivertaisen viisauden (Dan. 5:11, 14). Vanhan testamentin uskonnollinen viisaus saa tässä ominaisen muodon, josta Israelin vanha perimätieto oli jo esittänyt merkittävän esimerkin (vrt. 1. Moos. 41:38 f.). Viisas näyttäytyy siinä Jumalan innoittamana profeetan veroisesti.

III. JUMALAN VIISAUS.

1. Viisaus personoituna. Tällaista on viisauden kultti pakkosiirtolaisuuden jälkeisten kirjanoppineiden keskuudessa: he mieltyvät personifioimaan viisauden antaakseen sille enemmän hahmoa (jo Sananl. 14:1). Viisaus on rakastettu, jota etsitään hartaasti (Sir. 14:22 ff.), suojeleva äiti (Sir. 14:26 f.) ja ravitseva vaimo (Sir. 15:2 f.), vieraanvarainen emäntä, joka kutsuu pitoihinsa (Sananl. 9:1–6), toisin kuin Rouva Mielettömyys, jonka talo on Kuoleman eteinen (Sananl. 9:13–18).

2. Jumalallinen viisaus. Tätä naisellista hahmoa ei kuitenkaan pidä ymmärtää pelkäksi kielikuvaksi. Ihmisen viisaudella on jumalallinen lähde. Jumala voi välittää sitä kenelle tahtoo, koska hän itse on Viisas vailla vertaa. Pyhät kirjoittajat näkevät siis Jumalassa tämän Viisauden, josta heidän viisautensa kumpuaa. Se on jumalallinen todellisuus, joka on ollut olemassa aina ja ikuisesti (Sananl. 8:22–26; Sir. 24:9). Korkeimman suusta lähtöisin, hänen henkäyksenään tai sananaan (Sir. 24:3), se on ”jumalallisen voiman henkäys, Kaikkivaltiaan kunnian virtaus, ikuisen valon heijastus, Jumalan toiminnan peili, hänen ylivertaisuutensa kuva” (Viis. 7:25 f.). Se asuu taivaassa (Sir. 24:4), jakaa Jumalan valtaistuimen (Viis. 9:4) ja elää hänen läheisessä yhteydessään (Viis. 8:3).

3. Viisauden toiminta. Tämä Viisaus ei ole toimimaton periaate. Se liittyy kaikkeen, mitä Jumala tekee maailmassa. Luomisessa läsnä ollessaan se leikki hänen rinnallaan (Sananl. 8:27–31; vrt. Sananl. 3:19 f.; Sir. 24:5), ja se hallitsee yhä maailmankaikkeutta (Viis. 8:1). Koko pelastushistorian ajan Jumala on lähettänyt sen tänne maan päälle. Se asettui Israeliin, Jerusalemiin, elämän puuna (Sir. 24:7–19) ja ilmeni konkreettisesti Lakina (Sir. 24:23–34). Siitä lähtien se on asunut luontevasti ihmisten keskuudessa (Sananl. 8:31; Bar. 3:37 f.). Se on kaitselmus, joka ohjaa historiaa (Viis. 10:1–11:4), ja se takaa ihmisille pelastuksen (Viis. 9:18). Se toimii samoin kuin profeetat: se nuhtelee huolettomia ja julistaa heille tuomion (Sananl. 1:20–33); se kutsuu kuuliaisia hyötymään kaikista hyvistä lahjoistaan (Sananl. 8:1–21, 32–36) ja istuutumaan pöytäänsä (Sananl. 9:4 ff.; Sir. 24:19–22). Jumala toimii sen kautta niin kuin hän toimii Henkensä kautta (vrt. Viis. 9:17); sen vastaanottaminen on siis samaa kuin olla kuuliainen Hengelle. Vaikka nämä tekstit eivät vielä tee Viisaudesta UT:n merkityksessä jumalallista persoonaa, ne tutkivat kuitenkin syvällisesti yhden Jumalan salaisuutta ja valmistavat siitä täsmällisempää ilmoitusta (vrt. Matt. 11:25 ff. rinnakk.). Apostoliset kirjoitukset ovat omaksuneet tämän opetuksen. Jos Jeesusta niissä kutsutaan ”Jumalan Viisaudeksi” (1. Kor. 1:24, 30), syynä ei ole vain se, että hän välittää viisautta ihmisille, vaan se, että hän itse on Viisaus. Siksi hänen ennalta olemassaolostaan Isän luona puhuttaessa käytetään samoja ilmauksia, joilla jumalallista Viisautta ennen määriteltiin: hän on ennen kaikkea luomakuntaa esikoinen ja luomisen tekijä (Kol. 1:15 ff.; vrt. Sananl. 8:22–

31), Jumalan kunnian säteily ja hänen olemuksensa kuva (Hepr. 1:3; vrt. Viis. 7:25 f.). Poika on Isän Viisaus, niin kuin hän on myös Isän Sana (Joh. 1:1 ff.). Tämä persoonallinen Viisaus oli ennen kätkettynä Jumalassa, vaikka se hallitsi maailmankaikkeutta, ohjasi historiaa ja ilmeni välillisesti Laissa ja viisaiden opetuksessa. Nyt se on ilmoitettu Jeesuksessa Kristuksessa. Näin kaikki VT:n viisauskirjallisuuden tekstit saavat hänessä lopullisen merkityksensä.

UT. UT.

I. JEESUS JA VIISAUS.

1. Jeesus, viisauden opettaja. Jeesus esiintyi aikalaisilleen monimuotoisena: hän oli katumuksen profeetta mutta enemmän kuin profeetta (Matt. 12:41); Messias, jonka oli kuitenkin kuljettava Jumalan palvelijan kärsimyksen kautta ennen kuin hän saisi tuntea Ihmisen Pojan kunnian (Mark. 8:29 ff.); opettaja, mutta ei kirjanoppineiden tapaan (Mark. 1:21 f.). Hänen opetustapaansa muistuttavat parhaiten VT:n viisaudenopettajat: hän käyttää mielellään heidän ilmaisumuotojaan (sananlaskuja, vertauksia) ja antaa heidän tavallaan Jumalan mielen mukaisia ohjeita (vrt. Matt. 5–7). Kuulijat eivät erehdy, vaan hämmästyvät tästä ylivertaisesta viisaudesta, jonka ihmeteot vahvistavat (Mark. 6:2). Luukas panee sen merkille jo Kristuksen lapsuudessa (Luuk. 2:40, 52). Jeesus itse antaa ymmärtää, että viisaus herättää kysymyksiä: etelän kuningatar nousi kuulemaan Salomon viisautta, mutta tässä on enemmän kuin Salomo (Matt. 12:42 rinnakk.).

2. Jeesus, Jumalan Viisaus. Jeesus lupaa omissa nimissään omilleen viisauden lahjan (Luuk. 21:15). Epäuskoisen sukupolvensa tuntematta jäämänä mutta Jumalalle alttiissa sydämissä vastaanotettuna hän päättää salaperäisesti: ”Viisaus on osoitettu oikeaksi lastensa kautta” (Luuk. 7:35; tai ”tekojensa kautta”: Matt. 11:19). Hänen salaisuutensa tulee selvemmin esiin, kun hän muovaa puheensa sen mukaiseksi, minkä VT liitti jumalalliseen Viisauteen: ”Tulkaa minun luokseni…” (Matt. 11:28 ff.; vrt. Sir. 24:19); ”Joka tulee luokseni… ei enää ole nälkäinen, ja joka uskoo minuun, ei enää ole janoinen” (Joh. 6:35; vrt. Joh. 4:14; Joh. 7:37; Jes. 55:1 ff.; Sananl. 9:1–6; Sir. 24:19–22). Nämä kutsut ylittävät sen, mitä odotetaan yhdeltä muiden joukossa olevalta viisaalta; ne antavat aavistaa Jumalan Pojan salaperäisen persoonallisuuden (vrt. Matt. 11:25 ff. rinnakk.).

II. Viisaus maailmassa ja kristillinen viisaus.

1. Maailman viisaus tuomitaan. Tämän Viisauden korkeimman ilmoituksen hetkellä profeettojen jo esiin tuoma näytelmä toistui. Elävä Jumala tuntematta jäänyt tämän maailman viisaus oli tullut mielettömäksi (Room. 1:21; 1. Kor. 1:21), ja sen mielettömyys saavutti huippunsa, kun ihmiset ristiinnaulitsivat kunnian Herran (1. Kor. 2:8). Siksi Jumala tuomitsi viisaiden viisauden (1. Kor. 1:19; 1. Kor. 3:19 f.), joka on ”maallinen, eläimellinen, demoninen” (Jaak. 3:15); tehdäkseen sille tyhjäksi hän päätti pelastaa maailman ristin mielettömyyden kautta (1. Kor. 1:17–25). Kun ihmisille siis julistetaan pelastuksen evankeliumia, voidaan jättää sivuun kaikki se, mikä kuuluu inhimilliseen viisauteen, sivistykseen ja kaunopuheisuuteen (1. Kor. 1:17; 1. Kor. 2:1–5): ristin mielettömyyttä ei pidä vesittää.

2. Todellinen viisaus. Todellisen viisauden ilmoitus tapahtuu siis paradoksaalisella tavalla. Sitä ei anneta viisaille ja taitaville vaan vähäisille (Matt. 11:25); saattaakseen ylpeät viisaat häpeään Jumala valitsi sen, mikä maailmassa oli mielettömyyttä (1. Kor. 1:27). On siis tultava maailman silmissä mielettömäksi, jotta olisi viisas Jumalan mukaan (1. Kor. 3:18). Sillä kristillistä viisautta ei saavuteta inhimillisin ponnistuksin vaan Isän ilmoituksen kautta (Matt. 11:25 ff.). Se on itsessään jumalallista, salaperäistä ja kätkettyä, eikä inhimillinen ymmärrys voi sitä tutkia (1. Kor. 2:7 ff.; Room. 11:33 ff.; Kol. 2:3). Pelastuksen historiallisessa toteutumisessa ilmoitettuna (Ef. 3:10) sitä voidaan välittää vain Jumalan Hengen kautta niille ihmisille, jotka ovat hänelle kuuliaisia (1. Kor. 2:10–16; 1. Kor. 12:8; Ef. 1:17).

III. KRISTILLISEN VIISAUDEN NÄKÖKULMIA.

1. Viisaus ja ilmoitus. Asken kuvatulla kristillisellä viisaudella on selviä yhtymäkohtia juutalaisiin apokalypseihin: se ei ole ennen kaikkea elämänsääntö vaan Jumalan salaisuuden ilmoitus (1. Kor. 2:6 ff.), uskonnollisen tuntemuksen huippu, jota Paavali pyytää Jumalalta uskovien hyväksi (Kol. 1:9) ja josta nämä voivat opettaa toisiaan (Kol. 3:16), ”Hengen opettamalla kielellä” (1. Kor. 2:13).

2. Viisaus ja moraalinen elämä. Viisauden moraalinen ulottuvuus ei silti jää syrjään. Kristuksen, Jumalan Viisauden, ilmoituksen valossa kaikki ne käyttäytymissäännöt, jotka VT liitti Jumalan mukaiseen viisauteen, saavat päinvastoin täyden merkityksensä. Tämä koskee paitsi apostolisia tehtäviä (1. Kor. 3:10; 1. Kor. 2:3; 1. Kor. 3:15), myös sitä, mikä liittyy kristilliseen jokapäiväiseen elämään (Ef. 5:15; Kol. 4:5), jossa on jäljiteltävä viisaiden neitsyiden käytöstä, ei mielettömien (Matt. 25:1–12). Pyhän Paavalin kirjeiden loppuosissa esittämät käytännön moraaliohjeet jatkavat tässä vanhojen viisaiden opetusta. Tämä käy vielä selvemmin ilmi Jaakobin kirjeestä, jossa juuri tässä asiassa asetetaan vastakkain väärä viisaus ja ”ylhäältä tuleva viisaus” (Jaak. 3:13–17). Jälkimmäiseen sisältyy täydellinen moraalinen oikeamielisyys. On pyrittävä mukauttamaan tekonsa siihen ja samalla pyydettävä sitä Jumalalta lahjana (Jaak. 1:5). Tämä on ainoa näkökulma, jossa humanismin saavutukset voivat liittyä kristilliseen elämään ja ajatteluun. Syntisen ihmisen on annettava itsensä ristiinnaulittavaksi yhdessä ylpeän viisautensa kanssa, jos hän tahtoo syntyä uudesti Kristuksessa. Jos hän tekee näin, kaikki hänen inhimillinen ponnistelunsa saa uuden merkityksen, sillä se tapahtuu Hengen vaikutuksen alaisena.

AB & PG

Katso myös: → connaitre AT 4 — crainte-de-dieu IV — creation AT II 3 b; NT II 2 — dessein-de-dieu AT IV — disciple AT 2 — education AT I 4, II 1 — epoux-epouse AT 3; NT I — femme AT 3 — fils-de-l-homme AT II 1 — folie — Maistaa 1 — image III 1 — jesus-christ II 1 d — justice AT I 4 — Maito 3 — loi B III 4 — lumiere-tenebres AT I 3 — Äiti II 1 — mystere AT 2 b; NT II 1 — Teot AT I 3; NT I — Paratiisi 2 c — parole-de-dieu AT I 1, IV — peche IV 3 d — Täyteys 2 — Ennalta määrätä 2 — promesses II 6 — Ilmoitus AT 3 — Viisaus I — simple — verite AT 3 — vieillesse 2 — volonte-de-dieu AT I 2 b

VILPPI

Katso: → coeur I — Tekopyhyys — Huulet I — mensonge — simple 2

VITSAUS

Katso: ⟶ Onnettomuus — chatiments — colere B AT II — Spitaali — Sairaus ja parantuminen AT — Ihme I 1 — paque I 2

VOIMATTOMUUS

Katso: → chair I 3 b — puissance IV 1,2, V 3

VUOSI

Katso: ⟶ fetes AT I ; NT II — semaine i — temps AT I

VÄHÄINEN

Katso: → enfant — humilite — Köyhät

VÄKIJOUKKO

Katso: ⟶ Paimen ja lauma — Kansa

VÄSYMYS

Katso: ⟶ Lepo — travail

YHTEISÖ

Katso: → circoncision AT I — Kommuunio — eglise — frere — Kansa — prophete AT I 3 — Ateria — unite

YLIPAPPI

Katso: → Aaron — sacerdoce AT I 4.5 — vetement I 2

YLISTYS

On tapana erottaa rukouksessa ylistys, pyyntö ja kiitoksenanto. Todellisuudessa Raamatussa ylistys ja kiitoksenanto esiintyvät usein samassa sielun liikkeessä ja kirjallisella tasolla samoissa teksteissä. Jumala osoittautuu ylistyksen arvoiseksi kaikilla ihmiselle osoittamillaan hyvillä teoillaan. Ylistys muuttuu silloin aivan luonnostaan kiitokseksi ja siunaukseksi: rinnakkaiskohtia on paljon (Ps. 35:18; Ps. 69:31; Ps. 109:30; Esra 3:11). Ylistys ja kiitoksenanto saavat aikaan samanlaisia ulkoisia ilon ilmauksia, etenkin jumalanpalveluksessa; kumpikin antaa Jumalalle kunnian (Jes. 42:12; Ps. 22:24; Ps. 50:23; 1. Aikak. 16:4; Luuk. 17:15–18; Ap. t. 11:18; Fil. 1:11; Ef. 1:6, 12, 14) tunnustaen hänen suuruutensa.

Kun tekstit ja sanasto kuitenkin ohjaavat tekemään eron, voidaan sanoa, että ylistyksessä ajatellaan enemmän Jumalan persoonaa kuin hänen lahjojaan: se on teosentrisempää, enemmän Jumalaan vaipunutta, lähempänä palvontaa, ekstaasin tiellä. Ylistysvirret ovat yleensä irrotettuja tarkasta asiayhteydestä ja laulavat Jumalaa, koska hän on Jumala.

I. Ylistyksen Jumala.

Innostuksen puuskan vallassa ylistyslaulut moninkertaistavat sanat yrittäessään kuvata Jumalaa ja hänen suuruuttaan. Ne laulavat Jahven hyvyydestä, hänen vanhurskaudestaan (Ps. 145:6 f.), pelastuksestaan (Ps. 71:15), avustaan (1. Sam. 2:1), rakkaudestaan ja uskollisuudestaan (Ps. 89:2; Ps. 117:2), kunniastaan (2. Moos. 15:21), voimastaan (Ps. 29:4), ihmeellisestä suunnitelmastaan (Jes. 25:1) ja vapauttavista tuomioistaan (Ps. 146:7). Kaikki tämä tulee loistavasti esiin Jahven ihmeteoissa (Ps. 96:3), hänen suurissa teoissaan ja lupauksissaan (Ps. 105:1 ff.; Ps. 106:2), kaikissa hänen teoissaan (Ps. 92:5), myös Kristuksen ihmeissä (Luuk. 19:37).

Teoista noustaan niiden tekijään. ”Suuri on Jahve ja sangen ylistettävä!” (Ps. 145:3); ”Jahve, Jumalani, sinä olet niin suuri, puettu majesteettiin ja loistoon!” (Ps. 104:1; vrt. 2. Sam. 7:22; Jud. 16:13). Hymnit laulavat Jumalan suurta nimeä (Ps. 34:4; Ps. 145:2; Jes. 25:1). Jumalan ylistäminen merkitsee hänen korottamistaan ja hänen suuruutensa julistamista (Luuk. 1:46; Ap. t. 10:46), hänen ainutlaatuisen ylemmyytensä tunnustamista, sillä hän asuu taivasten korkeuksissa (Luuk. 2:14) ja on Pyhä. Ylistys kumpuaa riemukkaasta tietoisuudesta Jumalan pyhyydestä (Ps. 30:5; Ps. 97:12; Ps. 99:5; Ps. 105:3; vrt. Jes. 6:3), ja tämä ylen puhdas ja hurskas riemu yhdistää syvästi Jumalaan.

II. Ylistyksen osatekijät.

1. Ylistys ja tunnustus. Ylistys on ennen kaikkea tunnustus Jumalan suuruudesta. Moninaisin ja lukuisin muodoin ylistys alkaa lähes aina juhlallisella julistuksella (vrt. Jes. 12:4 f.; Jer. 31:7; Ps. 89:2; Ps. 96:1 ff.; Ps. 105:1 f.; Ps. 145:6; vrt. Ps. 79:3). Tämä julistus edellyttää kuulijakuntaa, joka on valmis liikuttumaan ja osallistumaan yhteiseen ylistykseen: se on vanhurskaiden yhteisö (Ps. 22:23, 26; vrt. Ps. 33:1); siihen kuuluvat vilpittömät ja nöyrät sydämet, jotka voivat ymmärtää Jumalan suuruuden ja kajauttaa ylistyksensä (Ps. 30:5; Ps. 34:3; Ps. 66:16 f.), eivät mielettömät (Ps. 92:7).

Elävän Jumalan kohtaamisesta syntynyt ylistys herättää koko ihmisen (Ps. 57:8; Ps. 108:2–6) ja vie hänet elämän uudistumiseen. Jumalaa ylistäessään ihminen sitoutuu kokonaan; jos ylistys on aitoa, se on lakkaamatonta (Ps. 145:1 f.; Ps. 146:2; Ilm. 4:8). Se on elämän purkaus: Jumalaa voivat ylistää vain elävät, eivät kuolleet, jotka ovat jo astuneet šeoliin (Ps. 6:6; Ps. 30:10; Ps. 88:11 ff.; Ps. 115:17 ff.; Jes. 38:18; Bar. 2:17; Sir. 17:27 f.).

UT säilyttää tunnustukselle tämän hallitsevan aseman ylistyksessä: Jumalan ylistäminen merkitsee aina ennen kaikkea hänen suuruutensa julistamista juhlallisesti ja laajalti ympärillään oleville (Matt. 9:8; Luuk. 2:38; Room. 15:9 = Ps. 18:50; Hepr. 13:15; vrt. Fil. 2:11).

2. Ylistys ja laulu. Ylistys syntyy ihmettelystä ja ihailusta Jumalan läsnäolossa. Se edellyttää avartunutta ja haltioitunutta sielua; se voi ilmetä huutona, huudahduksena tai riemullisena suosionosoituksena (Ps. 47:2, 6; Ps. 81:2; Ps. 89:16 f.; Ps. 95:1 ff.; Ps. 98:4). Koska ylistyksen tulee tavallisesti olla yhteisön ymmärrettävissä, se kehittyy helposti lauluksi ja ylistyslauluksi, useimmiten musiikin ja jopa tanssin säestämänä (Ps. 33:2 f.; vrt. Ps. 98:6; 1. Aikak. 23:5). Kutsu lauluun on luonteenomainen ylistyksen alussa (2. Moos. 15:21; Jes. 42:10; Ps. 105:1 ff.; vrt. Jer. 20:13).

Yksi ylistyksen sanaston luonteenomaisimmista ja rikkaimmista termeistä on heprean *hillel*, jonka tavallisesti käännämme sanalla ”ylistää”, kuten laudate-psalmeissamme (Vulg.; Ps. 113; Ps. 117; Ps. 135). Useimmiten ylistyksen kohde tai aihe ilmaistaan selvästi. Toisinaan sitä ei ilmaista, ja silloin ylistys saa perustansa vain itsestään: näin on varsinkin huudahduksessa Halleluja = Hallelu-Jah = ylistäkää Jahvea.

UT:ssa tunnetaan useita termejä lauletun ylistyksen ilmaisemiseen; niissä painottuvat vuoroin laulu (kreik. *aido*: Ilm. 5:9; Ilm. 14:3; Ilm. 15:3), hymnin sisältö (kreik. *hymneo*: Matt. 26:30; Ap. t. 16:25) tai musiikillinen säestys (kreik. *psallo*: Room. 15:9 = Ps. 18:50; 1. Kor. 14:15). Ef. 5:19 näyttää kuitenkin rinnastavan nämä eri sanat. Lisäksi Septuagintassa *hillel* käännetään useimmiten sanalla *aineo*, jonka kohtaamme UT:ssa erityisesti Luukkaan kirjoittamana (Luuk. 2:13, 20; Luuk. 19:37; Luuk. 24:53; Ap. t. 2:47; Ap. t. 3:8 f.).

3. Ylistys ja eskatologia. Raamattu varaa ylistyksen tehtävän ensiksi Israelille. Tämä on luonnollinen seuraus siitä, että valittu kansa on saanut ilmoituksen osakseen ja on siksi ainoa, joka tuntee tosi Jumalan. Vähitellen ylistys alkaa saada universaalin sävyn. Pakanatkin näkevät Jahven kunnian ja voiman, ja heitä kutsutaan yhdistämään äänensä Israelin ääneen (Ps. 117:1). ”Kuninkuuden psalmit” ovat tässä suhteessa merkittäviä (Ps. 96:3, 7 f.; Ps. 97:1; Ps. 98:3). Kaikkia maan kansoja kutsutaan tiedostamaan Jumalan voitot, kuten pakkosiirtolaisuudesta paluun voitto, ja myös koko luonto liittyy tähän kuoroon (Jes. 42:10; Ps. 98:8; Ps. 148; Dan. 3:51–90).

Universaalisuus valmistaa eskatologiaan: kaikkien kansojen ylistys, joka kaikuu pakkosiirtolaisuudesta paluun yhteydessä, vasta aloittaa tulevan suuren ylistyksen, joka puhkeaa täyteen kukoistukseensa ”aikakausien kuluessa”. VT:n hymnit ennakoivat Herran päivän ikuista hymniä, joka on jo viritetty ja jota yhä odotetaan. Psalttarin ”uusien laulujen” on saatava viimeinen kaikunsa Ilmestyskirjan ”uudessa laulussa” (Ilm. 5:9; Ilm. 14:3).

III. Ylistys ja jumalanpalvelus.

Ylistys on Israelissa aina liittynyt liturgiaan, mutta tämä yhteys käy vielä todellisemmaksi, kun jumalanpalvelus jäsentyy vahvemmin temppelin rakentamisen myötä. Kansan osallistuminen temppelin jumalanpalvelukseen oli elävää ja iloista. Ennen kaikkea vuotuisina juhlina tai kansan elämän suurina hetkinä (kuninkaan kruunajaiset, voiton juhliminen, temppelin vihkiminen jne.) löytyvät kaikki ylistyksen ainekset: yhteisön kokoontuminen, riemu, jota huudot pyrkivät ilmaisemaan: ”Aamen! Halleluja!” (1. Aikak. 16:36; Neh. 8:6; vrt. Neh. 5:13), kertosäkeet: ”Sillä hänen rakkautensa kestää ikuisesti!” (Ps. 136:1 ff.; Esra 3:11), suitsukkeen tuoksu, musiikki ja laulut. Niinpä monet psalmit, nykyään psalttarissamme hajallaan olevat laulut, on epäilemättä laadittu jumalanpalvelukseen liittyvän ylistyksen tarpeisiin. Niitä löytyy kuitenkin selvemmin ainakin kolmesta perinteisestä kokoelmasta: ”Pieni Hallel” (Ps. 113), ”Suuri Hallel” (Ps. 136) ja ”Viimeinen Hallel” (Ps. 146). Temppelissä psalmien laulaminen liittyy erityisesti *todahiin*, ”ylistysuhriin” (vrt. 3. Moos. 7:12 ff.; 3. Moos. 22:29 f.; 2. Aikak. 33:16), rauhanuhrin, jota seuraa hyvin iloinen pyhä ateria temppelin rakennuksissa.

Kristittyjen keskuudessa ylistys saa niin ikään mielellään jumalanpalveluksellisen muodon. Apostolien tekojen ja kirjeiden maininnat (Ap. t. 2:46 f.; 1. Kor. 14:26; Ef. 5:19) tuovat mieleen ensimmäisten kristittyjen liturgiset kokoontumiset. Samoin Ilmestyskirjassa kuvataan taivaallista jumalanpalvelusta ja ylistystä.

IV. Kristillinen ylistys.

Perusluonteeltaan ylistys pysyy samana testamentista toiseen. Tästä lähtien se on olennaisesti kristillistä, ensinnäkin siksi, että Kristuksen lahja herättää sen hänen lunastavan voimansa tullessa ilmi Kristuksessa. Tässä on enkelien ja paimenten jouluylistyksen merkitys (Luuk. 2:13 f.; Luuk. 2:20), samoin kuin väkijoukkojen ylistyksen merkitys ihmeiden jälkeen (Mark. 7:36 f.; Luuk. 18:43; Luuk. 19:37); tämä on myös palmusunnuntain Hoosiannan perustava merkitys (vrt. Matt. 21:16; Ps. 8:2 f.) sekä Karitsan laulun merkitys Ilmestyskirjassa (vrt. Ilm. 15:3).

Kirjeissä säilyneet katkelmat varhaiskristillisistä hymneistä tuovat kaikuina esiin tätä kristillistä ylistystä, joka on osoitettu Isä-Jumalalle: hän on jo ilmoittanut Salaisuuden eli Hurskauden (1. Tim. 3:16), ja hän antaa Kristuksen palata (1. Tim. 6:15). Tämä ylistys tunnustaa Kristuksen salaisuuden (Fil. 2:5 ff.; Kol. 1:15 ff.) tai pelastuksen salaisuuden (2. Tim. 1:9 ff.) ja muuttuu näin toisinaan varsinaiseksi uskon ja kristillisen elämän tunnustukseksi (Ef. 5:14).

Kristuksen lahjaan perustuva UT:n ylistys on kristillistä myös siinä mielessä, että se kohoaa Jumalan puoleen Kristuksen kanssa ja hänessä (vrt. Ef. 3:21). Se on lapsen ylistystä, joka seuraa Kristuksen rukousta (vrt. Matt. 11:25), ja sitä osoitetaan jopa suoraan Kristukselle itselleen (Matt. 21:9; Ap. t. 10:17; Hepr. 13:21; Ilm. 5:9). Kaikissa suhteissa on oikein sanoa: tästä lähtien Herra Jeesus on meidän Ylistyksemme.

Näin Raamatusta versovan ylistyksen tuli aina säilyä kristinuskossa ensisijaisena: sen oli määrä rytmittää liturgista rukousta Halleluja- ja *Gloria Patri* -veisuin sekä elävöittää sieluja ilolla, kunnes ilo valtaa ne ja muuttaa ne puhtaaksi ”Kunnian ylistykseksi” (vrt. Ef. 1:12).

AR

Katso myös: → Kiitoksenanto — Palvonta — benediction II 3, III 5 — blaspheme — Tunnustus — culte — eucharistie I 1.2 — gloire V — Kieli 1 — Huulet 2 — Teot AT I — parfum 2 — Hurskaus AT 2 — priere II 3, V 2

YLISTYSHUUTO

Katso: ⟶ Aamen i — benediction II 3 — Tunnustus NT i — Ylistys

YLISTYSLAULU

Katso: → Kiitoksenanto — benediction III S gloire V — Ylistys

YLPEYS

1. Ylpeys ja sen vaikutukset.. Herralle ja ihmisille vastenmielinen (Sir. 10:7). Ylpeys on naurettavaa myös ihmisessä, joka on ”maata ja tuhkaa” (Sir. 10:9). Ylpeydellä on vakavampia ja lievempiä muotoja. On turhamainen, joka tavoittelee kunnianosoituksia (Luuk. 14:7; Matt. 23:6 f.), pyrkii suuruuteen, joskus hengelliselläkin alalla (Room. 12:16), ja kadehtii muita (Gal. 5:26); röyhkeä, jolla on ylpeä katse (Sananl. 6:17; 21:24); ylimielinen rikas, joka panee ylellisyytensä näytteille (Aam. 6:8) ja jonka rikkaus tekee röyhkeäksi (Jaak. 4:16; 1. Joh. 2:16); ylpeä tekopyhä, joka tekee kaiken tullakseen nähdyksi ja jonka sydän on turmeltunut (Matt. 6:5, 23–28); fariseus, joka luottaa väitettyyn vanhurskauteensa ja halveksii muita (Luuk. 18:9–14). Lopulta on kaikkein korkeimmalla pöyhkeä, joka hylkää kaiken riippuvuuden ja väittää olevansa Jumalan vertainen (1. Moos. 3:5; vrt. Fil. 2:6; Joh. 5:18); hän ei rakasta muita (Sananl. 15:12), inhoaa nöyryyttä (Sir. 13:20), tekee syntiä röyhkeästi (4. Moos. 15:30 f.) ja pilkkaa Jumalan palvelijoita ja lupauksia (Ps. 119:51; 2. Piet. 3:3 f.). Jumala kiroaa ylpeän ja inhoaa häntä (Ps. 119:21; Luuk. 16:15); se, jonka ylpeys saastuttaa (Mark. 7:22), on sulkeutunut armolle (1. Piet. 5:5) ja uskolle (Joh. 5:44). Oman syynsä vuoksi sokeana (Matt. 23:24; Joh. 9:39) hän ei voi löytää viisautta (Sananl. 14:6), joka kutsuu häntä kääntymykseen (Sananl. 1:22–28). Hänen seurassaan ihmisestä tulee hänen kaltaisensa (Sir. 13:1); autuas siis se, joka pakenee häntä (Ps. 1:1).

2 päivät”, sanoen sydämessään: ”Minä, enkä kukaan muu!” (Jes. 47:5–10). Baabelin torni kohoaa keskeneräisenä Raamatun historian kynnyksellä ja on kollektiivisen ylpeyden symboli: sen rakentajat kuvittelivat tekevänsä itselleen nimen nousemalla taivaaseen (1. Moos. 11:4).

3. Jumalattomien, köyhien sortajien ylpeys.. Israelissakin ylpeys voi tuottaa sorron ja vääryyden hedelmiä. Laki määräsi osoittamaan hyvyyttä heikkoja kohtaan (2. Moos. 22:21–27) ja kehotti kuningasta olemaan ylpistymättä kokoamalla liikaa hopeaa ja kultaa tai korottamalla itseään veljiensä yläpuolelle (5. Moos. 17:17, 20). Rikastuakseen ylpeä ei epäröi murskata köyhää, jonka veri maksaa rikkaan ylellisyyden (Aam. 8:4–8; Jer. 22:13 ff.). Köyhän halveksiminen on kuitenkin Jumalan ja hänen oikeudenmukaisuutensa halveksimista. Ylpeät ovat jumalattomia, kuten pakanat. Ne, joita he vainoavat (Ps. 10:2 ff.) ja joille he syytävät halveksuntaa (Ps. 123:4), vetoavat psalmeissa Jumalaan ja tuovat esiin vainoojiensa ylimielisyyden (Ps. 73:6–9) ja heidän tunteettoman sydämensä (Ps. 119:70). Fariseuksille, joiden sydämessä on ylpeys ja rakkaus rahaan, Jeesus muistuttaa, ettei voi palvella kahta herraa: joka kiintyy rikkauteen, voi vain halveksia Jumalaa (Luuk. 16:13 ff.).

4. Ylpeiden rangaistus.. Jumala pilkkaa ylpeitä (Sananl. 3:34) ja mahtimiehiä, jotka kuvittelevat voivansa karistaa ikeensä päältään (Ps. 2:2 ff.). Kuulkoot he tyrannista laaditun kauhean ivarunon: hän voisi jäädä hautaamatta taistelukentälle, jolla oli antanut kansansa teurastaa, vaikka oli kuvitellut hallitsevansa tähtien yllä, Korkeimman kaltaisena (Jes. 14:3–20; Hes. 28:17 ff.; Hes. 31). Valtakunnat kukistetaan, samoin niiden tyrannit. Joskus ne ovat Jumalan välineitä hänen kansansa kurittamisessa, mutta sitten Jumala rankaisee niitä siitä ylpeydestä, jolla ne ovat tehtävänsä täyttäneet. Näin kävi Assyrialle (Jes. 10:12) ja Babylonille, joka kukistui äkisti väistämättömässä, ennalta arvaamattomassa iskussa (Jes. 47:9, 11). Myös Jumalan kansaa ja Jerusalemia, pyhää kaupunkia, jossa ylpeys on kukoistanut (Jer. 13:9; Hes. 7:10), rangaistaan Jahven päivänä. Sinä päivänä ihmisen ylpeys alennetaan ja hänen ylimielisyytensä nöyryytetään; Jahve yksin korotetaan! (Jes. 2:6–22). Jahve maksaa ylpeille korkojen kera sen, mikä heille kuuluu (Ps. 31:24). Vanhurskaita pilkkaavat (Viis. 5:4; vrt. Luuk. 16:14) katoavat kuin savu (Viis. 5:8–14). Heidän kohoamisensa on vain heidän tuhonsa alkusoitto (Sananl. 16:18; Tob. 4:13): ”Joka itsensä korottaa, se alennetaan” (Matt. 23:12).

5. Ylpeyden voittaja: nöyrien Pelastaja.. Kuinka Herra hajottaa sydämeltään ylpeät ihmiset (Luuk. 1:51)? Kuinka hän voittaa Saatanan, muinaisen käärmeen, joka yllytti ihmisen ylpeyteen (1. Moos. 3:5), paholaisen, joka tahtoo vietellä koko maailman saadakseen sen palvomaan häntä jumalanaan (Ilm. 12:9; Ilm. 13:5; 2. Kor. 4:4)? Nöyrän Neitsyen (Luuk. 1:48) ja hänen vastasyntyneen lapsensa, Kristuksen Herran, avulla, jonka kehtona on seimi (Luuk. 2:15; vrt. Ps. 8:3). Hän, joka olisi tahtonut kukistaa Herodeksen ylpeyden (Matt. 2:13), aloitti tehtävänsä torjumalla maailman kunnian, jota Saatana hänelle tarjoaa, sekä kaiken ylpeyden vääristämän messianismin (Matt. 4:3–10). Häntä syytetään siitä, että hän tekee itsensä Jumalan vertaiseksi (Joh. 5:18); mutta hän ei suinkaan kerskaile tästä yhdenvertaisuudesta eikä etsi omaa kunniaansa (Joh. 8:50), vaan tavoittelee yksin ristin korottamista (Joh. 12:23 ff.; Fil. 2:6 ff.). Jos hän pyytää Isää kirkastamaan hänet, hän pyytää sitä, jotta Isä kirkastuisi hänessä (Joh. 12:28; Joh. 17:1). Tätä tietä hänen opetuslastensa ja erityisesti hänen Kirkkonsa paimenten tulee seurata häntä (Luuk. 22:26 f.; 1. Piet. 5:3; Tit. 1:7). Hänen nimessään he voittavat demonin maan päällä (Luuk. 10:18 ff.); mutta ylpeyden voimat kukistetaan vasta Herran päivänä, hänen kirkkautensa ilmestyessä (2. Tess. 1:7 f.). Silloin Jumalan vertaiseksi tehnyt jumalaton tuhoutuu Herran henkäyksestä (2. Tess. 2:4, 8); silloin suuri Babylon, Jumalaa uhmaavan valtion symboli, kukistetaan yhdellä iskulla (Ilm. 18:10, 21). Silloin myös nöyrät, ja vain he, tulevat esiin Jumalan kaltaisina, hänen lapsinaan (Matt. 18:3 f.; 1. Joh. 3:2).

MFL

Katso myös: → Baabel ja Babylon I — fierte — humilite — puissance III — richesse II

YLÖSNOUSEMUS

Raamatullinen käsitys ylösnousemuksesta ei ole lainkaan verrattavissa kreikkalaiseen käsitykseen kuolemattomuudesta. Kreikkalaisen käsityksen mukaan ihmisen sielu, joka on luonnostaan katoamaton, astuu jumalalliseen kuolemattomuuteen heti, kun kuolema on vapauttanut sen ruumiin kahleista. Raamatullisen käsityksen mukaan koko ihminen on nykyisen tilansa vuoksi joutuva Kuoleman valtaan: sielusta tulee sheolin vanki, kun taas ruumis mätänee haudassa; tämä on kuitenkin vain väliaikainen tila, josta ihminen nousee jälleen eloon Jumalan armon voimasta, niin kuin noustaan maasta, jossa on maannut, ja niin kuin herätään unesta, johon on vaivuttu. Jo VT:ssa muotoutunut ajatus on tullut kristillisen uskon ja toivon keskukseksi siitä lähtien, kun Kristus itse palasi elämään ” esikoisena kuolleiden joukosta”.

VT. VT.

I. Elämän Herra.

Muinaisen itämaisen maailman luontouskonnoissa kuolleen ja ylösnousseen jumalan myytille annettiin tärkeä sija. Se oli dramaattinen tulkinta yleisestä inhimillisestä kokemuksesta: elämä nousee keväällä jälleen esiin talvisen horroksensa jälkeen. Egyptin Osiris, Mesopotamian Tammus ja Kanaanin Baal (josta myöhäisempänä aikana tuli Adonis) olivat tällaisia jumalia. Niiden draama tapahtui alkuajan hämärässä ja toistui lakkaamatta luonnon kiertokulussa. Uskottiin, että pyhänä esityksenä toteutettu rituaali uudisti sen vaikutuksen, joka oli hyvin tärkeä paimentolais- ja maanviljelijäväestölle.

Jo alusta lähtien VT:n ilmoitus katkaisee täysin välinsä tähän mytologiaan ja siihen liittyviin rituaaleihin. Yksi Jumala on myös elämän ja kuoleman ainoa Herra: ”Hän kuolettaa ja tekee eläväksi, vie sheoliin ja nostaa sieltä ylös” (1. Sam. 2:6; 5. Moos. 32:39); sillä hänen voimansa ulottuu itse sheoliinkin (Aam. 9:2; Ps. 139:8). Näin luonnon keväinen ylösnousemus on hänen sanansa ja Henkensä vaikutusta (vrt. 1. Moos. 1:11 f.; vrt. 1. Moos. 1:22; Ps. 104:29 f.). Juuri tästä syystä hän lunastaa ihmisten sielut kuopasta (Ps. 103:4) ja palauttaa heille elämän (Ps. 41:3; Ps. 80:19); hän ei hylkää ystäviensä sieluja sheoliin eikä anna heidän nähdä turmeltumista (Ps. 16:10 f.).

Nämä ilmaukset on epäilemättä ymmärrettävä hyperbolisesti: niillä tarkoitetaan väliaikaista varjelusta kuolemalta. Profeettojen Elian ja Elisan toimittamat ylösnousemusihmeet (1. Kun. 17:17–23; 2. Kun. 4:33 ff.; 2. Kun. 13:21) osoittavat kuitenkin, että Jahve voi herättää eloon itse kuolleetkin kutsumalla heidät takaisin sheolista, jonne he olivat laskeutuneet. Näillä paluilla elämään ei tietenkään ole enää mitään tekemistä kuolleiden jumalien myyttisen ylösnousemuksen kanssa, lukuun ottamatta tätä spatiaalista mielikuvaa noususta tuonelan kuilusta elävien maahan.

II. Jumalan kansan ylösnousemus.

Ensimmäisessä tekstijaksossa tätä ylösnousemuksen kuvaa käytetään ilmaisemaan Israelin kansan yhteistä toivoa. Jumalan rangaistusten koettelema kansa on kuin sairaa, jota kuolema vaanii (vrt. Jes. 1:5 f.), jopa kuin ruumis, jonka Kuolema on saanut saaliikseen. Mutta jos se kääntyy, eikö Jahve palauta sitä elämään? ”Tulkaa, palatkaamme Jahven luo! … Kahden päivän kuluttua hän tekee meidät eläviksi, kolmantena päivänä hän nostaa meidät ylös, ja me saamme elää hänen edessään” (Hoos. 6:1 f.).

Tämä ei ole pelkkä ihmisten toive, sillä profeetalliset lupaukset todistavat nimenomaisesti, että niin tulee tapahtumaan. Pakkosiirtolaisuuden koettelemuksen jälkeen Jumala herättää kansansa kuolleista, niin kuin jo kuivuneet luut palautetaan elämään (Hes. 37:1–14). Hän herättää Jerusalemin ja nostaa sen tomusta, jossa se makasi kuin kuolleena (Jes. 51:17; Jes. 60:1). Hän tekee kuolleet eläviksi, nostattaa heidän ruumiinsa ja herättää ne, jotka makaavat tomussa (Jes. 26:19). Ylösnousemus on epäilemättä vertauskuvallinen, mutta jo todellista vapautumista sheolin vallasta: ”Missä on ruttosi, Kuolema? Missä on tartuntasi?” (Hoos. 13:14). Jumala siis voittaa kuoleman kansansa hyväksi.

Jopa Israelin uskollinen osa on voinut joutua joksikin aikaa tuonelan valtaan, kuten Jahven Palvelija, joka kuoli ja haudattiin jumalattomien joukkoon (Jes. 53:8 f.; Jes. 53:12). Mutta tulee päivä, jolloin tämä vanhurskas Jäännös, kuten Palvelijakin, saa elää pitkään, näkee valon ja jakaa voiton saaliin (Jes. 53:10 ff.). Tässä on ensimmäinen, vielä salaperäinen hahmotelma ylösnousemuksen lupauksesta: sen ansiosta kärsivät vanhurskaat näkevät vihdoin Puolustajansa nousevan ja ottavan heidän asiansa ajaakseen (vrt. Job 19:25 f., Vulgatan uudelleen tulkitsemana).

III. Yksilön ylösnousemus.

Ilmoitus etenee uuden askeleen makkabilaiskriisin aikaan. Antiokhoksen vaino ja marttyyrien kokemus nostavat silloin terävästi esiin yksilöllisen palkan ongelman. On perustavanlaatuinen varmuus, että on odotettava Jumalan hallintavaltaa ja Korkeimman pyhien kansan lopullista voittoa, joista profeetalliset oraakkelit ovat jo kauan sitten julistaneet (Dan. 7:13 f.; Dan. 7:27; vrt. Dan. 2:44). Mutta mitä tapahtuu uskon tähden kuolleille pyhille? Danielin apokalypsi vastaa: ”Suuri joukko maan tomussa nukkuvista herää: toiset iankaikkiseen elämään, toiset häpeään ja iankaikkiseen kauhuun” (Dan. 12:2). Hesekielin ja Jesajan (Jes. 26) ylösnousemuskuvaa on siis tulkittava realistisesti: Jumala nostaa kuolleet tuonelasta, jotta he pääsisivät osallisiksi valtakunnasta. Uusi elämä, jonka he aloittavat, ei kuitenkaan enää muistuta nykyisen maailman elämää: se on kirkastunutta elämää (Dan. 12:3). Tämä on toivo,

joka kannattelee koettelemuksensa nöyryyttämiä juutalaisia marttyyreja: heiltä voidaan riistää ruumiillinen elämä, mutta luova Jumala on myös se, joka herättää kuolleista (2. Makk. 7:9, 11, 22; 2. Makk. 14:46); jumalattomille ei sitä vastoin tule olemaan ylösnousemusta elämään (2. Makk. 7:14).

Tästä lähtien ylösnousemusopista tulee juutalaisuuden yhteinen omaisuus. Saddukeusten lahko ei vanhakantaisuutensa vuoksi hyväksy sitä (vrt. Ap. t. 23:8), ja se jopa pilkkaa oppia esittämällä siitä naurettavia kysymyksiä (Matt. 22:23–28 rinnakk.). Fariseukset tunnustavat sen samoin kuin lahko, josta Henokin kirja on peräisin (luultavasti muinainen essealaisuus). Jotkut tulkitsevat opin materialistisesti, mutta tämä kirja antaa siitä hyvin hengellistyneen kuvauksen: kun vainajien sielu on noussut tuonelasta palatakseen elämään, se astuu muuttuneeseen maailmankaikkeuteen, jonka Jumala varaa ”tulevaa maailmaa” varten. Tämän käsityksen omaksuu myös Jeesus: ”Ylösnousemuksessa ollaan kuin enkelit taivaassa” (Matt. 22:30 rinnakk.).

UT. UT.

I. Esikoinen kuolleista.

1. Ennakkoja. Jeesus ei usko ainoastaan vanhurskaiden ylösnousemukseen viimeisenä päivänä. Hän tietää, että ylösnousemuksen salaisuuden on alettava hänen kauttaan, sillä Jumala on antanut hänelle vallan elämän ja kuoleman yli. Hän osoittaa Isältä saamaansa voimaa herättämällä eloon useita kuolleita, joiden puolesta oli tultu anomaan häneltä apua: Jairuksen tyttären (Mark. 5:21–42 rinnakk.), Nainin lesken pojan (Luuk. 7:11–17) ja ystävänsä Lasaruksen (Joh. 11). Nämä ylösnousemukset, jotka tuovat mieleen profeettojen tekemät ihmeet, ennakoivat jo verhottuna hänen omaa ylösnousemustaan, joka on aivan toisenlaatuinen.

Hän liittää niihin selviä ennustuksia: Ihmisen Pojan täytyy kuolla ja nousta kuolleista kolmantena päivänä (Mark. 8:31; Mark. 9:31; Mark. 10:34 rinnakk.). Matteuksen mukaan tämä on Joonan merkki: Ihmisen Poika on kolme päivää ja kolme yötä maan povessa (Matt. 12:40). Tämä on temppelin merkki: ”Hajottakaa tämä temppeli, niin minä pystytän sen kolmessa päivässä…”, mutta hän puhui ruumiinsa temppelistä (Joh. 2:19 ff.; vrt. Matt. 26:61 rinnakk.). Tämä ilmoitus kuolleiden ylösnousemuksesta jää käsittämättömäksi kahdelletoista apostolille itselleenkin (vrt. Mark. 9:10), saati sitten Jeesuksen vihollisille, jotka käyttävät sitä verukkeena saadakseen hänen hautansa vartioiduksi (Matt. 27:63 f.).

2. Pääsiäiskokemus. Kaksitoista eivät siis olleet ymmärtäneet, että Kirjoituksissa ilmoitettu ylösnousemus koski ennen kaikkea Jeesusta itseään (Joh. 20:9); siksi hänen kuolemansa ja hautaamisensa olivat saattaneet heidät epätoivoon (vrt. Mark. 16:14; Luuk. 24:21–24, 37; Joh. 20:19). Jotta heidät saataisiin uskomaan, tarvittiin pääsiäiskokemus. Kokemus tyhjänä löydetystä haudasta ei riittänyt vakuuttamaan heitä, sillä sen olisi voinut selittää yksinkertaisesti sillä, että ruumis oli viety pois (vrt. Luuk. 24:11 f.; Joh. 20:2): vain Johannes uskoi heti (Joh. 20:8).

Mutta sitten alkavat Ylösnousseen ilmestymiset. Paavalin kokoama luettelo (1. Kor. 15:5 ff.) ja evankelistojen luettelot eivät täysin vastaa toisiaan, mutta tarkalla lukumäärällä ei ole suurta merkitystä. Jeesus ilmestyy ”monien päivien ajan” (Ap. t. 13:31); muualla täsmennetään: ”neljänkymmenen päivän ajan” (Ap. t. 1:3), aina merkittävään Taivaaseenastumisen tapahtumaan saakka. Kertomukset korostavat näiden ilmestymisten konkreettista luonnetta: se, joka ilmestyy, on todella Jeesus Nasaretilainen; apostolit näkevät hänet ja koskettavat häntä (Luuk. 24:36–40; Joh. 20:19–29), he syövät hänen kanssaan (Luuk. 24:29 f.; Luuk. 24:41 f.; Joh. 21:9–13; Ap. t. 10:41). Hän on siinä, ei aaveena, vaan omassa ruumiissaan (Matt. 28:9; Luuk. 24:37 ff.; Joh. 20:20, 27 ff.). Tämä ruumis kuitenkin vapautuu maanpäällisen elämän tavanomaisista ehdoista (Joh. 20:19; vrt. Joh. 20:17). Jeesus toistaa kyllä niitä eleitä, joita hän teki julkisen toimintansa aikana, ja juuri se auttaa tunnistamaan hänet (Luuk. 24:30 f.; Joh. 21:6, 12); mutta nyt hän on siinä kirkkauden tilassa, jota juutalaiset apokalypsit kuvasivat.

Kansa puolestaan ei ole näiden ilmestymisten katselija, kuten se oli ollut Jeesuksen kärsimyksen ja kuoleman aikana. Jeesus varaa ilmestymisensä niille todistajille, jotka hän on valinnut (Ap. t. 2:32; Ap. t. 10:41; Ap. t. 13:31); viimeinen heistä on Paavali Damaskoksen tiellä (1. Kor. 15:8): todistajista hän tekee apostolinsa. Hän näyttäytyy heille ”eikä maailmalle” (Joh. 14:22), sillä maailma on sulkeutunut uskolta. Eivät edes haudan vartijat, jotka salaperäinen teofania kauhistuttaa (Matt. 28:4), näe itse Kristusta. Ylösnousemuksen tapahtumaa, hetkeä jolloin Jeesus nousee kuolemasta, onkin mahdoton kuvata. Matteus vain viittaa siihen Kirjoituksista lainatulla tavanomaisella kielellä (Matt. 28:2 f.): maanjäristys, häikäisevä valo, ”Herran enkelin” ilmestyminen… Tässä siirrytään tuonpuoleiseen todellisuuteen, josta vain VT:stä peräisin olevat ilmaukset voivat antaa jonkinlaisen käsityksen, vaikka todellisuus, johon niitä sovelletaan, on itsessään sanoin kuvaamaton.

3. Ylösnousemuksen evankeliumi apostolisessa julistuksessa. Heti helluntaista lähtien ylösnousemuksesta tulee apostolisen julistuksen keskus, sillä siinä paljastuu kristillisen uskon perustava sisältö (Ap. t. 2:22–35). Tämä pääsiäisen evankeliumi on ennen kaikkea todistus tapahtuneesta: Jeesus ristiinnaulittiin ja hän kuoli, mutta Jumala herätti hänet kuolleista, ja hänen kauttaan Jumala tuo ihmisille pelastuksen. Tällainen on Pietarin juutalaisille antama katekeesi (Ap. t. 3:14 f.) ja hänen tunnustuksensa sanhedrinin edessä (Ap. t. 4:10), Filippoksen opetus etiopialaiselle eunukille (Ap. t. 8:35), Paavalin opetus juutalaisille (Ap. t. 13:33; Ap. t. 17:3) ja pakanoille (Ap. t. 17:31) sekä

hänen tunnustuksensa tuomareidensa edessä (Ap. t. 23:6 ff.). Tässä ei ole kyse muusta kuin itse pääsiäiskokemuksen sisällöstä.

Tämän kokemuksen yhteydessä mainitaan aina yksi tärkeä seikka: sen mukaisuus Raamatun kanssa (vrt. 1. Kor. 15:3 f.). Yhtäältä Jeesuksen ylösnousemus täyttää profeetalliset lupaukset: lupauksen Messiaan kirkkaasta korottamisesta Jumalan oikealle puolelle (Ap. t. 2:34; Ap. t. 13:32 f.), Jumalan palvelijan kirkastamisesta (Ap. t. 4:30; Fil. 2:7 ff.) ja Ihmisen Pojan valtaistuimelle asettamisesta (Ap. t. 7:56; vrt. Matt. 26:64 rinnakk.). Toisaalta Raamatun tekstit tarjoavat yhteisen historiallisen kokemuksen tuolle puolen sijoittuvan salaisuuden ilmaisemiseksi joukon ilmauksia, jotka hahmottelevat sen eri puolia: Jeesus on Pyhä, jonka Jumala pelastaa Haadeksen turmelukselta (Ap. t. 2:25–32; Ap. t. 13:35 ff.; vrt. Ps. 16:8–11); hän on uusi Aadam, jonka jalkojen alle Jumala on alistanut kaiken (1. Kor. 15:27; Hepr. 1:5–13; vrt. Ps. 8); hän on rakentajien hylkäämä kivi, josta on tullut kulmakivi (Ap. t. 4:11; vrt. Ps. 118:22). Näin kirkastettu Kristus näyttäytyy koko Raamatun avaimena, sillä Raamattu koski häntä jo ennalta (vrt. Luuk. 24:27, 44 ff.).

4. Ylösnousemuksen merkitys ja ulottuvuus. Koska ylösnousemus on Isän suorittama Pojan kirkastaminen (Ap. t. 2:22 ff.; Room. 8:11; vrt. Joh. 17:1 ff.), se painaa Jumalan sinetin lunastustekoon, jonka ihmiseksitulo aloitti ja risti vei päätökseen. Sen kautta Jeesus asetetaan ”Jumalan Pojaksi voimassaan” (Room. 1:4; vrt. Ap. t. 13:33; Hepr. 1:5; Hepr. 5:5; Ps. 2:7), ”Herraksi ja Kristukseksi” (Ap. t. 2:36) sekä ”päämieheksi ja pelastajaksi” (Ap. t. 5:31); hän on elävien ja kuolleiden tuomari ja Herra (Ap. t. 10:42; Room. 14:9; 2. Tim. 4:1). Isän luo noustuaan (Joh. 20:17) hän voi nyt antaa ihmisille luvatun Hengen (Joh. 20:22; Ap. t. 2:33). Näin hänen maallisen elämänsä syvä merkitys tulee täysin ilmi: se oli Jumalan, hänen rakkautensa ja armonsa ilmentymä täällä maan päällä (2. Tim. 1:10; Tit. 2:11; Tit. 3:4). Ilmentymä, jopa käsittämätön kirkkaus, sillä kirkkaus on havaittavissa vain merkkien välityksellä (Joh. 1:11) tai lyhyinä hetkinä, kuten kirkastumisessa (Luuk. 9:32, 35 rinnakk.; vrt. Joh. 1:14). Nyt kun Jeesus on lopullisesti astunut kirkkauteen, tämä ilmentyminen jatkuu Kirkossa ihmeiden kautta (Ap. t. 3:16) ja antamalla Henki niille, jotka uskovat (Ap. t. 2:38 f.; Ap. t. 10:44 ff.).

Näin Jeesus, ”kuolleista nousseiden esikoinen” (Ap. t. 26:23; Kol. 1:18; Ilm. 1:5), astui ensimmäisenä siihen uuteen maailmaan (vrt. Jes. 65:17 ff.), joka on lunastettu maailmankaikkeus. ”Kirkkauden Herrana” (1. Kor. 2:8; vrt. Jaak. 2:1; Fil. 2:11) hän on ihmisille pelastuksen tuoja (Ap. t. 3:6 ff.). Jumalallisella voimallaan hän luo itselleen pyhän kansan (1. Piet. 2:9 f.) ja johtaa sitä perässään.

II. Ylösnousemuksen voima.

Jeesuksen ylösnousemus ratkaisee sen pelastuksen ongelman, joka koskettaa meistä jokaista. Se on uskomme ensimmäinen kohde ja samalla toivomme perusta, jonka elämän se määrää. Jeesus on noussut kuolleista ikään kuin niiden ensi hedelmänä, jotka nukkuvat (1. Kor. 15:20); tämä perustaa odotuksemme viimeisen päivän ylösnousemuksesta. Vielä enemmän: hän itse on ylösnousemus ja elämä: joka uskoo häneen, elää, vaikka olisi kuollut (Joh. 11:25); tämä perustaa varmuutemme siitä, että osallistumme jo nyt uuden elämän salaisuuteen, jonka Kristus tekee meille saavutettavaksi sakramentaalisten merkkien kautta.

1. Ylösnousemus viimeisenä päivänä. Jeesus on tehnyt juutalaisten uskon kuolleiden ylösnousemukseen ajankohtaiseksi ja tuonut siihen liittyvät näkymät palautuneesta eheydestä ja perusteellisesta muuttumisesta (Matt. 22:30 ff. rinnakk.). Jos tämä piirre puuttuu synoptisen apokalypsin piirtämästä viimeisen päivän kuvasta (Matt. 24 rinnakk.), kyse on vain satunnaisesta puutteesta. Joka tapauksessa tämä opetus saa lopullisen merkityksensä vasta Jeesuksen henkilökohtaisen ylösnousemuksen jälkeen. Alkukirkko tiesi pysyvänsä tässä asiassa uskollisena juutalaiselle uskolle (Ap. t. 23:6; Ap. t. 24:15; Ap. t. 26:6 ff.), mutta Jeesuksen ylösnousemus antaa sille nyt objektiivisen perustan. Me kaikki nousemme ylös, koska Jeesus on noussut ylös: ”Hän, joka on herättänyt Kristuksen Jeesuksen kuolleista, tekee eläviksi myös teidän kuolevaiset ruumiinne teissä asuvan Henkensä voimalla” (Room. 8:11; vrt. 1. Tess. 4:14; 1. Kor. 6:14; 1. Kor. 15:12–22; 2. Kor. 4:14).

Matteuksen evankeliumissa Jeesuksen ylösnousemuksen kertomus tuo tämän seikan jo konkreettisesti esiin: kun Jeesus, joka on laskeutunut tuonelaan, palaa sieltä voittajana, siellä taivaalliseen iloon pääsyä odottaneet vanhurskaat nousevat esiin muodostaakseen hänelle voitonriemuisen saattojoukon (Matt. 27:52 f.). Kyse ei ole paluusta maalliseen elämään, eikä kertomuksessa juuri puhuta kummallisista ilmestymisistä. Se on kuitenkin symbolinen ennakointi siitä, mitä tapahtuu viimeisenä päivänä. Eikö tämä ole myös niiden ihmeellisten kuolleista herättämisten merkitys, joita Jeesus teki eläessään?

Pyhä Paavali kuvaa yleisen ylösnousemuksen tapahtumakulun paljon yksityiskohtaisemmin: enkelin ääni, pasuuna valittujen kokoamiseksi, parusian ”pilvet”, valittujen saattojoukko… (1. Tess. 4:15 ff.; 2. Tess. 1:7 f.; 1. Kor. 15:52). Tämä perinteinen kehys on juutalaisissa apokalypseissa tuttu, mutta perustavanlaatuinen tapahtuma on tärkeämpi kuin sen yksityiskohdat. Vastoin kreikkalaisia käsityksiä, joissa ruumiin kahleista vapautunut ihmissielu kulkee yksin kohti kuolemattomuutta, kristillinen toivo merkitsee koko ihmisen eheää ennalleen palauttamista. Samalla se edellyttää, että ruumis muuttuu kokonaan: siitä tulee hengellinen, katoamaton ja kuolematon (1. Kor. 15:35–53). Paavali ei tässä yhteydessä käsittele jumalattomien ylösnousemusta, vaan ajattelee vain vanhurskaiden

ylösnousemusta, joka merkitsee osallistumista Jeesuksen kirkkauteen pääsyyn (vrt. 1. Kor. 15:12 ff.). Ruumiin lunastusta odotetaan niin hartaasti (Room. 8:23), että kristillinen kieli ilmaisee ylösnousemuksen ikään kuin jatkuvasti lähestyvänä (vrt. 1. Tess. 4:17). Kristillisen toivon malttamaton odotus (vrt. 2. Kor. 5:1–10) ei kuitenkaan saa johtaa turhiin spekulaatioihin Herran päivän ajankohdasta.

Ilmestyskirja maalaa vaikuttavan kuvan kuolleiden ylösnousemuksesta (Ilm. 20:11–15). Kuolema ja Tuonela luovuttavat heidät takaisin, jotta he astuisivat Tuomarin eteen, niin pahat kuin hyvätkin. Pahat vajoavat ”toiseen kuolemaan”, kun taas valitut pääsevät uuteen elämään, muuttuneeseen maailmankaikkeuteen, joka on kuin alkuperäinen paratiisi ja taivaallinen Jerusalem (Ilm. 21–22). Tätä kuvaelmaa ei toisteta neljännessä evankeliumissa. Se muodostaa kuitenkin taustan kahdelle lyhyelle viittaukselle, joissa korostuu ennen kaikkea Ihmisen Pojalle kuuluva tehtävä: hänen kutsustaan kuolleet nousevat (Joh. 5:28; Joh. 6:40, 44), toiset iankaikkiseen elämään ja toiset tuomittaviksi (Joh. 5:29).

2. Kristillinen elämä, ennakoitu ylösnousemus. Jos Johannes kuvaa lopullista ylösnousemusta niin niukasti, syynä on se, että hän näkee sen toteutuvan jo ennakolta nykyhetkessä. Haudasta tuleva Lasarus edustaa konkreettisesti niitä uskovia, jotka Jeesuksen ääni tempaa pois kuolemasta (vrt. Joh. 11:25 f.). Siksi Ihmisen Pojan eläväksi tekevästä työstä puhuvaan esitykseen sisältyy nimenomaisia lausumia: ”Hetki tulee, ja se on jo käsillä, jolloin kuolleet kuulevat Jumalan Pojan äänen, ja kaikki, jotka ovat sen kuulleet, saavat elää” (Joh. 5:25). Tämä selvä lausuma vastaa kristillistä kokemusta, sellaisena kuin Johanneksen ensimmäinen kirje sen ilmaisee: ”Tiedämme, että olemme siirtyneet kuolemasta elämään…” (1. Joh. 3:14). Joka omistaa tämän elämän, ei koskaan joudu Kuoleman valtaan (Joh. 6:50; Joh. 11:26; vrt. Room. 5:8 f.). Tämä varmuus ei toki poista lopullisen ylösnousemuksen odotusta, mutta se muuttaa jo nyt elämän, joka on tullut Kristuksen vaikutuspiiriin.

Pyhä Paavali sanoi jo samaa korostaessaan kristillisen elämän pääsiäisluonnetta. Hänen kanssaan haudattuina kasteessa olemme myös nousseet kuolleista hänen kanssaan, koska uskoimme Jumalan voimaan, joka herätti hänet kuolleista (Kol. 2:12; Room. 6:4 ff.). Uusi elämä, johon silloin astuimme, ei ole muuta kuin hänen elämäänsä ylösnousseena (Ef. 2:5 f.). Silloin meille näet sanottiin: ”Herää, sinä joka nukut! Nouse kuolleiden joukosta, niin Kristus valaisee sinua” (Ef. 5:14). Tämä perustava varmuus ohjaa koko kristillistä elämää. Se hallitsee moraalia, joka tästä lähtien velvoittaa uutta ihmistä, Kristuksessa syntynyttä: ”Ylösnousseina Kristuksen kanssa etsikää sitä, mikä on ylhäällä, missä Kristus istuu Jumalan oikealla puolella” (Kol. 3:1 ff.). Se on myös hänen toivonsa lähde. Jos kristitty odottaa kärsimättömästi kurjan ruumiinsa lopullista muuttumista kirkkauden ruumiiksi (Room. 8:22 f.; Fil. 3:10 f.; Fil. 3:20 f.), syynä on se, että hänellä on jo tulevan tilan pantti (Room. 8:23; 2. Kor. 5:5). Hänen lopullinen ylösnousemuksensa vain tuo selvästi julki sen, mitä hän jo on salaisuuden kätketyssä todellisuudessa (Kol. 3:4).

JR & PG

Katso myös: → Sielu II 2,3 — Kristuksen ilmestymiset — Taivaaseenastuminen — bapteme IV 1,4 — chair O — corps II 3 — corps-du-christ I 3, III 3 — esperance NT III, IV — exode NT — foi NT I, IV — gloire IV 2 — jesus-christ I 3, II 1a — joie NT I 2 — jour-du-seigneur NT I — Ihme II 3b, III 1 — mort AT 3 ; NT II 3, III 4 — Yö NT — paque III 1 — priere IV 3 — Palkka II 4 — Ylösnousemus AT II 4, III — sepulture 2 — signe NT I, II 1 — sommeil III — transfiguration — vetement II 3,4 — victoire NT I — vie III 3, IV

YMMÄRRYS

Katso: → connaitre — Ilmoitus — Viisaus

YSTÄVÄ

1 ”Uskollinen ystävä on korvaamaton” (Sir. 6:15 f.; Sir. 7:18), sillä ”hän rakastaa kaikkina aikoina” (Sananl. 17:17) ja tekee elämästä ihanaa (Ps. 133; Sananl. 15:17). Kuinka voisi unohtaa Daavidin ja Jonatanin suurenmoisen ystävyyden, joka syntyi spontaanisti (1. Sam. 18:1–4), kesti koettelemuksissa (1. Sam. 19–20) kuolemaan asti (2. Sam. 1:25 f.) ja eli edelleen sydämen muistissa (2. Sam. 9:1; 2. Sam. 21:7)?

Mutta vaikka tällaisia ystävyyssuhteita on, on myös näennäisiä. Miksi rikkailla on niin paljon ystäviä mutta köyhillä, sairailla ja vainotuilla niin vähän (Sananl. 14:20; vrt. Ps. 38:12; Ps. 55:13 f.; Ps. 88:19; Ps. 109:4 f.; Job 19:19)? Miksi ”se, joka jakaa leipäni, nostaa kantapäänsä minua vastaan” (Ps. 41:10)? Nämä tuskalliset kokemukset opettavat valitsemaan ystävänsä selväjärkisesti, jopa olemaan toisinaan varuillaan (Sir. 6:5–13; Sir. 12:8–13:23; Sir. 37:1–5). Eikö ystävyys voi vilpittömänäkin (Job 2:12 f.) tuottaa pettymystä (Job 6:15–30) tai jopa johtaa pahaan (5. Moos. 13:7; Sir. 12:14; vrt. 2. Sam. 13:3–15)?

Siksi ystävyys paranee vanhetessaan: ”Uusi viini, uusi ystävä; kun se on vanhentunut, juot sitä iloiten” (Sir. 9:10). Se pitää arvossa avointa nuhdetta (Sananl. 27:5 f.); ennen kaikkea se saa ravintonsa Jumalan pelosta: ”Joka pelkää Herraa, saa todellisia ystäviä, sillä millainen ihminen on, sellainen on hänen ystävänsä” (Sir. 6:16 f.). Todellisen ystävyyden esikuva ja lähde on näet (vrt. rakkaus) se ystävyys, jonka Jumala solmii ihmisen kanssa: Abrahamin (Jes. 41:8; 1. Moos. 18:17–35), Mooseksen (2. Moos. 33:11) ja profeettojen kanssa (Aam. 3:7).

2 Lähettäessään Poikansa keskuuteemme Jumala osoittautui ”ihmisten ystäväksi” (Tit. 3:4); Jeesus puolestaan kuvasi hänet sellaiseksi, joka antaa tunkeilevan ystävän häiritä itseään (Luuk. 11:5–8). Ennen kaikkea Jeesus antoi tälle ystävyydelle lihalliset kasvot: hän rakasti rikasta nuorukaista (Mark. 10:21), hän rakasti hellästi Lasarusta ja tämän kautta kaikkia, joiden oli määrä uskon kautta nousta haudasta (Joh. 11:3; Joh. 11:35 f.). Hänellä oli ”kumppaneita”, jotka jakoivat hänen elämänsä (Mark. 3:14), mutta kaikista ei tullut hänen ”ystäviään” (kreik. *philos*). Niinpä Juudastakin käytetään vielä nimitystä ”kumppani” (kreik. *hetairos*) (Matt. 26:50; vrt. Matt. 20:13; Matt. 22:12), kun taas muille opetuslapsille Jeesus sanoo: ”En enää kutsu teitä palvelijoiksi vaan ystäviksi” (Joh. 15:15). He ovat jakaneet hänen koettelemuksensa ja ovat valmiit kohtaamaan kärsimyksen yön (Luuk. 22:28 f.); siksi Jeesus myös jakaa heille Isänsä salaisuudet (Joh. 15:15), kuten ystävien kesken. Jeesuksen ystävän esikuva, ristille asti uskollinen, on ”opetuslapsi, jota Jeesus rakasti” (Joh. 13:23; vrt. Joh. 21:7, 20) ja jonka huostaan hän uskoo oman äitinsä (Joh. 19:26).

Ne, jotka Herra on valinnut ystävikseen, tuntevat väistämättä ystävyyden sitovan heitä myös toisiinsa. Myrskyiltä he eivät tosin välty: Paavali, jota yhdistävät veljiinsä monet lujat siteet (vrt. Room. 16:1–16) ja joka huolehtii jatkuvasti kaikesta heitä koskevasta (vrt. 1. Tess. 2:7–12; 2. Kor. 11:28 f.), joutuu vakaviin vaikeuksiin Barnabaksen kanssa (Ap. t. 15:36–39), jopa Pietarin itsensä kanssa (Gal. 2:11–14). Elämänsä illassa hän tuntee olevansa miltei yksin, vailla ystävyyttä (2. Tim. 4:9–14). Mutta näiden kriisien läpi säilyy varmuus siitä, että Herran tahto on hänen omiensa keskinäinen veljellinen rakkaus (Joh. 15:12 ff.). Alkuyhteisössä vallinneen ystävyyden kuva säilyy kaikille kristityille ihanteena ja voiman lähteenä (Ap. t. 2:44 f.; Ap. t. 4:32).

3. Sulhasen ystävä. Israelin avioliittotapoihin kuului ”sulhasen ystävä”, jonka tehtävänä oli valmistella morsiusparin kohtaaminen ja toimia kihlaparin välittäjänä häiden hetkeen asti, jolloin hän esitteli nuoren naisen sulhaselle. Tähän tapaan viitataan teksteissä, joissa Herraa kuvataan Israelin sulhaseksi. Hänen ystävänään toimiminen on profeetan tehtävä: tämä laulaa tuskissaan morsiamen uskottomuudesta (Jes. 5:1–7). Se on myös Johannes Kastajan tehtävä: hän valmistaa ihmisiä kohtaamaan Herran ja vetäytyy sitten syrjään heidän yhteisen ilonsa täyttämänä (Joh. 3:28–3 f.). Lopulta se on Paavalin tehtävä, kun hän ”kihlaa” Korintin yhteisön Kristukselle (2. Kor. 11:2). Mutta myöhemmin apostoli palaa tähän kuvaan ja tietää, että tosiasiassa aloite on kokonaan sulhasen: hän ”asettaa eteensä” morsiamen, joka voi miellyttää häntä vain, jos hän ensin täyttää tämän kaikilla lahjoillaan (Ef. 5:27). Näin sulhanen itse hoitaa tehtävän, joka ennen kuului ”ystävälle”.

CW

Katso myös: → Rakkaus — ennemi — frere — jean-baptiste 2 — Lähimmäinen repas I, III — servir III 2 — serviteur-de-dieu 3

YÖ

Yö.

Pääsiäisyön tapahtuma on Raamatun yö-symboliikan keskiössä. Siinä tulee toki esiin myös perustava inhimillinen kokemus, joka on yhteinen useimmille uskonnoille: yö on kaksijakoinen todellisuus, kuoleman tavoin pelottava ja välttämätön maailmojen syntymän aikana. Kun päivän valo katoaa, esiin tulevat vahingolliset eläimet (Ps. 104:20), pimeyden rutto (Ps. 91:6) ja ihmiset, jotka himmentävät valoa — avionrikkojat, varkaat tai murhaajat (Job 24:13–17). Siksi on rukoiltava Häntä, joka loi yön (1. Moos. 1:5), suojelemaan ihmisiä yön kauhuilta (Ps. 91:5). Häntä on rukoiltava myös yön tullessa (Ps. 134:2), tuon yön, joka päivän tavoin ylistää häntä (Ps. 93:3). Toisaalta, jos yö on pelottava, koska päivä kuolee siinä, sen on vuorostaan väistyttävä tulevan päivän tieltä: Herraansa turvaava uskollinen on siis kuin vartija, joka odottaa aamunkoittoa (Ps. 130:6). Nämä pätevät symbolit — kuolettava pimeys ja päivän toivo — saavat kuitenkin täyden merkityksensä vasta juurtuneina ainutkertaiseen kokemukseen: yö on aika, jolloin pelastushistoria toteutuu erityisellä tavalla.

VT.

1. Vapautuksen yö. Exoduksen eri traditioiden mukaan Jahve pani ”yön keskivaiheilla” täytäntöön aikeensa vapauttaa kansansa orjuudesta (2. Moos. 11:4; 12:12, 29). Se oli muistettava yö, jota muisteltiin joka vuosi valvomisyönä sen muistoksi, että Jahve itse oli valvonut kansaansa (2. Moos. 12:42). Yö jatkui, kun pilvipatsas valaisi pakolaisten kulkua (2. Moos. 13:21 f.). Tässä tulee jo esiin yön kaksijakoisuus: egyptiläisille pilvi kävi sakeaksi, sellaiseksi kuin se yö, joka oli ennen laskeutunut heidän ylleen, samalla kun valo valaisi heprealaisia (2. Moos. 10:21 ff.). ”Pyhillä oli täysi valo”, kommentoi Viisaus (Viis. 18:1). Sitten se kuvailee ainutkertaista yötä: ”Kun rauhallinen hiljaisuus ympäröi kaikkea ja yö oli saavuttanut nopean kulkunsa puolivälin, kaikkivaltias sanasi syöksyi kuninkaalliselta valtaistuimelta” (Viis. 18:14 f.). Onko tähän yölliseen tapahtumaan liitettävä psalminkirjoittajan rukous, jossa hän nousee keskiyöllä kiittämään Jumalaa hänen oikeudenmukaisista tuomioistaan (Ps. 119:62)? Joka tapauksessa yö näyttäytyy alusta lähtien koettelemuksen aikana, mutta sellaisen koettelemuksen aikana, josta Jumalan tuomio vapauttaa.

2. Päivä ja yö. Israel unelmoi lakkaamatta päivästä, jolloin Jahve vapauttaisi sen jälleen sitä kohdanneesta sorrosta. Tämä toivo oli oikeutettu, mutta uskoton käytös ei antanut siihen oikeutta. Siksi profeetat asettuvat päinvastaiselle kannalle: ”Voi niitä, jotka kaipaavat Jahven Päivää! Mitä se teille merkitsee? Pimeyttä, ei valoa” (Aam. 5:18), synkeyttä ja sakeaa varjoa (Sef. 1:15; Joel 2:2). Jälleen kaksijakoisuus, mutta tällä kertaa se kuuluu olennaisesti Jahven Päivään: joillekuille siitä tulee yö, mutta Israelin jäännökselle se on loistava valo. Jäännös kulkee sitä odottaessaan hapuillen yön pimeydessä (Jes. 8:22–9:1), mutta toivoo yhä (vrt. Jes. 60:1).

3. Koettelemuksen yössä. Viisaat ja psalmistit ovat siirtäneet yksilön elämään kokemuksen jumalallisesta tuomiosta, joka toteutuu yössä ja yön välityksellä. Jos harjoitat vanhurskautta, ”valosi puhkeaa kuin aamurusko” (Jes. 58:8; Ps. 112:4). Job kiroaa syntymäpäivänsä, sillä hän olisi mieluummin pysynyt haudattuna äidinkohdun yöhön (Job 3:3–10). Mutta psalmisti kääntyilee vuoteellaan keskellä yötä kutsuakseen Herraa: ”Yö kuuluu Jumalalle” (Ps. 63:7), joka voi siis vapauttaa ihmisen siitä, niin kuin muinoin Eksoduksen aikaan (Ps. 63:7; Ps. 77:3; Ps. 119:55). ”Sielu kaipaa sinua yöllä, jotta sinä toteuttaisit tuomion” (Jes. 26:9; vrt. Ps. 42:2). Tätä pelastuksen kuvausta jatkaen — pelastus on vapautumista öisestä koettelemuksesta — apokalypsit kuvaavat ylösnousemuksen heräämisenä kuoleman unesta (Jes. 26:19; Dan. 12:2), paluuna valoon sen jälkeen, kun on vajottu sheolin täydelliseen yöhön.

UT.

Psalmisti sanoi Jumalalle: ”Pimeys ei ole sinulle pimeyttä, ja yö on valoisa kuin päivä” (Ps. 139:12). Tämän sanan oli määrä toteutua ihmeellisellä tavalla, kuin uusi luominen, jonka sai aikaan Hän, joka on sanonut: ”Loistakoon valo pimeydestä!” (2. Kor. 4:6): Kristuksen ylösnousemuksessa Päivä puhkesi yöstä ikuisiksi ajoiksi.

1. Pääsiäisen yö ja päivä. 1. Pääsiäisen yö ja päivä. — Niin kauan kuin oli päivä, Jeesus antoi tekojensa valon loistaa (Joh. 9:4). Hetken tultua hän antautuu yön ansoihin (Joh. 11:10), siihen yöhön, johon kavaltaja Juudas oli vajonnut (Joh. 13:30), jolloin hänen opetuslapsensa joutuvat pahennukseen (Matt. 26:31 rinnakk.); hän tahtoi kohdata tämän ”hetken ja pimeyden vallan” (Luuk. 22:53). Alkukirkon liturgia säilyttää siitä ikuisesti muiston: juuri ”sinä yönä, jona hänet kavallettiin” hän asetti eukaristian (1. Kor. 11:23). Hänen kuolinpäivästään tulee itsestään pimeys koko maan ylle (Matt. 27:45 rinnakk.; vrt. Ap. t. 2:20 = Joel 3:4). Mutta yön hämärtyessä, viikon ensimmäisen päivän aamunkoitteessa, enkelten salama leimahtaa (Matt. 28:3) ja julistaa voittoa yöstä. Tämän aamunkoiton opetuslapset olivat jo kokeneet, kun Jeesus tuli heidän luokseen kävellen kuohuvilla vesillä yön neljännellä vartiovuorolla (Matt. 14:25 rinnakk.). Vapautuksen yö, jonka apostolit saavat vielä kokea, kun heidät vapautetaan ihmeellisesti vankilastaan keskellä yötä (Ap. t. 5:19; 12:6 f.; 16:25 f.). Valon yö myös Paavalille, jonka silmät vaipuvat pimeyteen, jotta hän heräisi uskon säteilevään valoon (Ap. t. 9:3, 8, 18).

2. ”Emme enää kuulu yöhön” (1. Tess. 5:5). Tästä lähtien uskovan elämä saa merkityksensä pääsiäispäivästä, joka ei tunne laskua. Tämä päivä loistaa hänen sydämensä syvyydessä: hän on ”päivän lapsi” (1. Tess. 5:5; vrt. Ef.

5:8), siitä lähtien kun kuolleista noussut Kristus loisti hänen ylleen (Ef. 5:14). ”Pimeyden vallasta temmattuna” (Kol. 1:13) hänen ajatuksensa eivät enää ole pimentyneet (Ef. 4:18), vaan hän heijastaa kasvoillaan Kristuksen kunniaa (2. Kor. 3:18). Valvoakseen pimeyden ruhtinasta vastaan (Ef. 6:12) hänen tulee pukeutua Kristukseen ja hänen valon aseisiinsa sekä panna pois ”pimeyden teot” (Room. 13:12 ff.; 1. Joh. 2:8). Hän ei jo enää kuulu yöhön; hänen yönsä on valoisa kuin päivä.

3. Päivä keskellä yötä. Koska kristitty on tuotu ”pimeydestä ihmeelliseen valoon” (Ap. t. 26:18; 1. Piet. 2:9), Herran päivä ei voi yllättää häntä: se tulee kuin varas yöllä (1. Tess. 5:2, 4). Hän on tosin nyt vielä ”yössä”, mutta tämä yö etenee kohti lähellä olevaa Päivää, joka tekee sille lopun (Room. 13:12). Jos hän ei tahdo kompastua yön vuoriin (Jer. 13:16), yön, jolloin kukaan ei voi tehdä työtä (Joh. 9:4), hänen tulee kuulla Kristuksen kutsu tulla ”valon lapseksi” (Joh. 12:36).

Pietarin kanssa, joka sai valistuksen sinä yönä, jona Luukkaan mukaan Kristus kirkastui (Luuk. 9:32, 37), hän löytää Kirjoituksista valon, kuin ”pimeässä paikassa loistavan lampun, kunnes päivä alkaa sarastaa ja aamutähti nousee hänen sydämessään” (2. Piet. 1:19). Tästä tulevasta Päivästä Jeesus ei ilmoittanut tarkkaa hetkeä (Mark. 13:35), mutta ”tuo päivä” ja ”tuo yö” ovat sama (Luuk. 17:34). Kristus-Sulhanen valvoo yöllä (Matt. 25:6); kuten viisaat neitsyet, joiden lamput palavat, Morsian sanoo: ”Minä nukun, mutta sydämeni valvoo” (Laul. 5:2). Odottaessaan hän pyrkii ajattelemaan Kristusta päivin ja öin, jäljitellen Eläviä olentoja (Ilm. 4:8) ja taivaan valittuja (Ilm. 7:15), jotka päivin ja öin julistavat Jumalan ylistystä. Samassa hengessä apostoli tekee työtä päivin ja öin (1. Tess. 2:9; 2. Tess. 3:8), kehottaa (Ap. t. 20:31) ja rukoilee (1. Tess. 3:10). Jo maan päällä Kristuksen palvelijat näin tavallaan ennakoivat loputonta päivää, jolloin ”yötä ei enää ole” (Ilm. 21:25; 22:5).

RF & XLD

Katso myös: → jour-du-seigneur NT III 1 — lumiere-tenebres — ciel IV — feu AT I 2 — Pilvi 0.2 — Varjo O, I — paque I 1. 6 c, III 2 — sommeil — veiller I, III

ÄITI

Äiti.
Elämää antaessaan äidillä on erityinen asema ihmisten tavallisessa elämässä ja myös pelastushistoriassa.

I. IHMISTEN ÄITI.
Elämän antajaa tulee rakastaa, mutta häntä kohtaan tunnetun rakkauden tulee myös muuntua, joskus jopa uhriin asti, kuten Jeesus teki.

1. Kutsu hedelmällisyyteen. Nimittäessään vaimoaan ”Eevaksi” Adam ilmaisi tämän kutsumuksen olla ”elävien äiti” (1. Moos. 3:20). Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa kerrotaan, kuinka naisen kutsumus myöhemmin toteutuu, joskus kaikkein epäedullisimmista olosuhteista huolimatta. Niinpä Sara turvautuu juoneen (1. Moos. 16:1 f.), Lootin tyttäret insestiin (1. Moos. 19:30–38) ja Raakel kiristykseen: ”Anna minulle lapsia, tai minä kuolen”, hän huutaa miehelleen. Jaakob puolestaan tunnustaa, ettei hän voi asettua Jumalan paikalle (1. Moos. 30:1 f.). Vain Jumala, joka on pannut naisen sydämeen kiihkeän halun tulla äidiksi, avaa ja sulkee äidinkohdun; vain hän voi voittaa hedelmättömyyden (1. Sam. 1:2–2:5).

2. Äiti kodissa. Äidiksi tultuaan nainen riemuitsee. Eeva riemuitsee synnyttäessään esikoisensa: ”Olen saanut miehen Jahven avulla” (1. Moos. 4:1), ja tätä riemua pitää yllä Kainin nimi (hepr. qanah: ”hankkia”). Samoin nimi ”Iisak” muistuttaa Saaran naurusta tämän syntymän yhteydessä (1. Moos. 21:6), ja nimi ”Joosef” Raakelin toivosta saada vielä toinenkin lapsi (1. Moos. 30:24). Äitiytensä kautta nainen ei ainoastaan astu elämän historiaan, vaan synnyttää myös puolisossaan lujemman kiintymyksen häntä kohtaan (1. Moos. 29:34). Lopuksi Dekalogi julistaa, että lasten tulee kunnioittaa äitiään samoin kuin isäänsä (2. Moos. 20:12): häntä kohtaan tehdyt rikkomukset ansaitsevat saman rangaistuksen (2. Moos. 21:17; 3. Moos. 20:9; 5. Moos. 21:18–21). Viisauskirjat puolestaan painottavat jokaisen velvollisuutta kunnioittaa äitiään (Sananl. 19:26; Sananl. 20:20; Sananl. 23:22; Sir. 3:1–16) ja lisäävät, että häntä tulee kuunnella ja noudattaa hänen ohjeitaan (Sananl. 1:8).

3. Kuningataräiti. Erityinen tehtävä näyttää kuuluvan kuninkaan äidille, joka yksin, toisin kuin puoliso, nauttii erityistä kunnioitusta hallitsevan ruhtinaan luona. Häntä kutsuttiin Suureksi Valtiattareksi, kuten Batsebaa (1. Kun. 15:13), kuningas Asan äitiä (2. Aikak. 15:16) tai Ataliaa (2. Kun. 11:1 f.). Tämä käytäntö kuvastaa äitiyden aseman esiin nousemista kuninkaallisen messianismin yhteydessä; ei ole vailla merkitystä panna merkille Jeesuksen äidin rooli: hurskaudessa hänestä tuli ”Neitsyt Maria”.

4. Äitiyden syvä merkitys. Kristuksen tullessa velvollisuutta osoittaa vanhempia kohtaan hurskasta kunnioitusta ei kumota, vaan se täytetään: apostolinen katekese pitää siitä selvästi kiinni (Kol. 3:20 f.; Ef. 6:1–4); Jeesus nuhtelee ankarasti fariseuksia, jotka kiertävät tämän velvollisuuden turhilla kultillisilla verukkeilla (Matt. 15:4–9 rinnakk.). Tästä lähtien on kuitenkin Jeesuksen rakkauden tähden osattava mennä vanhempia kohtaan osoitettavaa hurskautta pidemmälle ja toteuttaa se osoittamalla hurskautta itse Jumalaa kohtaan. Hän on tullut ”erottamaan tyttären äidistä” (Matt. 10:35), ja hän lupaa satakertaisen hyvityksen sille, joka on hänen tähtensä jättänyt isänsä tai äitinsä (Matt. 19:29). Ollakseen hänen arvoisensa on kyettävä ”vihaamaan isäänsä ja äitiään” (Luuk. 14:26), toisin sanoen rakastamaan Jeesusta enemmän kuin omia vanhempiaan (Matt. 10:37).

Jeesus itse näyttää esimerkkiä äitisiteiden uhraamisesta. Temppelissä, ollessaan kaksitoistavuotias, hän vaatii äitinsä edessä oikeutta olla Isänsä talossa (Luuk. 2:49 f.). Kaanassa Jeesus lopulta suostuukin äitinsä pyyntöön, mutta antaa tämän ymmärtää, ettei äidin enää pidä puuttua hänen toimintaansa, joko siksi, että hänen julkisen virkansa hetki on koittanut, tai siksi, ettei ristin hetki ole vielä tullut (Joh. 2:4). Mutta jos Jeesus näin ottaa etäisyyttä äitiinsä, se ei johdu siitä, ettei hän tunnustaisi Marian todellista suuruutta; päinvastoin hän tuo sen esiin Marian osoittamassa uskossa: ”Kuka on äitini, ja keitä ovat veljeni?” ja osoittaa kädellään opetuslapsiaan (Matt. 12:48 ff.); naiselle, joka ihaili Marian ruumiillista äitiyttä, hän antaa ymmärtää, että Maria on uskollisuuden esikuva, koska hän kuuntelee Jumalan sanaa ja panee sen käytäntöön (Luuk. 11:27 f.). Jeesus ulottaa tämän hengellisen äitiyden kaikkiin opetuslapsiinsa, kun hän ristiltä sanoo sille, jota rakastaa: ”Tässä on äitisi” (Joh. 19:26 f.).

II. Äiti pelastushistoriassa.
Äidin ominaispiirteet siirretään metaforisesti ilmaisemaan jumalallista asennetta, messiaaniseen järjestykseen kuuluvaa todellisuutta tai Kirkon hedelmällisyyttä.

1. Hellyys ja jumalallinen viisaus. Jumalassa on niin suuri elämän täyteys, että Israel antaa hänelle isän ja äidin nimet. Jumalan laupeuden hellyyden ilmaisemiseen käytetään sanaa rahamim, joka tarkoittaa äidin kohtua ja tuo mieleen syvän sisäisen liikutuksen, jota nainen tuntee lapsiaan kohtaan (Ps. 25:6; Ps. 116:5). Kuten äiti, Jumala lohduttaa meitä (Jes. 66:13), ja vaikka löytyisi äiti, joka unohtaisi kohtunsa hedelmän, hän ei silti koskaan unohtaisi Israelia (Jes. 49:15); samoin Jeesus, joka tahtoi koota Jerusalemin lapset (Luuk. 13:34).

Viisaus, joka on Jumalan sana ja jonka tehtävänä on toteuttaa hänen suunnitelmansa (Viis. 18:14 f.), kun se tulee hänen omasta suustaan (Sir. 24:3), puhuttelee lapsiaan kuin äiti (Sananl. 8–9), suositellen heille ohjeitaan, raviten heitä ymmärryksen leivällä ja juottaen heille maitoaan (Sir. 15:2 ff.). Sen lapset osoittavat sen oikeaksi tunnistamalla

Jeesuksessa sen, joka täyttää sen tehtävän (Luuk. 7:35): ”Joka tulee luokseni, ei koskaan näe nälkää; joka uskoo minuun, ei koskaan tunne janoa” (Joh. 6:35; vrt. Joh. 8:47).

2. Messiaan äiti. Jo alkuevankeliumi ilmoittaa, että hän on äiti: Nainen, jonka jälkeläinen murskaa käärmeen pään (1. Moos. 3:15). Sitten kertomuksissa, joissa nähdään Jumalan voittavan hedelmättömyyden, naiset, jotka ovat antaneet patriarkoille jälkeläisiä, ovat kaukaisia esikuvia Neitsyt-äidistä. Tästä neitseellisestä sikiämisestä puhutaan ennalta Emmanuelia koskevissa ennustuksissa (Jes. 7:14) ja ennustuksessa siitä, jonka on määrä synnyttää (Miika 5:2); evankelistat ovat joka tapauksessa tunnistaneet siinä ennustuksen, joka täyttyi Jeesuksessa Kristuksessa (Matt. 1:23; Luuk. 1:35 f.).

3. Kansojen äiti. Jerusalem on äitikaupunki ylivertaisella tavalla (vrt. 2. Sam. 20:19), kaupunki, josta sen asukkaat saavat ravintonsa ja suojansa. Erityisesti siitä ovat lähtöisin vanhurskaus ja Jahven tunteminen. Rebekan tavoin, jolle toivotaan jälkeläisiä tuhansiksi myriadeiksi (1. Moos. 24:60), siitä tulee kaikkien kansojen äiti: ”Siionissa jokainen sanoo: ’Äiti’, sillä jokainen on syntynyt hänessä” (Ps. 87:5), olivatpa he Israelista tai kansojen joukosta. Rangaistuksen jälkeen, joka oli vienyt sen kauas puolisostaan, se on nyt jälleen yltäkylläinen: ”Riemuitse, sinä hedelmätön, joka et ole synnyttänyt… sillä hylätyllä on enemmän lapsia kuin sillä, jolla on mies” (Jes. 54:1; Gal. 4:22–30). Kaikki maan kansat rientävät sen luo ”kuin kyyhkyset kyyhkyslakkaansa” (Jes. 2:1–5; vrt. Jes. 60:1–8).

Jerusalem on kuitenkin käpertyessään itseensä ja torjuessaan Kristuksen ollut uskoton tälle hengelliselle äitiydelleen (Luuk. 19:41–44); sen lapset voivat kääntyä sitä vastaan ja moittia sitä (vrt. Hoos. 2:4). Siksi sen tilalle tulee toinen Jerusalem, ylhäällä oleva, joka todella on äitimme (Gal. 4:26) ja laskeutuu taivaasta, Jumalan luota (Ilm. 21:2). Tämä uusi kaupunki on Kirkko, joka synnyttää lapsensa elämään Jumalan lapsina; samoin se on jokainen yksittäinen kristillinen yhteisö (2. Joh. 1). Sen tehtävänä on antaa Kristukselle hänen Ruumiinsa täyteys ja koota kaikki kansat hengelliseen Israeliin (Ef. 4:13).

Tähän äitiyteen osallistuessaan apostolit ovat tämän kivun kautta iloisen hedelmällisyyden välikappaleita (vrt. Joh. 16:20 ff.). Paavali sanoo rakkaille galatalaisilleen synnyttävänsä heidät, kunnes Kristus on saanut muodon heissä (Gal. 4:19), ja muistuttaa tessalonikalaisia siitä, että hän on hoivannut heitä kuin äiti, joka ravitsee lapsiaan (1. Tess. 2:7 f.). Mutta tämä äitiys saa arvonsa yksin Naisen äitiydestä: hän on lakkaamatta synnytystuskissa ja synnyttämisen ilossa, ja hänen hahmonsa taustalta häämöttävät kaikki äidit — Eevasta, elävien äidistä, Marian kautta, joka on Jeesuksen äiti ja meidän äitimme, aina Kirkkoon, uskovien äitiin (Ilm. 12).

AN & XLD

Katso myös: → education I — eglise VI — epoux-epouse — fecondite — femme — Jerusalem AT III 3 — Maito I — Maria III — Laupeus O — sterilite — tendresse — virginite NT 2

ÖLJY

1. Öljy, Jumalan lahja.. Viljan ja viinin ohella öljy on yksi niistä välttämättömistä ravintoaineista, joilla Jumala ravitsee uskollista kansaansa (5. Moos. 11:14) maassa, joka on rikas oliivipuista (5. Moos. 6:11; 8:8) ja johon hän on asettanut kansansa lahjana. Öljy on Jumalan siunauksen merkki (5. Moos. 7:13 f.; Jer. 31:12); sen puute rankaisee uskottomuudesta (Miika 6:15; Hab. 3:17), kun taas sen runsaus on pelastuksen merkki (Joel 2:19) ja eskatologisen autuuden symboli (Hoos. 2:24). Öljy ei ole ainoastaan välttämätöntä ravintoa myös nälänhädän aikana (1. Kun. 17:14 f.; 2. Kun. 4:1–7), vaan se on myös voide, joka hajustaa ruumiin (Aam. 6:6; Est. 2:12), vahvistaa jäseniä (Hes. 16:9) ja lievittää haavoja (Jes. 1:6; Luuk. 10:34); lisäksi lamppujen öljy on valon lähde (2. Moos. 27:20 f.; Matt. 25:3–8).

Tätä öljyä ei pidä käyttää palvontaan, jota osoitetaan baaleille, ikään kuin maan hedelmällisyys olisi peräisin niistä, eikä pakanallisten imperiumien liiton hankkimiseen, ikään kuin Jumalan kansan pelastus ei riippuisi yksinomaan sen uskollisuudesta Liitolle (Hoos. 2:7, 10; 12:2). Siksi Liitolle uskollisena pysyminen ei edellytä ainoastaan parhaan öljyn varaamista papeille (4. Moos. 18:12), öljyn sekoittamista uhrilahjoihin rituaalin mukaisesti (3. Moos. 2:1 ff.; 4. Moos. 15:4; 28–29) tai edes viinin juomauhrien vuodattamista virtanaan: tällaiset menot ovat Jumalalle otollisia vain, jos kuljetaan hänen kanssaan vanhurskauden ja rakkauden tiellä (Miika 6:7 f.).

2. Öljyn symboliikka.. Jos öljy on jumalallisen siunauksen merkki, vihanta oliivipuu on Jumalan siunaaman vanhurskaan symboli (Ps. 52:10; 128:3; vrt. Ps. 50:10) sekä Viisauden symboli: Viisaus paljastaa Laissa vanhurskauden ja onnen tien (Sir. 24:14, 19–23). Mitä tulee kahteen oliivipuuhun, joiden öljy pitää yllä seitsenlamppuista lampunjalkaa (Sak. 4:11–14), ne kuvaavat kahta ”öljyn poikaa”, Jumalan kahta voideltua, kuningasta ja ylipappia, joiden tehtävänä on valaista kansaa ja johtaa se pelastuksen tielle.

Jos öljyä sivumennen verrataan siihen, mikä on sen tavoin liukasta ja vaikeasti tavoitettavaa (Sananl. 5:3; Ps. 109:18; Sananl. 27:16), siinä nähdään ennen kaikkea voide, jonka tuoksu hurmaa ja ilahduttaa; se on kaunis rakkauden (Laul. 1:3), ystävyyden (Sananl. 27:9) ja veljellisen yhteyden onnen (Ps. 133:2) symboli. Öljy on myös ilon symboli, sillä sen tavoin se saa kasvot loistamaan (Ps. 104:15). Siksi öljyn levittäminen jonkun päähän merkitsee hänelle ilon ja onnen toivottamista sekä ystävyyden ja kunnian osoittamista (Ps. 23:5; 92:11; Luuk. 7:46; Matt. 26:7).

Kuninkaallisen voitelun öljy ansaitsee korkeimmassa määrin nimen ”ilon öljy” (Ps. 45:8); jumalallisen valinnan ulkoisena merkkinä siihen liittyy Hengen vuodattautuminen, joka ottaa valitun haltuunsa (1. Sam. 10:1; 16:13). Tämä voitelun ja Hengen välinen yhteys on kristillisten sakramenttien öljysymboliikan perustana, erityisesti sairaiden vahvistamisessa, jonka Jaakobin kirje mainitsee jo (Jaak. 5:14; vrt. Mark. 6:13). Pyhät öljyt välittävät kristitylle Pyhän Hengen monimuotoisen armon, tuon Hengen, joka teki Jeesuksesta ennen kaikkea Voidellun ja Jumalan Pojan (Hepr. 1:9), kun Ps. 45:8 sovelletaan Kristukseen hänen jumaluutensa julistamiseksi.

CL & MFL

Katso myös: → messie — onction — parfum

ÖLJYMÄKI

Katso: ⟶ Taivaaseenastuminen II 3,4 — montagne III 1